THEOLOGIA SCOTI A PROXILITATE, ET SUBTILITAS EIUS AB...

Jean Gabriel Boyvin

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUEL
14
36 H
15
X.V.H.10.

Ex libris Congreg. Missionis

THEOLOGIA SCOTI A PROLIXITATE, ET SVBTILITAS EIVS AB OBSCURITATE LIBERA ET VINDICATA:

SEU

OPVS THEOLOGICVM STUDENTIBUS SIC ATTEMPERATUM,

UT IN ILLO HABEANT AD MANUS Theologiæ Scholaſticæ integritatem brevem, & profunditatem planam.

Authore V. P. IOANNE GABRIELE BOYVIN, in Provinciâ Franco-Pariſinâ ſtrictioris Obſervantiæ

Lectore Theologiæ jubilato,

Et apud FF. Minores Virienſes emerito Profeſſore, ex eâdem urbe oriundo.

QUARTA PARS.

Domus Romanæ montis Citatorii

CONGR. MISSION. MON. CITA.

PARISIIS,
Apud EDMUNDUM COUTEROT, viâ Iacobeâ, ſub ſigno boni Paſtoris.

M. DC. LXXI.

Cum Approbatione & Privilegio Regis.

REVERENDO PLURIMUM PATRI

LAURENTIO DECHARS,

SUÆ PROVINCIÆ FRANCO-Pariſinæ Reformatæ Provinciali zelatiſſimo.

IAM diù multumque avebam, PATER ADMODUM REVERENDE, ut tui ſe nominis patrocinio conſecrandum ſiſteret Theologiæ noſtræ quartus hic liber; meorum ultimus quidèm, ſed itâ demùm omine noſtro te aditurus, ſiquidèm opuſculorum meorum finis iſte, non alio felicius nomine, quàm tuo, debuerat coronari. Enimverò cùm priores à me Libri nupèr ederentur, ea mihi mens præcipuè tùm erat, ac deſiderium, ut laboris hujuſce noſtri metæ, hanc tu ipſe nuncupationis adeò fortunatæ coronidem imponeres; is ſcilicèt ipſe factus aliquandò, quem eſſe jampridèm communi omnium exiſtimatione merebaris. Nec mea me certè præſagitio fefellit; Et (quæ meorum ſumma votorum fuerat) adeſdum mihi, neſcio an ardentiore ſuſcipiendus affectû, an

obſervantiore cultû ſuſpiciendus. Verùm ut liberè dicam quæ ſentio, utrumque libens dicam & faxim; Te ſcilicet primis Provinciæ noſtræ honoribus cumulatum ſuſpicio Minorum tuorum obſequentiſſimus; & pro antiqua benevolentia erga me tua memoria, ſummo tuæ gratulationis affectu complector ac ſuſpicio: Te, inquam, non Ordinis modò totius noſtri ornamentum ſingulare, ſed etiam eo nomine lucubrationum mearum decus, ac vindicem futurum omni exceptione majorem. Ecquis enim tuæ ſtatim cenſioni non accedet, ſi quid favorabiliùs meâ de Scriptione judicaſſis? Quis ultrò tibi ac facilè non accreduat, viro tùm ingenii longè acerrimi, tùm mentis etiam in omni rerum diſcerniculo verſatiſſimæ; & cui non ità pridem, tot hujus Provinciæ ſummates viri, ampliſſimæ authoritatis adminiſtrationem ſuo certatim judicio detulerunt? Quod cùm aliquandò reſcituri ſunt poſteri, ut & illud meritiſſimò factum putent, non abs re duco facturum me, ut reſciant in ſolemni ad hanc Præfecturam ſubſortitione tua dubitari potuiſſe, an dignitati quam indipiſcebas, plus honoris à te, quam ab illa tibi fulgoris accederet. Cuius rei teſtimonio erit concors ac celebris illa Comitiorum Provincialium renuntiatio, quæ tibi ad honoris illius ſupremum apicem deligendo tanta conſenſione animorum acceſſit, ut inter omnes retrò quotquot fuere comitiati Provinciales, nemo alius fuiſſe videatur ardentiore ſtudio poſtulatus; nec in tanto conſeſſu quempiam inveneris, qui vel nominationi tuæ refragari auderet, vel qui poſſet invidere. Adeò quippè intelligebant, tùm illi noſtri Provinciæ Primates, tùm alij etiam viri omnes qui aderant undequaque perſpicaciſſi-

mi, te non crudæ adhuc aut vulgaris alicujus, ſed emeritæ pridem ac veteranæ jam virtutis hominem eſſe, quîcum pietatem animi, candorem morum, modeſtiam ipſam, ac cæteras integritatis Chriſtianæ dotes adoleviſſe nemo illorum neſciebat. Iam enim à puero tibi ea ſemper in vultu lenitas inſederat, ea manſuetudo, quæ vel invitos primo quoque aſpectû ad tui amorem adduceret; ità omnes facilè ipſo blandæ ſuavitatis afflatû ducebantur, ut vix eſſet invenire aliquem in promiſcuâ converſantium multitudine, qui te inviſum videre quiret, vel non amanter intueri. Verùm quæ hactenùs modeſtia tenerioris pueritiæ nativa dos putari potuiſſet, novâ ſtatim acceſſione gravitatis, ac judicij maturitate cumulari cœpit; & quò ætas magis creſcebat in dies, eò etiam tibi conſtantiore ſensû ac vegetiore prudentiâ confirmabatur: Vndè poſteà ineuntis ætatis (quod vitæ tempus tenebricoſiſsimum eſt) non vitia modò, ſed nè leviſsima quidem errata indulgenda tibi eſſe cenſuiſti. Quam deinde exactiſsimam vivendi rationem, non animi tui tantùm motibus componendis moderatricem conſueveras adhibere, ſed in aliorum etiam profectibus accurandis ſic impendebas, ut dum in religioſæ vitæ tyrocinio candidatum ageres, magni illius Bonaventuræ inſtar, nec ea quidem à contubernalibus admitti tolerares, quæ alias in lubrico juventutis quantumlibet moderatæ videbantur eſſe toleranda. Cùm poſt illa verò tam ſedula pietatis officiis, ſtudiorum quoque laborem adjungere accepiſti, ſic in penitiſsimo quoque veritatis penu perſcrutando verſatus es, ut ex illo jam facilè intelligeremus univerſi, te non pietatis modò ſpecimen futurum ſingulare, ſed & doctrinæ recondi-

tioris ; nec tibi quicquam deſuturum aliquandò, quin eo virtutum ardore incredibili, ac omnifariâ percipiendi facilitate ſummum utriuſque laudis praeoccupaturus eſſes. Na mihi etiam nonnulla tùm erat, eaque non mediocris in te gloriandi materies, cùm noſtris nimirùm prælectionibus uterere tam feliciter; ſicque non nihil commendationis ex ampliſsimi tui profectûs gloria decerpturum me eſſe cogitarem. Nec meas utique ſpes fefelliſti, quin eas etiam auxiſti vehementer omni eruditionis laude ac famâ cumulatiſsimus. Quamobrem nè fax illa obſcuraretur, quam in te Deus accenderat præfulgentiſsimam; ſtatim ex Superiorum juſsû ad humanarum divinarumque rerum magiſterium acceſsiſti: quo in munere mirum eſt quanto ingenij fulgore celebriores Provinciæ ſcholas illuſtraveris, quantôque applauſû Primores illi te ſemper conſeſſus exceperint. Hinc tibi non tantùm novâ publicæ exiſtimationis acceſsio, ſed & gradûs amplioris illuſtre accrementum: qui enim nondùm ex juvenibus exceſſeras, Cœnobitis noſtris Pontiſarenſibus, ex Provinciali Senatus-conſultô moderator accerſitus es. Pontiſarenſibus, inquam, Franciſcanis, quorum vitæ candor eximius ac pietas integerrima, Pariſiorum pridem ac totius circumquaque Regionis approbationem obtinuerunt: ut ex laudatiſsimæ hujus familiæ præfecturâ omnibus innoteſceret, quanti te facerent Provinciæ Patres univerſi, quem de tot multis unum, primariæ ſui corporis portioni adminiſtratorem ac tutelarium præficiebant. Poſteà verò quàm gubernacula Collegij huius ampliſsimi magna cum animi moderatione ac vigilantia tenuiſſes, is demùm viſus es omnium exiſtimationi, cuius excellenti judicio ac

ſolerti opera totius Provinciæ res quàm feliciter adminiſtrari poſſent, ac plurimùm adjuvari. Quapropter cùm primùm tibi Diffinitoris munus Provinciæ Primates detuliſſent; poſt demùm etiam Comitia in Provincialem communi ſuffragio renuntiarunt. Qua in procuratione tàm illuſtri diligenter obeunda, mirùm omninò eſt quantùm æquitatis ac providentiæ, quantùm vigiliarum ac vitæ ipſius tuæ impenderis; nempè per medias hyemes, aut aliis anni temporibus etiam ardentiſsimis, diu ac noctu, tot Religioſorum, tot Monialium, tot negotiorum accuratione occupatiſsimus. Vnum interim eſt quod ſatis nequeo admirari, unde tantùm otij ſuper tibi fuerit, homini ſic occupationibus omniſariis impedito, ut ſacræ declamationis ſuggeſtus in Regno celebriores cum tot ſemper applauſoribus obtinueris, quot tibi auditores habere contigiſſet. Adeò enim appoſitè, ornatè, copioſéque dicendo ratiocinationis acumen, cum zelo pietatis ardentiſsimæ, ſermoniſque leporem cum gravitate conjunctum adhibere conſueveras, ut animos eſſe oporteret ſilicibus duriores, qui eloquentiſsimæ tuæ dictionis ac ferventiſsimæ vim ſuſtinerent. Id enimverò teſtaturi ſunt Rhedonenſes inter Aremoricos; Id extremi licet hominum Morini agnovere; Id etiamnùm prædicant Portus-gratiæ in Caletibus; Fanum San-germani Regiæ tum commorationis celeberrimum; Pontiſara Vellocaſsium, Lutetia quoque Regni compendium, ac μικρόκοσμος; tùm demùm Viria noſtra olim Ambibariorum; poſthac autem æterna tui recordatione, tua æternum futura. Verùm ne ego meritorum tuorum parcus æſtimator ſim, ac nominis tui claritati injuriam fecero, ſi Regni

hujus etiam ampliſsimi finibus ea terminaverim. Nempè in exteras quoque gentes tua notitia virtutis penetravit; Cumque nuper in Hiſpaniam, ad generalia Ordinis Comitia, pro tuæ dignitatis officio iter faceres, vix te illa natio tranſeuntem vidit, ut mirata eſt: Et quod magis mirari ſit, te vidit hominem Gallum, viſumque amavit; ſed ità facilè amatum, quanti, amabo, factura te fuerat, ſi quem in ſola tranſitione ac primo vultû cenſuerat æſtimandum, diutiùs apud ſe commorantem ac penitiùs recognoſcere potuiſſet? Certè in illo Conventu totius noſtri Ordinis illuſtriſsimo, prima tuæ virtutis ac modeſtiæ recognitio tantùm tibi commendationis ac benevolentiæ conciliare jam cœperat, ut profectò te Generalis Diffinitoris munio auctum recepiſſemus, ſi æque dignitatem illam exambire voluiſſes, ac mereri; neque hanc ipſam gloriam noſtræ Provinciæ invidiſſet tuæ humilitatis interceſſio. At enim cùm tua de teipſo mens aliorum de te exiſtimationi libentiſsimè refragaretur, tu qui aliorum opinione digniſſimus videri poſſes, adeò ſtrictioris obſervantiæ Minor *eſſe conſueveras, ut tibi etiam minimus eſſe videreris. Hinc ſpontè alium fieri paſſus es, quem te fieri jure ac meritorum tuorum præjudicio ſperandum nobis fuerat, ſicque præcipui illius honoris prærogativam commendatioribus ultrò reliquiſti, eam ſolummodò meruiſſe contentus. Hac verò tenus, REVERENDE ADMODVM PATER ſumma tuæ moderationis humilitas fuerit; Nunc agedùm; & quod noſtra intereſt, Nominis tui memoriam, hocce tantulo noſtro conatû celebrari patiare. Tot enimverò cœleſtium Charitum dotes, tot præclara quæ in te uno ſunt, Ordinis & Provinciæ ornamenta,*

obſcurari nefas eſſe non dubito; nec quemquam eſſe puto virtutis amatorum qui dubitet, meritiſſima tuæ virtutis celebritatem, ſubſequentium temporum exiſtimationi, ſempiternaque hominum memoriæ debere commendari. Admitte igitur R. P. quantulum idcumque eſt, gratulationis noſtræ monimentum, ac obſequentiſsimæ venerationis ergà te meæ; quo tibi etiam ſiet, quantum queo, ut qui pridem Provinciæ noſtræ decori natus es, ejuſdem communi bono ac feliciſsimo regimini diutiſsimè vivas, ut virtutum tuarum recordatio æterna tui nominis commendatione perennet, ac ſerò tandem plenus dierum, laudum, meritorum, ſolo abeas cælo beandus.

Tuæ Reverentiæ addictus Frater
GABRIEL BOYVIN,
Minor Viriensis.

MULTUM REVERENDO PATRI

LAURENTIO DE CHARS,

SUÆ PROVINCIÆ MODERATORI VIGILANTISSIMO ANAGRAMMATA.

LAURENTIUS DE CHARS.

TU CLARUS ES IN RHEDA.

QUONDAM Seraphicos inter, Franciſce, ſodales,
Viſus es igniferis clarus adeſſe rotis.
Tu quoque Laurenti, Franciſcum imitare parentem
Inter ſeraphicas lucis & ignis opes:
Nam Franciſcani cum ſis Auriga diei
CLARUS ES IN RHEDA *luce micante tuâ.*

LAURU RHEDAS NECTIS.

GLORIA det Currus aliis, dent Carmina Muſæ
Detque ſuas aliis fama canora tubas
Ecce tuum proprios, Chariſi, fert nomen honores,
LAURU *nam* RHEDAS NECTIS *ovante tuas.*

EN, DA LAURUS, CHRISTE.

HUIC ARDENTER SALUS.

E*N Caput emeritũ* LAURUS DA CHRISTE, *merenti;*
HUIC ARDENTER *enim ſemper amata,* SALUS.

DE BEAULIEU.

IT CHARUS, VEL ARDENS.

RELLIGIO quævis varios diffuſa per artus,
Conſiſtit membris officioſa ſuis.
Hic caput, ille oculos, diverſo munere præſtant,
Hic pedis officio fungitur, ille manûs.
Chariſius cunctis IT CHARVS *amore,* VEL ARDENS;
Franciſcani ergo corporis ille cor eſt,

ALITER.

Chariſius cunctis IT CHARVS *amore* VEL ARDENS.
Cor Franciſcani, diliciumque chori.

HIC ARDENTES LAURUS.

ARDET, *amatque ſuos Martyr Laurentius igneſ?*
Ignes uſta ſuos Laurus amare nequit.
Cur ita? ſic Lauros natura, Chariſque ſerendo
Creſcere diverſis inſtituere modis.
Hinc * *ſteriles* LAVRVS *natura ſeritque, metitque*
Sed Charis ARDENTES, *hîc ſerit atque metit.*

* Laurus triumphant iũ ſterilis. *Plin. l.* 15. c. 30.

CHARUS INTER LAUDES.

ARBITRA *mens verum, res laudibus æſtimat æquis,*
Et quæcumque ſuo chara valore licent.
Ergo INTER LAVDES CHARVS *qui debet haberi,*
Quanti Chariſium iure valere putas?

EN DAT HELIAS CURRUS.

CVM *Natura tuo dederit tibi nomine Currum,*
Ipſa etiam Currum Gratia nonne dabit?
Nempe tibi aſcenſum parat utraque; reddere magnum
Te parat hæc Cœlo, te parat illa ſolo.
Vtque ſolo ſublimis eas, Pariſina Minorum
Francia, iam primo te videt ire gradu.
Vtque voles Cœli meritas aſcendere ſedes.
HELIAS CVRRVS EN DAT *inire ſuos.*

PRÆFATIO.

QVIA promiſerat hujuſce Operis diſpoſitio, aliqua quæ pati non potuit tripartitæ noſtræ Theologiæ brevitas, ut pote Tractationes de Peccatis, de Præceptis Decalogi, de Eccleſiâ, de Pontifice, & de Conciliis: Ideò nè promiſſis deſit effectus, tribus præcedentibus partibus quartam ſubjungere neceſſarium duxi; quæ agit, non quidem de peccatis, nec de præceptis Decalogi (hæc enim materia communiter habetur apud Canoniſtas) ſed de Virtutibus Theologicis, de Eccleſia, de Pontifice & de Conciliis: Undè, ut cùm brevitate conjungatur ordo, duplicem reponimus in hac ultimâ parte Tractatum. In primo agitur de Virtutibus Theologicis, cum præambulo quodam ſuccincto de Virtutibus in genere & de Cardinalibus in ſpecie. In tres Diſputationesdividitur ille Tractatus; quarum prima, quæ eſt de Fide, quatuor habet Capita, de naturâ Fidei ſcilicet, de objecto Fidei, de actu Fidei, & de vitiis Fidei oppoſitis. Diſputatio ſecunda eſt de Spe. Tertia denique de Charitate agit in tribus capitibus, in quibus examinantur natura Charitatis, effectus Charitatis, & vitia Charitati oppoſita.

Quantùm ad ſecundùm Tractatum de Eccleſia; tribus Capitibus abſolvitur, de Ecleſia nimirùm, de Pontifice & de Conciliis. Prima ſubdividitur in tria Capita, quæ de Eccleſiâ in ſe conſideratâ loquuntur, de Notis Eccleſiæ, de Oppugnatoribus, & Propugnatoribus ejuſdem; Ubi habentur hæreſes cujuſlibet ſæculi, & Patres ſeu Doctores qui illas extirpare conati ſunt. Secunda Diſputatio agit de Summo Pontifice; in qua, per duodecim ampliſſimas Quæſtiones & totidem Quæſtiunculas videntur, ni fallor, cuncta quæ in hac materiâ ſcitu digna ſunt. Tertia denique Diſputatio eſt de Conciliis, in quatuor Capita digeſta, ut videamus primò, quid dicendum ſit de Conciliis in genere; ſecundò agetur de Conciliis Generalibus; tertiò de Conciliis Particularibus cujuſlibet ſæculi; quartò denique ſubjungemus brevem & accuratam Pontificum Chronologiam.

APPROBATIO.

NOs infra ſcripti Doctores Pariſienſes Theologi teſtamur nihil haberi in quarta Parte Theologiæ Scoti à R. P. IOANNE GABRIELE BOYVIN, compoſita, quod ſanam doctrinam & ortodoxam non redoleat.

D. STEPHANUS DE VOISSEY, Clarevallenſium in Normania Vicarius Generalis.

F. PETRUS LE NORMAND Minor. Conventûs Faleſienſis, & almæ facultatis Pariſienſis Doctor, & Lector Theologus.

VENERANDO PATRI

P. GABRIELI BOYVIN,

IN SACRA THEOLOGIA

LECTORI IUBILATO

In fauſtum Libri omen, ex felici eius nomine ac cognomine deſumpum

ANAGRAMMA.

δικάςιχοι.

GABRIEL BOYVIN

IBO GNAVI LIBER.

P*ANDITE nunc celebres Doctores pulpita veſtra,*
Muſarum pateant limina trita, precor:
Franciſci pateant Comitia magna Minorum;
Romanæ pariter tecta ſacrata domus,
Boyvini egredior clarâ de mente profundi,
Et charis manibus ſuſcipiendus eo;
Addo Patris meritum cui pagina noſtra dicatur,
Hic mihi nam Currus aptè triumphus erit,
Tantis ergò viris fretus, ſic dogmata pandens
Scoti, IBO GNAVI *gratus ubique,* LIBER.

MICHAEL LIOVLT, in Conventu Pontiſarenſi Theologiæ Profeſſor.

Extrait du Privilege du Roy.

PAR Grace & Privilege du Roy, donné à Paris le dernier Octobre 1664 Signé, Par le Roy en ſon Conſeil LOVIS: Et ſcellé; Il eſt permis au *R. P. Iean Gabriel Boyvin, Preſtre, Religieux de l'Ordre des FF. Mineurs de l'eſtroite Obſervance de S. François, du Convent de Vire, Profeſſeur en Theologie*, de faire imprimer, vendre & debiter par tel Imprimeur où Marchand Libraire qu'il voudra choiſir, un Livre par luy composé, intitulé *Theologia Scoti à prolixitate, & ſubtilitas eius ab obſcuritate vindicata*, en telle marge, caractere & volume qu'il jugera à propos, pendant neuf années, à commencer au jour que chaque Volume dudit Livre ſera achevé d'imprimer pour la premiere fois; & deffenſes ſont faites à tous Libraires & Imprimeurs, de l'imprimer, d'en vendre & debiter d'autres impreſſions que de celles faites par les Libraires & Imprimeurs auſquels il aura cedé ſon droit, à peine de deux mille livres d'amende, & de tous dépens, dommages & intereſts, & aux charges portées par iceluy.

Ledit R. P. BOYVIN a cedé ſon droit de Privilege à EDME COUTEROT, Marchand Libraire à Paris, pour en jouïr en ſon lieu & place, ſuivant l'accord fait entr'eux le 20. May 1669.

Acheué d'imprimer ce 4. Tome pour la premiere fois le, 20. Novembre 1670.

INDEX
CAPITUM, DISPUTATIONUM, ET QUÆSTIONUM
QVARTÆ PARTIS.
TRACTATUS PRIMUS
De Virtutibus Theologicis.

DISPVTATIO I. DE FIDE.
CAPVT I. De natura Fidei. fol. 7
QUÆST. I. *Quid ſit Fides?* 8
II. *Quotuplex ſit Fides?* 11
III. *Vtrũ Fides ſit virtus in intellectu reſidens?* 14
IV. *Quomodo Fides à Charitate pendeat?* 17
V. *Vtrum Fides debeat eſſe integra?* 21
VI. *In quibus exiſtat Fides?* 23
VII. *A quo ſit Fides?* 27
VIII. *Quinam ſint effectus Fidei?* 28
CAPVT II. De objecto Fidei. 34
QUÆST. I. *Quodnam ſit objectum formale Fidei?* 35
II. *Quodnam ſit objectum Materiale Fidei?* 38
III. *Vtrum dentur aliqua motivà, quæ reddant objectum Fidei aliquô modô credibile evidenter?* 42
IV. *Quænam ſit regula Fidei?* 45
V. *Vtrum Traditiones admittendæ ſint pro regula fidei?* 49
VI. *Vtrùm Eccleſia ſit regula Fidei?* 54
VII. *De Symbolo Fidei,* 59

CAPUT III. De Actu Credendi. 64
QUÆSTIO I. *An ſit neceſſariò credendum?* 65
II. *Quanam neceſſariò credenda ſunt neceſſitate medij?* 71
III. *Quanam neceſſariò credenda ſunt neceſſitate præcepti?* 78
IV. *Vtrùm Fides, quæ omnibus eſt neceſſaria, poſſit haberi ab omnibus?* 81
V. *Vtrum ſit obligatio ad actus externos Fidei?* 84
CAPUT ULTIMUM. De vitiis oppoſitis Fidei? 92
QUÆSTIO I. *Quid dicendum ſit de Infidelitate?* ididem
II. *Quid dicendum ſit de Hæreſi?* 100
III. *Quid dicendum ſit Apoſtaſia?* 106
IV. *Quid dicendum ſit de Blaſphemia?* 107
DISPUTATIO II. DE SPE.
QUÆSTIO I. *Quid ſit Spes?* 110
II. *Quodnam ſit ſubjectum proximum Spei?* 111
III. *Quodnam ſit ſubjectum remotum Spei?* 114
IV. *Quodnam ſit objectum Spei?* 117
DISPUTATIO III. DE CHARITATE. 123
CAPUT I. De natura Charitatis. 12
QUÆSTIO I. *Quid ſit Charitas?* 125
II. *Quodnam ſit objectum Charitatis?* 128
III. *A quo ſit Charitas?* 130
IV. *Vtrùm detur præceptum Charitatis circa Deum?* 137
V. *Vtrùm detur præceptum Charitatis circa proximum?* 140
VI. *Vtrùm detur præceptum de diligendo inimico?* 141
VII. *Vtrùm debeat eſſe aliquis ordo in actibus*

Charitatis? 144
VIII. *Quiſnam ſit ille ordo, qui extare debet in actibus Charitatis?* 147
IX. *Quo ordine debeamus diligere proximos noſtros?* 153
CAPUT II De effectibus Charitatis. 157
QUÆSTIO I. *De Eleemoſyna.* 158
II. *De correctione Fraterna.* 167
CAPUT III. De Vitiis oppoſitis Charitati. 174
QUÆSTIO I. *De Schiſmate.* 176
II. *De Scandalo.* 182
III. *De Bello.* 186
TRACTATUS II. De Eccleſia.
DISPUTATIO I. De Eccleſia. 197
QUÆSTIO I. *Quid ſit Eccleſia?* 198
II: *Quando incœpit Eccleſia?* 200
III. *Vtrùm Eccleſia ſit viſibilis?* 202
IV. *Vtrùm univerſalis Eccleſia poſſit errare in fide?* 205
V. *Quinam ad Eccleſiam pertineant?* 222
VI. *Quas prærogativas habeat Eccleſia ſupra Synagogam?* 218
CAPUT II. De Notis Eccleſiæ.
QUÆSTIO I. *De prima nota Eccleſiæ, quæ eſt* Unitas. 221
II. *De ſecunda Eccleſiæ nota quæ eſt* Sanctitas. 227
III. *De tertia nota Eccleſiæ, quæ eſt* Univerſalitas. 232
IV. *De ultima nota Eccleſiæ, quæ* Apoſtolica *dicitur.* 236
V. *Quænam ſunt rationes aliæ, quibus oſtenditur veritas Eccleſiæ Romanæ, & falſitas reformatæ?* 242

CAPUT ULTIMUM. De Oppugnatoribus & Propagnatoribus Eccleſiæ. 252
De Hæreſibus & Doctoribus primi ſæculi. 253
De Hæreſibus & Doctoribus ſecundi ſæculi. 254
De Hæreſibus & Doctoribus tertii ſæculi. 256
De Hæreſibus & Doctoribus quarti ſæculi. 260
De Hæreſibus & Doctoribus quinti ſæculi. 263
De Hæreſibus & Doctoribus ſexti ſæculi. 266
De Hæreſibus & Doctoribus ſeptimi ſæculi. 268
De Hæreſibus & Scriptoribus octavi ſæculi. 270
De Hæreſibus & Scriptoribus noni ſæculi. 272
De Hæreſibus & Scriptoribus decimi ſæculi. 275
De Hæreſibus & Scriptoribus undecimi ſæculi, 276
De Hæreſibus & Scriptoribus duodecimi ſæculi, 278
De Hæreſibus & Scriptoribus tertiidecimi ſæculi. 282
De Hæreſibus & Scriptoribus quarti-decimi ſæculi. 285
De Hæreſibus & Scriptoribus quintidecimi ſæculi. 286
De Hæreſibus & Scriptoribus ſextidecimi ſæculi. 289
De Hæreſibus & Scriptoribus hujus ſæculi. 300
DISPUTATIO II. De Summo Pontifice. 303
QUÆSTIO I. *Quænam regiminis forma alteri præferenda eſt?* 306
II. *Vtrùm regimen Monarchicum vigeat in Eccleſia?* 310
III. *Vtrùm gubernatio Eccleſiaſtica ſit Ariſtocratia temperata?* 316
IV. *In quo reſideat poteſtas Eccleſiæ?* 322
V. *Vtrùm ſuprema Petri poteſtas tranſmiſſa ſit ad Pontifices Romanos.* 333
VI. *Vtrùm Papa poſsit dici Epiſcopus univer-*

ſalis? 344
VII. *Vtrùm à Summo Pontifice derivetur immediatè poteſtas Epiſcoporum?* 356
VIII. *Vtrùm in rebus fidei & morum definiendis Papa ſit infallibilis?* 364
IX. *Vtrum Papa tanquam privata perſona poßit eſſe Hæreticus?* 380
X. *Vtrum Papa Hæreticus deponi poßit?* 384
XI. *De Pontificibus quos in errorem lapſos eſſe dicunt Hæretici.* 387
Appendix quæſtiuncularum. *Quæ adhuc ad Summum Pontificem ſpectant.* 398
Ad Diſputationem tertiam. De Conciliis Prælibatio, 418
De Verbo Dei Scripto, ſeu de Scriptura. 419
De Verbo Dei non Scripto, ſeu de Traditionibus. 424
DISPUTATIO III. De Conciliis. 427
CAPUT I. De Conciliis in genere. 428
QUÆSTIO I. *Quænam ſit Origo Conciliorum?* ibid.
II *Vtrum Concilium generale neceſſariũ ſit?* 432
III. *Quotuplex ſit Concilium?* 436
IV. *Ad quem ſpectet Convocatio Conciliorũ.* 439
V. *Quinam ſint ad Concilium convocandi?* 443
VI. *Cujus ſit præſidere in Concilio Generali.* 449
VII. *Vtrum neceſſaria ſit Conciliorum Confirmatio à Summo Pontifice?* 454
VIII. *Vtrum Papa ſit ſupra Concilium?* 459
CAPUT II. De Conciliis in particulari.
De Conciliis Apoſtolorum. 475
De Concilio Nicæno primo. 477
De Concilio Conſtantinopolitano primo, quod eſt Concilium 2. Generale. 480
De Concilio Epheſino primo, Generalium tertio. 483
De Concilio Chalcedonenſi, quod eſt quartum Ge-

nerale. 484
De Concilio Conſtantinopolitano 2. quinto Generali. 486
De Concilio Conſtantinopolitano 3. quod eſt ſextum generale. 489
De Concilio Nicano ſecundo, generalium ſeptimo. 490
De Concilio Conſtantinop. 4. Generaliũ octavo. 492
De Concilio Lateranenſi, primo, & nono inter Oecumenica. 494
De Concilio Lateranenſi 2. & decimo Generali. 496
De Concilio Lateranenſi tertio, & generalium undecimo. 497
De Concilio Lateranenſi quarto, inter generalia duodecimo. 499
De Concilio Lugdunenſi primo, tertio decimo generalium. 500
De Concilio Lugdunenſi ſecundo, quarto-decimo generalium. 502
De Concilio Viennenſi, generalium quinto-decimo. 506
De Conciliis Conſtantienſi & Baſileenſi partim approbatis & partim reprobatis. 508
De Concilio Florentino, quod fuit ſextum-decimum inter generalia. 510
De Concilio Lateranenſi quinto, decimo-ſeptimo Generalium. 512
De Concilio Tridentino Generalium ultimo. 513
CAPUT III. De Conciliis Particularibus. 515
De Conciliis Particularibus primi ſaculi. ibidem
De Conciliis ſecundi ſaculi. 517
De Conciliis tertii ſaculi. ibidem
De Conciliis quarti ſaculi. 520
De Conciliis quinti ſaculi. 522

De Concilis ſexti ſaculi. 524
De Conciliis ſeptimi ſaculi. ibidem
De Conciliis octavi ſaculi. 525
De Conciliis noni ſaculi. ibidem
De Conciliis decimi ſaculi. 526
De Conciliis undecimi ſaculi. 527
De Conciliis duodecimi ſaculi. 529
De Conciliis tertii-decimi ſaculi. 530
De Conciliis quarti-decimi ſaculi. 531
De Conciliis quinti-decimi ſaculi. ibidem
De Conciliis ſexti-decimi ſaculi. 532
De Conciliis decimi-ſeptimi ſaculi. 533
CAPUT IV. Brevem Summorum Pontificum Chronologiam continens 534
De Pontificibus primi ſaculi. 535
De Pontificibus ſecundi ſaculi. 536
De Pontificibus tertij ſaculi. 538
De Pontificibus quarti ſaculi. 541
De Pontificibus quinti ſaculi. 544
De Pontificibus ſexti ſaculi. 547
De Pontificibus ſeptimi ſaculi. 549
De Pontificibus octavi ſaculi. 553
De Pontificibus noni ſaculi. 556
De Pontificibus decimi ſaculi. 558
De Pontificibus undecimi ſaculi. 562
De Pontificibus duodecimi ſaculi. 565
De Pontificibus tertii-decimi ſaculi. 597
De Pontificibus quarti-decimi ſaculi. 571
De Pontificibus quinti-decimi ſaculi. 572
De Pontificibus ſexti-decimi ſaculi. 575
De Pontificibus decimi-ſeptimi ſaculi. 577

THEOLOGIÆ SCOTI, QUARTA PARS.

TRACTATUS

De Virtutibus Theologicis.

VIRTUTUM Theologicarum, quæ propriè noſtri ſunt inſtituti, explicationem aggredientes, à Virtutis definitione in genere, ipſiuſque diviſione ordiri, nil rectius; ut ab univerſalibus ad particularia deſcendentes, poſtquam viderimus, quid ſit Virtus in ſe, & quotuplex, aperiamus poſteà quid dicendum ſit de Virtutibus Theologicis, in ſpecie.

Primò, ergo dicendum eſt, quòd Virtus multis modis uſurpetur; aliquando pro potentiâ activâ, ſic Medici diſcurrunt de virtutibus plantarum; aliquando pro actu talis potentiæ, unde Ioel dicit, cap. 2. *Ficus & Vinea dederunt virtutem ſuam*; ſed propriè ſumitur pro habitu inclinante ad actus bonos; homo enim à naturali rectitudine deflectens per peccatum, neceſſe habuit recuperare aliqua media, quibus

ad Deum rediret ; quæ quidem media nihil aliud ſunt, quàm virtutes.

Secundò, quantùm ad Virtutis diviſionem, revocandum eſt quod jam diximus in Tractatu de Incarnatione, cap. 8. quæſt. 11. vbi Virtutem diviſimus ; Primò, ratione principij, in Infuſam & Acquiſitam. Illa eſt, quam nobis largitur Deus ; iſta verò eſt ea, quam acquirimus naturaliter per frequentationem actuum. Secundò, ratione ſubjecti dividitur Virtus in Intellectualem, quæ reſidet in Intellectu ; & in Moralem, quæ ſedem habet in Voluntate: Virtutes autem intellectuales inclinant intellectum ad verum cognoſcendum, ſicut morales voluntatem ad bene vivendum ſecundum dictamen rationis ; & tam intellectuales, quàm morales ad operationem bonam inducunt ; ſed illæ ad operationem bonam in genere naturæ, iſtæ ad operationem bonam in genere moris: Unde qui habet virtutes morales, poteſt dici bonus ſimpliciter ; & qui habet intellectuales poteſt tantùm dici bonus ſecundum quid, ut bonus Philoſophus, bonus artifex, &c. Tertiò ratione obiecti, Virtus dividitur in Theologicam & Cardinalem ; Theologicæ reſpiciunt Deum ut obiectum præcipuum, & Cardinales reſpiciunt media quibus homo ad Deum accedit.

Theologicæ virtutes rectificant partem ſuperiorem animæ, eamque dirigunt immediatè in vltimum finem. Virtutes Cardinales, quæ ſunt veluti januæ ad Deum conducentes, rectificant partem animæ inferiorem, ut rationi ſubjiciatur. Prudentia enim Rationem dirigit

in vitandis & eligendis: Fortitudo Appetitum Iraſcibilem rectificat in perferendis moleſtiis & ſuperandis difficultatibus in operatione boni paſſim occurrentibus. Temperantia Appetitum Concupiſcibilem inclinat, ut à delectationibus pravis coërceatur. Juſtitia verò totum hominem ordinat ad reddendum unicuique quod ſuum eſt. Licet virtutum Cardinalium examinatio præcisè ad Philoſophos Morales ſpectet, quædam tamen de illis ex occaſione dicere, non otioſum fortè videbitur, antequam ex profeſſo Virtutum Theologicarum naturam examinare ſuſcipiamus.

Prudentia, quæ ex nomine idem eſt ac procul videntia, inquantum eſt certa quædam futurorum prævifio, præteritorum recordatio, & præſentium intuitio, ſecundum rem eſt habitus inclinans intellectum ad judicandum quid agendum vel omittendum ſit hîc & nunc, hoc eſt in particulari. Per primam particulam apparet Prudentiam, quæ eſt actus intellectûs, diſtingui ab alijs virtutibus Moralibus quæ ſunt actus voluntatis: Per ſecundam, obiectum Prudentiæ indicatur, quod eſt ſcilicet omne faciendum vel omittendum, cum Prudentia impellat voluntatem ad bonum & avertat à malo: Per tertiam denique, diſtinguitur Prudentia à Philoſophia Morali, quæ judicat quidem de omittendis & faciendis, ſed tantùm in genere, ubi Prudentia ad particulares circumſtantias deſcendit. Prudentia tres ſpecies agnoſcit, ſicut Moralis Philoſophia; nempe Prudentiam politicam, quæ verſatur circa gubernationem Reipublicæ; Oeconomicam, quæ

reſpicit directionem familiæ ; & Monaſticam, quæ circa directionem hominis privati verſatur. Cum hoc diſcrimine (ut diximus) quod hæ ſpecies prudentiæ dirigant actiones in particulari, ſpecies verò Moralis dirigant tantùm in genere.

Juſtitia, eſt habitus inclinans voluntatem ad reddendum unicuique quod ſuum eſt. Aliquid pertinet ad aliquem, vel jure naturali, quo modo vita pertinet ità ad unumquemque, ut jus habeat illam conſervandi & defendendi; vel jure poſitivo, quo prædium V. G. ità ad dominum pertinet, ut illud conſervare, vendere, & ab uſurpatore repetere valeat; vel jure conſuetudinis, in quantùm conſuetudo vim legis obtinet, modò conditiones requiſitas habeat. Juſtitia duplex eſt ; Generalis ſcilicet quæ perſonam publicam reſpicit, quâ Judex V. G. decernit unicuique quod ſuum eſt; & Privata, quâ unuſquiſque alteri tribuit quod eſt ſuum. Subdividitur Juſtitia in Commutativam & Diſtributivam. Commutativa inclinat ad reddendum alteri æquale pro æquali ſecundùm proportionem Arithmeticam, ut patet in contractibus, V. G. in venditione, quæ eſt traditio rei alicuius pro aliâ æquivalente ; in emptione, quæ eſt acceptio alicuius pro æquivalente ; in locatione, quæ eſt acceptio rerum utendarum mediante aliquo pretio ; &c. Juſtitia diſtributiva inclinat præſertim Perſonas Publicas ad reddendum unicuique quod ſuum eſt ſecundum proportionem geometricam ; ideſt conferendo præmia, vel pœnam infligendo juxta meritum vel demeritum per-

ſonarum, quæ benè vel malè egerunt. Juſtitia enim Diſtributiva dividitur in Remunerativam quæ virtuti præmium reddit, & in Punitivam quæ crimini infligit pœnam.

Fortitudo eſt Virtus quæ voluntatem inclinat ad labores perferendos & juſta pericula aggredienda. Medium tenet inter audaciam & timiditatem, quia conſiſtit in perpeſſione laborum quos fugit timiditas; & in aggreſſione juſtorum periculorum, ubi Audacia ad omnia pericula inclinat, ſive juſta & honeſta ſint, ſive non. Duplex eſt ſpecies Fortitudinis; alia enim eſt vera, quæ inclinat ad juſtos labores perferendos & recta pericula aggredienda, ſolius honeſtatis & publicæ utilitatis gratiâ, in his ſervando mediocritatem; alia verò eſt apparens, quæ exercetur, non intuitu honeſtatis aut publicæ utilitatis præcisè, ſed ſub alio nomine, aliiſque de cauſis. Sic aliquando cives patriam defendunt ad damnum vitandum, aut præmia conſequenda: ſic milites adeunt pericula ob ſtipendia vel ſpolia: ſic iracundi ex odio & vindictâ: ſic etiam imprudentes, qui neſcientes pericula, actiones periculoſas aggrediuntur. Duo præcipui ſunt Fortitudinis actus, nimirum Aggredi, & Suſtinere.

Temperantia denique eſt virtus inclinans voluntatem ad moderandum appetitum circa voluptates corporis, & præſertim Guſtûs & Tactûs. Omnes quidem delectationes animæ & aliorum ſenſuum moderatione indigent, nè in exceſſum, aut defectum impingant: ſed propriè ille tantùm Intemperans dicitur, qui immoderatè fertur in delectationem Guſtûs, aut

Tactus: Unde aſpectus mulieris intemperantiam tantùm inducit, in quantùm excitat ad libidinem quæ ſpectat ad delectationem tactûs: ſic etiam Olfactus & viſus ciborum intemperantem faciunt, quia ad eos appetitum provocant. Ideò autem Temperantia verſatur præcipuè circa Tactum & Guſtum; quia horum ſenſuum delectationes ſunt difficillimæ ut regulentur; in quantùm delectatio guſtûs inducit ad conſervationem individui, mediante ſcilicet alimento; delectatio autem tactûs reſpicit conſervationem ſpeciei, mediante generatione. Potiſſimùm verſatur Temperantia circa tactum, quia quiſque ſentit maiorem eſſe difficultatem, dum reſiſtitur Tactui, qui per omnes corporis partes diffunditur, quam Guſtui qui in ſola linguæ cuſpide reſidet. Temperantia quatuor habet ſpecies, quarum prima eſt Abſtinentia, quæ reprimit delectationem in cibo; ſecunda eſt Sobrietas, quæ delectationem in potu moderatur; tertia eſt Caſtitas, quæ voluntatem regulat, ut ordinatè tantum appetat voluptates licitas; quarta denique eſt Pudicitia, quæ regulat voluntatem circa actiones externas, unde oriri poſſunt voluptates venereæ, uti ſunt amplexus & oſcula. Nunc ad virtutes Theologicas progrediendum eſt, & primò ad explicationem fidei.

DISPUTATIO PRIMA.

De Fide.

LICET Charitas ordine excellentiæ Fidem præcedat juxta D. Paulum, 1. Cor. 13. *Fides, Spes, Charitas; tria hæc, maior autem horum eſt charitas:* ordine tamen generationis primum locum obtinet Fides: unde ipſemet Apoſtolus illam ante Spem & Charitatem collocat, & hoc jure merito; quandoquidem cognitio objecti ſpem & amorem præcedit, cum voluntas in incognitum tendere non valeat. Nil mirum ergo, ſi de Virtutibus Theologicis agere intendẽtes à Fide ſumamus exordium; & hoc in præſenti diſputatione, quæ in plura capita dividetur; nempe in quatuor, quorum primum erit de naturâ & proprietatibus Fidei: ſecundum de objecto Fidei: tertium de actu interno & externo Fidei: quartum denique de vitiis Fidei oppoſitis.

CAPUT PRIMUM.

De natura Fidei.

VARIAS acceptiones nomen Fidei habet in ſacrâ Scripturâ. Primò ſumitur pro fidelitate in promiſſis, Rom. 3. *Numquid incredulitas*

eorum fidem dei evacuabit? i. veracitatem. Secundò, uſurpatur pro promiſſione. 1. ad Timoth. 5. *Iuniores viduæ primam fidem irritam fecerunt*; ideſt, inquit Auguſtinus, voverunt & promiſerunt Deo, & non impleverunt promiſſum. Tertiò, pro famâ quam quis habet ut credatur, ſic Eccli. 27. *Qui denudat arcana amici, fidem perdit*; i. non ampliùs exiſtimatur fidelis. Quartò, pro conſcientiæ dictamine; Rom. 4. *Quod non eſt ex fide, peccatum eſt.* Quintò, pro fiduciâ conſequendi id quod deſideratur; Math. 14. *Modicæ fidei, quare dubitaſti*? Sextò, pro aſſenſu quem præbemus dictis quæ nobis proponuntur à veraci homine; ſic dicitur communiter, probis adhibendam eſſe fidem. Septimò denique & ad propoſitum, Fides ſumitur pro Virtute Theologica, quæ eſt quædam qualitas ſupernaturalis in intellectu reſidens, quo diſponimur ad credendum Deo, & illis quæ nobis divinitûs revelantur. De eâ ſic ſumptâ diſcurrendum eſt.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Fides.

DUM Paulus ad Rom. 11. dicit, *Fides eſt ſubſtantia ſperandarum rerum, argumentum non apparentium*, potiùs definit fidem per effectum & proprietatem, quàm per eſſentiam & rationem formalem. Dicit primò fidem, *eſſe ſubſtantiam ſperandarum rerum*; vel quia fides eſt baſis ſubſtans toti ædificio ſpirituali, quod

conſtruitur ex virtutibus, quæ nos conducunt ad poſſeſſionem gloriæ æternæ, quam ſperamus; vel quia per fidem, ſeu cognitionem, jam aliquo modo ſubſiſtunt in nobis ea quæ ſperamus, licet actu nondum poſſideantur. Dicit ſecundò, fidem eſſe *argumentum non apparentium*, quia tanquam firmum argumentum fides aſſentiri facit veritatibus revelatis propter authoritatem Dei revelantis. Nobis quærenda eſt germana & formalis Fidei definitio, quæ quidem Fides poteſt conſiderari, vel ut eſt actualis, vel ut habitualis.

Conclusio.

Fides Actualis eſt actus ſupernaturalis intellectûs quô firmiter, obſcurè tamen, aſſentimur omnibus quæ Deus revelavit, propter ſolam revelantis authoritatem. Fides habitualis eſt habitus intellectualis quo inclinamur & diſponimur ad credendum firmiter omnes veritates à Deo revelatas pro eo tempore quo nobis innoteſcunt, & hoc propter ſolam Dei revolantis authoritatem. Ab hac virtute habituali, omnes Catholici, ſive parvuli adhuc ſint, ſive ſint adulti qui dormiant, aut mente ſint capti, Fideles dicuntur.

Dicitur primo, habitus; non qui det tantùm facilitatem ad aſſentiendum veritatibus revelatis, ſed qui dat ſimpliciter potentiam aſſentiendi. Eſt enim hæc differentia inter habitus naturales & ſupernaturales, quod naturales facilitent potentiam ad agendum; ſupernaturales verò dent ſimpliciter facultati agendi potentiam, ita quòd intellectus nequâquam credee

poſſit ſine fide, nec voluntas amare ſine charitate, loquendo de fide & amore Dei quæ ducunt ad ſalutem.

Dicitur ſecundò, *intellectualis*; quia fides eſt in Intellectu, tanquam in ſubjecto. Ille autem habitus intellectûs eſt eminenter Speculativus & Practicus. Quatenus aſſentimur veritatibus ſpeculativis, credendo V. G. Deum eſſe Trinum, eſt Speculativus; quatenus autem aſſentimur veritatibus practicis; ut quando credimus, virtutem eſſe amandam, eſt Practicus; ſic aliàs docuimus, Theologiam eſſe diverſo reſpectu ſpeculativam & practicam.

Dicitur tertiò, *Quo inclinamur ad credendum omnes veritates à Deo revelatas*; Unde Hæretici eo inſtanti quo in Hæreſim lapſi ſunt, dicuntur amiſiſſe fidem; cuius ratio eſt, quia habitus Fidei eſt indiviſibilis qui totus deperditur in Hæretico, dum unum articulum negat, ſicque poteſt denominari infidelis. Quòd ſi videatur habere eandem facilitatem ad credendum ea quæ non negat, ac habebat ante Hæreſim; illa facilitas procedit à conſuetudine & à fide acquiſita, non à fide infusâ, quæ deperdita eſt per Hæreſim. Additur, *propter ſolam revelantis authoritatem*; quia ſicut in fide humanâ, aſſentimur propoſitioni factæ ab aliquo, ob authoritatem dicentis, quem veracem credimus; ſic in fide divinâ, aſſenſum præbemus illis quæ Deus revelavit, & Eccleſia nobis credenda propoſuit, propter Dei revelantis authoritatem, qui ſummè verax eſt in dicendo; & hoc magis explicatur poſteâ, ubi agitur de objecto formali, ſeu motivo fidei.

QUÆSTIO II.

Quotuplex ſit Fides.

TRIPLICEM admittunt Calviniſtæ; hiſtoricam ſcilicet, quâ creditur, omnia eſſe vera quæ Deus in ſcripturis revelavit: Miraculorum, quâ creditur, nihil eſſe quod à Deo fieri non poſſit: & Promiſſionum, quâ creditur, veras eſſe promiſſiones Dei de remiſſione peccatorum & adeptione gloriæ cæleſtis per merita Chriſti. Dicunt poſteâ, fidem hiſtoricam reſpondere Divinæ veritati; fidem miraculorum D. potentiæ; & fidem promiſſionum D. bonitati. Aſſeverant denique has tres fides eſſe inter ſe diſtinctas realiter, adeóque unam poſſe inveniri ſine aliâ. Antequàm reſolvamus contra illos, ſciendum eſt, fidem poſſe ſumi pro habitu infuſo qui in Chriſtiano permanet, vel pro actu quô fidelis credit hanc vel illam veritatem revelatam à Deo & ab Eccleſiâ propoſitam.

CONCLUSIO.

LICET fides actualis poſſit eſſe multiplex, habitualis tamen eſt una tantùm, & unus tantùm habitus. Quòd fides actualis ſit multiplex, patet ex eo quòd uno actu creditur unus articulus, alio alius; & ſic ſunt plures actus fidei, pro multiplicitate veritatum quæ creduntur. Illi actus fidei ſortiuntur diverſa nomina, provt objecta partialia quæ creduntur

diverſa ſunt: Unde alia Fides vocatur Fides Hiſtorica, alia vocatur Fides Miraculorum, alia denique Fides Promiſſionum; quatenus ſcilicet prima fertur in Hiſtorias à Deo revelatas; ſecunda in potentiam Dei quæ poteſt in quocumque genere edere miracula; & tertia in ipſius bonitatem quæ ſalutem hominibus promittere voluit.

Probatur autem quòd fides habitualis ſit una ſpecie, ex D. Paulo ad Epheſ. 4. *Vnus Deus, una fides*. Et 2. ad Cor. 4. *Habentes eumdem ſpiritum fidei*. Sicut & 10. *Omnes eamdem eſcam ſpiritualem manducaverunt, & eundem potum ſpiritualem biberunt*: quod intelligitur de fide, quæ fuit eadem eſſentialiter apud Judæos & Chriſtianos, licet fuerit diverſa accidentaliter, in quantùm credebant futura quæ nobis ſunt præſentia, & multa implicitè tantùm, quæ explicitè credimus. Ratio huius eſt, quia objectum fidei, tum materiale tum formale, eſt unum, nimirum Deus in ſe, & Deus ut revelans, ut probabitur in Cap. ſequenti: Ergo fides eſt etiam una; quandoquidem unitas ſpecifica Virtutis petitur ab unitate objecti formalis.

Objicies primò, fidem partialem de uno articulo eſſe diſtinctam ſpecie à fide partiali de alio articulo, ſicut quælibet ſcientia partialis eſt diſtincta ſpecie ab aliâ, ut potè in Phyſicâ, ubi ſcientia de elementis eſt diſtincta à ſcientia de corpore humano. Reſpondeo non eſſe parem rationem, quia illæ partiales ſcientiæ habentur per diverſas rationes, nec acquiruntur per eadem argumenta, unde ſunt diverſæ; fides

verò tantùm unam credendi rationem adhibet, quia ſcilicet Deus per ſcripturas & per Eccleſiam hoc vel illud revelavit: Ergo licet ſcientiæ partiales diſtinguantur inter ſe ſpecificè & eſſentialiter; attamen fides partiales non diſtinguntur ſpecificè, niſi tantùm materialiter & objectivè. Unde dicendum eſt ad Calvinum ſuprà allegatum, Fidem Hiſtoricam, Miraculorum & Promiſſionum eſſe eamdem, in quantùm res geſtæ, miracula & promiſſiones ideo creduntur, quia continentur in ſcripturâ. Non immeritò ergo de illis loquens Maldonatus in Cap. 9. Math. ait: *Iſta triplex fides, quam nuper invenerunt, figmentum eſt; & ſi unam haberent fidem, omnem haberent; quia triplicem habent, nullam habent.*

Objicies ſecundò, Fidem Vivam differre ſpecie à Mortuâ. Reſponde, differre tantùm accidentaliter & extrinſece; nam licet Fides viva differat à mortuâ in ratione meriti (inquantùm illa meritoria eſt, non iſta) non differunt tamen ſubſtantialiter. Dices, in uno fides eſt major, in alio minor; nam plura credunt Chriſtiani, quam Judæi. Reſp. fidem habitualem poſſe augeri intenſivè in quantùm unus homo firmiùs adhærebit credendis quam alius; non tamen poteſt augeri extenſivè, quaſi unus credat aliquid quod alter non credit, niſi explicitè; qui enim habet habitum fidei, paratus eſt omnia revelata & revelanda credere; & ſi aliquid dicatur credere de novo quod illi revelatum eſt, hoc eſt quia credit aliquid explicitè, quod anteà tantùm implicitè credebat, ita quòd tota extenſio fidei ſit tantùm

reſpectu fidei actualis explicitæ, non verò reſpectu implicitæ; qui enim credit per fidem Divinam, credit ſaltem implicitè omnia quæ Deus revelaturus eſt.

QUÆSTIO III.

Vtrum Fides ſit virtus in intellectu reſidens.

SUB hoc titulo duæ proponuntur difficultates; utrùm primò fides ſit virtus, quod intelligitur tum de Fide Vivâ quæ conjungitur cum Charitate, tum de Fide Mortuâ quæ eſt in peccatore. Utrùm ſecundo illa Virtus fidei ſit in intellectû, tanquam in ſubjecto; & hoc proponitur ob opinionem Calvini dicentis Fidem Juſtificantem conſiſtere in certâ quâdam fiduciâ, quâ quis credit omnia peccata ſibi remiſſa eſſe propter merita Chriſti, ſe eſſe juſtum coram Deo, ſecurumque de ſuâ ſalute; unde multis in locis & præſertim lib. 3. Inſtit. cap. 2. §. 6. dicit, *Fidelis non eſt, niſi qui ſuæ ſalutis ſecuritati innixus diabolo & morti confidenter inſultat.* Cùm autem fiducia pertineat ad voluntatem, quoniam nihil eſt alliud, quam firma ſpes de re conſequendâ, & ſpes ſecundùm illos, ſit habitus voluntatis, ex hoc concludunt Hæretici, fidem reſidere, non in Intellectû, ſed in Voluntate, tanquàm in ſubjecto.

Conclusio Prima.

FIDES tum Viva, tum Mortua eſt virtus. Ratio primæ partis eſt, quia virtus eſt habitus perficiens potentiam & illam ordinans ad eliciendum actus perfectos in ſuo genere; ſed fides Viva perficit intellectum & ipſum inducit ut credat certò ea quæ Deus revelavit: Ergo fides eſt virtus, maximè, cùm ille actus credendi ſit perfectus, ut potè ad cæleſtem gloriam conducens quam meretur de condigno.

Probatur ſecunda pars, quæ majorem præ ſe fert difficultatem. Primò, quia Fides, etiam Mortua, ſubſtantialiter & phyſice ſumpta, eſt habitus intellectum determinans ad firmiter credendum ea quæ Deus revelavit, cum ordine ſaltem remoto ad vitam æternam ad quam conducit, quandoquidem eſt principium Juſtificationis remotum: Ergo ipſa eſt virtus. Secundò, quia Infidelitas Poſitiva eſt vitium: ergo Fides qualiſcumque ſit, eſt Virtus, quoniam utraque opponitur Infidelitati, & oppoſitorum oppoſita eſt conſequentia. Tertiò, quia fides mortua non differt phyſicè à vivâ, ſed tantùm moraliter; imò Charitas, quæ fidem mortuam vivificat, extrinſeca eſt fidei; ergo non dat illi, nec tollit ab eâ quòd ſit virtus.

Objicies ex D. Thomâ, Fidem Mortuam non eſſe Virtutem; & ex D. Aug. l. 4. contra Julianum, cap. 3. nullam Virtutem vocari debere, niſi in eo qui fuerit juſtus, nec cenſendas eſſe virtutes quæ nihil proſunt ad beatitudinem. Reſp. ad utrumque, fidem mortuam,

nec quamcumque virtutem ſine gratiâ, eſſe Virtutem in gradu perfecto; quia ultimum complementum Virtutis illi deeſt, in quantùm, nec reddit hominem ſimpliciter juſtum, nec conducit immediatè ad vitam æternam; eſt tamen fides mortua virtus entitativè & ſubſtantialiter, quia conducit ſaltem remotè ad vitam æternam; hoc modo explicát Caïetanus D. Auguſtinum.

Conclusio II.

Fides reſidet in Intellectû, tanquam in ſubjecto, quia Theologi omnes docent, fidem eſſe habitum quô credimus & agnoſcimus ea quæ Deus revelavit eſſe vera; credere autem & agnoſcere, ad intellectum ſpectant: ergo Fides in Intellectû reſidet: unde fidei viatorum ſuccedit viſio beatorum.

Objicies. Præbere aſſenſum pertinet ad Voluntatem, ſed per fidem præbemus aſſenſum omnibus quæ à Deo revelantur: ergo fides ad voluntatem ſpectat. Reſp. quòd conſenſus poſſit ferri circa bonum & circa verum: fertur circa bonum, quando aliquod, bonum utile jucundum, vel delectabile deſideramus, & in illo adepto complacemus, & tunc ſpectat ad voluntatem præbere aſſenſum: Conſenſus ſecundò fertur circa verum, cùm judicamus & ſentimus aliquid eſſe verum, & tunc conſenſus ad intellectum pertinet, & proinde fides quâ ſentimus & exiſtimamus ea eſſe vera quæ Deus revelavit vel per ſcripturam, vel per eccleſiam.

Addendum eſt, quod licet fides formaliter

ſpectet ad intellectum; attamen requiritur aliquis actus Voluntatis, quô captivetur intellectus in obſequium Fidei, ut cum D. Paulo loquar; cùm enim actus credendi ſit circa res obſcuras, requiritur aliquis actus Voluntatis imperantis intellectui, ut judicet & credat eſſe verum id quod credendum proponitur; & hoc facit voluntas per virtutem obedientiæ & humilitatis, quæ vocatur ſtudioſitas aut humilitas. Ex quo dicendum eſt, quòd fides, non conſiſtat in ſolâ apprehenſione rerum creditarum, quoniam multa cognoſcimus & apprehendimus quæ ſunt falſa & hæretica; ſed conſiſtit in cognitione cum firmo aſſenſu ad ea quæ revelantur, & ille aſſenſus imperatur à Voluntate, licet ſit actus intellectûs.

QUÆSTIO IV.

Quomodo Fides à Charitate pendeat.

SECTARII clamitant, Fidem ità à Charitate pendere, ut ſine Charitate, nulla exiſtat Fides; & ideò infirmant illam diviſionem Fidei, in Vivam & Mortuam, quam admittunt Catholici, aſſerentes quòd reverà fides maximam perfectionem deſumat à charitate, attamen, illam poſſe realiter exiſtere ſinè iſtâ, quod videndum eſt antequam quæſtioni reſpondeamus.

CONCLUSIO PRIMA.

FIDES exiſtere poteſt ſine Charitate. Sic Conc. Trid. Seſſ. 6. de Juſtificatione Can. 28. *Si quis dixerit, amiſsâ per peccatum gratiâ ſimul & fidem ſemper amitti, aut fidem quæ remanet non eſſe veram fidem, licet non ſit viva, aut eum, qui fidem ſine charitate habet, non eſſe Chriſtianum, anathema ſit.* Hoc eſt conforme D. Paulo 1. Cor. 13. *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem non habuero, nil mihi prodeſt.* Ubi Apoſtolus dicit ſe Fidem ſine charitate poſſe habere, quæ tamen non prodeſſet. Ratio in promptu eſt, quia illæ Virtutes à ſe invicem ſeparari poſſunt, quæ reſident in diverſis ſubjectis & quarum una eſt prior alterâ; Fides autem eſt in intellectu, & Charitas in voluntate; & illa præcedit iſtam ordine ſaltem naturæ: Ergo.

Objiciunt Hæretici, & dicunt primò, textum Pauli nihil probare, quia loquitur tantùm de fide Miraculorum, quæ poteſt eſſe ſine Charitate, non de fide Promiſſionum, quæ ſemper juſtificat & proinde Charitati coniungitur. Reſp. negando hanc reſponſionem prorsùs commentitiam, dicit enim, *ſi habuero omnem fidem.* Dicunt ſecundò, Jacobum cap. 2. ſuæ Epiſt. vocare Fidem ſine operibus mortuam: ergo non eſt vera fides, ſicut homo mortuus non eſt verus homo. Reſp. eſſe mortuam moraliter, quia caret formâ morali, in quantum non habet principium merendi: non eſt tamen mortua phyſicè, quoniam ſine Charitate habet ſemper ſuam entitatem. Ad Patres dicentes, fidem

ſine operibus non eſſe veram fidem, Reſp. per hoc ipſos ſignificare tantùm, quòd non ſit viva & perfecta ſine operibus. Dicunt tertiò hæretici, apud ſcripturam & Patres juſtificationem ſemper attribui fidei, & proinde ſemper eſſe cum charitate, ſine quâ nemo juſtificatur. Reſp. Fidem juſtificare, ſed non ſolam; juſtificat quidem Fides inchoativè & diſpoſitivè, in quantùm fides, ſine quâ impoſſibile eſt placere Deo, docet ea quæ ſunt agenda: Charitas verò juſtificat formaliter; unde dicendum eſt, quòd Fides ſit principium juſtificationis & Charitas conſummatio illius.

CONCLVSIO II.

FIDES à Charitate pendet, non entitativè, ſed meritoriè; ita quòd Charitas ſit forma extrinſeca perficiens fidem in ordine ad meritum condignum; ſine Charitate tamen, quæ eſt mortua, confert ad meritum congruum.

Hæc concluſio multas continet partes. Primò dicit, fidem non pendere entitativè à charitate, quoniam Fides etiam mortua habet entitatem diſtinctam ab entitate Charitatis, ut habetur ex concluſione præcedenti.

Secundò vult concluſio, quòd fides pendeat à Charitate meritoriè; quoniam D. Jacobus cap. 2. habet: *Sicut corpus ſine ſpiritû mortuum eſt, ita fides ſine operibus* (ſupple charitatis) *mortua eſt.* Et D. Paulus 1. Cor. 13. *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem non habuero, nihil ſum.* Unde Auguſtinus 15. de Trinit. cap. 17. dicit fidem ſine charitate eſſe poſſe, prodeſſe non poſſe.

Tertiò, in concluſione habetur, quòd charitas ſit forma extrinſeca perficiens fidem; ſicut enim forma perficit materiam, ſic Charitas Fidem; cum hâc diſtinctione, quòd forma perficiat materiam intrinſecè, & Charitas Fidem extrinſecè, & non in ordine ad ſe, ſed in ordine ad meritum.

Quartò, diximus, quòd charitas det fidei meritum condignum; nemò enim dubitat, quin actus fidei Charitate formatus mereatur de condigno vitam æternam, juxta id Joa. 6. *Si quis credit in me, habet vitam æternam*. Et Hebr. 11. *Sancti per fidem vicerunt regna, &c.*

Quintò addidimus, Fidem ſine Charitate mereri de congruo; in actu enim credendi, qui eſt à Gratiâ ſupernaturali & à libero arbitrio captivante intellectum, reperitur Humilitas & Obedientia quædam erga Deum, dum homo propter reverentiam eius majeſtatis credit ea quæ Deus revelavit, etiam ſi mentis humanæ captum longè excedant; ex quo æquiſſimum videtur & planè congruum juſtitiæ D. ut aliquod meritum ſaltem inchoatum tribuatur Fidei, licet non ſit adhuc informata Charitate.

Objicies dictum D. Pauli: *Si charitatem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Diſt. quantùm ad meritum condignum, concedo; quantùm ad meritum congruum, nego. Sic Reſpond. ad Conc. Trid. Seſſ. 6. cap. 8. dicens: *Nihil eorum quæ juſtificationem antecedunt, ſive ſit fides, ſive opera, merentur juſtificationem.* Hoc intelligitur inquam, de merito condigno, non congruo.

QUÆSTIO V.

Vtrum Fides debeat eſſe integra.

ALII ſub alio titulo hanc quæſtionem proponunt; utrùm ſcilicet in Hæreticis remaneat Fides: ſi enim Hæreticus, qui unum articulum Fidei negat tantummodò, remaneat adhuc fidelis, quia alios fatetur, non requiritur integritas, ut ſalvetur Fides ſimpliciter.

CONCLUSIO.

REQUIRITUR integritas in Fide, ita quòd fides per quemlibet actum Infidelitatis amittatur ſimpliciter; & Hæreticus qui plures articulos fidei recipit & unum reſpuit poſitivè, non ampliùs dici aut cenſeri debeat fidelis. Hæc concluſio eſt contra Durandum.

Probatur primò ex Script. & Conc. Trid. Nam ad Epheſ. 4. habetur, *Vna fides, unus Deus*: Si autem divideretur fides, non eſſet ampliùs una, juxta D. Hilarium qui lib. 1. ad Conſtantium Auguſtum, explicando hunc locum dicit; *Cum unus ſit Deus & una fides; ubi plures fides ſunt, jam incipit fides eſſe nulla.* Deinde Paulus 1. Timoth. 1. dicit, Alexandrum & Himonæum, qui in aliquo erraverant, naufragaſſe circa Fidem, & inferiùs, excidiſſe à Fide; qui autem naufragatur circa Fidem, jacturam facit fidei. Tandem in Conc. Trid. Seſſ. 6. cap. 15. aſſeritur, Fidem infidelitate amitti; Hæreſis autem eſt infidelitas.

BIBLIOTECA NAZ. VITT. EMANUELE ROMA

Probatur ſecundò ex Patribus : Tertuliano, qui cap. 37. Libri de Præſcriptionibus, affirmat, Hæreticos non poſſe eſſe Chriſtianos. D. Cypriano Epiſt. 52. *Quiſquis ille eſt, qualiſcumque eſt; Chriſtianus non eſt, qui in Eccleſiâ non eſt* : Hæretici autem non ſunt in Eccleſiâ : ergo nec ſunt Chriſtiani nec fideles. Ex Auguſt. etiam qui lib. de Fide & Symbolo, cap. 10. dicit : *Hæreticus non pertinet ad Eccleſiam Catholicam*. Et Quæſt. 11. in Mathæum, *Qui falſâ de Deo credit, vel de aliquâ parte doctrinæ, hæreticus eſt & foris eſt animo* (ideſt extra Eccleſiam) *quamvis intùs eſſe videatur*.

Probatur tertiò ratione. Primò, quia fides de quâ loquimur, eſſe debet Catholica implicitè vel explicitè, ideſt, debet eſſe univerſalis; ſed non eſt univerſalis in hæretico, qui aliquid credit & aliquid negat : Ergo non eſt propriè fides. Secundò, quia quando hæretici aliquid credere dicuntur, non habent formam ſeu motivum Fidei; quia non credunt propter Deum revelantem per Scripturam aut per Eccleſiam, aliàs omnia revelata crederent; ſed credunt privato judicio : Ergo non habent fidem. Tertiò, quia fides illa non eſt vera, ſupernaturalis & infuſa, quæ aliquid verum credit & aliquid falſum; ſed Hæreticus credit aliquid verum & aliquid falſum : Ergo ipſius Fides non eſt ſupernaturalis.

Objcies primò. Poteſt quis retinere habitum alicuius ſcientiæ, licet erret in aliquâ concluſione illius ſcientiæ: Ergo Hereticus poteſt retinere Fidem, licet erret in aliquo articulo. Negatur paritas; quia diverſæ concluſiones

ſcientiæ cognoſcuntur per diverſa media, & ſic poteſt una cognoſci, & non alia. Omnes autem veritates fidei cognoſcuntur unico medio, nempe per revelationem: ergo omnes creduntur ſaltem implicitè, vel nullæ creduntur. Dices, Hæreticus æquè faciliter credit poſt Hæreſim ac ante, ea quæ non negat. Reſp. hanc facilitatem non procedere à fide divinâ, quæ amiſſa eſt per Hæreſim, ſed ex longâ & priſtinâ conſuetudine quam habet credendi illa. Quòd ſi poſt hæreſim firmiter hæretici adhuc credant; hoc procedit ex illorum pertinaciâ. Si dicatur, Quando poſt Hæreſim aliquis credit adhuc Deum eſſe trinum, talis fides eſt ſupernaturalis. Diſtinguo, eſt ſupernaturalis objectivè, quia eſt de objecto ſupernaturali; non eſt verò ſupernaturalis entitativè, quia non eſt ampliùs illa Fides divina quæ erat ante Hæreſim, ſed fides prorsùs humana, quæ ſubſtituitur D.

QUÆSTIO VI.

In quibus exiſtat Fides.

IN quæſtione tertiâ diximus intellectum eſſe ſubjectum *quo* inhæſionis fidei; quia fides reſidet in intellectû, & non in Voluntate: nunc loquendum eſt de ſubjecto *quod* ipſius; & quærendum, utrùm Angeli & primi parentes habuerint Fidem; utrùm etiam Fides adhuc exiſtat in Purgatorio, in Cælo & in Inferno. Quantùm ad Hæreticos, ex concluſione præcedenti patet, ipſos non retinere fidem.

Conclusio Prima.

IN angelis & primis parentibus reperta fuit Fides in ſuâ creatione. Utrumque in communi probatur primò, quia Angelus & homo habuerunt Gratiam in primâ ſui conditione: ergo & fidem quæ conjungitur cum gratiâ. Secundò quia uterque acceſſit ad Deum & Deo placuit; Hebr. 11. 6. *Accedentem* autem *ad Deum oportet credere*; & *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo*. Tertiò quia & Angelus & homo cognoverunt myſteria Gratiæ per revelationem, quæ debuit eſſe obſcura, cùm non eſſent adhuc Beati nec comprehenſores: quæ quidem obſcuritas fuit conveniens illorum ſtatui ut mererentur.

Objicit Durandus pro Angelis, quòd non habuerint fidem; quia illorum cognitio non erat obſcura, ſed evidens, in quantùm ſciebant Deum, qui non poteſt mentiri, illis ſuas cognitiones revelaſſe. Reſp. Licet cognitio angelorum habuerit evidentiam in atteſtante, ideſt licet cognoverint Deum illam revelaſſe; attamen illa cognitio fuit obſcura in ſe; ſicque non minùs habuerunt fidem; alias Patriarchæ & Prophetæ non habuiſſent. Deinde, potuit dubitare Angelus; an eſſet aliqua creatura ſuperior quæ produxiſſet illam cognitionem in intellectû ſuo, à quâ poſſet decipi: licet enim naturaliter primus Angelus & quilibet cognoſcat omnem creaturam: Deus tamen potuit illi abſcondere & exiſtentiam & efficaciam eius.

CONCLVSIO II.

IN dæmonibus & alijs damnatis non eſt propriè Fides infuſa, quæ eſt Virtus Theologica: Tum quia Fides infuſa eſt donum Dei, & ſuâ naturâ ordinatum ad beatitudinem obtinendam; damnati autem ſpoliati ſunt omni ſpe beatitudinis: Tum etiam quia Fides eſt Virtus, quâ intellectus credit propter ſolam authoritatem Dei, cui accedit pia affectio voluntatis captivantis intellectum in obſequium Dei & fidei; damnati autem non credunt propter revelationem Dei, ſed *credunt & contremiſcunt*, coacti per manifeſtam experientiam, videndo diverſos Hæreticos damnatos eſſe propter diverſas hæreſes, ex quo concludunt manifeſtè Fidem Catholicam eſſe veriſſimam: Et quantum ad voluntatem, nullam habent affectionem ſe ſubmittendi, imò *ſuperbia eorum aſcendit ſemper*. Tùm denique quia Fides, quæ eſt Virtus, eſt quoddam animæ & mentis ornamentum, quô indigni prorsùs ſunt & damnati & dæmones.

Objicies ex Auguſt. Lib. de Fide & Operibus Cap. 14. Comparatur fides peccatorum fidei dæmonum; ſed illa eſt vera & infuſa fides: Ergo & iſta. Reſp. in hoc ſtare comparationem, quòd ſicut fides dæmonum nihil prodeſt illis, ſic nec peccatoribus, quantùm ad meritum condignum. Dices, Animæ damnatorum, quæ in hoc mundo fuerunt fideles, non diſtinguuntur ab alijs in inferno, niſi per fidem quæ remanſit. Reſp. diſtingui per caracterem Baptiſmi. Dices, Damnati, qui nullum infidelitatis

actum exercuerunt, non debent ſpoliari Fide? Reſp. ſpoliari ratione ſtatûs, quia repugnat Fides damnatis ob rationes allatas.

CONCLUSIO III.

BEATI non habent Fidem circa Deum, habent enim cognitionem illius evidentem, quæ evacuat Fidem, juxta D. Paulum 1. Cor. 13. *Cùm venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt*. Et infrà: *Videmus nunc per ſpeculum & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.*

Quantùm ad aliquas veritates quas non cognoſcunt Beati, putà circa diem judicij, circa prædeſtinationem particularem alicuius hominis & ſimiles veritates, probabile eſt illos poſſe habere actum fidei; quia illas non vident intuitivè, & illas credunt propter authoritatem Dei revelantis. Hoc eſt conforme Tertuliano, qui Lib. de Patientiâ circa finem dicit, *Dilectio nunquam excidet: nam cætera evacuabuntur. Exhauriuntur linguæ, ſcientia, prophetia; permanent fides, ſpes, dilectio.* Sic & Irenæus Lib. 2. adverſus Hæreſes Cap. 47. dicens Paulum aſſerere Fidem, Spem, & Charitatem manere in cœlo.

Quantùm ad animas exiſtentes in Purgatorio; cùm nondùm ſint in patriâ, nec Deum clarè videant; Dicendum eſt, quòd fides in illis remaneat; quia ibi adhuc ſperant, & fides eſt ſubſtantia rerum ſperandarum. Unde, ſi dicatur illas eſſe in termino: ſunt revera in termino meriti, ſunt tamen in viâ ſatisfactionis.

QUÆSTIO VII.

A quo ſit Fides.

SI credatur Manichæis dicentibus nihil eſſe credendum, niſi quod naturali ratione demonſtrari poſſit, fides eſt à naturâ. Si conſulantur Pelagiani, reſpondebunt, ſolas naturæ vires ſufficere ad credendum, poſitâ exteriori prædicatione Evangelij: Catholici verò dicent contra hos hæreticos, Fidem eſſe ſimpliciter à Deo; quod intelligitur tum de Fide vivâ, tum de fide informi.

CONCLUSIO.

FIDES eſt abſolutè à Deo. Epheſ. 2. *Gratiâ eſtis ſalvati per Fidem; & hoc non ex vobis, donum enim Dei eſt.* Ad Philip. 2. *Miſericordiam conſecutus ſum à Domino, ut ſim fidelis.* Ioan. 6. *Hoc eſt opus Dei, ut credatis.* Conc. Arauſic. Can. 7. *Hæretici ſunt, qui dicunt nos poſſe per naturæ vires aſſentiri rebus Fidei.* Auguſtinus Epiſt. 105. *Fides ad Chriſtum nos trahit; quæ niſi deſuper gratuito munere daretur, non ipſe diceret,* * *Nemo venit ad me, niſi Pater meus traxerit eum.* Ratio in promptu eſt, quia ſupra naturam eſt, aſſentiri his quæ rationem ſuperant. Unde ſi dicere videatur Scotus in 3. Diſt. 23. Quæſt. unica; actum credendi quoad ſubſtantiam eſſe naturalem; loquitur de actu credendi, in quantum eſt actus vitalis intellectûs.

Quantum ad fidem informem; eâdem ratio;

ne & textibus Scripturæ patet, ipſam eſſe etiam à Deo cuius donum eſt: Nam fides mortua, eſt eadem eſſentialiter cum vivâ, & differunt tantùm extrinſecè per Charitatem, ſcilicet quæ conjungitur modò cum fide, & modò ſeparatur per peccatum. Quòd ſit eadem fides quæ remanet poſt peccatum, patet ex Conc. Trid. Seſſ. 6. Can. 28. ubi determinatur, Fidem remanere poſt peccatum; non autem infunditur noua fides: ergo antiqua remanet quæ vitam amiſit: ergo utraque eſt à Deo.

Objicies, Si fides mortua eſt à Deo, infunditur à Deo, quod eſt falſum; quia eſt imperfecta. Reſp. Fidem mortuam, ut ſic, non infundi à Deo, ſed infundi fidem charitate vivificatam à Deo, quæ poſtea deſinit eſſe viva adveniente peccato.

Quæstio Ultima.

Quinam ſint effectus Fidei.

Non loquimur hîc de effectibus Phyſicis fidei, ſed de moralibus; moralia enim ſunt moraliter accipienda; unde quæſtio eſt de certis quibuſdam conſequentiis quæ reſultant ex Fide.

Conclusio.

Licet Divus Thomas det Fidei duos tantùm præciſè effectus, nempe Timorem & Puritatem cordis; attamen dici poteſt, quòd omnes virtutes infuſæ quæ communicantur ho-

mini per Iuſtificationem, ſunt fidei effectus; quia Fides eſt initium juſtificationis, & proinde aliquo modô principium omnium virtutum. Quod tamen Timor & Puritas attribuantur ſpecialiter Fidei, patet primò, quoad Timorem; quia Fides ex unâ parte ſuggerit infirmitatem noſtram, & ex aliâ ſummam Dei maieſtatem: & ex utraque reſultat timor; qui timor eſt filialis, ſi ſit à fide viva, quia oritur ex amore & reverentiâ; & eſt ſervilis, & ortus ex metu pœnarum, & ſi ſit à fide informi. Non eſt tamen negandum, quin timor ſervilis conjungatur aliquando in juſtis cum Fide vivâ; ſed ſæpiùs timor ſervilis oritur à fide informi.

Quantùm ad Puritatem cauſatam à fide; hoc teſtatur Paulus ad Titum 1. *Omnia munda mundis, infidelibus autem nihil eſt mundum.* Ratio eſt, quia Fides etiam mortua docet fœditatem peccati, purgat ignorantiam intellectûs, & accendit voluntatem ad proſequutionem charitatis.

Quæres, an fides ſit prior aliis ſcientiis. Similes quæſtiones brevitatis causâ compendioſè hic proponemus, quæ concernunt naturam fidei. Ad iſtam Reſpondeo cum diſtinctione. Primò non eſt prior ordine dignitatis, juxta D. Paulum, *maior autem eſt Charitas.* Secundò, non eſt prior ordine temporis; quia parvulis baptiſatis, imò & adultis recenter converſis communiter ſimul infunduntur virtutes. Tertiò, non eſt etiam prior naturâ propriè; quia non eſt propriè cauſa, nec diſpoſitio abſolutè requiſita ad alias virtutes; aliæ enim, poſſunt abſolutè infundi ſine illâ. Quartò, aſſerendum

eſt fidem eſſe priorem Spe & Charitate, in quantùm actus Fidei communiter requiratur ad actus aliarum virtutum: nam Fides oſtendit finem ſupernaturalem ad quem tendunt aliæ virtutes. Aliqui vocant hunc ordinem, ordinem naturæ, alij ordinem originis; ſed quæſtio eſt de nomine, & ſemper attendendæ ſunt reſponſiones præcedentes.

Quæres, an fides ſit unus ſpecie habitus in homine & Angelo. Reſp. primò, actus Fidei eſſe multiplices ſpecie in hominibus & in Angelis; quia aliqui actus ſunt aſſensûs, & alii diſſensûs circa propoſitiones affirmativas & negativas. Reſp. ſecundò, habitum fidei eſſe unum ſpecie in omnibus hominibus, ut probavimus in quæſtio 2. Eſt etiam idem in homine & Angelo; quia ratio formalis fidei, eſt eadem in utroque; nempe revelatio divina, quæ eſt motivum quare homo & Angelus credant ea quæ ſunt à Deo revelata. Nec dicendum eſt, quòd habitus ſint diverſi, quando actus diverſi ſunt; hoc enim eſt falſum, ſicut enim eadem potentia poteſt elicere diverſos actus, ſic & idem habitus.

Quæres, an habitus Fidei ſit Practicus vel Speculativus? Reſp. primò, habitum Fidei tendere in aliquos actus Practicos; ut quando docet, Deum eſſe colendum, parentes diligendos, virtutem præferendam vitio, & ſimiles. Tendit etiam in alios qui ſunt Speculativi, ut quod Deus ſit trinus & unus, canem Tobiæ habuiſſe caudam, & initio mundi tenebras fuiſſe ſuper faciem Abyſſi. Reſpondeo tamen ſecundò cum Scoto Quæſt. 4. Prologi, Fi-

dem debere dici ſimpliciter practicam; quia ideo Deus infundit fidem & revelavit omnia myſteria in ordine ad praxim, id eſt, ut dirigeretur voluntas ad bonum faciendum, & malum fugiendum; & hoc eſt quod dicitur communiter, fidem ex naturâ ſuâ tendere ad beatitudinem.

Quæres utrum fides ſit Diſcurſiva. Diſcurſus fit, quando ex cognitione unius propoſitionis fit tranſitus ad cognitionem alterius; ita ut ſi ambæ propoſitiones eodem actu cognoſcantur, & una nata ſit ducere in cognitionem alterius, tunc eſt diſcurſus virtualis; ſi verò illæ veritates cognoſcantur diverſis actibus, & una cognitio inferatur ex aliâ, tunc eſt diſcurſus formalis. Hôc poſitô, Reſp. 1. aſſenſum Fidei poſſe eſſe Diſcurſivum, ſi ille Diſcurſus procedat à præmiſſis revelatis ad concluſionem revelatam; ut ſi dicatur, Quod Deus dixit, verum eſt, ſed Deus dixit Chriſtum eſſe Deum, ergo verum eſt Chriſtum eſſe Deum. Hæc concluſio eſt reverâ de fide, quia nititur ſoli revelationi Divinæ. Reſp. 2. Aſſenſum Fidei non eſſe Diſcurſivum, ſi ille Diſcurſus procedat ab unâ propoſitione non revelatâ ad aliam revelatam; ut cum dicitur; Omnis homo habet voluntatem humanam; ſed Chriſtus eſt homo: Ergò habet voluntatem humanam. Concluſio, inquam, illa, quæ eſt Theologica, non eſt de Fide; quia non nititur abſolutè Divinæ revelationi. Reſp. 3. Quòd aſſenſus Fidei Diſcurſivus, in quo fit progreſſus ab unâ propoſitione revelatâ ad aliam revelatam, aliquando ſit Formalis, & aliquando tantùm Virtualis. Eſt, inquam,

Formalis, ſi ſint diſtincti actus, ut ſi hodie credam, Deum eſſe veracem in dicendo, & craſtinâ die credam aliquam propoſitionem quam video in Scriptura: Eſt verò Virtualis diſcurſus quando unico actu creditur revelatio & res revelata.

Quæres, utrum Fides ſit certa, & certior omni ſcientia. Reſp. 1. Fidem eſſe certam, quia nititur motivo certo, nempe Deo revelanti, qui nec falli nec fallere poteſt; unde aſſenſus dubius circa res à Deo revelatas hæreſim ſapit. An autem ſit certior ſcientiâ Naturali; alij negant, affirmant alij: Unde utendo diſtinctione, Reſp. 2. Fidem ſumptam objectivè eſſe certiorem quocumque habitu intellectûs; quia cùm Fides habeat pro objecto Deum ſummè veracem, magis repugnat objectum Fidei & aſſenſum eius eſſe falſum, quàm objectum ſeu motiuum ſcientiæ; longè enim ſuperat veritas increata quamlibet veritatem creatam: unde ex Ambr. Lib. 1. Hexam. *Fidei ſimplicitas omnibus argumentis antecellit.* Reſp. 3. Fidem ſubjectivè ſumptam non eſſe ſcientiâ certiorẽ; minus enim firmiter adhæremus veritatibus Fidei, quam veritatibus naturaliter notis: Unde Hugo à Sancto Victore Lib. de Sacram. P. 1. Cap. 10. dicit; *Fides eſt certitudo animi de rebus abſentibus, infra ſcientiam, ſupra opinionem conſtituta.* Hanc utramque reſponſionem aliis terminis explicant aliqui Doctores, dum dicunt fidem eſſe certiorem in ſe quâlibet ſcientiâ, & incertiorem quoad nos, qui non præbemus tam firmum aſſenſum rebus creditis, quàm viſis;

quia illæ ſunt obſcuræ, iſtæ evidentes; illis credimus liberè, iſtis neceſſariò.

Quæres, utrum aliquis certò ſcire poſſit ſe habere fidem? Reſp. Affirmativè, modò ſciat ſe eſſe baptiſatum; qui enim ſcit certò ſe eſſe baptiſatum, certò ſcit ſe habere habitum fidei, qui Baptiſmo infunditur etiam in pueris: dum autem aliquis ſemel habitum fidei recepit, certò ſcit ſe illam non amiſiſſe, cùm ſciat ſe non incidiſſe in peccatum infidelitatis, quô ſolô tollitur fides & non alio; ut patet ex hoc quod diximus Quæſt. 3. ſtatuentes in peccatore Fidem infuſam reperiri, mortuam tamen: ergo qui ſcit ſe eſſe baptiſatum, ſcit ſe habere habitum Fidei; imò ſcit etiam ſe habere actum Fidei, quando credit myſterijs revelatis propter Deum revelantem, juxta D. Aug. 13. de Trinit. Cap. 1. *Fidem ipſam videt quiſque in corde ſuo, ſi credit; vel non eſſe, ſi non credit.* Quòd ſi Scotus in 3. Sent. Diſt. 23. Q. unica, dicere videatur, nullum poſſe ſcire ſe habere Fidem; loquitur de cognitione evidenti, quæ cauſatur ab ipsâ Fide, quod dici nequit: Fides enim eſt donum ſupernaturale, quod cognoſci non poteſt niſi per revelationem, & Deus non revelavit huic aut iſti homini an fidem habeat, licet certum ſit fidem eſſe in Eccleſiâ in communi: Non negavit autem Scotus, Fidem poſſe cognoſci arguitivè mediante Baptiſmo qui illam confert infallibiliter. Adde quòd quiſquis dubitare poteſt de validitate Baptiſmi: Unde dixi, fidem ſolùm poſſe cognoſci certò, ſuppoſitâ certitudine Baptiſmi.

Quæres, utrum fides poſſit eſſe major in uno, quàm in alio? Hoc intelligitur tùm de Fide Habituali, tùm de Actuali, tùm de Implicitâ, tùm de Explicitâ. Reſp. 1. Fidem Habitualem poſſe eſſe majorem in uno quàm in alio intenſivè; quia habitus fidei, ſicut & quilibet habitus ſupernaturalis augeri poteſt, quatenus augetur meritum, & ſic etiam in eodem homine fides poteſt eſſe major & minor. Reſp. 2. Fidem Actualem poſſe eſſe majorem intenſivè in uno, quàm in alio; ſi enim habitus ſit major, actus etiam erit major intenſivè, quia erit fortior & promptior. Reſp. 3. Fidem Actualem Explicitam poſſe eſſe majorẽ adhuc; quia in uno homine poteſt extendi ad plura objecta, quam in alio, provt plures veritates cognoſcuntur explicitè ab uno. Reſp. 4. Fidem Actualem Implicitam non eſſe extenſivè majorem; quia quilibet fidelis debet credere omnia myſteria Fidei, ſaltem implicitè.

CAPUT II.

De objecto Fidei.

POSTQUAM loquuti fuimus de Fide in ſe conſideratâ, quæ eſt habitus intellectûs; loquendum venit poſteàde objecto in quod tendit ille habitus; ſed anteà dicendum eſt, Fidem dividi in Catholicam & Privatam. Prima eſt ea quæ nititur revelationi factæ omnibus, quæ ob hoc dicitur Catholica ſeu Univerſalis. Secunda nititur revelationi factæ alicui privato,

Fides in Verbum incarnatum, in Euchariſtiam & alia myſteria eſt Catholica, quia ſufficienter hæc propoſita ſunt omnibus: quando verò Abrahæ revelatum fuit, quòd haberet filium, Fides erat privata. Quia autem per accidens fit, quòd una veritas proponatur omnibus, vel aliquibus tantùm, ideò iſtæ fides non differunt eſſentialiter, ſed accidentaliter. Qui non crederet revelationi privatæ, eſſet quidem infidelis; quia Deo revelanti negaret aſſenſum: non eſſet tamen hæreticus; quia non haberet pertinaciam voluntatis contra determinationem Eccleſiæ. Dividitur inſuper Fides in Implicitam & Explicitam: Implicita eſt ea quâ creditur aliquid non in ſe, ſed in alio in quo continetur; & ſic illi qui alias credebant Deum eſſe remuneratorem animarum, credebant implicitè animarum immortalitatem. Vel Fides Implicita eſt ea quâ aliquid tantùm in confuſo creditur; quam fidem habent ruſtici de omnibus myſteriis, dum credunt quidquid credit Eccleſia. Explicita eſt ea quâ aliquid diſtinctè & expreſsè cognoſcitur, ut Verbum Deum incarnatum eſſe.

QUÆSTIO PRIMA.

Quodnam ſit objectum formale Fidei.

FIDES & actus fidei duplex habet objectum; nempè materiale & formale. Materiale eſt propoſitio quæ creditur; Formale verò eſt ratio propter quam creditur; & utrumque tradi-

dimus in definitione fidei. Dum enim diximus, Fidem eſſe habitum quô creduntur veritates revelatæ, hoc exprimit objectum Materiale: dum verò additur, propter authoritatem Dei revelantis, exprimitur objectum Formale. Nunc loquimur de objecto Formali.

CONCLUSIO.

OBIECTUM Formale eſt Deus, quatenùs eſt prima veritas revelans: ita quòd Deus in quantùm revelans, qui nec falli nec fallere poteſt, ſit objectum & motivum, ſeu ràtio formalis, cur credamus. Ubi alij ſpectantes Deum, ut Deus eſt, dicunt eum eſſe objectum Materiale fidei, & Deum ut revelantem & ſummè veracem eſſe objectum Formale. Nos verò majoris claritatis causâ, dicemus, veritates revelatas eſſe objectum Materiale fidei, & Deum ut revelantem eſſe objectum Formale.

Probatur concluſio; Illud eſt objectum Formale fidei propter quod credimus articulos fidei; ſed propter Deum revelantem qui nec falli nec fallere poteſt credimus articulos fidei: ergo Deus ut revelans eſt objectum Formale fidei. Et hoc eſt conforme D. Paulo ad Galat. 4. *Notum vobis facio Evangelium, quia non eſt ſecundùm hominem; nec illud accepi ab homine, nec didici; ſed per revelationem.* Vbi Apoſtolus pro ratione ſui Evangelii credendi nil aliud aſſignat quam Deum revelantem. Dixi, Deum non poſſe falli, propter ſuam ſummam Sapientiam quæ decipi non poteſt; nec fallere, propter

ſummam Bonitatem quæ decipere nequit.

Objicies 1. Revelationem poſſe competere ſcientiis naturalibus, quas Deus poſſet revelare ſi vellet: ergo non eſſe rationem formalem Fidei. Reſp. pro tunc illas cognitiones pertinere ad Fidem, ſi crederentur ſolum propter authoritatem Dei reuelantis. Deinde illis ſcientiis revelatio eſſet tantum accidentaria, quia poſſent haberi naturaliter; at cognitioni noſtrorum myſteriorum eſt eſſentialis, quia non poſſunt cognoſci niſi per revelationem. Dices. D. revelatio non ſufficit ad credendum, ſed requiritur aliquid ex parte voluntatis: ergo non eſt objectum formale Fidei. Reſp. illum actum voluntatis captivantem intellectum, eſſe quid veluti extrinſecum ad fidem, quæ formaliter & intrinſecè eſt actus intellectûs.

Objicies 2. Deum poſſe mentiri per ſe, & de facto mentitum eſſe, cùm prædixit ruïnam Ninivitarum, mortem Ezechiæ. Reſp. in hoc non mentitum fuiſſe Deum; quia hæc non prædixit abſolutè, ſed primò ſub conditione, quòd non agerent pœnitentiam, & ſecundò juxta curſum cauſarum naturalium. Quòd autem Deus non poſſit mentiri, patet; quia vbi eſt prima veritas, non poteſt eſſe mendacium, nam *omne mendacium ex veritate non eſt.* 1. Ioa. 2. Deus autem eſt ſummè verax & in eſſendo & in cognoſcendo & in dicendo; ergo mentiri non poteſt.

Objicies 3 Deum mentitum fuiſſe per alios quos fefellit, & in ore quorùm poſuit mendacium: Ezech. 14. *Ego Dominus decepi prophetam illum.* Et 3. Reg. 22. *Dedit Dominus ſpiritum*

mendacii in ore omnium Prophetarum, qui hic ſunt. Reſp. Deum non poſſe etiam mentiri per alios; quia illos deciperet, & deceptio eſt contra Charitatem, & proinde mala per ſe: Dicendum ergo eſt, præcedentes textûs intelligi permiſſive, in quantùm permiſit illos decipi; non verò effectivè & formaliter, quaſi ipſos deceperit, aut infuderit in illis errorem. Hæc omnia ſunt contra Priſcilianiſtas, putantes Deum de facto mentiri; & contra Catholicos aliquos, aſſerentes ipſum mentiri poſſe, non de potentiâ ordinariâ, ſed abſolutâ.

QUÆSTIO II.

Quodnam ſit objectum Materiale Fidei.

VULGÒ Theologi diſtingunt objectum materiale Fidei in Complexum & Incomplexum. Objectum materiale Incomplexum, eſt res de quâ aliquid creditur, vt Deus. Complexum verò, eſt propoſitio quæ creditur; ut cùm dicitur, Deus eſt trinus, eſt incarnatus, &c. Inter propoſitiones à Deo revelatas aliæ ſunt Præcipuæ & Cardinales, quæ vocantur Articuli Fidei; aliæ ſunt minus Præcipuæ, quæ dicuntur ſimpliciter Propoſitiones Fidei, non articuli Fidei.

CONCLUSIO.

OBIECTUM materiale fidei eſt omnis res à Deo revelata, quæ nobis credenda proponitur, ſivè illâ res habeatur ex Scripturâ, ſivè ex traditionibus, ſivè ex Conciliis: quæ om-

nia ſunt regula fidei. Hæc propoſitio ex ſe patet; vnde ſupereſt tantùm, ut quaſdam dilucidemus difficultates, quæ ſuboriri poſſunt ſuper tale objectum.

Quæres primò, vtrum objectum materiale Fidei ſit Complexum? Reſp. ſi nomine objecti intelligatur res ipſa quæ creditur, quatenùs extra intellectum exiſtit, tunc objectum eſt Simplex & Incomplexum; quia nihil eſt aliud quam res ipſa credita quæ ſimplex eſt; quoniam de ipſâ non fit affirmatio aut negatio; ut Deus, Verbum Dei, &c. Si vero nomine objecti, intelligatur Aſſenſus, mediante quo res cognita dicitur eſſe in cognoſcente, tunc objectum eſt Complexum; ut quando in mente noſtra concipimus Deum eſſe, Deum eſſe Trinum, Verbum eſſe Incarnatum, & poſtea aſſentimur talibus propoſitionibus, tunc objectum fidei eſt Complexum; eſt enim tale objectum quædam propoſitio quæ affirmat vel negat. Sic conciliandi ſunt Doctores, quorum aliqui dicunt objectum eſſe Complexum, alij dicunt eſſe Simplex.

Quæres 2. an objectum materiale fidei ſit Certum & Infallibile? Iam de hoc locuti fuimus in additionibus quæſtionis vltimæ cap. præcedentis; iterum tamen Reſp. veritates Fidei quatenùs ſubſtant revelationi D. eſſe infallibiles & certiſſimas, ob ſummam Dei veritatem in dicendo; unde nulla hæſitatio aut fluctuatio in Fide admittenda eſt: Imò qui verè credit rationes omnes Fidei, contrarias reſpuere debet; unde in hoc Apoſtolus laudavit Abraham, quòd crediderit ſuam uxorem eſſe pari-

turam contra rationem naturalem, non conſiderans corpus ſuum emortuum & vxoris ſuæ, cùm ferè eſſet centum annorum.

Quæres 3. vtrùm objectum materiale fidei poſſit eſſe objectum ſenſuum? Reſp. objectum Fidei non poſſe cadere ſub ſenſibus: *Fides* enim ex 1. Hæbr. *eſt rerum non apparentium*; & ex Aug. Tract. 40. in Ioan. Fides eſt credere quod non vides. Ratio eſt, quia ſola materialia ſunt objectum ſenſuum; objectum vero Fidei eſt quid Spirituale & Supernaturale, ſcilicet res revelata à Deo. Si dicatur Fidem eſſe ex auditu, hoc verum eſt in ratione ſigni; in quantùm per verba & per prædicationem proponitur res credenda; non verò in ratione objecti. Si dictum fuerit D. Thomæ, *Quia vidiſti me, Thoma, credidiſti*: hoc ſic dictum eſt, quia Thomas aliud vidit, aliud credidit; vidit hominem, & credidit Deum.

Quæres 4. vtrum objectum fidei poſſit eſſe objectum ſcientiæ? Reſp. Negativè, quia ſcientia eſt de apparentibus & evidentibus, Fides autem de iis quæ non apparent, iuxtâ D. Greg. Homil. 26. in Evangelia; *Fides illarum rerum eſt, quæ apparere non poſſunt*; quæ autem apparent, jam non fidem, ſed cognitionem habent. Deinde Fides per ſe includit obſcuritatem, & ſcientia evidentiam poſtulat. Tandem Scientia nititur rationi naturali, & Fides revelationi Divinæ. Nihil prohibet tamen, idem objectum poſſe aliquando cognoſci per Fidem & per Scientiam diverſis mediis; ſed ille actus non erit ſimul ſcientificus & actus Fidei; hoc enim non poteſt eſſe per ra-

tiones allatas; ſed erit ſcientifica cognitio, ſi habeatur per lumen naturale; & fidei, ſi habeatur per lumen Fidei. Hoc patet in hac propoſitione, *Deus eſt*, quæ modò ad fidem ſpectat, ut ait D. Paulus 11. Hebr. *Accedentem ad Deum oportet credere quia eſt.* & modò ad ſcientiam, quoniam à Philoſophis multis rationibus exiſtentia Dei comprobatur.

Quæres 5. vtrùm objectum Fidei ſit Evidens? Ex reſponſis patet, non eſſe evidens, ſed obſcurum. Reſp. tamen quòd licet objectum Fidei non ſit evidens per ſe, & in ſe; poteſt tamen eſſe evidens in atteſtante; cùm enim evidenter cognoſcamus Deum eſſe veracem in dicendo, evidenter cognoſcimus ea quæ revelavit eſſe vera: Si ergo Deus vellet oſtendere, ſe revelaſſe myſteria noſtra, pro tunc illa myſteria eſſent evidentia in atteſtante; id eſt evidēs eſſet, ea quæ teſtatur, eſſe vera; quia evidens nobis eſt, Deum non poſſe falſum teſtari. An autem ſuppoſitâ evidentiâ Dei atteſtantis aliquam propoſitionem, haberetur Fides de illâ, quæſtio eſt de nomine: Si enim per fidem intelligatur cognitio vndequaque obſcura, pro tunc non erit Fides: Si autem intelligatur per Fidem, cognitio rei obſcuræ in ſe, licet evidentis in atteſtante, illa cognitio erit Fidei. Et hoc non immeritò dicitur; beata Virgo enim, Moyſes & Prophetæ habuerunt illam evidentiam in atteſtante, in quibus tamen non eſt neganda Fides.

QUÆSTIO III.

Vtrum dentur aliqua motiva, quæ reddant objectum Fidei aliquô modô credibile evidenter?

QUòD Fides noſtra non ſit de veritatibus quæ ſint evidenter credibiles, & convincant intellectum, ut illis aſſentiatur, ſatis patet ex difficultate quam ſentit humana ratio in tali aſſenſu. Non quærimus ergo, utrum dentur motiva quæ evidenter reddant veritates Fidei in particulari credibiles; ſed tantùm petimus, utrum non dentur aliqua motiva, quæ reddant Fidem Chriſtianam & Catholicam (quæ eſt Romana) ſaltem credibilem in communi?

CONCLUSIO.

FIDES Catholica habet aliquam rationem credibilitatis in communi, quæ aliquo modò eſt evidens, juxta Pſ. 92. *Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis.* Cujus ratio petitur ex diverſis ſolidis argumentis; quorum aliqua movent Judæos ut Chriſtiani fiant, de quibus loquuntur Lactantius, Iuſtinus Martyr, Tertullianus, Chryſoſtomus, & alii, & quæ hìc recenſere prolixius eſſet: Alia movent Catholicos, ut in ſuâ Fide permaneant: Alia denique perſuadent Hæreticis, ut ad Fidem Catholicam redeant. Horum omnium aliqua breviter recenſenda ſunt.

Primum argumentum, quô probatur fidem

Chriſtianam eſſe credibilem, deſumitur à multitudine & authoritate illorum qui eam amplexati ſunt. Si enim dicit Ariſtoteles 1. Ethic. 20. *Quod univerſis videtur, nos tale dixerimus*, nonne fides adhibenda eſt Religioni Chriſtianæ, quam omnes penè gentes & innumerabiles viri libenter receperunt, quorum alij ſummâ authoritate, alij ſummô ingeniô & doctrinâ, alij denique ſummâ virtute præditi fuere? Auguſtinus ait: *Tenet me in Eccleſià conſenſus populorum atque gentium, tenet authoritas miraculorum inchoata*, &c. Si ergo Auguſtinus, quem pauci Patres præceſſerunt, hâc ratione motus fuerit, nos ipſi qui & Auguſtinum, & prædeceſſores Auguſtini, & quotquot ipſum ſequuti ſunt, habemus, non-ne ex tantâ virorum in ſcientiâ & virtute illuſtrium authoritate, de veritate Religionis convincemur, quam libenter receperunt, & veluti per manus tradiderunt?

Secundum argumentum petitur ex qualitate illorum qui religionem noſtram à Chriſto inſtitutam plantaverunt, qui fuerunt pauciſſimi viri, non potentes, non ſapientes, non eloquentes; ſed illiterati, rudes & plebeii; qui non in humanæ ſapientiæ verbis, nec armorum impetu, nec divitiarum largâ effuſione, ſed in paupertate & humilitate ſubtiliſſimos Philoſophos confuderunt, clariſſimos Senatores devicerunt, & debellarunt mirabiliter potentiſſimos orbis Principes, quos ad fidem Crucifixi converterunt, qui anteà erat Gentibus ſtultitia & Judæis ſcandalum; ipſis abſolutè præcipientes odium ſui, dilectionem inimici, deliciarum fugam, ærumnarum perquiſitionem &

cætera hujuſmodi ; quæ omnia fuiſſent prorsùs imperſuabilia, ſi Deus illorum prædicationi favere non voluiſſet : quod profectò veritatem Evangelij & Religionis Chriſtianæ demonſtrat.

Tertium argumentum hauritur ex miraculis factis in confirmationem doctrinæ Chriſti. Mathæi enim 11. Chriſtus volens probare ſe eſſe Meſſiam, & ſuam doctrinam mereri ut reciperetur, multa miracula edidit coram Diſcipulis Ioannis, dicens poſteà : *Euntes renuntiate Ioanni quæ audiſtis & vidiſtis ; cæci vident, claudi ambulant, ſurdi audiunt*, &c.

Quartum argumentum petitur ex ſanâ doctrinâ exiſtente apud Chriſtianos, quæ ſanctiſſima eſt ; Nam etiam ſi in Eccefiâ Romanâ plerique exiſtant & ſemper extiterint pravis & corruptis moribus, attamen ex Pſ.11. *eloquia Domini, eloquia caſta*, & Pſ. 18. *Lex Domini immaculata convertens animas.* Imò Religio Chriſtiana pœnas acerbiſſimas proponit Vitio, & Mercedem eximiam Virtuti.

Quintum argumentum deſumptum eſt à conſtantiâ numeri penè infiniti Martyrum, qui crudeliſſima tormenta paſſi ſunt, & mortem acerbiſſimam, in confirmationem Fidei Romanæ ; inter quos tenerrimæ ætatis iuvenculæ tortorum & tyrannorum deriſerunt ferocitatem : quod ſanè impoſſibile fuiſſet, niſi Deus ipſarum debilitatem corroboraſſet potentiſſimis gratiæ auxilijs, & hoc ut confirmaretur religionis veritas.

QUÆSTIO IV.

Quanam ſit regula Fidei.

CUM Fides formaliter ſumpta nitatur revelationi Divinæ, & ipſa revelatio nobis innoteſcere debeat; hic quærimus, à quo nobis proponenda ſit illa revelatio, ſeu res revelata, quæ eſt objectum materiale fidei? Anabaptiſtarum aliqui (qui propter hoc Illuminati dicti ſunt) nullam ſcripturam admittebant, ſed fingebant, aut Spiritum Sanctum, aut Angelum ſibi apparere à quo omnia credenda diſcerent. Lutherani & Calviniſtæ ſolam Scripturam pro regula fidei admittunt, quam privatô judiciô interpretari audent; unde ſuas opiniones pro dogmatibus fidei aſſumunt; cùm ergo illorum opiniones ſint particulares, illorum etiam fides eſt privata & non Catholica: Ex quo oritur tanta credendi varietas inter hæreticos, ut vix duo illorum inter ſe conſentiant in omnibus credendis, licet omnes in expugnandâ catholicorum fide conveniant.

CONCLUSIO.

SCRIPTURA ſacra non eſt ſufficiens regula fidei; contra Lutherum in Cap. 1. ad Galat. & Calvinum L. 4. Inſtit. Cap. 8.

Probatur primò ex Scripturæ obſcuritate. Regula fidei debet eſſe perſpicua, ita ut omnes illam cognoſcant; aliàs fides, quæ eſt ignota, per ignotum regularetur: Sed Scriptura ſacra

eſt obſcura; ergo non poteſt eſſe regula fidei. Probatur minor ex 2. Petri 3. *Quædam ſunt in Epiſtolis D. Pauli difficilia intellectu, quæ indocti homines & inſtabiles, ſicut & cæteras ſcripturas depravant ad ſuam ipſorum perditionem.* Ex quo patet Epiſtolas D. Pauli (maximè Epiſtolam ad Rom.) ſicut & cæteras Scripturas nec eſſe ſole clariſſimas ut volunt hæretici, nec tantam perſpicuitatem habere, ut Sartores, Sutores, Ruſtici & Mulierculæ illas de facili & ſinè ulla explicatione intelligere valeant. Nec dicant hæretici, hoc intelligi de profundioribus fidei quæſtionibus, quarum cognitio non eſt neceſſaria ad ſalutem; nam quid magis neceſſarium, quàm cognitio Baptiſmi? Attamen quando dicitur; *Niſi quis renatus fuerit ex aquâ*, quærunt diverſas explicationes, ut aqua poſſit intelligi figuratè pro gratiâ, nec debeat eſſe aqua elementaris; unde alii dicunt, fidem parentum ſufficere infantulis, alii dicunt, quemlibet liquorem ſufficere ex quo fieri poſſit balneum. Quid etiam plus neceſſarium eſt, quàm Sacramentum Euchariſtiæ, de quo Ioan. 6. habetur: *Niſi manducaveritis*, &c. Tamen hæc verba eſſe obſcura, oſtendunt hæretici, dum dicunt illa intelligi de manducatione per fidem. Maneat ergo quòd Scriptura obſcura ſit, & proinde non poſſit eſſe regula fidei, niſi explicetur ab Eccleſiâ.

Probatur 2. Quia regula fidei debet eſſe certa, ita ut non acceptetur una regula pro alia; ſed poteſt oriri dubium ſuper Scripturam ipſam, an ſecundùm ſe totam, vel ſecundùm partes revelata ſit à Deo, quæ dubitatio non poteſt

tolli per Scripturam ; ergo Scriptura non eſt ſufficiens regula fidei ; alias non eſſet controverſia inter nos & hæreticos, quinam libri eſſent canonici & qui non. Calvinus L. 1. Inſtit. Cap. 7. §. 2. reſpondet Scripturam canonicam à non canonicâ per ſe ipſam dignoſci diſcernique poſſe ſicut album à nigro, frigidum à calido, & dulce ab amaro. Sed ſi hoc ita ſit, quorſùm tanta diſputatio de librorum canonicorum numero, nedum inter Calvinum & nos, ſed inter Calvinum & Lutherum, quem Lutherum vocat Calvinus nobilem Chriſti apoſtolum, & purioris Evangelii miniſttum Lib. 2. contra Vueſphalum, & Lib. de neceſſitate Eccleſiæ reformandæ: Attamen Lutherus epiſtolam B. Iacobi, primam D. Petri & Apocalypſim Ioannis rejicit, approbat verò Calvinus.

Probatur tertio, quia ſi S. Scriptura eſſet ſufficiens regula Fdei, omnia credenda & facienda doceret, quod falſum eſt ; ubi enim docet Scriptura mutandum eſſe ſabbatum in diem Dominicam ? Vbi permittit manducare animal ſuffocatum & ſanguinem, quod utrumque prohibitum eſt Act. 25 ? Vbinam ſcripturæ habetur, parvulos eſſe baptiſandos neceſſariò ? baptiſmum eſſe validè collatum ab Hæreticis, Iudæis, imò & mulieribus ? Ipſummet baptiſmum nullo modo eſſe iterandum ? Certè, cùm Scriptura non tradat ſufficienter, Patrem Divinum eſſe Ingenitum, Spiritum S. procedere ex Patre & Filio, ejus productionem non eſſe Generationem & ſimilia quæ ad fidem ſpectant, ſanè dicendum eſt, Scripturam ſolam non eſſe

ſufficientem Fidei regulam.

Objicies primò id quod habetur Ioan. 5. *Scrutamini ſcripturas*, quaſi in illis omnis difficultatis ſolutio reperiatur. Reſp. præmiſſis aliis ſolutionibus, hoc verbum *Scrutamini*, non eſſe imperativi modi, quaſi Deus præcipiat lecturam Scripturæ, ſed jndicativi; quaſi dicat; Vos ſcrutamini Scripturas, ſed illæ de me teſtimonium perhibent. Si habeatur Pſ. 18. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos*; hoc intelligitur, modò accedat priùs Eccleſiæ explicatio. Si dicat Chriſoſtomus Hom. 3. in 2. ad Teſſalon. *quæcumque neceſſaria ſunt ad ſalutem, eſſe perſpicuâ in Scripturâ:* hoc verum eſt poſitâ explicatione Eccleſiæ, non verò ſine illâ. Si habeatur 1. Ioa. 2. *Non neceſſe habetis, ut aliquis vos doceat, ſed unctio docebit vos de omnibus*; ibi Apoſtolus alloquitur tantùm Baptiſatos, qui erant ſatis imbuti per prædicationem Evangelij, & aliis Doctoribus non indigebant. Dices; obſcuritas eſſet imperfectio in ſcripturâ. Negatur, ſed hoc jnnuit ipſius altitudinem, & oſtendit noſtram imbecillitatem ac humilitatem, quæ inducit, ut recurramus ad Eccleſiam, quam libenter audire debemus, ipſiuſque determinationi acquieſcere.

QUÆSTIO

QUÆSTIO V.

Vtrum Traditiones admittendæ ſint pro regula fidei.

TRADITIONEM aſſerere tanquam regulam Fidei præciſam ridiculum eſſet; per hoc enim à regulâ fidei Scripturam arceremus, quod nullus cogitabit: ſed utrùm admittendæ ſint Traditiones, de quibus aliqua credenda eruantur ab Eccleſia? Negant Hæretici & affirmant Catholici, ut jam patuit ex præcedenti quæſtione, ubi oſtendimus, Scripturam non exprimere omnia & ſingula quæ ſunt de neceſſitate fidei. Plura ſumus dicturi de traditionibus initio tractatûs de Conciliis.

CONCLUSIO.

TRADITIONES quædam admittendæ ſunt, ad quas recurrere debemus, tanquam ad partialem regulam fidei. Quod intelligendum eſt, non de Eccleſiaſticis, ſed de Divinis & Apoſtolicis, quæ parem vim habent ac Scriptura S. Sicut enim mandatum Principis æquale eſt, dum voce profertur & dum ſcriptô mandatur; ſic & verbum Dei, ſive ſit ſcriptum, ſive non ſcriptum, ſed tàntùm ab Apoſtolis traditum nobis continuâ ſucceſſione. Quod autem Traditio Apoſtolica ſit verbum Dei, conſtat; quia, ſicut id quod ſcripſerunt Apoſtoli, erat verbum Dei, quia à Deo inſpiratum fuerat; ſic & doctrina, quam tradiderunt Apoſtoli vivâ

voce, dicenda eſt verbum Dei, quoniam Deus eam revelavit illis.

Concluſio noſtrâ habetur ex Conc. Trid. Seſſ. 4. in decreto de Canonicis Cenſuris, ubi præter Scripturam admittuntur Traditiones. Sic D. Paulus 1. Cor. 2. *Laudo autem vos, fratres, quia per omnia mei memores eſtis; & ſicut tradidi vobis præcepta mea, tenetis*: Vbi loquitur de præceptis quæ dederat Corinthiis verbô, antequam illis ſcriberet; erat enim prima epiſtola. Dicit etiam 2. ad Theſſal. 2. *Itaque fratres, ſtate & tenete traditiones quas didiciſtis, ſive per Sermonem, ſive per Epiſtolam noſtram.* Act. 15. *Beatus Paulus Sila comite perambulabat Syriam & Ciliciam, confirmans Eccleſiam, & præcipiens cuſtodire præcepta Apoſtolorum & Seniorum*: Illa autem præcepta non erant ſcripta, ſed voce edocebantur.

Probatur 2. ex Patribus; Epiphanius hæreſi. *Oportet autem & traditione uti; non enim omnia à D. Scripturâ poſſunt accipi. Quapropter aliqua in ſcriptis, aliqua traditione ſancti Apoſtoli tradiderunt, quemadmodum dixit S. Apoſtolus; Sicut tradidi vobis.* Chryſoſtomus in Cap. 2. 2. ad Theſſal. ubi habetur, *Tenete traditiones*, ait; *Hinc patet, quòd non omnia per epiſtolam tradiderit, ſed multa etiam ſine litteris; eâdem verò fide digna ſunt tam iſta, quàm illa.* Baſilius in Lib. de Spiritû ſancto, ſic ſcribit, *Dogmata, quæ in Eccleſiâ ſervantur, partim ex conſcriptâ doctrinâ habemus, partim ex Apoſtolorum traditione ad nos delata recipimus.* Origenes in Caput 6. Epiſt. ad Rom. *Eccleſia ab Apoſtolis traditionem accepit, etiam parvulis baptiſmum da-*

re. Auguſtinus Lib. 10. de Geneſi ad litteram Cap. 23. *Conſuetudo matris Eccleſiæ in baptiſandis parvulis nequâquam ſpernenda eſt, nec omnino credenda, niſi Apoſtolica eſſet traditio.* Traditioni ergo credendum eſt.

Confirmatur eadem concluſio ex hoc, quòd omnia ad fidem pertinentia non contineantur in ſcriptura. In quo enim loco Scripturæ habetur, Scripturam veteris & novi Teſtamenti eſſe verbum Dei? Quòd tota ſacra Scriptura ad nos pura & integra pervenerit? Quòdque habeamus legitimum ejus ſenſum? Vnde hæc omnia à nobis creduntur, niſi quia docentur ex Traditione Apoſtolica? Deinde, ubinam Scripturæ habetur, Symbolum Fidei eſſe Catholicum & Apoſtolicum? Sabbatum mutari debere in diem Dominicam? Aquam eſſe commiſcendam vino ad exemplum Chriſti in ſacrificio Miſſæ? Baptiſmum non eſſe reiterandum? Baptiſatos ab hæreticis non eſſe rebaptiſandos? Frontem ſignari debere ſignô crucis? In Baptiſmo debere dici: *Ego te baptiſo*, &c. Quod in Scriptura non reperitur, ſed tantùm præceptum baptiſandi in nomine Patris &c. ſicut præceptum petendi in nomine Chriſti. Licèt autem dicat Chriſtus, *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*, non vult tamen, ut dicamus, *Peto in nomine Chriſti.* Sic licèt præcipiat baptiſare in nomine patris &c. non jubet tamen expreſſè, ut dicatur, *Ego te baptiſo in nomine &c.* Hæc ergo forma Baptiſmi quæ non eſt expreſſè in Scripturâ, undenam habetur, niſi ex Traditione Apoſtolicâ, quæ proinde meritò admittenda eſt.

Objicies 1. ex ad Gal. 8. *Licèt nos aut Angelus de Cœlo euangeliſet vobis, præter quam quod Evangeliſo vobis, anathema ſit.* Reſp. hoc non eludere vim Traditionum; quia non ſunt præter, neque contra id quod docuit Paulus, quoniam ipſemet Traditiones admittit, dum dicit *Tenete traditiones noſtras* 2. ad Theſſ. 2. Deinde, per hoc inſtruit Paulus Galatas, ut non crederent falſis quibuſdam Apoſtolis, qui ipſos volebant divertere à doctriná quã illis anteà tradiderat, quòd ſcilicèt Ceremoniæ Moyſaïcæ erãt abrogatæ, & neminem poſſe juſtificari per illas, ſed tantùm per Fidem Chriſti. Illi autem falſi Apoſtoli Galatis perſuadere volebant cum illâ Fide in Chriſtum jungendam eſſe neceſſariò Circumciſionem. Ad alios textus quos allegant hæretici, v. 6. Deuteron. 12. *Quod tibi præcipio, hoc tantùm facito, nec addas quicquam nec minuas*: Hoc non intelligitur de traditionibus, ſed loquitur Deus de præcepto ceremoniali ſacrificij; in cujus ceremoniis Deus vult nihil addi de execrationibus quæ fiebant in ſacrificiis idolorum: Hoc liquet ex verbis antecedentibus. Quando etiam dicunt ex Deuteron. 4. *Non addetis ad verbum quod loquor vobis, nec auferetis ab eo*; ex hoc non ſequitur quòd nihil addendum ſit verbo ſcripto, alias immeritò dixiſſet Paulus, *Tenete traditiones noſtras*; ſed ex hoc textu, qui intelligitur de præceptis Ceremonialibus & judicialibus datis Genti Iudaïcæ, ſequitur quòd illis nihil addendum ſit aut detrahendum. Vt uno verbo fiat ſatis ſimilibus textibus, nihil addendum eſt Scripturæ, quod illi ſit contrarium, conce-

do; quod ſit magis explicativum eorum quæ non expreſſè commemorat, nego.

Objicies 2. ex Matth. 15. *Irritum feciſtis mandatum Dei propter traditionem veſtram*. Reſp. ibi Matthæum non loqui de traditionibus novi Teſtamenti, ſed veteris: non adhuc de Moyſaïcis quæ erant legitimæ, ſed de Phariſaicis, quarum aliquæ erant bonæ in ſuò genere, aliæ indifferentes: ſed omnes vituperabantur à Chriſto & Apoſtolis, quia illas obſervabant ob vanam gloriam & per hypocriſim, unde vocantur hypocritæ & ſepulchra dealbata. De illis traditionibus agetur in tract. de Conciliis. Quoad Paulum ad Coloſſ. 2. *Videte ne quis vos decipiat per Philoſophiam & traditionem hominum:* nil contra nos qui agimus tantùm de Traditione D. inſpirata Apoſtolis. Petrus dicens: *Redempti eſtis de paterna traditione*, loquitur ut ſuprà Auguſtinus clamans, alios libros, præter Canonicos, non eſſe fide dignos; hoc dicit non per comparationem ad Traditiones, ſed ad humanos authores. Si videatur dicere idem Auguſtinus extra Scripturam nullam Veritatem Catholicam inveniri; ibi latè ſumit Scripturam pro omni revelatione quæ recipitur ab Eccleſiâ, ſive illa ſcripta ſit, ſive non, ſed ſolo verbo tradita. Si denique dicatur, in Veteri Teſtamento nullas fuiſſe veritates præter conſcriptas; Reſp. multas fuiſſe ex ore Prophetarum & antiquorum Patrum ab avis ad nepotes devolutas ſine ſcripto, quas Traditiones Hebraicè vocabant *Cabalam*, & latinè *Receptionem*; quia juniores illas recipiebant à majoribus.

QUÆSTIO VI.

Vtrùm Eccleſia ſit regula Fidei.

OBIECTVM materiale noſtræ Fidei, de quo loquimur in præſenti cap. ſeu veritates credendæ, non poſſunt ſecurè credi nec infallibiliter, niſi ad credendum nobis legitimè proponantur. Hæretici vt jam diximus, Scripturam ſolam, ſine Traditionibus & determinatione Eccleſiæ, Normam & Judicem faciunt. Jam vidimus Scripturam non ſufficere in penultimâ quæſtione, in præcedenti ſtabilivimus neceſſitatem Traditionum, hîc ſtatuendum eſt, quòd Eccleſia ſit regula difficultatum oriundarum & circa Scripturam & circa Traditiones.

CONCLUSIO.

VERA regula fidei noſtræ eſt Eccleſia, quæ nobis credenda proponit infallibiliter. An autem hoc intelligatur de illâ, ut congregata eſt in Concilio univerſali, nec ne; hoc ad tractatum de Conciliis pertinet, & utraque opinio diſcutietur.

Noſtra aſſertio patet ex dictis; cùm enim regula fidei non ſit Scriptura ſola, nec etiam Scriptura cùm Traditione, quando quidem ad Eccleſiam pertinet judicare de Traditionibus, an ſint Apoſtolicæ vel tantùm Eccleſiaſticæ; remanet dicendum, quòd Eccleſia ſit regula Fidei, & quòd ad illam tanquam ad judicem, pro-

nuntiare ſuper controverſias fidei pertineat; quod facit vel juxta Scripturam, cujus ſenſum aperit, vel juxta Traditiones quas declarat eſſe Canonicas. Hoc eſt conforme D. Paulo ad Epheſ. 4. *Chriſtus aſcendens in cœlum dedit dona hominibus; & alios conſtituit in Eccleſiâ Prophetas, alios Doctores & Paſtores ad conſummationem Sanctorum, ut non ſimus ſicut parvuli fluctuantes, nec circumferamur omni vento doctrinæ.* Multos tales contextus Scripturæ adhiberi poſſem, ut potè Matth. 18. *Qui non audierit Eccleſiam, ſit tanquam Ethnicus & Publicanus,* & ſimiles; ſed iſte præ cæteris ſufficiens videtur, ni fallor.

Stant omnes Patres Orthodoxi ab hac opinione, & tam unanimiter pronuntiant pro Eccleſiâ, ut aliquos enumerare non deceat. Hoc confirmat perpetua Eccleſiæ praxis, dum videmus hæreticos damnatos fuiſſe vel à ſummis Pontificibus, vel à Conciliis, ut potè Arius in Conc. Nicæno 1. Macedonius in Conſtantinop. 1. Neſtorius in Epheſino, Butiches in Chalcedonenſi & (vt alios omittam) Lutherus & Calvinus in Tridentino. Corroboratur denique noſtra concluſio ex uſu Veteris Teſtamenti, ubi controverſiæ ſuper legem ortæ, ſaltem majores, à Summo Pontifice dirimebantur, & non à Scripturâ. A ſummo Pontifice (inquam) definitiones emanabant, quibus ſub pœnâ mortis obedientia debebatur.

Objiciunt primò hæretici, Deum in Veteri Teſtamento remittere dubitantes de fide *ad legem magis & ad teſtimonium.* Eſai. 8. & non ad Pontificem., niſi pro legalibus. Reſp. ibi

agi contra illos, qui in futuris eventibus ſolebant conſulere Pithoniſſas & Ariolos, quos Deus remittebat *ad legem*, quæ id prohibebat Deuteron. 18. & ad teſtimonium Prophetarum, qui à Deo conſtituti erant, vt prædicerent futura; ita quod magis recurrendum eſſet ad legem & Prophetas, quàm ad Ariolos. Quando autem dicitur, Pontificem judicare tantùm de legalibus, hoc falſum eſt; quia, quando dubitatum fuit an Meſſias natus eſſet tempore Herodis, (quæ quæſtio erat de fide) *Rex turbatus eſt & omnis Ieroſolyma cum illo; & congregans omnes Pontifices Sacerdotum, diligenter ſciſcitabatur ab eis, ubi Chriſtus naſceretur? At illi dixerunt; In Bethleem Iudæ, &c.* Matth. 2. Deinde ſciendum eſt, quod apud judæos erant duo tribunalia; unum minus in quâlibet urbe, compoſitum ex viginti tribus perſonis Deuteron. 16. & 2. Paralip. 19. in quo faciliores controverſiæ judicabantur: & aliud majus, vocatum *Sanedrin* exiſtens in Jeruſalem, quod dirimebat majores difficultates, quæ oiebantur ex lege Decalogi, vel ex mandatis aliis moralibus, vel ex præceptis ceremonialibus ad D. cultum ſpectantibus, vel denique ex præceptis ceremonialibus externam pacem & juſtitiam conſervantibus, ſicut fertur 2. Paralip. 19. ubi præceptum eſt quòd omnes cauſæ, ſive eſſent *de lege, de mandato, de ceremoniis & de juſtificationibus* judicarentur à Pontifice cùm ſeptuaginta Perſonis, ex quibus *Sanedrin* componebatur.

Obijcies 2. Ioan. 5. Chriſtum remittere ad Scripturam, dum dicit, *Scrutamini Scripturas*.

Jam reſpondi in ſolut. Object. 1. Quæſt. 4. hoc non dici imperativo, ſed indicativo modo, ut videre eſt in textu: Quaſi dicat Chriſtus; *Vos ſcrutamini Script.* ſed illæ de me teſtimonium perhibent. Hoc confirmatur uſu Eccleſiæ à tempore Apoſtolorum, quô orta eſt controverſia, an novi Chriſtiani recipientes Evangelium, deberent adhuc circumcidi, & ſervare Legalia. Iudæi recenter converſi volebant, quòd Gentiles non poſſent ſalvari per Fidem Chriſti, niſi anteà circumciderentur: Paulus & Barnabas aſſerebant, hoc non eſſe neceſſarium. Ad tollendam difficultatem ex utraque parte, profecti ſunt aliqui Jeroſolimam ad Apoſtolos, qui initô Conciliô ore Petri pronuntiarunt Circumciſionem non eſſe neceſſariam, nec Legalia. Similiter poſt tempora Apoſtolorum, controverſiæ ortæ deciſæ fuerunt authoritate Summi Pontificis, vel Conciliorum; ut potè, quando multi ex Aſiâ, Paſcha cûm Judæis celebrare voluerunt decimâ quarta die menſis Martij, qui propterea Quatuordecimani dicti ſunt, ubi alii volebant celebrari Dominica die ſequenti, ut nunc fit, pronuntiatum fuit in favorem iſtorum per Victorem Summum Pontificem an. 198. Ex quibus patet, Judicem & Regulam non eſſe Scripturam præcisè, ſed Eccleſiam per Summum Pontificem, vel per Concilia.

Objiciunt 3. regulam Fidei debere eſſe infallibilem, cùm ipſa ſit infallibilis; Eccleſia autem non eſt talis, cùm ſit collectio hominum quorum quilibet eſt mendax ex Davide. Reſp. omnes homines eſſe mendaces, quando agunt

ex privato judicio; non verò quatenùs à Spiritu S. diriguntur ad inſtructionem aliorum, quales fuerunt Moïſes cum Senatu ſeniorum Numer. 11. Pontifices, qui eum ſequuti ſunt, Deuteron. 17. Prophetæ, Jerem. 1. Apoſtoli Ioan. 15. *Mittam vobis à Patre Spiritum veritatis qui vos docebit omnem veritatem*: Talis denique eſt Eccleſia, quæ 1. Timoth. 3. dicitur columna & firmamentum veritatis, & de quâ etiam Math. 16. *Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*. Plura ſumus de hac materiâ dicturi in tract. de Eccleſiâ & Conciliis.

Quæres, quænam ſit reſolutio Fidei? Reſolutio fidei nil aliud eſt, quàm reductio actûs fidei ad id quod movet intellectum ultimò ad aſſenſum fidei. Reſpondeo ergo, Fidem reſolvi in veritatem Dei. Si enim quæratur, quare credimus Verbum D. incarnatum fuiſſe? Reſpondetur, quia Deus hoc revelavit vel per Scripturam, vel per Eccleſiam. Si petatur ulteriùs, Quare credis Deo revelanti? dicetur, quia eſt ſummè verax. Si autem petatur inſuper, Cur credis Deo ſummè Veraci? ridicula erit hæc quæſtio; eo enim ipſo quòd aliquis eſt ſummè Verax, ipſi credendum eſt: Fides ergo reſolvitur in veracitatem Dei formaliter, & effectivè in Deum & in habitum Fidei, quia actus Fidei ab utroque elicitur.

QUÆSTIO VII.

De Symbolo Fidei.

EA quæ diximus hucuſque in hoc Capite, reſpiciunt in univerſum objectum materiale Fidei, ſub quo continentur omnes veritates revelatæ quæ nobis credendæ proponuntur: Sed quia inter illas, aliæ ſunt majoris momenti quæ continentur in Symbolo, ideò de illo aliqua nobis dicenda ſunt breuiſſimè.

Dico primò nomen Symboli ſignificare *Notam*: Ita quòd, ſicut in caſtris milites habent quamdam notam & teſſeram militarem, quâ hoſtes à ſociis diſcernuntur; ſic apud Fideles eſt nota quædam quâ diſtinguuntur ipſi ab infidelibus, quæ nihil eſt aliud, quàm profeſſio veritatum Religionis Chriſtianæ, quæ continentur in Symbolo. Nomen Symboli ſignificat etiam *collationem*; in quantum componitur ex ſententiis inter Apoſtolos collatis & examinatis antequam ad prædicationem Evangelij progrederentur, ſive ſinguli Apoſtoli ſingulas ſententias contulerint, ſive omnes unanimiter & collectivè omnes illos articulos in Symbolum redegerint. Auguſtinus Serm. 115. affirmat, ſingulos Apoſtolos, ſingulos articulos confeciſſe, & nominatim cuilibet illorum unum articulum aſſignat; ſicut & D. Leo Epiſt. 13. ad Pulcheriam. De hoc tamen dubitant alij, licèt omnes fateantur ex Tradit. ipſum eſſe ab Apoſtolis.

Dico ſecundò, triplex ſtatui communiter Symbolum Apolorum, ita dictum; quia ipſum compoſuerunt Apoſtoli. Cùm enim illi poſt Spiritûs S. miſſionem accepiſſent mandatum eundi in univerſum mundum prædicandi Evangelij causâ, quamdam formulam Chriſtianæ Fidei compoſuerunt, ut idem omnes ſentirent & proponerent illis, quos ad unitatem Fidei vocaturi erant: Cujus Symboli partes vocantur Articuli, quia ſunt veluti artus & membra quibus Symbolum conſtat. Secundum Symbolum eſt Nicænum, quod in Miſſâ ſolemni decantatur, & quod dicitur Nicænum; quia inchoatum eſt à Patribus Concilij Nicæni, contra Arianos negantes Divinitatem Filij; Auctum verò in Concilio Conſtantinopolitano contra Macedonianos, qui negabant Divinitatem Spiritûs S. Et finitum in Concilio Florentino, vbi Græci cum Latinis convenerunt de Spiritûs S. proceſſione ex Patre & Filio. Tertium denique fuit Symbolum D. Athanaſij, de quo loquens D. Gregorius Nazianz. Oratione de Laudibus Athanaſij, ait, *Ipſum eſſe perfectiſſimam Fidei confeſſionem, quam totus Oriens & Occidens veneratur.* Hoc Symbolum non habet infallibilem veritatem, ut editum ab Athanaſio, ſed ut receptum ab Eccleſiâ, quæ illud vt ortodoxum amplectitûr.

Dico tertiò, Symbolum Apoſtolorum maximæ eſſe utilitatis. Primò, ut eſſet ubique Fidei uniformitas apud omnes Gentes; ſic S. Irenæus, Lib. 1. Cap. 5. Secundò, ut ſublevaretur ruſticorum imbecillitas; qui cùm non poſſint Scripturas legere, in quâ videant ea quæ

ſunt illis credenda, maximam facilitatem reperiunt in illo Symbolo, in quo paucis verbis omnia credenda conſtringuntur: ſic Auguſtinus Lib. de Fide & Symbolo Cap. 1. & Cirillus Jeroſolimitanus. Tertiò, ut adhibeatur cautela contra Hæreticos, qui cùm facilè fidem corrumpant, utiliſſimum eſt certam credendi formulam habere: ſic adhuc Auguſtinus loco citato. Quantum ad Articulorum numerum, alij ſtatuunt quatuordecim, quia dividunt Articulos Conceptionis & Nativitatis Chriſti, & Articulos de deſcenſu ad inferos & de Reſurrectione: Communior tamen eſt modus illorum qui conformiter Catechiſmo Concilij Trid. & Auguſtino Serm. 115. *de tempore*, numerant tantùm duodecim Articulos, & addunt, *Sanctam Eccleſiam Catholicam, Sanctorum Communionem.*

Dico quartò, Symbolum non continere explicitè omnia credenda, bene autem implicitè. Primum patet oculis; nullam enim facit mentionem de Sacramentis, de Euchariſtiâ, de invocatione Sanctorum, de Purgatorio, de Indulgentiis, &c. quia ſi de omnibus his & ſimilibus loqueretur, non eſſet propriè Symbolum, ſeu Compendium Fidei, nec infirmorum iuvaret memoriam. Quoad ſecundum, patet ex eo quod Symbolum Apoſtolorum continet articulos, qui ſunt fûndamenta & generalia Fidei noſtræ principia, ex quibus principiis aliæ veritates elici poſſunt. V. G. Omnia quæ citata ſunt, reducuntur ad Articulum quô credimus Sanctam Eccleſiam; credendo enim Eccleſiæ, credere oportet Indulgentias, Purgatorium, &

CAPUT III.

De Actu Credendi.

QUANDOQUIDEM actus eliciuntur ab habitibus, vel potiùs à potentiâ inſtructa habitû; conſequenter ab intellectû, habitu Fidei firmato & corroborato exit actus credendi: unus eſt interior, in intellectû ſubjectivè reſidens, quô quis aſſentitur veritatibus à Deo revelatis; alius exterior, qui declaratur exterioribus ſignis: Et de utroque nobis agendum eſt in præſenti Capite, ſi prænotaverimus, quòd actus credendi Deum reſpiciens, poſſit conſiderari ſub triplici reſpectu; Primò in quantùm habet Deum pro objecto materiali; Secundò vt habet Deum pro objecto formali; Tertiò ut reſpicit Deum tanquam finem ultimum. Hinc aliud eſt, Credere Deum, Credere Deo, & Credere in Deum. Credere Deum, eſt Credere ipſum, ut rem revelatam; Credere Deo, eſt credere ipſi ut revelanti, & veritatibus quas revelavit; & Credere in Deum, eſt Deum credendo diligere: Hoc perbellè dicitur ab Auguſtino Serm. 181. *de tempore*.

Quæstio Prima.

An ſit neceſſariò credendum?

MULTOTIES diximus, aliquid eſſe neceſſarium dupliciter; neceſſitate ſcilicet Præcepti, vel Medij. Theologi dicunt neceſſitatem præcepti oriri ſolùm ex præcepto, & cum præceptum non obliget, dum res præcepta eſt impoſſibilis, vel ignorata invincibiliter, ideò, quod eſt neceſſarium ſolâ neceſſitate præcepti, omitti poteſt in hac duplici occaſione. Neceſſitas medii oritur ex ipsâ re, quæ eſt medium ex voluntate D. ità abſolutè neceſſarium ad ſalutem, ut ſine ipsâ nullo modo ſalus haberi poſſit. Euchariſtia eſt primô modô neceſſaria, & Baptiſmus ſecundô.

Conclusio.

NECESSARIUM ſemper fuit omni adulto compoti rationis, cui ſufficienter proponuntur myſteria Fidei, illa credere. Dixi primò, *omni adulto*; quia infantibus Fides habitualis ſufficit. Dixi ſecundò, *compoti rationis*; quia ſi eſſet adultus baptiſatus impos rationis, pari jure ſalvatur per fidem habitualem in Baptiſmo infuſam cum gratiâ, quam ſupponimus non perdidiſſe. Dixi tertiò, *cui ſufficienter proponuntur myſteria Fidei*; quia ſi infans V. G. apud Barbaros eſſet Baptiſatus, & fieret poſteà compos rationis, deinde moreretur antequam illi myſteria credenda proponerentur, tunc

CAPUT III.

De Actu Credendi.

QUANDOQUIDEM actus eliciuntur ab habitibus, vel potiùs à potentiâ inſtructa habitû; conſequenter ab intellectû, habitu Fidei firmato & corroborato exit actus credendi: unus eſt interior, in intellectû ſubjectivè reſidens, quô quis aſſentitur veritatibus à Deo revelatis; alius exterior, qui declaratur exterioribus ſignis: Et de utroque nobis agendum eſt in præſenti Capite, ſi prænotaverimus, quòd actus credendi Deum reſpiciens, poſſit conſiderari ſub triplici reſpectu; Primò in quantùm habet Deum pro objecto materiali; Secundò vt habet Deum pro objecto formali; Tertiò ut reſpicit Deum tanquam finem ultimum. Hinc aliud eſt, Credere Deum, Credere Deo, & Credere in Deum. Credere Deum, eſt Credere ipſum, ut rem revelatam; Credere Deo, eſt credere ipſi ut revelanti, & veritatibus quas revelavit; & Credere in Deum, eſt Deum credendo diligere: Hoc perbellè dicitur ab Auguſtino Serm. 181. *de tempore*.

QUÆSTIO PRIMA.

An ſit neceſſariò credendum?

MULTOTIES diximus, aliquid eſſe neceſſarium dupliciter; neceſſitate ſcilicet Præcepti, vel Medij. Theologi dicunt neceſſitatem præcepti oriri ſolùm ex præcepto, & cum præceptum non obliget, dum res præcepta eſt impoſſibilis, vel ignorata invincibiliter, ideò, quod eſt neceſſarium ſolâ neceſſitate præcepti, omitti poteſt in hac duplici occaſione. Neceſſitas medii oritur ex ipsâ re, quæ eſt medium ex voluntate D. ità abſolutè neceſſarium ad ſalutem, ut ſine ipsâ nullo modo ſalus haberi poſſit. Euchariſtia eſt primô modô neceſſaria, & Baptiſmus ſecundô.

CONCLUSIO.

NECESSARIUM ſemper fuit omni adulto compoti rationis, cui ſufficienter proponuntur myſteria Fidei, illa credere. Dixi primò, *omni adulto*; quia infantibus Fides habitualis ſufficit. Dixi ſecundò, *compoti rationis*; quia ſi eſſet adultus baptiſatus impos rationis, pari jure ſalvatur per fidem habitualem in Baptiſmo infuſam cum gratiâ, quam ſupponimus non perdidiſſe. Dixi tertiò, *cui ſufficienter proponuntur myſteria Fidei*; quia ſi infans V. G. apud Barbaros eſſet Baptiſatus, & fieret poſteà compos rationis, deinde moreretur antequam illi myſteria credenda proponerentur, tunc

ſalvaretur mediante Fide habituali & gratiâ juſtificante recepta in Baptiſmo, & non perditâ, ut ſupponimus.

Concluſio noſtra eſt contra Manichæos, contendentes, nihil eſſe credendum, quòd non poſſit ratione naturali demonſtrari. Eſt etiam contra Vegam Lib. 6. ſuper Concilium Trident. Cap. 17. & 20. ubi dicit ad ſuavem Dei providentiam pertinere, ut ſi quis faciat conformiter rationi ea quæ facienda dictat ipſa ratio, ſalutem primam & ſecundam valeat adipiſci etiam de lege Dei ordinaria, modò ea quæ nobis ſunt credenda, invincibiliter ignoret. Per Salutem primam, intelligit Iuſtificationem; & per ſecundam, Beatitudinem.

Probatur noſtra concluſio primò ex Scripturâ & Conciliis. Ad Hebr. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, & ſine fide impoſſibile eſt placere Deo.* Epheſ. 2. *Salvati eſtis gratiâ Dei per fidem.* Ioan. 3. *Qui non credit, jam judicatus eſt.* Marci ultimo; *Qui crediderit, & baptiſatus fuerit, ſalvus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur.* Ubi notat Gamachæus Scripturam in ultimâ particulâ non dixiſſe, *Qui non crediderit, & non baptiſatus fuerit, condemnabitur*, ſed ſolum dixiſſe, *Qui non crediderit*, ut denotetur adultos poſſe ſalvari ſine Baptiſmò in actû, modò ſit in voto; non verò ullum ſalvari poſſe ſine Fide actuali. Quoad Concilia Milevitanum Can. 4. & Arauſicanum Can. 5. aſſerunt, fidem ad ſalutem neceſſariam eſſe donum Dei. Et Tridentium Seſſ. 6. Cap. 7. ait; *Cauſa inſtrumentalis juſtificationis, noſtra eſt Baptiſmus, qui eſt Sacramentum Fidei, ſine quâ*

nulli unquam contingit juſtificatio. Et Cap. 8 dicit, quòd fides ſit, *Humanæ ſalutis initium, fundamentum & radix omnis juſtificationis.*

Probatur ſecundò ex Patribus & ratione. Omnes Patres cuiuſcumque ſæculi afferri poſſent; ſed tres tantùm adducendi ſunt, nè tollatur brevitas. Irenæus Lib. 5. Cap. 20. propter Fidei neceſſitatem affirmat extra eccleſiam, in quâ hæc fides traditur, non eſſe viam ſalutis. D. Leo Serm. 4. de Natiuit. Chriſti dicit; *Sine fide impoſsibile eſt placere Deo, & nihil ſine illâ ſanctum, nihil caſtum, nihil vivum.* Sic etiam Auguſtinus Serm. 38. de tempore: *Fides eſt humanæ ſalutis initium, ſine hac nemo ad filiorum Dei conſortium poteſt pervenire; quia ſine ipsâ, nec in hoc ſæculo quiſquam iuſtificationis conſequitur gratiam, neque in futuro vitam poſsidebit æternam.* Non-ne ex hoc clariùs ſole patet contra Vegam, ſine fide, nec ſalutem primam, nec ſecundam poſſe obtineri? Quantùm ad rationes; nulla theologica & convincens afferri poteſt, quia Deus voluntate abſolutâ potuiſſet omnes ſalvare; attamen ratio congruentiæ exigit, ut diſponerentur in hac vitâ per Fidem, Spem & Charitatem intellectus & voluntas illorum qui elevari deberent in patria ad viſionem & amorem D. Eſſentiæ. Ex his omnibus patet fidem omnibus eſſe neceſſariam eô modô quô explicatum eſt in Concluſione. Eſt primò neceſſaria Fides habitualis neceſſitate medii, quia nullus abſolutè ſalvari poteſt ſine gratiâ juſtificante; nemo autem juſtificatur, quin illi infundantur habitus Fidei, Spei & Charitatis. Secundò, Fides actualis eſt

etiam neceſſaria neceſſitate medii, ſaltem adultis, in peccato mortali exiſtentibus; quia juſtificatio eſt medium neceſſarium ad ſalutem, & adulti peccatores non poſſunt juſtificari ſine actuali fide, quæ eſt radix, initium & fundamentum juſtificationis, ex Conc. Trid. Tertiò, utraque fides, tùm habitualis, tùm actualis, eſt neceſſaria neceſſitate præcepti naturalis, quô tenemur ea facere quæ ducunt ad vitam æternam; & Divini, ex 1. Ioan. 3. *Hoc eſt mandatum ejus, ut credamus in nomine filij ejus.* Quod intellige de illis adultis qui ſunt in peccato, & quibus proponuntur ſufficienter credenda: illis enim, qui gratiam Baptiſmatis receperunt, & qui illam non amiſerunt per peccatum mortale, non eſt neceſſaria fides actualis neceſſitate medij, quando non proponuntur illis credenda; quia ſine illâ poſſunt ſalvari, ut diximus: Imò nec eſt neceſſaria neceſſitate præcepti, quia Deus nihil præcipit impoſſibile, & fides actualis in tali ſtatû eſt impoſſibilis; *Quomodò enim crederent ſine prædicante*? Quartò, Fides actualis, quam dicimus eſſe neceſſariam, debet eſſe ſupernaturalis; non tantùm effectivè, in quantùm elicitur mediante auxilio ſupernaturali; ſed etiam objectivè, in quantum debet tendere in objectum cognitum ſupernaturaliter, & per revelationem.

Objicies primò, ex 11. ad Hebr. ſufficit ad ſalutem, ut cognoſcamus Deum eſſe, & Remuneratorem eſſe, *Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt, & quia remunerator eſt*, quod cognoſci poteſt per lumen naturale: Ergo

fruſtra fides ſupernaturalis. Reſp. Apoſtolum non agere de ſolâ naturali cognitione, quâ cognoſcatur Deus, ut author naturæ, remunerans bona opera naturalia donis naturalibus; ſed etiam ut author gratiæ & gloriæ, remunerans opera meritoria beatitudine ſupernaturali. Deinde, licèt Apoſtolus dicat, iſta duo eſſe credenda, non exprimit tamen illa ſufficere. Dices, ex ad Rom. 2. *Gentes naturaliter quæ legis ſunt, faciunt.* Quaſi dicat, illas potuiſſe ſalvari ſine Fide. Reſp per (*gentes*) non intelligi infideles, ſed Gentes quæ in Deum credebant, ex Lirano & Salmeronio; vel Gentes quæ etiam in Chriſtum credebant, ex Auguſt. Fulgent. & Proſpero; & ſic textus non eſt ad propoſitum. Deinde, eſto, loqueretur de infidelibus, vult tantùm per hoc Apoſtolus, quòd infideles potuerint obſervare quædam legis præcepta, non vult tamen quod propterea poſſint ſalvari ſine fide.

Objicies 2. Ergo educati apud Barbaros quibus numquam propoſita ſunt fidei myſteria, damnarentur; quod videtur repugnare bonitati D. Reſp. hoc non magis repugnare, quàm, quod parvuli non baptiſati damnentur. Deinde, ſi illi ſervarent legem naturæ, pro tunc Deus per ſe, vel per Angelum, vel per Illuminationem ſpecialem, cognitionem credendorum infunderet, tanquam aliquid diſponens ad gratiam recipiendam; nec pro tunc hoc debet dici miraculum, quia eſt quid conſequens ad legem ordinariam Dei, quæ ex unâ parte ſtatuit neminem ſalvare ſine Fide, & ex aliâ neminem relinquere ſine medio neceſſa-

rio ad ſalutem ; & ſic in tali ſuppoſitione, quòd quis ex auxilio ſupernaturali ſervaverit totam legem naturæ, debet illi cognitionem credendorum infundere, ſive per ſe, ſive per alium ; ut patet de Cornelio Centurione, cui Angelus apparuit, Act. 10. dicens illi, ut iret ad Simonem Petrum à quo deberet inſtrui.

Objicies 3. Sicut dicitur Marci vltimo : *Qui non crediderit, condemnabitur* ; Sic dicitur Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aquâ & Spiritu ſancto, &c.* Sed ſufficit Baptiſmus in voto; ergo & Fides in voto ſufficit, & non requiritur Fides in re. Reſp. Ex utroque textu colligitur neceſſitas præcepti, quod præceptum de Fide non obligat ſtrictiùs, quàm de Baptiſmo. Quantùm autem ad neceſſitatem medii, eſt diſparitas fundata, ſi non præcisè in his verbis, ſaltem in Traditione eccleſiaſticâ, quæ ſemper docuit, Fidem actualem requiri & Baptiſmum in voto ſufficere. Dices, ex ad Rom. 1. *Cùm Deum cognoverunt, non tanquam Deum glorificaverunt*. Reſp. per hoc Paulum non velle, Gentes ſalvas fuiſſe futuras, ſi opera ſua naturalia fuiſſent conformia ſuæ cognitioni naturali ; ſed iure fuiſſe damnatas, quòd non vixerint conformiter legi naturali & ſuæ cognitioni. Dices ; Propter Fidem ignoratam invincibiliter nemo damnari poteſt. Reſp. Licèt Ignorantia in quâ ſunt Barbari ſit invincibilis, ſpectatâ ſolâ facultate naturali (quia non poſſunt credere Deo de quo nihil audierunt) attamen eſt vincibilis, ſpectatâ poſſibilitate in quâ ſunt obſervandi legem naturæ, quam ſi obſervarent ex auxilio ſupernaturali

quod præſto eſt omnibus, Deus propter ſuavitatem ſuæ bonitatis eos illuminaret, ut diximus in Object. præcedenti. Si dicatur 1. Cor. 12. Fidem non dari omnibus etiam juſtis, ſed aliis dari ſermonem Sapientiæ, &c. Non intelligitur hic fides theologica, ſed fides patrandi miracula, ideſt fiducia.

QUÆSTIO II.

Quanam neceſſariò Credenda ſunt neceſſitate medij?

FIDES actualis requiritur ad ſalutem, qualiſcumque ſit, ut probatum eſt in antecedenti Concluſione: hîc autem quærimus, quænam ſunt credenda neceſſitate medii, ſive implicitè, ſive explicitè? Illud eſt credendum fide explicitâ circa quod immediatè debemus aſſenſum elicere, ut quando aſſentimur actu huic propoſitioni quæ nobis expreſsè proponitur, Verbum D. incarnatum eſt. Illud eſt credendum fide implicitâ, cui non aſſentimur immediatè propter ſeipſum, ſed quia continetur in alio: ſic qui credit omnia quæ determinavit Eccleſia, credit implicitè Verbum D. incarnatum eſſe.

CONCLUSIO PRIMA.

NECESSITATE medii omnia quæ proponit, aut propoſuit, aut proponet Eccleſia credenda, ſunt reverà implicitè credenda; licèt omnia non ſint credenda explicitè. Primum

patet, quia Fides implicita eſt indiviſibilis, & ſic omnes veritates Fidei ſunt credendæ, ſaltem implicitè, aut nullâ creditur fide Divinâ, ut aliàs probavimus in primo Capite, loquentes de integritate Fidei. Quantùm ad ſecundùm probatur de facili contra Calvinum, qui Lib. 3. Inſtit. Cap. 2. §. 2. Docet, omnia eſſe explicitè credenda, ita quòd rideat Fidem implicitam Theologorum. Probatur inquam; aliôquin oporteret omnes eſſe æqualiter doctos, contra Apoſt. 1. Cor. 12. & Epheſ. 4. *Alij ſermo ſapientiæ, alij &c. Itaut non omnes ſint Prophetæ, non omnes Apoſtoli, non omnes Doctores.* Unde idem Paulus ad Titum 1. *Magna requiritur eruditio in Epiſcopo, ut ſit potens exhortari in doctrinâ ſanâ & contradicentes arguere.* Ratio noſtra petitur ex morali impoſſibilitate quam habent omnes ruſtici ad cognoſcenda diſtinctè omnia & ſingula Fidei arcana. Adde quod ea omnia quæ nunc creduntur, ſemper credi debuerunt; at multa fuerunt explicata ab eccleſiâ de novo, quæ anteà non erant expreſsè determinata, ut Spiritum S. à Patre & Filio procedere, B. Mariam eſſe Matrem Dei, in Deo poſſe dici tres hypoſtaſes, & ſimilia: Ergo antequam hæ veritates eſſent expreſſæ, credebantur tantùm implicitè: Ergo Fides implicita, quam dicimus neceſſariam ad omnes veritates fidei, non eſt ridicula, quidquid clamitet Calvinus contra Scripturam & rationem.

CONCLUSIO II.

SEMPER & in omni lege neceſſarium fuit adultis credere, quod Deus ſit, & quod ſit remunerator bonorum operum, Hoc habetur ex ad Hebr. 2. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt; & quòd inquirentibus eum remunerator ſit.* Utriuſque ratio eſt, quia ſi quæ Fides explicita habenda ſit, maximè iſta, ſine quâ alia credi nequeunt: Quando diximus, neceſſariò eſſe credendum, quòd Deus exiſtat; loquimur de Deo, non ſub omni conceptu particulari, hoc ènim fieri non debet neceſſariò; aliâs nemo haberet illam Fidem explicitam: ſed ſub aliquo communi ipſi proprio, ut V. G. quod ſit primum principium omnium rerum, finis omnis creaturæ, & ſummè bonus; itaut creaturæ rationales ipſum amare, & revereri debeant.

Cum diximus, de Deo credi debere, quod ſit remunerator; hoc eſt remunerator non tantum in bonis naturalibus & temporalibus, ſed etiam ſupernaturalibus & æternis; ita quod decernat præmia bonis, & ſupplicia improbis, non ſolùm in hac vitâ, ſed & in alia: Unde Paulus loquens de Fide quam habere debemus, ipſam vocat Hypoſtaſim Rerum Sperandarum, & Argumentum non apparentium.

Porrò, dicentes ſemper neceſſariam fuiſſe Fidem Explicitam de exiſtentia Dei; hoc intelligitur de illâ cognitione quæ nititur revelationi Divinæ; alias non eſſet Fides, nec meritoria ſalutis. Licèt tamen aliunde poſſet cognoſci Deum eſſe per demonſtrationem, hoc

non impedit, quin talis cognitio ad fidem pertineat, in quantùm habetur ex Deo revelante; & tunc dicendum, quòd objectum Fidei poſſit eſſe objectum ſcientiæ, diverſis motivis; licet actus Scientiæ non poſſit eſſe cùm actu Fidei, ut volunt plures Scotiſtæ; in quantùm ille qui credit Deum exiſtere ex motivo revelationis, non ſe applicat actu ad demonſtrationem à poſteriori, quâ ex cognitione creaturarum colligit exiſtentiam Dei.

CONCLUSIO III.

POST lapſum Adæ neceſſaria ſemper fuit neceſſitate medii Fides explicita Mediatoris & Redemptoris; ſeu quòd Deus mitteret aliquem qui redimeret genus humanum à peccatis, & quo mediante poſſent homines acquirere beatitudinem. Aliqui hâc fidem vocant fidem Chriſti implicitam. Hæc Concluſio, quæ eſt Scoti contra aliquos, probatur ex Paulo qui in Epiſt. ad Rom. nil aliud contendit probare niſi quòd nemo poſſit juſtificari niſi per Fidem in Chriſtum: unde addit Galat. 3. *Scriptura concluſit omnia ſub peccato, ut promiſſio ex fide Ieſu Chriſti daretur credentibus*: Per promiſſionem intelligitur beatitudo. Auguſtinus multis in locis docet juſtos Veteris Teſtamenti non fuiſſe liberatos, niſi per eandem fidem Mediatoris, per quam & nos liberamur, ut videre eſt Lib. 1. contra duas Epiſtolas Pelagianorũ Cap. 7. Ratio noſtra eſt, quia Deus non vult ſalvare homines ſine illorum labore: vult ergo ut medicum deſiderent; & non poſſent illum deſiderare, niſi ipſum cognoſcerent futurum.

Objicies, Ergo ab initio mundi lapſi debuit reuelari Mediator futurus, cujus futuritio tantùm revelata fuit Abrahæ his verbis; *In ſemine tuo benedicentur omnes Gentes* Geneſ. 21. Reſp. non factam fuiſſe primò illam revelationem Abrahæ; ſed tantùm ipſi revelatum eſt, quòd ille Mediator eſſet ex ſemine ejus: Revelatus verò fuit ille Mediator venturus primò Adæ à quo fides illius tranſmiſſa eſt ad poſteros, quorum aliqui ſemper in omni ſtatu & in omni Gente conſervabant fidem ipſius, alij verò illam neglexerunt & tradiderunt oblivioni; ita quòd ſeſe privaverunt mediô proximè neceſſariô ad ſalutem, licet habuerint ſemper media remota, nempe gratiam Dei quâ potuiſſent ſervare legem, & inde venire ad aliquam notitiam Meſſiæ, ut diximus de Fide.

CONCLUSIO IV.

FIDES explicita Mediatoris venturi non fuit neceſſaria ad ſalutem reſpectu Divinitatis & mortis ejus. Hoc eſt, in Veteri Teſtamento erat quidem neceſſarium credere, Mediatorem eſſe venturum; ſed non erat neceſſarium credere explicitè, quòd ille Mediator eſſet Deus, & mortem ſubiret pro homine redimendo. Ratio eſt, quia ſi talis Fides eſſet medium neceſſarium ad ſalutem, Divinitas & mors ejus debuiſſent revelari ſaltem aliquibus, & præſertim Judæis, quod tamen eſt falſum; imò ſcandaliſabantur quando Apoſtoli prædicaverunt Jeſum Crucifixum 1 Cor. 1. *Prædicamus Chriſtum Crucifixum, Iudæis ſcandalum*, &c. Imò & Apoſtoli non intelligebant

Chriſtum diſcurrentem de morte ſuâ; quod eſt ſignum ipſos pro tunc non credidiſſe ipſum moriturum. Poſt tamen ſufficientem promulgationem Evangelij, neceſſarium fuit neceſſitate medij; *Qui* enim *non crediderit, condemnabitur* Marc. 15. Ideſt, qui non crediderit Evangelio, damnabitur. Evangelium autem docet, Chriſtum eſſe Deum, pro omnibus mortuum fuiſſe, & reſurrexiſſe: ergo hæc omnia neceſſariò debent credi, & illorum fides explicita eſt neceſſaria neceſſitate medij poſt promulgatum Evangelium.

CONCLUSIO V.

SICUT mox dicebamus fidem explicitam de Incarnatione Chriſti eſſe neceſſariam neceſſitate medij ad juſtificationem & ad ſalutem poſt Evangelium ſufficienter promulgatum; ſic fides explicita de Trinitatis myſterio neceſſaria eſt neceſſitate medij, & conſequenter præcepti, poſt illam promulgationem, non autem anteà. Primum probatur; quia ſi debet explicitè credi Myſterium Incarnationis, ut diximus anteà; ergo debet etiam credi Myſterium Trinitatis; quoniam Incarnatio non poteſt intelligi ſine Verbo, nec Verbum ſine Trinitate, cujus eſt ſecunda perſona. Deinde, hoc Myſterium ſpectat ad ſummam Catholicæ Fidei; quoniam Baptiſmus, qui eſt janua Eccleſiæ, confertur in nomine Trium Perſonarum. Tandem hoc Chriſtus innuere videtur, dùm præcipiens Apoſtolis Evangelij prædicationem, juſſit primò ut docerent omnes Gentes, *Baptiſantes eos in nomine Patris, & Filij, &*

Spiritus Sancti. ut inculcaret fidem hujus Myſterij tanquam ſaluti neceſſariam. Quando dicit Scotus in 3. Diſt. 25. Q. 1. rudes non poſſe concipere quid ſit natura & perſona ; per hoc non vult impugnare neceſſitatem credendi explicitè hoc Myſterium ; ſed denotare tantùm rudes non habere conceptum diſtinctum de quidditate hujus Myſterij , & de nominibus naturæ & perſonæ: vult tamen , quod in confiſo teneantur credere tres eſſe perſonas in una naturâ , nempè in Divinitate , quarum una non eſt alia.

Quantum ad ſecundum , probatur etiam ex antecedenti concluſione : Si enim non fuerit neceſſaria Fides explicita Incarnationis , non etiam fuit neceſſaria Fides Trititatis ; non invenitur enim hoc Myſterium in Novo Teſtamento niſi ſub obſcuris verbis ſcriptum , quod Deus non permiſiſſet , ſi eſſet neceſſariô credendum. Adde quòd Iudæi erant ità ad Idololatriam proni , ut facile credidiſſent tres Deos , ſi illis propoſita fuiſſet fides de tribus perſonis. Melius eſt ergo ſi dicamus , Fidem diſtinctam hujus Myſterij fuiſſe tantùm in Rectoribus populi , in Scribis , Phariſæis & Doctoribus.

QUÆSTIO III.

Quænam neceſſariò credenda ſunt neceſſitate præcepti?

EA quæ credi neceſſaria ſunt neceſſitate medij, etiam neceſſaria ſunt neceſſitate percepti; Jus enim naturale & Divinum obligat fideles, ut operentur ea ſine quibus ſalus æterna haberi nequit. Sed quia multa ſunt neceſſaria ad ſalutem neceſſitate præcepti, quæ non ſunt neceſſaria neceſſitate medij; ideo poſtquam vidimus, quænam ſunt credenda neceſſariò neceſſitate medij, inquiramus nunc quæ neceſſariò neceſſitate præcepti credi debent.

CONCLUSIO PRIMA.

OMNES adulti tenentur ſaltem ex præcepto credere omnes Articulos Fidei in Symbolo contentos. Dixi, *ſaltem*; quia Articuli de Exiſtentiâ Dei, de Incarnatione & de Trinitate credi debent neceſſitate medij & præcepti. Hæc concluſio eſt contra Roſellam, qui dicit ſimplicibus ſufficere ut credant quod credit Eccleſia: Contrarium tamen habetur ex Catechiſmo Pij V. qui in capite docet, quòd omnes Chriſtiani teneantur credere quæ Apoſtoli certis articulis comprehenderunt. Vſus Eccleſiæ hoc confirmat, dùm proponit hos articulos credendos; & prohibet ne adultus ad Baptiſmum admittatur, niſi Symbolô ſit inſtru-

ctus:Unde etiam Confeſſarij neminem hos Articulos ignorantem abſolvere præſumunt. Si aliqui eſſent ita rudes & idiotæ, ut non poſſent concipere, nec retinere quæ continentur in illis Articulis, non minùs ſalvarentur, credentes in genere quod credit Eccleſia; hæc enim neceſſitas credendi hos articulos eſt tantùm præcepti, & ad præceptum obſervatu impoſſibile Deus non obligat: quoad alios tamen, ad hoc tenentur.

Non quòd teneantur diſtinctè & exactè intelligere omnia quæ docti intelligunt per illos Articulos, nec cum ordine; ſed ſufficit ſi ſenſum verborum capiant & non modò verba. Ad hoc tenentur tum ex præcepto naturali jubente ob bonum noſtrum inquiri debere ea quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria: Tum ex præcepto D. Marci ulti. *Qui non crediderit, condemnabitur.* Tum ex præcepto Eccleſiaſtico, ut ex Catechiſmo Rom. colligitur, & ex multis decretis, quæ commemorat Gratianus de Conſecrat. Diſt. 4. & ex Conciliis Agathen. Bracharenſi 2. & Cabilonenſi.

Quia ſunt aliqui Articuli, & maximè ſequentes in Symbolo, qui præ ſe ferunt aliquam difficultatem, dico quòd, quando dicitur de Chriſto *Deſcendit ad inferos*, hoc eſt ad aliquas interiores terræ partes. Quando dicitur, *Sedet ad dexteram Patris*, In quo eſt metaphora, ſufficit credere, ipſum cum Patre eſſe conſtitutum in ſummâ poteſtate. Vt ſatisfiat huic præcepto, *Credo in Spiritum Sanctum*; ſufficit credere unam tertiam perſonam præter Patrem & Filium, quæ eſt unus Deus cum utroque. Cùm

dicitur, *Sanctam Eccleſiam*; credendum eſt dari congregationem fidelium inſtitutam à Chriſto, quæ ſancta eſt; quia proponit ſanctam doctrinam, ſanctas leges, & extra illam nulla eſt ſanctitas. Dùm dicitur, *Catholicam*, hoc eſt univerſalem: Primò ratione loci, quia *in omnem terram exivit ſonus* Apoſtolorum: Secundò ratione temporis uniuerſitate; duratura enim eſt uſque ad finem mundi, ſicut ab initio mundi fuit ſemper aliqua Eccleſia. Aſſerendo *Communionem Sanctorum*, credere ſufficit, quòd ſit communicatio orationum & ſuffragiorum inter Sanctos qui ſunt in Cælo, & juſtos qui in terrâ ſunt, & animas in Purgatorio exiſtentes. Reliqua ſunt facilia.

Conclusio II.

NON ſufficit fidelibus credere Articulos Fidei, qui in Symbolo continentur; ſed ulteriùs debent explicitè credere ſeptem Sacramenta: & præſertim Euchariſtiam, Pænitentiam, & Baptiſmum; tenentur credere Celebrationem Feſtorum, Obſervationem Decalogi, Chriſtum eſſe mortuum pro nobis, Vitam ætermam non poſſe acquiri ſine bonis operibus, & ſimilia quæ credere debent etiam rudiores.

Quantùm ad Parochos, Prædicatores & Confeſſarios, ſpecialem habent obligationem cognoſcendi diſtinctiùs Fidei Myſteria quæ ſolent proponi credenda fidelibus, & hoc neceſſitate etiam medii, quâ tenentur fungi munere ſuo. Nam officium eorum eſt exponere illa & explicare, ac etiam aliqualiter defendere contra objectiones communes Hæretico-

rum; quod non poſſent facile, niſi diſtinctam cognitionem haberent. Crederem tamen iſtis omnibus ſatis eſſe, ſi habeant talem notitiam Myſteriorum, ut ſciant ſe nihil proponere quod ſit contra Fidem, & habeant ſufficiens aliquod motivum ob quod judicent, hoc aut hoc eſſe de Fide, V. G. quia hoc audierunt à Magiſtris ſuis, vel ab authoribus acceperunt: aliàs quamplurimi Paſtores in malo ſtatu verſarentur.

Quantùm ad Epiſcopos, majorem adhuc debent habere notitiam myſteriorum, juxta Paulum Cap. 1. ad Titum, *Oportet Epiſcopum eſſe amplectentem eum, qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem; ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt, arguere, ſeu,* ut in textu Græco habetur, *argumentis convincere.* Quod eſt conforme Conciliis Tolet. 2. duobus Lateranens. ſub Alex. III. & Leone X. & Trident. Seſſ. 22. de Reformat. Cap. 2. Unde plerique exiſtimant non ſufficere illis, ut habeant ſecum litteratos viros, qui illis oſtendant quid ſit dicendum de illis Myſterijs.

QUÆSTIO IV.

Vtrum Fides, quæ omnibus eſt neceſſaria, poſſit haberi ab omnibus?

HOc aliàs jam probavimus in 2. parte noſtræ Theologiæ, ubi diximus, Deum ſincerè velle omnium ſalutem & illis commu-

nicare media ad hoc ſufficientia, juxta illud 1. ad Timot. 2. *Deus vult omnes ſalvos fieri.* Cùm ergò Fides ſit medium ad ſalutem neceſſarium, ut probatum eſt, ex hoc liquet, quòd ex ſe paratus ſit fidem omnibus præbere. Unde poſtquam dixit Paulus; *Deus vult omnes*, &c. ſubjungit illico, *& ad agnitionem veritatis venire.*

CONCLUSIO.

ILLA Fides ſupernaturalis, quam omnibus dari probavimus, poteſt haberi ab omnibus, quantum eſt ex parte Dei, ita quòd, ſi non habeatur actu, hoc refundendum eſt in malitiam illorum; V. G. Gentilium & Barbarorum qui non bene vtuntur gratiâ univerſali quam Deus illis impertitur, mediante quâ poſſent integram legem naturæ obſervare; & Deus poſtea vel per inſpirationem ſpecialem, vel per Angelum vocaret eos ſucceſſivè ad cognitionem neceſſariorum, juxta illud ad Epheſ. 5. *Surge qui dormis, & exurge à mortuis; & illuminabit te Chriſtus.*

Hoc ampliùs declaratur ex hoc quòd Deus ſic diſpoſuit media ad noſtram ſalutem neceſſaria, ut ſint inter ſe ſubordinata, & unum detur mediante alio: Unde qui benè utitur unô mediô, paulatìm majora accipit, donec perveniat ad finem; qui autem non benè utitur primis donis, indignus eſt, ut majora accipiat. Deus ergo illuminat primò Infideles, ut cognoſcant obſervationem legis naturæ eſſe neceſſariam, juxta illud Ioan. 1. *Illuminat omnem hominem.* Secundò, dat illis gratias actuales quibus illam poſſunt obſervare inte-

gré: Et tertiò, ſi illam Legem naturæ, quæ continetur in Decalogo, obſervarent, illos Deus adjuvaret, ut tandem pervenirent ad Fidem, ad Iuſtificationem & ad Beatitudinem, ad Rom. 2. *Factores legis juſtificabuntur apud Deum.* Sed quia in principio deficiunt, non ſeruantes Legem naturæ, ideo juſtè deſeruntur à Deo, Rom. 1. *Cùm cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum.* Objectiones ſolutæ ſunt locô citatô.

Quæres, quandonam aliquis teneatur actum Fidei, ſaltem internum, elicere? Reſp. 1. ad hoc teneri, quoties tenetur elicere actum Charitatis & Spei; quia ſine Fide illi actus non poſſunt elici. Quando autem illi producendi ſunt, dicetur ſuô locô. Reſp. 2. ad hoc teneri, quoties aliquis tenetur ad actum Fidei externum, quia alias mentiretur, ſi diceret externè ſe credere, & internè non crederet. Reſp. 3. Scotum in 3. diſt. 27. aſſerere, quemlibet fidelem ad actum internum Fidei teneri ſingulis diebus feſtivis, non tantùm quatenùs tenetur in illis diebus elicere actum Charitatis; ſed etiam quia non eſt potior ratio, cur teneatur Chriſtianus diligere Deum, quàm credere in illum. Ratio Doctoris eſt, quia illi dies ſunt specialiter inſtituti ad cultum Dei, qui principaliter conſiſtit in actibus Fidei, Spei, & Charitatis.

QUÆSTIO V.

Vtrum ſit obligatio ad actus externos Fidei?

ACTUS externus Fidei, eſt Confeſſio quâ quis externâ voce profitetur quod in animo ſentit. Ille Actus externus, qui conjungitur cum aſſenſu interno, procedit ab habitu Fidei qui inclinat ad talem actum, & non tantùm ab habitu veracitatis, quô quis inclinatur ad loquendum conformiter menti ſuæ; aliàs qui negaret Fidem, argueretur tantùm mendacii, & non infidelitatis: ergo ille actus quô quis fatetur Fidem, nedum eſt actus Veracitatis, ſed etiam Fidei. In hac quæſtione multa dicenda ſunt; nè tamen ſolitæ noſtræ brevitati officiant, breviter ea conſtringemus.

CONCLUSIO.

EXTERNA profeſſio Fidei neceſſaria eſt, non tamen ſemper. Primùm habetur Rom. 10. *Si confitearis in ore tuo Dominum Ieſum, & in corde tuo credideris, ſalvus eris. Corde enim creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem:* Super quod ait Aug. *Fides â nobis exigit officium cordis & linguæ.* Secundum patet ex hoc, quòd præceptum credendi ſit præceptum affirmativum quod non obligat ſemper, ſed certis tantùm occaſionibus, ut videbitur infra. Ex concluſione multa ſequuntur explicanda in ſequentibus reſolutionibus.

Dico primò, præceptum confitendi Fidem

eſſe ità neceſſarium, ut numquam liceat hanc negare, etiam ſi mors immineat, ex Math. 10. *Qui me negaverit coram hominibus, negabo & eum coram Patre meo.* Hoc confirmant Martyres qui omni ætate grauiſſima tormenta & mortem ſubjerunt, nè Fidem negarent. Hoc determinavit Sanctus Cornelius Papa, qui in Concilio Romano condemnavit publicè Helſeceitas Hæreticos, qui dicebant negari poſſe fidem exteriùs inſtante perſecutione: quam hæreſim ſequuti ſunt Priſcilianiſtæ aliàs, & recenter Anabaptiſtæ. Ex hac reſolutione ſequitur quod etiam non liceat negare ſe eſſe Chriſtianum, aut dicere ſe eſſe Infidelem, aut Hæreticum, quia hoc eſt negare Chriſtum. Poteſt tamen quis negare ſe eſſe Sacerdotem, aut Religioſum, quia non negaretur Fides, ſed ſtatum: immò, poſſet quis negare ſe eſſe Papiſtam aut Chriſtianum ad evitanda incommoda inferenda, non ratione Fidei, ſed ratione nationis; eò quòd V. G. interrogans aliqua damna paſſus eſſet ab illâ natione, & vellet proinde quoſcumque Papiſtas vel Chriſtianos exterminare, non ratione Fidei, ſed injuriæ illatæ; ſi enim illa incommoda imminerent ratione fidei, eſſent ſufferenda, & numquam neganda Chriſtiani qualitas. Porrò, ſi aliquis negaret fidem exteriùs quæ maneret in corde, graviter peccaret. Primò ratione mendacii; ſecundò, ratione inobedientiæ; tertiò, quia iret contra honeſtatem Fidei: Non tamen eſſet Infidelis propriè, aut Hæreticus, quia fidem retineret in mente.

Dico 2. duas occaſiones eſſe in quibus fide-

lis debet confiteri Fidem; quando ſcilicet illa confeſſio neceſſaria eſt ad honorem Dei, vel utilitatem proximi; ita quod utraque ceſſante liceat illam diſſimulare, non tamen mentiri. Ratio vtriuſque eſt, quia tunc actus alicujus virtutis eſt neceſſarius ex præcepto, quando neceſſarius eſt ad gloriam Dei, vel ſalutem proximi; ergo confeſſio Fidei eſt neceſſaria in hac duplici occaſione. Confeſſio Fidei contribuere dicitur ad honorem Dei, quando ex diſſimulatione ejus aliquis putaretur non credens, aut fides ipſius falſa: conducit verò ad utilitatem proximi, quando ex diſſimulatione ejus aliqui averterentur à Fide. Extra has occaſiones poteſt fidelis celare ſuam fidem, ſeu non confiteri illam factô nec dictô.

Dico tertiò, quòd ſi Chriſtianus à publica perſona interrogetur de ſuâ Fide, debeat illam fateri ſine tergiverſatione, juxta illud Lucæ 9. *Qui me erubuerit coram hominibus, hunc Filius hominis erubeſcet, cùm venerit in majeſtate ſua.* Ratio eſt, quia non poteſt major eſſe neceſſitas, quàm in hoc caſu, in quo honor Dei qui eſt conjunctus cum honore Fidei, exigit confeſſionem: nam ſi ſic interrogatus, Fidem Chriſti fateatur, defert illi maximum honorem, cùm pro eo paratus ſit mortem ſubire: Si verò non confitetur, præfert ſe ſubmittere inimicis Chriſti, quàm Deo, qui talem confeſſionem exigit. Si verò interrogans ſit perſona privata, poteſt interrogatus tacere, vel eludere, maximèquando aliquod damnum timetur; quia perſona privata non habet ius interrogandi, ſicut pu-

blica, cui conſequenter reſponſio debetur. Licet enim Princeps ſit infidelis, tamen Chriſtianus debet illi confeſſionem in ſuo regno, in quo eſt poſſeſſor bonæ Fdei authoritatis examinandi. Quòd ſi, dum aliquis interrogatur ab Hæreticis privatis, reſpondeát coram Chriſtianis qui ex diſſimulatione ſcandaliſarentur, aut coram infidelibus, aut aliis hæreticicis Fidem Chriſtianam amplecti volentibus, qui ob hoc deviarent ab intentione ſuâ; pro tunc diſſimulatio non eſſet licita.

Dico quartò, quod fideles poſſint tempore perſecutionis fugere, ut mortem evadant, quæ illis parata eſſet, ſi fidem profiterentur; hoc enim fecerunt quam-plurimi Pontifices, imò & Paulus ipſe, qui libertatem non habens exeundi civitate, per murum demiſſus eſt in ſportâ. 2. Cor. 11. Cujus fugæ hæc afferri poteſt ratio, quòd, ille qui fugit, non neget fidem, ſed potiùs fugiat, nè metu tormentorum Fidem neget: vel ideo fugit ad exemplum D. Pauli, ut diutiùs vivat, ad Fidem propagandam. Paſtores tamen, præſertim majores, qui ſuper candelabrum poſiti ſunt, ut luceant, etiam ſi diſpendium vitæ immineat, fugere non poſſunt; maximè quando præſentia Paſtoris neceſſaria eſt ſubditis, & quando fuga Paſtorum verteretur in dedecus Fidei, & ob hoc infideles inſultarent Chriſtianis & contemnerent eorum Religionem.

Dico quintò, quòd numquam liceat ſimulare ſeriò profeſſionem externam falſæ religionis; licet hoc poſſit fieri per repræſentationem in Comœdiis. Hoc probat Eleazanus 2. Machab.

Cap. 6. nolens acquieſcere conſilio illorum qui ipſi ſuadebant, ut carnem ſuillam in lege prohibitam manducaret. Quibus reſpondit dicens, *præmitti ſe velle in infernum*; *non enim ætati noſtræ dignum eſt fingere*. Ratio hujus reſolutionis eſt, quia mendacium ex ſuâ naturâ eſt illicitum, & ille qui fingit aut ſimulat falſam religionem, mentitur, ſi non verbô, ſaltem factô; cùm per actus ſimulationis ſignificet ſe eſſe Infidelem, cùm non ſit talis. Adrianus in 4. Sent. Q. 1. de Baptiſmo in reſponſ. ad 5. argum. aſſerit licere Chriſtiano apud infideles exiſtenti ſimulare ſe per ſigna externa falſam eorum religionem profiteri, ad mortem evitandam, modò hoc fiat cum animo tantùm ſimulandi, & non profitendi falſam ſectam. D. Hieronimus etiam ſimulationem dicit eſſe utilem, & aſſumendam in tempore, in Cap. 2. ad Galat. Gregorius de Valentiâ hanc opinionem probabilem dicit, licet noſtram tamquam probabiliorem ſubſtineat contra Adrianum, numerans omnes penè alios Theologos contra Hieronimum, nempe Jrenæum, Origenem, Tert. Cypr. Auguſt. & alios.

Dico ſextò, quòd ſigna externa Infidelitatis ſint in duplici differentia. Alia primariò & per ſe inſtituta ſunt ad profitendam falſam Religionem, ut ſacrificia Paganorũm, Thura, Libationes. Circumciſio inter Judæos, Cœna inter Calviniſtas, &c. talia ſigna vſurpare nullô modô licet; quia hoc eſſet negare Fidem, quod ſemper prohibitum eſt, cùm ſit præceptum negativum. Aſſertio noſtra probatur exemplo Eleazari, qui ſollicitatus ut fin-

geret ſe manducaſſe carnes ſuillas, & alias immolatas idolis, 2. Mach. 6. *reſpondit*, *ſe malle præmitti in infernum.* 1. in Lymbum Patrum: Confirmatur exemplô Marcellini Summi Pontificis, qui cùm metu mortis incenſaſſet idola, factus illicò pœnitens ad Concilium Sinueſſanum convolavit ad peccati ſui abſolutionem, cui Patres dixerunt; *Iudica te ipſum*, *ſuprema ſedes à nemine iudicatur*; & poſteà ſuâ ſponte ad tyrannum reverſus, ſe martyrio obtulit, quod reverà paſſus eſt. Hoc denique habetur ab exemplo Martyrum, qui mortem vitare potuiſſent ſimulatè ſacrificando, quod tamen facere noluerunt.

Dico ſeptimò, ut reſpondeam objectionibus, quod & Naaman Sirus recenter converſus cum Rege ingrediens Templum 4. Reg. 5. & ante Idola genuflectens, hoc non fecerit ad cultum religioſum; ſed ad famulandum Regi Siriæ, cujus mos erat innitendi humeris famuli, ſive in foro, ſive in templo; ita quòd ſtaret, vel ambularet, aut genuflecteret, ad ſtationem, ambulationem, vel genuflexionem Regis. Peccabat ergo Rex genuflectendo ob idolatriam, non verò Naamam famulus, qui hoc faciebat, ut famulatum Domino præſtaret: Unde ipſi Naaman petenti ab Eliſæo ut illi permitteret Templum ingredi. reſpondit Eliſæus; *Vade in pace.* Sic Abulenſis, Lyranus & Aſorius. Quando affertur exemplum Iehu 4. Reg. 10. qui, ut deciperet Sacerdotes Baal, ſimulavit ſe velle colere Idolum Baal, & ipſe laudatur, quòd fecerit ſtudioſè quod rectum erat in conſpectu Domini: ergo non eſt peccatum.

Reſp. in hoc tantùm laudatum fuiſſe Iehu quòd congregando Sacerdotes ut occiderentur, diſtraxerit domum Achab; non verò laudatur propter illam ſimulationem, niſi ab Hieronimo; nam ab Auguſt. arguitur mendacii; ſic etiam Hugo Cardinalis & gloſſa ordinaria. Denique, cùm Apoſtoli poſt Chriſti Paſſionem præceperunt Timotheum circumcidi, & ritus Judaïcos obſervari; hoc fecerunt ex impulſu ſpeciali Spiritûs Sancti, quô concedebatur illis authoritas leges Chriſtianis imponere, & hoc ſemper ad bonum finem.

Dico octavò, alia eſſe ſigna quæ non diſtingunt eſſentialiter fidelem ab infideli, aut hæretico, ut certis veſtibus uti, quibus hæretici utuntur in ſuâ patriâ, manducare carnes diebus prohibitis apud Catholicos, audire conciones Hæreticorum, adire eorum Templa, & ſimilia; & hæc omnia non ſunt ſemper prohibita maximè, quando grave damnum mortis aut exilij imminet, aut bonum aliquod magni momenti ſequi poteſt. Dicendum ergo eſt, Catholicum apud Hæreticos commorantem poſſe uti veſtibus quibus utuntur communiter indigenæ: Unde Summus Pontifex mittens Religioſos & Sacerdotes in Americam illis permittit, ut Americanorum more induantur. An verò liceat uti veſtibus deſtinatis ab infidelibus ad diſcendam ſectam infidelem; Affirmant aliqui; quia ille habitus de ſe eſt indifferens, & poteſt juſtificari per bonam fidem: Alij diſtingunt, dicentes, quòd ſi lex de ferendo habitu ſectæ hæreticæ ſit lata ratione belli tantùm, in quantùm Rex infidelis timet

inſidias Catholicorum, & ideo vult illos per habitum diſtinguere; tunc hoc liceat ob neceſſitatem: Si verò talis habitus ſit imperatus ex odio Fidei Catholicæ, ad perſequendum Catholicos, ut ſunt Catholici, talis habitus ſemper prohibeatur, etiam in caſu mortis; quia hoc videtur manifeſtare abnegationem Fidei, quæ numquam licita eſt.

Dico nonò, non licere participare cum Calviniſtis in Sacramento Euchariſtiæ; quia apud illos Euchariſtia non eſt verum Sacramentum: nec cum Lutheranis, quia errant circa illud, vel non habent verum & defectu Sacerdotum legitimè inſtitutorum: Hoc tamen poteſt fieri circa participationem Baptiſmi, qui apud illos validus eſt; unde ab illis peti poteſt in neceſſitate, non extra. Quoad Matrimonium, non licet Catholico contrahere cum Hæreticis; nam prohibetur ab Eccleſiâ, daretur ſcandalum, eſſet periculum perverſionis, & ſacrilegium conferre Sacramentum hæretico. Licet ex naturâ rei Catholico adire templa Hæreticorum, etiam dum peragunt officia & concionem habent, modò non ſit periculum ſubverſionis, nec credatur à prudentibus hoc fieri in contemptum Fidei & profeſſionem hæreſeos; quod tamen non eſt faciendum extra neceſſitatem. Licet Catholico inter hæreticos degenti uti carnibus prohibitis, ſi mors, aut grave periculum immineret, nec poſſet aliunde ſe defendere à tali caſu; quia eſt præceptum Eccleſiæ in neceſſitate non obligans: Non eſt autem par ratio de Eleaſaro, quia erat lex Divina, & per hoc volebant ut Judaiſmi fidem abjuraret.

Licet denique ex naturâ rei orare in templo hæreticorum, etiam cum illis; nam ſi Princeps hæreticus juberet, ut omnes cujuſcumque Fidei ſimul orarent, hoc eſſet licitum Catholicis, modò non fieret in odium Religionis, cujus contemptum nullâ de causâ pati debent fideles. Dixi, in reſolutione, ex naturâ rei; quia aliunde hoc prohibetur ab Eccleſiâ.

CAPUT ULTIMUM.

De vitijs oppoſitis Fidei.

QUATUOR vitia Fidei oppoſita enumerant Doctores, quæ ſunt Infidelitas, Hæreſis, Apoſtaſia, & Blaſphemia, de quibus ſeorſim dicendum eſt breviter.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid dicendum ſit de infidelitate?

LICET infidelitas ſecundum nomen denotare videatur aliquem pravum habitum oppoſitum Fidei, quô illi omnes, qui non habent fidem, dicuntur infideles; attamen duplex eſt infidelitas, negatiua & poſitiva. Negativa eſt ea quâ aliquis dicitur Infidelis, ob hoc quòd caereat fide, de qua nihil unquam audivit. Poſitiva eſt ea quâ quis dicitur Infidelis; quia cùm audierit myſteria Fidei, illis credere contempſit, vel noluit.

Dico primò, infidelitatem poſitivam eſſe peccatum; de illâ enim habetur Marci ultimò. *Qui non crediderit, condemnabitur*: Quod intelligendum eſt de adultis qui credere potuerunt & noluerunt; & iſta infidelitas poſitiva vocatur Pravæ Affectionis, & negativâ, Puræ negationis. Infidelitas purè Negativâ, reſpectu eorum qui nihil audierunt de Deo, nec audire potuerunt, non eſt peccatum: ignorantia enim invincibilis à peccato excuſat. Quod ſi contrarium ſentire videantur Aug. Lib. de gratia & lib. arbit. Cap. 3. & D. Proſper Lib. 2. de vocat. Gentium Cap. 5. per hoc tantum volunt ignorantiam legis & fidei, non impedire, quominus iuſtè torqueantur in inferno, non propter Infidelitatem, ſed ob peccata in legem naturæ commiſſa. Reſolutio noſtra probari poteſt ex Ioa. 15. *Si non veniſſem, & loquutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent*: ergo, cùm non habuerint Evangelium, nec habere potuerint, in Evangelium non peccaverunt. Quòd ſi Evangelij ſonus in omnem terram exierit; hoc eſt ad principales partes, non in omnibus: adde quòd potuerit extingui ubi publicatum eſt.

Dico. 2. Infidelitatem Poſitivam dividi in paganiſmum, Judaiſmum & Hæreſim. Paganiſmus eſt infidelitas eorum qui nullô modô Chriſtum profitentur, neque venturum, aut jam veniſſe. Judaiſmus eſt infidelitas eorum qui profitentur Chriſtum venturum, poſtquam fides dictat ipſum veniſſe. Hæreſis eſt infidelitas eorum qui credunt quidem Chriſtum veniſſe, ſed in aliquibus Articulis Fidei diſcre-

dunt. Infidelitas formaliter ſumpta non eſt omnium peccatorum peſſimum, nam odium Dei majus eſt: materialiter autem ſumpta, eſt maximum, quia habet annexam privationem Charitatis & aliorum habituum infuſorum. Inter has Infidelitates grauior eſt Hæreſis, quia Hæretici reſiſtunt veritati formaliter receptæ; Judæi reſiſtunt veritati ſuſceptæ in figurâ; & Pagani nullo modo ſuſceptæ: in primis eſt major contemptus, in ſecundis minor & in tertiis minimus.

Dico tertiò, quòd diſputatio cum infidelibus & hæreticis ſit illicita, quando ſuſcipitur temerè ob oſtentationem ſui, etiam ſi ſit priuata. Eſt etiam illicita ſi fiat cum animo dubio, ita ut diſputans paratus ſit Fidem ſuam relinquere, ſi rationes contrariæ magis illi placuerint. Eſt tertiò illicita, quando nulla ſperatur utilitas Eccli. 32. *Non debet effundi, ſermo, ubi auditus non eſt*; ne peccatum Infidelis augeatur per accidens reſiſtendo Fidei. Diſputatio publica illicita eſt, niſi de conſenſu Prælatorum, ex Conc. Calced act. 3. ad illos enim ſpectat conſervare & propagare Fidem. Quantùm ad communicationem cum infidelibus, licita eſt in rebus civilibus & politicis, & illicita in his quæ pertinent ad cultum infidelitatis. Primùm habetur ex 1. Cor. 7. *Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Secundum ex 2. Cor. 6. *Nolite jugum ducere cum infidelibus.*

Dico quartò, Principes Chriſtianos non poſſe cogere Infideles ſibi non ſubditos ad fi-

dem aut baptiſmum ; hoc enim prohibetur in jure Canonico Cap *Majores* extra de Baptiſmo. Unde ait Aug Lib. 2. contra litteras Petiliani Cap. 83. *Nullus invitus ad fidem cogendus eſt.* Quòd ſi Luc. 14. Chriſtus dicat, *Compelle intrare* ; hoc intelligitur de fidelibus, ex Aug. Epiſt. 50. Idem à fortiori dicendum eſt de Prælatis quòd non poſſint cogere ad Baptiſmum, ex 1. Cor. 5 *Quid enim mihi de iis qui foris ſunt?* per quod intelliguntur infideles. Poſſunt tamen cogere hæreticos, quia licet ſint extra Eccleſiam. quantùm ad internam unionem, quæ fit per fidem ; ſunt tamen ſubjecti Eccleſiæ ratione Baptiſmi ; ſicque illos Cenſuris cogere poſſunt. Quantum ad infideles ſubditos Principibus, Scotus tenet poſſe ab illis cogi ad fidem, quia inquit laudatur in Conc. Tolet. 4 Princeps Siſibutus qui Judæos ſibi ſubditos ad fidem compulit. Alij negant ex metu Sacrilegij, & dicunt zelum Siſibuti fuiſſe laudatum, non factum. De hac difficultate loquuti fuimus in diſput. de Bapt. Licet Judæi & pagani non poſſint cogi ad fidem directè, poſſunt tamen cogi indirectè. Primò, negando illis habitationem in regno, niſi prædicationem audiant, quod habetur ex praxi Eccleſiæ ; Romæ enim jubentur Judæi ad Catechiſmum venire certis diebus : Secundò, imponendo illis majora tributa, quam Chriſtianis, intra tamen limites juſtitiæ : Tertiò, eos expellendo à regnis fidelium, dum eſt periculum ſubverſionis Unde in Concil. Tolet. 6. de conſenſu Regis Hiſpaniæ & Procerum, ſtatutum eſt, ne quis ſederet in throno, antequam

à regno infideles expelleret. Ubi nota, quòd ſi infideles expellantur, non poſſint privari bonis ſuis, quia illorum ſunt Domini, & ſic debent illa auferre. Porrò, licitum eſt Principi, ut det infidelibus ſibi ſubditis optionem exeundi ex regno, vel baptiſmum recipiendi; quia tunc non eſt cogere, ſed jubere, nec Eccleſia eſt particeps ſacrilegii, quia non imperat directè Baptiſmum, & ſic intelligendus eſt Scotus, dum dicit poſſe infideles cogi.

Dico ſi quantùm ad tolerantiam Rituum & Librorum Infidelium, tria eſſe vera. 1. ritus & ceremonias infidelium non ſubditorum Principibus Chriſtianis tolerari poſſe, quia nulla de his illis incumbit cura ſpecialis: imo & debent tolerare, ſi ſint tantùm contra legem naturalem; ſi ſint verò illi ritus contra religionem Chriſtianam, aut contra vitam innocentium, tunc impedire illos poſſunt Principes Chriſtiani, qui habent jus defendendi & propagandi Fidem & impediendi ex jure naturæ, nè innocentes opprimantur, nec proinde immolentur ab infidelibus. 2. Principes Chriſtiani tolerare poſſunt ritus infidelium ſibi ſubditorum, vel ad vitandum majus malum, ut perturbatio reipublicæ: vel nè impediatur majus bonum, ut ſi ſperetur illorum converſio; vel denique dùm ſperatur aliqua utilitas ſpiritualis, quò fit ut tolerentur Judæi, quorum ritus confirmant noſtram fidem, cujus figuram continent; Unde dicit Auguſtinus Lib. 18. de Civit. Dei Cap. 46. Judæos non fuiſſe extinctos, ſed permiſſos diſpergi per mundum, ut ab inimicis noſtris teſtimonium noſtræ Fidei haberemus.

3. Libri

5. Libri Iudæorum, continentes ſimplicem expoſitionem Veteris Teſtamenti, tolerandi ſunt; illi verò, quos ſcripſerunt Rabini contra Chriſtum & Fidem, comburi debent.

Dico 6. controverti inter Doctores, an liceat bellum inire contra infideles, non ſubditos, & eorum terras armis invadere, propterea ſolùm, quia Infideles & Barbari ſunt. Hoc affirmant Hoſtienſis, Panormitanus, Ioannes major, Antoninus, & alij. Negant verò Caietanus, Victoria, Covarruvias & quam-plurimi, quos facile approbarem, dicendo, ſolô titulô Infidelitatis non poſſe invadi, nec bellari Infideles; quia non obſtante Infidelitate, domini ſunt ſuorum bonorum, Math. 22. *Reddite quæ ſunt Ceſaris, Cæſari*, & Luc. 22. *Reges Gentium dominantur eorum.* Non poſſunt ergo Principes Chriſtiani illis vim inferre, niſi titulô Charitatis, ſe vel ſuos defendendo ab Infidelium injuriis; vel titulô Iuſtitiæ vindicativæ, puniendo aliquam injuriam ab illis illatam, quorum neuter titulus bellandi reperitur in noſtrâ hypotheſi, ubi ſupponimus nullam injuriam irrogari Fidei ab Infidelibus: Ergo ſolô titulô Infidelitatis non poſſunt debellari Infideles. Hoc confirmatur ex lege *Chriſtianis* codice *de paganis & ſacrificiis*. Alexander 2. Can. *Diſpar.* affirmat juſtè bellum geri contra Sarracenos, propterea quòd Chriſtianos perſequuntur; non contra Iudæos, quia ſervire ſunt parati. Paulus denique 3. apud Bannem deffinivit, Indos Occidentales non eſſe vi privandos ſuarum rerum dominiô. Cyprianus tract. de exhortatione ad martyrium Cap. 5. cen:

ſuit Infideles quatenùs Infideles, aut Idololatras non poſſe vi coerceri; ſed quatenus apoſtatas. Auguſtinus Serm. 6. de verbis Domini affirmat, neceſſariam eſſe poteſtatem & authoritatem in infideles qui compeſcendi ſunt. Mox ſolventur objectiones.

Dico ſeptimò: Propter alias cauſas poſſunt oppugnari infideles, nempè, ſi occupent terras ad Chriſtianos pertinentes, ſi Chriſtianos injuriis officiant, ſi mortalium generi pernicioſi ſint, vt qui carnes humanas devorant aut ſacrificant idolis, ſi Fidei ſuſceptionem aut prædicationem impediant; nam Eccleſia habet jus prædicandi Fidem per univerſum orbem, juxta id; *Prædicate Evangelium omni creaturæ.* Marci 16. Ergo habet poteſtatem compellendi Infideles, ut non impediant ipſius prædicationem, nec ſuſceptionem Baptiſmi. Si dicatur contra præcedentem reſolutionem, quòd juſtè Iſraëlitæ debellarint Gentiles ut Infideles tantùm erant. Reſp. hoc feciſſe ex voluntate & præcepto Dei, ut vindices juſtitiæ divinæ. Si dicatur Eccli. 10. *Regnum à Gente in Gentem transfertur propter injuſtitias*: Hoc non eſt contra nos; non fit enim mentio de tranſlatione regni ab infidelibus ad fideles, ſed de quacumque, tum à fidelibus ad fideles, tum ab infidelibus ad infideles, quam Deus permittit propter peccata, ſive invadentes occupent licitè, ſive non. Si Gregorius Papa laudavit Gennadium Exarchum Africæ, quod debellaverit infideles, ut apud illos Evangelium prædicaretur: illi erant Apoſtatæ & Hæretici, ut patet ex Epiſt. 72. ipſius Gregorij; ergo

compelli poterant ab Eccleſiâ. Dum Alexander VI. conceſſit Regi Hiſpaniæ Ferdinando & Eliſabethæ inſulas Occidentales ab ipſis repertas, aut quæ poſtea reperirentur; per hoc non conceſſit illis dominium illarum; ſed tantùm licentiam mittendi ad illas Prædicatores quibus converti poſſent, & poſtea patrocinium & intendentiam ſuper illos, quando eſſent converſi: Quod ſi dediſſet illis dominium, in hoc facto particulari erraſſet. Si contrarius afferatur Cyprianus locô pro nobis anteà citato: loquitur de Apoſtatis. Si dicatur, Infideles propter injuriam Deo factam poſſe puniri: à Deo, concedo; ab hominibus ſemper, nego. Si dicatur, poſſe puniri ptopter injuriam factam hominibus, & à fortiori propter factam Deo; negatur, quia Deus punire ſolet, vel in hac, vel in alterâ vitâ.

Dico ultimò. Quantùm ad dominium Infidelium, quòd Infideles Principes retineant ſuper Fideles recenter converſos dominium antiquum quod habebant ſuper illos, antequam eſſent converſi; nam jus dominii eſt de jure Gentium, & diſtinctio Fidelis ab Infideli eſt tantum de jure Divino poſitivo quod cedere debet juri Gentium. Quantùm ad dominium novum; non debent Principes, nec Domini Infideles acquirere ullum ſuper Fideles. Hoc enim prohibetur ex decreto & in decretalibus; quia hoc cederet in ſcandalum & in periculum Fidei. Certum eſt, Eccleſiam poſſe privare infideles dominio illo antiquô, quando illi infideles ſubditi ſunt Principibus Chriſtianis, & ideo ſervi Judæorum apud Chriſtianos exi-

ſtentium liberi fiunt, dum convertuntur. An autem Eccleſia poſſit privare Infideles fidelibus non ſubditos illo dominio antiquo: affirmat D. Thomas propter ſuam infidelitatem. Negant alij rectiùs, quia nullam Fideles habent juriſdictionem in Infideles: Si tamen Principes Chriſtiani viderent Principes Infideles afferre aliquod obſtaculum ſuis ſubditis fidelibus, nè ſaluti vacarent, poſſent vi & armis illud removere, & dominio privare; ſed hoc eſt per accidens & in pœnam injuriæ quam inferrent Fidei.

QUÆSTIO II.

Quid dicendum ſit de hæreſi?

HÆRESIS, ſecundum nomen idem eſt ac electio; ità quòd omnis opinio, quam quis eligit, ſive bona, ſive mala, ſit Hæreſis: juxta verò uſum communem, in malam partem ſumitur pro opinione Fidei contrariâ.

Dico primò, quod Hæreſis ſit error Fidei contrarius cum contumaciâ in homine Baptiſato exiſtens. Dicitur 1. *Error*, quia omnis falſitas eſt error, & Hæreſis includit aſſenſum falſum. Dicitur 2. *Fidei contrarius*; ſic error in ſcientiis naturalibus non eſt Hæreſis. Dicitur 3. *Cum pertinaciâ*; unde qui falſam opinionem nundum determinatam defenderet ſine obſtinatione, & paratus eſſet corrigi, non eſſet hæreticus formaliter. Dicitur 4. *In baptiſato exiſtens*; ille enim qui non eſt baptiſatus non re-

cepit fidem; & qui non recepit fidem non eſt Hæreticus, ſed infidelis. Hîc notandum eſt, Hæreſim & pertinaciam hæreticam non conſiſtere in morâ & duratione temporis, ſed in deliberato aſſenſu voluntatis, quo aliquis ità determinatus eſt ad talem propoſitionem credendam, quod illi vellet aſſentiri, etiam ſi oppoſitum eſſet ab Eccleſiâ determinatum.

Dico 2. quòd differentia ſit inter propoſitionem hæreticam, erroneam, hæreſim ſapientem, temerariam & ſcandaloſam. Propoſitio Hæretica eſt ea, quæ docet aliquid contra fidem & definitionem Eccleſiæ (modò illa definitio cognoſcatur;) qui enim ignoraret, non eſſet hæreticus, etiam ſi ignorantia eſſet vincibilis. Sic Vaſques in 1. 2. Diſp. 126. Cap, 2. Propoſitio Erronea eſt ea, quæ docet aliquid, cujus contrarium, licet non ſit ex fide, tamen ex principiis fidei ſequitur. Propoſitio ſapiens hæreſim eſt ea, quæ licet in ſe tolerari poſſit, attamen ex circumſtantiâ perſonæ loquentis, aut loci, au temporis de hæreſi ſuſpecta eſt. Propoſitio temeraria eſt ea, quæ in re gravi à communi Theologorum conventu diſſentit. Propoſitio denique ſcandaloſa eſt ea, quæ avertit à bonis operibus, & proinde ſcandalum parit; ut ſi quis doceat multa ſequi incommoda ex confeſſione vel jejunio. Propoſitio Schiſmatica eſt ea, quæ nata eſt introducere Schiſma, ideſt, diviſionem inter membra Eccleſiæ. Propoſitio blaſphema eſt ea, quæ docet aliquid contra Honorem, Majeſtatem, vel Bonitatem Dei, ut Chriſtum non eſſe mortuum pro omnibus; ubi propoſitio Hæretica eſt contra ejus

veritatem. Porrò una propoſitio aliquando eſt ſimul Hæretica, Blaſphema, ſcandaloſa; &c.

Dico 3. tres requiri conditiones ut aliquis dicatur hæreticus. Primò requiritur, ut aliquando profeſſus fuerit Fidem Chriſtianam, ut jam diximus; non eſt tamen abſolutè neceſſarium quòd ſit Baptiſatus, ſed ſufficit quòd ſit Catechumenus. Secundò requiritur, ut in intellectu habeat judicium internum contra Fidem; unde qui ore tantùm Articulum fidei negaret, quem crederet mente, non eſſet verè hæreticus, ſed ſubjaceret excommunicationi latæ contra hæreticos, licet poſſet puniri ut hæreticus. Tertiò, ut aliquis ſit verè hæreticus, requiritur ut error internus ſit cum pertinaciâ, ut explicuimus in primâ aſſertione. Hîc quæri poteſt, an dubium circa fidem ſufficiat ad hæreſim? Ad quod reſpondeo, quòd qui poſitivè judicat articulum fidei eſſe dubium, hic eſt verè hæreticus; quia una veritatum fidei eſt, quod omnia quæ creduntur ſint certa & non dubia; & ſi qui judicat articulum ſibi propoſitum eſſe dubium, errat in fide, & eſt Hæreticus: Qui verò tantùm negativè dubitat de articulo Fidei, ſuſpendendo ſuum actum, nec ſe determinando ad alteram partem, non eſt hæreticus; quia hæreſis conſiſtit in aſſensû, vel diſſensû poſitivo.

Dico 4. Hæreticos & Apoſtatas à fide poſſe ſimpliciter ad fidem revocari, modò hoc non obſit paci Eccleſiæ; imò & poſſunt morte puniri niſi reſipiſcant. Hoc factum fuit in Veteri Teſtam. Deuteron. 13. 17. & 18. falſi Prophetæ, & ii qui à verâ fide recedebant, jubeban-

tur occidi: ergo & idem fieri poteſt nunc, cùm peccatum Hæreticorum & Apoſtatarum ſit gravius; quandoquidem veritas eſt illuſtrior. Hanc concluſionem trahit D. Cyprianus Lib. de Exhortat. ad martyrium Cap. 5 ex Novo Teſtam Math. 7. Ioan. 10. Act. 20. ubi Hæretici vocantur fures & latrones, qui licite interfici poſſunt. Idem habetur in Iure Canan. Cap. *Ad abolendum* extra de hæreticis, & in Conc. Conſtant. Seſſ. 15. ubi contrarius error Ioannis Hus damnatus fuit; & in Conc. Calced. Act. 1. ubi dixit Dioſcorus Epiſcopus Alexandrinus, *Si Eutiches præter dogma Eccleſiæ ſapit, non ſolum pœnâ dignus eſt, ſed & igne.* Auguſtinus multis in locis, ſed præſertim Lib. 2. contra litteras Petiliani Cap. 83. probat magiſtratum habere authoritatem animadvertendi gladio in hæreticos. Ius civile hoc etiam prononciat. *L. quicumque, L. Ariani, & L. Hæretici.* Ratio hæc omnia confirmat; quia hæreſis non minùs turbat pacem Reipublicæ, quàm Furtum, Homicidium & Adulterium, quæ pœnâ capitis plectuntur.

Dico 5. quòd Eccleſia non poſſit cenſuram excommunicationis infligere in hæreticos purè internos, quorum hæreſis non minifeſta fuit ſigno externo; quia Eccleſia, quæ eſt viſibilis, non judicat niſi de actibus externis, vel internis per externos manifeſtatis, ut cùm abſolvit culpas internas mediante Confeſſione. Quando hæreſis prodiit ſigno externo, poteſt hæreticum excommunicare Eccleſia; & eſt prima pœna inflicta contra illos, ut

habetur ex Iure Canon. Cap. *Cùm Chriſtus*, & Cap. *Excommunicamus*. Hanc pœnam incurrunt Hæretici ipſo facto; debet tamen Hæreſis eſſe manifeſtata externo ſigno, vt diximus. Qui propter Hæreſim incurrunt excommunicationem, privantur non quidem Poteſtate ordinis, quæ eſt à Caractere, ſed poteſtate Iuriſdictionis, quæ datur & aufertur ab Eccleſiâ: Unde poſſunt validè conſecrare, licet non licitè; non poſſunt verò hæretici externi abſolvere, nec licitè, nec validè. Hoc tamen intelligitur de publico hæretico non tolerato; quamdiu enim ab Eccleſiâ toleratur, manet in juriſdictione ſuâ. An propter hæreſim amittatur dominium temporale, reſpondetur communiter non amitti jure naturali, quia dominium non fundatur in Fide; non amittitur etiam jure D. quod nullum extat in Veteri aut Novo Teſtamento; ſed de jure Eccleſiaſtico, dubitatur, an ſummus Pontifex poſſit privare Regem ſuo regno, dùm in hæreſim lapſus eſt; non intendimus aliquid concludere, alij affirmant, negant alij.

Dico 6. fidem ſervandam eſſe hæreticis ſive in contractibus, ſive in Matrimonio, ſive in Bello, ſive in Causâ Religionis, ſive in Salvo conductu. Prima patent; ſed pro ultimo nobis objiciunt hæretici, quòd contra hanc veritatem combuſti fuerint in Conc. Conſtant. Joannes Huſſius & Hieronimus Pragenſis, non obſtante ſalvo conductu Imperatoris Sigiſmundi: Imò & dicunt, Patres huius Concilii definiviſſe, fidem non eſſe tenendam hæreti-

cis, ob quam cauſam ipſi noluerunt acceptare ſalvum conductum, ut accederent ad Concilium Tridentinum: ad hæc, Reſpondeo primò, quòd Imperator dederit tantùm ſalvum conductum de jure communi, quô datur ſecuritas eundi & redeundi contra violentiam quæ contra jus potuiſſet afferri, ſalvâ ſemper juſtitiâ & executione juris: Hoc autem ſervavit Concilium & Imperator, nihil enim injuſti paſſi fuerunt illi hæretici, imò juſtè damnati; tum quia Huſſius clam fugam arripuit contra prohibitionem Imperatoris; tum quia hæreſim ſuam noluit ejurare, & ſic non violavit Huſſio fidem Imperator, ſed è contra. Quò ad Pragenſem, non accepit ſalvum conductum ab Imperatore, ſed citatus à Concil. Conſt. oblato ſalvo conductu ſub forma communi, & cum hac clauſulâ *Salvâ ſemper juſtitiâ* ex Seſſ. 6. comparuit, convictus eſt, abjuravit hæreſim Seſſ. 19. in hæreſim relapſus fugit, reductus eſt & combuſtus Seſſ. 21. Reſp. 2. nobis falsò imponere hæreticos, quòd Patres Conc. Conſtant. doceant, non eſſe ſervandam fidem hæreticis; verba enim Concilii quæ habentur Seſſ. 19. *Præſens ſancta Synodus*, &c. docent tantùm quòd ſæcularis poteſtas non poſſit impedire eccleſiaſticam, & exercere munus ſuum non obſtante ſalvo conductu Principis: Et inſuper docet, quòd Princeps promittens ſecuritatem à promiſſione ſolutus ſit, dum facit quod in ſe eſt.

QUÆSTIO III.

Quid dicendum ſit de apoſtaſiâ?

APOSTASIA nihil aliud eſt, quàm receſſus à Deo; cùm ergo aliquis poſſit eſſe conjunctus Deo quadrupliciter, nimirum per Fidem, per Obedientiam mandatis ejus, per ſtatum clericalem, & per Statum Religionis; ideo quadruplex eſt Apoſtoſia, ſeu receſſus à Deo; ſcilicet Apoſtaſia à fide, ab obedientiâ, à ſtatu clericali & à Religione.

Dico primò, quòd Apoſtaſia à fide eſt ea, quâ quis fidem ſuſceptam deliberatè reſpuit; & hæc eſt Apoſtaſia propriè dicta, quæ eſt ſpecies Infidelitatis & vitium fidei oppoſitum in intellectu reſidens, ubi aliæ tres ſedem habent in voluntate. Non differt eſſentialiter ab Hæreſi, quia habet idem objectum nempè fidei dogmata; unde in Jure Canon. habetur idem titulus de Hæreticis & Apoſtatis; ſed differt tantùm accidentariò & ratione gravioris offenſæ, in quantùm communiter Apoſtata omninò recedit à Fide; licet aliquando recedat tantùm ab aliquibus veritatibus, quoniam qui de Catholico fit Calviniſta, Apoſtata dicitur, ſaltem latè.

Dico 2. Apoſtaſiam ab obedientiâ eſſe receſſum ab obedientia mandatis Divinis debitâ; & ſic, qui mortaliter peccat declinando à mandatis Divinis, dicitur Apoſtatare, juxta id quod habetur Eccli. 10. *Initium ſuperbiæ hominis*

apoſtatare à Deo. Et Jerem. 9. *Dereliquerunt legem meam, & non audierunt vocem meam.*

Dico 3. Apoſtaſiam à ſtatu clericali propriè non committi, dum quis recedit à minoribus aut à tonſurâ clericali, ſed tantùm dum recedit à majoribus, quibus annectitur cælibatus. Unde dùm in minoribus exiſtens ducit vxorem aut judicaturam ſuſcipit, non peccat mortaliter, ſalvo contemptu.

Dico 4. quod Apoſtaſia à Religione ſit receſſus à Religione poſt votum ſolemniter emiſſum cum dimiſſione habitûs & animo ſe eximendi ab obedientiâ. Qui habitum dimittit cum animo redeundi, non èſt apoſtata, peccat tamen mortaliter, & ſubjacet Excommunicationi latæ à Bonifacio VIII. Quam Excommunicationem incurrunt ex Caiet. illi qui ità ſuum habitum occultant, ut percipi non poſſit, quia eſt materialis dimiſſio habitûs. Qui habitum retinet, & fugit ab ordine cum animo ſe eximendi ab obedientiâ, eſt propriè Apoſtata, quia deſerit id quod eſt eſſentiale Religioni; non tamen incurrit Excommunicationem latam Cap. *Periculoſa* contra Apoſtatas, quia hoc decretum includit dimiſſionem habitûs.

QUÆSTIO ULTIMA.

Quid dicendum ſit de blaſphemia?

DIco 1. Blaſphemiam juxta etimologiam nominis ſumi pro omni convitio quo detrahitur de honore alicujus; ſecundùm verò uſum

communem Doctorum, blaſphemiam eſſe improperium in Deum, falsè dicendo aliquid Deo ineſſe quod illi non ineſt; vel illi deeſſe quod ineſt reverà. Ratione primi, blaſphemant Calviniſtæ, dum dicunt Deum eſſe authorem peccati: Ratione ſecundi, blaſphemant Judæi negantes Divinitatem in Chriſto. Qui etiam attribuit creaturæ aliquam perfectionem Dei; V. G. qui dicit Regem eſſe omnipotentem; quia hoc eſt negare implicitè, attributa eſſe ſoli Deo propria.

Dico 2. Licet Blaſphemia ſtrictè ſumpta, ſit aliquod dictum externum contra Dei honorem, tamen blaſphemia latè ſumi poteſt pro dicto interno & verbo mentali, quô quis concipit Deum eſſe aliquid quod non eſt, vel non eſſe id quod eſt; pro tunc enim hæc conceptio eſt blaſphema, licet propriè blaſphemia conſiſtat in dictione externâ, opponitur enim confeſſioni fidei. Porrò Blaſphemia poteſt fieri vel in judicativo, dicendo V. G. Deus eſt miſer; vel in optativo, utinam Deus eſſet miſer, & hæc ultima eſt gravior, ut potè involvens formale odium Dei.

Dico 3. blaſphemiam formaliter opponi virtuti Religionis, & ex accidenti opponitur fidei. Primum patet; quia Blaſphemus detrahit honori quem per virtutem Religionis Deo debet; & ſecundum conſtat, quia ſicut per Fidem debemus credere & fateri ea quæ Deo conveniunt, & non credere quæ illi repugnant, contrarium facit Blaſphemia, & ſic eſt contra confeſſionem Fidei. Licet Blaſphemia ſit propriè contra Deum, dicitur tamen aliquando

eſſe contra Sanctos, quorum honor & dignitas eſt à Deo.

Dico 4. quod Blaſphemia in Spiritum ſanctum, quæ Math. 12. Marci 3. & Luc. 12. dicitur irremiſſibilis, diverſimodè ſumatur, ſed tribus modis principaliter. Primò ab Origene & Novatianis pro quocumque peccato commiſſo poſt acceptam Spiritûs ſancti gratiam in Baptiſmo, juxta ad Hebr. 6. *Impoſſibile eſt eos qui ſemel illuminati ſunt, iterum renovari ad pœnitentiam*, ſed hoc eſt hæreticum. 2. Sumitur ab Aug. Serm. 11. de Verbis Domini pro finali impœnitentiâ; hoc eſt pro perſeverantiâ in peccato uſque ad mortem; & ſic ſumpta, eſt irremiſſibilis in hoc ſæculo & in futuro, ſuppoſito, quôd quis perſeveret in peccato uſque ad mortem incluſivè; ſic & Scotus. 3. ſumitur à Magiſtro ſent. in 2. Diſt. 43. pro omni peccato in quo eſt gradus malitiæ particularis, quæ malitia opponitur Spiritui ſancto, cui appropriatur bonitas, & iſta peccata ſex numerantur communiter, nempè deſperatio, præſumptio, impugnatio veritatis agnitæ, invidentia fraternæ gratiæ, Impœnitentia, ſeu propoſitum non pœnitendi, & Obſtinatio, ſeu voluntas adhærendi peccato. Si ſic ſumatur Blaſphemia in Spiritum ſanctum, non eſt irremiſſibilis abſolutè, ſed difficillimè remittitur.

DE SPE.

FIDES dicitur à Paulo *ſubſtantia rerum ſperandarum*, in quantùm per fidem nobis innoteſcunt ea quæ ſperare, & ad quæ ſpirare debemus; unde diſputationi de Fide, aliam de Spe meritò ſubjungimus.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Spes?

SPES ſumitur primò pro objecto quod ſperatur, *Spes quæ videtur, non eſt ſpes*. Rom. 8. 2. pro actu ſperandi. Rom. 8. *Spe ſalvi facti* ſumus 3. pro habitu ſpei. 1. Cor. 13. *Nunc autem manent Fides, Spes, Charitas*; de fide hoc tertio modo ſumptâ noſtra currit quæſtio.

CONCLUSIO.

SPES eſt Virtus Theologica, quâ à Deo expectatur beatitudo noſtra obſcurè cognita, ipſaque ardua, captum naturæ ſuperans, poſſibilis tamen ex gratiâ.

Dicitur primò, *Virtus*, quia concurrit ad reddendum hominem Deo gratum, & reddit eius opera bona. Dicitur 2. *Theologica*, quia habet idem objectum ac Theologia, nempe Deum, ut excedentem facultatem naturalem; licet enim aliquô modo ſperare poſſimus pa-

turaliter in Deum, ut authorem beatitudinis naturalis, non tamen poſſumus ſperare naturaliter in Deum ut oportet, & ut eſt author beatitudinis ſupernaturalis; & hoc juxta Concil. Trid. Seſſ. 6. Cap. 3. *Si quis dixerit hominem ſine Spiritûs ſancti gratiâ & ejus adjutorio poſſe Credere, Sperare & Diligere, ſicut oportet, anathema ſit*: Ex quo patet, Spem eſſe virtutem theologicam & ſupernaturalem. Dicitur 3. *Quâ expectatur à Deo beatitudo noſtra*, quia ſolus ipſam conferre poteſt. Dicitur 4. *Obſcurè cognita*, quia ſperamus.

QUÆSTIO II.

Quodnam ſit ſubjectum proximum ſpei?

HIc loquimur de ſubjecto *quô* Spei; ideſt, de potentiâ in quâ Spes immediatè reſideat. Primò intuitu me rapuit communis modernorum turma, ut cum illis dicerem Spem eſſe in voluntate, tanquam in ſubjecto inhæſionis; quam opinionem probabilem judicat Scotus, dicens, Spem nihil aliud eſſe, quàm deſiderium alicujus boni abſentis: mihi tamen maturiùs conſideranti & exactè perpendenti, maximam eſſe differentiam inter has locutiones, *ſpero beatitudinem*, & *deſidero beatitudinem*; viſum eſt, ipſam Spem potiùs conſiſtere in intellectû, quàm in voluntate.

Concluſio.

HABITUS Spei eſt intellectû & proinde actus ejus eſt actus intellectus; quia ſperare nil aliud eſt quàm opinari, credere, & ſibi perſuadere aliquod bonum eſſe nobis futurum; hæc omnia autem ſunt actus intellectûs: Ergo Spes eſt actus intellectûs; & Spes diſtinguitur à fide, quòd per Fidem credamus V.G. beatitudinem in ſe; per Spem verò credamus beatitudinem à nobis eſſe ex liberalitate Dei poſſidendam.

Probatur 1. ex definitione Spei, quæ à Magiſtro & aliis dicitur expectatio beatitudinis, unde ad Philip. 3. habetur, *Expectamus Salvatorem*, & Symb. Nicæno, *Expecto reſurrectionem mortuorum*, ideſt, ſpero mortuos reſurrecturos: Atqui expectare pertinet ad intellectum ex D. Th. 1. 2. Quæſt. 46. dicente, quòd expectare ſit ex alio ſpectare, & ſpectare ſit idem ac reſpicere: Unde Clemens Alex. Lib. 2. Stromatum, poſtquàm dixit, Spem eſſe expectationem boni futuri, ſubjungit, expectationem eſſe opinionem futuri: Quod juſtificatur per communem loquendi modum, in quo, cùm dicimus, nos aliquem expectare, ſignificamus, nos arbitrari illum venturum. Hoc confirmat Auguſt. Enchir, Cap. 8. *Cùm bona nobis futura eſſe creduntur, nihil aliud quàm ſperantur*: Sperare ergo idem eſt ac credere, juxta Marci 11. *Quidquid orantes petitis, credite*; 1. Sperate, *quia accipietis*.

Probatur 2. Si Spes eſſet deſiderium boni futuri, ut vult contraria opinio, ubi deſiderium

eſſet magnum, Spes eſſet magna; & ubi deſiderium eſſet parvum, Spes eſſet parva; ſed videmus magnum deſiderium cum exiguâ ſpe, & magnam Spem cum exiguo deſiderio; ergo ſpes non eſt deſiderium. Probatur minor in hac hypoteſi. Dentur duo Eccleſiaſtici, quorum unus ſit dives & benè acceptus Regi, & alter ſit pauper & Principi ignotus, ſperent beneficium; tunc dives magnam habet Spem de beneficio conſequendo, quia eſt acceptus Regi, & parvum deſiderium, quia cùm ſit dives, parùm curat de beneficio; Alius verò parvam Spem habet, quia eſt ignotus Regi; & ingens deſiderium, quia ratione paupertatis indiget beneficiô: ergo deſiderare, & ſperare non ſunt idem; alias damnati poſſent dici ſperare beatitudinem, quia illam poſſunt deſiderare.

Probatur 3. ex vitiis oppoſitis Spei; habitus enim & vitium illi oppoſitum ſunt in eodem ſubjecto, cùm contraria ſe invicem ab illo expellant; ſed deſperatio & Præſumptio, quæ ſunt vitia oppoſita Spei, ſunt in intellectu: ergo & Spes. Prob. minor quò ad deſperationem, quia ad illam requiritur ſolùm hoc judicium quô intellectus judicat ſe non ſalvandum eſſe, ratione peccatorum. Probatur etiam quantùm ad Præſumptionem; quia per illam vel homo ſe ſalvandum putat propriis viribus, vel judicat ſe ſalvandum ex ſola gratiâ ſine operibus, vel arbitratur ſe facile veniam peccatorum obtenturum; ſed hæc omnia conſiſtunt in judicio: ergo Præſumptio eſt actus intellectus.

Objicies Spem conſiſtere in Deſiderio; quia nullus dicitur ſperare bonum futurum, niſi il-

lud deſideret: ergo deſiderium eſt de ratione Spei. Reſp. præſupponi quidem deſiderium ad Spem, quia Spes habet pro objecto bonum deſideratum; non tamen conſiſtit Spes in deſiderio propter rationes allatas, ſed in opinione conſequendi illud bonum.

Objicies 2. Per Spem tendimus in Deum ſummè bonum; ſed bonum eſt objectum voluntatis: ergo Spes eſt actus voluntatis. Reſp. bonum ut ſic eſſe quidem objectum voluntatis, unde ipſum deſideramus: bonum verò deſideratum ut à nobis poſſidendum, poteſt eſſe objectum intellectûs; dùm ſcilicet illum ſperamus, opinantes, nos aliquando ipſum poſſeſſuros.

QUÆSTIO III.

Quodnam ſit ſubjectum remotum Spei?

POSTQUAM aſſignavimus ſubjectum proximum Spei, ſeu ſubjectum *quò*, nimirum intellectum in quo Spes inhæret immediatè; loquendum venit de ſubjecto mediato, ſeu de ſubjecto *quod*; & hoc eſt quærere, quænam ſint perſonæ in quibus Spes reperiatur, an in ſolis Viatoribus, an in omnibus, an in Beatis, an in Damnatis, an in Animabus Purgatorij, an in Hæreticis.

Conclusio Prima.

Spes eſt in ſolis viatoribus, non in omnibus; quia non eſt in illis qui non habent Fidem, cùm Fides ſit fundamentum Spei: unde Judæi, Turcæ, & Hæretici non habent propriè Spem ex defectu veræ Fidei. Non eſt etiam Spes in omnibus Catholicis, quia illi qui deſperant de ſuâ ſalute, Spem amiſerunt; nam ſicut habitus Fidei deperditur per quemlibet actum Infidelitatis, ita habitus Spei etiam deperditur per quemlibet actum, quo quis deſperat de ſalute, vel de mediis neceſſariis ad ſalutem; manet ergo probata prima pars concluſionis.

Probatur alia pars, quia in Beatis & in damnatis non reperitur Spes: ergo eſt in ſolis viatoribus. Quod Spes non ſit in Beatis, patet, quia Spes eſt boni futuri & abſentis, Rom. 8. *Spes quæ videtur, non eſt Spes*; Beati autem jam beatitudinem poſſident. Deinde, Spes eſt circa arduum; quod verò poſſidetur non ampliùs arduum eſt. Tandem Spes eſt motus Metaphoricus quò quis tendit in Deum; motus autem ceſſat, dum mobile eſt in termino: ergo in Beatis non eſt Spes.

Quòd non reperiatur etiam in damnatis, evidens eſt; quia Spes tendit ad bonum quod apprehenditur poſſibile & futurum; ſed certò ſciunt damnati, ſe numquam eſſe ſalvandos, ſed in æternùm damnandos, alias non eſſent abſolutè miſeri: ergo in damnatis non eſt ſpes, imò ſola in illis viget Deſperatio, quæ opponitur Spei.

Objicies, in Beatis eſſe Spem non quidem reſpectû objecti primarij nempè Dei actu poſſeſſi, ſed reſpectu objecti ſecundarij, nempè reſpectu gloriæ corporis & reſpectu beatitudinis aliorum quam ſperant. Alij hoc concedunt, faciliùs negarem; quia expectatio quam habent de gloriâ corporis, non eſt illis ardua ut beati ſunt, nec incerta. Quantùm ad beatitudinem aliorum, eſt quidem ardua reſpectu beatificandorum, non reſpectu illorum qui jam beati ſunt. Quando dicitur, quòd ſperent continuationem ſuæ beatitudinis; non eſt propriè Spes circa illam, quia Spes eſt ſemper cum timore.

Conclusio II.

ANimæ in Purgatorio exiſtentes habent Spem, non verò Hæretici. Primum patet, quia expectant beatitudinem, quam cognoſcunt obſcuram, futuram, abſentem & arduam, ut potè acquirendam per pœnas quas patiuntur, non quidem merendo per illas, ſed ſatisfaciendo. Deinde, tempus quò pervenient ad beatitudinem, eſt illis incertum, licet ſint certæ de beatitudine in ſe. Secundum probatur ex hoc quòd Spes theologica fundetur in Fide theologicâ infuſâ & ſupernaturali; ſed non habent Fidem Theologicam ſupernaturalem, ſed tantùm humanam: ergo non habent Spem Theologicam & Supernaturalem, ſed tantùm Spem humanam, quâ ſibi fingunt ſalutem poſſe adipiſci. Quòd ſi dicatur, Hæreticos non deſperare de ſalute ſuâ; hoc verum eſt poſitivè & contrariè, quia non habent

actum deſperationis: falſum tamen eſt negativè & privativè, quia carent actu veræ Spei theologicæ, quia iſta fundatur in Fide, quam non habent.

QUÆSTIO. III.

Quodnam ſit objectum Spei?

LICET contra clamores Hæreticorum Spem noſtram collocare poſſimus in bonis operibus ex gratiâ factis, quando quidem nos conducunt ad beatitudinem ex 2. Petri Cap. 1. *Satagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem faciatis*; & etiam in Sanctis quorum interceſſione gratias obtinere poſſumus à Deo; non tamen hæc omnia ſunt objectum noſtræ Spei, ſed aliud quærimus, & illud docebit

CONCLUSIO.

OBIECTVM totale & adæquatum Spei eſt omne bonum ſupernaturale, quod à Deo expectare poſſumus concernens beatitudinem. Illud autem objectum totale dividunt Doctores in objectum primarium & ſecundarium. Objectum primarium eſt Deus poſſidendus per viſionem & amorem; & objectum ſecundarium ſunt auxilia ad beatitudinem neceſſaria, gloria corporis, & aliorum beatitudo, quæ omnia à Deo expectantur. Hoc conſtat ex ſe; ſed ne diutius immoremur, procedemus per certas quæſtiunculas ad examinationem eorum quæ ſuperſunt dicenda de Spe & vitiis illi oppoſitis.

Quæri poteſt, utrum Sperare poſſimus in homine. Ad quod Reſpondeo primò, nec beatitudinem, nec dona ſupernaturalia ſperari poſſe ad homine, tamquam à cauſâ principali, juxta Jerem. Cap. 17. *Maledictus homo qui confidit in homine*: Homo enim non poteſt conferre alteri beatitudinem, nec dona ſupernaturalia, quorum ſolus author eſt Deus. Reſp. 2. hæc omnia poſſe ſperari ab homine tanquam à cauſâ inſtrumentali; in quantùm unus homo poteſt à Deo impetrare gratiam pro alio homine, & proinde beatitudinem; quô ſenſu D. Gregorius Lib. 1. dialogorum Cap. 8. docuit prædeſtinationem juvari precibus Sanctorum: & Auguſtinus Serm. 18. de Sanctis, ita cum Virgine loquitur; *Tu es ſpes unica peccatorum, per te ſperamus delictorum veniam, & in te, beatiſſima, noſtrorum eſt expectatio præmiorum.*

Quæres utrùm ſpes debeat dici certa? Spes aliqua poteſt intelligi certa dupliciter; primo, quando id quod ſperatur, certò & infaillibiliter evenit, ſive ponantur media, ſive non ponantur; & hoc modò Spes Chriſtiani de beatitudine acquirendâ non eſt certa, quia beatitudo ſanè non dabitur niſi illis, qui media ad illam neceſſaria adhibebunt. Secundò poteſt Spes intelligi certa, quæ nititur mediis ita infallibilibus, ut illis poſitis, id quod ſperatur certò & infallibiliter eventurum ſit; & hoc modo Spes noſtra certiſſima eſt, ex ad Rom. 5. *Spes autem non confundit.*

Quæres 3. quodnam ſit motivum Spei? Reſp. motivum Spei eſſe liberalitatem & miſericordiam Dei; ideo enim Speramus, nos aliquan-

do eſſe conſecuturos beatitudinem, quia Deus illam nobis per ſuam bonitatem promiſit, & auxilia ad illam acquirendam neceſſaria nobis pollicitus eſt. Ratio noſtra petitur ex proportione ad Fidem; ſicut enim in Deum credimus propter Deum ſummè veracem in dicendo, ita quòd Deus ſit objectum materiale Fidei, & veritas ejus ſit objectum formale illius, ſeu motivum ob quod in Deum credimus; ſic etiam beatitudo, ſeu Deus poſſidendus, eſt objectum materiale Spei, & liberalitas eius, conjuncta cum Fidelitate in largiendo ea quæ promiſit, eſt objectum formale, ſeu motivum propter quod ſperamus.

Quæres 4. Utrum liceat operari intuitu mercedis æternæ? Hoc negant Hæretici, affirmant Catholici in Conc. Trid. Seſſ. 6. Can. 11. *Si quis dixerit hominem juſtificatum peccare, dum intuitu mercedis æternæ benè operatur, anathema ſit.* Unde ipſemet Deus proponit hoc motivum bene operandi, Deuteron. 12. *Obſerva & audi omnia quæ præcipio, ut benè ſit tibi.* Luc 16. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis* &c. i. facite eleemoſinas], *ut recipiant vos in æterna tabernacula.* Sic & David Pſ. 118. *Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes in æternum propter retributionem.* Ratio noſtra eſt, quia operari benè ob mercedem nec eſt ex ſe malum, nec ullâ lege prohibetur. Si Bernardus dicat, Deum eſſe diligendum abſque mercedis intuitu, loquitur de Charitate perfectâ. Si Ioan. 10. vituperantur paſtores mercenarii; ibi fit mentio de illis Paſtoribus, qui ſolâ Spe mercedis temporalis laborant, & tempore

perſecutionis deſerunt laborem.

Quæres quintò, utrum fidelis poſſit ſperare beatitudinem ex meritis ſuis quæ ſunt à gratiâ? Reſp. affirmativè contra Hæreticos; ex D. Paulo 2. ad Tim 4. *Bonum certamen certavi*, &c. *in reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitia*, &c. & ex multis locis ſcripturæ, ubi gloria vocatur merces, bravium, retributio; ſed non poteſt eſſe merces, niſi quia illam meremur: ergo poſſumus ſperare beatitudinem ex meritis noſtris. Attamen in hoc gloriari non debemus, quia merita noſtra ſunt à gratiâ; & quando Deus coronat merita noſtra, nil coronat niſi dona ſua ex Aug. An autem meritis noſtris gloria debeatur ex condignitate operis, negavimus aliàs loquendo de merito; ſed debetur ex fidelitate Dei, qui pro ſuâ bonitate promiſit beatitudinem exiguo operi.

Quæres 6. quænam ſunt ea quæ conjunguntur cum Spe. Reſpondeo, duo reperiri inter alia, nempe deſiderium quòd antecedit Spem, & Timorem qui ſequitur illam. Deſiderium, inquam, beatitudinis antecedit, ex quo Spes oritur, ſicut ipſum deſiderium ſequitur ex amore concupiſcentiæ quo Deum poſſidendum amamus. Timor etiam reſultat ex Spe, quia timemus privari beatitudine quam ſperamus. Totum ergo negotium ſpei ſic ſe habet: Primò amamus Deum & beatitudinem Amore Concupiſcentiæ; ideſt, quia nobis eſt bonus, & non quia in ſe eſt bonus, in quo conſiſtit Amor Amicitiæ. Secundò, Deum nobis bonum deſideramus poſſidendum. Tertiò ſperamus, quòd aliquando illum ſimus poſſeſſuri,

utendo auxiliis ad hoc neceſſariis, quæ nobis offert pro bonitate ſuâ. Quartò denique timemus, nè privemur poſſeſſione boni ſperati, non ſectando media ad illud conducentia. Sed quia multiplex eſt timor, dubitari poteſt, quinam ſit actus Spei.

Quæres 7. quiſnam Timor ſit actus Spei? Reſ. primò duplicem eſſe Timorem, nempe Servilem & Filialem, ut omittam Mundanum, quô mala temporalia timentur, ut paupertas. Servilis timet offenſam metu pœnæ; Filialis timet offenſam amore Dei & virtutis: iſte dicitur filialis, quia filii ingenui hoc Timore timent offendere parentes; & dicitur etiam caſtus, quia hoc timore mulier caſta timet offendere ſponſum. Ille dicitur Servilis, quia ſervi metu verborum timent offendere Dominos. Servilis duplex eſt, nempe Serviliter Servilis, & Servilis Simpliciter: primus eſt quô aliquis timet offenſam propter ſolam pœnam; ita quôd admittat ſemper complacentiam in peccato, & vellet perſeverare in peccato, ſi pœnâ non mulctaretur; & hic eſt vitioſus, & non eſt per conſequens actus Spei quæ eſt virtus. Servilis ſimpliciter eſt ille quô quis ex metu pœnæ timet peccatum, itaut nullam complacentiam retineat ad illud, & hunc eſſe bonum tenent omnes, & eſſe actum Spei.

Quæres 8. quotuplex ſit vitium oppoſitum Spei? Reſp. duplex vulgò aſſignari, nempè Deſperationem, quâ aliquis peccat in Spem ex defectu; & Præſumptionem, quâ alius in Spem peccat per exceſſum. Deſperatio non conſiſtit in fugâ voluntatis, quâ voluntas fu-

git beatitudinem tanquam impoſſibilem, ſicut dicunt illi qui Spem eſſe in voluntate ſentiunt; ſed conſiſtit in judicio erroneo, quo intellectus falsò judicat beatitudinem eſſe acquiſitû impoſſibilem, vel quia gratia deeſt, vel quia peccata ſunt majora, quàm ut venia poſſit illis tribui. Præſumptio etiam conſiſtit in judicio erroneo quô aliquis falsò judicat, ſe poſſe ſalvari ſine gratiâ, vel ex gratiâ ſine operibus, vel ſe facile veniam adepturum, quantumcumque gravia ſint peccata. Hic quæritur, num aliquando poſſit eſſe deſperatio ſine peccato? Ad quod Reſp. quòd ſi Deus alicui revelaret abſolutè ſuam reprobationem, poſſet ille deſperare de ſuâ ſalute; imò & deberet deſperare, quia non licet opinari contra revelationem D. quæ infallibilis eſt.

Quæres ultimò, utrùm neceſſaria ſit Spes? Reſp. 1. eſſe neceſſariam neceſſitate medii, quia ſine illâ non fit juſtificatio quæ eſt medium neceſſarium; Ad Epheſ. 2. *Spem non habentes ſunt ſine Deo in hoc mundo.* Reſp. 2. eſſe etiam neceſſariam ex præcepto, Pſ. 4. *Sacrificate ſacrificium juſtitiæ, & ſperate in Domino*; 1. Timoth. 6. *Divitibus hujus ſaculi præcipe, non ſublime ſapere, neque ſperare in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo.* Si dicatur, actum ſperandi eſſe imperfectum, quia refert Deum ad nos; Reſp. quòd non referat Deum ad nos, tanquam ſimus finis Dei, hoc eſt enim blaſphemum; ſed tantùm dici poteſt, quòd Deus, ut objectum Spei noſtræ induat relationem rationis ad nos, nempe beatificantis ad beatificatum. Porrò ſicut datur præceptum de Spe,

ſic & præcipitur Timor qui Spem comitatur, Pſ. 32. *Timete dominum omnes Sancti ejus.* Et Luc. 12. *Timete eum qui poteſt mittere in Gehennam.* Quantùm ad tempus quo urget præceptum ſperandi; dico numquam licitam eſſe deſperationem, quia eſt præceptum negativum; & ſperare debet quis, non ſemper, quia eſt præceptum affirmativum, ſed quando Deum orat; prohibetur enim orare ſine Spe veniæ, & dum agit pœnitentiam, quæ ſine Spe veniæ nulla eſt; & dum tentatur de Deſperatione, quia pro remedio Spem adhibere debet: denique dum tenetur elicere actum Charitatis, qui produci non poteſt ſine Spe.

DISPUTATIO TERTIA.

De Charitate.

NEMINEM latet, quin Fides ſit origine prior Spe, & Spes Charitate; quia per Fidem oſtenduntur quæ ſperari debent, & per Spem, quâ expectamus bona illa ſperata, accenditur Charitas. Ideò ergo volumus Fidem eſſe origine priorem Spe, & Spem Charitate, quia actus unius excitat ad actum alterius. Quantum ad prioritatem perfectionis; D. Paulus has virtutes Theologicas enumerans, ab imperfectiori ad perfectiorem tendit; & ſic Spes tenetur perfectior Fide, & Charitas vtraque ex Paulo, 1. Cor. 13 *Maior autem horum eſt Charitas.* Quantùm ad diſtinctionem; diſtin-

guntur illæ virtutes Specificè, ob diverſam rationem formalem objecti; licet enim objectum materiale ſit idem, nempe Deus, attamen illæ virtutes diverſimodè Deum reſpiciunt; Fides reſpicit illum, quatenùs eſt ſummè verax in dicendo; Spes, quatenus eſt ultimus finis à nobis poſſidendus; Charitas denique circa illum tendit, ut eſt ſummè bonus. In his ergo virtutibus explicandis, more Apoſtoli, ab imperfectiori ad perfectiorem tendentes, poſtquam egimus, primò de Fide, ſecundò de Spe, tertiò agendum venit de Charitate; de quâ tria capita inſtituentur, nimirum de natura Charitatis, de effectibus illius, & de vitiis illi oppoſitis.

CAPUT PRIMUM.

De natura Charitatis.

PER Charitatem, Amor mutuus intelligitur ac honeſtus, quô aliqui ſe invicem diligunt. An Amicitia reperiatur inter Deum & hominem, dicendum eſt, reperiri veram & perfectam Amicitiam, non quidem Æqualitatis, quia nihil creatum eſt æquale Deo; ſed Proportionis, in quantùm Deus talem gradum amoris & honoris tribuit homini, quô iſte dignus eſt. Hoc patet ex Ioan. 15. *Vos amici mei eſtis*, Et ibidem, *Iam non dicam vos ſervos, ſed amicos*. Illa amicitia dicit mutuam benevolentiam; nam homo aliquando amat Deum pro-

pter ſeipſum; & Deus amat hominem ut illi faciat bonum, in quo eſt benevolentia, quæ non impeditur per hoc quod Deus referat illud bonum ad ſuam gloriam; nam honeſta Amicitia non impedit, quin omnia referantur ad ultimum finem. Porrò ſi Deus nos amet & nos Deum, eſt perfecta Charitas & Amicitia; ſi verò Deus nos amet & non redametur, eſt tantùm Benevolentia, non Amicitia, aut perfecta Charitas.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Charitas?

MAGISTER Sententiarum ſibi aliàs perſuaſum habuit, Charitatem habitualem non eſſe donum aliquod creatum, nec virtutem infuſam, ſed eſſe Spiritum Sanctum, qui actum dilectionis ſine virtute intermediâ operatur. Sic habet in 2. Sent. Diſt. 17. literâ B. quod clarius explicat literâ S. Contra ipſum clamat Scriptura dicens ad Gal. 5. *Fructus autem Spiritûs eſt Charitas.* Et 1. Ioan. 4. *Diligamus nos invicem, quia Charitas ex Deo eſt.* Et ad Rom 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis.* Hæc omnia ergo dicunt Charitatem non eſſe Deum, ſed eſſe effectum Dei: Unde ſi Ioan. 4. habeatur, *Deus Charitas eſt*: hoc dicitur de Charitate quâ Deus nos diligit. Si etiam Auguſtinus Lib. 8. de Trin. Cap. 7. & 8. Dicat dilectionem quâ nos invicem amamus, eſſe ipſum Deum; hoc intel-

ligitur effectivè, ſicut dicitur Chriſtus juſtificatio noſtra, quia illam operatus eſt; non formaliter: aliàs non poſſet Charitas creſcere, minui, amitti, recuperari, quæ tamen vera ſunt. Cùm ergo Charitas non ſit formaliter Deus, quærimus quid ſit.

Conclusio Prima.

CHARITAS eſt *Virtus Theologica omnium virtutum excellentiſſima, quâ Deus propter ſe diligitur, & proximus propter Deum.* Dicitur 1. *Virtus Theologica*, quia reſpicit Deum qui eſt objectum Theologiæ, & ut etiam excludatur ab amore quô Deum naturaliter diligimus ut authorem naturæ, qui amor non eſt virtus theologica, nec conſequenter Charitas.

Dicitur 2. *omnium Virtutum excellentiſſima*, quia dum Mathæus Cap. 22. loquitur de præcepto charitatis, vocat illud *primum & maximum mandatum*. Ad Coloſſ. etiam habetur, *Super omnia hæc, mutuam charitatem habete, quæ eſt vinculum perfectionis*. Quod verum eſt, nedum de charitate erga Deum, ſed & erga proximum; quia eſt tantùm una Charitas, quâ Deum propter ſe, & proximum propter Deum diligimus; licet in Charitate ſint duo actus, ob quos ſtatuuntur duo mandata, de dilectione Dei & proximi. Quod Charitas ſit omnium virtutum maxima, patet; quia Virtutes Theologicæ ſunt aliis præſtantiores, & inter Theologicas Charitas præcellit, quia magis Deo adhæret: Deinde eſt omnium virtutum forma, ſaltem extrinſeca & in ratione meriti, ut diximus q. 4. Cap. 1. de fide. ſi mar-

tyrium ſit perfectiſſimum ; hoc eſt quia imperatur à Charitate ; ſicut paupertas voluntaria.

Dicitur 3. *quâ Deus propter ſe diligitur*; quia ſi Deum diligamus propter nos, hic amor complacentiæ potiùs ſpectat ad Spem ut diximus, quàm ad Charitatem perfectam. Per charitatem debemus amare Deum ſuper omnia Appretiativè ; quia debemus illum præferre omnibus bonis, quibus infinitè nobilior eſt; non tamen tenemur ipſum amare ſuper omnia intenſivè, quaſi amor erga Deum debeat eſſe Intenſior, quàm circa omne aliud bonum; cùm enim hoc non poſſit ſcire homo, ſemper ſcrupulis turbaretur, an amaret Deum ſuper omnia. Ut ergo impleatur præceptum de diligendo Deo ex toto corde, ſufficit quòd Deus ametur ſincerè, quòd anteponatur omnibus, & quòd quis præferat omnem pœnam offenſæ quæ frangeret Amicitiam cum Deo.

Dicitur 4. *& proximus propter Deum* ; per quod denotatur aliquid, quod eſt tantùm accidentarium Charitati ; non enim eſt de eſſentiâ Charitatis, ut ametur revera proximus; ſi enim eſſet tantùm unus homo in mundo, ille per veram Charitatem Deum amaret, & ipſius objectum eſſet ſimpliciter perfectum : poſitô tamen, quod ſint homines in mundo, debemus per Charitatem Deum diligere propter ſe, & proximum propter Deum; & tunc Charitas habet duo objecta, unum primarium & abſolutum, nempe Deum ; aliud ſecundarium & relativum nempe proximum ; qui propter Deum diligitur.

QUÆSTIO II.

Quodnam ſit objectum Charitatis?

NON proponimus quæſtionem de ſubjecto in quo inhæreat Charitas, quia conſtat ſatis ſubjectum proximum ejus eſſe voluntatem quæ *cor* communiter vocatur. Rom. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris.* Et Luc. 10. *Diliges Dominum ex toto corde tuo*: Subjectum verò remotum eſt Angelus vel homo, ſive in viâ, ſivè In patriâ, nam *Charitas numquam excidit.* 1. Cor. 13. in dæmonibus nulla eſt charitas, imò Deum odiô proſequuntur; nec etiam in Deo, quia Charitas eſt aliquod accidens. De ſubjecto ergo Charitatis non multa dicenda ſunt, ſed de objecto plura.

CONCLUSIO.

OBIECTVM materiale Charitatis ſumptæ extenſivè eſt quidquid amari poteſt propter Deum; Objectum verò Charitatis intenſivè ſumptæ primarium & abſolutum, etiam adæquatum, eſt Deus.

Probatur Primum, quia illud cadit ſub objecto Charitatis extenſivæ, quod poteſt amari ex motivo Charitatis; ſed quidquid amari poteſt propter Deum, amatur ex motivo Charitatis, nempe propter Deum: ergo objectum Charitatis extenſivæ eſt quidquid propter Deum poteſt amari.

Probatur ſecundum. Per objectum primarium,

adæquatum & abſolutum intelligitur, quod poteſt primariò & propter ſe amari; ſed ſolus Deus primariò, & propter ſe amatur, & omnia alia propter Deum; ergo ſolus Deus eſt primarium, abſolutum, & adæquatum objectum Charitatis.

CONCLUSIO II.

OBIECTVM formale Charitatis eſt quælibet perfectio divina, propter quam Deus amatur; ita quòd, dum amatur Deus ut ſapiens, ſapientia ſit objectum formale hujus charitatis; ſi ametur ut miſericors, miſericordia eſt objectum formale; ſi ametur ut ſapiens ſimul & miſericors ſapientia & miſericordia ſimul apprehenſæ erunt objectum formale illius amoris. Ratio eſt, quia objectum formale nihil aliud eſt, quàm motivum ob quod actus elicitur; ſed quæcumque perfectio Divina eſt motivum propter quod elicimus actum amoris circa Deum: ergo eſt objectum formale illius.

Objicies: Ergo dantur amores Dei diverſi ſpecie, ſi ſint in Deo diverſa objecta formalia. Reſpondent alij, hoc eſſe verum; alij negant, quia omnes illi actus conveniunt in ratione communi, nempè in hoc quòd ſemper ametur quælibet perfectio Divina propter ſe.

QUÆSTIO III.

A quo ſit Charitas.?

ALius eſt amor Dei naturalis, quô Deum diligimus ut authorem naturæ, & proinde noſtrum conditorem; alius eſt ſupernaturalis, quô diligimus Deum ut authorem gratiæ & gloriæ. Omnes fatentur, primum amorem eſſe naturalem, quoniam natura proprio pondere amore fertur in benefactorem ſuum: De ſecundo autem Pelagiani fatebantur quidem, Fidem eſſe à Deo, hoc autem negabant de Charitate: Unde contra illos arguit Auguſtinus Lib. de Grat. & Lib. Arb. Cap. 19. dicens; *Non audiunt Apoſtolum dicentem* 1. Cor. 8. *Scientia inflat, charitas ædificat. Quid enim ineptius, & ab ipsâ charitate alienius, quam confiteri, ex Deo eſſe ſcientiam, quæ ſine charitate inflat, & ex nobis eſſe Charitatem, quæ facit, ut ſcientia inflare non poſſit?*

CONCLUSIO.

CHARITAS eſt à ſolo Deo, qui gratuitò in voluntate noſtrâ illã infundit, ex ad Rom. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spir. S* & 1. Ioan. 4. *Charitas ex Deo eſt.* Sic Concilia, Milevitanum Can. 4. ſub Innocentio I. Arauſicanum 2. Can. 25. & Tridentinum Seſſ. 6. Cap. 6. & Can 3. ſic etiam Patres, & maximè Auguſtinus locô citatô. Ratio noſtra eſt, quia per Charitatem amamus Deum, ut obje-

ctum ſupernaturale, nempè, ut authorem gratiæ & gloriæ ; & per illam meremur ipſum poſſidere : ergo ipſa debet eſſe ſupernaturalis ; aliàs nos ipſos diſcerneremus, contra D. Paulum, *Quis te diſcernit?*

Objicies ex D. Thoma charitatem eſſe tantùm ſecundùm modum ſupernaturalem : ergo ſecundum ſubſtantiam eſt naturalis. Reſp. ſi ſumatur actus Charitatis materialiter & virtualiter, eſt quidem naturalis, ſed pro tunc non eſt verè Charitas : ſi ſumatur verò formaliter pro actu illo amoris qui tendit meritoriè in Deum per Fidem cognitum, tunc eſt ſupernalis ſecundum ſuam eſſentiam moralem. Si ab Auguſt. Charitas dicatur introduci per timorem Servilem quæ eſt naturalis; Reſp. ex ipſomet aliquem timorem ſervilem eſſe donum Dei ; deinde ab illo timore non producitur, niſi diſpoſitivè, ſicut nec à Fide aut Spe ; ſed à ſolo Deo formaliter infunditur.

Quæres, an charitas poſſit augeri ? Reſp. 1. non poſſe augeri ſecundum eſſentiam, quia eſſentiæ rerum ſunt indiviſibiles ſicut numeri ; Charitas in quarto gradu non eſt magis Charitas, quàm in ſecundo, licet ſit major. Reſp. 2. quòd Charitas habitualiter ſumpta non poſſit augeri objectivè ; quia inclinat voluntatem ad amandum omnia quæ ſunt amabilia propter Deum ; & præter ea quæ ſunt amabilia propter Deum, nihil poteſt amare Charitas. Reſp. 3. quòd Charitas actualis poſſit augeri objectivè, in quantùm plures perfectiones Divinæ cognoſcuntur & proponuntur amandæ, ſicut & plures proximi. Reſp. 4. licet

Charitas non poſſit augeri eſſentialiter, poteſt tamen augeri entitativè; ita ut Charitas modò major ſit, modò minor. Sic habetur ad Philip.1. *Vt Charitas veſtra magis & magis abundet.* Favet Auguſtinus Tract. 5. in primam Ioannis. *Charitas nata nutritur, nutrita roboratur, & roborata perficitur.*

Quæres, quomodò augeatur Charitas? Alij dicunt augeri per Radicationem in ſubjecto; quatenùs tenaciùs & firmiûs adhæret ſubjecto; ſed hoc falſum eſt, quia calor ferri candentis longè major eſt, quàm calor manûs ex temperamento; attamen calor firmius in manu adhæret; cùm difficiliùs evaneſcat: Unde Reſp. Charitatem ſicut cæteras qualitates intendi per additionem novorum graduum, qui diſtinguntur à præexiſtentibus, & cum illis conſtituunt unam numerô qualitatem; quia augeri, eſt realiter perfici: Illud autem quod perficitur realiter recipit aliquid reale de novo; & ſic dùm augetur Charitas, non recipit tantùm novum modum, quô perfectiùs ſe habeat; ſed novam perfectionem, & novum gradum, quô evadat perfectior. Sic Scotus contra D. Th. in 1 Sent. Diſt. 17.

Quæres, à quo producatur augmentum Charitatis? Alij dicunt, hominem dici poſſe effectivè concurrere ad illud augmentum, & non tantùm moraliter & meritoriè; quia (iuquiunt) ſicut homo per actus virtutum naturalium, V. G. Temperantiæ producit effectivè augmentum Temperantiæ, ſic in virtutibus ſupernaturalibus, quando Deus produxit in illo Charitatem, per actus Charitatis poteſt illam augere. Alij, ni fallor, meliùs reſpondent, ho

minem non concurrere niſi moraliter ad illud augmentum, in quantùm eliciens actum charitatis, meretur, quod Deus Charitatem augeat, addendo illi novum gradum: Et ratio petitur ex hoc quòd debeat eſſe eadem cauſa rei & augmenti. Cùm ergo ſolus Deus ſit cauſa effectiva Charitatis ex Aug. Lib. 2. de Lib Arbit. Cap 18. & 19. dicente de virtute infusâ, quòd ſit *bona qualitas mentis quam Deus in nobis ſine nobis operatur*; ergo etiam ſolus ipſe eſt cauſa effectiva augmenti, maximè, cùm augmentum Charitatis teneat locum præmij.

Quæres, an Charitas poſſit augeri per actus remiſſiores ipsâ charitate: Alij negant, dicentes, Charitatem ut quatuor non poſſe augeri per actum amoris ut duo. Alij dicunt poſſe reverà augeri per actus remiſſiores illâ Charitate, modò ſæpiùs repetantur: Ergò verò reſpondeo, per quemlibet actum remiſſum intendi Charitatem: Primò quia medium illuſtratum majori lumine magis adhuc illuſtratur dum lumen minus majori additur. Secundò, quia augmentum gratiæ eſt merces meriti: ergo cuilibet actui Charitatis qui eſt meritorius debetur augmentum Charitatis. Tertiò, quia ex Scoto in 4. Diſt. 22. Q. unica, Art. 2. *Quilibet actus Charitatis quantumvis primus & remiſſus debet habere augmentum gloriæ eſſentialis*; Sed gloria eſſentialis datur per proportionem ad Charitatem: ergo augetur Charitas per quemlibet actum remiſſum. Quartò, illi gradus remiſſi non debent ſæpiùs iterari ut augeatur Charitas; ex hoc enim ſequeretur quòd deberet differri collatio augmenti gratiæ, donec

alij actus elicerentur; quod falſum eſt; quia nulla eſt cauſa dilationis, nec ex parte Dei qui liberaliſſimus eſt; nec ex parte hominis, qui, cùm ſit juſtus, eſt capax recipiendi augmentum; nec ex parte actûs, qui eſt ejuſdem rationis & meriti, ac ſequens.

Quæres, an Charitas poſſit ſemper augeri in hac vitâ? Aliqui aſſerunt, Scotum id negaſſe, & voluiſſe capacitatem voluntatis eſſe in certo gradu limitatam; & ſic non poſſe ampliûs eſſe ſubjectum vlterioris charitatis: ſed Scotus voluit tantùm hoc intelligi de capacitate naturali voluntatis, non verò de potentiâ obedientiali, quam habet voluntas ad recipiendum à Deo quemcumque gradum Charitatis, etiam in infinitum ſyncategorematicum. Reſpondeo ergo, quòd Charitas poſſit ſemper & ſemper augeri ſine termino, dum ſumus in hac vitâ: non eſt enim repugnantia ex parte agentis & producentis qui Deus eſt; eſt enim infinitæ virtutis ad perficiendam Charitatem: Neque ex parte formæ, quia nullam Charitas habet determinatam menſuram, maximè ut ſubeſt potentiæ Divinæ: Neque ex parte ſubjecti; quò plus enim Charitas augetur, eò plus auget capacitatem voluntatis noſtræ; unde dicit Paulus Charitatem dilatare. Charitas ergo ex dictis poteſt ſemper augeri, quantùm eſt ex parte Charitatis, & per reſpectum ad potentiam Dei abſolutam.

Quæres, an poſſit minui Charitas? Altiſſiodorenſis, Victoria & quidam alij tenent peccata venialia vim habere minuendi Charitatem; tamen vulgò ſentiunt Theologi, illa mi-

nuere tantùm ardorem qui reperitur in actibus Charitatis, ob quod dicitur Proverb. 14. *Septies in die cadit juſtus*; ideſt, cadit in languidiorem uſum Charitatis: Unde reſpondeo, de potentiâ Dei abſolutâ Charitatem habitualem poſſe minui entitativè, quia Deus poteſt ſeparare unum gradum ab alio, ſicut unum addidit alteri: de lege tamen ordinariâ non minuitur habitus Charitatis, ſed totus conſervatur, aut totus deperditur. Si enim minueretur Charitas, vel hoc fieret per actus bonos remiſſos, quod non poteſt eſſe, cùm actus boni à Charitate procedentes, etiam remiſſi, non habeant vim alterandæ Charitatis: vel minueretur per actus malos venialiter (quia actus mortales illam deſtruunt) quod etiam non poteſt; quia, ſi unum peccatum veniale tolleret unum gradum Charitatis, aliquando per multa venialia deſtrueretur tota Charitas; & ſic peccata venialia mortem animæ afferrent, proindeque eſſent mortalia.

Quæres, utrùm penitus extingui poſſit Charitas: Reſp. affirmativè contra Iovinianum, Pelagium, Begardos & Beguinas cenſentes, hominem in hac vitâ ad talem gradum Charitatis poſſe aſcendere, vt redderetur impeccabilis, propterea quòd damnati ſunt in Conc. Vien. Contra etiam Vvicleffum, Lutherum & Calvinum Lib. 3. Inſtit. Cap. 4. Probatur noſtra reſolutio ex Ezech. 18. *Si averterit ſe juſtus ab juſtitiâ ſuâ, & fecerit iniquitatem, omnes juſtitiæ ejus non recordabuntur ampliùs* 1 ad Cor. 10. *Qui bene ſtat, videat nè cadat.* Ex quibus patet, Iuſtitiam & Charitatem poſſe amitti, &

quòd aliquando amiſſa fuerit reverà. Hoc probat lapſus Luciferi, Adami, Davidis, Salomonis & cæt. Objiciunt hæretici ex Ioan. 10. *Oves meæ vocem meam audiunt, & nemo rapiet illas de manu meâ*. Et 1. Ioan. 2. *Si fuiſſent ex nobis, manſiſſent utique nobiſcum.* Et 1. Ioan. 3: *Omnis qui natus eſt ex Deo, non facit peccatum; quia ſemen ipſius in eo manet, & non poteſt peccare.* Ad primos contextus, dicendum, illos intelligi de prædeſtinatis; tertiùs verò intelligitur in ſenſu compoſito, non in diviſo; ideſt, qui natus eſt ex Deo, quatenus natus eſt ex Deo, non poteſt peccare, quod non impedit, quin per lib. arbitrium à Deo recedat, aliàs non diceret Paulus, 1. Cor 9. *Caſtigo corpus meum*, &c. *nè cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.* Hæc omnia confirmat Concilium Trid. Seſſ. 6. Can. 23. *Si quis dixerit, hominem ſemel juſtificatum, ampliùs peccare non poſſe; atque ideò eum qui labitur & peccat numquam fuiſſe verè juſtificatum, Anathema ſit.* Maneat ergo quòd charitas penitùs deſtrui poſſit, & deſtruatur actualiter per quodcumque peccatum mortale, ob repugnantiam formalem peccati cum charitate. Peccatum, inquam, deſtruit Charitatem moraliter & demeritoriè; quatenùs per peccatum homo fit Dei inimicus, & ideò Deus tollit Charitatem, quâ erat amicus. Si dicāt aliqui, hominem corrumpere effectivè Charitatem per peccatum; hoc eſt quia concurrit effectivè ad peccatum, cujus forma oppoſita eſt Charitati. Si dicat Paulus, *Charitas nunquam excidit*: loquitur de Charitate patriæ, ut patet ex 1. ad Cor. 13. ubi hoc habetur.

QUÆSTIO. IV.

Vtrùm detur præceptum Charitatis circa Deum?

CHARITATEM eſſe neceſſariam neceſſitate medii, conſtat; quia ſine illa nullatenus poteſt obtineri beatitudo, ex Apoſtolo, 1. Cor. 13. dicente: *Si linguis hominum loquar*, &c. *Charitatem autem non habuero, factus ſum velut æs ſonans*, & poſteà, *Nihil ſum*, & deinde, *Nil mihi prodeſt*. Quærimus autem, an detur præceptum formale de Deo diligendo; & quid nobis præcipiatur per illud?

CONCLUSIO PRIMA.

LICET in Decalogo habito 20. Cap. Exodi non habeatur præceptum formale de Deo diligendo, habetur tamen Deuteron. 6. *Diliges Dominum Deum tuum*, & Matth. 22. *Diliges Dominum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota mente tuâ*: Licet autem hoc præceptum non ſit expreſsè in Decalogo, pertinet ad illud virtualiter & antecedenter, quatenùs omnia præcepta Decalogi deducuntur ex amore Dei.

Ex hoc præcepto, tenemur primò, numquam Deum odiſſe, nec mortaliter offendere; quia odium Dei & quodcúmque peccatum mortale eſt oppoſitum formaliter tali amori. Tenemur 2. Deum aliquando amare actualiter, producendo ſcilicet actum amoris Dei ſuper omnia, ita quòd non ſufficiat amare illum virtualiter,

martyrium ſubeundo propter Deum, aut præcepta obſervando. Quandonam hoc debeat fieri, mox dicetur. Tenemur 3 ipſum amare ſuper omnia, niſi intenſivè, ſaltem appretiatiuè, ut diximus quæſt. 1. & ex Charitate ſupernaturali cum gratiâ conjuncta; quia hoc eſt neceſſarium ad ſalutem. Non tenemur tamen ad obſervandum in hac vitâ præceptum Charitatis, ſecundùm omnem perfectionem quam ſibi propoſuit Deus in tradendo hoc præcepto; quia dicendo homini: *Diliges Dominum ex toto corde*, &c. per hoc voluit, ut ſemper homo adhæreret Deo per amorem, & numquam ceſſaret ab illo, quod tantùm implendum eſt in patriâ ex Auguſt. Lib. de Spiritu & Litterâ.

Conclusio II.

IN quolibet die Dominica nos teneri ad actum amoris Divini, docet Scotus in 3. Diſt. 27. niſi ignorantia, aut opinio probabilis de oppoſito excuſet fideles: quia excellentia & bonitas Divina exigit, ut pro beneficio Creationis, Conſervationis, & Redemptionis ipſum frequenter amemus: ergo præſertim debemus illum amare illo die quem ipſemet aſſignavit pro cultu ſibi reddendo. Confirmatur ex opinione adverſariorum, qui fatentur, fideles in hac die teneri ad abſtinentiam operum ſervilium, & ad aliquem cultum Deo exhibendum; quiſnam autem cultus nobilior, quàm amoris divini, ſine quo, vel habituali, vel actuali, omnis cultus eſt inutilis? Quòd ſi fideles non accuſent ſe in confeſſione, de trans-

greſſione hujus præcepti; hoc eſt, quia exiſtimant ſe ad illud non teneri; vel quia ſequuntur opinionem contrariam, quam probabilem tenent.

Conclusio III.

MUltæ aliæ occaſiones aſſignantur, in quibus docetur, debere elici actum amoris divini. Primò tenetur quis amare Deum, quando pervenit ad uſum rationis & illi proponitur Deus amandus, & præceptum de illo amando. Secundò cùm qui adultus ſuſcipit Baptiſmum, quia cùm ſe det Deo, tunc debet firmare ſuum propoſitum per amorem ipſius. Tertiò, cùm tenetur habere contritionem; quia ex amore procedit. Quartò, quando homo recipit à Deo aliquod ſingulare beneficium; cùm enim ſit ſignum ſpecialis amoris Dei circa nos, tunc probabile tenetur à Soto, quod debeat redamari. Quintò, quando eſt neceſſitas ſubeundi Martyrium, quia eſt opus Charitatis. Sextò, dum aliquis Communionem recipere præſumit; quia eſt Sacramentum amoris, ad quod accedere ſine amore, indignum eſſet. Septimò, inſtante morte, quo tempore opus eſt, ut ſe fidelis conjungat Deo per actus Fidei, Spei, Charitatis & aliarum virtutum, nè in æternum ab illo ſeparetur. Porrò, cùm hoc præceptum affirmativum ſit, & non conſtet liquidè de tempore quo urgeat, conſultiſſimum eſt, ut fidelis ſe accuſet ſub dubio de omiſſione eius.

Quæstio V.

Vtrum detur præceptum Charitatis circa proximum.

EX concluſione præcedenti, Deus eſt diligendus, juxta Cap. 6. Deuteron. *Diliges Dominum ex toto*, &c. quô locô Deus juſſit Judæis, ut ſemper meditarentur in hoc præcepto ſicut in aliis, narrarent illa filiis, ligarent ea quaſi ſignum in manu ſua, ſcriberentque eâ in limine & in oſtiis domûs ſuæ: Unde apud eos uſus erat, ut ſcriberent legem in duabus membranis, quarum una affigebatur oſtio domûs; alia affigebatur fronti, vel brachio, vel fimbriis, ubi illam portabant Scribæ & Phariſæi, de quibus dicit Chriſtus, Math. 23. *Dilatant Philacteria ſua*, ideſt, membranulas in quibus circa caput, brachia & fimbrias geſtabant legem, ut haberetur ob oculos: Sed intelligebant nimis literaliter præceptum, quod intelligi debebat ſpiritualiter, non de ſcriptione materiali legis, ſed de ſpirituali & continuâ meditatione ejuſdem. Poſitô ergo, quòd Deus diligendus ſit ex Charitate; quærimus, utrùm debeat etiam proximus diligi.

Conclusio.

EX Charitate debet proximus diligi. Sic habetur Levitici 19. *Diliges amicum tuum ſicut teipſum.* Matth. 22. *Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo, & proximum ſicut te*

ipſum; Ioan. 15. *Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui Deum diligit, diligat & fratrem ſuum.* Quòd autem debeamus diligere proximum ex Charitate, patet ex hoc quòd illa præcepta conjungantur in ſcripturâ; Unde ſicut tenemur diligere Deum ex Charitate & propter ſeipſum, ſic etiam ex Charitate debemus diligere proximum, ſcilicet propter Deum & amore ſupernaturali.

Quando dicitur; *diliges proximum tuum ſicut teipſum*; non præcipitur æqualitas amoris; debet enim ſe quiſque magis diligere, quàm alium; ſed præcipitur ſimilitudo, ut videlicet fidelis amet proximum ſimiliter ac ſeipſum: Primò ex parte finis, diligendo proximum in ordine ad Deum & bona ſpiritualia, ſicut ſe ipſum; & in hoc ſancta eſt dilectio proximi. Secundò, ex parte objecti, nihil deſiderando proximo quod ſit illi malum, ſed tantum quod eſt illi bonum; & ſic dilectio eſt juſta. Tertiò, ex parte modi diligendi, ut ſcilicet proximus diligatur, non in perniciem ſui, ſed tantùm in utilitatem; & in hoc dilectio eſt vera; & illa amicitia non eſt vera, quæ cedit ſolùm in utilitatem & delectationem diligentis.

QUÆSTIO VI.

Vtrum detur præceptum de diligendo inimico?

INIMICVS ſumptus reduplicativè non præcipitur diligendus; quia inimicitia non poteſt eſſe motivum amoris: ſed quæſtio eſt de ini-

mico ſpecificativè ſumpto ; ideſt de illo homine qui nobis inimicus eſt, & malum nobis irrogat ; de quo poteſt quæri, an ſit amandus ; quia Evangelium præcipit ſolam dilectionem proximi ; & inimicus noſter non cenſetur nobis proximus, quia dum Luc 10. Phariſæus à Chriſto quæreret, quis eſſet proximus, Reſpondit Chriſtus, *Qui fecit miſericordiam cum illo* ; ſed quia hoc non obſtante, alij erant etiam proximi, ideò erit

CONCLUSIO.

PRÆCEPTUM datur de diligendo inimico: Math. 5. *Diligite inimicos veſtros.* Quod Chriſtus præcepit ſub peccato gravi, quia Math. 18. habetur, quòd nec Pater cæleſtis dimittet nobis peccata, niſi priùs dimiſerimus fratri noſtro de cordibus noſtris. Hoc præceptum nedùm eſt juris poſitivi Divini, ſed eſt etiam juris naturalis ; quia jus naturale dictat aliis faciendum eſſe quod nobis volumus fieri, & unuſquiſque vult ſibi bonum fieri ab alio etiam ab inimico. Nec obſtat illud Matth. 5. *Dictum eſt antiquis ; odiô habebis inimicum* ; hoc enim non eſt dictum à Deo, neque à naturâ, niſi corruptâ : undè Lyranus in Cap. 5. Matth. cum Doctore & aliis tenet, id non fuiſſe præceptum nec permiſſum antiquis, niſi quatenùs pœna talionis introducta eſt ex authoritate juſtitiæ, quæ exigebat ut dens daretur pro dente, quod nunc non licet. Semper tamen præceptum fuit ut homo homini optaret bona ſpiritualia & æterna, quantumcumque damnum temporale ab ipſo paſſus eſſet, in quo conſiſtit verus amor.

Ex hac concluſione ſequitur, exhibenda eſſe inimico obſequia neceſſaria, & valde utilia quæ illi exhiberentur ſi non eſſet inimicus; ut V. G. ſi eſſet in extremâ neceſſitate bonorum, vel neceſſitate gravi corporali & multò magis ſpirituali. Quantùm verò ad obſequia non neceſſaria nec maximè utilia, nullus tenetur ad illa præſtanda inimico; nam ad hoc, ut dicatur diligere inimicum, ſufficit, quòd illi non velit malum, & quòd ei exhibeat obſequia neceſſaria & multùm utilia; modò non adſit ſcandalum.

Nullus ergo præcisè tenetur ſalutare inimicum, (quia hoc non debet etiam amico) niſi in caſu ſcandali inimici, aut aſtantium, vel niſi eſſet in tantâ authoritate conſtitutus, ut illi ſalus debeatur. Non tenetur etiam ipſum invitare ad convivium generale, quod tamen feciſſet ceſſante inimicitiâ; nec orare pro eo quando orat pro amicis particularibus: nec ipſum diligere tantô amore, quantô diligebat eum anteà, nec illi tot exhibere ſigna benevolentiæ; quia hæc omnia ſunt ſigna ſpecialia amicitiæ, quæ ſunt libera, ſicut & habere liberam converſationem cum illo. Quod ſemper intelligendum eſt cum excluſione ſcandali; unicuique enim mandatum eſt de proximo. Si unus ſalutet alium; iſte tenetur ad reſalutandum, niſi eſſet tantæ authoritatis, ut juſtè exigeret ſalutem, quam non teneretur reddere.

Quando ab inimico venia petitur humiliter, læſus debet illam conferre, ex Charitate enim debet facere id quod maxime conducit, ut proximus deponat inimicitiam; hoc tamen non eſſet verum, ſi probabiliter ſe exponeret pericu-

lo gravioris injuriæ : & hoc etiam non impedit quin ſatisfactionem exigat, non ex motu vindictæ, ſed ex affectu juſtitiæ ; non tenetur enim cedere juri ſuo. Si duo ſibi mutuò offenſam intulerint, qui priùs offendit, priùs debet petere veniam, quia priùs læſit & alter priùs acquiſivit jus petendi ſatisfactionem; quod intelligitur, cæteris paribus ; qui priùs enim levem injuriam intulit, ex quâ ſecuta eſt major, non tenetur ad hoc.

QUÆSTIO VII.

Utrùm debeat eſſe aliquis ordo in actibus Charitatis ?

MULTA ſunt objecta, quæ debent ex Charitate dlligi, ſivè diligantur ſecundùm ſe ut Deus, Angelus & Homo ; ſive diligantur in ordine ad alium, ut ſanitas & gratia quam volumus amico. Primò objectum primarium Charitatis eſt Deus ut diximus. 2. Debemus amare nos ipſos, non quidem amore amicitiæ, qui eſt ad alterum, ſed dilectione ſimplici. 3. Debemus amare proximum & conſequenter Angelos, quos Auguſtinus Lib. de doctrinâ Chriſtianâ Cap. 30. vocat proximos noſtros ; non verò dæmones nec damnati ſunt ex Charitate diligendi, niſi quatenùs ſunt entia à Deo creata ; non autem ut damnati, quia à Deo ſeparati ſunt, & ſic non poſſunt amari propter Deum. 4. Debemus ex Charitate corpus noſtrum diligere, quia eſt pars noſtri, & quia

quia eſt capax beatitudinis. 5. peccatores ſunt etiam amandi, quia ſunt proximi noſtri, qui ad beatitudinem pervenire poſſunt; & ſic illis optare debemus gratiam & gloriam. 6. tenemur ex Charitate diligere inimicos, ut probavimus mox. 7. licet creaturæ rationis expertes non poſſint directè amari ex Charitate, quia non ſunt proximus noſter, cùm non communicent nobiſcum in naturâ intellectuali, nec ſint capaces gratiæ aut gloriæ; attamen poſſunt amari indirectè, tamquam media utilia ad ſalutem proximi. Cùm ergo hæc omnia cadant ſub præcepto Charitatis, & conſequenter à nobis diligi debeant; quærimus, utrùm debeat eſſe aliquis ordo in Charitate noſtrâ, ita ut unum objectùm debeamus plus amare, quàm alterum; poſtea viſuri in ſequenti quæſtione, quænam objecta ſint aliis præferenda.

Conclusio Prima.

Debet reperiri aliquis ordo in Charitate, ſecundum quem tenemur unum objectum Charitatis perfectiùs diligere, quàm aliud.

Probari poteſt ex Matth. 22. *Hoc eſt primum & maximum mandatum: diliges Dominum Deum tuum*: debet ergo primò diligi Deus. Dum poſtea verò additur; *Secundum autem ſimile huic; diliges proximum tuum, ſicut teipſum*; ex hoc habetur, quòd poſt amorem Dei, debeamus nos diligere, & poſteà proximum. Ratio hujus clara eſt, quia conferendo Deum cum creaturis, & creaturas inter ſe, conſtat Deum in æſtimatione infinitè excedere creaturas, &

proinde longè perfectiùs debere amari. Conſtat etiam unam perſonam debere præferri alteri cæteris paribus, V. G. Parentes extraneis perſonis, Regem ſubdito, & Rempublicam priuato homini: cùm, inquam, talem ordinem recta ratio perſuadeat, hoc etiam dictat Charitas, quæ naturam non deſtruit, ſed potiùs perſicit.

CONCLUSIO II.

ILLE ordo Charitatis, quô præferendus eſt Deus creaturis, & vnâ creaturâ alteri, eſt ex præcepto; & ipſe ordo manebit aliqualiter in cælo.

Primum patet ex ſcripturâ, nam quando Matth. 22. habetur, *Diliges Dominum Deum tuum & proximum ſicut te ipſum*; præcipitur, quòd primò ametur Deus, deinde nos ipſi, denique proximus. Cùm etiam 1. Joan. 3. habetur; *Nos debemus pro fratribus animas ponere*; præcipitur, ut ſalutem proximi præferamus vitæ propriæ. Dùm rurſus dicitur; ad Gal. 6. *Operemur bonum ad omnes, maximè ad domeſticos fidei*; innuitur præceptum de præferendis melioribus, quod confirmatur ex 1. ad Timoth. 5. *Qui ſuorum & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior.*

Secundum probatur ex 1. Cor. 13. *Charitas non excidit*: ergo manet Charitas in cælo & proinde ordo Charitatis, quô quilibet beatus volet majus bonum amore complacentiæ illi qui majus reverà poſſidebit. Eodem ordine magis appretiativè Deus diligetur quôcumque aliô: Poſteà quilibet Beatus ſe magis diliget appretiativè, & deinde illos qui ſibi ſunt con-

junctiores, non quidem conjunctione procedente ex naturalibus, ſed ex præſtantiore conjunctione cùm Deo per gratiam & gloriam, quæ conjunctio præponderat omnibus aliis affectibus naturalibus; quod non impedit tamen, quin amore aliquo accidentario minùs ſanctus diligatur propter antiquam vitæ hujus honeſtam amicitiam, ex D. Cypriano Serm. de mortalitate *Magnus illic nos expectat charorum numerus, parentum, fratrum & filiorum; ad horum conſpectum venire quanta illis & nobis lætitia?*

QUÆSTIO VIII.

Quiſnam ſit ille ordo, qui extare debet in actibus Charitatis?

DE fide eſt, Deum ex Charitate ſupernaturali debere plus diligi, quàm nos ipſos, aut quemcumque proximum; tum ratione bonitatis, quæ infinita eſt in Deo & per eſſentiam, finita vero in qualibet creatura & per participationem; tum ratione modi quô præcepit Deus ut amaretur ab hominibus *ex toto corde, ex tota anima & ex tota mente*. Ex quo inferunt Doctores, Deum plus aliis diligi debere, primò objectivè, in quantùm debemus illi velle majus bonum, nempè infinitum; ſecundo, appretiativè, in quantùm debemus Deum præferre omnibus creaturis; & tertiò intenſivè, ſaltem ſecundum Scotum in 3. Diſt. 27. Sed. *De primo* dico; in quantùm actu in-

tenſiori Deum diligere debeamus, quam vllam creaturam. Contrarium tamen ſentiunt omnes ferè Doctores, imò & noſter Pontius aliàs Scotiſta Quæſt. 3. de naturâ Charitatis Concl. 2. Turma, inquam, Doctorum tenet, quòd ut ametur Deus ſuper omnia & ex toto corde, ſufficiat, ſi ſincero corde omnibus præferatur; & addunt non eſſe veriſimile, quòd Deus præcipiat, ut homo amet Deum ſuper omnia intenſivè, cùm multi probi homines videantur, qui centies mortem præferrent peccato; attamen aliquid intenſiùs amant quàm Deum, V. g. filios.

Conclusio Prima.

Nedum ex Charitate ſupernaturali Deum plus debemus diligere, quàm cætera omnia, de quo omnes conveniunt; ſed etiam ſecundùm inclinationem naturæ Deum præferre debemus nobiſmetipſis, & proinde omnibus. Hæc concluſio eſt D. Thomæ, Scoti in 3. Diſt. 27. q. Vn. & aliorum, contra D. Bonav. Albertum Mag. & Gabrielem, putantes unumquemque magis ſe diligere, quàm Deum ſecundum inclinationem naturæ.

Probatur hæc concluſio; Primò quia, ſi homo ex naturâ propenderet ad diligendum plus ſeipſum, quàm Deum, Charitas, quæ inclinat ad præferendum Deum ſibi, repugnaret naturæ, quod falſum eſt; nam Charitas eſt inſtituta, ut perficiat hominem, ut eſt naturæ intellectualis; ergo non ut deſtruat ſuam inclinationem intellectualem, quâ inclinaretur ad ſe præferendum Deo. Secundò, quia lex natura-

lis præcipit, ut amemus Rempublicam pluſquam nos ipſos; ita ut moriamur, ſi opus ſit, pro illâ conſervanda: ergo à fortiori debemus amare Deum pluſquam nos, etiam ex præſcripto ſolo naturæ, cùm ab illo plus pendeamus quàm à Repub. Tertiò, quia omnis pars magis amat totum à quo dependet, quàm ſeipſam, ut patet de manu quæ ſe exponit periculo, ut totum conſervet: ergo debet creatura ſibi præferre Deum cujus eſt pars & in quo conſervatur. Quod ſi filius ſe plus diligat, quàm patrem cujus eſt pars; hoc eſt, quia pater non eſt totum in quo contineatur filius, & à quo dependeat in conſervari.

Objicies, Si ex inclinatione natuæ Deus eſt ſuper omnia diligendus; ergo viribus naturæ & ſine gratiâ poteſt ſuper omnia amari, quod tamen falſum eſt. Reſp. ſi attenderetur pura voluntas hominis, & ſolum hoc præceptum de diligendo Deo ſuper omnia, verum eſſet antecedens; ſi attendantur verò difficultates extrinſecæ quæ reperiuntur in obſervatione hujus præcepti, ut potè paſſiones & concupiſcentiæ, hoc præceptum non poteſt obſervari naturaliter. Si bonum proprium ſit præferendem bono alieno, hoc verum eſt per reſpectum ad alia bona particularia, non verò ad bonum vniverſale, quale eſt Deus.

CONCLUSIO II.

QVOAD bona ſpiritualia quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem, tenetur homo magis ſe diligere, quàm proximum; non verò quantùm ad illa quæ non ſunt ad ſalutem neceſſaria. Ra-

tione primi quilibet tenetur ſibi magis optare Fidem, Spem Charitatem, gratiam, & perſeverantiam, quàm alteri: Et ratione ſecundi, non tenetur ſibi optare donum virginitatis, Statum eccleſiaſticum; nec gratias gratis datas, quæ dantur in utilitatem proximi. Primum habetur ex Matth. 16. *Quid prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur?* Et ex Matth. 22. *Diliges proximum ſicut te ipſum*; ubi dilectio ſui eſt regula dilectionis proximi, & regula eſt prior regulatô. Si 1. Cor. 13. habeatur, *Charitas non quærit quæ ſua ſunt*; ; nocendo proximo, conc. quò ad legitima, nego. Si Paulus Rom. 9. dicat; *Optabam eſſe anathema pro fratribus meis*; hoc eſt in foro externo, quantùm ad commercium humanum; non in foro conſcientiæ & ex peccato. Si Moyſes Exod. 32. dicebat; *Aut dimitte illis hanc noxam, aut dele me de libro viventium*; loquitur de libro vitæ præſentis ex Hieron. vel de privatione beatitudinis ad tempus ex Aug. vel loquebatur per exagerationem, confidens quòd Deus illis parceret.

Ex hac aſſertione multa concludit de Valentia; Primò quòd non liceat ullum peccatum committere propter ſalutem alterius, nec etiam pro ſalute communitatis, ex Auguſtino in Pſal. 5. Secundò, quòd non liceat velle carere Gratiâ aut Charitate, vel in perpetuum, vel ad tempus, propter ſalutem alterius, nec etiam communitatis. Tertiò, quòd non liceat velle carere beatitudine in perpetuum propter eandem rationem, eſtò dicat, licitum eſſe velle carere illâ ad tempus. Fundamentum illius petitur ex Matth. 18. *Quid prodeſt homini ſi uni-*

verſum mundum lucretur; animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Quibus verbis dicit, Chriſtum ſatis indicare, perverſum eſſe anteponere ſaluti propriæ, & proinde gratiæ quæ ad illam conducit, ſalutem aliorum. Et certè, ſi ideo tenetur homo ex Charitate optare ſalutem proximi, quia ſibi conjunctus eſt; à fortiori ſuam debet præferre, cùm ſit ſibi magis conjunctus, quàm toti communitati.

Si comparatio fiat inter bona corporalia ſua & bona ſpiritualia alterius, tenetur quilibet præferre bona ſpiritualia proximi ſuis bonis temporalibus; ſic que in caſu neceſſitatis exponere vitam ſuam pro ſalute aliorum, in hoc ſequendo exemplum Chriſti, qui ſic mortuus eſt, & juſſit fieri ſimiliter. Ioan. 15. *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem ſicut dilexi vos.* Unde Auguſtinus Lib. de mendacio Cap. 6. ait; *Temporalem vitam ſuam pro æterna vita proximi non dubitabit Chriſtianus amittere.* Ratio ſumitur ex hoc, quòd ſimus omnes membra ejus corporis cujus Chriſtus eſt caput; & quòd ratio dictet, unum membrum debere de facili expendere id quod ſibi minùs utile eſt, ut acquirat alteri id quod eſt illi utiliſſimum.

Quò ad bona temporalia quæ aliquis debet ſibi optare & communitati cujus eſt pars; ſi ſint ejuſdem rationis, debet quis magis diligere communitatem, quàm ſeipſum: Unde quilibet civis pro ſalute Reipublicæ vitam exponere debet temporalem, quia bonum commune eſt præſtantius bono privato. Nec idem dicendum eſt de bono ſpirituali communitatis & hominis privati; quia privatus homo pendet

quidem à communitate cujus eſt pars, quantùm ad bona temporalia, non verò quantùm ad bona ſpiritualia; ſed tantùm pendet à Deo tamquam à cauſa ptincipali, & à Chriſto ut à cauſa minùs principali; & ſic licèt debeat anteponere bonum temporale communitatis bono ſuo privato temporali cæteris paribus, tamen non debet præferre ſalutem communitatis ſuæ ſaluti propriæ, cùm ſalus non dependeat ab illâ principaliter, ſed tantùm inſtrumentaliter à Sacerdotibus qui ſunt in illâ. Cùm verò Chriſtus etiam ut homo ſit cauſa principalis à quâ pendet noſtra ſalus, tùm in fieri, tum in conſervari, tenetur quilibet magis diligere Chriſtùm, quàm ſeipſum & præferre illius ſalutem noſtræ.

Si bona temporalia unius privati hominis comparentur cum bonis temporalibus alterius, tunc cæteris paribus, tenetur quis magis ſe diligere quàm proximum, & præferre ſua bona temporalia bonis temporalibus proximi, ob majorem ſcilicet conjunctionem quam habent ſecum. Ex hoc ſequitur, quòd ex Charitate non debeamus exponere noſtram vitam temporalem pro vitâ temporali alterius, ex D. Aug. Cap. 6. Lib. de Mendacio, dicente: *Si quis exponat vitam corporalem propriam pro vitâ corporali alteriûs, jam non diligit proximum ſicut ſeipſum, ſed pluſquam ſeipſum, quod doctrinæ regulam excedit.* Licèt autem hoc non debeat fieri ex amore vitæ alterius, quæ eſt ſimile bonum vitæ propriæ, poteſt tamen fieri ob amorem virtutis, nempe generoſitatis & fortitudinis, quæ eſt bonum ſuperioris ordinis: Unde

Ariſtoteles Ethic. Cap. 8. dicit: *Qui pro aliis mortem obire conſueuerunt, eligunt quoddam magnum honeſtum ſibi ipſis.* In hoc conciliatur opinio Doctorum, quorum alii dicunt, non eſſe vitam aliorum anteponendam propriæ, & alii ſuſtinent, licitum eſſe mori pro proximo. Adde quòd, ſi hoc ultimum non debeat fieri ex Charitate, fieri tamen poteſt ex amicitiâ, quam laudat in hac actione D. Ambroſius Lib. 3. Offic. Cap. 12. & Auguſtinus Lib. de Amicitiâ Cap. 10.

QUÆSTIO IX.

Quo ordine debeamus diligere proximos noſtros.

EX antecedentibus liquet, talem eſſe ordinem in actibus Charitatis per comparationem Dei ad omnem creaturam, & per comparationem noſtri ad proximum. Primò debemus diligere Deum ſuper omnia. Secundò debemus præferre noſtra ſpiritualia bonis ſpiritualibus aliorum, etiam totius mundi. Tertiò debemus anteponere bona ſpiritualia proximi bonis corporalibus noſtris. Quartò, præferri debet bonum corporale communitatis bono priuato. Quintò denique, præponere debemus privatum bonum proprium privato bono alterius, cæteris ſaltem paribus. Quia autem dilectio noſtra tendere poteſt ſolùm ad proximos, hic quærimus, quo ordine illi ſunt diligendi.

CONCLUSIO.

CUM proximi noſtri ſint à nobis diligendi, quia nobis conjuncti ſunt, & cùm diverſimodè conjungamur cum illis; ideo in dilectione noſtrâ alii aliis ſunt præferendi; non tantùm quò ad effectum externum, ſeu quantùm ad ſigna & effectus Amicitiæ; ſed etiam quò ad affectum internum, contra Dominicum Bannem, qui voluit affectum internum Charitatis debere eſſe parem, effectum vero diſſimilem. Sed hoc falſum eſt: ſicut enim odium internum unius proximi eſt gravius peccatum, ut pote Patris, quam odium alterius, ita debemus magis amare amore interno parentes, quam extraneos. Ex hac concluſione,

Dico primò, Qui ſunt meliores, ſunt magis objectivè æſtimativè diligendi; quia bonum quod poſſident, debet magis æſtimari, quàm bonum aliorum quod eſt minus; & ille amor eſt complacentiæ, quô favemus bono poſſeſſo proximi; qui quidem amor non impedit, quominùs amore deſiderii poſſimus optare proximo majus bonum. Ratio aſſertionis petitur ex hoc, quòd ubi eſt major bonitas, ibi eſt objectum magis æſtimativè diligendum; Unde Deus magis amat meliores.

Dico ſecundò, Amore intenſivo & appretiativo magis diligendi ſunt qui nobis ſunt propinquiores; quia amor intenſivus ſumitur à perſonâ, ſicut æſtimativus ſumitur à dignitate objecti: unde quo magis nobis conjuncta eſt perſona, eò intenſivè magis diligitur; & ratio cur plus diligamus intenſivè res ſenſibiles,

quàm ſpirituales, eſt quia objecta ſenſibilia majorem habent affinitatem cum ſenſibus noſtris, & proinde cum intellectu & voluntate, cùm anima pendeat in operari à ſenſibus in hac vitâ.

Dico tertiò in genere quòd, cæteris paribus, primò diligendus ſit Pater, cùm ab eo accepimus quicquid habemus. 2. Mater, à quâ etiam ducimus originem. 3. Uxor, quæ una caro reputatur cum Sponſo. 4. Filii, qui ſunt conjunctiores, ut potè de ſubſtantiâ parentum. 5. Conſanguinei cum ſuo ordine, ita ut præferantur extraneis & diligantur primò qui ſunt conjunctiores. 6. Amici ſunt magis diligendi inimicis. Dixi, cæteris paribus, nam ſi V. G. Mater eſſet Filio beneficentior Patre in ſpiritualibus vel temporalibus, poſſet plus diligi. Si etiam Pater compararetur ad Rempublicam vel ad perſonam abſolutè neceſſariam ad illam, pro quâ & ipſe Pater mori teneretur, poſtponendus eſſet Pater.

Dico quartò, In extremâ neceſſitate priùs ſubveniendum eſt Patri aut Matri, quàm Filiis; quia ſicut Pater dedit Filiis eſſe, ſic Filii debent reddere illud Parentibus, dum ſunt ſuam exiſtentiam amiſſuri. Extra caſum tamen extremæ neceſſitatis, potiùs debent curare de filiis, quàm de Parentibus ex 2. Cor. 12. *Non debent filii theſauriſare Parentibus, ſed filiis:* Quia amor eſt inſtar ponderis, *amor meus pondus meum*, ex Aug. 13. Confeſſ. Cap. 9. Pondus verò ſuaptè naturâ deſcendit; quod eſt cauſa, cur videamus communiter Parentes majori affectu complecti Filios quàm Patrem

reddi æqualia. Per reſpectum verò ad conſanguineos, debet præferri inſignis amicus cui eximiis beneficiis devincimur, illis etiam qui ſunt in primo gradu; non enim illis debemus, quòd ſimus conſanguinei, amicis autem debemus, quòd eximia illa beneficia dederint, ut potè defenſionem vitæ aut conſervationem honoris: Unde Auguſtinus vocat amicum dimidium animæ 4. Confeſſ. 4. & Ariſtoteles ait 9. Ethic. 9. *Amicus eſt alter ego.* Quod intellige de conſanguineis, ut ſunt ſimpliciter conſanguinei, non verò ut etiam amici ſunt.

CAPUT II.

De effectibus Charitatis.

EX Charitate multi effectus reſultant, quorum alii ſunt interni, alii externi. Inter primos, proximus & immediatus eſt amor actualis ſeu dilectio Dei & Proximi, ex quo ſequuntur Gaudium, Pax & Miſericordia. Per *gaudium* intelligitur delectatio quædam interna in voluntate reſidens, quâ ipſa voluntas delectatur, dum quieſcit in Deo poſſeſſo per amorem; unde ad Gal. 5. Gaudium numeratur inter fructus Spiritus ſancti qui procedunt ex Charitate. Per *pacem*, intelligitur conſenſio appetitûs ſenſitivi cum voluntate, & conſenſio voluntatis propriæ cum voluntate aliorum, Unde dicitur de juſtis, Pſ. 118. *Pax multa diligentibus legem tuam*, & de peccatoribus Eſai.

48. *Non eſt pax impiis*; in ſe enim caro ſemper concupiſcit adverſus Spiritum, & ipſi cum aliis ſemper habent jurgia. Quòd ſi juſti aliquando inter ſe diſſentiant, ut Paulus & Barnabas Act. 15. ſicut Hieronimus & Auguſtinus; dicendum eſt diverſitatem opinionum poſſe conſiſtere cum unione voluntatum. Per *Miſericordiam* denique intelligitur dolor ſeu triſtitia de malo alieno involuntario, apprehenſo ut proprio, cum voluntate ipſum ſublevandi. Alii dicunt, hunc actum eſſe à Charitate, quæ cùm proximum diligat, ipſius mali miſeretur: alii volunt, quòd ſi ille dolor ſe extendat ad malum pœnæ, ſit actus Miſericordiæ quæ diſtinguitur à Charitate, à quâ tamen imperatur; ſi verò ſe extendat tantùm ad malum culpæ, ſit actus Charitatis. Porrò actus externi Charitatis ſolemniores, ſunt Eleemoſyna & Fraterna Correctio, de quibus nobis eſt agendum.

Quæstio Prima.

De Eleemoſyna.

Qui diffusè de Eleemoſynâ diſcurrere voluerit, habebit plurima, tùm ex Patribus Græcis, Baſilio in concione ſuper hæc verba Lucæ, *Deſtruam horrea mea*, Gregorio Niſſeno Baſilii fratre oratione de pauperibus amandis, Gregorio Nazianzeno in oratione de pauperum amore, & D. Chryſoſtomo Lib. de eleemoſynâ & miſericordia: tùm ex Patri-

bus Latinis, Cypriano Lib. de opere & eleemoſynâ, Ambroſio Lib. 1. de Officiis Cap. 30. & ex Auguſtino Enchiridii Cap. 69. Hic autem ſummè neceſſaria tantùm tractabimus noſtræ brevitatis ſolitæ ſemper memores.

Dico primò quòd Eleemoſyna ſit actus, quô damus alteri in miſeria conſtituto aliquid, ad ſublevandam illius neceſſitatem. Quòd ſi hoc fiat ex amore Dei, eſt actus Charitatis; ſi fiat ex naturali compaſſione, eſt actus Miſericordiæ naturalis. Sicut miſeria proximi duplex eſt, nempè corporalis & ſpiritualis; ſic duplex eſt eleemoſyna, corporalis & ſpiritualis. Eleemoſynæ corporales continentur hoc versû, *Viſito, poto, cibo, tego, colligo, condo*: & ſpirituales iſtô, *Conſule, caſtiga, ſolare, remitte, fer, ora*. Hæc verba ex rudimentis Fidei patent, Notandum tamen eſt, præter has ſpecies Eleemoſynæ, alias reperiri; ſed iſtæ numerantur, tanquam præcipuæ.

Dico ſecundò, Eleemoſynam multas conferre utilitates, quarùm aliæ ſunt communes illi & omnibus virtutibus ſimul, aliæ verò ſunt ipſi propriæ. Primæ utilitates ſunt, quòd habeat honeſtatem Virtutis, quòd habeat vim merendi, ſi fiat in gratiâ ob amorem Dei, & quod ſatisfaciat pro pœnâ debitâ peccato: Tria enim opera ſatisfactoria aſſignant Theologi loquentes de Pœnitentiâ, nimirùm Orationem, Jejunium & Eleemoſynam. Utilitates propriæ eleemoſynæ ſunt, quòd remittat peccata, ab inferno liberet, & præſervet à peccatis, Tobiæ 4. *Eleemoſyna ab omni peccato & à morte liberat*, i. æternâ, *& non patietur ani-*

mam ire in tenebras. I. peccati.

Dico tertiò, Eleemoſynam non habere vim remittendi peccata *ex opere operato*, ut habent Baptiſmus & Pœnitentia; quia ſi hoc eſſet, haberetur ex ſcripturâ, vel ex judicio Eccleſiæ explicantis Scripturam: Eccleſia autem tantùm determinavit de Sacramentis, quòd conferant gratiam *ex opere operato*; ergo ex naturâ ſuâ Eleemoſyna non delet peccatum. Non delet etiam per modum diſpoſitionis præviæ, quâ poſitâ, gratia conferatur, & tollantur peccata, ut faciunt Contritio & Amor Dei ſuper omnia; quia, poſitâ Eleemoſynâ, & ſublatis actibus cujuſcumque virtutis, gratia conferretur, quod falſum patet ex Paulo, I. Cor. 13. *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.*

Dico ergo 4. Eleemoſynam conferre ſuos effectus impetrativè, & per accidens. Primò, Impetrativè, quia cùm rectè fit, impetrat à Deo quaſdam gratias actuales, quibus homo efficaciter movetur ad reſurgendum à peccato, & perſeverandum in bono. Secundo, per Accidens, quando nimirum Eleemoſyna procedit ex actuali Dei amore, propter quem Eleemoſyna erogatur. Hæc aſſertio, ſicut præcedens, eſt contra illos qui tempore Auguſtini, dicebant, Eleemoſynam promittere certam peccati remiſſionem & impunitatem, licèt aliunde flagitioſa eſſet vita, ut ipſe Doctor teſtatur 25. de Civit. Dei. Cap. 22. & 27. & fundabantur illi ſuper contextum ſuperiùs allatum Tobiæ, & in illos Danielis 4. *Peccata tua Eleemo-*

ſynis redime: Et Luc 11. *Date Eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.* Quæ omnia debent intelligi, ut diximus. Impetratoriè, & per accidens, non formaliter & per ſe.

Dico 5. Eleemoſynam eſſe ſub præcepto Divino, Eccleſ. 14. *Eleemoſynam pauperis ne defraudes*: Et poſteà, *Declina pauperi ſine triſtitiâ aurem tuam, & redde debitum tuum.* Ratio aſſertionis petitur ex naturâ Charitatis, ad quam pertinet, non ſolùm velle bonum proximo; ſed etiam illi bonum facere, ex Ioan. 5. *Non diligamus verbò, neque linguâ, ſed opere & veritate.* Adde quòd, ſi Eleemoſyna non eſſet præcepta ſub peccato mortali, non diceret Chriſtus reprobis, Math. 25. *Diſcedite maledicti,* &c. *Eſurivi enim,* &c. Non obligat tamen hoc præceptum, ſi non habeas vnde des Eleemoſynam; vel ſi habeas, & non cognoſcas neceſſitatem pauperis; vel ſi habeas, & cognoſcas, credis tamen alium ſublevaturum eſſe pauperem; vel denique, ſi cum his omnibus, non poſſis ſubvenire pauperi in extremis degente, niſi illa erogando quæ tibi vel parentibus in pari neceſſitate poſitis neceſſaria ſunt. Porrò, Eleemoſina eſt etiam de Jure Naturali, ſicut & proximi dilectio juxta iſtud principium, *Quod tibi vis fieri, & alteri feceris.*

Dico 6. Quemlibet teneri facere Eleemoſynam proximo in extremâ neceſſitate conſtituto, modò illa neceſſitas nota ſit; non tantùm ex relatione indigentis, qui ſuſpectus eſt in ſuâ causâ; nec Parochiani aut Confeſſarii, qui potuerunt decipi; ſed ex aſſertione alicujus, qui talem neceſſitatem viderit: In dubio ta-

men inquirendum eſt de illa. An extra illam neceſſitatem quis teneatur Eleemoſynam largiri? Ut ad hoc reſpondeatur, notandum eſt, quod bona ex quibus fieri poteſt Eleemoſyna, vel ſunt neceſſaria vitæ dantis, vel ſunt ſuperflua vitæ & neceſſaria ad ejus ſtatum, vel ſuperflua tum vitæ tum ſtatui. Si bona ſint neceſſaria vitæ, nullus tenetur illa erogare proximo, Charitas enim à ſeipſo incipit; ſi tamen indigens ſit perſona publica, neceſſaria ad ſalutem communitatis, & in extremâ neceſſitate poſita, tunc debet illi ſubveniri de bonis neceſſariis propriæ vitæ.

Dico 7. Quantùm ad bona quæ ſunt ſuperflua vitæ & ſtatui, i. ad conſervandum decenter ſuum ſtatum, aliqui tenuerunt non debere fieri Eleemoſynam ex illis bonis præcepto, niſi in extremâ aut quaſi extremâ neceſſitate, extra quam dixerunt, illam eſſe tantùm de conſilio. Sic Alenſis, Turrecremata, Panormit. Antonin. Durandus & alii: Nos verò, cum D. Thoma, Cajetano, Abulenſi, Lyrano & multis, dicimus, divitem habentem ſuperflua, neque ad vitam, neque ad decentiam ſtatûs neceſſaria, teneri ſub peccato mortali erogare de illis, pauperibus, non tantũm in verâ, ſed communi paupertate exiſtentibus. Quia diviſio rerũ ex communi gentium uſu introducta cederet in præjudicium pauperum, ſi divites habentes ſuperflua non tenerentur de illis erogare pauperibus. Adde quòd ille non cenſeretur amare proximum, quem videret neceſſitate communi preſſum, ſi illi non ſuccurreret de ſuperfluis naturæ & ſtatui; & hoc inſinuat D. Thomas,

2. 2. Quæſt. 32 Art. 5. dum dicit, dare Eleemoſynam de ſuperfluo eſſe in præcepto, & dare Eleemoſynam in extremâ neceſſitate, quæ duo diſtinguit.

Dico 8. aliam eſſe contrarietatem inter Doctores quò ad bona quæ ſunt ſuperflua naturæ, & neceſſaria ſtatui: Alii enim tenent de talibus bonis non eſſe neceſſariò faciendam Eleemoſynam neque in gravi, neque in communi neceſſitate, ſed tantùm in extremâ. Sic Bonac. Diſp. 3. Quæſt. 6. Puncto 6. Num. 11. ubi plures authores allegat: Valentia verò cum aliis Diſp. 3. Quæſt. 9. de Eleemoſyna Puncto 4. tenet, quòd in gravi neceſſitate proximi, licet non extremâ; debeat fieri Eleemoſyna de bonis ſtatui ſuo neceſſariis, quando quis minori ſuo incommodo notabile proximi incommodum avertere poteſt: Charitas enim & amicitia Chriſtiana violaretur, ſi amicus non averteret grave incommodum amici, cum levi tantùm ſuo incommodo. Per *gravem neceſſitatem* perfectus author intelligit illam quam patiuntur ii, quibus immineret longa incarceratio, captivitas, magna calamitas; vel ſi aliqui exciderent à ſuâ dignitate.

Dico 9. ex præcepto Charitatis faciendam eſſe Eleemoſynam omnibus ſive ſint amici aut inimici, ſive fideles aut infideles; Deus enim *Solem ſuum oriri facit ſuper juſtos & injuſtos.* Hoc eſt contra Vvicleffum ſolis juſtis Eleemoſynam fieri volentem, ex Eccleſ. 12. *Benefac humili, & nè dederis impio*: Sed hoc intelligitur de impio, ut impius eſt, non ut proximus: 1. nè des impio Eleemoſynam, ut per illam foveatur in impie-

tate. Licet inimicis privatis danda ſit Eleemoſyna, niſi ex hoc tibi immineat incommodum; inimicis tamen Reipubl. etiam in extremis non eſt eroganda, ſi periculum ſit ut illi noceant. Non ſatisfacit huic præcepto, qui laboranti neceſſitate extremâ dat aliquid, non gratis, ſed ratione mutui aut contractûs; quia non ſufficit ſuccurratur neceſſitati alterius quôcumque modô fiat, ſive Eleemoſinâ, ſive mutuo, ut vult Adrianus; ſed neceſſe eſt, ut hoc fiat per actum præceptum, nempe per Eleemoſynam, cujus aliter præceptum deſtrueretur: aliàs non teneretur jejunare, qui per aliàs afflictiones corpus ſuum maceraret. Si tamen aliquis eſſet tantùm pauper Pariſiis & dives Lugduni, ſufficeret pro tunc mutuum: Si etiam aliquis indigeat tantùm aliquâ re, uſu non conſumptibili, ut equô, veſte, lectô, &c. mutuum ſufficit; ſecùs de re conſumptibili uſu, ut potu & cibô. Idem dicendum, ſi indigeat tantùm pro tali tempore, & non pro alio, V. G. ſi quis à latronibus captus indigeret centum nummis ut liberaretur, quos tamen de facili poſſet recuperare. Porrò, qui non dedit Eleemoſynam, non tenetur reſtituere, quia talis obligatio oritur tantùm ex præcepto juſtitiæ: deinde, præteritâ neceſſitate, ipſa ceſſat obligatio: Unde nec tenetur extinguere debitum quod cum aliis contraxit pauper, dum erat neceſſitate preſſus. Quò ad Eccleſiaſticos, habentes bona Eccleſiæ; ſi de illis non faciant Eleemoſynam, credunt aliqui, ipſos ad reſtitutionem teneri, quia illam debent ex juſtitiâ, in quantùm, licèt ſint Domini fructuum quos

percipiunt, quò ad eam partem quæ eſt neceſſaria ad ſtatûs ſui honeſtam ſuſtentationem; tamen ſunt tantùm diſpenſatores, quò ad aliam partem, quæ eſt ſuperflua perſonæ & ſtatui: Unde, ſi illam non expendant in pia opera, ad reſtitutionem tenentur. Sic Alenſis, Paludanus, Major, & inter alios Navarrus, qui hoc conatur probare in Tract. de reditibus Eccle. Aliis hæc opinio rigidior videtur; unde dicunt, Beneficiarios eſſe Dominos bonorum ſuorum, & ſic debere quidem ſuperflua perſonæ & ſtatui expendere in pias cauſas ſub peccato mortali, non tamen teneri ad reſtitutionem, ſi hoc non faciant. Sic cum plurimis D. Thomas.

Dico 10. Eleemoſynam debere fieri ex bonis propriis, quia eſt actus dominii; in extremâ tamen neceſſitate, ubi bona propria deſunt, fieri poteſt ex alienis, quia tunc omnia ſunt communia. Qui habet bona aliena ſibi depoſita, poteſt illa dare in extrema neceſſitate, abſque obligatione reſtituendi, modò non habeat propria, ob rationem allatam. Qui non habet propria, poteſt capere aliena, ut ſubveniat alteri in extremâ neceſſitate; quia iſte alienum capere poſſet, nec ullus iſtorum tenetur ad reſtitutionem, quia illa bona debentur pauperi. Meretrix quæ pretium meretricii accepit, poteſt de illo bono Eleemoſynam erogare, quia acquiſivit dominium ejus per voluntatem dantis. De bonis quæ acquiſivit Simoniacus per Simoniam, fieri poteſt Eleemoſyna; quia illa non ſunt acquirentis, nec debent reſtitui illi qui ea dedit, quia dignus eſt;

ut in pœnam criminis illis privetur: Ergo poſſunt tradi pauperibus.

Dico ultimò, Eleemoſynam poſſe fieri ab illis qui habent dominium, ſeu plenam admi-niſtrationem bonorum temporalium, & ab eis qui conſenſum habent ab illis, ſive expreſſum, ſive tacitum. Ex quo ſequitur, Prælatos Religio-ſorum, habentium adminiſtrationem bonorum quæ illis elargita ſunt, poſſe ex eis facere Elee-moſynam, licet apud Mendicantes non habeant dominium. Hoc poſſunt etiam facere Religio-ſi inferiores cum conſenſu ſaltem tacito Supe-rioris, ſecûs non poſſunt; imò ſi ipsô invitô, donent notabilem quantitatem bonorum Mo-naſterij alicui externo, peccant mortaliter; & dans & recipiens tenentur ad reſtitutionem, quia ille iniuſtè dedit, iſte injuſtè accepit; & tenetur reddere Monaſterio rem, ſi extet, vel id in quo factus eſt ditior, ſi non extet; ille ve-rò tenetur admonere recipientem, ut reſti-tuat: vel, ſi non velit, tenetur curare ſpecia-liter ut reſarciatur bonum Monaſterii. Filius, Vxor, & Servus poſſunt de bonis Patris, Ma-riti & Domini dare aliquid cum conſenſu eo-rum ſaltem tacito; & ſine conſenſu, poteſt Vxor dare de ſuis bonis Paraphernalibus, non dote, cujus adminiſtratio ad Maritum ſpectat; imò, ſi Maritus nollet dare Eleemoſynam, deberet illam facere Vxor de bonis cõmunibus ſibi & ſponſo. Filius poteſt invito Patre, elar-giri de bonis Caſtrenſibus, aut quaſi Caſtren-ſibus. Per bona Caſtrenſia, intelliguntur illa quæ Filius acquiſivit in bello, vel ex donatio-ne Regis: per quaſi Caſtrenſia, intelliguntur

ea quæ habent privilegium bonorum Caſtrenſium, ut quæ acquiruntur ex officio publico, V. G. Advocati, Iudices, Medici, Profeſſores alicujus ſcientiæ, ex beneficio, & ex exercitio ſeptem artium liberalium. Servi denique, de bonis quæ ſibi acquiſierunt conſentiente Domino, poſſunt tradere. Tutores & Curatores moderatas Eleemoſynas poſſunt elargiri de bonis Pupillorum quorum adminiſtrationem habent; hoc enim eſt conforme rationabili dominorum voluntati, in quorum utilitatem vergit Eleemoſyna. Ille, cujus bona ſunt ipsô factô addicta Fiſco ob crimen, poteſt ante ſententiam Judicis de illi elargiri, ſaltem quantùm exigit neceſſitas pauperis; quia ante illam Sententiam poteſt illa inſumere in ſui & familiæ ſuſtentationem; cùm nondum careat dominio; ergo neceſſitati poteſt aliquid diſtribuere, modò hoc non fiat in fraudem Fiſci. Sic Bonacina contra Becanum.

QUÆSTIO II.

De correctione Fraterna.

PER Correctionem Fraternam, intelligitur actus externus Charitatis, quô quis ſubvenit neceſſitati ſpirituali proximi, nitendo ipſum revocare à peccato ad virtutem per ſermonem ad id idoneum. Differt à correctione juridica, in hoc quòd correctio juridica primò & per ſe ordinatur ad bonum communitatis, cujus ſcandalum reparatur per punitionem; Cor.

rectio verò Fraterna tendit in bonum peccantis. Correptio & Correctio pro eodem actu ſumuntur, licet in rigore Latinitatis, Corrigere ſit impellere efficaciter ad bonum & revocare à malo, ex Eccleſ. *Perniciosi difficile corriguntur*, Corripere autem ſit tantùm eniti emendare proximum verbis, reprehendendo ſcilicet, vel hortando, vel increpando, vel docendo, ſive emendatio actualis ſequatur, ſive non.

Dico primò, correctionem fraternam eſſe de Iure Naturali & Divino. Primò eſt de Iure Naturali, ſicut Eleemoſyna, cujus eſt ſpecies; natura enim poſtulat ex 1. Cor. 12. ut, *Si quid patitur unum membrum, compatiantur omnia membra*. Secundò eſt de Iure Divino, Levitici 19. *Non oderis fratrem tuum in corde tuo, ſed publicè argue eum, i. apertè.* Eccli. etiam 19. *Corripe amicum, nè iterùm addat facere.* Denique Luc. 17, *Si peccaverit in te frater tuus, corripe illum.* Ubi, Notandum quòd particula, *in te*, duplicem ſenſum habeat apud Expoſitores, modò enim idem eſt, ac *contra te*, & modò idem ſonat ac *te ſciente*. Correctio ergo ex his cenſetur præcepta ſub peccato mortali, modò adſint certæ quædam circumſtantiæ de quibus poſteà: quod eſt contra illos qui apud Auguſtinum Lib. de Correptione & Gratiâ Cap. 3. nolebant corripi. Hanc neceſſitatem Correctionis Fraternæ perbellè inſinuat Auguſtinus, Serm. de Verbis Domini dicens; *Si peccaverit in te frater tuus, corripe illum inter te & ipſum ſolum; ſi neglexeris, pejores; Ille injuriam fecit, & injuriam faciendo, gravi ſeipſum vulnere percuſſit:*

Tu

Tu vulnus fratris tui contemnis? Tu eum vides perire, & negligis? Pejor es tacendo, quam ille conviciando.

Dico 2. Quandoquidem Correctio Fraterna eſt de Iure Naturali, ad eam conſequenter tenentur omnes, nedum Chriſtiani, ſed etiam infideles; qui niſi per ignorantiam inculpabilem, vel per inadvertentiam excuſentur, peccant mortaliter, correctionem omittendo; quia ad præcepta Iuris Naturæ tenentur infideles. Licet omnibus incumbat corrigendi proximum neceſſitas, hæc tamen magis ſpectat ad Superiores & Prælatos, qui ex officio debent, nedum corrigere peccata, cùm illa cognoſcunt, ſed etiam de illis inquirere, cùm ſint inſtituti animarum vigiles, juxta dictum D. Gregorii, Epiſt. 52. ad Ioannem Epiſc. Conſtantinop. *Quæ poteſt eſſe Paſtoris excuſatio, ſi lupus oves comedit, & Paſtor neſcit?* Correctio etiam ſpecialiter debet fieri à viris Religioſis, qui profitentur ſe in negotio ſalutis opem laturos proximo. Inter alios denique, eò ſtrictiùs tenemur ad corrigendum proximum, quò nobis eſt conjunctior; ordo enim correctionis ſequitur ordinem Charitatis. Inferiores tenentur corrigere Superiores humili & deprecatorio ſermone, licèt non habeant authoritatem ſuper illos; quia talis correctio non eſt juridica, ſed fraternâ. Adde quòd illa ſuperioritas non impedit, quin ſint alter alterius membra, & quin teneantur ſe invicem diligere. Non ſolùm juſti, ſed & peccatores ad corrigendum tenentur, ob rationes allatas; & quia peccatum mortale non liberat ab obſervatione mandati

alterius : Ob hoc optimè dicitur à Soto, quòd non teneatur præcisè peccator ad pœnitentiam sui criminis, ut corrigat alienum. Quòd ſi Chriſtus dicat, Math. 7. *Hypocrita, ejice primùm trabem de oculo tuo; & tunc videbis ejicere feſtucam de ocuro fratris tui*; per hoc arcetur illorum modus corrigendi, qui non reprehendebant alios ſincerè & ob bonum finem, ſed per hypocrſim & ſuperbiam, ut ſanctiores aliis apparerent.

Dico 3. ſequentes circumſtantias requiri, ut quis teneatur ad correctionem fraternam. Primò, debet ſcire certò, vel ſaltem probabiliter peccatum; nec tenetur privata perſona, ſed bene Prælatus, inquirere de peccato proximi. Secundò, correctio non eſt neceſſaria, quando ſcitur, quòd peccator reſipuerit. Tertiò, debet eſſe ſpes emendationis; qui enim certò, aut probabiliter ſcit ſe nihil effecturum eſſe per correctionem, ab illâ diſpenſatur; & multò magis ſi ſciat per correctionem delinquentem fieri deteriorem. Quartò, cùm quis nouit peccatorem ſe eſſe emendaturum ſponte ſuâ, vel per correctionem alterius, quam probabiliter ſcit eſſe futuram, tunc à correctione liberatur; ſicut nec ille tenetur ad Eleemoſynam faciendam pauperi, quem prævidet eſſe ſublevandam ab alio; quia tunc non indiget iſte tuâ Eleemoſynâ, nec ille tuâ Correctione. Quintò, non tenetur quis corrigere pro tali, aut tali tempore, ſi prævideatur, quòd in alio efficacior erit correctio. Sextò, peccatum debet eſſe mortale, vel veniale aliquod ex quo ſequatur ſcandalum, vel occaſio proxima pec-

eandi mortaliter. Quò ad peccatum ergo veniale ſimplex, nemo tenetur ad illius correctionem ſub peccati mortalis pœnâ, quia præceptum Chriſti de corrigendo proximo intelligitur per reſpectum ad peccatum mortale; dicit enim Chriſtus, Math. 18. *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum*, nimirùm qui perierat per peccatum mortale, & addit, *Si te non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus & publicanus*; quod non fieret, niſi propter peccatum mortale. An autem teneamur ſaltem ſub peccato veniali corrigere proximum peccantẽ venialiter, negat Bannes; quia fieri nequit, ut abſtineatur à peccato veniali: Sed meliùs affirmant Navarrus & Valentia; quia ſicut debes amovere à proximo leve damnum temporale, & hoc ex Charitate; à fortiori leve damnum ſpirituale amovere debes. Deinde, quiſque debet reſpectu ſui velle ſe immunem facere à peccato veniali, & hoc ſub pœnâ peccati venialis: ergo idem velle debet reſpectu proximi. Nec ratio allata urget; nam licet ſit in nobis quædam neceſſitas cadendi in peccata venialia; tenemur tamen hoc vel illud determinatè vitare; ſic debemus facere, ut per Correctionem Fraternam proximus noſter illud, & illud peccatum veniale devitet.

Dico quartò, modum quô communiter debeat fieri correctio, traditum fuiſſe à Chriſto, Math. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum; ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum: ſi te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos; ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum,*

Quòd ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ; ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus. Per hæc verba Chriſtus non tulit diſtinctum præceptum à præcepto naturali de corrigendo proximo, nec diſtinctum modum corrigendi; quia ſic correctionem fieri docet natura, & doceret vir prudens, ſi tale præceptum non extaret, ut emendaretur proximus & conſervaretur proximi fama; ſed præceptum naturæ tantùm explicavit Chriſtus. Fatentur enim Theologi, Chriſtum Dominum nihil addidiſſe ad præcepta naturæ, niſi explicationem; ſed tantùm præceptis ipſius naturæ ſubjungiſſe præcepta de Fide & Sacramentis. Dixi in aſſertione, hunc corrigendi modum eſſe obſervandum communiter; poſſunt enim reperiri caſus in quibus prætermitti poteſt ille ordo; V. G. ſi peccatum ſit publicum, publica poteſt fieri correctio: Si peccatum cedat in damnum communitatis & periculum ſit in morâ, nec ſperetur ſtatim emendatio ex correctione ſecretâ: Quando peccatum occultum cedit in majus detrimentum alicujus, quàm ſit fama delinquentis, ut potè ſi machinetur mortem ejus, nec ſit ſpes quòd deſiſtat, niſi admonendo Superiorem: Quando peccatum eſt ita contagioſum, ut ſe citiùs diſſeminet, niſi illicò poteſtas Superioris interveniat. Sunt & alii caſus in quibus prudentia dictat prætermitti debere admonitionem privatam, ut ſi probabiliter ſciatur, ipſam non eſſe profuturam.

Dico quintò. Quando aliquis tantùm dubitat, an correctio ſit profutura, debet facere

correctionem, ſicut Medicus debet adhibere medicamentum, de cujus utilitate dubitat. Si autem dubitet, nedum an profutura ſit correctio, ſed etiam an obfutura, prævidendo, quòd ſic correctus ad maximam iracundiam provocabitur, & aliquando ad blaſphemiam, pro tunc omittenda eſt; ſicut Medicus non debet porrigere pharmacum quod dubitat obfuturum. Si quæratur, an quis debeat corripere proximum, etiam quando imminet periculum vitæ; Alii negant, ad ſe trahentes Auguſtinum Lib. 1. de Civit. Dei Cap. 9. dicentem, quoſdam juſtos amore propriæ vitæ omittere interdum correptionem: Alii affirmant; quia ex ordine Charitatis debet præferri vtilitas ſpiritualis proximi vitæ corporali propriæ. Nos meliùs, ni fallor, diſtinguimus, aſſerentes in extrema neceſſitate, ubi evidenter ſalus proximi periclitatur, Correctionem Fraternam debere fieri, ſi illa prævideatur abſolutè neceſſaria: extra tamen illam neceſſitatem, poteſt non fieri cum diſpendio vitæ; quia licet aliquis ſit actu in peccato mortali, aliâ viâ quàm per Correctionem Fraternam poteſt emendari, nimirum per inſpirationes Divinas.

CAPUT IIII.

De Vitiis oppoſitis Charitati.

MVLTA ſunt Vitia quæ directè vel indirectè opponuntur Charitati, nempe Odium Dei aut Proximi, Acedia, Invidia, Diſcordia, Contentio, Rixa, Seditio, Scandalum, Schiſma, & Bellum. De tribus ultimis diffuſiùs loquemur; de primis pauca tantùm, cùm ſint exigui momenti. Odium duplex eſt, Dei & Proximi; & utrumque opponitur directè Charitati quam debemus habere erga utrumque. In odio Dei, parvitas materiæ non excuſat à peccato mortali; quia quilibet talis actus pugnat cum bonitate Divinâ, quæ infinita eſt: in odio verò Proximi excuſat parvitas à tali peccato.

Acedia eſt quædam triſtitia voluntatis afferens negligentiam in operibus dilectionis, & opponitur Charitati; quia ſicut proprium Charitatis eſt afferre gaudium in exercitio actionum quæ concernunt amorem Dei & Proximi; ſic proprium Acediæ eſt triſtitiam afferre in his actibus. Acedia eſt peccatum mortale ex ſuo genere, poſitâ gravitate materiæ & plenâ deliberatione; nam 2. Cor. 7. Paulus dicit; *Triſtitia ſæculi mortem operatur.* Si tamen quis triſtaretur de aliquo bono ſpirituali, non ſecundum ſe & abſolutè, ſed propter circumſtantiam aliquam, ſive loci aut

temporis, à mortali excuſaretur; ut pote ſi triſtetur quòd jejunandum ſit tali tempore. Remedium contra hoc vitium capitale vtiliſſimum, eſt quòd ſine morâ aggrediamur faciendum opus quod inſtat. Porrò Acedia habet pro objecto bonum, non in ſe, ſed quatenùs moleſtum eſt.

Invidia eſt inordinata triſtitia, quâ quis dolet de bono proximi, quatenùs videtur diminuere propriam excellentiam invidentis. Dicitur primò, *inordinata triſtitia de bono proximi*; quia ſi occaſione boni proximi aliquis triſtetur, non quòd proximus habeat tale bonum, ſed quòd careat tanto bono, ſibi tale bonum cupiens, ſine prejudicio alterius, non eſt Invidia, nec pauperes in hoc ſunt invidi; quia non eſt triſtitia inordinata. Sicut nec quando videns proximum virtute præditum, quis triſtatur, quòd talem virtutem non habeat; imò tunc eſt ſancta æmulatio. Qui etiam triſtatur quòd proximus habeat aliquod bonum temporale, cujus eſt indignus, non propriè habet invidiam. Dicitur 2. *Quatenùs videtur diminuere propriam excell n.iam*; quia ſiquis triſtetur de bono proximi, quatenùs ejus perſona diſplicet, non eſt invidia, ſed odium proximi. Invidiâ autem quis triſtatur de bono proximi, quatenus videtur diminuere propriam excellentiam; ut dum quis dolet de virtute aut doctrinâ alicujus, quia talis virtus videtur diminue.e de ſuâ propriâ. Porrò invidia, quæ ex ſe eſt p:ccatum mortale, eô modô quô diximus de Accedia, opponitur Charitati; quia ſicut Charitas affert gaudium de bono proximi, invidia affert triſtitiam.

Diſcordia eſt diſſentio voluntatis unius à voluntate alterius cum quo tenetur conſentire ; V. G. ſi Petrus velit aſſequi bonum ; tu verò non cupias, ut ipſe aſſequatur : & hoc vitium opponitur paci, quæ eſt effectus Charitatis. Contentio eſt altercatio quædam verborum cum proximo ad impngnandam veritatem quam ipſe ſuſtinet ; quod etiam opponitur paci. Rixa eſt privatum quoddam bellum inter perſonas ex odio reſultans ; odium enim ſuſcitat rixas, Proverb. 10. Dicitur rixa à ringendo ; quia ſicut canes ex irâ ſibi invicem excandeſcentes dicuntur ringi, ſic & homines. Hæc omnia eſſe peccatum mortale ex ſuo genere, patet ex D. Paulo ad Galat. 5. *Contentiones, iræ, rixæ, diſſentiones, & his ſimilia regnum Dei non poſſidebunt.* Seditio denique eſt quædam diſſentio inter cives, dicta ab his duobus vocabulis, *Seorſim & itio*; quia aliqui cives in diſſentione dicuntur ſeorſim ire : Hoc vitium, quod opponitur paci politicæ, eſt ex ſuo genere peccatum mortale ex parte commoventis ſeditionem, ſicut rixa ex parte rixantis, non verò ex parte illius qui invadit. Supereſt, ut loquamur diffuſiùs de Schiſmate, Scandalo & Bello.

QUÆSTIO PRIMA.

De Schiſmate.

NOMEN Schiſmatis venit à nomine Greco σχίσμα quod ſciſſionem ſignificat ; ita quòd Schiſma, ut hîc ſumitur, nihil aliud

ſit, quam quædam ſeparatio ab Eccleſiâ, quæ eſt vna, & non habet niſi vnum caput, à quo omnia membra dependent in actionibus ſpiritualibus quæ ab ipſo corpore myſtico dependent, putà in doctrina Fidei, in Cultu, in Legibus, &c. Unde qui ab Eccleſiâ aut ipſius Capite ſe ſeparat, dicitur Schiſmaticus de Schiſmate.

Dico primò, Schiſma eſt voluntaria diſceſſio, quâ quis ſe ſubtrahit ab unione Eccleſiæ. In Eccleſia eſt duplex unio. Una eſt unio membrorum Eccleſiæ ſeu Fidelium inter ſe, quatenus ſcilicet conveniunt in Fide, in Cultu, & aliis actionibus: Alia eſt unio membrorum Eccleſiæ cum ſuo Capite, i. cum Pontifice, cui obedire tenentur fideles; & à quo ſi ſeparentur, ut eſt caput Eccleſiæ univerſalis, dicuntur Schiſmatici. Ex hac duplici unione facile conciliantur authores, quorum aliqui dicunt Papam poſſe eſſe Schiſmaticum, alii negant; dicendo ſcilicet, quòd ſi Schiſma ſumatur pro diviſione membrorum Eccleſiæ inter ſe, pro tunc Papa poteſt eſſe Schiſmaticus (ſaltem in opinione eorum qui dicunt Papam poſſe fieri hæreticum) quia Papa eſt taliter caput Eccleſiæ, ut ſit etiam membrum; & proinde, in illorum opinione, poſſet ſe ſeparare à communi fidelium cœtu, ſicque fieri Schiſmaticus: Si ſumatur verò Schiſma pro ſeparatione à Capite Eccleſiæ, non poteſt fieri Schiſmaticus, quia non poteſt ſe ſeparare à ſe ipſo.

Dico ſecundò, Quia Schiſmaticus communis

ter ſe ſeparat à Summo Pontifice, ut eſt caput univerſalis Eccleſiæ; ideo nec Religioſus ſe ſubtrahens ab obedientiâ Superioris, nec ſubditus negans Principem, nec populus Epiſcopo obedire non volens, ſunt propriè Schiſmatici. Sicut nec qui ſeparantur per peccatum mortale à Charitate Eccleſiæ, quia non eſt propria ſeparatio; cùm maneant ſemper in fide & in voluntate obediendi Summo Pontifici; nec qui ſeparantur ab Eccleſiâ per excommunicationem, quia illa ſeparatio non eſt voluntaria. Qui ob injuriam à Summo Pontifice paſſam, ipſius præceptis obedire negat, non eſt Schiſmaticus; quia illa rebellio non fit Summo Pontifici, ut Pontifex eſt, ſed oritur ex vindictâ in perſonam Pontificis, quem ſemper agnoſcit Paſtorem univerſalis Eccleſiæ. Non eſt etiam Schiſmaticus, qui præceptum Pontificis exequi recuſat, in quantùm eſt nimis difficile; modò nil faciat quô oſtendat indirectè, ſe velle ſubſtrahere ab obedientiâ Pontificis; quia obedientiam non negat Pontifici, ut Pontifex eſt, inquiunt D. Thomas, Caietanus, & alii. Iſte non eſt Schiſmaticus qui ſe abducit ab obedientiâ Pontificis, quem probabiliter tenet non eſſe canonicè electum; benè autem illi qui ſe vel alios à Summo Pontifice avocarent, aut non vellent communicare cum ovibus Summi Pontificis, aut Synodos generales contra ipſius voluntatem celebrare intenderent.

Dico tertiò, quòd Schiſma differat ab Hæreſi; primò quia Hæreſis opponitur Fidei, & Schiſma opponitur Charitati; nam per Cha-

ritatem debemus velle proximo bonum ; ſed unio inter omnia membra Eccleſiæ eſt quoddam bonum commune omnibus fidelibus : ergo Schiſma, quod tollit talem unionem, deſtruit illud bonum, ſicque Schiſma opponitur Charitati. Secundò, quia Hæreſis latiùs patet Schiſmate, in quantùm omnis hæreticus eſt Schiſmaticus, non è contra ; ſi enim V. G. Græci renüerent tantùm obedire Pontifici Romano, ut adhærerent ſuo Patriarchæ, & omnia crederent quæ credunt Romani, eſſent quidem Schiſmatici, non verò Hæretici. Licet Schiſma differat ab Hæreſi, & ſit peccatum minùs grave, attamen eſt peccatum ex ſuo genere mortale, quod poteſt quidem fieri veniale ob indeliberationem actûs & ob inadvertentiam ; non verò ob parvitatem materiæ, ſicut nec Infidelitas, aut Hæreſis aut Perjurium, aut Blaſphemia : quia Schiſma eſt formaliter ſeparatio ab Eccleſiâ, quæ ſeparatio lædit bonum commune Eccleſiæ, de quo loquitur David, Pſ. 132. *Ecce quàm bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum.* Unde Chryſoſtomus, Hom. 11. in Epiſt. ad Epheſ. ait ; *Nihil ita Deum irritat, ſicut Eccleſiæ diviſio ; & ſi innumera bona operati fuerimus, non minores tamen pœnas dabimus, quàm qui corpus eius praſciderunt.*

Dico quartò, quòd ſint pœnæ canonicæ quibus ſubjacent Schiſmatici : Licèt enim non amittant Poteſtatem ſpiritualem procedentem à Caractere, qui indelebilis eſt, & confertur in Baptiſmo, Confirm. & Ord. amittunt tamen Poteſtatem juriſdictionis, quæ datur &

tollitur ab Eccleſiâ ; & ſic non poſſunt Abſolvere, Excommunicare, Indulgentias concedere, nec conferre beneficia ; quia cùm ſe ſeparaverint ab Ecclèſiâ, non eſt juſtum, quòd poteſtate ipſius gaudeant. Secundò, Schiſmatici ipsô factô incurrunt Excommunicationem Cænæ Domini, non tamen fautores aut defenſores Schiſmaticorum ; quia de illis mentionem non facit Bulla, ſicut de fautoribus hæreticorum, & odia ſunt reſtringenda. Tertiò, Schiſmatici contrahunt inhabilitatem ad beneficia impetranda, etiam ſi reſipuerint, modò non advenerit diſpenſatio Summi Pontif. in Schiſmate manifeſto, aut Epiſcopi, in occulto. Ex Cap. *Quâ diligentiâ*, de Electione. Quantùm ad beneficia poſſeſſa ; illis non privatur, qui cum Schiſmate non habet Hæreſim conjunctam. Quòd ſi ſimul ſit Schiſmaticus & Hæreticus propter Hæreſim privatur beneficio poſſeſſo, modò interveniat ſententia Judicis ; delinquens enim non tenetur ſolvere pœnam, niſi poſt ſententiam declaratoriam delicti, aut niſi appareat talem eſſe Legiſlatoris intentionem, dicendo V. G. *Beneficium vacet in conſcientiâ* ; & non ſufficiunt iſta verba, *Sit privatus ipſo jure, ipſo facto, eo ipſo*, &c. Hoc probat uſus, qui eſt legum interpres ; & Doctorum turma hoc aſſerentium, etiam ſi crimen itâ notorium ſit, ut non poſſit celari. Bonac. de legib. Diſp. 1. Q. 1. P. 7. §. 2. Propoſit. 1. Num. 8. Qui Ordines ſuſcipit à Schiſmatico, ſuſpenſionem ab uſu Ordinum incurrit, Cap. 1. de Schiſmat. ubi dicuntur Ordines irritati, ideſt uſum. Qui beneficium vel

dignitatem à Schiſmatico recipit, privari debet illis, Cap. 1. de Schiſmaticis.

Dico quintò, controuerſiam eſſe inter Doctores, an Schiſmaticus careat juriſdictione, antequam nominatim fuerit denuntiatus. Alii tenent, Schiſmaticum privari poteſtate juriſdictionis eo ipſo quo in Schiſma incidit, ſive occultum, ſive manifeſtum, licèt non ſit denuntiatus; quia cùm ſit actû extra Eccleſiam, non debet gaudere ipſius poteſtate: Unde, inquiunt, per ſententiam Eccleſiæ Schiſmaticos aut Hæreticos non deponi, ſed declarari jam depoſitos à Deo; ſic Turrecremata, Silveſter, Paludanus. Alii tenent, non amitti poteſtatem juriſdictionis, ſi Hæretici aut Schiſmatici ſint tantùm occulti; amitti verò ſi ſint manifeſti & notorii per ſententiam Eccleſiæ, aut per apertam Eccleſiæ impugnationem; ſic Valentia. Alii denique cum Bonacina, Caietano, Soto, & aliis, quorum opinionem probabiliorem judico, ſentiunt, nec Hæreticum nec Schiſmaticum occultum vel manifeſtum privari poteſtate juriſdictionis, ſed illam poteſtatem amitti per ſententiam Eccleſiæ: quia ex Concil. Conſtantienſi, nullus eſt vitandus ex vi prohibitionis Eccleſiæ, niſi ſit notorius clerici percuſſor, aut niſi ſit nominatim denuntiatus.

QUÆSTIO II.

De Scandalo.

SCANDALUM ſumitur in ſe pro offendiculo quod in via objicitur, vel pro læſione facta ab illo; Ut verò ad noſtrum propoſitum ſpectat, *Eſt dictum vel factum minùs rectum dans proximo occaſionem ruinæ.* Dicitur, *Factum vel dictum*; quia in interiori cogitatione non eſt ſcandalum, cùm non cognoſcatur à proximo. Dicitur, *Minùs rectum*; quia ratio ſcandali eſt in actu qui ſaltem habet aliquam ſpeciem mali, unde ſcandaliſatur proximus. Dicitur, *Dans proximo occaſionem ruinæ*, & non cauſam; quia à nulla cauſa efficaci moveri poteſt voluntas humana ad peccandum, niſi à ſeipſa. Ex hac particulâ colligitur; quod ſcandalum ſit oppoſitum Charitati, quâ debemus conſulere ſaluti proximi, & per ſcandalum illi aliquod obſtaculum ponimus. De ſcandalo quædam nobis ſunt dicenda.

Dico primò, duplex eſſe ſcandalum, nimirùm activum & paſſivum. Scandalum Activum, quod ſe tenet ex parte illius qui ſcandaliſat, eſt illud de quo loquuti fuimus, *Dictum vel factum minus rectum præbens occaſionem ruinæ.* Scandalum Paſſivum eſt lapſus ſeu peccatum illius qui ſcandaliſatur. Quòd ſi ſcandaliſetur ex opere malo, ut de blaſphemiâ, vel de opere licito, quod illicitum putatur, ut quando quis habet neceſſitatem aut diſpenſa-

tionem de manducandâ carne in quadrageſimâ, tùnc eſt ſcandalum datum; quia oritur ex actione habente ſpeciem mali: Si verò Scandalum paſſivum oriatur ex actione bonâ non habente ſpeciem mali, eſt tunc Scandalum acceptum, non datum; qui enim benè agit, non dat alteri occaſionem peccandi, ſed ille accipit. Ex quo patet, Scandalum Paſſivum duplex eſſe, Datum videlicet & Acceptum.

Dico ſecundò, duplex eſſe Scandalum Activum, nimirum Generale & Speciale. Scandalum Generale eſt, quando quis ex aliquâ actione præbet alteri occaſionem ruinæ, hoc non intendens; Scandalum verò ſpeciale, eſt quando aliquis facit actionem, ſive pravam in ſe, ſive habentem ſpeciem tantùm mali, intendens per illam ſcandaliſare proximum, & illi præſtare occaſionem ruinæ ſpiritualis. In hoc ultimo eſt peccatum; eſt enim dictum vel factum pravum, vel ſaltem minùs rectum præbens occaſionem peccandi, quæ omnia dicunt aliquid peccaminoſum: in primò verò, quod eſt Scandalum tantùm per accidens, non eſt peccatum, ſi actio ſit bona, nec ſit intentio ſcandaliſandi, nec præuiſio de ſcandalo futuro. Si dicatur, Scandalum non eſſe peccatum, quia neceſſarium eſt, Matth. 18. *Neceſſe eſt, ut veniant ſcandala*; hoc non dicitur abſolutè, ſed conſideratâ hominum perverſitate.

Dico tertiò, Scandalum paſſivum dividi communiter in datum & acceptum; primum oritur ex fundamento, ſcilicet ex actione quæ habet aliquam ſpeciem mali; acceptum eſt ſine fundamento, quando actio eſt bona nec ſpe-

ciem mali induit. Meliùs dividit Becanus Scandalum Paſſivum, in Scandalum ex Malitiâ, ex Ignorantiâ & ex Infirmitate. Si oriatur ex opere bono, eſt Scandalum ex Malitia, quod dicitur Phariſaicum; quia Phariſæi ex actionibus rectis Chriſti ſumebant occaſionem vituperandi ipſum: Si oriatur ex aliquo opere quod videtur habere ſpeciem mali, attamen non habet, eſt ſcandalum ex ignorantiâ: Eſt denique ex fragilitate, quando oritur in illis qui non poſſunt videre peccatum alterius, quin illicò conturbentur & excitentur ad peccandum. Porrò ſcandalum activum eſt peccatum mortale, dùm quis ſcandaliſat per peccatum mortale, ſi hoc præviderit, & illi coram quibus peccat non ſint ita perfecti, ut per hoc excitentur ad peccandum: eſt verò tantùm veniale, dum ſcandaliſat ſolo veniali; niſi ſcandaliſans ſit talis conditionis, ut committendo peccatum veniale, det occaſionem peccandi mortaliter, quod poteſt evenire in Religioſis, & in Eccleſiaſticis.

Tria hic quæri ſolent, an ſit Scandalum activum ſuadere alicui minus malum ut vitetur majus: an opera quæ ſunt de præcepto poſſint omitti ad vitandum ſcandalum aliorum: an denique poſſint omitti actus boni & vtiles qui non ſunt præcepti.

Reſpondeo ad Primum, hoc licere; Loth enim Geneſ. 19. & Levites Judic. 19. ſuaſerunt Fornicationem illis qui peccatum Sodomiæ committere volebant: Ex quo ſequitur, quòd ſi homo aliquis eſſet poſitivè determinatus ad patrandum Adulterium, poſſet illi con-

ſuli ſimplex Fornicatio ; & tunc non eſſet velle aut conſulere malum ut malum eſt, ſed quatenus induit aliquam rationem boni ; nam bonum eſt, impedire majus malum.

Reſpondeo ad ſecundum quòd illa opera, quæ non poſſunt omitti ſine peccato mortali, non ſint dimittenda pro vitando ſcandalo, nec ea ſunt facienda ad vitandum ſcandalum, quæ ſine peccato committi non poſſunt ; ſalus enim propria ſaluti alterius præponenda eſt. Poteſt tamen fieri aliquando aliqua actio prohibita ſub peccato per præceptum poſitivum, vt vitetur ſcandalum ; ſed tunc non cenſetur ampliùs prohibita : ſic etiam dicitur, quòd poſſimus tacere aliquod peccatum in confeſſione, ſi ex hoc prævideretur ſcandalum eſſe futurum in Confeſſario ; quia pro tunc non præcipitur integritas materialis in Confeſſione.

Reſpondeo ad tertium, quòd ad vitandum ſcandalum futurum ex malitia, non tenemur vitare opus utile ſpiritualiter aut temporaliter, modò actio non habeat ſpeciem probabilem mali : Ad vitandum tamen ſcandalum futurum ex ignorantia vel infirmitate, tenemur omittere opus utile, vel ſaltem differre illud quod non habet ullam ſpeciem mali ; quia licèt non teneamur conſulere malitiæ alterius, ubi adeſt noſtra utilitas, attamen debemus miſereri infirmitatis & ignorantiæ proximi ; ob hoc mulier deberet domi manere & non ire ad ſacrum in die feriali, ſi prævideret Petrum debere ſcandaliſari ob ejus intuitum ; non verò hoc deberet facere in die Feſto, ob rationem ſupe-

rius allatam. Si dicatur, quòd aliquis diſpenſetur à Miſſâ, datâ occaſione ſuccurrendi vitæ corporali proximi: ergo à fortiori, ubi agitur de vitâ ſpirituali. Reſp. eſſe diſparitatem in hoc, quòd in primo caſu, proximus eſt innocens & invitus patitur, & ſic ex jure naturali debemus illi ſuccurrere; in ſecundo autem culpabiliter mortem patitur, ſciens & volens.

QUÆSTIO III.

De Bello.

POSTQUAM diximus plura de aliis vitiis quæ Charitati opponuntur, loquendum adhuc eſt de bello quæ unum etiam horum vitium eſt. Bellum autem dicitur à Belluis, quia Bellatores pugnas feroces beſtiarum imitantur; vel taliter nominatur per Antiphraſim, quia Bellum omnia acerba, & nihil bellum habet. Bellum non eſt tam armorum conflictus, quàm profeſſio & ſtatus confligendi & nocendi parti adverſæ vî & armis. Duplex eſt Bellum, unum Offenſivum, quod ſuſcipitur ad vindicandam injuriam; aliud Defenſivum, quô quis ſe tuetur contra invaſores. Plura de Bello nobis ſunt explicanda.

Dico primò, tres præſertim fuiſſe hæreſes circa Belli ſuſceptionem. Manichæi, quorum ſectator fuit Uvicleffus, in genere damnantes Bellum ex ſuâ naturâ, tanquam impios accuſabant Moyſen, Ioſue, Davidem, & alios Reges, & Principes Veteris Teſtamenti; quia

Bellum geſſerant. Secundo, Anabaptiſtæ interdicebant Bellum ſaltem Chriſtianis, fundati in illo textu Scripturæ Matth. 26. *Omnis qui occiderit gladiô, gladio peribit*; & in hoc ſequebantur Julianum Apoſtatam, qui ut impediret, nè ſe defenderent Chriſtiani ab injuriis quas illis inferebat, ſolitus erat eis objicere hos contextus; *Si quis te percuſſerit in unâ maxillâ, præbe illi & aliam* Matth. 5. & ad Rom. 12. *Nulli malum pro malo reddentes.* Lutherus tertiò omne bellum non prohibebat, ſed dicebat illicitum eſſe in particulari contra Turcas; in articulis enim damnatis à Leone X. ait, *Prœliari adverſus Turcas eſt repugnare Deo viſitanti iniquitates noſtras per illos*: hoc tamen revocavit, & tale bellum commendavit Principibus Chriſtianis; ſi enim non liceret ſe eripere à captivitate tyrannicâ, quomodò in Libro Judicum, Judices & Duces populi ſæpius pugnaſſent ad Judæos eripiendos à ſervitute Gentilium? Supereſt ergo tantùm, ut confundamus duas primas hæreſes; ſed anteà.

Dico ſecundo, Bellum eſſe licitum ex naturâ ſuâ, modo certas quaſdam conditiones habeat. Primum probatur ex praxi in univerſo orbe uſitatâ, & in quolibet tempore; quod certè non contingeret, ſi haberetur à natura prohibitio ejus, aut à jure divino, vel humano. Ratio noſtra eſt, quia ex naturâ ipſâ competit hominibus jus propulſandi injurias, impediendi nè inferantur, & aliquando vlciſcendi in injuriatores, ut cives tuti maneant in poſterum, quod non poteſt ſæpe fieri ſine bello, quando maximè nullus eſt ſuperior utrique parti. Con-

firmat Scriptura bellum eſſe licitum. 1. quia illud Deus imperavit contra Madianitas Num. 25. & contra Amalecitas 1. Reg. 15. 2. Quia Deus opem tulit præliantibus Exod. 17. Deuteron. 1. & 2. Paralip. 20. & Pſ. 17. 3. Quia Joannes Baptiſta, Luc. 3. bellum approbat, præſcribens leges militibus, ut non perderent ſalutem animæ 4 Quia Deus interdum ſtupendis miraculis præliantium adjuvit conatus, quando V. G Joſue 6. ad clangorem tubarum corruerunt muri civitatis Hierico, & 4. Regum 19. Angelus Domini percuſſit unâ nocte centum octoginta quinque millia Aſſiriorum in illorum caſtris.

Dico tertiò, tres requiri conditiones, ut bellum fiat licitè; nempe legitimam authoritatem indicendi bellum, cauſam juſtam, & intentionem rectam. Si una harum conditionum deſit, bellum eſt illicitum; ſi prima abſit, vel ſecunda, bellum eſt contra Juſtitiam, & onus reſtitutionis incurritur; ſi tantùm deſit tertia, bellum eſt contra Charitatem, & reſtitutio non eſt neceſſaria. Authoritas illa eſt in Principe, aut in Republicâ perfectâ, quæ non habet Superiorem à quo reparationem injuriæ exigere poſſit: quod intelligitur de bello Offenſivo; quantùm enim ad deffenſivum, cuilibet privato homini licitum eſt naturaliter ſe defendere. Quantum ad juſtam cauſam, eſt, cùm reperitur neceſſitas impediendi, aut repellendi, aut ulciſcendi injuriam: Non eſt autem juſta cauſa, quando reperitur alia via injuriam vindicandi aut propulſandi; quia tot & tanta mala oriuntur in bello, ut ad illud recurrere

non liceat, niſi vrgente neceſſitate. Quantum denique ad rectam intentionem, ipſa requiritur; quia ſi quis Princeps injuriam paſſus eſſet ab alio Principe, poſſet uti juſte vî & armis, ut repararetur illa injuria; ſi tamen præliaretur ex motu vindictæ, bellum eſſet illicitum, non tamen injuſtum, modò haberet aliam duplicem cauſam.

Dico quartò, bellum licitum fuiſſe in Veteri Teſtamento, & etiam in novo. Ratio utriuſque eſt, quia Bellum ex ſuâ naturâ eſt licitum, ut probavimus: ergo non poteſt fieri illicitum, niſi per legem prohibentem, quæ nulla invenitur in veteri aut in Novâ Lege. Deinde ſi Bellum eſſet nobis illicitum, vel eſſet propter damna quæ ex bello oriuntur, vel propter obligationem quam habemus diligendi proximos etiam inimicos, vel quia tenemur condonare offenſam. Non primum, quia plura mala poſſunt impediri per bellum, quàm ex illo ſequerentur; poſſet enim tota Reſpublica in poteſtatem venire inimici, qui plurima damna afferret: Non ſecundum, quia debemus nos præferre inimicis: Non tertium, quia poſſumus ex juſtitia exigere ſatisfactionem injuriæ. Quantum ad textus Scripturæ, qui videntur bellum interdicere, ſic ſolvendi ſunt. Quando dicitur Matth. 5. *Si quis te percuſſerit in una maxillâ, præbe illi & aliam*: hoc non eſt abſolutè neceſſarium, alias feciſſet Chriſtus, qui tamen dixit; *Cur me cadis*? Sed per hoc privatam vindictam vult arcere; ita quod accepta vnâ injuriâ, parati ſimus ad aliam, potiùs quàm vindictam ſumere. Sic etiam intelligenda ſunt hæc ver-

ba, *qui gladium acceperint, gladio peribunt*; ſupple ex motu privatæ vindictæ, quod tamen non prohibet bellum, quæ ſuſcipitur authoritate publicâ Quando dicit Eſaias Cap. 2. *Non levabit Gens contra Gentem gladium*: per hoc tantùm indicat, non fore bellum in aduentu Meſſiæ. Si in Conc. Nic. Can. ij. præcipitur, ut Chriſtiani qui anteà militiam reliquerant, & poſtea ad illam redierunt, ſint decem annis in pœnitentiâ: hoc intelligitur de converſis, qui militiam Licinij aut Diocletiani imperatorum infidelium reliquerant, ut ſe darent Chriſto, & poſteà ad eandem militiam reverti prætendebant abnegando fidem receptam.

Dico quinto, poſitâ juſtâ cauſâ, non poſſe Bellum offenſivum indici, niſi priùs ſatisfactio petatur ab adverſario; quæ ſi offeratur, non debet indici bellum; imò ſi poſtquam inchoatum eſt, offeratur ſatisfactio, bellum ceſſare debet, modò, cum reparatione injuriæ, bona in bello expenſa reſarciantur. In bello juſto licitum eſt facere hoſtibus omnia quæ ducunt ad finem belli. 1. ad recuperationem rei ablatæ, ad injuriæ reparationem, ad pacem ſtabiliendam & reducendum hoſtes, ut non valeant in poſterum damna afferre reipublicæ quæ omnia ſunt finis belli. Ex eo poſſunt hoſtium bona diripi, uſque ad ſufficientem compenſationem injuriæ, & non ultra, exceptâ præda quam accipiunt milites que ex jure Gentium pertinet ad milites capientes illam; niſi lex regni vel conſuetudo velit, quod ſpolia militum ad Ducem afferantur, ut dividantur pro merito præliantium, ſicut fecit David 1. Reg.

30. Poſſunt etiam interfici hoſtes, bonis ſpoliari, carcere detineri & in ſervitutem redigi, exceptis Chriſtianis à Chriſtianis captis; & hoc in gratiam fidei. Quantum ad innocentes, non licet eos occidere, Exod. 23. *Inſontem & iuſtum non occides*, niſi accederet mandatum ſpeciale Dei, ut 1. Reg. 15. ubi dixit Deus Sauli; *Percute Amalech & interfice à viro uſque ad mulierem, & parvulum atque lactentem*; per accidens tamen poſſunt occidi, cùm ſine diſtinctione tormenta bellica plures occidunt. Quò ad bona ipſorum, idem dicendum eſt, ac de vitâ; quòd ſcilicet tolli non poſſint, niſi per illa bonum præſtari poſſit nocētibus hoſtibus, quod facit, ut aliquando ſpoliari poſſint navibus, frumento & equis. Ratio noſtra eſt, quia ſicut Rex in ſuo regno non poſſet ſpoliare vitâ aut bonis ſuos ſubditos innocentes, ita nec alios, quando non nocent; aliqui tamen, ut noſter Pontius, putant innocentes poſſe vitâ & bonis privari, dum conjuncti ſunt particulariter cum nocentibus (ut mulieres, filij, ſingulares amici) modò etiam tanta ſit injuria, ut competens vindicta ſumi non poſſit de nocentibus, niſi cum illis occidantur perſonæ ſingulariter conjunctæ. Quò ad Eccleſias denique, ſemper ſuâ immunitate gaudent, niſi ad illas fugiant hoſtes, vt ſe defendant; unde non debent muniri ad oppugnandos hoſtes, bene autem ad conſervandos Eccleſiaſticos, & Laïcos innocentes.

Dico ſextò, ut jam anteà, bellum non poſſe fieri ſine juſtâ cauſâ; ſed ſciendum eſt ex Bonacina, quòd ſi milites ſint ſubditi Regi bel-

lanti, vel ejus ſtipendiarii ante bellum, ſufficit ut ſciant bellum non eſſe injuſtum; nam in dubio præſumendum eſt pro Rege & illi obediendum; ſi tamen fama communis diceret, bellum eſſe injuſtum, inquirendum eſſet de rei veritate, alias eſſet ignorantia craſſa. Ut tamen non ſubditus vel ſtipendiarius accedat ad bellum, debet habere cognitionem moralem de juſtitiâ belli; quia nulla neceſſitas illum cogit ad ſe dandum Principi alieno cum periculo inferendi damnnm injuſtum ſuo proximo; illa autem cognitio erit ſufficiens, ſi credat Principem ita æquum, ut non eſſet bellum injuſtum ſuſcepturus. Bellum ſæpè eſt ex utraque parte juſtum formaliter; quando ſcilicet uterque Princeps, re maturiùs examinatâ, credit ſe habere juſtam cauſam bellandi: Non poteſt tamen ex utraque parte eſſe juſtum materialiter, quia utraque pars non poteſt habere juſtam cauſam à parte rei. Quando cauſa belli eſt dubia, hæc ſunt digna notatu. Primò, ſi alter Principum ſit in poſſeſſione V. G. urbis in conteſtatione exiſtentis, non tenetur qui illam poſſidet alteri tradere eam, quia eſt poſſeſſor bonæ fidei, & in dubio melior eſt conditio poſſidentis; alter etiam non poteſt propter hoc illi bellum declarare, quia jus favet poſſeſſori, quod pro tunc violaretur per bellum: Unde iſte deberet rationibus declarare jus ſuum illi, qui etiam eas deberet audire; per quas rationes, ſi non eſſet convictus, non teneretur cedere urbem, nec alter poſſet illi propterea bellum inferre, ſi maneat dubius de jure ſuo, ob rationem allatam. An autem

debeant

debeant deferre hanc controverſiam ad arbitrum, negatur communiter; quia principes ſupremi ſunt judices in ſuâ cauſa, & ſic debent tantùm ſequi regulam juris; unde Poſſeſſor poteſt illam urbem retinere, quia jus favet poſſeſſori; & Actor non poteſt bellum declarare, quia violaret jus quod habet alter: Si tamen uterque conveniſſet de arbitro, deberet ſequi ipſius determinationem. Secundo, ſi Principum alter venit in poſſeſſionem urbis illius poſt bellum inchoatum, non cenſetur poſſeſſor bonæ fidei; & ſic, cùm uterque maneat dubius, debet fieri diviſio illius, & compoſitio litis pro quantitate dubii. Tertiò, ſi neuter Principum eſt in poteſtate rei controverſæ, idem dicendum; quòd, manente dubio, debeat compenſatio aut diviſio fieri, quia nullus poteſt præliari. Quartò, ſi poſt obitum Regis, quilibet hæredum prætendat ſucceſſionem, tunc Reſpublica eſt ſuperior, quæ litem dirimere debet, ſicut in ſchiſmate Eccleſiæ.

Dico ſeptimò, jure Eccleſiæ prohibitum eſſe bellum Clericis & Monachis, ita quòd propriâ manu pugnare non poſſint: ex Cap. *Eos qui*. 20. Q. 3. & Cap. *Quicumque ex Clero*. 23. q. 8. quod habetur 2. Timoth. 2. *Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus*. Poſſunt tamen ſuadere bellum, Principem ſæcularem evocare ad bellum ſuſcipiendum pro defenſione ſuæ Eccleſiæ, bellum indicere, & ducem conſtituere qui bello præſit; ſimiliterque bello intereſſe ad ferenda ſubſidia ſpiritualia, & in illo hortari milites vt fortiter dimicent, ſine intentione formali ſanguinis effundendi;

unde, cùm Innocentius III ait enormiter peccare Clericum, qui alios ad pugnandum incitat, intelligitur de bello iniuſto. Poſſunt Clerici & Monachi ex licentiâ ſummi Pontificis in extremâ neceſſitate pugnare propriâ manu, & conſequenter hoſtes occidere, ſpoliare & facere omnia alia quæ licitè faciunt alii milites; & hoc V. G. quando talis pugna neceſſaria eſt ad defenſionem ſui, aut reipublicæ, aut exercitus qui ſine ea eſſet periturus: Imò etiam ad hoc tenentur, non expectata Pontificis licentia, quia hoc eſt de jure naturæ; nec in his occaſionibus incurrunt irregularitatem, quoniam ipſa non contrahitur, niſi in caſibus à jure expreſſis; quando ſcilicet aliquis alium occidit illicitè, vel dat operam rei illicitæ ex quâ mors ſequitur; vel denique licitè occidit tanquam Miniſter publicus juſtitiæ; in his inquam contrahitur irregularitas ex defectu perfectæ lenitatis, non verò in caſu propoſito; rigores enim non debent extendi, aliàs, qui juſtè occidit alium in defenſione ſui, eſſet Irregularis, contra Clement. *Si furioſus*. de homicidio. Adde quòd, in his caſibus Clericus cenſetur habere licentiam interpretativam Pontificis, quâ ceſſat Irregularitas. Si bellum ſit injuſtum, omnes qui in cauſâ ſunt, ſive conſilio, aut auxilio ut fiat, ſunt irregulares, ſi ex eo homicidium ſequatur, etiam ſi illud non fecerint; quia ad homicidium injuſtum cooperati ſunt. Clerici verò, licèt bellum ſit juſtum, ſunt irregulares, ſi pugnent ſine licentiâ Pontificis, vel extra caſus neceſſitatis præallegatos; hoc enim illis prohibet Eccleſia ſub

pœna Irregularitatis. Hic quæri ſolet, an Clericis prohibeatur bellum ex jure naturæ; negat Becanus, ſed melius affirmat Valentia Diſp. 3. Q. 16. Pun. 4. de bello, extra caſus neceſſitatis; pro tunc enim duo præcepta naturæ urgent Clericos; per primum tenentur ſecundum dictamen rationis vivere conformiter ſuo ſtatui, & proinde non ſe implicare negotiis temporalibus; & per aliud tenentur defendere ſe & Rempublicam, quæ abſolutè indiget defenſione Clericorum, quod ultimum præceptum præponderat primo; unde concludit Valentia ff. *Nec verò*, extra caſus neceſſitatis, invalidam eſſe diſpenſationem Summi Pontificis, qui nihil poteſt contra jus naturæ; ſed tantùm valere in illis caſibus, ubi non conſtaret evidenter, ſi opera Clericorum eſſet abſolutè neceſſaria Reipublicæ, tunc enim hoc explicaret Pontifex.

Dico octavò, pro ſolutione aliquarum quæſtionum quæ explicandæ remanent; quòd ſi quæratur Primò, an poſſit fieri bellum contra Hæreticos? Reſpondendum erit, poſſe fieri, modò Hæretici turbent pacem Eccleſiæ vel Reipublicæ; habetur enim exemplum Moſis, qui interfecit tria millia hominum, quando pars populi commiſit Idololatriam. Quantùm ad infideles; Si ſint ſubditi de facto Chriſtianis ut ſunt Judæi in Italiâ, illis poteſt fieri bellum quando obſunt bono communi, & crimina committunt: Si ſint tantùm de jure & non de facto ſubditi Principibus Chriſtianis, ut ſunt Turcæ, poteſt illis bellum declarari, & ab illis auferri terræ quas habent à Principibus Chri-

ſtianis. Hoc poteſt, inquam, fieri ab illis Principibus qui ex ſucceſſione habent jus ad illas terras; imò & ab aliis, maxime ſi accedat conſenſus ſaltem interpretativus Summi Pontificis. Si denique infideles non ſint ſubjecti Principibus Chriſtianis de jure, nec de facto, non poteſt cum illis iniri bellum; nullum enim jus habetur ſuper illos, niſi impediant prædicationem Evangelij, ut diximus, agendo de fide. Dum quæritur ſecundò, an licitè poſſint Chriſtiani in auxilium vocare infideles contra fideles? Diſtingui debet, & dici, hoc non eſſe illicitum ex naturâ rei; quia, cùm infideles poſſint ex juſtâ cauſâ præliari cum fidelibus, ſic etiam poſſunt vocari, ut juvent contra fideles; David enim 1. Reg. 28. præbuit Achis Regi Philiſtinorum auxilium contra populum Iſrael: Ratione tamen ſcandali & periculî hoc eſt ſæpè illicitum; unde Deus prohibuit Iſraëlitis, nè inirent fœdus cum infidelibus, & ideo punivit Aſa regem Juda 2. Paralip. 16. & Joſaphat etiam Regem Juda, quia iſte præbuit auxilium Regi Achas 2. Paralip. 19. & ille accepit à Benadab Rege Siriæ. Si quæratur tertiò, an ſemper liceat bellare? Reſpondeo affirmativè, excepto tempore induciarum; unde in Die Feſto licita eſt pugna, ſi neceſſaria ſit, aut oportunior ad obtinendam victoriam; imò etiam ſi ita commode poſſet obtineri die ſequenti, non eſſet prohibita ſub peccato mortali, modo audiatur Miſſa, ajunt Canoniſtæ; quia bellum non eſt opus ſervile, cùm etiam exerceatur à Principibus; unde, ſi Cap. 1. de *Trenga & Pace* prohibeatur bellum à

Septuageſimâ ad octavas Paſchæ, hic canon non eſt in uſu.

TRACTATUS SECUNDUS.

De Eccleſia.

CVM Fides ſit anima Eccleſiæ, quà omnia ipſius membra vivunt, ordo doctrinæ poſtulare videbatur, ut agentes de Fide, etiam ageremus de Eccleſiâ, tanquam de præcipuâ regula Fidei: Quia tamen hæc omnia tractata ſimul, aliquam attuliſſent confuſionem, diſtinctiùs procedere volentes, congruum ſanè viſum eſt, iſtum ab illo tractatum ſeparare, ut confuſorum diſtinctio claritatem pariat. Tractatus autem iſte tribus diſputationibus componetur, quarum prima erit de Eccleſia in ſe, ſecunda de ſummo Pontifice, tertia denique de Conciliis, in quibus examinantur difficultates quæ ſæpius oriuntur in Eccleſia.

DISPUTATIO PRIMA.

De Eccleſia.

PROBAVIMUS alias Scripturam ſolam, aut ſolas Traditiones non eſſe ſufficientes fidei noſtræ regulas, cùm Scriptura ſit multùm obſcura, & non contineat omnia quæ ad ſalu-

tem neceſſaria ſunt, ut vidimus agendo de Fide; de Traditionibus verò non poſſumus indubitanter cognoſcere, an ſint Divinæ, vel Apoſtolicæ, vel humanæ; ideo dedit nobis Deus aliam regulam prorſus infallibilem, Eccleſiam nimirum, quæ clarè & diſtinctè determinat de omnibus credendis, & quæ nullo modo deficere poteſt, cum ex promiſſione Chriſti portæ inferi non poſſint prævalere adverſus eam.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Eccleſia.

ECCLESIÆ nomen à verbo Græco derivatur, quod eſt evocatio, ſeu invocatio; ita quòd Eccleſia ſit cœtus Vocatorum; Fidelium ſcilicet, qui non intrant Eccleſiam proprio motu, nec propriis viribus, ſed quatenùs Dei vocatione præveniuntur. Sumitur in bonam & in malam partem: alia eſt eccleſia malignantium: *Odivi Eccleſiam malignantium:* alia eſt Eccleſia Sanctorum, *Laus ejus in Eccleſia Sanctorum*. Pſalmo 88. Tamen communiter Scriptura illam ſumit in bonam partem. Hic loqui non intendimus de Eccleſiâ ſumpta pro loco ubi aggregantur Fideles, Judith. 6. *omnis populus per totam noctem orabat*; ſed de ipſa aggregatione fidelium, ad Rom. 16. *Salutant vos omnes Eccleſiæ Aſiæ.*

CONCLUSIO.

ECCLESIA ſtrictè & propriè ſumpta, eſt congregatio ſeu cœtus hominum, qui uniuntur in eadem Fidei profeſſione & Sacramentorum participatione, ſub legitimo Paſtore, Chriſti in terris Vicario. Sic excluduntur ab Eccleſiâ illi, qui numquam habuerunt fidem, ut Pagani, Turcæ, Judæi; & illi qui à verâ Fide receſſerunt, ut Hæretici, quia noſtra Eccleſia eſt cœtus fidelium. Excluduntur etiam Catechumeni & Excommunicati, qui non admittuntur ad participationem Sacramentorum. Excluduntur inſuper Schiſmatici, qui verum Paſtorem non agnoſcunt. Quia ex dictis ſonat Eccleſiam eſſe omnium fidelium, ideo errant Pelagiani dicentes Eccleſiam eſſe tantum multitudinem perfectorum, qui nullum habent peccatum, de quibus Auguſt. Lib. de Hæres. Cap. 88. Errant 2. Vvicleffiſtæ, dum putant ſolos prædeſtinatos facere Eccleſiam, ex Conc Conſtantienti Seſſ. 15. Art. 5. Errant 3. Novatiani & Donatiſtæ, qui aſſerunt non quidem omnes peccatores excludi ab Eccleſiâ, ſed illos qui lapſi ſunt circa fidem, & ejus profeſſionem; ex Cipriano Lib. 4. Epiſt. 2. & Auguſt. Lib. de Hæres. Cap. 69. Errant denique Calvinus & Lutherus, qui Eccleſiam volunt tantum componi ex juſtis prædeſtinatis; tenent enim nobiſcum fideles eſſe in Eccleſiâ, & aſſerunt contra nos, quòd illi, qui ſemel fidem acceperunt, eâ non poſſint carere, nec ulla peccata mortalia aut venialia illis imputari.

Quæres, utrùm Eccleſia ante Chriſtum di-

catur una cum noſtrâ. Reſp. quòd etiam ſi diverſa appareat in lege naturæ ſub Prophetis, in lege ſcripta ſub Sacerdotibus, Levitis, & Prophetis, & in lege Gratiæ ſub ſummis Pontificibus; attamen ſecundum eſſentiam eſt vna cum illis; quia omnes populi ſub his legibus exiſtentes profitentur eamdem Fidem de Deo & de Chriſto, & eadem ſacramenta participãt; licèt illi haberent ea tantùm in figurâ, nos in veritate & realitate; licèt etiam nos diſtinctiùs habeamus credenda, quam illi: Attamen, licèt illæ Eccleſiæ non differant ſecundùm naturam, diverſæ tamen ſunt ſecundùm ſtatum, ſicut alius eſt ſtatus hominis in infantia, alius in pueritia, & alius in juventute.

QUÆTIO II.

Quando incœpit Eccleſia.

ALII cenſent Eccleſiam ortum habuiſſe ab Adamo & Evâ, alij verò à tempore Abelis, qui à Patribus diciturprimus juſtorum, ſed licèt dicatur primus juſtorum, hoc eſt, juſtorum, qui nominantur in Scriptura; probabile tamen eſt, quòd Adam ſtatim poſt peccatum pœnitentiam egerit, Sap. 10. *Adam peccavit, & eductus eſt à delicto ſuo*; quod de Evâ credendum eſt etiam, quæ in omnibus virum ſuum ſequebatur. Adde quòd, licèt Abel fuiſſet primus iuſtorum, non propterea Eccleſia duxiſſet ab illo principium; quia, ut diximus, Eccleſia non eſt collectio juſtorum, ſed fide-

lium: hoc ergo non probat Eccleſiam incæpiſſe ab Abel.

Conclusio.

Ecclesia in ſtatu imperfecto incæpit ab Adamo & Eva, & tempore Abelis ratione utentis perfectionem accepit. Primum probatur primò; quia Adamus & Eva fidem interiùs habebant, quam exteriùs profitebantur. 2. quia Adamus erat ex ſe dux Eccleſiæ, cùm ipſe eſſet ſuos filios erudîturus in Fide, unde ab illo potiùs, quam à filiis incœpit Eccleſia. 3. quia extra Eccleſiam nullum eſt verum Sacrificium; & probabile eſt Adamum toto tempore inter peccatum & liberorum procreationem non fuiſſe ſine aliquo ſacrificio, quod offerebat ad expiationem peccati, ad gratias agendum Deo, & ipſum glorificandum, in quo Abel imitatus eſt patrem. Secundum evidens eſt; quia ex duobus non poteſt fieri ſocietas Eccleſiæ, juxta Canoniſtas, *tres faciunt Capitulum*, ita ut unus ſit ſuperior, alteri inferiores.

Obiicies: Si Eccleſia fuit tempore Adami, tota defecit; tum in juſtitia, quoniam ambo peccaverunt; tum in fide, quia uterque erravit putans ſe fore ſimilem Deo. Reſp. ad primum, Eccleſiam revera retinere ſemper aliquid boni; nam ſecundum ſe totam non habet maculam neque rugam ex ſcript. ſed hoc intelligi debet de Eccleſiâ in ſtatu perfecto. Ad ſecundum dico, primos parentes erraſſe quidem; qui enim peccat, errat, *errant omnes qui operantur iniquitatem*; non erraverunt tamen in fide, quia non crediderunt ſe poſſe deos fieri, ſed

tantùm majorem excellentiam, quæ eſt aliqua Dei ſimilitudo, appetierunt.

QUÆSTIO III.

Vtrum Eccleſia ſit viſibilis.

HÆRETICI noſtri contendunt Eccleſiam non eſſe viſibilem; aliàs fateri cogerentur, ſe non eſſe de Chriſti Eccleſiâ, cùm nullum poſſint præteritis temporibus illuſtrem cœtum hominum indicare, in quo fuerit Orationum, Religionis, atque Doctrinæ forma, quam in ſæculo præcedenti introduxerunt. Unde ut ſe filios tenebrarum oſtendant, Eccleſiam, quam ſe obtinere dicunt, ſuâ luce privant; aſſerentes illam pluribus ſæculis delituiſſe uſque ad Lutherum, Calvinum & alios. Catholici autem ſic in luce & conſpectu hominum poſitam eſſe Eccleſiam aſſeverant, ut quovis ſæculo evidenter nota fuerit illa congregatio, quam Eccleſiam Chriſti eſſe credimus.

CONCLUSIO.

ECCLESIA Chriſti eſt viſibilis. 1. quia Pſ. 18. *in ſole poſuit tabernaculum ſuum*; quod de Eccleſia intelligit Auguſt. in hunc Pſ. & Epiſt. 166. ad Donatiſtas; *Ipſa Eccleſia in ſole poſita, hoc eſt, in manifeſtatione, omnibus nota uſque ad terminos terræ*. 2. quia in Evangelio cōparatur Eccleſia à Chriſto ſagenæ miſſæ in mare & ex omni genere piſcium congreganti: comparatur convivio nuptiali, ad quod boni & mali congregati ſunt: comparatur decem virginibus, quarum quinque erant ſa-

pientes & quinque fatuæ : comparat denique Apoſtolus domui, in qua ſunt vaſa in honorem & in contumeliam : hæc autem omnia ſunt viſibilia. 3. quia illa Eccleſia eſt viſibilis, in qua convocantur Concilia, ſanciuntur Canones, Paſtores viſibiliter docent ſubditos, Subditi obediunt Paſtoribus, Sacramenta ſenſibilia adminiſtrantur, &c. 4. quia præcipit Chriſtus, ut quando frater noſter eſt incorrigibilis, dicamus Eccleſiæ, Math. 18. quomodo autem hoc poſſet fieri ſi Eccleſia eſſet inviſibilis? Ex quibus omnibus patet, Eccleſiam Chriſti eſſe viſibilem, quidquid dicant Lutherani & Calviniſtæ cum Donatiſtis. Unde Auguſtinus Epiſt. 48. ad Vincentium, *Ipſa eſt Eccleſia qua aliquando obſcuratur, & tanquam obnubilatur ſcandalorum multitudine, ſed etiam tunc in infirmitate eminet.*

Objicies ex Jerem. 31. diſtinguente Eccleſiam Novi & Veteris Teſtamenti, per hoc quod Eccleſia veteris Teſtamenti ſit congregatio externa, cujus lex ſcripta erat in tabulis materialibus; & Nova ſit cœtus internus, cujus lex eſt in cordibus, *Dabo legem meam in cordibus eorum & ero eis in Deum, & ipſi mihi erunt in populum.* Reſp. Prophetam velle tantùm oſtendere, animam veteris Teſtamenti eſſe tantùm Doctrinam exteriorem, animam verò Novi eſſe Charitatem, *quæ diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum* S. Quando etiam Scriptura dicit, regnum Dei Luc. 17. non venire cum obſervatione, intra nos eſſe, non conſiſtere in ceremoniis exterioribus & ſenſibilibus; non loquitur de Eccleſia, ſed de anima

Eccleſiæ, quæ eſt Fides, Gratia & Charitas. Si lex dicatur inviſibilis, ſicut ſacerdotium & Hoſtia, ex hoc non ſequitur, Eccleſiam eſſe inviſibilem; ſed tantùm, quòd in eâ eſt principalius.

Obiicies 2. Fides non eſt viſibilium; atqui credimus Eccleſiam, *credo in Eccleſiam:* ergo non eſt viſibilis, aut dicendum eſt, video, ſeu clarè cognoſco Eccleſiam. Reſp. quòd duo ſint in Eccleſia; quorum unum eſt manifeſtum, nempe congregatio fidelium, Deum in Sacramentis & Sacrificiis ſenſibilibus colentium, & hoc propriè non creditur: aliud eſt obſcurum, quod creditur, nempe quòd regatur à Spiritu Sancto, quòd Sacramenta Eccleſiæ conferant gratiam inviſibilem, quòd extra eam nemo poſſit ſalvari, quòd ſit infallibilis, & cæt. Primum non creditur, bene autem ſecundum, ſicut Chriſtus cognoſcebatur ſecundum humanitatem, & credebatur ſecundum divinitatem.

Obiicies 3 Eccleſiam tempore Heliæ latuiſſe; ita ut Helias ſe ſolum relictum putaret: Tempore etiam Antichriſti ita latebit Eccleſia, ut nullus auſurus ſit Chriſtum confiteri. Reſp. aliquando vno tempore illam minus eſſe conſpicuam, vel in uno loco, ita ut fuerit cognitu difficilis, juxta Hilarium contra Auxentium admonentem tempore Arianorum, non fuiſſe tunc Eccleſiam in exteriori pompâ quærendam, ſed potiùs in carceribus & ſpeluncis: non fuit tamen aut erit tempus, in quo ita obſcura ſit Eccleſia, quin ſemper habeat actus ſuos viſibiles, ut ſunt prædicatio Evangelij,

oblatio Sacrificij, Sacramentorum adminiſtratio, & cæt: licèt hæc omnia aliquando non fiant cum apparatu. Quod ergo dicitur de Holiâ, ſolui poteſt, quòd licèt fideles qui erant ſub dominatione Achab, eſſent occulti, reſpectu Heliæ, inter ſe tamen erant cogniti. Adde quòd in aliis duabus tribubus, quæ non parebant Achab, erant multi fideles; nempe in tribu Beniamin & Juda. Quoad tempus Antichriſti, licet in eo non futura ſit libera profeſſio fidei, fiet tamen occulta.

Quæres, an Eccleſia ſit viſibilis materialiter vel formaliter? Reſp. utroque modo eſſe viſibilem. Primò materialiter, quia cœtus hominum Deo ſervientium in Eccleſiâ viſibilis eſt. Secundò formaliter, quia licèt fides, quæ eſt forma Eccleſiæ, non videatur per ſe, ſicut nec ſubſtantiæ videntur, cognoſcitur tamen per externam ſui profeſſionem quæ fit per verba, aut per actus; ſicut ſubſtantia cognoſcitur per accidens: ergo Eccleſia eſt viſibilis etiam formaliter, ſaltem arguitivè.

QUÆSTIO. IV.

Verum univerſalis Eccleſia poßit errare in fide.

TITULO quæſtionis apparet nos non loqui de totâ Eccleſia collective ſumpta, quatenus ex Paſtoribus & Ovibus conflata eſt; conſtat enim aliquam partem Eccleſiæ, ſeu Chriſtianos aliquos erraſſe reverà. Erravit Arius negans Chriſti divinitatem; erravit Macedonius negans divinitatem Spiritus

S. erravit Neſtorius aſſerens duas in Chriſto perſonas; erravere Eutiches & Dioſcorus aſſerentes in Chriſto unicam naturam; erraverunt Pelagiani negantes peccatum originale, &c. An autem tota Eccleſia defecerit, vel poſſit deficere à fide, hoc quærimus.

Lutherani & Calviniſtæ fatentur Eccleſiam Chriſti, ſeu Romanam per primos quingentos annos fuiſſe veram Chriſti ſponſam, nec ullo modo erraſſe toto tempore illo; ſed poſteà cæpiſſe paulatim deficere à verâ fide & religione, ac tandem omnino apoſtataſſe, factamque eſſe adulteram. Sed hoc nemini mirum videri debet; cùm enim Eccleſia hæreticorum errores ſemper damnaverit; ſi eius infallibilitatem in fide admitterent, nihil illis ampliùs ſupereſſet quo ſuas tuerentur hæreſes.

Conclusio.

Vniuersalis Eccleſia ſecundùm ſe totam non poteſt deficere in rebus ad ſalutem neceſſariis, neque in Fide, neque in moribus. Matth. enim 16. *Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*; Unde Auguſt. Lib. 1. de Symbolo ad Catechumenos, *ipſa eſt Eccleſia ſancta, Eccleſia una, Eccleſia Catholica, contra omnes hæreſes pugnans; oppugnari poteſt, expugnari non poteſt; Hæreſes omnes de illa prodierunt, tanquam ſarmenta inutilia de vite præciſa; ipſa autem manet in radice ſua, in charitate ſua, portæ inferorum non vincent eam.* Ubi Auguſtinus loquitur de Eccleſia viſibili, ex qua hæretici prodierunt; non de inviſibili, in quâ ſunt ſoli prædeſtinati. Fruſtra ergo Calvinus aſſerit, Ec-

cleſiam inviſibilem, ex ſolis prædeſtinatis compoſitam, non poſſe errare; benè autem viſibilem ex bonis & malis, ex prædeſtinatis & reprobis conflatam, erraſſe actualiter. Matth. etiam 28. promittit Chriſtus ſe ſemper Eccleſiæ ſuæ adfuturum per directionem & gubernationem, *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.* Quo argumento Auguſt. utitur contra Donatiſtas Conc. 2. in Pſ. 101. qui dicebant ſicut Lutherani & Calviniſtæ, *Eccleſia Catholica jam non eſt, ſed fuit.*

Probatur 2. Eccleſia eſt ſponſa Chriſti quam Chriſtus ſibi indiſſolubiliter conjunxit. Oſeæ 2. *Sponſabo te mihi in ſempiternum*; & ad Epheſ. 5. *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne unâ; ſacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.* Sponſus autem non debet à ſponsâ ſeparari; ergo nec Chriſtus ab Eccleſia: Sponſa etiam relinquere non debet ſponſum; ergo nec Eccleſia directionem Chriſti: Unde Cyprianus Lib. de Unit. Eccleſ. *Adulterari non poteſt ſponſa Chriſti, incorrupta eſt & pudica.* Deinde Chriſtus Matth. 16. dicit ſe ædificaturum Eccleſiam ſupra Petram, in quam portæ inferi non prævalebunt; non ut inſipiens Architectus, de quo fit mentio Matth. 7. qui ſuper arenam ædificat, & quando oritur vehemens aliqua tempeſtas, ſtatim corruit. Tandem, Eccleſia dicitur *columna veritatis*; columna autem eſt firma & ſtabilis quæ à veritate deflectere non poteſt.

Probatur 3. Extra Eccleſiam nemo ſalvari poteſt; at ſemper aliqui ſalvantur, alias omnes

majores noſtri, qui à quinto ſæculo vixerunt uſque ad Lutherum, periiſſent, quod nemo, niſi impius dixerit: ergo remanſit ſemper Eccleſia, in quâ ſaltem aliqui ſalvi fierent. Secundò, ſi in dogmatibus fidei aut morum erraret Eccleſia, hoc attribueretur Chriſto & Spiritui ſancto qui Eccleſiam regunt, Joan. 16. *Spiritus Domini docebit vos omnem veritatem.* ad Epheſ. 1. *Dedit Deus ipſum*, nempe Chriſtum, *caput Eccleſiæ, quod eſt corpus eius.* Et cap. 3. *Vir eſt caput mulieris, ſicut Chriſtus Eccleſiæ*: Blaſphemum autem eſt dicere, Chriſtum nonconſervare ſua membra, nec ſuam vxorem, & Spiritum ſanctum contra veritatem Catholicam aliquid inſpirare. Tertiò, tenentur fideles aſſentiri Eccleſiæ, Matth. 18. *Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus*; Sed nimis durum eſſet, ad illud aſtringere fideles, ſi Eccleſia poſſet docere falſum. Quartò, Patres huic veritati ſubſcribunt, ut videre eſt apud Irenæum Lib. 3. cap. 4. apud Auguſt. diſputantem contra Donatiſtas, qui totam Eccleſiam viſibilem Chriſti periiſſe dicebant, & ſolùm remanſiſſe in aliquibus juſtis in Africâ: apud Bernardum Serm. 79. in Cant. in illud, *Tenui illum, nec dimittam*; & alios.

Objicies primò: Synagoga Judæorum ſæpè defecit à fide: ergo & Eccleſia. Negatur conſequentia, quia Eccleſia habet promiſſionem de ſuâ firmitate, *Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*; non Synagoga. Deinde, difficile eſt oſtendere Synagogam totam defeciſſe: nam ſi dicatur tempore Moſis populum, Exod. 32. erraſſe in adoratione vituli aurei; nec

Moïſes qui tunc erat dux Eccleſiæ illum adoravit, neque Levitæ. Si dicatur, quòd ſolus Helias remanſerit fidelis; hoc ſolutum eſt quæſt. præced. Si dicatur, Synagogam defeciſſe tempore Chriſti; hoc eſt, quia repudiata fuit cum ceremoniis ſuis, & loco eius ſubſtituta eſt Eccleſia. Si dicatur, quòd Eccleſia deficiet tempore Antichriſti, 2. Theſſal. 2. *Niſi advenerit diſceſſio primùm*; hoc intelligitur quantùm ad aliquos, non quantùm ad omnes. Si dicatur Daniel. 9. *Deficiet hoſtia & ſacrificium*; hoc eſt, in Synagoga, non in Eccleſiâ. Si dicatur, quòd Concilium Baſileenſe depoſuerit Eugenium IV. & loco ejus creaverit Felicem, & quòd poſteà Eugenius in Sedem irrepſerit ſine Canonicâ electione, à quo ortum habuerunt ſubſequentes Pontifices, Epiſcopi, & Sacerdotes: ergo ſaltem ab illo tempore defecit Eccleſia. Reſp. licet hoc Concilium initio fuerit legitimum, dum in illo aderant legati Pontificis; ex quo tamen ipſi ſunt revocati ab Eugenio, ceſſavit Concilium & factum eſt Conciliabulum Schiſmaticum. Si Eccleſia denique comparetur Lunæ, quæ aliquando deficit: in hoc non ſtat comparatio; ſed in hoc, quòd ſicut Luna initio menſis exigua eſt, ſic Eccleſia in ortu ſuo: ſicut etiam Luna deſumit lumen à Sole, ſic Eccleſia fidem & ſanctitatem à Chriſto.

Objicies ſecundò: Non minùs promiſſa eſt ſanctitas Eccleſiæ, quàm Fides, quia ſanctitas eſt una ex notis Eccleſiæ; ſanctitas autem poteſt deficere in omnibus Prælatis. Reſp. quod licèt ſanctitas deficeret in Prælatorum congre-

gatione (quod tamen non eſt probabile) attamen non deficiet in congregatione omnium fidelium. Deinde, perſeverantia in fide magis promiſſa eſt Prælatis, quàm in ſanctitate; quia ſi errarent in definiendo, omnes fideles errarent qui tenentur obedire Prælatis ſuis: ex corruptione autem Prælatorum non naſceretur ruina populorum, cùm non ſecundum opera eorum teneantur agere, ſed ſecundum dicta. Dices, Promiſſum eſt tantùm Eccleſiæ, quòd non deficiet in fide; ſed error inculpabilis in Fide non deſtruit fidem, quoniam Cyprianus docuit baptiſatos ab hæreticis debere rebaptiſari, & non fuit infidelis: ergo tota Eccleſia ſaltem inculpabiliter poteſt errare in Fide. Reſp. licèt hoc poſſit accidere reſpectu privatorum (unde aliud eſt errare in Fide, & aliud deficere à fide) attamen totam Eccleſiam, quæ eſt columna veritatis, numquam permittet Deus definire aliquid contra Fidem; ipſe enim Chriſtus & Spiritus ſanctus cenſerentur definire contra fidem; nàm ex D. Th. 3. p. q. 12. Art. 1. Solut. ad 3. Chriſtus eſt caput Eccleſiæ & Spiritus ſanctus ejus cor; actiones autem vitales corporis naturalis attribuuntur capiti & cordi; ergo ſi Eccleſia proponeret aliquid contra fidem, Chriſtus & Spiritus ſanctus illud definire cenſerentur. Dices: Eccleſia poteſt errare, ſi vult, quia Fides eſt libera. Reſp. Deum numquam permittere quòd tota Eccleſia errare velit. Dices, Infallibilitas non debetur Eccleſiæ, niſi poſt diſquiſitiones & conſultationes quas poſſunt omittere omnes Prælati: ergo. Reſp. Deum, qui promiſit infallibilitatem Ec-

eleſiæ ſuæ, mediante diſquiſitione, numquam permiſſurum, quòd illa omittatur.

Vt hæc quæſtio intelligatur diſtinctiùs, Dico primò, quòd Eccleſia toto orbe diffuſa, in rebus neceſſariis in fide aut in moribus non poſſit errare errore culpabili; & ſic non loquimur de Papa, aut de Concilio Generali, ſed de univerſa Eccleſia diſperſa. Hoc probatum eſt in Concluſ. Dico 2. nec etiam totam Eccleſiam poſſe errare errore inculpabili, credendo aut definiendo aliquid contra Fidem, ut diximus; quia licèt non deſtrueretur illius fides, rueret tamen tota certitudo fidei; dubitaret enim quilibet, an in tali articulo, vel tali, non laboraverit Eccleſia errore inculpabili. Dico 3. omnes Prælatos collectivè ſumptos non poſſe proponere aliquid contra Fidem, ſive culpabiliter, ſive inculpabiliter: cùm enim populus teneatur doctrinam Paſtorum ſequi, rueret tota fidei certitudo, ſi Prælati & populus in errorem laberentur, ſicque Providentia D. non debet permittere, ut omnes Prælati deficiant. Dico 4. probabile eſſe, quod omnes Paſtores & Doctores ſimul ſumpti non poſſint perſonaliter errare in fide; ſi enim omnes ſentirent aliquid eſſe de fide, quod non eſt, vel è contra, periculoſiſſimum eſſet, nè idem ſentirent populi, illud eis proponendo credendum. Licèt enim credamus Deum impedire, nè Summus Pontifex Hæreticus proponat ſuum errorem credendum, tale miraculum non eſt admittendum in ſingulis Prælatis.

Catholica: Eccleſia eſt congregatio Fidelium, & illi nullo modo ſunt fideles, ut probavimus Cap. de Fide. Sic patres omnes, inter quos ſolum Auguſt. referam Lib. de Unitate Eccleſiæ, Cap. 4. *Qui non credunt Chriſtum in carne veniſſe, aut non reſurrexiſſe, non utique ſunt in Eccleſiâ*, & Cyprianum in Epiſt. ad Jubajanum dicentem, hæreticos, cùm ſint extra Eccleſiam, ſibi vendicare authoritatem Eccleſiæ more ſimiarum, quæ cùm homines non ſint, volunt tamen homines videri. Dum dicit Alphonſus à Caſtro, hæreticos & apoſtatas eſſe in Eccleſia, tanquam membra mortua, quia habent Caracterem Baptiſmi, ſubjiciuntur pœnis Eccleſiæ, & Paulus 2. ad Tim. 2. ait, *In magna domo ſunt vaſa aurea, argentea, lignea & fictilia*. Negatur Alphonſus; Caracter enim non facit eſſe actu in Eccleſia, aliàs damnati eſſent in illa; ſed ſignificat ſaltem aliquando fuiſſe in Eccleſiâ. Quod ſi puniantur hæretici, hoc eſt ut ad Eccleſiam redeant; Paulus denique per vaſa lignea & fictilia intelligit perverſos & reprobos homines: Quòd ſi intelligat hæreticos, ut volunt aliqui, per domum illam non intelligitur Eccleſia, ſed mundus.

Dico tertiò, Schiſmaticos non eſſe in Eccleſia, quia Schiſmaticus idem eſt, ac diviſus; eſt ergo ab Eccleſia ſeparatus, qui eſt Schiſmaticus. Deinde, de ratione Eccleſiæ eſt, ut reperiatur unio membrorum inter ſe, & membrorum cum capite; hanc autem unionem tollit Schiſmaticus, dum ſe ſeparat ab aliis Fidelibus, vel à Summo Pontifice: ergo quoquo modo fiat illud Schiſma, ſemper ab Eccleſiâ

ſeparationem facit. Denique accedit teſtimonium Eccleſiæ, quæ in die Ueneris Sancta orat pro Hæreticis & Schiſmaticis, ut poſſint ad Eccleſiam redire. Quod ſi Schiſmatici dicantur Catholici, & Eccleſia dicatur Catholicorum congregatio, non proinde ſunt in Eccleſia; quia non ſunt propriè Catholici, cùm non faciant profeſſionem fidei in Eccleſiâ Catholicâ à quâ ſeparantur. Dices, partes veſtis ſciſſæ æquè manere partes ac anteà; ergo licet Schiſmati ſint ſciſſi ab Eccleſiâ, non minùs ſunt eius partes. Reſp. Schiſmaticos ſcindi ab Eccleſia, non ut partes veſtis, ſed ut ramos ab arbore, qui ſtatim moriuntur, ipsâ vivente.

Dico tertiò Excommunicatos non eſſe de Eccleſiâ, ut docet Catechiſmus Romanus in expoſitione Symboli, & Sacra Scriptura Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus & publicanus*; ideſt, ſi propter ſuam contumaciam ab Eccleſia excommunicatus ſit, ſit tibi tanquam Ethnicus, qui non eſt intra Eccleſiam, & tanquam Publicanus, qui licèt ſit intra Eccleſiam, tamen ejus converſatio ab omnibus vitatur: Deinde 1. Cor. 7. jubet Paulus inceſtuoſum ejici extra Eccleſiam, ideſt excommunicari. Adde quòd, in die Paraſceves Eccleſia orat pro illis, ut poſſint redire ad Eccleſiam. Si dicas, Excommunicatum retinere baptiſmum, fidei profeſſionem, & ſubjectionem Prælato: Reſp. quòd ut aliquis ſit propriè in Eccleſiâ, præter has conditiones requiritur, quòd communicet cum aliis in vero cultu divino, quod non facit Excommunicatus, Unde Auguſt. dicit lib. de Unit.

Eccleſiæ Cap. ult. *excommunicari, eſt viſibiliter præſcindi ab Eccleſiâ.* Inſtabis: Si excommunicatus poſt pœnitentiam ante abſolutionem moriatur, ſalvus erit; ſed extra Eccleſiam non eſt ſalus; ergo Excommunicatus eſt in Eccleſia: Reſp. pro tunc eſſe intra Eccleſiam, affectu & deſiderio, unde ſalvari poteſt; non eſt tamen in Eccleſiâ externâ communicatione, quod requiritur, ut quis ſit in Eccleſia viſibili. Aliqui non obſtantibus his tenent Excommunicatos eſſe tantùm extra Eccleſiam in actu ſecundo, quia privantur beneficiis Eccleſiæ, nempe orationibus publicis; re ipſâ tamen, & in actu primo, ſunt intra Eccleſiam: unde ſi tradantur Sathanæ; hoc eſt, quia ſævit in eos fortiùs Sathanas, dum illos videt auxiliis Eccleſiæ deſtitutos.

Dico quartò quantum ad Catechumenos; quòd ſi nullo modo ſint inſtructi, ſed tantùm ſinant ſe inſtrui, non ſunt abſolutè in Eccleſia, quia nec habent Fidem, nec Baptiſmum. Si vero, per inſtructionem præcedentem fidem habeant, poſſunt dici eſſe intra Eccleſiam, ſaltem potentialiter, cùm fidem habeant, eamque exteriùs profiteantur, & parati ſint recipere Baptiſmum, qui eſt janua Eccleſiæ; cùm illum tamen nondum habeant, non ſunt actu in illa, niſi imperfectè & inchoativè, ſicut fœtus in utero matris dicitur homo. Unde dicit Nazianzenus, Orat. in ſanctum Lavacrum, eos eſſe in veſtibulo pietatis, nec poſſe dici Fideles, niſi intùs ingrediantur. Alii dicunt, quod ſi per votum Baptiſmi gratiam & fidem habeant, ſunt de

Eccleſiá, quantum ad meritum, quia, ut ſic ſalvari poſſunt; non verò quantum ad numerum; quia ſoli baptiſati propriè numerantur inter Fideles. Dices, quod in veteri Teſtamento Gentiles, ut pote Job, Melchiſedech, & alii erant de Ecclſia, quoniam ſalvi evaſerunt ſine Circumciſione quæ erat figura Baptiſmi. Reſp. pro tunc extra Synagogam eſſe ſalutem, quia circumciſio & ceremoniæ erant tantùm pro Iſraëlitis; Baptiſmus autem eſt proomnibus Janua Eccleſiæ & Paradiſi.

Dico quintò, quòd reprobi ſint intra Eccleſiam, ſaltem aliqui, ſicut & imperfecti, & magni peccatores. Primum eſt contra Calvinum, Vvicleffum & Huſſitas, contendentes ſolos prædeſtinatos Eccleſiam componere; & probatur ex hoc, quòd Judas dum Chriſtum ſequebatur, erat de Eccleſia, quia erat Apoſtolus. Deinde comparatur Eccleſia decem virginibus, quarum quinque dictum eſt, *Neſcio vos:* comparatur etiam campo in quo eſt bonum granum cum zizania, & iſta tandem comburitur: comparatur domo in qua ſunt vaſa in honorem & in contumeliam: comparatur denique convivio à quo projiciuntur & projiciuntur in tenebras exteriores qui non habent veſtem nuptialem, per quos intelliguntur Reprobi, quoniam Chriſtus concludit, *Multi ſunt vocati, pauci verò electi.* Quod ſi Eccleſia comparetur arcæ Noë in qua omnes ſalvati ſunt, in hoc ſtat ſimilitudo, quod extra Eccleſiam non ſit ſalus, ſicut nec extra arcam. Secundum, quod eſt contra Pelagianos & Anabapt. patet, quia numquam fuiſſet Eccleſia, ſi ſolis perfectis

ctis componeretur; ſoli enim Chriſtus & Maria fuerunt perfecti, & duo non faciunt Eccleſiam. Tertium denique, probatur ex comparationibus præcedentibus de areâ, de campo, de convivio & domo.

Dico ſextò, Hæreticos occultos, qui interiùs non habent Fidem Chriſtianam, exteriùs tamen illam profitentur, frequentando Sacramenta, eſſe membra Eccleſiæ, licet arida & mortua. Sic Valdenſis, Driedo, Sotus, Valentia & Bellarminus, & alii contra aliquos: Non quod internam conjunctionem habeant cum illâ per Fidem, ſed quia conjunguntur illi viſibiliter per externam profeſſionem; ſicut membra corporis quæ vita carent, dicuntur tamen membra ejus, quandiu exterius illi adhærent. Ratio præcipua hujus aſſertionis eſt, quia non poteſt eſſe caput Eccleſiæ, qui non eſt membrum illius: atqui Summus Pontifex, aut aliquis Epiſcopus non deſinunt eſſe capita Eccleſiæ propter hæreſim mentalem: ergo ſunt adhuc membra illius licèt nihil de Fide retineant. Major ex ſe patet, & minor habetur Cap. *audivimus*, 24. q. 1. Deinde, omnes actus hæreticorum occultorum ſunt validi ex eodem Cap. ut Abſolutiones, adminiſtrationes Sacramentorum, beneficiorum collationes, &c. Nemo autem poteſt exercere actus juriſdictionis Eccleſiæ, niſi ſit in Eccleſia; qui enim ſunt extra Eccleſiam nullam juriſdictionem habere poſſunt in Eccleſiam, ut habent Cyprianus Lib. 1. Epiſt. 6. Hieronimus in dialogo contra Luciferianos, Auguſtinus in Enchiridio, Cap. 65. & alii. Dicendum ergo eſt, quòd in

Eccleſia aliqua ſunt membra, quæ habent Fidem & Charitatem, alia quæ habent ſolam Fidem, alia denique quæ habent tantùm externam fidei profeſſionem. Si dicatur, quòd forma Eccleſiæ ſit Fides; hoc eſt falſum, aliàs Eccleſia non eſſet viſibilis. Tandem hæc quæſtio bene intellecta potiùs eſt de nomine, quàm de re.

QUÆSTIO VI.

Quas prærogativas habeat Eccleſia ſupra Synagogam.

NON ſumitur hîc Synagoga pro Congregatione malorum, quô ſenſû accipitur Pſ. 85. *Deus, iniqui ſurrexerunt ſuper me, & Synagoga potentium quæſierunt animam meam:* Non ſumitur etiam pro illis ædificiis, in quibus Judæi ſolebant Scripturam explicare, ut Matth. 4. *Circuibat Ieſus totam Galileam, docens in Synagogis eorum:* Sed ſumitur pro congregatione, ſeu Eccleſia Judæorum, quatenùs conſtabat ex populo & ſacerdotibus, cui Eccleſiæ Judæorum ſucceſſit Eccleſia Chriſtiana quæ habet Chriſtum inſtitutorem, ſicut Synagoga habebat Moyſem, non quidèm pro authore, ſed pro publicatore; de quâ Eccleſiâ Chriſtianâ quærimus, num habeat quaſdam perfectiones, quas Synagoga non habuit.

CONCLUSIO.

IN multis perfectior eſt Eccleſia noſtra quàm Eccleſia Judæorum. Primò, Synagoga fuit ancilla, ad Galat. 4. *Non ſumus filii ancillæ, ſed liberæ.* 2. Synagoga, ut ancilla, fuit repudiata, ad Galat. 4. *Ejice ancillam & filium ejus,* Eccleſia autem, cùm ſit domina, numquàm repudiabitur; Eſaiæ 54. *Noli timere, quia non confunderis, neque erubeſces.* 3. Synagoga accepit à Moyſe nudam legem quæ præcipiebat; Eccleſia autem accepit à Chriſto legem præcipientem, & gratiam adjuvantem, Ioan. 1. 4. Synagoga fuit exigua & intrà Paleſtinæ terminos comprehenſa; Eccleſia verò eſt Catholica & toto orbe diffuſa, *In omnem terram exivit ſonus eorum.* 5. Synagoga non fuit mater omnium fidelium, quia multi extrà illam ſaluabantur, ut Ninivitæ; Eccleſia autem eſt mater omnium, & extrà illam nemo ſalvari poteſt: Unde Cyprianus Lib. de Unit. Eccleſiæ, *Non habet Deum Patrem, qui Matrem non habet Eccleſiam.* Quod confirmat, Aug. Lib. de Unit. Eccleſiæ 19. *Ad ipſam ſalutem nemo pervenit, niſi qui habet caput Chriſtum; habere autem caput Chriſtum nemo poterit, niſi qui in ejus corpore fuerit, quod eſt Eccleſia;* Cujus veritatis rationes adducit Serm. 181. quia in ſolâ Eccleſia immolatur Hoſtia redemptoris, in ſolâ vineâ laborantes mercedem denarii accipiunt; omnes qui erant extrà arcam Noë diluviô extincti ſunt, &c.

Objiciunt nonobſtantibus his rationibus hæretici, probare contendentes æqualibus

Synagogam fuiſſe cumulatam favoribus à Deo, ut exindè concludant quòd ſicut Synagoga in fide periit, ita etiam Eccleſia defecerit à fide. Objiciunt, inquam, id quod habetur Deuter. 4. *Non eſt alia natio tam grandis quæ habeat Deos appropinquantes ſibi.* Et Pſal. 147. *Qui annunciat verbum ſuum Iacob, juſtitias & judicia ſua Iſraël: non fecit taliter omni nationi.* Reſpondeo, has prærogativas fuiſſe conceſſas Synagogæ per præferentiam ad alias Gentes quæ tunc erant, non verò per reſpectum ad Eccleſiam quæ nunc eſt; Nam aliæ gentes, ut pluſimum, habebant quidem reſponſa dæmonum qui in idolis falſa & ambigua loquebantur; habebant etiam legem Decalogi in cordibus ſuis, ſed penè deletam propter peccata ſua; non verò habebant legem Decalogi ita recentem, non reſponſa Dei, qualia Judæi habebant. Quantum verò ad Eccleſiam Chriſti, ſuperat in his Synagogam, nam ſi Judæi habebant Deum loquentem per Angelos in tabernaculo fœderis, Eccleſia habet ipſum Filium Dei Incarnatum, qui in propria perſonâ locutus eſt Apoſtolis, Hebr. 12. *Noviſſimè diebus iſtis, locutus eſt nobis in Filio.*

Objiciunt ſecundò, 3. Reg. 9. *Sanctificavi domum hanc* (inquit Dominus ad Salomonem) *quam ædificaſti, ut ponerem nomen meum ibi in ſempiternum, & erunt oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus.* Et Pſal. 13. *Elegit Dominus Sion in habitationem ſibi, hæc requies mea in ſæculum ſæculi,* &c. ubi præclaras promiſſiones facit Deus Synagogæ, quales numquàm, inquiunt, fecit Eccleſiæ. Reſpondeo, hæc dici

reſpectû aliarum gentium, non reſpectû Eccleſiæ, de quâ ad Hebr. 8. habetur; *Nunc autem melius ſortitus eſt miniſterium, quantò & melioris teſtamenti mediator eſt, quod in melioribus repromiſſionibus ſanctum eſt.* Ubi patet Eccleſiam Chriſti meliores promiſſiones habuiſſe, quàm Synagoga, cujus promiſſiones fuerunt conditionatæ, ut patebit legentibus primam promiſſionem, cui ſubjunctum eſt; *Si autem averſione averſi fueritis, auferam Iſraël de ſuperficie terræ, templum quod ſanctificavi, projiciam à conſpectu meo, eritque Iſraël in proverbium & in fabulam cunctis populis.* Reſpectu etiam ſecundæ promiſſionis, additum eſt, *Si cuſtodierint filij tui Teſtamentum meum, & teſtimonia mea hæc, quæ docebo eos.* Promiſſiones autem factæ Eccleſiæ plures ſunt, quam duæ, & hæ abſolutæ, ita ut de earum effectû non dubitandum ſit. Hæ autem promiſſiones factæ ſunt Eccleſiæ in Veteri Teſtamento & in Novo. In Veteri quidem, apud Eſa. 54. ubi promittitur Eccleſiæ Fœcunditas verſ. 1. Amplitudo verſ. 2. Firmitas & Perpetuitas verſ. 4. & ſequentibus, Victoria denique contrà hoſtes, verſ. 16. quæ omnia intelliguntur expreſsè de Eccleſia Chriſti, inquit Hieronymus cum aliis & Paulus, ad Galat. 4. In Novo Teſtamento, multæ adhuc promiſſiones factæ ſunt, quarum prima habetur Matth. 16. *Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ Inferi,* &c. Secunda habetur, Matth 28. *Euntes ergo docete omnes gentes, baptiſantes eos,* &c. *Et ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi:* In quo promittitur remiſſio peccatorum per

Baptiſmum & ſempiternam protectionem Dei contrà Eccleſiæ ſuæ perſecutores. Tertia promiſſio facta eſt Joan. 6. inter alias quæ videntur in tranſcurſu Scripturæ, ubi Chriſtus promittit pro pane ſe daturum corpus ſuum.

Multa de lege Moſaïca diximus in præcedenti volumine, agendo de Ordine in Tract. de Sacramentis, & agendo de Lege divinâ Tract. de Legibus.

CAPUT II.

De Notis Eccleſiæ.

DIXISSE non ſufficit, quid ſit Eccleſia, quando incœpit, quòd ſit viſibilis, non poſſit errare in fide, quænam ſint membra illius, & quas prærogativas habeat ſuprà Synagogam, quæ fuit eccleſia Veteris Teſtamenti: ſed videndæ ſunt notæ quibus vera Eccleſia à falsâ diſcernitur; & hoc eſt de quo dicturi ſumus in hoc capite.

QUÆSTIO PRIMA.

De prima nota Eccleſiæ, quæ eſt Vnitas.

PER notas Eccleſiæ, intelliguntur quædam qualitates, quæ ſunt ità propriæ veræ Eccleſiæ & legitimæ Sponſæ Chriſti, ut nullomodò adulterinis Eccleſiis competere valeant.

Quinque admittit Lutherus, quas ad numerum binarium, nimirùm veram & incorruptam prædicationem Evangelii & Sacramentorum adminiſtrationem reducit Calvinus. Catholicorum alii admittunt quindecim notas Eccleſiæ, ut Bellarminus; Alii pauciores; alii denique admittunt tantùm quatuor quæ veram Eccleſiam infallibiliter deſignant, & hoc conformiter Symbolo Concilii Conſtantin. quæ ſunt Unitas, Sanctitas, Catholicitas ſeu Univerſalitas, & quòd ſit Apoſtolica; unde prima hujus capitis quæſtio eſt de Unitate Eccleſiæ. Porrò non tantùm probabimus ad adſtruendum veritatem Eccleſiæ Romanæ, quòd hæ quatuor qualitates illi conveniant, ſed inſuper probaturi ſumus illas deeſſe Eccleſiis hæreticorum, & præſertim Lutheranæ & Calvinianæ.

Conclusio Prima.

VERA Eccleſia, quæ Romana eſt, eſt vna. Quod verum eſt, non ſolum de Eccleſia Noui Teſtamenti, ſed etiam ut conſideratur ab initio mundi vſque ad conſummationem ſæculorum; ita ut credentium vniuerſitas, quæ fuit ante Legem, ſub Lege, & ſub Euangelio, ſemper eadem fuerit; Unde nil refert, quòd alia ſit forma nunc colendi Deum, alia Sacramenta, aliaque ratio Fidei; hæc enim non tollunt vnitatem Eccleſiæ, ſed ſolùm indicant diuerſos ſtatus & diuerſas ætates, manente ſemper Eccleſia eâdem: ante legem enim erat infans, diuinis inſpirationibus, velut lacte, nutrita ſub Moyſe: erat veluti parvula paula-

tim creſcens ſub Lege & Prophetis tanquàm ſub pedagogis: Sub Evangelio denique, tanquam adulta, libertate Chriſtianâ donata eſt, duo ubera habens, ſcilicet vtrumque Teſtamentum, quibus lacte cœleſtis doctrinæ cœpit fœcundior eſſe, ut mundum impleret prole fideli; quæ poſteà impletura eſſet cœlum. Sicut ergo nullus homo eſt alius à ſe, ob diverſas qualitates ætatum, aut incrementa membrorum, ita nec Eccleſia in diverſis illis tribus ſtatibus, non minùs vna & eadem cenſebitur. Probatur concluſio ex Concilio ſupradicto, *Credo in vnam ſanctam Eccleſiam Catholicam & Apoſtolicam.* Quæ quidem Eccleſia multiplici ratione vna eſt: Primò, eſt vna in ratione finis, nempè beatitudinis æternæ; ad quam omnes Fideles à Deo ipſo vocati & ordinanti ſunt; Unde Tertullianus 39. Apologet. & alij Patres reſpondebant Paganis mirantibus, quòd Chriſtiani ſe Fratres nominarent, ob vnionem inter illos exiſtentem, dicendo hoc non mirum debere videri, quia unum patrem Deum, agnoſcebant, unum Spiritum ſanctitatis habebant, & ad eandem hæreditatem aſpirabant; ex Arnobio Apolog. contra gentes. Secundò, una eſt Eccleſia, vnitate principij, nempè Dei vocantis, & Chriſti fundantis & inſtituentis Eccleſiam. Tertiò, eſt una ratione mediorum ad hæreditatem Fideles perducentium, quibus utuntur; quæ media vel ſunt interna, ut Fides, Spes & Charitas; vel ſunt externa, ut Sacramenta, Sacrificium Euchariſtiæ & Lex Euangelica. Unde Actuum, 4. dicit Paulus; *Credentium erat cor vnum, & anima vna in Domino,*

Quartò Eccleſia eſt vna ab vnitate capitis, nedùm inviſibilis, qui eſt Chriſtus, ſed etiam viſibilis, qui eſt Romanus Pontifex Chriſti vices gerens in terris; ita quòd ſicut regnum dicitur unum ab uno rege, familia dicitur una ab uno patre, & exercitus unus ab uno duce; ſic ab uno Summo Pontifice Eccleſia dicitur una; *Neque enim aliundè*, inquit Cyprianus, *Hæreſes ortæ ſunt aut nata ſchiſmata, quàm quòd ſacerdoti Dei non obtemperatur; nec unus in Eccleſia ad tempus Sacerdos & ad tempus iudex vice Chriſti, cogitatur.* Quintò Eccleſia dicitur vna ratione doctrinæ, de qua loquens Auguſt. dicit: *Qui volunt vnam linguam, veniant ad Eccleſiam; quia in diverſitate linguarum carnis, vna eſt in fide lingua cordis.* Unde Irenæus lib. de unit. Fidei. c. 3. *Neque quæ in Germania ſunt fundatæ Eccleſiæ aliter credunt, aut aliter tradunt, neque quæ in Iberia ſunt, neque hæ quæ in Celtis, neque hæ quæ in Oriente, neque hæ quæ in Ægypto, neque hæ quæ in Lydia, neque hæ quæ in medio mundi ſunt conſtitutæ: Sed ſicut Sol creatura Dei in univerſo mundo vnus & idem eſt, ſic & lumen & prædicatio veritatis ubique lucet.*

Objicies Scripturam plures Eccleſias commemorantem, ut in Apocalip. *Ioannes ſeptem Eccleſijs quæ ſunt in Aſiâ.* Reſpondeo, hanc pluralitatem non intelligi reſpectu Eccleſiæ univerſalis, quæ vna eſt in toto mundo; ſed reſpectu Eccleſiarum particularium, quæ ſun t diverſa membra Eccleſiæ univerſalis.

Conclusio II.

PRæcedens nota veræ Eccleſiæ non reperitur in Eccleſijs reformatis Lutheranorum, aut Calviniſtarum; imò Lutherus & Calvinus in multis diſſentiunt; præſertim in fidê, in Canone ſcripturæ, & in Sacramentorum adminiſtratione. Differunt primò in Fide, Matthias enim Lutheranus in libello quem nuper Lipſiæ prelo commiſit, ſeptemdecìm articulos enumerat in quibus Lutherani à Calviniſtis diſſentiunt, de quorum vno tantùm dicam; Quòd in Euchariſtia Lutherani agnoſcant realem præſentiam Corporis Chriſti cum pane; Calviniſtæ verò credant eſſe ſolùm corpus Chriſti in figurâ, & non manducari niſi ſpiritualiter & per fidem. Differunt ſecundò in canone Scripturæ; nam in ſuo Calviniſtæ ponunt epiſtolas ad Hebræos. B. Jacobi. & B. Judæ, quas excludunt Lutherani; & vice verſâ, aliquos libros admittunt Calviniſtæ quos rejiciunt Lutherani: In quo diſſentiunt à Catholicis, quorum Canon antiquiſſimus eſt & quem receperunt per traditionem ab Eugenio in Concilio Florent, Eugenius à Gelaſio, Conc. Romano, Gelaſius ab Auguſtino, Auguſtinus à Concil. Carthagin. tertiô, & Patres hujus Concilij ab Innocentio I. vt diximus aliàs. Tertiò diſſentiunt in ritibus Sacramentorum, nam Lutherani adminiſtrando Baptiſmum, exorciſmum admittunt & aliquas ceremonias, quas ridiculas ſentiunt Calviniſtæ.

QUÆTIO II.

De ſecunda Eccleſia nota.

EX antedictis habemus vnicam eſſe Eccleſiam, velut Arcam Noe, in quâ quiſquis non fuerit, peribit regnante diluviô; Unde multum errant qui vnumquemque in ſua Religione & fide poſſe ſalvari putant, indifferenter converſando cum Hæreticis & Catholicis, modoque ſumendo Agnum verum in Euchariſtia cum iſtis; modò cœnam ridiculam cum illis; Videndum nunc eſt, vtrum ſicut Eccleſia eſt vna, ita ſit Sancta.

CONCLUSIO. I.

ECCLESIA Chriſti, Sancta eſt. Primò, quia nemo in eam ingreditur, niſi per Baptiſmum ablutus & ſanctificatus; 2. Quia omnia ipſius Inſtituta, Ceremoniæ, Sacramenta, & Doctrina ad Sanctitatem ordinantur, quoniam per ea, vel ſanctificamur, vel in ſanctitate creſcimus. 3. Quia tota Deo dicatur & inſervit in pietate & iuſtitia; itâ vt planè ſine maculâ exiſtat. 4. Quia Chriſtus, qui eſt caput & ſponſus Eccleſiæ, eſt Sanctus Sanctorum. 5. Quia extrà eam non poteſt inueniri vera ſanctitas, quoniam ſanctitas ab beatitudinem ducit, ad quam nulla via eſt pro illis qui ſunt extrà Eccleſiam. 6. Quia doctrina quæ traditur in Eccleſia, prorſus ſancta eſt, tum in fide, tum in moribus; Undè de illa dici poteſt: *Tota pulchra es amica mea,*

& macula non eſt in te. Eſt, inquam, tota pulchra in doctrina Fidei, & macula morum in ea nequaquam reperitur, ſicut fit in doctrina hæreticorum; nulla enim eſt ſecta Paganorum, Philoſophorum, Iudæorum, Turcarum & Hæreticorum, quæ non contineat permultos errorea rectæ rationi contrarios. Hoc conſtat de Paganis qui innumera admittebant in ſuis ritibus flagitia. De Philoſophis antiquis hoc patet etiam; quoniam legibus Licurgi permittebantur adulteria; Perſæ admittebant inceſtas nuptias cum matribus & ſororibus; Apud Maſſagetas, propinqui devorabant eos qui vicini erant morti; Hircani projiciebant cadavera hominum canibus; Platonis legibus, quæ viſæ ſunt omnium optimæ, vel laudabantur, vel præſcribebantur vitia, ut communio uxorum, extinctio conceptuum & Infantium cædes; Mahumetani docent beatitudinem conſiſtere in cibô, potu & uxorum multitudine, multaque abſurda ſtatuunt in ſuo Alcorano: Judæi qui ſcripſerunt poſt adventum Chriſti, multos errores admiſerunt in ſuo Talmud, quod eſt ipſorum verbum Dei non ſcriptum: Nam Rabbi Salomon maximi nominis apud Iudæos in illud Geneſis 2. *Hoc nunc os de oſſibus*; dicit, Adamum cognouiſſe omnes beſtias, libidinemque non potuiſſe extinguere, quoadusque Evam habuerit, ipſumque Adam tantæ fuiſſe ſtaturæ, ut capite cœlum tangeret.

Quantum ad Hæreticos, exploratos etiam errores habuerunt: Gnoſtici enim luxuriam omnem præſcribebant, vitabantque conceptum; qui ſi ſequeretur, fœtum extrahebant de ute-

ro, & contuſum in mortario cum melle & pipere devorabant; Montaniſtæ ſacrificium efficiebant ex ſanguine infantis vnius anni quem æreis aciculis totum exprimebant; Manichæi æquale peccatum eſſe volebant præſcindere folium de arbore, ac interficere hominem; Donatiſtæ de montibus ſe præcipitabant, vel ſuffocabant aquis, vel in ignem conjicibant,] vt efficerentur martyres.

Lutherani dicebant, infantes uti ratione dum baptiſantur, audire verbum Dei, credere & diligere,. quod eſt ſanè ridiculum. Anabaptiſtæ in contrarium errorem inciderunt, aſſerendo infantes baptiſari non poſſe, niſi uſus rationis in illis adfuerit. Tandem Calviniſtæ omnia abſolutâ neceſſitatè euenire dicebant, Deumque faciebant authorem peccati. Ex quibus patet, omnes Hæreticos multa contrà rationem admiſiſſe, quod nullo modo reperitur in Eccleſia Catholica, quam ſanctam proclamat Concilum Conſtantin.

Objicies, in Eccleſia multos paſtores & oves quam plurimas reperiri, in quibus nulla prorſùs eſt ſanctitas: ergo vel illi non ſunt in Eccleſia, vel ipſa Eccleſia non eſt ſancta. Reſp. non dici ſanctam, quaſi ſolos iuſtos contineat, ut volunt Hæretici, quoniam eſt veluti Arca Noe in qua animalia munda cum immundis admittebantur; vel ut area in qua triticum reperitur cũ palea; vel ut ovile in quo ſunt oves & hœdi: Sed dicitur Sancta in ſe, propter rationes allatas licèt admittat in ſuo corpore membra putrida. Eſt inquam, ſancta Eccleſia noſtra, tum ſanctitate intellectus, quæ conſiſtit in carentia erroris

in Fide; tum ſanctitate voluntatis & affectus quæ conſiſtit in perfecta cordis munditia, qua quilibet Chriſtianus ad Deum convertitur. Si quis dicat, A majorî partê ſumitur denominatio, major verò pars Eccleſiæ in peccatoribus conſiſtit, multi enim ſunt vocati, pauci verò electi. Antecedens falſum eſt, quando maximè major illa pars non eſt nobilior; homo quippè dicitur pulcher quando faciem habet pulchram, licet in alijs partibus aliquas habeat deformitates. Adde quòd licet omnia membræ Eccleſiæ ſanctitatem non affectent in actionibus ſuis, eam tamen profitentur; ideoque Eccleſia ſemper Sancta dicenda eſt, ſicut omnes profeſſi alicujus Ordinis non minus Religioſi dicuntur, licet ſuæ Religionis tranſgrediantur præcepta.

Conclusio II.

Ecclesia Reformatorum non eſt ſancta, quia tradit doctrinam ſanctitati repugnantem, dum docet Deum eſſe authorem peccati, nullum peccatum ab homine committi niſi Deo inſtigante & impellente, præcepta Decalogi eſſe impoſſibilia, nec ab vllo, quamtumvìs iuſto, ſeruari poſſe; bona opera nullius eſſe valoris apud Deum, ſed eſſe ſordes & inquinamenta; prædeſtinatos & reprobos neceſſariò ſalvari vel damnari. Quod hæc omnia ſint contraria ſanctitati, patet; Dicet enim aliquis intrà ſe, ſi Deus impellit ad peccatum, cur illi reſiſtam? Si præcepta Decalogi impoſſibilià ſunt, non eſt cur caveam à peccatis, nec quòd ſollicitus ſim de præceptorum Dei obſervatio-

ne: Si bona opera nullius meriti ſint, imò inquinamenta & ſordes, vitari potiùs debent, quàm accumulari: Si prædeſtinati neceſſariò ſalventur, & neceſſariò damnentur reprobi, cur voluptatibus non indulgeam, ſi ſim prædeſtinatus? Si verò ſim reprobus, quid fruſtrà bonis operibus ſtudebo?

Confirmatur quòd ſanctitas non reperiatur in Eccleſiis Reformatorum, quarum capita, nimirùm Lutherus & Calvinus fuerunt perverſa, ubi inſtitutores Eccleſiæ Romanæ nimirùm Patriarchæ, Prophetæ, Apoſtoli, Martyres, Doctores, Confeſſores, & alii ſunt tám ſancti, caſti & pii, ut nil habeant quod reprehendi poſſit ab Hæreticis. De Lutherô, conſtat illum fuiſſe infamem, nam cum duplici Caſtitatis voto aſtrictus fuerit (fuit enim Monachus & ſacerdos) utrumque votum violavit, dum relicto Monaſterio ſacrilegas cum Moniali contraxit nuptias, reliquoque vitæ decurſu in damnato Concubitu perſeveravit, quod ſine dubio maximam infamiam redolet. Quantum ad Calvinum, quis ipſius infamiam conteſtari poteſt? quippè qui Novioduni in Picardia propter crimen Sodomiæ publico judicio condemnatus fuit ad pœnam ignis, quæ interceſſione Epiſcopi in Uſtulationem ferri candentis mutata eſt. Sic Hieronymus Bolſecus Medicus Lugdunenſis, in vita Calvini capite 5. Sic etiam Laurentius Surius ad an. Chriſti 1538. & Thomas Stapletonus, in Promptuario Catholico, ſabbato hebdomadæ tertiæ in Quadrageſimâ.

QUÆSTIO III.

De tertia nota Eccleſiæ, nempe de univerſalitate.

ITA proprium eſt Eccleſiæ, quòd ſit univerſalis ſeu Catholica, ut inter alia quæ tenebant Auguſtinum in gremio Eccleſiæ, erat hæc qualitas: in caput enim 9. Joan. ſic ait; *Multa ſunt quæ in gremio Eccleſiæ me tenent. Tenet me conſenſus populorum; tenet authoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta, vetuſtate firmata; tenet ſucceſſio ſacerdotum ab ipſo Petro; tenet denique ipſum Catholicæ nomen, quod ita inter tot hæreſes Eccleſia ſola obtinuit, ut cum omnes hæretici ſe Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam Eccleſiam conveniatur, nullus hæreticorum Baſilicam ſuam audeat oſtendere.* Conformiter ergo Auguſtino erit noſtra.

CONCLUSIO PRIMA.

ECCLESIA dicenda eſt Catholica, ſeu univerſalis. Eſt, inquam, Catholica tribus de cauſis: Primò ratione loci, quia per uniuerſum orbem diffuſa eſt; 2. ratione temporis, quia ſemper duravit & durabit; 3. ratione hominum ſalvandorum, qui omnes ad Eccleſiæ gremium vocantur, ſi ſalvari peroptant.

Primò eſt Catholica ſeu univerſalis ratione locorum, cùm ſit per totum orbem diffuſa, neque unius Regni aut Provinciæ terminis definita, ut hæreticorum cætus: unde Auguſti-

nus docet, Eccleſiam eſſe ubique & hæreſim pariter, cum hoc diſcrimine, quod Eccleſia eſt ubique una; hæreſis verò ubique diverſa Hæc aſſertio fundatur in illud Evangelij: *In omnem terram exiuit ſonus eorum*; unde nullum eſt regnum, nulla natio nobis cognita quæ hanc Religionem vel non habeat adhuc, vel aliquando non habuerit, vel non incipiat habere, ut videre eſt apud Indos, Japones, Perſas, Mahumetanos, Tartaros, Braſilios, Mexicanos & alios omnes apud quos reperiuntur templa, vel ſaltem altaria, imagineſque Chriſti & Sanctorum, & celebrantur Miſſæ, ſicut & adminiſtrantur Sacramenta, & hoc per prædicationem Apoſtolorum & virorum zelo incredibili animatorum, qui Evangelium Chriſti in quemlibet terræ angulum portavere.

Dicitur 2. Catholica, quia ſemper fuit & ſemper erit, ubi aliæ ſectæ poſt eam incepe-runt, ſenſimque interiere; Author enim cujuſlibet, locus, ortus, oppugnatio & damnatio facilè oſtenduntur; pro vera autem Eccleſia, ad Deum initio mundi, ad Chriſtum in medio ſæculorum recurrendum eſt, & ad finem uſque temporum. Ex ipſomet ore hæreticorum Religio ſeu Eccleſia noſtra per mille annos abſque ulla interruptione duravit à tempore ſcilicèt D. Gregorij (quod ultrò jure negamus) ubi vix ullam hæreſim reperies, quæ per unum ſæculum duraverit, ſine maxima ſui diminutione. Adde quod continua ſucceſſio Pontificum à D. Petro, oſtendit ipſius Eccleſiæ antiquitatem. Si enim Irenæus lib. 3. Cap. 3. enumeret Epiſcopos Romanos

Lutherani inveniantur. Quantùm ad Calvinum, ipſius error tam brevi duravit, ut penè natus, penè diviſus fuerit, nimirùm per Libertinos in Gallicâ, per Puritanos in Anglia, per Trinitarios in Poloniâ & Samoſatenos in Tranſylvaniâ.

Tertiò Reformatorum Eccleſia non eſt Catholica ratione ſalvandorum; nam omnes qui ſalvantur, in Eccleſia reformata non ſalvantur; alias ante Lutherum & Calvinum per mille quingentos annos, nullus evaſiſſet ſalvus. Imò nullus in ea ſalvari poteſt; ſalvaretur enim vel per Fidem ſolam, vel per Fidem operibus conjunctam: non primum quia Jacob. 2. *fides ſine operibus mortua eſt*, & nemo poteſt ſalvari mortuâ fide: Nec ſecundum, quia ſi aliquis ſalvaretur Fide & operibus ſimul, non eſſet Lutheranus aut Calviniſta, ſed purè Catholicus, quoniam Eccleſia in Chriſtianis tantùm exigit fidem & opera.

QUÆSTIO. IV.

De ultima nota Eccleſiæ, qua Apoſtolica dicitur.

LICET ex præcedenti concluſione Eccleſia Chriſti ſit univerſalis & Catholica, non minus tamen Romana dicenda eſt, & in hoc hæreticis non licitum eſt nos arguere, quòd ad locum particularem definiamus Eccleſiam quæ univerſalis eſt: Nam Eccleſia dupliciter poteſt ſumi, primò pro Eccleſia particulari, quæ Romæ fuit ab initio & nunc eſt;

Secundò pro tota collectione omnium Fidelium, qui toto orbe diffuſi Romano Pontifici adhærent. Primo modo ſumpta, Eccleſia Romana non eſt univerſalis, ſed ad ſummum Patriarchalis, ſolum Patriarchatum occidentalem continens: ſumpta vero ſecundo modo (ut ſumimus reverà) eſt univerſalis; quia toto orbe diffuſa eſt; & Romana dicitur, quia Romanus Pontifex illi præeſt, ſicut totius orbis Chriſtiani Eccleſiis. Non fuit autem ſine ſpeciali curâ factam, ut caput Eccleſiæ Romæ ſederet, ad quam primò Chriſtus deſtinavit Petrum, ut ſcilicèt potentiam virtutis ſuæ oſtenderet Chriſtus, collocando principes regni ſui ſpiritualis, ubi mundus univerſi imperii caput collocaverat. Non clament ergo hæretici, Romam eſſe meretricem illam cui nomen datur Babylon in Apocalypſi: licèt enim talis fuerit aliquando, pro tempore quo gentilis erat, omnium gentium imbuta erroribus, contra Deum blaſphemans & effundens ſanguinem Sanctorum ex Hieronymo & Tertul. poſtquam tamen nomen Chriſto dedit, non amplius meretrix, ſed ſponſa fidelis fuit nominanda; ſcriptam enim in fronte blaſphemiam, Chriſti confeſſione delevit, inquit Hieron. Non obſtante ergo hoc clamore hæreticorum Eccleſia jurè dicenda eſt Catholica; unde videre nobis remanet an ſit Apoſtolica, in quo conſiſtit ultima nota Eccleſiæ,

Conclusio Prima.

Ecclesia verè Apoſtolica eſt tribus de cauſis; nimirum, quia ab Apoſtolis fundata eſt; quia doctrinam quam habet ab Apoſtolis accepit; & ratione ſucceſſionis continuæ Pontificum ab apoſtolis.

Primò, Eccleſia Apoſtolica dicitur, quia per Chriſtum qui eſt Apoſtolus, per duodecim Apoſtolos à Chriſto inſtitutos, & per D. Paulum poſt Chriſti aſcenſionem in Apoſtolum electum fundata eſt. Quod Chriſtus Author & fundator noſtræ Eccleſiæ dicendus ſit Apoſtolus, patet, quia Apoſtolus idem eſt ac miſſus, Chriſtus autem â Patre miſſus eſt ad homines redimendos & edocendos. Joan. 20. *Sicut miſit me vivens Pater*, &c. Quod etiam D. Paulus ut Apoſtolus fundaverit Eccleſiam, patet, quia multos Fideles Eccleſiæ genuit per predicationem. 1. ad Cor. 4. *Per Evangelium ego vos genui*; & ad Gal. 4. *Filioli quos iterum parturio* Quibus poſitis, facilè eſt videre, Eccleſiam eſſe Apoſtolicam, quia tum Chriſtus, tum Paulus, tum Apoſtoli Eccleſiam fundarunt prædicatione & ſanguine; ita quòd iſti Spiritum Dei habentes, illum communicaverint Eccleſiæ, ſicque ſunt ſecundaria fundamenta illius civitatis Dei viventis.

Secundò, Eccleſia eſt Apoſtolica, quia nedùm Eccleſiam Apoſtoli fundarunt, ſed ipſam per totum orbem propagarunt, juxtà id quod habetur ad Rom. 10. *In omnem terram exivit ſonus eorum*; ſed quia Apoſtolorum doctrinam ſemper retinuit & retinebit ad Gal. 1. *Licet nos*

aut Angelus de cœlo evangeliZet vobis præter quod evangeliZavimus, Anathema ſit : quod de ſolâ Eccleſia Romana intelligi poteſt; non vero de Eccleſiis reformatis, quarum paſtores nec ſecuti ſunt mores, nec doctrinam Apoſtolorum; Apoſtoli enim ſecuti ſunt continentiam, & caſtitatem amplexantur; Deformati vero Caſtitatem impoſſibilem dicentes omni libidini immerſi ſunt, & vota pefectionis non ſolum irrita, ſed & impia & non ſervanda proclamant. Quantum ad doctrinam Apoſtolicam; omninò illi adverſantur, quia repudiant bona opera contra Petrum dicentem, *Satagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem faciatis*; Traditiones rejiciunt, contra D. Paulum clamantem, *Tenete traditiones quas didiciſtis à me*: extremamque Unctionẽ ex numerô Sacramentorum tollunt, eſtò Jacobus dicat vocandos eſſe Presbyteros Eccleſiæ, ut ungant infirmos.

Tertiò, Eccleſia eſt Apoſtolica, ratione ſucceſſionis continuæ Prælatorum ab ipſis Apoſtolis: hæc enim Pontificum ſucceſſio à Clemente 9. nuper è vivis ſublato, deduci poteſt uſque ad Linum, Cletum, Clementem & Petrum. Hoc nullomodò aſſeverare poſſunt hæretici noſtri, quorum capita & inſtitutores fuerunt Lutherus & Calvinus in præcedenti tantum ſæculo nati. Nec dicant iſti, ſe habere ſucceſſionem doctrinæ ab Apoſtolis, licèt non habeant viros Apoſtolicos ſibi invicem ſine interruptione ſuccedentes : hoc enim fieri non poteſt, nam tempore intermedio ab Apoſtolis ad Lutherum & Calvinum, ubi erat illa doctrina? certè debuit exiſtere, cùm ſit acci-

dens, in aliquo ſubjecto, tanquam aliquod depoſitum deducendum à Majoribus ad poſteros; attamen à primis quingentis annis quo Eccleſia Romana corrupta eſt, ut prætendunt, nullus erat Fidelis, nec ulla viſibilis Eccleſia quæ talem doctrinam retineret. Meliùs ergo longè eſt ſi concludamus Eccleſiam noſtram non verò Reformatam, eſſe Catholicam. Hic Notandum eſt, quòd, ut ſucceſſio perſonalis ſit eſſentialis nota veræ Eccleſiæ, debeat conjungi cum ſucceſſione in doctrina, unum enim ſinè altero non ſufficit; nam licet in quatuor Eccleſiis Patriarchalibus Orientis enumerari poſſint Antiſtites ſibi invicem ſuccedentes, in qualibet tamen harum Eccleſiarum nunc viget & ſæpè viguit hæreſis. In Eccleſia Conſtantinopolitana, Macedonius, Neſtorius, Anthimius, Sergius & alij plures ſederunt. In Anthiochenâ Paulus Samoſatenus, Ulalius, Petrus Gnafeus & alij Hæreſiarchæ viſi ſunt. In Alexandrina, Georgius Cappadox, Lucius, Dioſcorus & cæteri. In Hieroſolimitana denique Saluſtius, Arſenius, Heraclius & alii ſedem tenuerunt. In Romana verò nullus unquam ſedit hæreticus, immò deficientibus illis quatuor, ſemper immobilis remanſit. Undè de ea verificari poteſt illud Eſa. 19. *Erunt quinque civitates iurantes per Deum exercituum, veruntamen civitas Solis una vocabitur*; Ideſt, quatuor Patriarchales Eccleſiæ in cultu Chriſti olim florentiſſimæ, paulatim in hæreſim defecerunt; Eccleſia verò Romana, vera civitas ſolis, à quâ lux veritatis undequaque diffunditur, ſemper manet ſtabiliſque manebit.

CONCLVSIO

Conclusio II.

Ecclesia Reformata non eſt ullo modò Apoſtolica : non eſt enim fundata ab Apoſtolis, nec propagata; ſed in Luthero & Calvino initium habuit, & ab illorum diſcipulis propagata eſt: Non habuit etiam continuam ſucceſſionem Prælatorum ab Apoſtolis uſque ad Calvinum & Lutherum progenitores ſuos: nec denique habet Apoſtolorum doctrinam, ut jam probavimus, quod ultrò confirmari debet. Primò, Apoſtoli docent, Deum neminem incitare ad peccatum, cum malorum intentator ſit: Calvinus verò Lib. 1. Inſtit. Cap. 18. §. 4. docet, peccatores eſſe certa Dei deſtinatione ad peccandum impulſos. Secundò, 2. Petri 3. Scriptura dicitur in multis difficilis intellectu, & Lutherus in præfatione aſſertionis omnium articulorum à Leone X. damnatorum, dicit, Scriptura ipſa per ſe eſt certiſſima, facillima, apertiſſima, & ſui ipſius interpres. 3. Homo habet uſum liberi arbitrii, 1. ad Cor. 7. *Poteſtatem habens ſuæ voluntatis*: Lutherus verò art. 36. ſcribit, quòd liberum arbitrium eſt figmentum in rebus, ſeu titulus ſine re; quia omnia ſub Deo ſunt, contrà quem nihil poſſumus: Et Calvinus 3. Inſtit. Cap. 23 §, 9. affirmat reprobos non poſſe evadere peccandi neceſſitatem, cum ipſis ex Dei ordinatione injiciatur. 4. Paulus 1. ad Timot. 2. docet Deum velle omnes ſalvos fieri & neminem perire: Calvinus verò Lib. 3. Inſtit. Cap 21. §. 1. ait. Palam eſt Dei nutu fieri, ut alijs ultrò offeratur ſalus, alii ab ejus aditu arceantur. 5. Fidem

ſine operibus mortuam dicit Jacobus Cap. 2. Lutherus verò dicit Lib. de Capt. Babyl. Cap. de Baptiſmô, fidem ſine operibus ſufficere, ſicut Calvinus Lib. 3. Inſtit. Cap. 4. §. 28. Multa hujuſmodi, quæ prolixius eſſet retexere, contraria Apoſtolis admittunt Hæretici.

QUÆSTIO V.

Quænam ſunt rationes aliæ, quibus oſtenditur veritas Eccleſiæ Romanæ, & falſitas reformatæ?

EX dictis jam conſtat, falſam eſſe Eccleſiam reformatam, & veram eſſe Eccleſiam Catholicorum ſeu Romanam; inquantùm iſta habeat quatuor notas eſſentiales, quæ unicè ad veram Eccleſiam ſpectant; illa verò nullas earum obtineat, cum non ſit Una, Sancta, Catholica nec Apoſtolica. Licet, verò, ex illis notis appareat falſitas Eccleſiæ Reformatæ, non deſunt tamen aliæ rationes, quibus illius falſitas comprobatur; undè

Dico primò, falſam eſſe Reformatorum Eccleſiam; quia Lutherus & Calvinus ſeipſos ſine legitima vocatione intruſerunt ad talem reformationem. Sicut autem in Regno Civili nemo poteſt ſibi arrogare pro ſuo libitô poteſtatem gubernandi populum, abrogandi veteres leges & conſuetudines, ac totum Politiæ ſtatum mutandi & reformandi, aliàs tyrannus habebitur; ſic etiam non poteſt quis abſque legitimo titulo uſurpare poteſtatem docendi & dirigendi populum in Fide ac Religione, niſi

fur & latro vocetur. Ioan. 10. *Qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliundè, ille fur eſt & latro.* Cum ergo Lutherus & Calvinus ſine ullo Iure arrogarint ſibi poteſtatem docendi populum in fide, totumque Eccleſiæ ſtatum immutandi & reformandi, proindè Eccleſia ab ipſis reformata vera & legitima eſſe non poteſt defectû legitimæ miſſionis.

Quod illì Reformatores non fuerint legitimè miſſi, patet triplici ratione. Primò, quia Spiritus Sanctus, à quô dicuntur miſſi inviſibiliter, eſt Spiritus Patris & unitatis, qui contradictionem inſpirare non poteſt; ſed in ſuâ reformatione Lutherus multa proponit credenda quæ improbat Calvinus, ut inter alia realitatem Corporis Chriſti in Euchariſtiâ, quam aſſerit Lutherus cum exiſtentiâ panis, & negat Calvinus, docens Corpus Chriſti eſſe tantùm figurativè in eâ, & manducari ſolùm per Fidem. Secundò, quia illi qui hactenùs miſſi ſunt ad inſtruendum populum in Fide, à ſolo Deo ſcilicèt, ut ſe jactitant Lutherus & Calvinus, ità fuerunt à Spiritu Sancto directi, ut nullum errorem aut falſitatem credendam propoſuerint populo, ut patet de Moïſe, Chriſto, Prophetis & Apoſtolis; ſæpiùs tamen mentiti ſunt Lutherus & Calvinus, dicentes, hominem non habere uſum liberi arbitrii; Deum eſſe authorem peccati; ipſum velle abſolutè, ut major pars hominum pereat; & ſimiles errores proponendo qui in Deum ſunt blaſphemi & hominibus, horrorem ac deſperationem incutiunt. Tertiò, quia illi qui miſſi ſunt à Deo miſſione extraordinariâ, ut ſe dicunt illi Hæ-

reſiarchæ, qui non habent miſſionem ordinariam, quæ fit mediantè electione, vel conceſſione eorum hominum quorum intereſt, quo pacto confertur Parochis ab Epiſcopo, Epiſcopis à Pontifice, & Pontifici mediante electione Cardinalium; Illi, inquam, quibus confertur Miſſio extraordinaria, ut Moïſes, Prophetæ, Chriſtus & Apoſtoli, debent probare ſuam miſſionem per viam miraculorum, quod nuſquam fecerunt illi Reformatores, & ſic eorum Miſſio non fuit legitima.

Supereſt oſtendendum, eos qui fuerunt miſſi extraordinariè, probaſſe ſuam Miſſionem miraculis, quod omninò neceſſarium eſt, tùm ex parte ejus qui mittitur, tùm ex parte eorum ad quos mittitur. Si enim aſſerat aliquis à Deo ſe miſſum eſſe, quod tamen probare non poteſt, ut impoſtor habebitur; ſi etiam illi ad quos fit miſſio, credant aliquem à Deo mitti ſine probatione ſuæ miſſionis, non prudenter æſtimabunt. Primò, Moïſes ad Pharaonem miſſus à Deo, multa coram illo edidit miracula. ut patet Exod. 3. Secundò, quod dicitur de Moïſe, verum eſt de Prophetis, qui ſuam miſſionem ad populum miraculis confirmarunt; nam tempore Achab Regis fuit diſſertatio inter Eliam & Prophetas Baal, 3. Reg. 18. & cùm hi omnes ſe legitimè miſſos affirmarent, dixit Elias, ſe confirmaturum eſſe miſſionem ſuam evidenti miraculo, quod Prophetæ Baal facere non poſſent; Duo enim boves in fruſta conciſi, & ſuper ligna poſiti ſunt in Holocauſtum, alter pro Elia, alter pro Prophetis Baal; Hi invocato nomine Deorum ſuorum,

non potuerunt à Deo obtinere ignem,quo ſuum Holocauſtum conſumeretur: Elias autem invocato Deo Iſraël impetravit; quo miraculo permotus populus, interfectis Prophetis Baal, tanquam impoſtoribus, Eliam, tanquam à Deo miſſum acceptavit. Tertiò, ſuam miſſionem coram populo confirmarunt Apoſtoli, ut pote loquendo variis linguis, dæmonia expellendo, morbos umbrâ vel verbo curando, mortuos revocando ad vitam, juxta illud Marc. 16. *Prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.* Quod de ſe in particulari teſtatur Paulus 2. ad Cor. 12. *Signa Apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos in prodigiis & virtutibus.* Quartò, probavit etiam ſuam miſſionem Chriſtus per miracula, licet pro ſe habuerit vaticinia omnium Prophetarum, licet habuerit teſtimonium Joannis Baptiſtæ, licet de eo dixerit Pater cœleſtis, *Hic eſt filius meus dilectus*, &c. tamen adhuc opus illi erat miraculis, quibus refertum eſt Evangelium, juxtà illud Ioan. 14. *Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me eſt? alioqui propter opera ipſa credite.*

Ex his concludendum eſt, quòd hæretici noſtri qui non habuerunt miſſionem ordinariam, quoniam illos non elegerunt Prælati, ut contra mores & ritus Eccleſiæ declamarent: qui etiam non habuerunt miſſionem extraordinariam quam probare poſſint, ridiculos abſolutè videri, dum nobis proponunt novam Eccleſiam quæ in ſponſam Chriſti inſurgere prætendit, affirmantes Eccleſiam Chriſti à multis jam ſæculis in Fide erraſſe, majores noſtros

quotquot in ea vixerunt, damnatos eſſe, nos omnes qui in eâ jam vivimus in errore & tenebris verſari, neminemque omnium noſtrum ſalvari poſſe. Cum hæc omnia maximi ſint momenti, non leviter his impoſtoribus credendum eſt; aliàs ut fatui haberemur, ſi plus illis, quàm Prophetis & Apoſtolis adhiberemus fidem, quippe qui nullum miraculum, nullum teſtimonium divinum, nec ullum ſignum evidens obtinere poſſint. Nec dicant adverſarij, ſufficiens ſuæ miſſionis teſtimonium eſſe, quòd infiniti propè homines doctrinam Lutheri & Calvini amplexi fuerint ſtatim à principio, & hoc ſine miraculis; hoc enim mirum videri non debet, quia ſicut in Veteri Teſtamento infiniti ferè homines adhærebant falſis Prophetis, quia grata prædicabant, ſicut etiam in Novo major pars orbis Mahumeto adhæret, inquantùm blanda ſenſibus omnia proponit; ſic etiam nil mirum eſt, ſi voluptuoſi ſequuntur Calviniſtas & Lutheranos, qui Caſtitatem, Mortificationem, Iejunia, Confeſſionem Auricularem, & ſimilia repudiant.

Dico ſecundò, falſam eſſe Reformatorum Eccleſiam, quandoquidem in multis articulis ſibimet contradicunt, quod non eſt proprium Eccleſiæ, quæ cùm verum ſemper edoceat, nuſquàm ſibi contradicit. De contradictionibus Lutheri quæ propè infinitæ ſunt, ſcribit Joannes Cochleus in libro qui inſcribitur, *Lutherus ſepticeps*; Modò dicit Lutherus, Eccleſiam multis annis fuiſſe inviſibilem, & undequaque diſperſam; modò ſuſtinet illam fuiſſe ſemper viſibilem. Super Pſ. 109. Reſol. 26.

Miſſam Sacrificium eſſe agnoſcit, poſteà illam inventionem diaboli nuncupat. Serm. de Nativit. S. Joan. Bapt. orationes pro mortuis recipit, & contrarium docet Serm. de Laſaro. Super Euchariſtiam triginta ſex opiniones omnino contrarias in mente habuit. Quantum verò ad contradictiones Calvini, permultæ ſunt, quarum aliquas tantùm referam. Primò, Lib. 1. Inſtit. Cap. 18. docet Deum eſſe authorem peccati; contrarium verò aſtruit in Inſtructione contrà Libertinos, cap. 14. ubi ait, *Temulenti iſti à Deo omnia fieri perſtrepentes, eum mali authorem conſtituunt.* Et infrà: *Cum Deo nil magis proprium ſit, quàm ſua bonitas, ipſum à ſe abnegari oportet, & in Diabolum tranſmutari, ut malum efficeret, quod ei ab illis tribuitur.* Secundò, ad Cap. 1. Ioan. v. 1. docet Chriſtum eſſe verum Deum & ejuſdem eſſentiæ cum Patre: Contrarium tamen inſinuat Lib. contra Valentinum Gentilem, ubi tria aſſerit: 1. Nomen Dei per excellentiam ad ſolum Patrem pertinere: 2. Solum Patrem propriè dici Creatorem Cœli & Terræ, & impropriè Filium: 3. Impropriam ac duram eſſe locutionem Symboli Nicæni; *Deum de Deo, lumen de lumine*, in quibus facit Patrem Filio majorem & excellentiorem, & proindè verum Deum negat Filium, & Patri conſubſtantialem: Unde illud Ioan. 10. *Ego & Pater unum ſumus*, interpretatur eodem modô, quo Ariani, dicens in Comment. *Abuſi ſunt hoc loco veteres, ut probarent Chriſtum eſſe Patri conſubſtantialem; neque enim Chriſtus de unitate ſubſtantia diſputat, ſed de conſenſu quem cum Patre habet*, Tertiò, ſibi con-

tradicit Calvinus ſupra limbum Patrum, in quô Patriarchæ, tanquam in carcere detinebantur antè adventum Chriſti; illum enim cum Catholicis admittit contra Anabaptiſtas in Phyſicopannichia, cùm ait; *Nec verò miretur quiſquam includi carcere Sanctos Patres, qui Redemptionem Chriſti expectabant.* Eundem tamen negat Lib. 2. Inſtit. Cap. 16. §. 9. dum dicit; *Neſcio quî factum ſit, ut poſteritas locum putaret eſſe ſubterraneum; cui affingit nomen Limbi; ſed hæc fabula, tametſi magnos authores habet, nìl tamen, quàm fabula eſt.* Unde Calviniſtæ per Chriſtum deſcendentem ad Inferos intelligunt deſcenſum corporis ejus in ſepulchrum. Quartò, fatetur Calvinus extare præceptum Chriſti de Baptiſmô aquæ Lib. 4. Inſtit. cap. 15. §. 19. hoc tamen negat in commentario illius loci, ubi dicit Ioannes 4. *Niſi quis renatus fuerit ex aquâ*, &c. dum ait: *Nullo modò adducor, ut Chriſtum de Baptiſmo verba facere credam.* Et ibidem, Spiritum & aquam pro eodem poſuit. Sunt & aliæ multæ contradictiones in doctrina Calvini, ſed hæ ſufficiunt, ut oſtendatur veritatem non reperiri in Calvini doctrinâ, quandoquidem veritas ſemper ſibi eadem manet, nulliſque contradictionibus ſubjicitur.

Dico tertiò, falſam eſſe Reformatorum Eccleſiam, quia non conſpirat cum Eccleſiâ antiquâ quæ primis quingentis annis Apoſtolicam Doctrinam retinuit, ex ipsâ você Hæreticorum. Hoc modo compeſcuit hæreticos Theodoſius Imperator ex Sozomeno Lib. 7.

Cap. 12. jubens ſectarum principes convenire, à quibus poſtulavit, an exiſtimarent antiquos Patres, qui Eccleſiam rexerant ante diſſidium illud quod tunc de Religione ortum fuerat, rectè conſenſiſſe & verè Apoſtolicos fuiſse? quod cùm illi affirmaſſent, ſubjunxit; Examinemus ergo Doctrinam veſtram ad illorum ſcripta; & ſi cum illis conſenſerit, retineatur; ſin minùs, abjiciatur. Ex hoc patet, Doctrinam veram in fide non eſſe, niſi conformis ſit antiquæ, qualis non eſt Doctrina Hæreticorum, maximè Calvini qui toti antiquitati omninò repugnat. Hoc habetur Primò, ex Lib. 2. Inſtit. Cap. 2. §. 4. ubi ait: *Semper apud Latinos nomen liberi arbitrij extitit & apud Græcos, ergo verò* (paulo infrà) *hujuſmodi vocem neque uſurpare velim, & alios ſi me conſulant, abſtinere optarim.* Secundò, Inſtit. Lib. 2. Cap. 14. fatetur ſe toti antiquitati repugnare, dicens §. 3. *Non poteſt excuſari veterum error, qui dum ad Mediatoris perſonam non attendunt, totius doctrinæ quæ in Evangelio Ioannis legitur, jejunum obſervant ſenſum ſeſeque implicant multiloquiis.* Tertiò, loquendo de Satisfactione, Inſtit. lib. 3. Cap. 4. §. 38. *Omnes ferè veteres*, inquit, *quorum libri extant, aut in hac parte lapſi ſunt, aut nimis aſperè locuti.* Quartò, agens de oratione pro defunctis; Inſtit. Lib. 3. Cap. 5. §. 10. ait: *Ante mille & trecentos annos uſu receptum fuit, ut precationes fierent pro defunctis: ſed veteres omnes, fateor, in errorem arrepti ſunt.* Quintò, Lib. 4. Inſtit. Cap. 15. §. 20. habet: *Multis ab hinc ſæculis adeóque ab ipſo ferè Eccleſiæ exordio, uſu receptum video, ut*

in periculo mortis laïci baptiſarent, non video qua ratione poßit defendi. Similia videri poſſunt apud Calvinum multis in locis. Lutherani etiam ſeu Centuriatores Magdeburgenſes docent eadem dogmata ab antiquis Patribus tradita fuiſſe, qualia nos hoc tempore tuemur, quibus tamen ipſi ſeſe opponunt, ex quô apparet doctrinam tum Calviniſtarum, tum Lutheranorum omninò derogare doctrinæ Patrum qui in primitivâ Eccleſiâ floruere.

Confirmatur hæc veritas ex praxi Calviniſtarum, qui, ne adeſſet aliqua conformitas inter Eccleſiam primitivam & ſuam, voluerunt reformare Eccleſiam, ſacram Scripturam, doctrinam ſanctorum Patrum, Sacramenta, Catholicorum Templa, Feſta, & Jejunia; de quibus omnibus parùm dicere convenit. Primò, Reformarunt, vel potiùs difformarunt Eccleſiam, decernentes ipſius regimen ad Conſiſtorium, & ad Reges & ad Principes ſæculares pertinere. Secundò, Sacram Scripturam reformarunt, illam ſpoliantes traditione, quæ illi Germana ſoror eſt, illam privantes aliquot partibus ſeu membris, & ipſam tot verſionibus tranſmutantes, ut non ſit ampliùs ſibi ipſi ſimilis. Tertiò, Reformarunt Symbolum Fidei, negando Chriſtum ad Limbum deſcendiſſe; Unde per, *Deſcendit ad Inferos*, intelligunt, Corpus ipſius in ſepulchro fuiſſe depoſitum. Quartò, reformarunt Doctrinam Sanctorum Patrum, ipſis repugnando, ut in præcedenti aſſertione viſum eſt. Reformarunt, Quintò, Sacramenta, duo tantùm eſſe contendentes, nimirùm Baptiſmum & Euchariſtiam, quod aſſerit,

Auguſtinum tenuiſſe Pleſſæus Lib. 4. de Euchariſtiâ Cap. 1. quod falſiſſimum eſt; Auguſtinus enim Lib. 2. contra litteras Petiliani Cap. 104. agnoſcit Confirmationem, quam vocat Sacramentum; agnoſcit etiam Ordinem Lib. 2. contra Epiſtolas Parmeniani Cap. 13. agnoſcit Pœnitentiam Lib. 1. de adulterinis conjugiis Cap. 26. & 28. agnoſcit Matrimonium Lib. 1. de Nuptiis & Concupiſcentia, Cap. 10. agnoſcit denique Extremam Unctionem Serm. 215. de tempore. Ex quibus facilè apparet injuria quam irrogat Pleſſæus Auguſtino. Reformarunt Sextò. Miniſtros Eccleſiæ tollendo Ordinem & Hierarchiam Eccleſiaſticam, liberando eos à Cœlibatû & novas leges eccleſiaſticas præſcribendo illis. Reformarunt Septimò Templa & Monaſteria, aliqua deſtruendo, alia profanando, ab illis imagines eliminando, & inceſtas Nuptias Monachorum & Monialium faciendo. Reformarunt Octavò Catholicorum Feſta, ipſa reducendo ad diem Dominicam, ut impleretur quod dictum eſt per Prophetam Pſal. 73. *Quieſcere faciamus omnes dies Feſtos Dei à terrâ.* Reformarunt Nonò Jejunia, hoc fundamento moti, quòd illa debeant eſſe libera, non coacta; unde ſuſtulerunt Jejunium Quadrageſimæ, Quatuor temporum, Vigiliarum, & abſtinentiam à carnibus Feriâ ſextâ & Sabbatô.

CAPUT ULTIMUM.

De Oppugnatoribus & Propugnatoribus Eccleſiæ.

EODEM ferè momentô, quo Eccleſia nata eſt ex Chriſto in Cruce pendente, Infernus livore ululans ipſam prævidendo tanquam Arcam Noé, ab æternitate deſtinatam, ut hominum univerſitas à diluviô æterno liberaretur, in ipſam inſurrexit, ut eam ad interitum reduceret; unde ferocitatem Imperatorum ſuſcitavit, qui in gratiam Paganiſmi, quem profitebantur, tormentis pluribus, ſed inauditis inceſſanter conabantur membra hujus Eccleſiaſtici Corporis exterminare. Unde, ex ſupputatione aliquorum, pluſquàm undecim milliones Chriſtianorum Tyrannorum gladio occubuerunt, qui numerus ſufficeret, ut qualibet die anni celebrare poſſet Eccleſiâ pluſquam triginta millia Martyrum feſtum diem. Pagani tamen & Idololatræ non fuerunt crudeliores Eccleſiæ adverſarij, imò quolibet ſæculo plus ſæviit in illam hæreſis, quàm Imperatorum barbaries, & plures animas damnaverunt Hæreſiarchæ, quàm perſecutio non occiderit corpora; quod Deus proſpiciens, ut ipſam conſervaret, quolibet etiam ſæculo Apoſtolos, Apoſtolicoſque Doctores protulit, qui doctrinâ & virtute ipſius defenſionem ac conſervationem ſuſcepere. In

hoc capite non intendimus omnes omninò hæreſes enumerare; ſicut nec omnes Patres qui ſe ſe errori oppoſuerunt, ſed eas ſolum hæreſes quæ majores nominis fuerunt, & Patres cujuslibet ſæculi illuſtriores ſumus, Deo dante, allaturi.

De Hæreſibus & Doctoribus

PRIMI SÆCULI.

PRIMI ſæculi hæreticorum primus fuit *Simon Magus* qui exiſtimavit donum Dei pecuniâ obtineri poſſe, mundum non eſſe creatum à Deo, non eſſe liberum arbitrium, bona opera non eſſe neceſſaria, animas de corpore in corpus migrare, eſſe Deum qui apparuit in Samariâ ut Pater, in Judæâ ut Filius, in Gentibus ut Spiritus Sanctus, & ſimilia in quibus multos habuit diſcipulos. Fuit deindè *Menander* eaſdem tenens opiniones, addens ſe eſſe Salvatorem mundi, Baptiſmum in ſuo nomine conferri debere, & nullam fore Reſurrectionem carnis. *Nicolaitæ* dicti à Nicolaô, uno ex ſeptem primis Diaconis, docuerunt licere fornicari, veſci Idolothytis, & luminaria ſuffocabant in conviviis ſuis, ut libentiùs ſua committerent adulteria. *Cerinthus* & *Ebion* Jeſum eſſe purum hominem ex Joſephô natum docuerunt. Fuerunt & plures alii quos omitti vult noſtra brevitas.

Sicut in primò ſæculô fuerunt plures Hæreſiarchæ contra Eccleſiam, ſic pro illa tuen-

dà multi fuerunt Apoſtoli, Sancti & Doctores, quorum aliquos referemus. Inter alios fuerunt *D. Paulus* per Cœleſtem revelationem in Evangelio pleniſſimè doctus quatuordecim ſcripſit Epiſtolas *S. Ioannes Apoſtolus*, qui ſcripſit Evangelium, Apocalypſim, & Epiſtalas tres. *S. Matthæus*, qui ſcripſit Hebraïcè Evangelium. *S. Iacobus*, qui Epiſtolam unam edidit. *S. Iudas*, frater Jacobi qui unam brevem ſcripſit. *S. Marcus*, qui brevè conſcripſit Evangelium. *D. Lucas*, qui protulit actus Apoſtolorum. *D. Clemens*, qui multa ſcripſiſſe fertur. *D. Dionyſius Areopagita*, Pauli Diſcipulus, qui plura edidit de cœleſti Hierachiâ, de Eccleſiaſt. Hierarchiâ, de DD. Nominibus, de Myſtica Theologiâ, & quaſdam Epiſtolas. *S. Ignatius* Epiſcopus Antiochenus, qui plures Epiſtolas conſcripſit, quarum ſeptem enumerat Euſebius Lib. 3. Hiſt. Cap. 30.

De Hæreſibus & Doctoribus.

SECVNDI SÆCVLI.

HÆRESIARCHÆ majoris nominis qui apparuerunt in hoc ſæculo, fuerunt *Saturninus* à quo Saturniani: Hi erant diſcipuli Simonis & Menandri, quorum hæreſes ſuſtinebant. *Chiliaſtæ ſeu Millenarii*, qui docebant Sanctos regnaturos mille annis poſt Reſurrectionem cum Chriſto in terris. *Carpocratiani* à Carpocrate Alexandrino, docente Jeſum Chriſtum eſſe ex Joſeph natum, Mundum

fuiſſe creatum ab Angelis, legemque & opera non eſſe neceſſaria fidelibus; ſemper ſequebatur eum Marcellina ſua meretrix. *Valentiniani*, à Valentino, qui factus eſt hæreticus, quia Epiſcopatum obtinere non potuit: Hîc dicebat, Chriſtum tranſiiſſe per uterum virginis, tanquam per canalem, non verò ſumpſiſſe ab ea carnem. Hi propter ſuam inſignem doctrinam ſe dicebant Gnoſticos, ſeu ſapientes, & cognoſcentes. *Caiani*, inde dicti ſunt quòd Caïnum, Sodomitas, Chore, Dathan & Abiron ſalvatos eſſe dicerent; Negabant carnis Reſurrectionem, Judamque ut aliquid divinum agnoſcebant, quia tradendo Chriſtum agnoſcebat, quantùm ipſius mors eſſet profutura. *Ophitæ*, ſic dicti quod crederent, ſerpentem, qui Adam decepit, fuiſſe Chriſtum: Serpentem verum conſervabant, quem adorabant & faciebant incantationibus aſcendere ſuper altare, ubi oblationes lambebat & regrediebatur poſteà in cavernam. *Cerdoniſtæ* duos agnoſcebant Deos ſibi contrarios, unum miſericordiæ, Patrem Chriſti & authorem Euangelii; alium juſtitiæ creatorem mundi & authorem veteris legis. *Marcioniſtæ* in eodem errore fuerunt; erat enim Marcion Cerdonis diſcipulus, cujus opiniones Romæ ſuſtinuit, negabatque, cum illo Incarnationem Chriſti, dicens ejus corpus fuiſſe de cœlo, non de Virgine; carnes & uſum Matrimonii damnabat, volebatque Chriſtum in deſcensû ad inferos liberaſſe animas Reproborum. *Montaniſtæ*, à Montano Phryge, unde Cathaphrygæ dicti ſunt diſcipuli ejus, propter perverſam vitam ipſius

Montani, cujus nomen, quod ab initio accepe-rant, reprobarunt poſteà ; Ipſe Montanus ſe Paracletum dicebat, plures ſeduxit, & inter alios Tertullianum. *Quartadecimani* vel *Paſchatitæ* ſemper volebant Paſcha celebrari quartadecimâ Lunæ Martii, quod Catholici celebrant Dominicâ ſequente. *Adamitæ* ſequebantur nuditatem Adami; credebant non eſſe licitum hominibus nec fœminis veſtitos adeſſe in ſuis comitiis, quæ erant verus Paradiſus, matrimonium repudiantes tanquam diabolicum, ſimul ſe conjungebant in tenebris, volebantque preces ad Deum omnia cognoſcentem eſſe inutiles. Multis aliis hæreſibus refertum eſt hoc ſæculum.

Inter ſanctos Patres ſecundi ſæculi fuere *Iuſtinus Martyr* an. 150. cujus ſcripta ad nos pervenerunt quæ recenſet Euſebius Lib. 4. hiſt. Cap. 17. *Athenagoras* An. 155. qui inſignem pro Chriſtianis Apologiam ſcripſit. *Egeſippus* An. 177. qui ſcripſit Hiſtoriam Eccleſiaſticam uſque ad ſua tempora. *S. Irenæus* Epiſcopus & Martyr An. 180. multa ſcripſit, ſed ad nos peruenerunt tantum quinque libri adverſus Valentinum ; probabilius eſt ipſum Græcè ſcripſiſſe, quàm Latinè.

De Hæreſibus & Doctoribus.
TERTII SÆCVLI.

SVRREXERUNT in hoc tertiò ſæculo *Origeniſtæ* ex Origene qui *Adamantius* vocabatur ob conſtantiam quam habuit tempòre perſecu-

tionis; credebat ſolos Eunuchos poſſeſſuros eſſe Regnum cœlorum; undè ſe caſtravit, non ferro, ſed pharmaco; & hoc quia litteraliter interpretabatur hunc textum: *Sunt Eunuchi qui ſe caſtraverunt propter Regnum cœlorum*: Perſonarum Divinarum æqualitatem negabat, Filiumque ita à Patre diſtantem dicebat, ac Apoſtolos à Chriſto: Filium Dei, licet ex eſſentia Patris, creaturam tamen reputabat; ſicut Spiritum ſanctum: Aſſerebat homines non poſſe videre Angelos, nec Angelos Spiritum ſanctum, nec Spiritum ſanctum Filium, nec Filium Patrem: Animas longè ante corpora creatas fuiſſe volebat, & ad corpora miſſas propter peccata: Perpetuitatem ſtatûs mortuorum negabat, credens animas ad corpora reverſuras de cœlo & de inferno, & in mundo converſaturas; vel, ut alii dicunt, Dæmones & damnatos fore beatos poſt annos mille. Omnes hæreſes quæ præceſſerant, refutabat, & in deteriores incidit: Continentiam maximè affectabat; undè alii hæretici, Origeniani dicti, & inhoneſti vocati, ſeu impudici, non ab Origene Adamantio, ſed ab alio ejuſdem nominis traxerunt originem. Non deſunt tamen magni momenti authores, ut inter alios Picus Mirandulanus, qui Origenem juſtificare conati ſunt ut diximus, agendo de Conciliis. *Tertullianiſtæ*, dicti à Tertulliano; qui cùm non poſſet fieri Epiſcopus Carthaginenſis, in odium Victoris Papæ, Compatriotæ ſui, in Eccleſiam Romanam & Prælatos ipſius invexit: Traditiones impugnabat; Animas licèt immortales faciebat corporeas, & animam filii

ab anima Patris dicebat progenitam: Deum licèt nullius figuræ, corporeum tamen aſſerebat: Animas damnatorum ſuſtinebat converti in Diabolos poſt mortem: Nullum eſſe dicebat Baptiſmum ab hæreticis collatum, occaſionemque dedit Agripino Epiſcopo Carthaginenſi, uni ex prædeceſſoribus S. Cypriani, idem ſentiendi: Se reddidit Montani fautorem, quem Paracletum æſtimabat; ſed poſteà ambitione motus ipſum dereliquit, ut ſe in principalem Hæreſiarcham erigeret. *Elſeſeita* à falſo Propheta Elſi in omnibus judaïſabant; docebantque licitum eſſe, fidem ore negare, modò in corde retineatur. *Novatiani* à Novationo Preſbytero Romano Antipapa, & à Novato Præſbytero Carthaginenſi dicti, docuerunt non eſſe in Eccleſia poteſtatem remittendi peccata poſt Baptiſmum commiſſa: Secundas nuptias illicitas aſſerebant: Nolebant baptiſatos ſacro Chriſmate eſſe confirmandos; undè ipſe Novatianus, qui uſque ad mortem Baptiſmum diſtulerat, noluit confirmari. Rebaptiſabant eos qui in noſtra Eccleſiâ receperant Baptiſmum. Voluerunt vocari *Cathari*, ideſt, puri & mundi; undè alba veſte induebantur. Novatianus à ſuis exigebat ut in ſua communione proteſtarentur ſemper tales remanſuros eſſe, & numquam communicaturos cum Papâ Cornelio. Porrò Novatianiſmus noſtrum Regnum turbavit miniſterio Marciani Arelatenſis Epiſcopi, qui Novatiano amicitia conjunctus erat. *Sabelliani* dicebant unam tantùm eſſe in Divinitate perſonam, quæ tanquam Pater in veteri teſtamento legem dederat; in

Novo incarnata fuit ut Filius, paſſa & mortua; & ut Spiritus ſanctus deſcendit ſuper Apoſtolos. Ideo dicti ſunt *Patripaſſiani*, quòd Pater ſcilicèt mortuus fuerit, quia erat eadem perſona cum Filio. Inter alia improbabant Catholicos, quòd ſe Monachos facerent. *Angelici* mundum ab Angelis factum credebant. *Apoſtolici* ſeu Encratitæ hoc nomen uſurpabant, quia nihil poſſidebant, nec matrimonio conjungebantur. *Paulianiſtæ*, ſeu *Samoſatani* à Paulo Samoſateno, dicebant Chriſtum eſſe purum hominem, juſtum tamen, nec baptiſabant in nomine Trinitatis; undè ex Auguſtino Concilium Nicænum juſſit, ut rebaptiſarentur qui hunc impoſtorem deſeruerant. *Manichæi* à Mane, qui duo docuit principia eſſe æterna, unum bonum, alterum malum: Omnia eſſe corporalia & nihil ſpirituale: Hominem non eſſe liberi arbitrii: Se eſſe Spiritum ſanctum quem Chriſtus promiſit: Carnem & vinum eſſe res ex ſe immundas, & ideò ab iis eſſe abſtinendum: Animas de corpore in corpus migrare, & quam plurima ridicula.

In hoc ſæculo vixerunt Tertullianus An. 203. initio Catholicus, deinde in Montani hæreſim prolapſus. *Clemens Alexandrinus*, presbyter An. 204. *Minutius Fœlix.* An. 206. *Origenes Adamantius* Clementis Alexandrini diſcipulus An. 226. Hujus opera aſcendunt ad ſena millia, teſte Epiphanio, quorum perierunt plurima. *Gregorius* Epiſcopus Neocæſarienſis, ob magnitudinem miraculorum dictus Thaumaturgus Ann. 233. *Cyprianus* An. 250. *S. Zeno* Epiſcopus Veronenſis An. 260. *S. Methodius*

Epiſcopus Tyri An. 285. *Arnobius* An. 285. qui ex Pagano Chriſtianus, ſcripſit contrà gentes. *Lactantius Firmianus* An. 290. &c.

De Hæreſibus, & Doctoribus.

QVARTI SÆCVLI.

DONATUS primò apparuit ex Numidiâ oriundus; Schiſma initio fecit, quia condemnatus fuit ab Eccleſia, eo quòd injuſtè accuſaſſet Cæcilianum Carthaginenſem Epiſcopum de traditione Bibliæ Idololatris; poſteà factus eſt hæreticus, rebaptiſans eos qui à Chriſtianis veniebant ad Donatiſtas: In Eccleſia ſolos juſtos contineri dicebat, volebatque Eccleſiam in ſuis ſolis diſcipulis contineri. Ipſum acriter oppugnavit Optatus Milevitanus. *Meletiani* nolebant convenire in orationibus cum converſis, qui durante perſecutione ceciderant; & quod pejus eſt, cum Arianis ſe conjunxerunt. *Arius Alexandrinus* Preſbyter docuit, Filium Dei eſſe creaturam, non eſſe coæternum Patri, nec coeſſentialem; Vèrbum tenere locum animæ in Chriſto; ipſum creviſſe in cognitionibus, ut cæteros homines. Ariani Catholicos ad ſe convenientes rebaptiſabant more hæreticorum noſtrorum; numquam utebantur nomine Jeſu Chriſti, ſed tantum Chriſti, Conciliaque generalia etiam approbata eſſe fallibilia, & actû Concilium Nicænum erraſſe aſſerebant. *Semiarini* filium Dei dicebant non ejuſdem ſubſtantiæ cum Patre, ſed ſimilis;

non ὁμοούσιοι, ſed ὁμοιούσιοι, quod veri Ariani negabant: conveniebant tamen inter ſe, ut bellum Eccleſiæ inferrent. *Antropomorphitæ* Deum faciebant corporeum, ad formam hominis, quia dixerat Deus, Gen. 1. *Faciamus hominem ad imaginem noſtram*: Paſcha celebrabant more Judæorum, quartadecima Lunæ Martii. Improperabant Epiſcopis Catholicis, quòd temporalia haberent, &c. *Circoncelliones*, ſic dicti, quia pauperculas incolebant cellulas, Martyres prædicabant eos qui ſibi mortem inferebant, de facilique trucidabant illos, qui à ſua opinione non ſtabant. *Photinus* Sirmienſis Epiſcopus, Chriſtum purum hominem faciebat, Deumque negabat trinum. *Macedonius* Epiſcopus Conſtantinopolitanus, Spiritum ſanctum Deum non eſſe, ſed puram creaturam, aſſerebat. *Aetius & Eunomius* in eodem errore fuerunt, niſi inquantùm Filium Patri omnino diſſimilem faciebant, & Macedonius ſimilem. Ipſe Aetius, cùm Epiſcopus fieri non poſſet, Preſbyteros docebat eſſe æquales Epiſcopis, Sacrificia non eſſe offerenda pro defunctis, nec Eccleſiæ jejunia obſervanda. *Iulianus Apoſtata* Monachus ab Eccleſia & à Monachatu ſeparatus, ſe Summum Pontificem declaravit, ut cultum Idolorum reſtauraret: Deſtruxit Chriſti imaginem, quam hemoroïſſa Evangelii apud Cæſaream collocauerat, cujus pedibus naſcebatur quædam herba omnibus incognita quæ omnes morbos curabat, modò attingeret fimbriam veſtimenti imaginis. Licèt illi maximè odio eſſet ſancta Crux, & ejus imago; aliqua tamen die cum in

templo eſſet ad conſulendum oraculum, viſionibus extraordinariis turbatus, ſe ſigno Crucis munivit. *Priſcillianiſta* à Priſcilliano Gnoſtico ſic dicti, cum omnibus præcedentibus hæreticis participarunt; nimirùm cum Manichæis, Sabellianis, Arianis, Marcioniſtis, & Quartodecimanis. Corpus per ſe malum à malo principio, nimirum diabolo, eſſe dicebant; & ſic negabant corpora reſurrectura: Matrimonium deteſtabantur, credentes pueros ſemine carnali procreatos ad Deum pertinere non poſſe, ſed tantùm illos qui concipiebantur de Sipiritu ſancto: Animas aſſerebant eſſe de ſubſtantia Dei, licitumque dicebant jurare & pejerare, potiuſquam prodere ſecretum. *Elvidius* B. Mariam ſentiebat alios filios genuiſſe poſt Chriſtum. Sic *Iovinianus*, qui inſuper matrimonium æquale virginitati dicebat, omnia crimina æqualia ſicut beatorum præmia. *Apollinaris* in Chriſto corpus coëſſentiale cum Verbo prædicabat, fundatus in hæc verba Ioan. 1. *Verbum caro factum eſt*. Sunt & quamplurimæ aliæ hæreſes quibus hoc ſæculum abundat.

In hoc quarto ſæculo ab An. ſcilicet 300. ad 400. floruerunt *Euſebius Cæſarienſis & S. Athanaſius Epiſcopus Alexandrinus*, cujus opera quatuor tomis continentur. An. 340. *S. Hilarius* Pictavorum Epiſcopus An. 355. qui jam provectæ ætatis Chriſtianus factus, tamen brevi in eccleſiaſticâ doctrinâ ita profecit, ut Eccleſiæ Catholicæ columna ſit meritò nominandus. *S. Optatus* Epiſcopus Milevitanus An. 365. ſeptem libros adverſus Donatiſtas edidit.

S. Cyrillus Hieroſolimæ Epiſcopus An. 365. ſæpè de ſede ejectus fuit, & ſedi reſtitutus poſteà. *S. Ephrem* Diaconus Edeſſenus An,365. ſcripſit plurima opera quæ teſte Hieronimo, Lib. de Scrip. Eccleſ. poſt lectionem ſcripturæ in Eccleſiis legi ſolebant. *S. Baſilius Magnus* Archiepiſcopus Cæſarienſis in Cappadocia An. 370. Hujus præclara opera quatuor continentur tomis. *S. Gregorius NazianZenus Epiſcopus* An. 370. *S. Epiphanius* An. 370., Salaminæ in Cypro Epiſcopus fuit. *S. Ambroſius Mediolanenſis* An. 374. quinque tomos conſcripſit impreſſionis Pariſienſis. *S. Gregorius Nyſſenus* S. Baſilij Frater. *S. Hieronymus* An. 390. Preſbyrer & Eccleſiæ Doctor fuit. Hujus opera in editione Lugdunenſi novem tomis continentur. *Ruffinus* Preſbyter Aquileienſis S. Hieronymi quondam amiciſſimus: Deindè æmulus factus libros duos ad hiſtoriam Euſebij Cæſarienſis addidit An. 390. *S. Ioannes Chryſoſtomus*, primum in foro verſatus, Monaſticam poſteà vitam exercuit, ab illa ad clerum vocatus, Preſbyter Antiochenus factus eſt; & deinde Epiſcopus Conſtantinopolitanus. In quinque tomos illius opera dividũtur An. 398.

De Hæreſibus & Doctoribus.

Quinti Sæculi.

Eccleſiæ bellum intulerunt ſequentes hæretici. *Pelagius* Brito Monachus An. 415. cœpit docere, peccatum Adami illi ſoli no-

cuiſſe, nullum in poſteritate ſua fuiſſe peccatum originale: Mandata Dei ſolis naturæ viribus poſſe obſervari: Orationes ad Deum inutiles dicebat ad benè agendum, quod poterat ex ſe liberum arbitrium; admittebat tamen Baptiſmum, ut infantes de bono in meliùs progrederentur: Mortem dicebat, non eſſe pœnam peccati, ſed conditionem naturæ, ita ut mortuus fuiſſet Adamus, etiam non peccans: Sacerdotalia & Epiſcopalia veſtimenta denique improbabat. Ipſum ſecutus eſt Celeſtius hæreticus. *Semi-pelagiani* dicebant, liberum arbitrium ſe poſſe determinare ad bonum; ut tamen bonum operaretur, indigere gratiâ, ſicque initium ſalutis & prædeſtinationis in nobis reponebant. *Secundinus*, Diſcipulus Manichæi, Deum mutabilem credebat, Chriſtum Filium Dei naturalem negabat, malumque faciebat ſubſtantiam. Ad Auguſtinum ſcripſit ut ad Manichæiſmum rediret, cui reſpondit Auguſtinus éloquenti libro qui habetur 6. tomo. *Vigilantius* docuit inanem eſſe invocationem Sanctorum; cultum, qui reliquiis fertur, eſſe idololatriam; Eccleſiaſtica jejunia, ſicut Cœlibatum Sacerdotum, rejiciebat. *Neſtorius* Epiſcopus Conſtantinopolitanus in Chriſto duas perſonas aſſerebat eſſe; Virginem vt Matrem Dei nolebat agnoſci; & in pane fermentato, cum duabus ſpeciebus, conſecrabat & communicabat. *Eutyches* Abbas Conſtantinopolitanus, ut Neſtorio contradiceret, unam tantum perſonam, ſicut unicam naturam, in Chriſto admittebat; irridebatque Concilia maximè Epheſinum & Chalcedonenſe. *Dioſcorus* pecuniâ

pecuniâ ſuſcepit protectionem & juſtificationem Eutichetis. *Pontificantes* dicti ſunt illi qui authore Zenone Imperatore, unionem quandam faciebant inter Catholicos & Eutichianos; ita ut, ex unâ parte Anathema dicerent Euticheti, & ex alia Concilium Chalcedonenſe, ubi damnatus fuerat, contemnerent. *Petrus Cnapheus* Epiſcopus Antiochenus ſentiebat totam Trinitatem fuiſſe crucifixam; unde in Triſagio, ſic loquebatur: *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus & immortalis qui crucifixus eſt pro nobis. Prædeſtinati* ſeu *prædeſtinatiani* bona opera non prodeſſe, nec mala obeſſe aſſeverabant, omnia in prædeſtinationem & reprobationem referentes, quæ prorsùs ſunt infallibiles.

In quinto ſæculo apparuerunt. *D. Auguſtinus* An. 420. qui initio doctrinam Manichæi amplexus eſt, poſteà verò Catholicus factus multa excellentiſſima dedit Eccleſiæ opera, quæ novem tomis continentur. *S. Maximus* An. 420. qui plura ſcripſit. *Syneſius* ſanctiſſimus & doctiſſimus Epiſcopus Ptolemiadis An. 420. *S. Paulinus* Epiſcopus Nolanus. *Severus Sulpitius* S. Paulini amiciſſimus An. 420. *Paulus Orozius* presbyter Hyſpanus, Diſcipulus Auguſtini An. 425. *Sedulius* presbyter Scotus An. 430. qui compoſuit hymnos duos de Chriſto, quorum unus ſic incipit: *A ſolis ortus cardine, &c. S. Cyrilius Alexandrinus Epiſcopus*, qui præfuit Concilio Ephæſino I. nomine S. Cæleſtini, Neſtoriumque Hæreſiarcham ſcriptis & authoritate damnavit An. 430. *Theodoretus* Epiſcopus Cyri.

An. 433 Neſtorio favit initio Controverſiæ, poſteà tamen reſipiſcens fuit admiſſus inter Catholicos in Concilio Chalcedonenſi. *Sidonius Appolinaris* An. 440. *Ioannes Caſsianus* An. 440. *Vincentius Lirinenſis* An. 440. *Socrates & Sozomenus*, qui Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſcripſerunt, An. 440. *S. Petrus Chryſologus* An. 440. Epiſcopus Ravennas. Scripſit inſignem Epiſtolam ad Eutichetem, ut in materiâ fidei S. Leoni præſtaret obedientiam. *S. Leo* Papa meritò appellatus Magnus An. 440. *S. Simeon* vocatus *Silita*, quia ſtetit An. 81. in colomnâ, An. 445. *Hilarius Arelatenſis* Epiſcopus An. 445. S. *Proſper Aquitanus* An. 445. *Baſilius Seleucienſis* An. 450. *Salvianus* Epiſcopus Maſſilienſis An 468. *Gennadius Maßilienſis*, An. 490. *S. Gelaſius* Papa An. 492. *S. Caſarius* Epiſcopus Arelatenſis An. 499. & alii.

De Hareſibus & Doctoribus.

Sexti Sæculi.

IN hac Centuriâ Thalmudiſtæ apparuerunt cum ſuo Talmud quod dicebant eſſe veluti explicationem legis Moſaïcæ. Jure damnati ſicut à Gregoriô IX. Innocentiô IV. Juliô III. & Paulo IV. qui igni ſuos libros dederunt. Abyſſum errorum continet Thalmud, ſive loquamur de Jeroſolymitano, ſivè de Babylonico. Deum dicebant ante creationem hujus mundi ſe exercuiſſe in ædificandis & de-

ſtruendi s pluribusmundis , donec didiciſſet productionem iſtius ; aſſerunt Deum tres primas horas Diei inſumere ad lectionem legis Moſaïcæ ; Moïſemque in cœlum aſcendentem reperiſſe Deum accentus ſacræ Scripturæ apponentem ; aſſeverabant Deum in fine diei ad relaxationem ſuæ mentis ludere cum maximo piſce, nominato *Leviathan* : Quòd prima die novilunij Septembris Deus univerſum mundum judicet, & decem diebus ſequentibus adſcribat juſtos libro vitæ, & malos libro mortis. Quòd Deus præſcripſerit populo Judaïco, ut offerret Sacrificium expiationis quolibet novilunio,ut expiaretur crimen ab ipſo Deo commiſſum, dum lumen abſtulit Lunæ quod dedit Soli. Infinita penè ſimilia continet Thalmud; ſed quia ridicula ſunt, ea omittere juſtum eſt. *Petrus Appamans* Pſeudo Propheta, qui ſe intruſit in Epiſcopatum Appameæ, omninò Eccleſiam Catholicam & ſacros Canones impugnavit, Sanctos mortuos delendo è codice Eccleſiæ anathematizavit, imaginibus eorum abolitis, ſubſtituit imagines Dioſcori & aliorum Hæreticorum qui damnati fuerant ab Eccleſiâ ; Monaſteriiſque expellendo Monachos vî armatâ, introduxit in ea meretrices. In hoc ſæculo maximum incrementum ſuſcepit Eutichianiſmus, quem palam profeſſi ſunt *Anthimus Trebizontinus* Epiſcopus & *Monophyzitæ*, ſic dicti, quia licet faterentur fuiſſe duas naturas ante unionem, poſt unionem tamen dixerunt remanſiſſe tantùm unam. *Tritettæ* nomen naturæ ignorantes ex una parte tres Deos admittebant, & ex alia confundebant na-

turas in Chriſto. *Iacobitæ* à Jacobo Syro dicti, Dogmata ſua componebant ex erroribus Dioſcori, Eutichetis & aliorum; uno digito arabant ſignum Crucis, ut oſtenderent eſſe tantùm unam in trinitate perſonam; pueros denique baptiſabant cum pirotino fronti vel genis applicato.

In hoc ſexto ſæculo viſi ſunt *S. Fulgentius Carthaginenſis*, Ruſpenſis Epiſcopus An. 500. *Andræas* Epiſcopus Cæſareæ An. 500. *Ennodius* primò Diaconus, poſteà Epiſcopus Ticinenſis An. 503. *Boëtius Severinus*, An. 528. Senator clariſſimus qui multa de re Philoſophica & Theologica ſcripſit. *Dionyſius exiguus* nomine, ſed doctrina & ſanctitate maximus An. 525. *Anaſtaſius Sinaïta* An. 544. *Procopius Gazæus* An. 560. *Evagrius* qui ſcripſit hiſtoriam eccleſiaſticam libris ſex ab eo tempore in quo deſiit Sozomenus, An. 596. *D. Gregorius Turonenſis* Epiſcopus An. 596.

De Hæreſibus & Doctoribus

Septimi Sæculi.

Monothelitæ, authore *Cyro*, Patriarcha Alexandrino, unam tantùm in Chriſto voluntatem aſſerebant. Ipſe Cyrus Sergium Patriarcham Conſtantinopolitanum, ad ſuum errorem adduxit, An. circiter 625. *Mahumetus* ex vili gente Arabicâ oriundus ſectam novam omnibus Religionibus coagmentatam ſuſcepit miniſteriô Sergii cujuſdam, non

præcedentis, ſed alterius Monachi Ariani & Neſtoriani. Mahumetus Epilepſi gravatus populo ſuadebat quod ſui lapſus erant tot extaſes in quibus Deo communicabat, miniſteriô Gabrielis Archangeli, qui illi credenda proponebat, ex quibus Alcoranum refertum eſt. Sibi ingentem prædonum copiam adjungens, potentiſſimum ſe fecit; ita ut Arabes, *Sarraceni* dicti, eum in Regem habuerint cum propoſito totum deſtruendi Chriſtianiſmum. Tot ab eo ſunt producta ſomnia, ut ea non liceat enumerare. *Armeni* ex Jacobitis & Eutichianis oriundi, Deum mendacii, blaſphemiæ & Sacrilegii accuſabant; Spiritum Sanctum à ſolo Patre aſſerebant; Paſcha ſuum in manducatione, non corporis Chriſti, ſed boum & agnorum collocabant; Peccatum nolebant eſſe à libero arbitrio, ſed à Sathana; Peccatum originale negabant; Omnes homines ante paſſionem Chriſti damnatos eſſe dicebant propter peccatum Adami nullomodô in illis exiſtens; Vim gratiam conferendi tollebant à Sacramentis; Rebaptiſabant eos quos baptiſaverant Romani; Cum ſolo fermentato pane conſecrabant; Chriſtum ad Inferos deſcendentem dicebant liberaſſe omnes damnatos; Fæminas in ſexu virili reſurrecturas prædicabant, bellumque continuò inferebant Summo Pontifici. *Pyrrhus* Patriarcha Conſtantinopolitanus errorem Monothelitarum profitebatur; ſicut & *Maronita* & *Macharius Patriarcha* Antiochenus cum *Theodoro Patriarcha* Conſtantinopolitano, qui fuerunt duo Principes Monothelitarum; ſolum Honorium Papam æſtimabant,

quòd crederent falsò in Monotheliſmum incidiſſe.

In hoc ſæculo apparuerunt *D. Gregorius*, Papa Sanctiſſimus & Doctor Eccleſiæ, qui meritò appellatus eſt Magnus, An. 600. *Heſychius* ſeu *Hiſychius* Epiſcopus Ieroſolymitanus An. 601. *S. Sophronius* Epiſcopus Ieroſolymitanus An. 630. *Leontius* An. 630. *Ionas* An. 630. non Aurelianenſis, ſed *Hiberinus*, qui Angliam, Gallias & Italiam multum illuſtravit. *Iſidorus* Hiſpalenſis Epiſcopus An 630. *S. Eligius* Epiſcopus Noviodunenſis An. 640. *S. Maximus* Monachus Conſtantinopolitanus & Martyr *Eximius* An. 650. *S. Ildephonſus*, qui factus eſt Epiſcopus Toletanus An. 658. Plura de B. Virgine ſcripſit. *S. Iulianus* Epiſcopus Toletanus An. 980. *Anaſtaſius*, Nicænus Epiſcopus, qui vixit poſt Concilium Trullanum nuncupatum Quiniſextum, quia Canones addidit Conciliis generalibus, quinto & ſexto.

De Hæreſibus & Scriptoribus.

OCTAVI SÆCULI.

ICONOMACHI, id eſt, oppugnatores ſacrarum Imaginum Eccleſiam maximè graſſati ſunt in hoc ſæculo, Idololatriam imputantes illis qui eas in templis retinent; unde *Leo Iſauricus* Imperator, dictus propterea *Iconomachus*, ſeu Iconoclaſta, edictum propoſuit, ut ubique ſacræ Imagines tollerentur de templis. *Agonyclitæ* ſuperſtitioſos reputabant

illos qui flectebant genua inter orandum, undè erecti ſemper orabant. *Aldebertini* ab Aldeberto Gallo, credèbant ſanctiſſimas, ſed incertas reliquias, authori ſuo allatas fuiſſe ab extremis terris miniſterio Angeli; Ipſum credebant ſimilem Apoſtolis, ejus capillos & ungues æqualiter colendos eſſe dicebant, ac reliquias D. Petri; Credebant ipſum cognoſcere omnia peccata quæ committebant, & poſſe illa remittere ſine confeſſione aliqua. *Albanenſes* duo principia, unum bonum, aliud malum tenebant; Aliquem ante adventum Chriſti juſtum fuiſſe negabant; Deum credebant, malum non prævidere, niſi miniſterio Diaboli; Mundum faciebant æternum, & in æternum duraturum; Deum non creare animas de novo, ſed animam mortui in alterum corpus tranſmigrare; Nullomodo juramentum eſſe licitum; Nullum extare originale peccatum; Sacramenta nullam vim habere, dum à malis conferuntur miniſtris; Neceſſitatem in confeſſione eſſe nullam; Nullum perverſum poſſe epiſcopari; Matrimonium eſſe illicitum; Ab Eccleſia nihil poſſidendum eſſe, niſi in communi; Tandem Reſurrectionem corporum negabant. *Elipandus* Chriſtum ſolum filium Dei eſſe adoptivum tenebat. *Paulihannita* à Paulo & Joanne ſic dicti, præter Manichæiſmum quem profitebantur, tenebant formam Baptiſmi in his verbis conſiſtere, *Ego ſum aqua viva*; & Euchariſtiam in iſtis, *Accipite, manducate & bibite*; cultum S. Cruci negabant; Sacerdotes noſtros rejiciebant; ſeque Chriſtianos vocabant, nos vero Romanos.

In in ſæculo Eccleſiam multùm illuſtraverunt, *S. Gregorius* junior Papa 2. An. 714. *S. Marcellinus* Preſbyter & vir Apoſtolicus An. 717. *S. Germanus*, Conſtantinopolitanus Epiſcopus An. 720. *V. Beda*, Preſbyter Anglus An. 731. qui plura ſcripſit octo tomis contenta. *S. Ioannes Damaſcenus* An. 731. vir magnæ doctrinæ & ſanctitatis, qui Orientem illuſtravit eo tempore quo V. Beda Occidentem. *S. Bonifacius* Mogontinus Epiſcopus & Martyr, natione Anglus An. 740. Paulus Diaconus Aquileienſis 774. qui erat à ſecretis Deſiderij, Regis Longobardorum, quando à Carolo Rege Francorum captus eſt & Regnum ipſius everſum. Deinde ipſe Paulus Monachus factus eſt Caſſinenſis, ubi piam & religioſam vitam duxit: Inter alia ſcripſit hymnum, qui decantatur in natali S. Ioannis Baptiſtæ, *Vt queant laxis*, &c.

De Hæreſibus & Scriptoribus

NONI SÆCULI.

GODESCALCUS, quem alii ex Galliâ, alii ex Belgio Oriundum putant, condemnatus fuit in Concil. Moguntino, quia renovabat Hæreſim Prædeſtinatianorum, dicendo Deum ſine prævisione boni & mali aliquos abſolutè prædeſtinaſſe, alios abſolutè reprobaſſe; conſequenter tenebat Chriſtum non eſſe pro omnibus mortuum, nec Deum velle omnium ſalutem. *Claudius Taurinenſis Epiſcopus* contra quem

Jonas Aurelianenſis Epiſcopus tres libros ſcripſit, hæreſes Neſtorianorum, Iconoclaſtarum & Arianorum profitebatur; Inimicus Sanctorum verè fuit; Peregrinationes ad ſacra loca condemnabat, Reputabatque Baptiſmũ nullum eſſe ſine ſigno Crucis. *Photius* fuit vexillifer Græcorum Schiſmaticorum, quorum Schiſma, quatuordecies renovatum, ſic incœpit; In Concilio quodam Conſtantinopolitano An. 854. per Ignatium Patriarcham fuit condemnatus, & Gregorius Syracuſanus Epiſcopus, ſub hac conditione, quod ratam haberet talem depoſitionem Leo IV. Papa; ſed mortuo Leone, talis ratificatio fuit ſolùm facta per Benedictum III. An. 856. de quibus Gregorius indignatus deponi fecit Patriarcham Ignatium, cui ſubſtituit Photium Eunuchum, qui anteà erat laïcus: hic vero Photius Schiſmati Græcorum ab Eccleſia Latina initium dedit. Græci ergo in his erroribus verſabantur; Spiritum Sanctum à ſolo Patre procedentem agnoſcebant; Animas ante judicium fore beatas negabant; Purgatorium & ſuffragia pro mortuis infirmabant; Licita dicebant eſſe damna inimicis ſuis illata; Viduas à ſecundis nuptijs, quas reputabant illicitas, arcebant; Matrimonium indifferenter poſſe diſſolvi tenebant; Uſuram dicebant licitam, ſicut ſacrorum venditionem; Baptiſatos à Latinis rebaptiſabant, nec dabant Baptiſmum pueris ante octavum diem, quacumque inſtante neceſſitate; Euchariſtiam in pane azyimo poſſe fieri negabant; ipſam volebant debere fieri cum ſolo vino ſine aquâ; Neceſſariam aſſerebant communionem ſub utrâque ſpecie;

Credebant pravos recipientes panem conſecratum non recipere Corpus Chriſti; Affirmabant Sacramentum Euchariſtiæ efficacius eſſe die Jovis Sancta quàm aliis; unde in illa tantùm celebrabant, & per totum annum aſſervabant panem conſecratum, ut ægrotis porrigeretur; Neceſſarium aſſerebant dari infantibus Euchariſtiam, Primatum Eccleſiæ Romanæ tollebant, ut illum attribuerent Conſtantinopolitanæ; More tandem Judæorum ſe abſtinebant à ſuffocatis & à carnibus prohibitis in veteri lege. *Ioannes Scotus*, non Doctor Subtilis, qui ſanctiſſimus fuit, ſed Monachus S. Benedicti, qui fuit diſcipulus V. Bedæ, ſcripſit librum in quo dicere videbatur, ſolam figuram Corporis Chriſti eſſe in Euchariſtiâ; unde hic liber damnatus eſt in Conc. Vercellenſi, ut teſtatur Lanfrancus Epiſcopus Cantuarienſis; propter hoc Alanus & alii Joannem Scotum Sacramentariorum authorem putant, quod non veriſſimile tenet Bellarminus Lib. 3. de Euch. Cap. 8.

In hoc ſæculo fuerunt *Alcuinus Anglus*, V. Bedæ æqualis, An. 800. quem in Galliam evocavit Carolus Rex Francorum, hic multa ſcripſit. *S. Nicephorus*, Epiſcopus Conſtatinopolitanus, qui Chronologiam fecit & quatuor opuſcula ſcripſit contra Iconomachos An. 811. *Vſuardus*, Monachus natione Gallus Alquini diſcipulus qui Martyrologium ſatis accuratum, quô multæ Eccleſiæ uſæ ſunt, conſcripſit An. 812. *S. Lutgerus* An. 812. primus Epiſcodus Monaſterienſis, qui cum à Carolo Magno Imperatore vocatus eſſet pluries, ire recuſavit,

quia occupatus erat in laudibus Dei recitandis; unde poſteà Imperatori dixit, quòd majori Domino obſequium tunc præſtaret. Factum hoc multùm laudavit pius ac religioſus Imperator. *Ionas Aurelianenſis* An. 820. qui ſcripſit tres libros contrà Claudium Taurinenſem Epiſcopum pro defenſione ſacrarum Imaginum, ſigni S. Crucis, & peregrinationum ad loca ſancta. *S. Theodorus Studites*, qui fortiter dimicavit pro imaginum cultu, An. 820. *Rabanus Maurus*, natione Germanus, An. 835. Epiſcopus fuit Moguntinus. *S. Eulogius*, martyr & Epiſcopus Toletanus, An. 850. *Simeon Metaphraſtes* An. 850. qui ſcipſit vitas Sanctorum per ſingulos menſes, in quibus tamen multa addidit ex proprio ingenio, non ut geſta fuerunt, ſed ut geri potuerunt. *Anaſtaſius Bibliothecarius* & Abbas Romanus, An. 854. ſcripſit vitas Pontificum à D. Petro uſque ad Nicolaum I. *Hincmarus Rhemenſis*, An. 850. alios omitto.

De Hæreſibus & Scriptoribus

Decimi Sæculi.

In hoc ſæculo pauci reperti ſunt Hæreſiarchæ, niſi illi qui incœperunt in præcedenti; ſed in illo maxima fuit continuatio Schiſmatis Græcorum.

Scriptores qui apparuerunt, fuerunt *Leo VI.* Imperator, qui dictus eſt *ſapiens*, quod ſcripſerit inſignem Epiſtolam ad Regem Sarraceno-

M vj

rum de veritate fidei Chriſtianorum, & Sarracenorum impietate, ubi diſerte affirmat Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere, An circiter 911. Hoc ſæculum illuſtravit, alioqui valdè obſcurum, hic Imperator; *Marcus Hæremita*, An. 906. præcedenti Imperatori decennium vitæ prædixit, illumque curavit ſaucium. *Berno* Abbas Augienſis, An. 1014. quo tempore cœpit Symbolum Fidei in Miſſa decantari. *Hermannus*, Monachus Augienſis, valdè pius *Contractus* dictus eſt à membrorum ferè omnium debilitate. De eo dicitur quòd ſcripſerit antiphonas *Salve Regina*, & *Alma redemptoris mater*, ſicut proſam, *Veni Sancte Spiritus*, An. 1050. *Sanctus Leo*, Papa IX. ex Epiſcopo Tullenſi Sedem Apoſtolicam occupavit. Scripſit inſignem Epiſtolam ad Michaëlem Epiſcopum Conſtantinopolitanum contrà Græcorum errores, An. 1050. *Moſes Barcepha*, Epiſcopus Syrus, ſcripſit librum de Paradiſo in duas partes diviſum, qui cautè legendus eſt.

De Hæreſibus & Scriptoribus

Undecimi Sæculi.

Berengarius Archidiaconus Andegavenſis docuit in Euchariſtiâ Corpus Chriſti non exiſtere, niſi figurativè. Cum poſteà hunc errorem revocaſſet, docuit ſubſtantiam panis eſſe cum Corpore Chriſti, addiditque parvulos non eſſe baptiſandos. *Zuingliani* in primo

errore, Lutherani in ſecundo, & Anabaptiſtæ in tertio eum ſecuti ſunt. Reſipuit tamen, & in fide Catholica mortuus eſt. Simoniaci venditionem & emptionem reddituum Eccesiaſticorum licitam proclamabant. *Reordinantes* è contra Sacerdotes Simoniacos admittere nolebant, niſi priùs reordinarentur. *Inceſtuoſi* licitum aſſerebant Matrimonium in quartô gradû conſanguinitatis celebratum contra Canones Eccleſiæ.

Scriptores hujus ſæculi fuerunt *S. Fulbertus Carnotenſis*. *S. Odilo*, Abbas Cluniaſenſis. *S. Burcardus*, Epiſcopus Vormacenſis. *S. Odo* Abbas Cluniaſenſis, ſuique ordinis in Gallia reparator. *Luitprandus Ticinenſis* Diaconus & poſteà Cremonenſis Epiſcopus. *Humbertus* Cardinalis, Epiſcopus Silvæ Candidæ: à Leone IX. Legatus Conſtantinopolim miſſus eſt, tanquam Græcè & Latinè doctiſſimus. *Petrus Damianus* ex Monacho S. Benedicti, S. R. E. factus Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis. Cum eſſet auſteræ vitæ amator ardentiſſimus, non ſemel petiit à Nicolao II. Pontifice facultatem redeundi ad eremum; ſed non impetravit. *S. Anſelmus Mantuanus*, Epiſcopus Lucenſis creatus ab Alexandro II. cum in Monaſterium ſe abdidiſſet à Gregorio VII. ad Epiſcopatum revocatus eſt. Multa poſt mortem edidit miracula. *S. Anſelmus*, Cantuarienſis Archiepiſcopus, natione Italus, profeſſione Monachus, ſanctitate admirandus, diſcipuluſque & ſucceſſor Lanfranci. *Georgius Cedrenus*, Hiſtoriographus Græcus. *Ado Trevirenſis*, de quo dubitatur quidem, an Martyrologium Adonis ſit

ejus, an Adonis Viennenſis. *Ioannes Curopalates*, qui ſcripſit hiſtoriam ab An. Dom. 811. uſque ad 1081. *Theophilactus*, Archiepiſcopus Bulgarorum, qui ſcripſit in Prophetas Minores, in quatuor Euangelia & Epiſtolas Pauli, in quibus ita ſecutus eſt Chriſoſtomum, ut ipſius Abbreviator dici poſſit *Lanfrancus* Archiepiſcopus Cantuarienſis, qui in Concil. Romano diſputavit cum Berengario, quem ità convicit, ut Berengarius librum ſuum projecerit in ignem; ſed cùm ad ſuum vomitum rediret Berengarius, ſcripſit Lanfrancus in illum inſignem librum de realitate Corporis Chriſti in Euchariſtiâ. In eodem ſæculo vixerunt. *Guidmondus*, Epiſcopus Averſanus, *Adelmannus* Epiſcopus Brixienſis, *Anſelmus Laudunenſis*, *Bertholdus Conſtantienſis*, *Micrologus*, *Oecumenius*, *Marianus Scotus*, *D. Bruno*, *Yvo Carnotenſis*, *& Samuel Mazzochianus*, qui ex Iudæo Chriſtianus factus, multa contrà Judæos ſcipſit.

De Hæreſibus & Scriptoribuss

Duodecimi Sæculi.

In duodecimo ſæculo *Marcillius de Paduâ* volebat, Papam non eſſe ſucceſſorem Chriſti, Eccleſiaſticos arcendos eſſe à poſſeſſione temporalium, nullamque eſſe differentiam inter Epiſcopos & Preſbyteros. *Bongomiti* ab authore Baſilio Medico quem cremare fecit Alexius Comnenus Imper. Trinitatem in Divinitate negabant, Deum forma humanâ præditum

aſſerebant, mundumque à dæmonibus creatum; Obſequium redditum imaginibus improbabant; Credebant noſtrum Baptiſmum eſſe Baptiſmum Ioannis, & ſuum eſſe Baptiſmum Chriſti; Fictionem in materia religionis affirmabant licitam, Michaëlemque Archangelum incarnatum proclamabant. *Tandenius*, vel *Tanquelinus* laïcus Antuerpienſis ſolâ fide homines juſtificabat; Cœnam proclamabat non eſſe neceſſariam, ſed copulationem carnalem indifferenter licere. *Petrobuſſiani* à quodam *Petro de Bruys* Antuerpienſi tenebant Baptiſmum non eſſe parvulis neceſſarium; Chriſtum non eſſe realiter in Euchariſtia, nec preces eſſe utiles mortuis. *Petrus Abaillardus* tempore D. Bernardi fidem ſine ratione non admittebat; Deum volebat eſſe compoſitum; Illum non eſſe authorem omnis boni, nec ſolum æternum; Adjutum fuiſſe ab Angelis in mundo creando; Poteſtatem eſſe proprietatem Patris, Sapientiam Filij, & Bonitatem Spiritus Sancti tuebatur; Negabat Chriſtum incarnatum fuiſſe pro ſalute peccatorum; Spiritum Sanctum animam mundi dicebat. Nullam eſſe libertatem in Deo, Angelis & homine; Sanctos Deum non contemplari, & in omnibus fidei articulis nos debere ſequi dictamen intellectûs. Diſcipulus ejus fuit *Arnoldus Brixienſis*, *Gilbertus Poretanus* eſſe Dei nolebat eſſe Deum, diſtinguebat proprietates à Perſonis D D. Rejiciebat merita & vim diminuebat Baptiſmi. *Henriciani* ab *Henrico* quodam Toloſanô eandem tenebant doctrinam ac Petrus de *Bruys*, addebantque eos Deum irridere, qui canebant in Eccleſiâ

Apoſtolici ſe Apoſtolos nuncupabant, miſſoſque immediatè à Deo ; Matrimonium, uſus ciborum conditorum lacte, parvulorum Baptiſma, Purgatorium, preces pro defunctis & omnia juramenta condemnabant. *Valdenſes* à *Valdo* Lugdunenſi qui ſua bona pauperibus erogavit, *pauperes de Lugduno* dicti ſunt ; obedientiam Summo Pontifici, cultum Imaginum, Orationes ad Sanctos, Feſta, Eccleſias, Baptiſmi Oleum, Confirmationem, Ave Maria, Confeſſionem auricularem, Remiſſionem peccatorum, Purgatorium, Merita, Ordines Religioſos, Extremam-unctionem, Miracula, Iuramenta, Cantus Eccleſiæ, Horas Canonicas, & penè omnia quæ in Eccleſia Romana vigent, rejiciebant ; Aſſerebant Prælatos & Principes authoritatem amittere propter peccatum ; Eccleſiam erraſſe tempore Silueſtri Papæ ; Symbolum eſſe rejiciendum, & omnem copulationem licitam. *Petrus Ioannis* docuit hoc tempore, latus perforatum fuiſſe Chriſto viventi ; Animam rationalem non eſſe formam Corporis ; Eccleſiam Romanam eſſe Babylonem de Apocal. & Papam eſſe myſticum Anti-Chriſtum. *Almaricus* ; Doctor Pariſienſis docuit legem Patris duraſſe uſque ad Chriſtum, legem Filij uſque ad Almaricum, & legem Spiritus Sancti uſque ad mundi finem. *Albigenſes*, non ſolùm concionibus ; ſed etiam armis diù vexaverunt Eccleſiam in Aquitaniâ. Negabant Purgatorium, realitatem Corporis Chriſti, Confeſſionem auricularem, Imagines, Eccleſiarum campanas, Uſum carnis, lactis & ovorum. Duo principia unum bonum, aliud malum ad-

mittebant, noſtraque corpora eſſe à dæmone; Deum fingebant habere duas uxores ex quibus filios & filias procreat; duoſque Chriſtos fuiſſe, unum bonum in regione incognitâ natum, alium malum in Bethleem Iuda. *Coreriis* erroribus Petrobuſſianorum addebant V. Mariam fuiſſe Angelum; Corpus Chriſti fuiſſe corruptum; & animas non eſſe glorificandas ante Reſurrectionem. *Ioachimus* Abbas docebat, in Trinitate ens generare ens, ob quod damnatus fuit in Concil Oecumenico Lateranenſi ſub Innocentio III.

In hoc ſæculo multi Scriptores apparuerunt præſertim *Sigebertus* Hiſtoriographus An. 1100. *S. Bernardus* Abbas Clarevallenſis, An. 1130. ſcripſit multa opera, quorum aliqua illi tribuuntur que non ſunt ejus. *Petrus Cluniacenſis* An. 1130. *Hugo de S. Victore* Monachus An. 1130. *Richardus de S. Victore* Monachus An. 1130. *Gratianus* Monachus S. Benedicti An. 1145. Scripſit decretum ſive concordantiam diſcordantium Canonum, in quo Canones plurimos collegit ex Scripturis, Reſponſis Pontificum, Conciliis, & Patribus. *Petrus Lombardus* Epiſcopus Pariſienſis An. 1145. collegit Theologorum ſententias in quatuor libros; unde dictus eſt Magiſter ſententiarum. *Arnoldus Carnotenſis* An. 1177. *Petrus Bleſenſis* An. 1177. *Guerricus* Abbas Igniacenſis An. 1180. *Theodorus Balſamon* An. 1191. Patriarcha Antiochenus, qui fuit Schiſmaticus, & Romanæ Eccleſiæ infenſiſſimus.

De Hæreſibus & Scriptoribus.

TERTIIDECIMI SÆCULI.

GUILLELMUS *à Sancto Amore* Doctor Pariſienſis ab Alexandro IV. condemnatus, odio Religioſorum mendicantium docuit paupertatem actualem eſſe illicitam, & ſufficere habitualem, nempè eam quâ quis in corde paratus eſt omnia relinquere propter Chriſtum; Omnes Religioſos indifferenter volebat vivere de operibus manuum ſuarum; nec licitum eſſe Ordinem ingredi qui ſaltem in communi non haberet poſſeſſiones. Scripſerunt contrà eum D. Thomás & D. Bonaventura. In eodem errore fuit Deſiderius Longobardus. *Flagellantes* dicebant, Baptiſmo aquæ ſucceſſiſſe Baptiſmum ſanguinis; unde ſe uſque ad ſanguinem flagellabant, dicentes, hoc eſſe majoris meriti, quàm martyrium, quia talis flagellatio erat libera. *Fraticelli*, Authore Hermannô, tenebant authoritatem R. E. propter malitiam Prælatorum ceſſaſſe; Se ſolos eſſe in verâ Eccleſiâ volebant; Nulli obedientiam deberi aſſerebant, exercebant copulationem indifferenter, pueroſque ex illâ procreatos occidebant. *Begardi* & *Beguinæ*, authore Bogonato, erant Monachi & Moniales ſine votis, docebant hominem poſſe in hac vitâ impeccabilem, & ampliùs non teneri ad jejunia, imò nec in gratia creſcere poſſe; Viros perfectos & Eccleſiaſticos ab omni obedientiâ liberos aſ-

ſerebant; Suſtinebant illum peccare, qui mulierem deoſculabatur, non verò ſi eam carnaliter cognoſceret, quia ad hoc inclinat natura, non ad illlud. *Lolardus Galterus* docuit Luciferum injuſtè à Deo damnatum. In fine hujus ſæculi Vvicleffus Vvicleffiſtarum caput, natione Anglus, profeſſione Sacerdos, artium Magiſter multos errores edidit, qui enumerantur in Seſſ. 8. & 45. Conc. Conſtant. ſub Martinô V. qui ejus oſſa exhumare fecit & extrà Eccleſiam ejici. In particulari docebat, ſubſtantiam panis manere in Euchariſtia; Chriſtum non eſſe realiter preſentem in illa; Epiſcopum aut Sacerdotem in peccato mortali non conferre ordines, nec conſecrare, nec Baptiſare; Confeſſionem exteriorem eſſe ſuperfluam contrito; Nullum excommunicari debere, niſi anteà à Deo excommunicatus credatur; Nullum eſſe Dominum temporalem, nec Prælatum, ſi ſit in peccatô: Decimas eſſe puras eleemoſinas quibus fruſtrari poſſunt propter peccata; Quòd largientes eleemoſinam mendicantibus Religioſis ſunt excommunicati ipſo factô; Quòd Religioſi viventes in Religione privatâ non ſint de Religione Catholica; Quòd ſancti peccaverint inſtituendo Religiones particulares; Quòd omnia fato eveniant. *Sagarellus* Pſeudo Apoſtolorum Caput An. 1296. ſe & ſuos dicebat Apoſtolos, quia paupertatem profitebantur. Dicebat bona opera ſine voto eſſe majoris meriti, quàm alia; Nihil poſſe aſſervari de uno die pro alio; Eccleſias conſecratas non eſſe aptiores ad orandum, quàm alia loca; Diſſolubilia tenebant

Matrimonia iis qui ſuam ſectam amplecti volebant.

Scriptores hujus ſæculi fuerunt *Innocentius* III. vir multæ pietatis & doctrinæ. *S. Antonius, de Paduâ* appellatus, quia in hac civitate multa ſanctitatis edidit ſigna, ibidem obiit, & ſepultus mirificè honoratur An. 1220. *Guillelmus Antiſiodorenſis Epiſcopus* An. 1224. *Guillelmus Pariſienſis* An. 1240. vir admodum pius & doctus. *Alexander Alenſis* An. 1245. natione Gallus, Ordinis S. Franciſci, vir doctus, qui juſsû Innocentii Papæ IV. Summam Theologiæ egregiè ſcripſit. *Vincentius Bellovacenſis* An. 1250. Ordinis Prædicatorum, qui quatuor ſpecula conſcripſit, Doctrinale, Hiſtoriale, Naturale, & Morale. *Robertus Sorbon*, vir multæ doctrinæ & pietatis qui Collegium Sorbonæ toto orbe celeberrimum Pariſiis inſtituiſſe dicitur. An. 1265. *Albertus Magnus* An. 1265. *Thomas Cantipratènſis* An. 1265. *D. Thomas Aquinas* 1265. hujus omnes norunt ſapientiam & ſanctitatem. *D. Bonaventura, Doctor Seraphicus*, An. 1265. Ordinis S. Franciſci Miniſter Generalis, poſteà Albanenſis Epiſcopus, & deinde Cardinalis creatus à Gregorio X. *Petrus Tarentaſienſis*, An. 1265. cum D. Bonaventura Cardinalis creatus & Gregorii ſucceſſor ſub nomine Innocentii V. *Ægidius Romanus*, An. 1290. *Remundus Lullus*, An. 1290. qui multa ſcripſit. Accuſatum fuiſſe ſcribunt, quòd pluſquàm trecentos errores continerent ejus opera, imò aliqui ipſum hæreticum dicunt; plurimi tamen eundem colunt ut S. Martyrem &

ſcripta ejus orthodoxa prædicant. *Richardus de Mediavillâ*, natione Anglus, Ordinis S. Franciſci, An. 1290. *Henricus Gandavenſis*, An. 1290. vir doctiſſimus.

De Hæreſibus & Scriptoribus

QUARTI-DECIMI SÆCULI.

IOANNES *de Poliacô* ſuſtinebat Confeſſionem factam Regularibus reïterandam eſſe Paſtori, poſito Canone, omnis utriuſque ſexûs: Dicebat, nec Papam, nec Deum ipſum poſſe diſpenſare à confeſſione ſuorum peccatorum Parocho; Aſſerebat etiam, nec Papam, nec Deum poſſe dare licentiam generalem alicui Sacerdoti, ut omnes indifferenter audiat. *Michael de Ceſena* à Papa Joanne 22. vel 20. condemnatus, prædicabat, nec Chriſtum, nec Apoſtolos, nec ipſorum ſectatores habuiſſe aliquid in particulari. *Iacobus Iuſti* & *Bononatus* Begardorum authores pro Martyribus colebant eos qui condemnati fuerant propter talem hæreſim. *Richardus Armacanus*, Ordini S. Franciſci infenſus, mendicitatem voluntariam repudiabat, Sacerdoteſque ſimplices in abſentiâ Epiſcoporum omnia eorum munera exercere poſſe ſuſtinebat, ut conſecrare alteria, conferre Ordines, &c. *Bertoldus de Borbaco*, Begardinus, inter alia affirmabat, Chriſtum in ſua paſſione ità fuiſſe derelictum, ut de ſua ſaluti dubitaverit. *Turlupini* ſub Gregorio II. igne extermi-

nati, dicebant nullum verecundari debere omnes corporis ſui partes etiam ſecretas oſtendere, innumeraſque patrabant impudicitias.

Hoc ſæculum illuſtre fecerunt *Ioannes Duns, Scotus*, Ordinis noſtri, cujus Elogium habetur in capite primæ partis. Plura ſcripſit ſubtiliter, unde *Subtilis* dictus eſt: Inter alia, ſcriptum Oxonienſe in quatuor libros ſententiarum, ſcriptum Pariſienſe in totidem libros, Librum Quodlibetorum, & alia, tùm in Theologia, tùm in Philoſophia. *Auguſtinus Anconitanus* An. 1301. *Nicephorus Calliſtus* qui ſcripſit hiſtoriam à Nativitate Chriſti ad Annum 625. *Idiota*, qui proprio nomine ſuppreſſo, plura edidit. *Petrus Aureolus*. *Antonius Andreas*, uterque ex ordine Minorum. *Durandus*. *Franciſcus Maironis*. *Guillelmus Ocham*. *Nicolaus Liranus*, qui ex Judæo Chriſtianus factus, Ordinem Minorum aſſumpſit, in quo ſcripſit commentarium ſive poſtillam in Bibliam univerſam. *Pelagius Alvarus* Ordinis Minorum. *Petrus Paludanus*, *Ludolphus Carthuſianus*, *Ioannes de Bacone*, *Robertus Holcot*, *Gregorius Ariminenſis*, *Franſcicus Petrarcha*, & alii plurimi.

De Heræſibus & Scriptoribus

QUINTIDECIMI SÆCULI.

IN hoc ſæculo Boëmiam infecerunt Huſſitæ, ſic dicti à Joanne Hus Boëmo An. circiter 1407. qui Joannes in Concilio Conſtantienſi damnatus, & igne combuſtus fuit cum ſuo com

plice & compatriota Hieronymo Pragenſi. Huſſitæ ſuſtinebant Eccleſiam continere tantùm prædeſtinatos ; D. Petrum numquam fuiſſe Eccleſiæ caput, nec Paulum membrum Sathanæ dum perſequebatur Chriſtianos, licèt actiones perpetraverit ſimiles actionibus malignorum ; Papam Imperatori ſubjici, nec eſſe caput Eccleſiæ, aut Chriſti Vicarium ; Epiſcopos carnifices eſſe, dum tradunt brachio ſæculari ſibi inobedientes. Multa inſuper talia ſuſtinebant, ut videre eſt in Concil. Conſtant. Illis ſe junxit Hieronymus Pragenſis. In varias ſectas diviſi ſunt Huſſitæ, quarum alii *Orobitæ* dicti ſunt, alii *Thaboritæ*, alii *Orphani*, alii *Adamitæ*, ſive *Picardi*, authore quodam Picardo Gallo, qui ſuis ſectatoribus præcipiebat, ut nudi intecederent. *Ruthenii* aut *Ruſſiani* ſchiſma fecerunt ab Eccleſiâ Romana, ut Græcos ſequerentur ; undè cùm vellet eos ad Eccleſiam reuocare Polonorum Rex, cujus ditionis erant, ſe Imperatori Moſcovitarum ſui ſchiſmatis protectori ſubjecerunt. Petrum negabant verum fuiſſe Pontificem ; Eccleſiam Romanam aliarum caput non eſſe dicebant ; ſcripta Patrum Latinorum rejiciebant, ſicut determinationes Conciliorum, Excommunicationem, Purgatorium & Sacramenta Confirmationis & Unctionis extremæ. *Petrus de Oſma* Salmanticenſis profeſſor Theologus negabat confeſſionem inſtitutam eſſe à Deo, ſed tantùm eſſe ex inſtitutione hominum. *Hèrmannus Riſſuich Batavus*, affirmabat, Angelos non eſſe à Deo creatos; Animam perire cum corpore ; Non eſſe Infer-

num ; Chriſtum fuiſſe ſeductorem ; fabulam eſſe Scripturam & Euangelium falſiſſimum; propter tales blaſphemias igni addictus eſt.

Vixerunt in eodem ſæculo *Vincentius Ferrerius*, *Ioannes Capreolus*, *Franciſcus Zarabella*, Cardinalis ab Alliaco, *Ioannes Gerſon*, *Thomas Valdenſis*, *Auguſtinus de Roma*, *Henricus Kalteiſen* qui in Concilio Baſileenſi diſputavit contrà Huſſitas. *S. Bernardinus Senenſis*, doctrina & miraculis clarus, qui multa conſcripſit. *B. Ioannes Capiſtranus*, qui Eccleſiam acriter defendit contrà Turcas, fuit ex ordine Minorum. *Alphonſus Toſtatus* Epiſcopus Abulenſis. *Nicolaus Panormitanus* Archiepiſcopus & tandem Cardinalis. *S. Antonius Florentinus* Archiepiſcopus. *Æneas Silvius* Secretarius Imperatoris, Epiſcopus Senenſis, Cardinalis, & denique Summus Pontifex ſub nomine Pii II. obiit dum expeditionem maximam adverſus Turcas moliretur. Quæ ſcripſit juvenis pro Concilio Baſileenſi retractavit Senex & Pontifex Maximus. *Laonicus Chalcondila*, qui hiſtoriam Turcarum ſcripſit. *Ioannes de Baſſolis* Ordinis Minorum. *B. Laurentius Iuſtinianus* Venetianus Epiſcopus, Cardinalis à Turrecrematâ. *Nicolaus de Cuſa*, Cardinalis. *Dionyſius Carthuſianus*. *Thomas à Kempis*. *Gabriel Biel*. *Ioannes Picus Mirandulanus* Comes, ingenio & doctrina maximus. *Marcilius Ficinus*.

De

De Hæreſibus & Scriptoribus

SEXTIDECIMI SÆCULI.

TOTA in pace compoſita erat Eccleſia, dum Lutherus in Saxoniâ naſcitur An. 1483. qui eam perturbavit totaliter. Vocatus fuit primò *Ludder*, id eſt, prædo & irriſor; unde aſſumpſit nomen Lutheri, id eſt, puri. Quodam die deambulans cum ſocio, qui ictû fulminis percuſſus fuit, timore & non deuotione commotus in Monaſterium Auguſtinianorum Erfordienſium ſe contulit An. 1504. Leo X. videns Selimum Turcarum Imperatorem qui undequaque Eccleſiam perſequebatur, miſit in totum orbem Chriſtianum Indulgentias Cruciatæ, ut ad defenſionem Eccleſiæ excitarentur Principes Chriſtiani. *Albertus Brandeburgenſis* Archiepiſcopus, cui devolutæ fuerant illæ Indulgentiæ, deputat Dominicanum quemdam ad illas prædicandas, cum excluſione Auguſtinianorum, quibus hic honos deferri ſolitus erat. Hoc audiens Vicarius Generalis Auguſtinianorum *Stambits* nomine, excitavit Lutherum, ut Cathedras aſcenderet contra Indulgentias declamaturus, quod fecit revera iſte, An. 1517. à quo tempore bellum ſemper Eccleſiæ intulit, totam Germaniam infeſtavit, pluresque & diverſas ſuſcitavit Hæreſes. Moritur ipſe Lutherus An. 1545. Vvitembergique ſepultus eſt, cujus tumulo appoſuerunt illius diſcipuli hunc verſum quem anteà fecerat:

Peſtis eram vivus, moriens ero mors tua Papa.
In multis Lutheranorum templis conſtructa videtur effigies ipſius cum his verbis, Divus & ſanctus Doctor Martinus Lutherus Propheta Germaniæ. Imò eò impudentiæ devenerunt ſectatores Lutheri, ut dicere auſi fuerint D. Ambroſium & D. Auguſtinum annuntiaſſe tempus quo Eccleſiam impugnaturus eſſet, dum dixerunt in ſuo Hymno, tIbI CherVbIn & CeraphIn InCeſſabILI VoCe proClaMant; quaſi illæ litteræ numerales deſignarent Annum 1517.

Miſerè in ſuo errore mortuus eſt Lutherus poſtquàm hæreſes plurimas adinuenit; utpote, hominem ſolâ fide juſtificari; Liberum arbitrium peccato Adami periiſſe; Papam eſſe Anti-Chriſtum; In Euchariſtiâ remanere ſubſtantiam panis cum corpore Chriſti; Indulgentias eſſe invalidas; Purgatorium eſſe puram diaboli inventionem; Sacramenta gratiam non conferre; Peccata non remitti aut deleri per pœnitentiam, ſed tantùm non imputari, &c. Sectatores Lutheri in duas claſſes diviſi ſunt, ex quibus infinitus propè Hæreſiarcharum numerus pullulavit: Alii enim ſunt Lutherani mōlles, qui duce *Melanctone* Confeſſionem Auguſtanam profitentur; & hi dicuntur *molles*, quia aliquas opiniones Lutheri, maximè illam de libero Arbitrio, tẽperare conati ſunt. Alii dicuntur *Severi*, qui tali non utuntur moderatione, ut Centuriatores Magdeburgenſes.

Andreas Carloſtadius natus Franconiæ, Archidiaconus Vvitembergenſis factus eo tempore quo ſe in hanc Eccleſiam Lutherus intru-

ſit, fuit primus Lutheri diſcipulus & primus Sacerdos, qui ſe uxori connubio junxit, An. 1524. ſe in novæ hæreſis authorem erexit quæ *Sacramentariorum* dicitur: poſt Berengarium enim primus publicavit in Euchariſtia nihil aliud eſſe, præter figuram Corporis & Sanguinis Chriſti. Abſente Luthero ab urbe Vvitembergenſi, cum ingenti ſociorum copia Eccleſiam Vvitembergenſem ingrediens, demolivit imagines, prophanis manibus dedit Euchariſtiam, ſolum in ea panem eſſe prædicans, altaria confregit, carnis indifferentem permiſit uſum, & ubique libertatem proclamabat Chriſtianam. Quod audiens Lutherus, ejus audaciam verbis aſperrimis reprimere conatur; quæ correctio, cùm eſſet inutilis, adverſus Carloſtadium omnes commovet Lutherus quod tamen nihil proficit, quia novi hujus Hæreſiarchæ doctrina omnibus pergrata videbatur. Carloſtadius amore omninò accenſus ſe matrimoniô copulavit publicô, quo die celebratam fuiſſe Miſſam teſtatur Florimundus novo ritû compoſitam, in cujus introïtu hæc verba decantāta fuerunt, *Dixit Dominus Deus, non eſt bonum hominem eſſe ſolum, faciamus adjutorium ſimile ſibi.* Hujus Miſſæ oratio compoſita erat ad excitandos alios Sacerdotes ad matrimonium, quæ ſic habet; *Deus, qui poſt tam longam & impiam Sacerdotum tuorum cæcitatem, Beatum Andream Carloſtadium eâ gratiâ donare dignatus es, ut primus, nullâ habitâ Papiſtici juris ratione, uxorem ducere auſus fuerit; da quæſumus, ut omnes Sacerdotes recepta ſana mente ejus veſtigia ſequentes,*

ejectis concubinis, aut eiſdem ductis, ad legitimi conſortium thori convertantur. Per Dominum noſtrum, &c. Tali matrimonio ſummè Lutherus gaviſus eſt, qui jam à longo tempore Monialem quamdam Catharinam *de Boca* nomine in uxorem ducere prætendebat, quod tamen nondum fuerat auſus, nè Saxoniæ Dux ipſius protector in illum iraſceretur. Ipſo tamen mortuô, ad tales convolavit nuptias. Porrò, ſicut Lutherus Vvitembergum elegit in ſedem ſuæ Eccleſiæ, ſic Carloſtadius primò ad urbem Orlamondam ſe contulit, ex quâ expulſus authoritate Ducis Saxoniæ ſuſcitata à Luthero, apud Zurichenſes confugit.

Zuinglius Conſtantienſis Canonicus in regione Helvetiorum An. 1525. hæreſim ſuam attulit, in omnibus quaſi ſimilem errori Carloſtadii; Dicebat enim in Euchariſtia nihil aliud reperiri præter ſignum Corporis & Sanguinis Chriſti, ſed ſui ſigni rationem diverſam faciebat à Carloſtadio. Cùm non poſſet carnis petulantiam continere, ſua vendidit beneficia, ut uxorem duceret, & familiam valeret ſuſtentare. Quadam die nimirùm 13. Aprilis, anxius hærens in explicatione horum verborum, *hoc eſt Corpus meum*; apparuit illi phantaſma aliquod, ut inquit ipſemet, de quo ſe non meminiſſe dicit, an nigrum eſſet vel album, quod illi dixit, hæc verba ſic intelligi debere, *hoc ſignificat corpus meum*, ſicut Exod 12. habetur; eſt enim Phaſe Domini, id eſt; hoc ſignificat tranſitum Domini.

Ioannes Oecolampadius Monachus apoſtata, qui fuit Præceptor filiorum Comitis Palatini,

Zuinglio maximè auxiliatus eſt, An. 1525. in Euchariſtia ſolum ſignum Corporis Chriſti eſſe dicebat. Sicut apud Zurichenſes pontificatum ſuum conſtituit Zuinglius, ſic apud Baſileenſes Oecolampadius ſedem ſuam fundavit, novam erexit Eccleſiam, veteremque & veram totaliter deſtruxit, quod in cauſa fuit, cur Eraſmus Baſileam deſeruerit, cùm non poſſet tales approbare novitates, licet non ſemper fuerit in hac mente.

Philippus Melancton Lutheri diſcipulus & ipſi fidelis Achates, Confeſſionis Auguſtanæ author, Luthero vivente numquam illi contradixit, licet illius opinio eſſet eadem, ac Carloſtadii, Zuinglii & Oecolampadii. Ipſum ſemper in honore habuit Lutherus; unde vulgò dicebat contemptibilem animam eſſe quæ contemnit Philippum; è contrà verò Philippus qui ore tenus ſuum magiſtrum vocabat Lutherum, clam tamen eum improbabat maximè: Mortuo Lutherô, *Melancton* opinionem Sacramentariorum propagavit, licet ſervaverit ſemper integrum ſui magiſtri honorem. In Confeſſione Auguſtana opinionem Lutheri temperavit recipiendo liberum arbitrium, non rejiciendo Sacrificium Miſſæ, nec Confeſſionem, docendo Corpus Chriſti fieri verbis ſacramentalibus; undè illi qui talem ſequuntur Confeſſionem, Lutherani *molles* vocantur.

Anabaptiſtarum ſecta à Luthero orta eſt An. 1527. authoribus *Baltazaro Parimontano*, & *Bernardo Rotmanno* Preſbytero apoſtata. Baltazarus ille primo ſuum errorem abjuravit in urbe Zurichenſi, in qua carceri mancipatus

fuit; ſed ad ſuum vomitum revertens, & in Moravia prædicans Anabaptiſmum, igne combuſtus eſt. Illi ſucceſſit *Muncerus* Apoſtata Sacerdos, qui ijſdem erroribus totam Germaniam perturbavit, & hic erat diſcipulus *Carloſtadii*. Suam ſedem habuit Anabaptiſmus ſicut Lutheraniſmus, in Saxoniâ videlicet. Ubique proclamabat Muncerus, ſe vulgò communicationem habere cum Gabriele Archangelo, & ſpecialiter inſpiratum eſſe, ut ſeveram Papæ Religionem & Libertinam Lutheri ſectam deſtrueret. Anabaptiſtarum præcipuus error erat, quòd parvuli non eſſent baptiſandi, & quòd deberent rebaptiſari, ſi anteà Baptiſmum recepiſſent. Talis ſectæ perniciem conſpiciens Georgius Saxoniæ Princeps Muncerum apprehendi juſſit, ipſumque damnari ad mortem, in qua maximam conſtantiam teſtatus eſt. Mortuo Muncero, illius errores in diverſas Provincias ſparſi ſunt, & pullulant quotidie, maximè in Friſia Orientali, & Occidentali, Pruſia, Sileſia, Moravia, Boëmia & Polonia, non verò in Gallia neque in Germania, aut Hiſpania, ubi Catholici & Lutherani dominantur; Neminem pro fide violentandum putant; Chriſtianos nullâ de causâ morti damnandos, ſed tantùm excommunicandos & ejiciendos aſſerunt; Cùm Zuinglianis realitatem corporis Chriſti negant, Cœnamque tantummodò faciendam volunt in teſtimonium mutuæ Charitatis inter Chriſtianos, & ad renovandam memoriam paſſionis Chriſti.

Ex hæreſi Lutherana multi alii Hæreſiarchæ exorti ſunt, nimirùm *Ubiquitarii*, qui authore

Brentio, humanitatem Chriſti, ubique præſentem eſſe dicebant. *Majoriſtæ*, à *Georgio Majore*, docente, nec etiam parvulos ſalvari poſſe ſine bonis operibus. *Oſiandriſtæ* ab *Andrea Oſiandro*, volente in Euchariſtia corpus Chriſti pati. *Auguſtiniani* in Boëmia docentes nullum Paradiſum ingredi ante finale judicium. *Adamitæ* à quodam Adamo, cujus ſectatores nudi incedunt. *Sabbatariſani*, qui rejiciebant diem Domini, tamquàm non repertum in Scriptura, & Sabbatum ſanctificabant. *Clancularii*, qui ſolò corde Religionem profitantur, & credebant preces majoris eſſe efficacitatis in domo, quàm in Templo. *Davidiſtæ*, à *Davide Ioris* Batavo, qui ſe Meſſiam à S. Spiritu miſſum vocabat. *Mennoniſtæ* à *Mennone* quodam ex Friſiâ, Chriſtum attuliſſe carnem è Cœlo, non ex Maria volebant. *Deiſtæ* ſeu *Triteitæ* tres Deos gradu differentes fingebant ſibi. *Antitrinitarii* Trinitatem perſonarum & duas naturas in Chriſto negabant; ab authore *Michaële Serveto* orti ſunt, quem comburi fecit Calvinus apud Genebenſes, ut per hoc juſtificaretur, quod nullo modo faveret Arianis, de quo accuſabatur, eo quòd hanc rationem improbabat, *Sancta Trinitas unus Deus, miſerere nobis.* *Anti Mariani* virginitatem Mariæ negabant, qui plures dabant filios, quoniam Scriptura mentionem facit de fratribus Chriſti, non attendentes, quòd illi qui ſunt ex eâdem familiâ, fratres in Scriptura nominentur, ut Loth qui dictus frater Abrahæ. *Antinomiani* legem rejicientes, requirebant tantùm fidem. *Infernales*, Chriſtum aſſerebant deſcendiſſe tantum-

modò in ſepulchrum, omnemque negabant infernum præter malam conſcientiam. *Quintiniſta*, à *Quintino Picardo*. omnes rejiciebant Religiones, in hoc ſimiles illi *Lucianiſta*, qui librum conſcripſit adverſus tres Impoſtores quorum nomina incipiunt per M. hoc eſt, contrà Moïſen, Meſſiam & Mahumetum. *Infrontes* ſibi ſanguinem è fronte extrahi faciebant, per hoc baptiſari credentes. *Petrus Martyr* Canonicus Regularis negabat potentiam divinam poſſe conſtituere idem corpus in pluribus locis. *Bucerus Argentinæ* natus Judæi cujuſdam filius, mortuo Patre Prædicatorum Ordinem ingreſſus eſt, à quo apoſtatans ad copias Lutheri confugit; Lutheri, Melancthonis & Zuinglij unionem tentat in dieta Auguſtana An. ſcil. 1530. ſed perperam: Se primò Sacramentarium cum Zuinglio prædicat, quam opinionem revocat poſtea, aſſerens ſe in hoc erraſſe; & denique ad Sacramentarios redit. Tribus vicibus uxorem duxiſſe referunt. Sunt & multi alii Hæreſiarchæ, qui è Lutheri ſcholâ prodierunt, quos retexere longius eſſet.

Ioannes Calvinus Novioduni in Picardiâ natus 10. Iulii An. 1509. vocabatur primò Chauvinus, deinde Calvinus; Beneficium ab Epiſcopo Noviodunenſi obtinuit in Cathedrali Eccleſia cum alio Rurali, Pariſios tranſiit, unde exire cogitur, propter erroneas opiniones, quas à Melchiore Volmar Lutherano hauſerat. Adit Germaniam, ubi prælo dedit ſuam Inſtitutionem, nimirùm Baſileæ. Italiam viſitat, unde rediens Genevam ingreditur in quâ urbe invenit Guillelmum Farellum cum Petro Vire-

to prædicantem: Dum ibi ſuam erroneam Theologiam explicaret, formam Confeſſionis & diſciplinæ compoſuit; ſed illicò exire juſſus eſt; unde Baſileam & deindè Argentinam ſe contulit. Idelleltam *de Bura* ſibi copulavit Matrimonio, quâ deceſsâ viduus remanſit uſque ad mortem. Tandem grauiſſimis pluribus morbis moritur Genevæ, ubi reſtitutus fuerat An. 1564. Multos publicavit errores, ut pote, Fidem non eſſe unam, ipſam eſſe conjunctam cum incredulitate, dubio, incertitudine, imò & erroribus. Fidem implicitam eſſe phantaſticam, & nihil aliud præter ignorantiam: Bonitatem divinam & ſuæ ſalutis certitudinem eſſe ſolum Fidei objectum; undè fidem cum ſpe confundebat: Traditiones eſſe rejiciendas, quia Scriptura omnia neceſſaria ad ſalutem continebat: Expugnandos eſſe è Canone Libros Tobiæ, Judith, unam partem Libri Eſther, Sapientiam & Eccleſiaſticum Salomonis, Prophetam Baruch, unam partem Danielis & Machabæor.: Solum textum hebraïcum Veteris Teſtamenti eſſe authenticum, ſicut textum Græcum novi, nullamque verſionem eſſe admittendam: Scripturam ſacram ex ſe omninò facilem eſſe, & ad quemlibet fidelem ſpectare ſcripturarum interpretationem, non recurrendo ad determinationem Eccleſiæ: Fidem amitti non poſſe, & ſolis Prædeſtinatis infundi: Deum prædeſtinaſſe homines ad damnationem nullis præcedentibus demeritis, neque etiam Adami; unde aliquos creavit ut peccent & damnentur: Deum eſſe authorem omnis peccati, nec abſolutè

N v

eſſe potentem, cùm non poſſit conſtituere idem corpus in pluribus locis: Eſſentiam Divinam diſtingui realiter in Perſonis: Chriſtum non eſſe propriè Creatorem mundi, nec filium Dei recipere ſuam eſſentiam à Patre: Chriſtum hominem fuiſſe ignorantem, & ità aſſumpſiſſe noſtram naturam, ut eſſet peccator & maledictionis reus: Perpetuam Virginitatem Mariæ non eſſe credendam, ſed eam peperiſſe more aliarum: Chriſtum diſtuliſſe quantùm potuit executionem officij Redemptoris: Ipſum morientem inconſideratè dixiſſe, *Pater ſi poſſibile eſt*, &c. quaſi oblitus fuiſſet ſe eſſe Miſſum, ut per mortem Redemptoris officiô fungeretur; ipſum timuiſſe pro ſuâ ſalute, imò & vocem miſiſſe deſperationis clamando, *Deus Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Denique tormenta ſuſtuliſſe damnatorum: Chriſtum mortuum non migraſſe ad Inferos, ſed tantùm ad ſepulchrum deſcendiſſe: Purgatorium non exiſtere, neque Lymbum Patrum, nec proindè preces requiri pro mortuis: Chriſtum non reſurrexiſſe de ſepulchro clauſo, nec ad diſcipulos intraſſe ſine aperturâ: Eccleſiam, quæ inviſibilis eſt, ſolos ſanctificatos continere, ipſamque poſſe errare, & revera erraſſe, totaliterque eſſe corruptam: Papam non eſſe Petri ſucceſſorem, ſed verum Antichriſtum: Eccleſiam non poſſe condere leges obligatorias in conſcientiâ: Monacharum & Religioſos Ordines Chriſtianiſmo repugnare, Mendicitatemque Religioſorum inventam fuiſſe à Diabolo: Omnem ſuperioritatem eſſe rejiciendam: Hominem libero carere arbitriô

quo bonum poſſit operari, & malum vitare queat: Primos motus concupiſcentiæ etiam conſenſum prævenientes eſſe peccata: Facilem eſſe diſtinctionem peccatorum mortalium à venialibus, ſed omnia eſſe mortalia reprobis, & venialia Prædeſtinatis: Peccata non deleri ab anima, ſed tantùm non imputari: Hominem juſtificari ſolâ fide ſine operibus: Fidem in beatis remanere: Nullum ſperandum eſſe præmium pro bonis operibus: Precum reiterationem eſſe prohibitam: Orationes publicas fieri debere idiomate populari: Nullum eſſe meritum in obſervatione mandatorum. Nullomodô Sanctos invocari debere, nec Imagines aut reliquias Sanctorum coli: Jejunia & abſtinentias carnium certis diebus obſervari non debere: Duo tantùm eſſe Sacramenta, Euchariſtiam & Baptiſmum, quæ adhuc non habent juſtificandi virtutem: Corpus Chriſti contineri tantùm in figurâ in Sacramento altaris: Benedictiones Eccleſiaſticas, ut aquæ, panis, & aliarum rerum eſſe ridiculas: Cæteras Calvini opiniones omittam brevitatis cauſa, ſicut & alios hæreticos qui in hoc ſæculo Eccleſiam perſecuti ſunt, quippè qui ſunt tantùm veluti rami harum peſſimarum arborum Lutheri & Calvini.

Inter Scriptores qui hoc ſæculum exornarunt, floruerunt primò RR. PP. Societatis Jeſu quorum Ordo initium duxit à tempore, quo Lutherus & Calvinus inſurrexerunt in Eccleſiam. Deindè apparuerunt etiam *Ioannes Trithemius*, *Thomas Cajetanus*, *Baptiſta Mantuanus*, *Ioannes Franciſcus*, *Picus Ne-*

pos Ioannis Pici , *Ioannes Almaynus* Doctor Pariſienſis , *Ioannes Major. Franciſcus Lychetus* Ordinis noſtri, *Ioannes Eckius* , qui fortiter ſe oppoſuit Luthero diſputationibus & ſcriptis. *Franciſcus Titelmanus* , Minorita, *Ioannes Faber* , *Ioannes Driedo* , *Ioannes Cochlaus* , acerriſimus fidei propugnator , qui multa ſcripſit contrà Lutheranos. *Dominicus Soto* , *Ambroſius Catharinus* , *Martinus Navarrus* , & quamplurimi alii.

De Hareſibus & Scriptoribus hujus ſaculi.

CALVINISMUS admixtus Sectæ Reginæ Angliæ , cui nomen erat Elizabeth ortum dedit in Anglia Puritanis qui ſe Calviniſtas Reformatos dicebant ; taliterque nominabantur , vel quia ſequebantur purè ſcripturam , vel quia puriſſimos & ſanctiſſimos ſe proclamabant. Illi , ſicut Calviniſtæ à fine Pſalmorum ſuſtulerunt Verſum , *Gloria Patri & Filio* , &c. quem in illis appoſuerat Eccleſia contrà hæreticos qui Filium cum Patre adorare nolebant. *Antipuritani* adhuc in Angliâ opinionibus Puritanorum omninò opponuntur. *Pacificatores* authore Joanne Sturmio, Religionem Calviniſticam à Catholicâ eſſentialiter non differre dicunt ; undè Miniſter Anonymus quidam ſub nomine Chriſtiani Conſtantis ſcripſit plura de conformitate utriuſque Eccleſiæ. *Arminiani* , ſeu *Remonſtrantes* , aut *Molles Calviniſtæ* , ortum duxerunt à Jaco-

bo Arminio Miniſtro Amſterodami, qui factus fuit poſteà Profeſſor Theologiæ Calvini in Academia Leydena apud Batavos, cujus Cathedram antea tenuerat Franciſcus Gommarus. Hic Arminius, Calviniſta ſemper reputari volebat, licèt multas opiniones multùm diſtantes à Calvino & Calviniſtis Rigidis ſuſtineret. *Contraremonſtrantes*, ſeu *Rigidi Calviniſtæ* Authorem habent *Gommarum*, qui diſputationem aggreſſus eſt contrà Jacobum Arminium. Hi ſequebantur Rigorem opinionum Calvini de libero arbitrio, de Gratia, de Reprobatione & aliis. *Conradus Vorſtius* Miniſter Batardus perfectiones Divinas conteſtabatur, utpote, Simplicitatem Dei, Infinitatem ejus, Immenſitatem, & æternitatem; Quod Maximam diviſionem Reformatis Bataviæ affert, etiam his temporibus. *Methaphoriſtæ* omnia ad Metaphoras reducentes Filium Dei dicebant, non eſſe propriè nec Verbum Patris, nec imaginem, ſed per Metaphoram. *Marcus Antonius de Dominis*, qui ſe fraude intruſit in Archiepiſcopatum Spalatenſem in Dalmatia, authoritatem Papæ deprimere ſemper conatus eſt: De ipſo loquuti fuimus Diſputationibus de Conciliis & de Summo Pontifice: In Batavia, Boëmia, Germania & Anglia novæ Sectæ oriuntur continuò quarum numeratio eſt impoſſibilis.

Noſtro ſæculo non defuerunt Illuſtriſſimi viri, utpotè, *Cæſar Baronius* Cardinalis, *Robertus Bellarminus* Cardinalis, *Perronius* Cardinalis, *Franciſcus à Rupefulcata*, *Franciſcus Fevardentius* Minorita, *Florimundus Raymun-*

dus, *Franciſcus SaleZius*, & innumeri alii, quorum ſufficientiæ recens eſt memoria.

Antequàm finem faciamus Capiti de Hæreſibus, non omittendum eſt, majores Hæreſiarchas infelicem ſemper habuiſſe exitum: *Simon Magus*, cum volare vellet, orationibus B. Petri dejectus, ſibi tibias fregit; & paulo poſt cum ſumma Ignominia mortuus eſt. Sic Egeſip. Lib. 3. Cap. 2. de Excidio Jeroſol. & Arnobius Lib. 2. contrà gentes. *Manichaus* vivus excoriatus eſt à Rege Perſarum, quia Filium Regis curaturus occidit, ex Epiph. Hæreſi 66. *Montanus*, *Theodotus & eorum Prophetiſſæ* ſeipſos laqueis necaverunt. Euſebius Lib. 5. Hiſt. Cap. 16. *Donatiſtæ* ab iiſdem canibus lacerati ſunt, quibus Euchariſtiam projiciebant. Optatus Lib. 2 contrà Parmenianum. *Arius* in Eccleſiam intrare volens, ſubito alvi motû ad latrinas publicas acceſſit, & ſimul eum excrementis inteſtina omnia effudit, & animam. Ex Athan. Orat. 1. Contrà Arianos: & ex Rufino Lib. 10. Hiſt. Cap. 13. *Valens* Arianus vivus à Gothis crematus eſt, ex Ruf. Lib. 11. Hiſt. Cap. 13. *Neſtorius* linguâ impiâ à vermibus conſumptâ, miſerrimè interiit, ex Evagrio Lib. 1. Hiſt. Cap. 6. *Anaſtaſius* Imperator Eutichianorum fautor, fulminis ictu interiit ex Cedreno & Zonara. *Lutherus*, cùm veſperi opiparam ſumpſiſſet cœnam, lætus & ſanus, omneſque facetiis ſuis ad riſum provocans, eadem nocte mortuus eſt, ex Cochlæo in vitâ Lutheri. *Zuinglius* in bello contra Catholicos trucidatus eſt. *Oecolampadius*, cùm veſperi ſanus cubitum iviſſet, ma-

nè inventus eſt ab uxore mortuus in lecto, ex Cochl. in actis Lutheri An. 1531. *Carloſtadius* à Dæmone eſt interfectus. Sic Miniſtri Baſileenſes in Epiſt. quam ediderunt de morte Carloſtadii. *Ioannes Calvinus* denique horrendis & ſenſibilibus morbis gravatus, vermibus conſumptus, expiravit, ut teſtatur Jeron. Bolſecus in ejus vita, addens, eum blaſphemantem obiiſſe, Dæmonibus invocatis. Hæc eſt finis miſeranda eorum qui Eccleſiam Chriſti perſecuti ſunt; nobis concedat Miſericors & præpotens Deus ut firmi & conſtantes vivamus & moriamur in ejus gremio.

DIPUTATIO SECUNDA.

De Summo Pontifice.

TRIPLEX hominum ſtatus ab orbe condito ad nos vſque diſtinguendus eſt: vixit enim homo, vel in lege naturæ, nempe ab Adamo ad Moïſen; vel in lege ſcriptâ, à Moïſe ad Chriſtum; vel in lege Gratiæ, à Chriſto ſcilicet, uſque ad finem mundi. In primo ſtatu omnes Primogeniti erant Sacerdotes & cultui D. ſpecialiter dedicati: In lege Moſaïc noluit quidem Deus Primogenitos ſanctificari, ſed in illorum locum ex Duodecim Tribus Iſraël elegit ſibi Tribum Levi, quam divino ſervitio applicavit præ cæteris, juxta id quod habetur Numer. 3. *Tuli Levitas pro cunctis Primogenitis filiorum Iſrael, ut ſerviant mihi in tabernaculo & orent pro eis.*

Licet in hac Tribu omnes dicerentur Levitæ, attamen ex uſu Scripturæ Levitæ diſtinguebantur in tres ordines; quorum primus erat Levitarum ſimpliciter, qui Sacerdotibus miniſtrabant; alter erat Sacerdotum, qui offerebant Sacrificia ſuper Altare Holocauſti; nutriebant perpetuum ignem, ſubjiciendo illi quotidie ligna, veſperè & manè; adolebant incenſum ſuper Altare Thimiamatis; affuſo oleò olivarum bis in die concinnabant lucernas quæ erant prope idem altare in candelabro aureo; ſingulis Sabbatis panes calidos ponebant ſupra menſam Propoſitionis, vetereſque removebant ad ſuum uſum; adjuvabant mulieres in caſu Zolotipiæ; immolabant Veccam Rufam extra caſtra; diſcernebant inter Lepram & Lepram; mundabant Leproſos, Seminifluos, Puerperas & Menſtruatas; denique legem Dei tenebantur ſcire, & docere.

Præter hunc duplicem ordinem Levitarum & Sacerdotum, in tertiò conſtituebatur Pontifex, qui & ſummus ſacerdos dicebatur. Præcedentes functiones illi erant communes, cum aliis Sacerdotibus, ſed inſuper quatuor alia officia illi erant propria. Semel in Anno intrabat in Sanctuarium ad publicam expiationem populi, ut habetur Levitici 16. 2. conſecrabat Levitas & Sacerdotes. 3. in Controverſiis Legalibus ultimam ferebat ſententiam: 4. in rebus dubiis magni momenti Deum conſulebat; à quo accipiebat reſponſum, ſive per Angelum, ut volunt aliqui; ſive per revelationem, ut dicunt alii; ſive, ut vult Joſephus, per ſplendorem gemmarum in Rationali ſupra

pectus Pontificis inſertorum; qui ſi plùs ſolito ſplendeſcebant, ſignum erat felicis eventûs; ſi minùs, res ſignificabatur malè ſucceſſura; ſi nec plûs nec minûs, denotabatur per hoc, Deum nolle reſpondere. Porrò, probabile eſt hunc modum conſulendi Deum per ſummum Pontificem ceſſaſſe ab initio Captivitatis Babilonicæ, quo tempore propter ſua peccata ſpoliati ſunt Judæi Libertate, Sacrificio & Oraculo.

Sicut ergo in Veteri Lege, quæ vocari potuit Eccleſia Moſaïca, erant Levitæ, Sacerdotes, & Summus Pontifex; ſic in Eccleſiâ Chriſti reperiuntur Levitæ, nimirum Diaconi & Subdiaconi ad miniſtrandum Sacerdotibus inſtituti; reperiuntnr Sacerdotes ſupra corpus Chriſti naturale & myſticum potentiam habentes; Sacerdotes inquam ſimplices, & majores, quales ſunt Epiſcopi, Archiepiſcopi, Primates, & Patriarchæ; ſuper quos omnes denique præeminet Summus Pontifex, de quo hanc diſputationem inſtituimus plures quæſtiones continentem, quarum reſolvemus plurimas, alias maioris momenti judicio doctorum reſervantes, cùm hactenus controverſæ fuerint, præſertim in Galliâ; unde mentis noſtræ tenuitas illarum ſolutionem afferre non præſumet, ſibi ſat eſſe perſuadens, ſi utriuſque partis rationes afferat, relictâ cuilibet libertate eligere alterutram.

QUÆSTIO PRIMA.

Quænam regiminis forma alteri præferenda eſt?

NOBIS loquuturis de Summo Pontifice, Eccleſiam Univerſalem regente, de regimine ipſo in ſe conſiderato priùs dicendum eſt. Unde ſciri debet in primis, quòd triplex ſit regendi forma, nimirum Monaſtica, Oeconomica & Politica. Monaſtica eſt quâ homo privatus ſe regit & componit ſuos mores: Oeconomica eſt ea quâ caput familiæ ſuos ſubditos conducit: Politica eſt ea quâ populus ſeu Reſpublica gubernatur.

Politica forma regendi Rempublicam triplex eſt, ſcilicet Monarchica, Ariſtocratica & Democratica: Monarchica eſt quando tota regendi poteſtas reſidet apud unum: Ariſtocratica eſt quando pauci, & ipſi optimates regunt, Democratica eſt dum totus populus regimen habet, vel ſaltem aliqui, tum ex plebeis, tum ex nobilibus ex populi electione. De his ultimis tribus regendi formis quærimus nobiliorem & utiliorem. Calvinus ex Bellarmino Monarchicum regimen expellere nititur ab Eccleſia, dum ipſum deterius cenſet Ariſtocratico & Democratico, præſertim ſi in toto mundo vel in totâ Eccleſiâ conſtitui attentetur: Unde Eccleſiaſticam poteſtatem cætui ſeniorum tribuit, regimen civitatum approbat, quæ excuſſo principum jugo à populo & ſenatu gubernantur; ut ſit apud Genevenſes.

CONCLUSIO.

NOBILIOR & perfectior gubernandi forma eſt Monarchica. Sic inter Gentiles Philoſophos Plato in Politico poſt medium; Ariſtoteles Lib. 8 Ethic. Cap. 10. Homerus Lib. 3. Illiados, Herodotus Lib. 3. Hiſt. Plutarchus opuſculo toto de Monarchiâ. Inter Iudæos idem ſentit Philo Lib. de confuſione linguarum. Ex Chriſtianis Patribus denique hoc pariter habent Iuſtinus Oratione Exhortatoria ad Gentes, Cyprianus tract de Vanitate Idolorum, Ieronimus Epiſt. ad Ruſticum, Auguſtinus denique inter cæteros Serm. 25. de Verbis Domini, ad confirmandam hanc ſententiam rectè ait: *Da unum, & populus eſt; tolle unum, & turba eſt: quid enim eſt turba, niſi multitudo turbata?*

Probatur hæc veritas primâ ratione; quia natura quæ tendit ſemper in perfectius, principatum unius expetit, ut patet ex Cypriano, qui tract. de Idolorum Vanit. dicit, quòd, *Rex unus in Apibus, Dux unus in Gruibus, & in Armentis Rector unus.* Hoc idem innuit Ieronimus Epiſt. ad Ruſticum, *Grues unum ſequuntur ordine litterato.* Nec hoc debet irridere Calvinus, dum Lib. 4. Inſtit. Cap. 6. §. 9. dicit, non ex toto orbe confluere Apes, ut regem eligant, imò ſuis alvearibus contenti ſunt ſinguli reges apum; & in Gruibus quælibet caterva proprium regem habet; ſic, inquit, ſingulæ Eccleſiæ debent ſibi attribuere ſingulos Epiſcopos. Quàm fragilis ſit illa reſponſio, patet, ex hoc quòd unum alveare non ſit unum cum

alio, & ſic quodlibet exigit ſuum regem; quælibet autem Eccleſia eſt una cum aliâ, & ideò debet habere unum rectorem cum illâ.

Probatur ſecundâ ratione; quia ſcilicet gubernatio Monarchica perfectiùs regimen Dei imitatur; ſicut enim omnia ſolius Dei imperio ſubjacent, ſic in Monarchiâ omnes ſubditi Principis legibus obſequuntur. Adde quòd, Monarchicam inſtituit gubernationem Deus in populo Judaïco, apud quem fuerunt primò Patriarchæ, ut Abraham, Jacob, & cæteri, qui erant veluti Principes: Deinde fuerunt Duces, ut Moſes, Joſuë, &c. tum Judices, ut Iamnes, Samſon, & alii: poſteà Reges, ut Saül, David, Salomon; poſtremò adhuc Duces, ut Zorobabel & Machabæi; & hæc omnia durarunt uſque ad Chriſtum natum, qui regnans ſuper omnes terminos orbis terrarum, unico viſibili Monarchæ voluit ſuos populos eſſe obſequentes, nimirum D. Petro, ejuſque ſucceſſoribus.

Probatur tertiâ ratione, vel potiùs pluribus coadunatis, brevitatis causâ; primò, quia Monarcha reſpicit bonum Reïpublicæ tamquam proprium, & ſic omnem curam adhibet ad illud comparandum. Secundò, quia fortior eſt Reſpublica, ubi major eſt civium conjunctio, vires enim unitæ fortiores ſunt diſperſis; atqui magis inter ſe conjunguntur cives, qui dependent ab uno Imperante, quàm ſi à multis dependerent, quia pro tunc partialitates oriuntur: Ergo melior eſt Monarchia. Tertiò, quia, quando multi regunt, naſcitur ambitioſa contentio inter illos, ita ut alii alios impe-

diant; vel ſaltem unus alium reſpiciens, in collegam ſuum onus rejiciat; & ſic nemo bono communi intendit, imò privato tantùm invigilat.

Objicies: Illud regimen eſt deterius, quod facilius vergit in tyrannidem; Monarcha autem, qui nullius ſubditur emendationi, faciliùs deviabit; & cùm deviaverit, difficiliùs emendabitur: Ergo &c. in aliis autem regiminibus, timor aliorum quemlibet ab inſolentiâ impediet; & ſi deviaverit, ab aliis corripietur: Ergo gubernationum deterior eſt Monarchica. Reſp. quòd revera ratione ſummæ poteſtatis; faciliùs Monarcha poſſit in tyrannum mutari; difficiliùs tamen hoc fiet, quia reſpicit bonum commune, ut ſuum, & ſic illud conſervare nititur; Optimates verò, cùm ultra publicum bonum, privatum etiam habeant, vergent, faciliùs in Tyrannidem, ut ex aliorum deva-ſtatione bonum proprium augeant. Dices, cùm Populus Iſraël Regem petiit, reſpondit illi Samuel, *Neſcitis quid petatis*. Ad hoc dico, Deum non damnare moderamen Regis, cùm ipſe ſe regem regum nominet; ſed populum condemnat, quia abjecto regimine Dei, hominem pro Rege habere peroptat.

QUÆTIO II.

Vtrum regimen Monarchicum vigeat in Eccleſia.

NEMO dubitat,quin ſit in Eccleſiâ aliquod regimen, cùm ipſa Cant. 4. ſit *ut caſtrorum acies ordinata*, & Act. 20. *Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* Neminem etiam latet, quin regimen Eccleſiaſticum ſit ſpirituale, & non politicum; quoniam non ſe extendit ad necem & vitam, nec regulariter ad bona temporalia. An ſit autem Monarchicum, præter Calvinum & alios hæreticos, *Edmundus Richerius* Doctor Theologus & Collegii Cardinalitii Archididaſcalus, & *Simon Vigorius* Regius Conſiliarius in Majori Conſilio,adversùs ſacratiſſima Summi Pontificis jura exardeſcentes, inſinuare niſi ſunt circa Annum milleſimum ſexconteſimum vndecimum, Regimen Eccleſiaſticum non eſſe Monarchicum, nè ſuprema authoritas in manus Pontificis devolveretur: Hoc videns Cardinalis *Perronius*, Archiepiſcopus Senonenſis, ſuæ Provinciæ Epiſcopos congregavit, decretumque tulit contra hanc doctrinam,quæ in populo magnum ſcandalum generabat, quod quidem decretum Paulus V. confirmavit.

Quantum ad Richerium, uno aut altero ante obitum Anno, laudabiliter reſipuit, propoſitiones à ſe adductas vehementer condemnans; cujus rei Declarationem propriâ manu con-

ſcripſit, quam voluit apud Eminentiſſimum Cardinalem Richeleum obſignari in teſtimonium ſuæ obedientiæ erga ſedem Apoſtolicam. Hoc inſtrumentum conſcriptum fuit Anno Domini 1629. die Veneris 7. Decemb. præſentibus Magiſtro Carolo Talon, Parocho S. Gervaſij Pariſienſis, & Patre Joſeph Pariſienſi Ordinis Capucinorum, utroque ſubſignato cum Richerio. Inſuper inſtante morte, ſumpto à Parocho viatico, coram illo & multis aſtantibus publicè profeſſus eſt, ſe ſponte & ſine metu, (ut ſuſurrabant aliqui) prædictam declarationem ſcripſiſſe, & eam adhuc ratam habere, quod verum eſſe declararunt An. Dom. 1631. coram Petro *le Gay* S. Sedis Apoſtolicæ Notario, Leonardus *Fourment* Preſbyter, Collegii Cardinalitii rector, Joannes *du Tour*, Doctor Theologus, & Carolus *Ternois* Baccalaureus, tanquam præſentes declarationi prædicti Richerii. Utraque certificatio habetur apud D. *Duval* in Tractatu quem edidit de ſupremâ Summi Pontificis Poteſtate.

CONCLUSIO.

REGIMEN Eccleſiæ eſt Monarchicum. Probabiliſſimum enim eſt, quòd Chriſtus ſuæ ſponſæ, pro quâ mortuus eſt, nobiliorem & utiliorem inter tres gubernandi rationes reliquerit, nempe Monarchicam; unde in Scripturâ, Eccleſiâ inſignitur multis titulis qui Monarchiam redolent; modò enim, Daniel 2. vocatur *Regnum*, modò *exercitus ordinatus* Cant. 4. ad Timoth. 3. comparatur *domui*, 1. Petri 3. *Navi* & Ioan. 20. vocatur

Ovile, quæ ómnia gubernantur ab uno moderatore. Nec Reſpondendum eſt, quòd habeat unum Regem, nempe Chriſtum, quod ſufficit, ut Eccleſiæ ſtatus dicatur Monarchicus; hoc enim non ſufficit, quia licet Chriſtus ſit Rex inviſibilis Eccleſiæ in quam inviſibiliter influit per gratiam, aſſiſtentiam, & directionem internam; cùm tamen Eccleſia ſit viſibilis, debet habere Paſtorem Viſibilem, ad quem confugiat in neceſſariis.

Probatur 2. quia omnes Eccleſiæ per totum orbem diſperſæ unam debent conſtituere Rempublicam, aliàs Eccleſia non eſſet una. Ut autem ex omnibus Eccleſiis reſultet una, non ſufficit unitas Fidei & Sacramentorum, ſed opus eſt aliquo tribunali & rectore qui controverſias oboriri ſolitas inter Eccleſias particulares dirimere poſſit; quia ad hoc non poſſunt inſtitui omnes Epiſcopi collectivè ſumpti, qui omnibus difficultatibus ſimul præſto eſſe non poſſent; nec etiam poſſunt inſtitui Principes ſæculares, cùm ſint oves, non paſtores; & ſic requiritur unus ſupremus Paſtor, qui diſcordantes paſtores particulares & diſſidentes Eccleſias conciliet. Deinde, multæ controverſiæ circa Fidem oriuntur, vixque diverſi homines à ſe ſejuncti eadem ſentire poſſunt, niſi unius authoritati acquieſcere teneantur; unde Jeremias Cap. 12. multitudinem paſtorum nemini obedire volentium vituperant, dicens, *Paſtores multi demoliti ſunt vineam meam*, &c Tandem correctio Epiſcoporum & ſupplementum eorum negligentiæ arguit neceſſitatem ſupremi Monarchæ in Eccleſiâ, qui contineat

tineat Epiſcopos in ſuo officio, & ſubditos aliquando Epiſcopis rebelles ad obedientiam revocet; unde Gregorius Indictione 13. Epiſt. 52. *Vnumquodque tunc ſalubriter completur officium, cùm fuerit illius ad quem poſſit recurri; unus inquam, qui cæteris invigilet, cæteroſque hortetur, corrigat & corripiat.*

Probatur 3. ex Doctoribus Pariſienſibus, quorum aliqui reverà ponunt ſupremam Eccleſiæ authoritatem in Concilio; alii tamen ipſam conſtituunt in Summo Pontifice. Primò Alliacenſis Collegii Navarræ Archididaſcalus, Cardinalis, & Cameracenſis Archiepiſcòpus Tract. de Origine Eccleſiaſt. Poteſt. concluſione 2. ſic habet, *Ideo Dominus prævidens ſchiſma & diſſentionem, contulit Petro & ſucceſſoribus ſuis authoritatem diſponendi Miniſtros Eccleſiæ, & determinandi eorum juriſdictionem, dicens, Paſce oves meas; ſis paſtor & prælatus generalis ad quem pertinet regimen regale ovium & ovilis.* Secundò Joannes Gerſonius Cancell Pariſ. Lib. de Anteribil. Papæ Conſiderat. 8 ſic habet, *Nullam aliam politiam in Eccleſiâ inſtituit Chriſtus, præter Monarchicam & quodam modo regalem; & oppoſitum ſentientes, quod videlicet fas eſt dicere, plures Papas, aut quod quilibet Epiſcopus in ſua diœceſi eſt Papa vel Paſtor ſupremus, æqualis Papæ Romano, erat in fide & unitate Eccleſiæ, contra articulum hunc, Et Vnam Sanctam Eccleſiam; & ſi pertinaces maneant, judicandi ſunt Hæretici, ſicut Marſilius de Paduâ & quidam alii.* Tertiò Almaïnus de Supremâ Poteſt. Eccleſiaſticâ Cap. 4. ita loquitur, *Chriſtus fuit ſapientiſſimus,*

quia plenus ſapientia, & quòd inſtituerit optimam politiam; ſed optima politia debet regi regimine regali, ut dicit Ariſt. in Politic. ita ut unus ſit, qui in quemque habeat poteſtatem & nemo in eum: Ergo veriſimile eſt, quòd in ſpiritualibus Chriſtus inſtituerit ſuperiorem, qui habeat quemlibet coercere, & nullus eum. Sufficiant hi tres illuſtris notæ & magnæ authoritatis pro omnibus aliis Doctoribus, qui adduci poſſent in hujus propoſitionis confirmationem.

Objicies 1. *Chriſtus eſt caput Eccleſiæ*, ad Epheſ. 4. & ſic faceret injuriam Chriſto qui admitteret aliud caput in Eccleſiâ. Negatur conſequentia, quia non admittitur aliud caput cum Chriſto, ſed ſub Chriſto, ut ejus Miniſter & Vicarius; ſicut Regi non fit injuriâ, ſi admittatur Prorex ſub Rege. Quòd ſi Eccleſia nuſquam dicta fuerit, corpus Petri, ſed Chriſti; hoc eſt, quia ſolus Chriſtus eſt caput principale & perpetuum ejus; ſic regnum non dicitur eſſe proregis, ſed regis. Dices: Solus Deus per potentiam ſuam poſſet Eccleſiam regere, ſi eſſet Monarc hica. Reſp. revera quòd unus ſimplex homo hoc non poſſit per ſe, bene autem per alios, & maximè ſi ſit adjutus ſpeciali aſſiſtentiâ Spiritûs S. Quòd ſi æqualiter mittat Apoſtolos Joan. 20. *Ecce ego mitto vos*: per hunc textum Petrus reverà non præponitur aliis, bene autem per alios, ut cùm dicitur, *Paſce oves meas*, & *Super hanc petram ædificabo*, &c. & in hoc eſt Monarcha

Objicies 2. Paulus deſcribens Hierarchiam

Eccleſiaſticam, quam Chriſtus reliquit, multis tradit regimen Eccleſiæ, & mentionem non facit unius capitis, ad Epheſios 4. *Dedit quoſdam Apoſtolos, quoſdam Prophetas, alios Evangeliſtas, alios autem Doctores & Paſtores.* Reſp. ſummam authoritatem datam fuiſſe omnibus Apoſtolis, ut celeriùs in toto orbe terrarum Fides diſſeminaretur; in ſolo autem Petro remanſit illa, mortuis omnibus Apoſtolis. Dices Luc. 22. facta contentione inter Apoſtolos, quiſnam eſſet major, reſpondit Chriſtus, *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non ſic*: Arcet ergo Chriſtus ab Eccleſiâ regimen Regale & Monarchicum. Reſp. Chriſtum per hoc tantùm velle regimen Eccleſiæ non eſſe tale, quale eſt inter Reges; ita quòd velit quidem unum aliis præeſſe, ſed cum humilitate & abſque libidine dominandi, ut faciunt Reges, qui ſæpiùs ſunt tyranni, imperant ſubjectis ut ſervis, & omnia referunt in bonum privatum; ubi vult Chriſtus ſuum Vicarium præeſſe Eccleſiæ, non proprium honorem, ſed ovium commodum quærendo, ad exemplum ipſius Chriſti, qui modo dicit, *Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare*; & modò vult vocari *magiſter & dominus.*

QUÆSTIO III.

Vtrum gubernatio Eccleſiaſtica ſit Ariſtocratia temperata.

NEGANT abſolutè Hæretici ſtatum Monachicum in Eccleſiâ, ut diximus; Vigorius autem, qui illum admittere cogitur, negat ipſum eſſe abſolutè Monarchicum, vultque eſſe Ariſtocratiâ temperatum; ita quòd Princeps Eccleſiæ nihil agere poſſit, niſi de conſilio & conſenſu Epiſcoporum, qui ſunt Eccleſiæ principes; quaſi verò tribus primis ſæculis, ubi nullum habitum fuit concilium, Supremus Pontifex multos Hæreſiarchas non condemnaverit, quales fuerunt Cerdon damnatus ab Higinio, Marcion ab Eleutherio, Theodorus Coriarius à Victore; Pelagiani, Valentiniani, Novatiani, Appelliani & multi alii, ab aliis Pontif. & illicò Eccleſia univerſalis horum omnium hæreſes tanquam ſufficienter damnatas tenuit. Hoc confirmat Auguſtinus contra Pelagium & Sectarios, Concilium Generale prætendentes ad examinandam ſuam doctrinam jam in duobus Conciliis Affricanis damnatam confirmatis ab Innocentio & Zozimo: Sic loquitur Auguſtinus lib. 4. contra duas Epiſtolas Pelagianorum, in fine libri. *Aut verò congregatione Synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur, quaſi nulla hæreſis aliquando, niſi congregatione Synodi damnata ſit; cùm potiùs rariſſima*

inveniantur propterquas damnandas talis neceſsitas extiterit: Cùm ergo tribus primis trecentis annis Eccleſiæ, Summus Pontifex ſine convocatione Concilii & congregatione Optimatum Eccleſiaſticorum determinaverit de rebus Fidei, aſſignanda eſt jure noſtra

CONCLUSIO.

MONARCHIA Eccleſiæ non eſt Ariſtocratiâ permixta, quaſi in actibus ſuis dependeat abſolutè ab aliis, licet ſæpè ſepiùs admittat optimates Eccleſiæ ad ſuum regimen in ſuis Conciliis. Hoc patet, quia Pontifex poteſt ex ſe ſolo Præcipere, Prohibere, Punire, Compenſare, & de rebus Fidei determinare, ut mox dicebamus; unde Sorbona recepit libenter Bullas Apoſtolicas Innocentii X. & Alexandri VII. quibus hi Pontifices declarabant opiniones novas, hæreticas; & hoc ſine concilio & convocatione generali Optimatum Eccleſiæ. Hoc clarè habetur in Concil. Florentino, ubi in diſputatione contra Rhodanenſem Archiepiſcopum, qui non poterat ferre, quòd Papa cum Latinis Epiſcopis aliquid mutaſſet in Concilio; Archiepiſcopus Florentinus authoritate Concilii ſic terminavit Seſſionem ſeptimam; *Quoties de fide oritur aliqua dubitatio, Romanus Pontifex debet ac tenetur illam; explicare atque illo docente; omnes Synodi atque Eccleſia Univerſalis debet hujuſmodi veritatem ſequi*: & hoc dicit Epiſtòla recitata, ſcilicet Agathonis, approbata in ſexta Synodo.

Confirmatur hoc ab Eccleſiâ canente, *Simon*

petre, antequam de navi vocarem te, novi te; & ſuper plebem meam principem te conſtitui; quod autem canit Eccleſia, id credendum eſt, ex Chryſoſt. *quia legem credendi facit lex prædicandi.* De Apoſtolis omnibus etiam dicitur Pſal. 44. *Conſtitues eos principes ſuper omnem terram,* & de Petro canitur, *Tu es paſtor ovium, princeps Apoſtolorum*: Si autem eſt Princeps Apoſtolorum, illis imperat; & ſic Epiſcopi qui dicuntur tenere locum Apoſtolorum, non habent ſummam poteſtatem in Eccleſia Univerſali, licet juriſdictionem habeant in ſolidum in ſuis Diœceſibus. Dicendum ergo eſt, Regimen Eccleſiæ eſſe ſimile, non quidem illis regnis, quæ abſque conſenſu procerum non poſſunt leges condere, nec tributa exigere, ut eſt regnum Angliæ, quod eſt Monarchicum Ariſtocratiâ & Democratiâ temperatum, quia Rex nil agit niſi dependenter à claſſe Nobilium & eâ quæ eſt Plebeiorum; ſed eſt ſimile illis regnis quæ hæc & cætera faciunt independenter à Comitiis Generalibus & à conſenſu Optimatum, ut in Regno Galliæ, in quo, ſi aliquando Comitia Generalia convocantur, hoc eſt ad melius eſſe, & non neceſſariò. Adde quòd, quidquid determinaverint illa Comitia, ſemper liberum eſt Principi aut illud confirmare, aut rejicere: unde ſi Edicta Regis ſoleant à ſupremò Sænatu verificari, hoc non eſt ex neceſſitate, ſed eſt conditio; ut voluntas Regis conſtet populo.

Objicies, Si Monarchia Eccleſiæ non ſit temperata & aliquo modo limitata, poterit Pontifex diſpenſare ſuper jus naturale & divinum,

quod falſum eſt. Reſp. non dici non temperatam & limitatam, quia ab alio non dependet; eſt tamen limitata, quia omnia abſolutè non poteſt facere; nil enim poteſt contra Jus Naturale, cùm non poſſit ullomodo ea immutare quæ ex naturâ ſuâ bona ſunt aut mala; nec contra Jus Divinum, nec contra Scripturam aut Traditionem; licet poſſit explicare Jus Divinum & Naturale declarando ipſa jura obligare, vel non; ſed non poteſt ſuper ipſa diſpenſare. Quòd ſi Apoſtoli ſtatuerint multa ſuper quæ diſpenſat Eccleſia, ordinando Bigamos, Homicidas, &c. contra D. Paulum 1. ad Timoth. 3. & uſum permittat ſanguinis & ſuffocatorum, contra Act 15. Reſp. hæc omnia eſſe tantùm Juris Eccleſiaſtici, quia ea non ſtatuerunt Apoſtoli, tamquam Evangelii Promulgatores, ſed tamquam Paſtores & Epiſcopi. Quantùm ad Jus Eccleſiaſticum, poteſt quidem in illo diſpenſare, etiam in toto, ut volunt plurimi, modò hoc non cedat ſcandalo, nec Status Eccleſiaſticus videatur everti; quod fieret ſi v. g. Pontifex puerum promoveret ad ordines ſacros, ſi conferret alicui viginti beneficia, ſi ritus generales in Eccleſia inveteratos aboleret, &c.

Objicies ſecundò, Quando Rex eſt verè Monarcha ſine limitatione, poteſt diſponere de omnibus officiariis regni, & ipſos deponere, prout voluerit, quod non poteſt facere Papa circa Epiſcopos qui non ſunt Vicarij Papæ, ſed in ſolidum partem Eccleſiæ regunt. Reſp. hoc non requiri; in Galliâ enim, cujus Princeps eſt abſolutè Monarcha, Cancellarius,

Comes ſtabuli, & alii ſimiles non poſſunt deponi, bene autem privari exercitio officii. Deinde, licet ad libitum non poſſint deponi, quia gradus Epiſcopalis eſt ex Jure Divino; attamen, ſuppoſito crimine, deponi poſſunt. Et reverà S. Stephanus Papa Helenum Epiſcopum Tracenſem, & Firmilianum Archiepiſcopum Cæſarienſem in Capadociâ excommunicavit, cum aliis qui docebant, rebaptiſandos eſſe hæreticos, dum ad fidem redirent, & hoc in 3. ſæculo. In 4. D. Athanaſius à S. Damaſo deprecatur, ut Auxentium excommunicet & ejiciat è ſede Mediolanenſi, in Epiſt. ad Epiſcopos Africæ quæ incipit, *Sufficiunt quidem ſcripta*; & reverà hoc fecit Damaſus. In quintoſæculo, expulſo Chryſoſtomo ab Eccleſiâ Conſtantinopolitanâ, adverſarii ejus loco inſtaurarunt Urſatium, cui Innocentius primus communionem ſuam negavit, expunxitq; ex numero Epiſcoporum, ex Epiſt. Damaſ. ad Imperatorem Arcadium. In 6. Agapetus depoſuit Anthimum è ſede Patriarchali Conſtantinopolitanâ. Hoc idem verificari poſſet per multa exempla quæ longius eſſet retexere.

Objicies 3. ex S. Anacleto, *Cæteri Apoſtoli cum Petro pari conſortio honorem & poteſtatem acceperunt, & ipſis decedentibus in locum eorum ſucceſſerunt Epiſcopi*. Cap. *in novo teſtamento*, Diſt. 21. Reſp. ad primum cum Cardinali Perronio, Dominis Duval, de Raconis & Mauclero, Apoſtolos eſſe æquales Petro, quantum ad Apoſtolatûs Dignitatem & Functiones illi annexas; quia à Chriſto imme-

diatè miſſi erant ad annuntiandum Evangelium in toto mundo: Non verò erant æquales in Juriſdictone, ut Epiſcopi & Paſtores juxta dictum Maucleri Part. 2. de Monarch. Eccleſiaſt. Lib. 1. *Sanctus Petrus æqualis fuit Apoſtolis ratione Apoſtolatûs, ſuperior tamen ratione Epiſcopatûs & Paſtoralis dignitatis.* Quando ergo Chriſtus mittit Apoſtolos ad prædicandum Evangelium, dicit omnibus, *Sicut miſit me vivens pater, & Ego mitto vos:* dum verò agitur de conſtituendo Paſtore ſuper Univerſam Eccleſiam, ſoli Petro dixit, *Paſce oves meas.* Ad ſecundum ubi habetur in objectione, quod Apoſtolis ſuccedant Epiſcopi; Reſp. quòd ſuccedant illis in Epiſcopali ordine, ratione cujus Sacerdotes conſecrant, chriſma Conficiunt, ſuper fideles manus imponunt in confirmatione, &c. non verò propriè ſuccedunt Apoſtolis in authoritate, alias omnes Epiſcopi per totum mundum Evangelium prædicare poſſent; unde Sorbona damnavit hanc propoſitionem Antonii de Dominis Spalatenſis Archiepiſcopi, *Epiſcopi dicuntur Apoſtolorum ſucceſſores*, &c. Ratio autem quare D. Petrus ſucceſſores habuit; eſt, quia D. Petrus erat Paſtor Ordinarius, cui uti morienti debuit alius ſuccedere, Apoſtoli verò erant extraordinarii Miniſtri; & hoc eſt quod dicit cum Duvallio Tract. de Romani Pontificis Poteſt Part. 1. quæſt. 3. Bellarminus Tom 1. de Rom. Pont. Lib. 4. Cap. 5. *Apoſtoli enim erant quaſi delegati Paſtores.*

QUÆSTIO IV.

In quo reſideat poteſtas Eccleſiæ.

CHRISTUS apud homines viſibiliter degens ſuam Sponſam Eccleſiam, tamquam Supremus Monaicha regebat, admittens ſecum Apoſtolos, non quidem in partem poteſtatis ſuæ, aliàs non diceret ipſe Math. 28. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra*; ſed ut Miniſtros ſuos, qui ubique prædicarent Evangelium: Poſtquam autem opus noſtræ Redemptionis complevit, antequam ad Patrem reverteretur, providere voluit de Paſtore Eccleſiæ, qui eam regeret, quô locô Petrum inſtituit tanquam ſui Vicarium, ut poſt Aſcenſionem idem Regimen Monarchicum remaneret in Eccleſiâ, quod ante illam inſtituere voluerat tanquam nobilius Ariſtocratico & Democratico, ut inquit Ariſtoteles Lib. 5. Politicorum Cap. 11. *Quantò paucorum eſt poteſtas omnis, tantò majori tempore neceſſe eſt eam durare*: Sic Gennadius Patriarcha Conſtantinop. in expoſit. Conc. Florent. Titulo 5. Capitis Sect. 2. *Chriſtus in terris erat Dominus, Pater & Paſtor Diſcipulorum; ſic cùm decreviſſet ad Paternum thronum aſcendere, Petrum præfectum ipſis conſtituit & Magiſtrum, & ut uno verbo dicam, ſuum Vicarium ac ſucceſſorem.* Ex quo clarè patet, quòd ſicut in Chriſto vigebat ſuprema authoritas, ſic eam

Petro eam tranſmiſit. Quia tamen quædam controverſia inter Catholicos & Hæreticos remanſit, præſertim inter Antoninum de Dominis, & nuper inter Authorem libri de duobus capitibus Eccleſiæ; ideo hæc quæſtio longiùs protrahenda eſt.

CONCLUSIO.

SUPREMA Eccleſiæ poteſtas in Petro reſidet, tanquam in capite Eccleſiæ & Chriſti Vicario. Licèt hæc veritas ſit manifeſta cunctis Evangelium ſcientibus, ex S. Greg. Papa, attamem illam probare conabimur ex Scripturâ, Conciliis & Patribus.

Probatur ergo primò ex Scripturâ, Math 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claves regni Cælorum; & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in Cælis; & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cælis.* Habetur etiam Ioan. ultimo, *Paſce agnos meos, paſce oves meas*: Ubi D. Hieronimus ait; *Soli Petro pœnitenti poteſtatem Paſtoris Dominus communicavit.* Super hos textus hæc reflexio fieri poteſt; Vel Chriſtus non potuit dare Petro illam poteſtatem, quam ut Monarcha poſſidebat, vel non voluit: Primum eſt falſum, quia cùm poteſtas Chriſti fuerit ordinaria, illi competens ratione Unionis Hipoſtaticæ, eam alteri potuit communicare. Secundum eſt contrarium verbis Chriſti allegatis, quomodò enim clariùs potuiſſet ſuam mentem de Petro eligendo in Vicarium ſuum aperire, quàm dicendo, *Tu es Petrus*, &c. *tibi tabo claves regni Cælorum*,

&, *paſce oves meas?* Hæc verba in pravum ſenſum detorquere prætendentes hæretici, dicunt per Petram non intelligi Petrum, ſed Chriſtum; Sic Calvinus Lib. 4. Inſtit. Cap. 6. §. 6. Lutherus vult intelligi Fidem, ſeu Fidei Confeſſionem Lib. de poteſtate Papæ: Eraſmus Petram explicat de quolibet Fideli; ſed longè meliùs Catholici communiter per Petram intelligunt perſonam Petri, quam alloquebatur Chriſtus. Hoc patet clarè per pronomen *hanc*, cùm dicitur, *& ſuper hanc petram*; illud enim pronomen deſignat aliquam petram de quâ Dominus ante locutus fuerat; loquutus verò fuerat de Petro, quem vocaverat Petram: Hoc confirmat Concilium Chalcedonenſe Act. 3. appellans Petrum, *Petram & crepidinem Eccleſiæ Catholicæ*; & omnes Patres, tum Græci, tum Latini, ut videre eſt apud Bellarminum Lib. 1. de Rom. Pontif. Cap. 10.

Verba etiam Math. 16. allata, *tibi dabo claves regni Cœlorum*, prætendunt hæretici, Calvinus, Lutherus & Magdeburgenſes pertinere ad totam Eccleſiam, cujus Petrus perſonam gerebat, & nihil ſpectare ad perſonam privatam Petri; ſed circumſtantiæ comitantes verba Chriſti ſatis indicant perſonam particularem Petri. Primò, per vocem, *tibi*, quæ eſt pronomen ſingulare; Secundò explicat nomen inditum in Nativitate, *Beatus es Simon*; Tertiò, addidit nomen Patris, *Bar-Iona*, id eſt filius Ionæ: Deinde illi dictum eſt, *tibi dabo claves*, qui dixerat, *tu es Chriſtus Filius Dei*; illicò enim ſubjunxit; *& ego dico tibi*; ſed Petrus illa verba protulit: Ergo iſta ad perſonam Petri

pertinent, ſicque *confeſſio mercedem accepit*, ait Hieronimus. Tandem illi dictum eſt; *tibi dabo Claves*, &c. cui paulò poſt dixit Chriſtus; *Vade poſt me, Sathana; ſcandalum enim mihi es*; ſed iſte fuit Petrus, non in perſonâ Eccleſiæ, ſed privatâ, ut patet ex Evangelio & ex Hilario Lib. 6. & 10. de Trinit. Theophilacto, Hieron. Chryſoſtomo in Cap. 16. Math. & ex Auguſt. Lib. 2. contra duas Epiſtolas Gaudentii Cap. 23. ergo etiam Petrus fuit ille, cui dixit Chriſtus, *tibi dabo Claves*. Quod ſi dicatur, Petrum reſpondiſſe: *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*, nomine omnium Apoſtolorum, ut habetur ex Chryſoſtomo, *Petrus fuit os Apoſtolorum*; ex Hieronimo, *Petrus pro omnibus eſt loquutus*; & ex Auguſt. *Vnus pro omnibus reſpondit*, Serm. 13. de Verbis Domini. Ad hoc dico, Petrum non reſpondiſſe, tanquam ab aliis commiſſionem habentem, ſed dicitur reſpondiſſe nomine omnium, *quia erat omnium caput & Princeps*, ut habet Cyrillus Lib. 12. in Joan. Cap. 64. Hoc non impedit tamen, quin confeſſio ſit propria Petro, licet dicatur communis; quia omnes illam ſilentiô ſuô approbarunt. Hoc confirmat Hilarius in hunc locum, *Petrus primus judicatus eſt dignus, qui quòd in Chriſto eſſet, primus cognoſceret*; ſi primus cognovit, ergo illi primò revelatio facta eſt; & ſic ſingulariter fecit hanc confeſſionem. Sic Auguſt. Serm. 124. de Temp. *Hic eſt Petrus qui divina revelatione primus omnium veritatem meruit confiteri*, dicens, *Tu es Chriſtus*, &c. Sic etiam D. Leo Serm. 11 de Paſſione Domini; *Petrus omnium ora celerrimè præveniens, inquit*,

Tu es Chriſtus Filius Dei.

Probatur ſecundò ex Conciliis tum Orientis, tum Occidentis. Primò ex Concilio Niceno, Lib. 3. Can. 39. Verſu, *Conſideret Patriarcha: Petrus cui data eſt poteſtas in omnes Principes Chriſtianos & omnes populos, ut qui ſit Vicarius Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Ex Concil. Epheſin. *Beatiſsimus Petrus Apoſtolorum Princeps & caput fideique columna, Eccleſiæ Catholicæ fundamentum, à Domino noſtro Ieſu Chriſto claves regni accepit.* Part. 2. Act. 3. non ergo juridictio Petri eſt humana, ut voluerunt aliqui. Concilium Conſtantinopol. principatum Petri his verbis fatetur; *Beatus Petrus Apoſtolorum Princeps nos commovet:* Epiſt. quæ incipit, *Conſideranti mihi*, ad Imperatorem. Concilium Baſileenſe oratione factâ coram omnibus Patribus, quæ incipit, *humaniſsimam & ſanctiſſimam*, ſic habet, *Præſulatus poteſtas & authoritas Petro tributa fuit, non ab hominibus, ſed à Chriſto Salvatore.* Idem patet ſecundò, ex Conciliis Occidentalibus, præſertim ex Florent. *B. Petrus Apoſtolorum Princeps, verus Chriſti Vicarius, totiuſque Eccleſiæ caput, & omnium Chriſtianorum Pater & Doctor.* Et ex Tridentino Seſſ. 6. Cap. 11. ubi Petrus Apoſtolorum Princeps vocatur; Lugdunenſe, Viennenſe, Lateranenſe, & alia idem penitùs aſſerunt.

Probatur tertiò ex Patribus Orientalibus & Occidentalibus, qui unanimi conſenſu aſſerunt Petrum fuiſſe præpoſitum aliis Diſcipulis Inter Orientales, Baſilius ſic habet; *Aliis omnibus Diſcipulis antepoſitus fuit*, Serm. de Judic. Dei. D. Athanaſius Reſponſ. 72. ad

Antiochum, *Petrus Apoſtolorum primarius.* Gregorius Naziaz. *Petrus Eccleſiæ columen.* Chryſoſtomus Homil 55. in Cap. 16. Math. *Petrus Paſtor & caput Eccleſiæ.* Epiphanius ſcribens contra hæreſim 51. n. 17. *Petrus Apoſtolorum Princeps à Chriſto electus*: ergo non ab hominibus. Damaſcenus, *Petrum cœleſtis regni Claviculariium inſtituit.* Orat. de Transfigurat. Theophilactus ſuper Evang. Joan. Cap. ult. *Paſce agnos meos, paſce oves meas, qualis Paſtor fui, talis & tu ſis.* Sic & cæteri, quos omitto, ut ad Patres Occidentales tranſeam. S. Clemens Epiſt. 2. *Quoniam*, ad D Jacobum Apoſtolum *Petrus omnium Apoſtolorum pater*: Si autem Jacobus unus ex Apoſtolis nullam reprehenſionem fecerit Papæ, ſignum eſt, quòd hanc ipſe veritatem agnoſceret. Chryſoſtomus Homil. 87. in Joan. *Si quis à me percontaretur, quomodo Iacobus ſedem Hieroſolimitanam accepit; reſponderem ego, Petrum totius orbis Magiſtrum illum præpoſuiſſe*: Unde Mauclerus de Monarch. Eccl. Par. 2. Lib 1. Cap. 9. *Petrus Spiritu Sancto inſpirante, unicuique Apoſtolorum ſuas terras, veluti diœceſes aſsignavit*: Hoc autem non feciſſet, ſi ſupremam in Apoſtolos non habuiſſet authoritatem. Cyprianus Epiſt. 40. *Fratres chariſſimi, Deus unus eſt & Chriſtus unus, & Eccleſia una, & Cathedra una, ſupra Petrum, Domini voce fundata.* Per cathedram intelligitur authoritas. Hieronimus Lib. 1. Cap. 14. contra Jovinianum, *inter duodecim unus eligitur, ut capite conſtituto, ſchiſmatis tollatur occaſio.* Optatus Milevitanus Lib. 7. contra Parmenium, *Stant Apoſtoli innocentes & peccator acci-*

pit claves. Ambroſius in Cap. 12. 2. ad Corinth. *Prior ſequutus eſt Andraas Salvatorem, attamen primatum non accepit, ſed Petrus.* Hieronimus Epiſt. 53. ad Euſtochium, *ſæpiſſimo rogatu,* ait, *ſoli paſtoris poteſtatem poſt reſurrectionem ſuam Petro pœnitenti Dominus commiſit; & quam ſolus habuit, Petro tribuit.* Sic Arnobius in Pſ. 138. Auguſtinus denique vocat Petrum *Saxum immobile operis Chriſtiani molem continens,* in Math. Cap. 16. Unde Clemens Alexandrinus ait apud Sophronium, in prato Cap. 75. quòd Chriſtus ſolum Petrum baptiſaverit, Petrus autem Andræam, Jacobum & Joannem & hi alios. Videat ergo Antonius de Dominis ſi meritò dixerit, quòd diſparitas poteſtatis inter Apoſtolos ſit humanum inventum: videant alii, ſi jure reponant duo capita in Eccleſia; videant denique reliqui, quam ineptè aſſerant Papam ſucceſſorem Petri eſſe tantummodò primum inter æquales, ſicut Cicero eſt primus inter Oratores, & Ariſtoteles primus inter Philoſophos.

Objicies primò, Jacobum majorem fuiſſe Petro, quia fuit Epiſcopus Hieroſolimæ, ubi Chriſtus inſtituit Eccleſiam, & proinde fuit ejus Vicarius. Reſp. Jacobum fuiſſe Epiſcopum unius Eccleſiæ particularis, & Petrum omnium Eccleſiarum; imò fuit ipſemet Petrus, qui Jacobum Epiſcopum Hieroſolimitanum inſtituit ex Chryſoſt. præcitato in 3. probat. Vnde Bernardus Lib. 2. de Conſider. *Iacobus unâ Hieroſolimâ contentus, univerſalitatem Petro cedit.* Si dicatur, quòd Hieroſolima ſit mater omnium Eccleſiarum; hoc verum eſt jure an-

tiquitatis, non poteſtatis. Si Petrus non ſederit Hieroſolimis; hoc eſt, quia congruum erat, ut locus Summi Sacerdotis mutaretur, quoniam mutata eſt lex & Sacerdotium per adventum Chriſti. Dices, Paulum, qui vocatur Apoſtolus per Antonomaſiam, debere potiùs eſſe caput Apoſtolorum. Reſp. dici talem, quia fuit doctior & ſapientior cæteris, qui plus ſcripſit, & plantavit fidem in pluribus locis, quod eſt munus Apoſtoli; unde 1. Cor. 15. de ſe ait; *Plus omnibus laboravi*: Quia cæteri miſſi ſunt ad certas provincias, Paulus ad omnes Gentes: Petrus autem excelluit quantum ad authoritatem; & ſic ab Eccleſiâ canitur *Princeps Apoſtolorum*. Hæc ſolutio eſt Aug. Lib. 3. ad Bonifac. Cap. 3. Quòd ſi in antiquis ſigillis quibus diplomata obſignabantur, imago Pauli erat a dextris & Petri à ſiniſtris; non ſatis conſtat, an eo tempore dextera eſſet nobilior ſiniſtrâ; deinde, ſicut in diplomatibus, Paulus obtinet dexteram, ſic Petrus illam tenet in numiſmatibus, & forte id fecit Eccleſia, ut ſignificaretur, hos Apoſtolos aliquid habere in quo unus alteri præcellat, nimirum Petrus in authoritate & Paulus in ſapientiâ; unde dicit S. Maximus Serm. ultimo de Sanctis Petro & Paulo, *Clavem poteſtatis Petro & clavem ſcientiæ Paulo datam eſſe*. Adde quòd ſi nominandi ſunt Apoſtoli, primus nominatim Petrus. Math. 10. *Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc, primus Simon, qui dicitur Petrus*. Sic Marci 3. Luc. 6. Act. 1. Si invocantur in Litaniis, præcedit Petrus; ſi feſta de il-

lis agantur, primo celebratur memoria Petri.

Objicies ſecundò, Eccleſia omnibus æquè commendata eſt; *Euntes docete omnes Gentes: ſicut miſit me Pater vivens*, &c. Reſp. omnibus commendatam fuiſſe, non æqualiter; ſoli enim Petro dixit, *Paſce oves meas*. Dices ex Cypriano, *hoc erant cæteri Apoſtoli, quod fuit Petrus, pari conſortio præditi & honoris & poteſtatis, ſed exordium ab unitate proficiſcitur, ut Eccleſia una monſtretur*. Reſp. ante electionem capitis fuiſſe æquales, ſed ex æqualibus in poteſtate poſt Reſurrectionem, Petrum elegit Chriſtus in caput aliorum, & ſupremam authoritatem illi tribuit, dum dixit, *Paſce oves meas*, ut ſtatus Monarchicus, quem ipſe in Eccleſia conſtituit, conſervaretur; ſic intelligendi ſunt alii Patres. Si dicat Auguſtinus Lib. de Agone Chriſtiano Cap. 30. *data fuiſſe claves omnibus, cùm data ſunt Petro, qui Eccleſiæ perſonam ſuſtinebat; & omnibus dictum fuiſſe, Paſce oves meas, cùm hoc Petro dictum eſt*: Reſp. hoc dictum fuiſſe omnibus mediate, quia mediante authoritate conceſſâ Petro, ipſemet Petrus illam communicavit Apoſtolis poſt Aſcenſionem, ipſos mittendo in diverſas Provincias. Si dicatur, quòd Petrus non exercuerit Primatum, quia etiam alii Apoſtoli inſtituerunt primos Diaconos, Act. 6. quia Apoſtoli miſerunt Petrum & Joannem in Samariam Act. 8. quia denique Paulus, & Barnabas quæſtionem de Circumciſione tulerunt ad omnes Apoſtolos. Reſp. Licèt in inſtitutione Diaconorum non exercuerit Principatum, in aliis tamen exercuit. 2. Apoſtoli miſe-

runt Petrum, non ex authoritate & imperio, ſed de conſenſu eorum & de conſilio. 3. Illam controverſiam delatam fuiſſe ad omnes Apoſtolos quibus præſidebat Petrus, ut deciſio fieret cum majori partium ſatisfactione: Hoc tamen non impedit Primatum Petri, ſicut nec quando affertur cauſa civilis Senatui coram Rege. Dices: Gal. 2. Paulus reſtitit Petro: ergo non agnoſcebat Principatum Petri, vel erat arrogans corrigendo Superiorem. Reſp. Aliam eſſe correctionem ex Juſtitiá quæ fit per inflictionem pœnæ, & hæc competit tantùm Superiori; aliam ex Charitate, per fraternam correctionem: Hanc adhibuit Paulus, videns Petrum erraſſe, non in fide, ſed in facto; quia incautè ſimulabat Judaiſmum: Unde Auguſtinus Epiſt. 19. ad Hieronimum: *Ipſe Petrus quod à Paulo fiebat utiliter, libertate charitatis, ſancta & benigna humilitatis pietate accepit.*

Objicit 3. Antonius de Dominis falſus Archiepiſcopus Spalatenſis in Dalmatia, Primatum Petri repeti ex ejus primariâ vocatione, non ex authoritate particulari. Reſp. quòd licet Petrus eſſet primò vocatus, hoc non eſſet contra nos, quia potuiſſet Chriſtus eum primò vocare, ut ipſum caput Eccleſiæ faceret; non tamen fuit primò vocatus. Primò enim admiſſi ſunt ad Chriſtum Andreas, Petrus, Philippus & Nathanaël, non ut cum illo manerent, ſed ut audirent illum; & tunc Andreas præceſſit Petrum Joan. 1. Secundò, vocati ſunt propriè à Chriſto, ut cum illo manerent, Petrus & Andreas, ſed ſimul & eodem tempore, Math 4.

Tertiò, omnes vocati ſunt ex Diſcipulatu ad Apoſtolatum, ſed eodem adhuc tempore, ut patet ex Luc 6. non ergo Petrus fuit primus vocatione. Dices ex eodem Antonio, Primatum Petri procedere ex antiquitate ætatis, ob quam multa dixit & fecit, ac ſi eſſet primus. Reſp. quòd non ſatis conſtet, an fuerit ſenior Andreâ, contrarium enim docent Ephiphanius Hæreſi 51. Baronius Tomo 1. Annal. An. 31. §. 23. Lorinus Serarius, & plurimi; Licèt alii dicant contrarium, ut Caſſianus, Chryſoſtomus & cæt. ſed eſtò hoc verum eſſet, nonne potuit Chriſtus antiquiori dare principatum ſuper Apoſtolos? Porrò ipſemet Spalatenſis reponit primatum Petri in fervore: ſed quis judicare poterit, an Petrus plus dilexerit Chriſtum, quàm Joannes diſcipulus dilectus, aut Paulus, qui dicit ſe non poſſe ſeparari à Charitate Chriſti. Dices denique, Non eſt veriſimile, quòd ille qui atrociùs peccaverat, principatum ſuper alios obtineret; ſed hoc factum eſt, ut majorem compaſſionem haberet de peccatotibus, qui ad ipſum recurrerent.

QUÆSTIO VII.

Vtrùm ſuprema Petri poteſtas tranſmiſſa ſit ad Pontifices Romanos.

CUM jus ſucceſſionis Romanorum Pontificum fundetur in hoc, quod Petrus jubente Chriſto, ſedem ſuam ibi collocaverit; quatuor nobis eſſent examinanda, antequam proponeretur iſta quæſtio; an ſcilicet Petrus Romæ fuerit, an Romæ mortuus ſit, an Romæ Epiſcopus extiterit, an denique uſque ad mortem fuerit Romæ Epiſcopus: ſed quia hoc ſoli Hæretici negant, ideò de his omnibus pauciſſima referam.

Dico primò, Petrum fuiſſe Romæ, ubi Romanam Eccleſiam fundavit; ipſemet enim in fine prioris Epiſtolæ dicit, *Salutat vos Eccleſia in Babylone collecta, & Marcus filius meus.* Per Babylon autem intelligitur Roma, dum Imperatores Romani in eâ regnabant ex Euſebio Lib. 2. Hiſtor. Cap. 15. & ex Hieronomo Lib. de Viris Illuſtribus, *Petrus in Epiſtola* 1. *nomine Babylonis Romam intelligit.* Quod autem Eccleſiam Romanam fundaverit Petrus, teſtatur Leo Papa Serm. 3. de Natali Apoſtolorum Petri & Pauli, *Cum Apoſtoli imbuendum Euangelio mundum ſuſcepiſſent, Petrus Princeps Apoſtolici ordinis ad arcem Romani deſtinatur imperii:* Sic etiam cum Theodoſio Imp. codice *De ſummâ trin. & Fide Catholica*, Euſebius Lib 2. Hiſt. Cap. 14. Arnobius Lib. 2. contra Gentes &

multi alii cum Greg. Turonenſi Lib. 1. Hiſtoriæ Francorum Cap. 25. *Beatus Petrus Apoſtolus ſub Imperatore Claudio (nempe an. 2.) Romam aggreditur, ibique prædicans, maniſeſtiſſimè Chriſtum eſſe Filium Dei comprobavit; ab illis enim diebus Chriſtiani apud civitatem Romanam eſſe cœperunt*. Si dicat Paulus Act. 19. quòd oporteat ſe ire Romam; hoc eſt, non ad Romanorum converſionem, ſed confirmationem in fide, ut ipſe teſtatur ad Rom. Cap. 1. Fuit ergo Petrus Romæ, ubi ſedit viginti quinque annis, & anteà ſeptem annis Antiochiæ.

Dico ſecundò, Petrum Romæ mortuum fuiſſe, & Paulum ſimiliter; unde, quia uterque ſuum ſanguinem fudit pro fide Romanæ Eccleſiæ, ambo pariter dicti ſunt fundatores ipſius. Quantùm ad Petrum multos annos in urbe Româ Pontificatum geſſit, & poſt devictum publicè Simonem Magum, juſſu Neronis, in cruce, capite deorſum verſo, vitam finivit. Uſque ad Vvicleffum, hoc eſt, uſque ad quartum decimum ſæculum hanc opinionem nemo conteſtatus fuerat; ſed iſte Hæreſiarcha contrariam ſententiam perſuadere conatus eſt, quaſi novum lumen habuerit, & nullus per mille quadringentos annos potuerit inveniri, qui falſitatem opinionis tam antiquæ detegeret. Noſtra ſententia eſt omnium Patrum incipiendo à Dioniſio Corinthio, qui centum annis ab obitu Apoſtolorum floruit, cum Romæ eſſet, ſic ait apud Euſebium Lib. 2. hiſt. Cap. 25. *Ambo in hac urbe ſimul docentes, etiam martyrio pariter uno & eodem tempore coronati ſunt*. Sic Origenes Lib. 3. in Geneſim, ut refert Euſe-

bius Lib. 3. Hiſtoriæ Cap. 2. *Petrus ad ultimum commoratus in urbe Roma, ibi & crucifixus eſt, deorſum capite demerſo; quod ipſe ita fieri precatus eſt, ne exæquari Domino videretur.* Sic Athanaſius Apologiâ pro fugâ ſuâ. Tertul. de Præſcript. Chryſoſtomus, Ambroſius, Auguſtinus, & cæteri.

Dico tertiò, Petrum non ſolum Romæ prædicaſſe Evangelium, ſed fuiſſe Romanæ Eccleſiæ, quam fundavit Epiſcopum. Contrarium tenet Antonius de Dominis, dicens, Petrum ſolo Apoſtolatus titulo fuiſſe Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ; 1. per prædicationem Evangelii, & proinde in hoc nihil habere præ Paulo. At Patres longè contrarium ſentiunt: Euſebius in Chronico An. 44. *Petrus natione Galilæus Chriſtianorum Pontifex primus, cùm primùm Antiochenam Eccleſiam fundaſſet, Romam proficiſcitur; ubi Evangelium prædicans, viginti quinque annis ejuſdem urbis Epiſcopus perſeverat.* Hieronimus in Catal. Scriptorum Eccleſiæ. *Petrus Romæ viginti quinque annis Cathedram Sacerdotalem tenuit.* Sic Severus Sulpicius Lib. 2. Hiſt. Auguſtinus Lib. 2. contra literas Petiliani Cap. 15. *Cathedra tibi quid fecit Eccleſia Romana, in qua Petrus ſedit, & in qua nunc Anaſtaſius ſedet?* Longius eſſet alios retexere. Quod ſi Linus & Clemens, qui proximè ſucceſſerunt Petro fuerint diſcipuli Pauli; ex hoc inferri non poteſt, quod Paulus fuerit Epiſcopus Romanus: Deinde non ſatis conſtat, an fuerint diſcipuli Pauli. Porrò omnes qui catalogum Pontificum fecerunt, à Petro incipiunt, & nullus à Paulo.

Dico quartò, Petrum fuiſſe Epiſcopum Romæ uſque ad mortem ſuam; ſic enim deſeruit Sedem Romanam. Dicatur quæſo, ubinam habitaverit Petrus? cùm autem hoc reperiri non poſſit, credendum eſt mortuum fuiſſe, dum regeret illam, & illi ſucceſſit Linus, Lino Anacletus, & iſti Clemens ex Irenæo Lib. 3. Cap. 3. texente Catalogum Romanorum Epiſcoporum. Poſito ergo, quod Petrus Romam venerit, quod ibi Epiſcopus fuerit uſque ad mortem, & quod Pontifices Romanos habuerit pro ſucceſſoribus; quæritur, utrum ſucceſſerint Petro in authoritate Monarchicâ & in ſupremâ poteſtate quæ conceſſa eſt Principi Apoſtolorum.

CONCLUSIO.

SUPREMA & Monarchica Eccleſiæ poteſtas Summo Pontifici competit, & hoc Jure Divino; quoniam Chriſtus voluit ut idem regimen in Eccleſiâ maneret poſt mortem ſuam, conſequenter voluit, ut quemadmodum Petrus fuit ſuus ſucceſſor, ita ſtatuit ut Petrus ſucceſſores Eccleſiæ Monarchas ſupremam authoritatem poſſidentes haberet. An autem ſupremus Pontificatus ſit ita annexus Epiſcopo Romano, ut non poſſit Pontifex Romanum Epiſcopatum deſerere, & in alio ſedere, hoc non eſt ita in confeſſo apud omnes Catholicos, quin Scotus in 4. Diſt. 24, Q. 2. Art. 5. dicat, ſupremum Pontificatum non eſſe jure D. annexum Epiſcopatui Romano, ſed tantùm ex facto Petri, qui cùm à Chriſto primatum accepiſſet, Antiochenam Eccleſiam reliquit, & fixit ſuam ſedem

ſedem Romæ. His poſitis,

Probatur primò Concluſio noſtra, contra Nilum Epiſcopum Theſſalon. in Lib. adverſus primatum Petri dicentem, quòd Papa reverà ſuccedat Petro, ut erat Epiſcopus Romanus, non verò ut erat caput Eccleſiæ; ſed ex Conciliorum decretis ſtatutum eſſe, ut primus eſſet Epiſcoporum, primus ſederet, primus ſententiam ferret, non verò aliis imperaret, quod eſt dicere, Petrum eſſe primum inter Epiſcopos æquales. Quòd autem hoc falſum ſit, patet, quia Chriſtus in Eccleſia inſtituit regimen Monarchicum immutabile; ſicut ergo Chriſtus fuit caput Eccleſiæ ex jure D. ſic Petrus qui illi ſucceſſit, fuit etiam caput Eccleſiæ ex jure D. & illi Pontifices qui Petro ſucceſſerunt eodem jure talem juriſdictionem poſſident.

Probatur, inquam, Concluſio noſtra ex Conciliis Orientalibus & Occidentalibus. Inter Orientalia, Con. Nic. apud Alphonſum Piſanum Lib. 3. Can. 39 §. *Sicque praeſt*, ſic habet. *Qui tenet ſedem Romanam, caput eſt & Princeps omnium Patriarcharum, quandoquidem ipſe eſt primus, ſicut Petrus, ut qui ſit Vicarius Chriſti ſuper cunctos populos & cunctam Eccleſiam Chriſtianam; qui contradixerit, à Synodo excommunicatur.* Ubi Nota quòd ſi Pontifex ſit primus ſicut & Petrus, ejus primatus eſt ex inſtitutione Chriſti, qui voluit conſervare Monarchiam in Eccleſiâ, ita quòd ex voluntate Chriſti, eodem inſtanti, quo creatur Pontifex, in jura Petri ingrediatur. Nota etiam quòd ſi eſt Vicarius Chriſti ſuper Eccleſiam, non ſit tantum primus in Eccleſiâ, ſed ſuper omnia membra Eccleſiæ, ut

ſunt Patriarchæ, Primates & Epiſcopi, qui illi parere debent, ſicut Chriſto. Nota denique, quòd Papa non ſit Vicarius Concilii generalis, nec ſuam ab eo poteſtatem hauriat, ſed à Chriſto. Matth. 16. & Joan. 20. Concilium Sardicenſe An. 349. ſub Julio primo, determinavit *Epiſcopum non poſſe judicari à ſuis Coëpiſcopis, ſi remitti poſtulet ad Epiſcopum Romanum*, Can. 5. & hoc inſertum eſt in antiquis legibus Galliæ; quod denotat, in nullo eſſe juriſdictionem ſupremam, niſi in Pontifice. Ex Concil. Epheſino Par. 2. Act. 3. *In omnibus ſæculis notum eſt, quòd ſanctus Petrus Apoſtolorum Princeps à Chriſto claves regni accepit, qui ad hocuſque tempus & ſemper in ſuis ſucceſſoribus vivit & judicium exercet.* In Concilio Chalced. Par. 3. Epiſt. ad Leonem Papam, quæ incipit, *repletum eſt gaudio os noſtrum*, omnes Epiſcopi, numero pluſquam quingenti, ſubmittunt D. Leoni Papæ omnia Conc. decreta, *omnem vobis geſtorum vim inſinuavimus ad comprobationem noſtræ ſinceritatis, & ad eorum quæ à nobis geſta ſunt firmitatem,* In Concilio Conſtantinop. Epiſt. ad Agathonem Epiſcopum Senioris Romæ, quæ incipit, *Sanctum & univerſale Concilium*, Patres his verbis Papæ loquuntur, *Tibi, ut primæ ſedis Antiſtiti univerſalis Eccleſiæ, quid gerendum ſit, relinquimus.* Idem docent Concilia Occidentalia, ut pote Lateranenſe 4. ſub Innocentio III. Cap. 5. Titulo *de dignitate Patriarcharum*. Viennenſe ſub Clemente V. Epiſt ad Philippum Regem Franciæ, quæ incipit *Regnans in Cœlis*. Conſtantienſe durante ſchiſmate condemnat Joannem Hus dicentem artic. 9. dignitatem

Papæ non eſſe de jure D. ſed ex Imperatorum authoritate: & Artic. 10. Epiſcopum Romanum non eſſe caput Eccleſiæ Romanæ. Concilium Baſileenſe Par. 1. in Appendice, *Conſtat Epiſcopum almæ urbis eſſe Petri ſucceſſorem.* Tridentinum Seſſ. 24. Cap. 1. in Decreto de Reform. *Beatiſſimus Romanus Pontifex ſollicitudinem univerſæ Eccleſiæ ex muneris ſui officio habet.* In expoſitione Concilii Florentini ſub Eugenio IV. Gennadius Patriarcha Conſtantinop. Tit. 5. Capitis Sect. 2. ſic habet, *Decrevimus Apoſtolicam ſedem & Romanum Pontificem in univerſum orbem primatum obtinere, eumque eſſe beati Petri Apoſtolorum Principis ſucceſſorem, Chriſti Vicarium & omnium Chriſtianorum magiſtrum; & profectò neſcio quomodo quis inficiari poſſit.* Attuliſſemus verba omnium Conciliorum latinorum, niſi obſtitiſſet noſtra brevitas.

Probatur 2. ex ſummis Pontificibus qui extiterunt initio naſcentis Eccleſiæ, & ex Iure Canonico. Anacletus An. 104. *Epiſcoporum iudicia, aut ſi difficiliores ortæ fuerint quaſtiones, ad ſedem Apoſtolicam deferantur, quoniam Apoſtoli hoc ſtatuerunt juſsione Salvatoris.* Hoc oſtendit, poteſtatem eſſe in Pontificibus Jure Divino. Evariſtus Anacleti ſucceſſor jubet Eccleſiis quibuſdam, quæ Epiſcopos depoſuerant ut illos in ſede ſuâ reſtituant Epiſt. 2. *Vnum nos fratres ſentire oportet*, quæ pro titulo habet, *De Epiſcopis ejectis.* Alexander Evariſti ſucceſſor Epiſt. quæ incipit, *Cogitantibus nobis*, dicit, *Relatum eſt ad hujus S. Sedis apicem, cui ſummarum diſpoſitio cauſarum & omnia eccleſiarum negotia ab ipſo Do-*

mino tradita ſunt, dicente Petro, Tu es Petrus, &c. *quòd æmuli quidam Chriſti, & ejus Eccleſiæ, Sacerdotes Dei ad judices publicos accuſare præſumant,* &c. & inferius illos excommunicat. Ex quibus verbis patet, poteſtatem Pontificum eſſe à Chriſto. Sixtus, Teleſphorus, Higinus, Pius, Anicetus, Victor, Pontianus, Anterus, S. Fabianus, Marcellus, Marcus, & penè omnes alii idem prædicarunt. Quantùm ad Jus Canonicum, hoc confirmatur ſexcentis in locis, quorum duo tantùm afferemus, & primò id quod habetur, *omnem humanam creaturam ſubeſſe Romano Pontifice, eſt de neceſſitate ſalutis.* Extra, *Vnam ſanctam, de major. & obed.* Hoc habetur etiam titulo de Elect. & Electi poteſt. in 6. *Plena libertate potitur, nec ulli ſubeſt homini, quia ore divino cunctis præfertur.*

Probatur tertiò ex Patribus Græcis, Latinis, & ex illuſtrioribus Theologis, quorum omnium ob brevitatem aliquos tantùm afferemus. Quoad primos, D. Baſilius ſtatum deplorandum Eccleſiæ Orientalis videns, ſuadet Athanaſio, ut poſtulet à Papâ, *Quod viros doctos, ac ſapientes ſuâ authoritate mittat, qui reprimant pacis eccleſiaſticæ perturbatores, & poſſint acta conciliabuli Ariminenſis declarare nulla*; quod fecit Athanaſius, Marco Pontifici ſcribens; hoc autem non feciſſet uterque, ſi non agnoviſſent ſupremam authoritatem in Papâ. Epiſtola Baſilii eſt 52 quæ incipit, *Quam de dignitate tuâ*, & Epiſtola Athanaſii ad Pontif. incipit, *Ad vos perveniſſe non dubitamus.* S. Chryſoſtomus, expulſus per Theophilum Patriarch. Alexand. & per Epiſcopos factionis Eudoxiæ,

ad Romam recurrit, mittens ad Papam quatuor Epiſcopos cum litteris quadraginta Epiſcoporum & totius populi Conſtantinop. deprecabanturque hi omnes, ut Papa Chryſoſtomum in ſuam ſedem reſtitueret; & in hoc poteſtatem Papæ agnoſcebant. Sic legitur in Epiſtola, *Etiam antequam* quæ reperitur inter Epiſt. Innocentii Papæ. Quoad Latinos, D. Auguſtinus cum cæteris Epiſcopis in Concil. Millevit. exiſtentibus, Innocentium primum exorat, ut pro ſuâ authoritate ſuccurrat Eccleſiæ, quæ maximè opprimebatur per Hereſim Pelagianam, Epiſt 92. inter Auguſtinianas, & incipit; *Quia te Dominus*. Deinde, cum in duobus Conciliis prouincialibus Africanis damnati eſſent Pelagiani, & Papa illa confirmaſſet, nihilominus expeterent Concilium Generale, ad examinandam denuò illorum doctrinam; reſpond. Auguſtinus, *Iam de hac cauſa duo Concilia miſſa ſunt ad Sedem Apoſtolicam, inde etiam reſcripta venerunt, cauſa finita eſt, error utinam finiatur*; Serm. 2. de verbis Apoſtoli contra Pelagium: hæc duo Concilia fuerunt, Carthaginenſe & Milevitanum. Optatus Milevit. Epiſcopus, hanc ſolam rationem affert contra Donatiſtas; *Iudicium Melchiadis Papæ ſententia clauſum eſt*, Lib. 1. contra Parmenium. Hieronimus ad Damaſum dicit, *ſe eſſe conjunctum ſuæ communioni*, Epiſt. ad Damaſum, quæ eſt 25. & incipit, *Quoniam vetuſto*; non dicit verò, ſe eſſe conjunctum communioni Patriarcharum Conſtantinop. Antiocheni, Alexandrini & Hieroſolomitani. Ambroſius in 1. ad Timoth. Cap. 3. *Eccleſia domus Dei dicitur*,

cujus hodiè rector eſt Damaſus.

Quantùm denique ad Theologos. Albertus Magnus Epiſc. Ratisbon: ſic loquitur, *Papa poteſtatis habet plenitudinem, eſtque Ordinarius omnium hominum, quia vir Dei eſt in terris.* Tract. 24. Q. 141. membro 3. D. Tho. contra errores Græc C. 23. Verſu, *Similis autem error*, ait. *Similis eſt error dicentium Chriſti Vicarium, Romanæ Eccleſiæ Pontificem non habere univerſalis Eccleſiæ primatum, errori dicentium Spiritum S. à Filio non procedere.* D. Bonaventura, Serm. 22. in Hexameron, Titulo de Statu Eccleſiæ militantis, *Etſi aliæ quatuor ſedes plenam authoritatem habent ſuper Eccleſiis particularibus, ſola tamen Roma univerſaliter, ſicut ſol inter Planetas, habet plenitudinem poteſtatis ſuper omnes.* Joannes Gerſonius Tract de Statibus Eccleſiæ, titulo, *Pro ſtatu ſummi Pontificis*, Conſiderat. 1. *Status Papalis inſtitutus à Chriſto immediatè, tanquam primatum habens Monarchicum in Eccleſiaſtica Hierarchia; quem ſtatum qui impugnare, vel diminuere, aut alicui ſtatui Eccleſiaſtico particulari coæquare præſumit, ſi hoc pertinaciter faciat, hæreticus eſt, ſchiſmaticus, impius & ſacrilegus.* Ad hoc attendant ſedis Romanæ Adverſarii. Lib. etiam de Origine Juris & legum, Concluſ. 2. apud Mauclerum de Monarc. Eccleſ. Par. 2. Cap. 6. L. 1. idem Gerſonius ſic habet, *Plenitudo legis Eccleſiaſticæ non poteſt eſſe de lege ordinaria, niſi in uno Summo Pontifice, formaliter & ſubjectivè; alioquin Eccleſia habere poſſet multiplex caput, quod eſt hæreticum.* Videatur in hac materiâ D. Andræas Duval, qui Tract. de *Suprema Pontificis Romani authoritate* docet adverſus

Antonium de Dominis, Vigorium Iuriſconſultum, & Richerium, ex Script. Conciliis, & Patribus noſtram concluſionem.

Objicies ex Anacleto Epiſt. 2. *Apoſtoli cum Petro pari conſortio authoritatem habuerunt, & ipſum principem ſuum eſſe voluerunt.* Reſp. primum intelligi de tempore, quo nondum Petrus primatum acceperat; & ſecundum de voluntate conſentiente & approbante, non inſtituente: contrarium enim docet Epiſt 3. Dices, Ex Can. *ego Ludovicus* Diſt. 63. Papa dicitur Vicarius Petri; ergo à Petro habet juriſdictionem, non à Chriſto. Reſp. ſexcentis in locis vocari Vicarium Chriſti; deinde Vicarius, i. Succeſſor. Dices, Pontifex fit à Cardinalibus, non à Chriſto. Reſp. Cardinales deſignare quidem, ſeu eligere perſonam, quæ debet Pontificatum gerere; ſed eſt ipſemet Chriſtus, qui facit conjunctionē Pontificatus & authoritatis ſupremæ, cum perſonâ electâ. Porrò Cardinales intelligi poſſunt, vel ut clerici Eccleſiæ Romanæ, velut Procuratores omnium Eccleſiarum, & iſto modo eligunt Pontificem. Si dicatur quod Phocas Imperator ſanctionem fecerit declarantem, Eccesiam Romanam eſſe caput omnium Eccleſiarum. Reſp. id ſanxiſſe, non inſtituendo, ſed declarando, ob ſuperbiam Patriarcharum Conſtantinop. qui ſe primos eſſe omnium Epiſcoporum jactabant. Dices, Paulus non minùs fundavit Eccleſiam Romanam, quam Petrus: ergo Papa non eſt potiùs ſucceſſor Petri, quam Pauli: Negatur antecedens, quia Petrus primò Evangelium prædicavit Romæ, & Epiſcopatum hujus urbis tenuit, non Paulus, ut diximus in annotatione.

QUÆSTIO VI.

Vtrum Papa poſsit dici Epiſcopus univerſalis.

EX dictis in præcedenti quæſtione, conſtat Epiſcopum Romanum habere authoritatem ſupremam ſuper omnes Eccleſias, quod multimodè probavimus: hîc ſuperaddentes cenſuras Sorbonæ adverſus contrarium ſentientes: Dum enim An. 1120. Marſilius de Paduâ ſuſtinuit, Petrum non majorem aliis Apoſtolis habere poteſtatem, & proinde Pontificem non debere agnoſci, ut Chriſti Vicarium ſuper omnem Eccleſiam, illico Univerſitas Pariſienſis hunc errorem tanquam Hæreticum reprobavit. Cenſura hæc juxta Mauclerum inſerta eſt Lib. 1. Concluſionum Facultatis. Dum etiam Epiſcopus Spalatenſis multas erroneas propoſitiones in lucem edidit contra Papam, quarum una erat, *Monarchiæ forma non fuit immediatè in Eccleſiâ à Chriſto*; hæc propoſitio declarata fuit *Hæretica, Schiſmatica & Ordinis Hierarchici ſubverſiva.* Alia erat, *Planum eſt Papatum eſſe totum fictitium, commentum hominum, à Chriſti inſtitutione remotiſsimum:* Hanc propoſitionem ut hæreticam damnavit Theologia Pariſienſis, ſicut & alias ejuſdem farinæ, ut habetur apud Duvalium tract. de Supr. Pontif. Authoritate Par. 1. Q. 2. Hoc poſito, quòd nemo poſt tot argumenta poſſit dubitare de poteſtate univerſali Papæ, quæritur, Utrùm poſſit dici Epiſcopus Univerſalis.

CONCLUSIO.

POTEST meritò Summus Pontifex vocari Univerſalis Epiſcopus. Concilium enim Calcedonenſe hoc titulo appellabat Leonem Pontif. in Epiſt. Theodori Diaconi Alexandrini, quæ incipit, *Quæ à Reverendiſſimo*, & inſerta eſt Act. 3. Concilii, ubi habetur, *Univerſali Archiepiſcopo & Patriarchæ Magnæ Romæ Leoni.* In Lateran. Concil. Epiſcopus Ceſenenſis apud Ravennates, Papam Martinum Univerſalem Epiſcopum nominat *Beatiſſimo, toto orbe Apoſtolico univerſali Pontifici Martino Papæ.* Tom. 2. Concil. Part. 2. In Concil. Conſtantinop. 4. Patres Adriano 2. ſcribentes, ſic loquuntur, *Summo Sacerdoti ac univerſali Papæ ſancta & univerſalis Synodus Conſtantinopoli congregata, Salutem in Domino.* Act. 10. & habetur Tomo. 3. Concil. Sect. 2. Eminentiſſimus Cardinalis de Alliaco Doctor Navarricus apud Mauclerum Part. 4. Lib. 8. Cap. 5. explicat ſic hæc verba *Paſce oves meas*, hoc eſt, *ſis paſtor & prælatus generalis ad quem pertinet diſpiſitio & regimen ovium & ovilis.* Tract. de Origine Poteſtatis Eccleſiaſt. loco citato.

Hoc confirmari poteſt ex Conciliis & Patribus aſſerentibus, Papam eſſe Epiſcopum Univerſalis Eccleſiæ; ſi enim Eccleſia cui præeſt, ſit univerſalis, ipſe dici debet Epiſcopus univerſalis. Quòd autem illud ſit verum, patet ex Pontiano Pontifice & Martyre, qui Anno 232. ſed omnes Chriſtianos ſcribit his terminis, *Pontianus ſanctæ & univerſalis Eccleſiæ Epiſcopus.* Athanaſius Epiſt. quæ incipit, *De-*

mino ſancto, ſcribit, *Beatiſsimo Marco univerſalis Eccleſiæ Papæ.* Hanc dignitatem aſſumebat Epiſt. 2. *Sixtus Eccleſiæ univerſalis Eccleſiæ Epiſcopus.* Victor Pontifex factus An. 194. ſe nominabat Archiepiſcopum Eccleſiæ Romanæ & univerſalis. In Concil. Remenſi An. 1049. ſub Papâ Leone IX. declaratum eſt. quòd ſolus Romanæ Sedis Pontifex univerſalis Eccleſiæ Primas eſſet.

Idem ſentiunt Doctores Pariſini, teſte decreto quod 1. Decemb. An. 1554. emiſerunt in Collegio Sorbonæ, ubi examinantes Bullam Pauli III. datam Anno 1543. & Julii tertii datam 1550. in favorem Societatis Jeſu, ſic pronuntiant, *Omnes & ſinguli Magiſtri noſtri palam apertoque ore profeſsi ſunt, nihil ſe adverſus ſummorum Pontificum authoritatem aut decernere, aut moliri.* Et infrà, *Ipſum Romanum Pontificem, ut ſummum & univerſalem Ieſu Chriſti Vicarium, & univerſalem Eccleſiæ paſtorem, cui plenitudo poteſtatis à Chriſto data ſit*, &c. *fideliter & libenter agnoſcunt ac confitentur.* Apud Mauclerum de Monarchia Eccleſiaſtica. Part. 4. Lib. 8. Cap. 6.

Objicies, Joannem Patriarcham Conſtantinopolitanum olim damnatum fuiſſe, quia utebatur illo vocabulo Epiſcopi Univerſalis; unde D. Gregorius Epiſt. 2. ad Mauritium Auguſtum, quæ incipit, *Piiſsimus*, ait, *Omnium ſacerdotum honor adimitur, dum ab uno ſibimet dementer derogatur*; ubi Gregorius inſinuare prætendit, quòd ſi unus Epiſcopus ſe Epiſcopum Univerſalem dicat, omnes alii non ſunt Epiſcopi, ſed Epiſcoporum Vicarii. Reſp. ut

hæc intelligantur, duo eſſe advertenda: Primum, quòd Eccleſia Conſtantinopolitana in ortu ſuo erat tantùm ſimplex parochia in Diœſi Heracleæ, ut notat Scipio Duplex, in vitâ Clotarii II. loquendo de ſtatu Eccleſiæ An. 590. poſteà in Epiſcopatum erecta tandem facta eſt Eccleſia Patriarchalis ſecunda, ut urbs illa, in quâ reſidebant Imperatores magis honoraretur. In Conſt. Conc. An. 381. abſentibus Legatis canonem tertium inſeruerunt Græci, qui habebat; *Conſtantinopolitanæ civitatis Epiſcopus habet honorem primatûs poſt Romanum Epiſcopum*, ut faverent huic Patriarchæ in præjudicium Patriarcharum Alexandriæ & Antiochiæ: Sed hæc nova dignitas ſemper illi conteſtata fuit, uſque poſt annum quingenteſimum, quo tempore Summus Pontifex ei conceſſit ſecundi Patriarchatûs eminentiam, ad ſupplicationem Juſtiniani Imperatoris. Tandem hac parochiâ Patriarchali factâ, Patriarcharum ambitio eo devenit, ut Joannes, Joinnator dictus, ſub Pontificatû Pelagii ſecundi præſumpſerit inconſulto Papâ, Concilium congregare ex omnibus Epiſcopis Orientalibus, in quo voluit nominari *Epiſcopus univerſalis*; in illum ergo agit D. Gregorius, dum Lib. 4. Epiſt. 38. *Eo tempore*, dicit, *qui indignum te eſſe fatebaris, ut Epiſcopus dici debuiſſes, ad hoc quandoque perductus es, ut, deſpectis fratribus, Epiſcopus appetas ſolus vocari:* Ex quo patet, nomen *Epiſcopi univerſalis* interdici tantùm illi Patriarchæ, non verò Summo pontifici.

Notandum ſecundò, nomen *œcumenici* du-

plicem habere ſignificationem, ut notat Eminentiſſimus Cardinalis Perronius in Replicâ ad Regem Majoris Britanniæ Lib. 1. Cap. 34. In ſignificatione grammaticali, idem eſt, ac *ſolus*; ita quòd dicere, Papam eſſe Epiſcopum Univerſalem, ſeu œcumenicum (hæc enim duo verba idem ſonant) aſſerere ſit, Papam eſſe ſolum Epiſcopum, quòd falſiſſimum eſt: Unde D. Gregorius Magnus in hoc ſenſu nolebat vocari Epiſcopus Univerſalis; & dicebat Eulogio Patriarchæ Alexand. qui eum Epiſcopum Univerſalem vocabat, *Si veſtra ſanctitas me Epiſcopum univerſalem nominet, negat ſe eſſe Epiſcopum* Lib. 7. Epiſt. 30. quæ incipit *communis filius*; rationem addit Lib. 4. Epiſt. 36. *Dum prædicator*, *Si unus ſit Epiſcopus Vniverſalis, omnes alii non ſunt Epiſcopi* In iſto ſenſu ergo non dicimus, Papam eſſe Univerſalem Epiſcopum: ſed nomen œcumenici & Univerſalis ex præcitato Perronio habet alium ſenſum tranſlatum & metaphoricum, per quem ſignificat Epiſcopum ſuper alios intendentem, & ſic quia Papa authoritatem ſuper alios habet Epiſcopos & ſuper omnes Eccleſias, pro quibus poteſt leges condere, Epiſcopos illarum delinquentes deponere, ipſos reſtituere & ſimiles actus authoritatis exercere, conſequenter cum Patribus citatis, & Conciliis allegatis in probatione noſtræ concluſionis, poſſumus non immeritò vocare Papam, Epiſcopum Univerſalem; & hæc ſolutio, ni fallor, debet opiniones conciliare. Nec dicatur, conſequenter Epiſcopos eſſe tantûm Vicarios Papæ; hoc enim falſum eſt, quia Epiſcopi

tales ſunt in ſolidum in ſuâ Diœceſi, ut Papa in totâ Eccleſiâ, ſed tantùm inferri poteſt, quòd Papa ſit ſuperioris ordinis.

Quæres primò, utrum Summus Pontifex poſſit deponere Epiſcopos, dum ſe ſui muneris indignos reddunt. Hæc quæſtiuncula, ſicut & ſequentes confirmabunt authoritatatem Papæ ſuper omnes Epiſcopos. Reſp. ergo ad eam affirmativè, ſi enim ſtatus Eccleſiæ ſit Monarchicus, ipſius Monarcha debet habere univerſalem authoritatem ſuper omnia membra ejus, ſive ſint Patriarchæ, ſive Primates, aut Epiſcopi, & ſic poteſt illos corrigere ſi delinquant, & niſi reſipiſcant illos deponere. Quod confirmatur ex eo quòd Nicolaus I. in Epiſtola ad Michaëlem, commemorat octo Patriarchas Conſtantinopolitanos, quos Romani Pontifices depoſuerunt, inter quos fuit Anthimus, quem Agapetus Papa depoſuit, non obſtantibus minis Imperatricis & loco ejus Menam inſtituit; ſic Liberatus ſcribit in Breviario Cap. 21. & Zonaras in Vitâ Juſtiniani. Damaſus etiam Papa depoſuit Flavianum Patriarcham Antiochenum, contra voluntatem Theodoſii Imp. ſic Theodoretus Lib. 5. Hiſt. Cap. 23. Sixtus I. Polychronium Patriarcham Jeroſolymit. depoſuit, mediante S. Leone Archidiacono, qui fuit poſtea Summus Pontifex, & quem ob id miſit Papa Hieroſolymam. Hoc habetur in actis Sixti III. quæ habentur Tomo 1. Conciliorum. D. Leo denique Papa creatus per ſuos legatos Paſcaſinum, Lucentium & Bonifacium, Dioſcorum Alexandrinô Patriarchatu privavit. Ex

quo infertur, quòd ſi Pontifices deſtituerint ſua ſede Patriarchas, à fortiori idem facere poſſunt reſpectu aliorum Prælatorum, ut videre eſt in objectione 2. quæſt. 3.

Quæres ſecundò, utrum Summus Pontifex poſſit in ſuas dignitates reſtituere Epiſcopos antea depoſitos. Affirmativam reſponſionem dictat ratio, & confirmat uſus. Ex ratione ſiquidem colligitur, quòd ſi Papa deponere valeat Epiſcopos, poteſt etiam illos in ſua jura reſtituere, quæ poteſtas non per Eccleſiam data eſt Pontifici, ſed per Chriſtum, ex S. Anacleto, *Epiſcoporum, vos majorum judicia, ad ſedem Apoſtolicam, ſi appellatum fuerit, referantur; quoniam Apoſtoli hoc ſtatuerunt juſſu Salvatoris*; Hoc habetur Epiſt. 1. *Anacletus ſervus Chriſti Ieſû* Hoc comprobat uſus, nam Julius I. Athanaſium Alexandrinum, Paulum Conſtantinop. & Marcellum Ancyranum Epiſcopos à Synodo orientali depoſitos reſtituit, ex Gelaſio in Epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ & Sozomeno Lib. 3. C. 7. Theodoretus etiam à 2. Synodo Epheſinâ per Leonem reſtituitur, ut habetur in Concil. Chalcedonenſi Act. 1. *Ingrediatur & Reverendiſſimus Epiſcopus Theodoretus, ut ſit particeps Synodi, quia reſtituit ei Epiſcopatum Sanctiſſimus Archiepiſpus Leo.* Cum D. Joan. Chryſoſtomus damnatus fuiſſet in Concilio 36. Epiſcoporum Chalcedone congregatorum, præſide Theophilo Alexandr. Patriarcha, & Chryſoſt. adverſario, ad Innocentium I. appellavit, à quo in ſuam ſedem Conſtantinopol. reſtitutus eſt, ſic Sozomenus Lib. 8. Cap. 26. qui ſi dicat

Chryſoſtomum appellaſſe ad Concil. Generale, antequam appellaſſet ad Pontificem; hoc volebat facere, non ut judicaret de ſuâ causâ Concilium definitivè, ſed ut ſuam Innocentiam coram totâ Eccleſiâ manifeſtaret, & confunderet Theophilum Alexandrinum ſuum adverſarium. S. Leo Celidonium in ſuâ ſede, quâ ejectus fuerat per Archiepiſcopum Arelatenſem reſtituit; ſic etiam permiſit Epiſcopis Africæ, ut in ſua jura Donatum, qui hæreſim Novatianorum abjuraverat, reſtituerent, modò ſuam fidei confeſſionem mitteret. Concilium Trecenſe in noſtra Gallia ſub Joanne VIII. celebratum An. 878. ſic Pontificem, qui excommunicaverat Formoſum Epiſcopum Portuenſem & aliquos alios, alloquitur, *Quos excommunicaſtis, excommunicatos tenemus; quos ab Eccleſia ejeciſtis, ejicimus; & quos regulariter facientes veſtra authoritas receperit, recipimus*, apud Aimonium Lib. 5. Cap. 37. Objiciunt Adverſarii Concilium Milevitanum, ubi Can. 22. Presbyteris & Clericis inhibetur, ne Romam appellent, ſed ad ſuos Epiſcopos & Concilia Africæ recurrant. Reſp. hoc Concilium ideo tantùm determinaſſe, ad impediendos abuſus appellationum ad Summum Pontificem; pro minimulâ enim pœnâ à ſuis Epiſcopis inflictâ Clerici ad Romam appellabant: Mens verò Concilii non fuit, impedire abſolutè tales appellationes; aliàs quare Concilia Milevitanum & Carthaginenſe Romam remiſiſſent Pelagium & Celeſtium inferiores Clericos, hæreſi notatos? Quare Summum Pontificem ro-

gaverunt, ut ſua decreta confirmaret? Quare etiam, mortuo Innocentio, ad ſucceſſorem ſuum Zoſimum miſerunt ſua decreta, ut illa confirmaret, ſi prohibitum erat cauſas evocare ad Rom. Pontificem? Dicendum ergo eſt, in Conciliis Milevitano & Carthaginenſi damnatos fuiſſe abuſus Appellationum, non Appelationes in ſe, quæ ſemper fuerunt in uſu. Per omnia ſupradicta ſolutio affirmativa traditur illis, qui quærunt, an Epiſcopi gravati poſſint appellare ad Summum Pontificem.

Quæres tertiò, an Pontifex habeat authoritatem condendi leges, diſpenſandi, & puniendi per cenſuras. Quando quidem hæc omnia ſunt actus juridictionis ſupremæ quam habet Summus Pontifex ſuper omnia membra Eccleſiæ, ut probavimus, conſequenter affirmativa eſt reſponſio noſtra; unde dico primò, Summum Pontificem reverà condere leges quæ totam Eccleſiam obligant; nam poſtquam S. Leo Epiſtolam primam ſcripſit ad Epiſcopos Campaniæ, Piceni, Tuſciæ, & univerſas provincias, tandem Epiſt. ultimâ ita loquitur, *Hoc admonitio noſtra denuntiat, quod ſi quis Fratrum contra hæc conſtituta venerit, vel venire tentaverit, & prohibita auſus fuerit admittere, à ſuo ſe noverit officio ſubmovendum.* Hilarium Papam in Concilio Romano præſidentem citat Bellarminus, ſic loquentem, *Nulli fas ſit ſine ſtatûs ſui periculo, Apoſtolicæ ſedis decreta temerare.* Reſp. 2. cum eodem Bellarmino, Summum Pontificem poſſe in iure Canonico diſpenſare, modò abſit ſcandalum, ut diximus in Objectione 1. Quæſt. 3. Sic Gelaſius Papa in Epiſt. 1. *Ne-*

ceſſaria rerum diſpoſitione & ſanctæ ſedis moderamine convenimur, ſic Canonum paternorum decreta librare, & prædeceſſorum noſtrorum præcepta metiri; ut quæ præſentium temporum neceſſitas relaxanda depoſcit, adhibitâ conſideratione diligenti, quantum poteſt fieri, moderemus, & ibi revera in multis diſpenſat, Gregorius etiam Lib. 12. Epiſt 31. dicit Felici Epiſcopo Siciliæ ſe diſpenſaſſe cum Anglis in gradibus matrimonii prohibitis, & ipſemet diſpenſat cum Epiſcopis Siciliæ, ut ſemel tantùm in anno Concilium celebrent, contra Canonem 5. Coucilii primi generalis. Reſp. 3. quòd nedum Papæ ſibi aliquos caſus reſervent, de quibus non poſſunt ordinariè abſolvere Epiſcopi, & quaſdam cenſuras; ſed etiam ipſimet in toto Orbe Catholico quaſlibet perſonas, ſive Eccleſiaſticas, ſive Laïcas ligare poſſunt cenſuris: ſalvæ tamen & incolumes maneant immunitates Eccleſiæ Gallicanæ. Leo imperator Græcus à Greg. 3. excommunicatus eſt ex Zonara in vitâ Leonis Iſauri. Nicolaus 1. excommunicauit Epiſcopos Colonienſem & Trevirenſem ex Sigeberto in Chronico An. 872. cùm denique Pius Primus decreuiſſet, ut Paſcha non celebraretur cum Judæis decimâ quartâ Martii, ſed Dominicâ ſequente, & Aſiani acquieſcere nollent, Victor Primus Papa illos excommunicavit An. D. 190. ſic Euſebius Lib. 5. hiſt. Cap. 24.

Quæres quartò, utrùm Summus Pontifex poſſit mittere ſuos legatos ad exercendam juridictionem Papalem in totum orbem Gallicum. Reſp. hoc ſatis in uſu eſſe, ut conſtet

ad hoc ſe extendere authoritatem Papæ; Liberius enim ab elapſis mille trecentis annis in orientem miſit pro legatis Epiſcopos Vercellenſem & Calarienſem, ut in ſuâ ſede aliquos Orientales Epiſcopos reſtituerent, & in ſua legatione Concilia celebrarunt, reconciliarunt Epiſcopos pœnitentes, & alios juriſdictionis exercuerunt actus, ut refert Baronius an 362. D. Leo legatum miſit Lucianum Epiſcopum Conſtantinopolim, ut ipſe ſcribit ad Pulcheriam Auguſtam Epiſt. 55. *Sanctis & Deo placitis.* Papa Simplicius audiens Accacium Conſtantinopolitanum fortiter reſtitiſſe Imperatori Baſiliſco in hæreſim Eutichianam lapſo, illum conſtituit ſuum Legatum, ut ad pænitentiam reciperet Epiſcopos Aſianos, qui litteris Imperatoris conſenſerant, Epiſt. 17. *Miramur pariter & dolemus.* Papa Simmachus poteſtatem conceſſit circiter annum 496. ſancto Cæſario Arelatenſi Archiepiſcopo Pallium ferendi, & ipſum ſuum legatum inſtituit ſuper omnes Galliæ Eccleſias; Epiſt. 6. *Dilectiſsimo fratri Cæſario.* Pelagius etiam Primus Epiſt. 6. *Maiorum noſtrorum*, Sabaudium Arelatenſem Epiſcopum, ſuum vicarium inſtituit ſuper univerſam Galliam, his verbis, *Fraternitati tuæ curæ iniungimus, ut ſedis noſtræ Vicarius inſtitutus, ad inſtar noſtrûm in Galliarum partibus primi ſacerdotis locum obtineas; & quidquid gubernationem vel diſpenſationem Eccleſiaſtici ſtatus concernit, ſervatis patrum regulis diſpenſes;* Quis ergo dicere auſus, fuerit Papam non poſſe per ſe aut per alios actus juriſdictionis exercere in diœceſibus ſingulis, maximè, cùm à duobus

annis legatum habuerimus in Gallia Eminentiſſimum Cardinalem Ducem Vidomicenſem & aliquot præcedentibus annis Eminentiſſimum Cardinalem Chigi, quorum authoritas ſe extendebat ad viſitandas, ſive per ſe, ſive per viros probatos, virtute & ſufficientiâ, Eccleſias Primatiales, Metropolitanas, Cathedrales, Collegiatas, Parochiales, & alias, ſicut continetur pag. 3. de poteſtatibus hujuſce Legati, Pariſiis, apud Alexandrum *Leſſelin* 11. Iulij An. 1664. Ratio noſtræ concluſionis deſumi poteſt ex Conc. Rom. ſub Gregorio 7. *contra ſimoniacos*, cap. 23. *liquidò enim demonſtratur*, *quòd quilibet Epiſcopus non habet ſuper gregem ſibi commiſſum tantam poteſtatem, quantam Præſul Apoſtolicus*. Sic Almaïnus Theologus Pariſienſis Tract. de Supr. Poteſt. Eccleſ. His addi poteſt, quòd ſicut Epiſcopi juriſdictionem ſuam exercere valent in Eccleſiis Parochialibus, ſive per ſe, ſive per deputatos, inſtituendo in illis Prædicatores & Confeſſores, etiam inconſultis Parochis; quia ſcilicet ſubſunt juriſdictioni Præſulum; ob hanc rationem Summus Pontifex, ſupremam habens authoritatem in omnes orbis chriſtiani Eccleſias, ad quamlibet poteſt Legatos mittere, quoſlibet actus iuriſdictionis exercere valentes, iuxta tenorem legationis ſuæ.

QUÆSTIO OCTAVA.

Vtrùm à Summo Pontifice derivetur immediatè poteſtas Epiſcoporum.

DE poteſtate Ordinis non eſt controverſia, quia conſiſtit in Caractere, & Caracter habetur per Sacramentum Ordinationis; Sacramentum verò eſt à Chriſto, & proinde poteſtas Ordinis eſt ab illo. Quæſtio ergo tantùm eſt de authoritate Iuriſdictionis, à quo communicetur immediatè in Epiſcopos, apud quos actu reſidet; utrum ſcilicet à Papâ ſit, qui illam communicet immediatè Epiſcopis; an verò à Chriſto illis immediatè conferatur; ità quòd Chriſtus inſtituens Statum Epiſcopalem, qui eſt de Iure Divino, iuſſerit Petro & ſucceſſoribus conſecrare tot Epiſcopos, quot neceſſarii viderentur ad gubernandos fideles, & pro tunc, ipſis conſecratis, tranſiret ad illos Epiſcopalis juriſdictio ex Chriſti inſtitutione: Hanc quæſtionem poſitivè reſolvere non intendimus, ob maximam controverſiam quæ eſt inter antiquos Doctores Facultatis Pariſienſis, & recentiores qui cenſurâ notarunt defenſorem Authoritatis Apoſtolicæ, nomine Vernantium, dum dicit paginâ 49. Epiſcopos ſuam iuriſdictionem à Summo Pontifice recipere, ubi antiquiores Theologi & multi ex recentioribus contrarium ſuſtinent; clavem ſcilicet Ordinis eſſe in Epiſcopis à Deo, clavem verò juridictionis eſſe à Chriſto mediate & immediatè à Summo Pontifice. Opinionem utramque cum

ſuis fundamentis afferre conabimur; ſed ut meliùs unuſquiſque ad alterutram opinionem ſe determinet.

Notandum primò poteſtatem eccleſiaſticam tùm Ordinis, tùm juriſdictionis in ſe conſideratam, & ut abſtrahit à ſubjecto, eſſe à Deo immediatè, nam utraque poteſtas eſt ſupernaturalis & nihil ſupernaturale ab homine eſſe poteſt. Not. 2. Statum Epiſcopalem à Chriſto Domino eſſe inſtitutum, ut patet ex 1. ad Epheſ. & 1. ad Cor 12. ubi dicitur, Deum Paſtores & Doctores Eccleſiæ ſuæ providiſſe uſque ad conſummationem ſæculorum; quòd intelligitur maximè de Epiſcopis; unde etiam Act. 20. habetur; *Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam.* Not. 3. Chriſtum non ſolum Petrum elegiſſe, ſed & alios Apoſtolos, quibus poteſtatem dedit prædicandi, baptiſandi, ligandique & ſolvendi, tum ante paſſionem ſuam, tum poſt illam. Not. 4. illius apoſtolicæ poteſtatis limites nullos eſſe à Chriſto præſcriptos, ſed in univerſum orbem fuiſſe extenſam: Matth. ult. *Docete omnes gentes*; & Marci ultimo, *Prædicate Evangelium omni creaturæ.* Unde in qualibet orbis parte Eccleſias erigere poterant & illis præficere Paſtores. Hoc utique neceſſarium erat, quia ad unum non faciliter recurritur, & Euangelij prædicatio retardata fuiſſet, ſi ex omnibus provincijs ubi erant Eccleſiæ erigendæ & Paſtores inſtituendi, recurri debuiſſet ad Petrum. Not. 5. hanc poteſtatem in Petro fuiſſe ordinariam poſtquam inſtitutus fuit in caput Eccleſiæ, Domino illi dicente *Paſce oves meas* paulo ante Aſcenſionem, Ioan.

21. tranſiit conſequenter ad ſucceſſores; in cæteris verò Apoſtolis fuit extraordinaria, unde ſucceſſores non habuerunt, aliter iſti haberent juriſdictionem in univerſam Eccleſiam ut Apoſtoli, quòd falſum eſt, poſſent ſcribere libros Canonicos, haberent donum linguarum & miraculorum, mittere valerent prædicatores ad miſſiones infidelium, &c.

Notandum 2. quòd conſtituta Eccleſiæ formâ, Apoſtoli non paſſim uſi fuerint ſua authoritate extraordinaria; imò remanſit ſolùm ordinaria in Petro, maximè poſt Aſcenſionem Chriſti, & cæteri Apoſtoli cœperunt habere authoritatem Epiſcopalem limitatam ad certas Eccleſias, ſive omnes fuerint ordinati ante Aſcenſionem Chriſti, per ipſum ſcilicet; ſive tantùm aliqui, & alii per Petrum; ſive omnes denique à Petro, & nullus à Chriſto inſtituti fuerint, ut vult Joannes Antonius, Cardinalis Alexandrinus, ſuper caput, *in nono* diſt. 21. *Petrus factus fuit ſolus Epiſcopus à Chriſto ante Aſcenſionem, & Petrus ſolus Epiſcopus fecit Ioannem Epiſcopum; deinde Petrus cum Ioanne conſecrato Epiſcopo Iacobum Zebedei Epiſcopum fecit.* Hoc idem Cardinalis à Turrecremata ſuſtinet tanquam opinionem SS. Patrum quam probat novem rationibus lib. 2. ſuæ Summæ Eccleſiaſticæ cap. 32. ubi poſtquam numeravit præfatas ordinationes, addit, *Tunc Petrus ordinavit, quòd deinceps non ordinaretur Epiſcopus, niſi à tribus Epiſcopis.* Mauclerus cum ſuis octo aprobatoribus, quorum nomina recenſebuntur in quæſt. 9. ſequenti, idem ſentit Part. 2. l. 4. Cap. 10. Hic Mauclerus dicit Patres illos benignè eſſe ex-

plicandos, dum aſſerunt omnes Epiſcopos fuiſſe à Chriſto ordinatos; hoc eſt non immediatè, ſed per Petrum, cui commiſit Chriſtus talem ordinationem ob neceſſitatem Eccleſiæ, ibidem.

Conclusio Prima.

Dico, probabilem eſſe opinionem eorum qui dicunt poteſtatem Epiſcopalem eſſe à Chriſto immediatè, & Papam conferre tantum deſignationem perſonæ & materiæ, hoc eſt, talem perſonam deſignari tanquam Epiſcopum ad talem Eccleſiam & ad iſtos & illos populos; & ſtatim atque aliquis ſic deſignatus eſt à Pontificè, illicò communicatur ipſi authoritas quam Chriſtus voluit annecti ordini Epiſcopali, per ſe.

Probatur Primò, quia ſunt miniſtri Chriſti 2. Cor. 3. non autem Summi Pontificis: Ergo à Chriſto debent habere poteſtatem. 2. Quia ordo Monarchicus Eccleſiæ exigit, ut ſicut Monarcha Eccleſiæ habet iuriſdictionem à Chriſto, ſic etiam Epiſcopi, qui ſunt illi ſubordinati, & Parochi, illam debent habere. 3. Quia hoc exigere videtur dignitas Epiſcopalis, quæ cùm ſit à Chriſto, ità & eius authoritas ab illo eſſe debet. 4. Quia cenſuram dixit Vernantio Facultas Pariſienſis, eo quòd diceret, iuriſdictionem Epiſcoporum eſſe immediatè à Summo Pont. 5. Quia objectiones contrariæ huic aſſertioni poſſunt ſolvi faciliter, reſpondendo ad Doctores, qui dicerent v. g. juriſdictionem Epiſcoporum eſſe immediatè à Papa, hoc eſſe verum, quantum ad

ſul apoſtolicus curam ſuam in ſingulos Epiſcopos diviſerit. Hæc omnia confirmant verba quibus utitur Pontifex in creandis Epiſcopis, *Providemus Eccleſiæ tali de tali perſona, & præficimus eum in patrem, & paſtorem & Epiſcopum talis Eccleſiæ, committentes ei adminiſtrationem in temporalibus & ſpiritualibus in nomine Patris & Filii & Spiritûs S. Amen.*

Accedunt teſtimonia doctorum. D. Thomas Lib. 4. contra gentes Cap. 76. *Dominus ſoli Petro promiſit claves regni cælorum, ut oſtenderetur, quòd poteſtas clavium erat per eum ad alios derivanda.* Gerſonius Tract. de Poteſt. Eccleſ. conſiderat. 10. *Poteſtas Apoſtolica eſt formaliter & ſubjectivè in ſolo Summo Pontifice.* Si eſt ergo formaliter in ſolo Sum. Pontif. poteſtas Epiſcoporum ab illa derivatur. Ipſemet Lib de Statibus Eccleſiaſt. Titulo *de ſtatu prælatorum* Conſiderat. 3. *Status Epiſcopalis prælationis habuit in Apoſtolis & in ſucceſſoribus uſum ſuæ prælationis ſub Papa Petro & ſucceſſoribus ejus, tanquam ſub habente vel habentibus plenitudinem fontalem authoritatis.* In hoc apparet, quòd ſicut Apoſtoli poſt Aſcenſionem Chriſti immediatè ſubjecti fuerunt Petro, ut conſervaretur Monarchia Eccleſiæ, ita ut ſine commiſſione ejus actus Hierarchicos non potuerint exercere, ut habet excellentiſſimus doctor Henricus Kalteiſen; *Apoſtoli poſt glorioſam Chriſti Aſcenſionem, in prædicando, baptiſando & abſolvendo fuerunt Summo Pontifici Petro immediatè ſubjecti*; ita etiam nunc Epiſcopi immediatè ſubjiciuntur Papæ, in quo eſt fontalis poteſtas Epiſcopalis authoritatis, ut

habet Gerſonius. Mauclerus cum approbatione octo Doct. Pariſienſ. opinionem contrariam non æſtimat tutam in fide, Part. 2. Lib. 4. Cap. 8. Lib. etiam 5. Cap. 1. dicit, Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos & Epiſcopos non differre ordine, *Sed juriſdictione à Rom. Pontif. immediatè procedente*. Dom. Gamachæus, poſtquam dixit Tract. de Sacram. Ord. C. 9. in margine: *Iuriſdictio Epiſcopis non competit ratione caracteris, ſed beneficii*, quod confertur immediatè à Papa, addit, *Clariſſimi Theologi ſuſtinent Epiſcopos habere poteſtatem Caracteris immediatè à Christo, non tamen poteſtatem juriſdictionis, ſed eam habent à Summo Pontif.* Non eſt ergo hæc mens ſolius Gamachæi Profeſſoris regii in Sorbona & multorum doctorum magiſtri, ſed & plurium clariſſimorum Theologorum. Duvallius Tract. de Supr. Rom. Pontif. Poteſt. Part. 1. quæſt. 3. *Petrus accepit claves Eccleſiæ.* Et infra, *quia ab illo in reliquos Eccleſiæ paſtores tanquam à fonte, capite & radice erant derivanda.* Mirabiliter hoc dicit illuſtriſſimus dominus de Raconis, licet Epiſcopus, Tract. de Sum. Authorit. Petri Cap. 5. Ratiocinat. 2. §. 6. Sic & Cornelius Janſenius Epiſcopus Gandavenſis Cap. 66. ſuper Evangelia.

Sectatoribus hujus opinionis non deſunt rationes. Prima deſumitur ex Num. 11. ubi cùm ſolus Moſes non poſſet totum regere populum, Deus juſſit adeſſe ſeptuaginta ſeniores, *& auferens, de ſpiritu Moſis, dedit illis, ut una cum Moſe populum regerent*; ubi per iſtam ablationem ſpiritûs à Moſe non intelligitur ex Aug.

Quæſt. 18. in Librum Numeri, diminutio ſpiritûs Moſis, ſed derivatio virtutis ſeniorum à virtute Moſis. Secunda accipitur ex ſtatu Monarchico Eccleſiæ, ubi omnis authoritas eſt in uno, à quo in alios derivatur. Tertiam allegant ex Cypriano Lib. de Unitate Eccleſiæ, ubi ſedem Petri comparat radici, capiti, fonti, ſoli, à quibus derivantur fructus, ſpiritus, rivuli, & radii. Ad primam rationem contrariæ ſententiæ reſpondent, quòd Prælati non minùs ſunt miniſtri Chriſti à quo habent clavem ordinis immediatè, & juriſdictionis mediatè. Ad ſecundam dicunt, meliùs conſervari ſtatum Monarchicum in hac opinione, ubi omnis poteſtas eſt à principe. Tertiam ſolvunt, dicendo, non derogari dignitati Sacerdotii, cùm Chriſtus ſit author illius, tùm ſecundum caracterem immediatè, tùm ſecundum juriſdictionem mediatè; quòd Deus ſic voluit, ut ſicut ipſe tanquam Monarcha authoritatem dedit Apoſtolis, ſic & Petrus tanquam caput Chriſto ſuccedens daret eam prælatis. Quantùm denique ad cenſuram doctrinalem Univerſitatis Pariſienſis; reſpondent, illam eſſe revocatam per Breve Alexandri VII. Summi Pontif. Quòd ſi Concilium Conſtantienſe dicat, Concilium generale habere immediatam à Deo poteſtatem: Reſpondet Duvallius, hoc eſſe verum tempore Schiſmatis, ubi Papa eſt dubius; deinde, hoc propriè non definit, cùm non faciat de eo canonem.

QUÆSTIO IX.

Vtrum in rebus fidei definiendis & morum Papa ſit infallibilis.

IN duplici ſtatu conſiderari poteſt Summus Pontifex; vel ut doctor particularis, vel ut ex cathedra pronuntians. Dicitur autem pronunciare ex cathedrâ, quando adjuncto cœtu ſolito Conſiliariorum, precibus præmiſſis, & implorata ſpiritûs S. gratia, ut ſucceſſor Petri & Chriſti Vicarius aliquod dogma credendum vel præceptum aliquod obſervandum præcipit toti Eccleſiæ. Dicitur verò agere, vt Doctor Particularis, quando in propriâ & privatâ ſuâ perſona aliquid proponit, ut quando Bonifacius VIII. ſextum Decretalium edidit. Albertus Phigius contendit, Papam infallibiliter pronuntiare, etiam ut eſt Doctor particularis; quia ſuccedit Petro qui nunquam erravit poſt Chriſti orationem tam pro illo factam, quam pro ſucceſſoribus, Luc. 22. *Oravi pro te Petre. ut non deficiat fides tua:* ſed quia non eſt neceſſe, ut Pontifex fruatur omnibus Petri privilegiis, quoniam non habet impeccabilitatem, Chriſmatum Plenitudinem & Donum Linguarum; ideò Doctores Catholici ſentiunt communiter; Pontificem perſonaliter conſideratum errare poſſe ex ignorantia ſcilicet, teſte Joanne 22. qui ex Gerſonio & Adriano 6. quæſt. de confirmatione ſub fi-

nem,¦& aliis doctoribus, cenſuit animas Beatorum non videre eſſentiam D. ante Reſurrectionem corporum in finali judicio. Non loquimur ergo de Papâ, ut eſt privatus Doctor, ſed ut ex Cathedrâ pronuntiat; at

Notandum eſt primò, Pontificem ut Pontificem, etiam cum Concilio Generali, poſſe errare in Quæſtionibus Facti particularibus quæ ad paucos pertinent & quæ dependent à relatione hominum, v. g. an talis ſit promovendus ad Epiſcopatum, an talis ſit deponendus, an talis ſit bene ordinatus; Unde aliquando excommunicantur qui non debent excommunicari, & abſolvuntur qui abſolvi non debent, & ideò Pontifex quidam dicebat, *Nos ſi incompetenter aliquid egimus, & in ſubditis juſta legis tramitem non conſervavimus, veſtro ac veſtrorum judicio cuncta volumus emendari*. In Quæſtionibus autem Facti Univerſalibus, quæ totam Eccleſiam reſpiciunt, ut ſunt Canoniſatio Sanctorum, religionum approbatio, &c. errare non poteſt; non enim eſt probabile Spiritum S. qui jugiter aſſiſtit Eccleſiæ, ſinere Pontificem in errorem labi qui in totam Eccleſiam redundaret, ſi damnatos in inferis canoniſaret aliquando, ut vult Vvicleffus Anglus ſacerdos, qui ſuſtinet Auguſtinum, Benedictum & Bernardum propter ſuos inſtitutos Ordines damnatos eſſe: Ipſum damnavit Conſtantienſe Concilium Seſſ. 8.

Notandum 2. quòd in confeſſo ſit apud omnes Pontificem cum Concilio Generali errare non poſſe; quia tunc tota Eccleſia congregatur, quæ in errorem non poteſt labi, juxta

dictum Chriſti, *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*. Certum eſt etiam, Pontificem ex cathedrâ loquentem ſine Concilio, ſemper eſſe reverenter audiendum eique parendum ſive errare poſſit, ſive non, ut volunt Almaïnus & Gerſonius dicentes, quòd licet aliquando errare poſſit, non eſſe tamen dogmatiſandum contra ipſius definitiones, niſi error illius eſſet omnino manifeſtus. Sed noſtra difficultas eſt, an Summo Pontifici ex Cathedrâ loquenti, ita ſit annexa infallibilitas, ut nuſquam errare poſſit, dum aliquid præcipit credendum aut faciendum toti Eccleſiæ. Alii dicunt, non poſſe errare, modò pronuntiet de conſilio aliquorum ſaltem prælatorum; alii reſpondent reverà errare non poſſe, etiam ſi ſolus definiat: Facilè tamen conciliandi ſunt, quia negare nolunt iſti, quin teneatur Pontifex maturè procedere, & proinde ex conſilio Doctorum & Epiſcoporum; ſed volunt infallibilitatem non procedere ex Conſiliariis, ſed ex ſolo Pontifice. Dum autem quæritur, an Pontifex erraret, ſi temerè definiret; utrique authores reſpondent, hoc non poſſe fieri; Deus enim qui promiſit finẽ, nullomodo poteſt negare media, & ſic perperam proponitur illa quæſt.

CONCLUSIO.

PROBABILE eſt Summum Pontificem eſſe in decretis fidei & morum infallibilem modo ex cathedra loquatur; non quòd ullum Articulum Fidei facere valeat, ſed quia infallibiliter determinare poteſt aliquid eſſe de

Fide; vel non; aliquid eſſe faciendum, vel vitandum. Dixi, hoc probabile eſſe, nè poſt tot rumores inter excellentiſſimos viros, imò & facultates integras exortos temeritatis accuſari viderer, ſi aſſertive pronuntiare attentaret ingenii mei tenuitas. Dixi etiam, modò pronunciet ex Cathedra, quam diſtinctionem irrident adverſarii; quaſi non eſſet maxima differentia inter Præſidem Senatûs Supremi inter familiares de aliquâ re colloquentem, & ipſummet throno judiciali aſſidentem, dum ſententiam ultimam dicit. Sic dicimus, multùm differre Papam, cùm loquitur ut Doctor privatus nomine ſuo, & cùm loquitur nomine Chriſti, proponens aliquid Eccleſiæ, ut caput ejus. Primò modo conſideratus nullam, ut diximus infallibilitatem habet, bene autem ſecundo, nam Spiritus S. illi jugiter præſto eſt, impediens, nè Vicarius Chriſti in errorem labatur, & nè Eccleſia decipi poſſit.

Probatur primò, ex Analogiâ Novi Teſtamenti cum Antiquo, ubi legimus Summum Pontificem errare non potuiſſe, alias nimium crudelis fuiſſet punitio lata Deuteron. 17. ubi habetur, *Qui autem ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat, morietur homo ille.* Deinde legimus Caïpham perditum hominem, non obſtante rabie quâ in Chriſtum furebat, prophetaſſe; Joan. enim 11. dixit, *Neſcitis quicquam, oportet ut unus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat; hoc autem à ſemetipſo non dixit, ſed, cùm eſſet Pontifex anni illius prophetavit, quòd Ieſus moriturus erat pro gente.* Quòd ſi atrociſſimum

crimen machinanti aſtitit Deus, à fortiori Summo Pontifici Eccleſiæ Romanæ in arduis rebus, quæ fidelium ſalutem concernunt, declarandis, non minùs aſtiturum credendum eſt.

Probatur ſecundò, ex Math. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, &c.* Si portæ inferi non poſſunt prævalere, nec in errorem inducere Eccleſiam, quæ fundatur ſuper Petrum: Ergo nec ipſe Petrus errare poteſt. Lucæ etiam 22. *Simon, Simon, ecce Sathanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum; ego autem rogavi pro te Petre ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Quatuor expoſitiones huic textui afferuntur; primò dicitur, quòd Chriſtus hîc oraverit pro totâ Eccleſiâ, orando pro ejus capite, & non pro perſonâ privatâ, ſic Allienſis, Gerſon, Almaïnus & aliqui Doctores Pariſini. Alii dicunt, Chriſtum oraſſe tantùm pro Petro, ut perſeveraret in gratiâ. Tertii aſſerunt per contextus citatos Petrum eſſe quidem infallibilem, non vero hoc colligi de ſucceſſoribus ejus, de quibus non fit mentio. Quarti denique per hunc textum volunt conceſſum fuiſſe, ut nunquam caderet in fide, & nunquam ut Pontifex poſſet aliquid docere contra fidem. Et hæc eſt opinio, quam in concluſione diximus eſſe probabilem, & quæ talis patebit ex refutatione primarum trium expoſitionum.

Primò ergo verba Chriſti non intelliguntur, niſi de perſonâ Petri; loquitur enim Chriſtus de nomine proprio Petri quod repetit dicens, *Simon, Simon*; Deinde, ſemper utitur Chriſtus

pronomine ſecundæ perſonæ, *pro te, fides tua, & tu, fratres tuos*: Quod ſignificat Chriſtum impetraſſe aliquid pro Petro. Tandem Dominus, qui cœperat loqui in plurali, *ecce Sathanas expetivit vos*, quare non eodem numero dixiſſet *pro vobis*; ſi loquutus fuiſſet de tota Eccleſia per Apoſtolos repræſentata? Porrò, cùm dicitur, *Tu aliquando converſus confirma fratres tuos*: hoc non poteſt intelligi, niſi de Petro, cui ex officio competit confirmare Apoſtolos & Epiſcopos, qui ſunt fratres Petri, quorum illi ſcandaliſati erant, dum à Chriſto in Cœna didicerunt unum ipſorum traditurum eſſe Chriſtum, unde Cœnâ facta hæc verba protulit.

Secunda explicatio horum verborum non eſt recipienda; quia loquitur Chriſtus in oratione ſuâ pro fide Petri, & non pro perſeverantiá in gratiâ, *Oravi ut non deficiat fides tua*. Deinde, ſi oraſſet Chriſtus pro perſeverantiâ Petri in Gratiâ, non multùm profuiſſet oratio Chriſti, quoniam illicò Petrus Chriſtum negando peccavit. Quantùm ad tertiam explicationem, quâ dicunt aliqui infallibilitatem fuiſſe quidem in Petro, ſed non tranſiiſſe ad ſucceſſores, contrarium docebimus in ſequenti probatione, nunc tantum afferentes verba Cirilli Alex. apud S. Th. contra errores Græcorum Opuſc. 1. Cap. 32. Tit de Rom. Pont. *Sicut Chriſtus accepit à Patre ſceptrum Eccleſiæ & pleniſſimam poteſtatem, ſic Petro & ſucceſſoribus pleniſſimè commiſit*. Remanet ergo tantùm, quòd quarta explicatio ſit vera, quâ dicimus, orationem Chriſti impetraſſe Petro, ut non poſſet errare

in Fide, nec proponere Eccleſiæ, cujus erat caput, aliquid credendum contra fidem. Quòd ſi dicatur poſt orationem Chriſti, Petrum negaſſe ipſum tempore paſſionis, & ſic non pro Petro, ſed pro Eccleſia oraſſe Chriſtum: Reſp. Petrum pro tunc Fidem non perdidiſſe neque ſecundum habitum quo inclinamur ad credendum ea quæ ſunt revelata, neque ſecundùm actum internum, quo revelatis aſſenſum præbemus; nihil enim contra fidem credidit Petrus in mente ſuâ; ſed perdidit tantùm actũ exteriorem & ſecundarium Fidei; quia ſcilicet non profeſſus eſt ore Fidem quàm in corde habebat: Unde licet graviter peccaverit; & actum exterioris infidelitatis exercuerit, propriè tamen non erravit in Fide; cùm error in fide ſit actus intellectûs quo quis ſibi falſum perſuadet. Hanc diſtinctionem afferunt Patres; Chryſoſtomus enim Homil. 83. in Math. ait, *Non dixit, non negabis, ſed ut non deficiat fides tua, curâ enim ipſius factum eſt, nè omninò fides Petri evaneſceret.* Theophilactus etiam in Cap. 22. Lucæ inquit, *Quamvis brevi tempore concutiendus ſis, habes recondita ſemina Fidei; etiam ſi folia abjeceris ſpiritûs invadentis, radix tamen vivet & non deficiet fides tua*: Unde diximus, per orationem Chriſti, Petrum habuiſſe duo privilegia, primum, quo non poſſet ipſe errare; aliud quo non poſſet aliquid contra fidem proponere. Utrumque probat Bellarminus, primum ex Chryſ. & Theophilacto citatis, quibus additur Auguſtinus Lib. de Corrept. & Gratiâ Cap. 8. *Quando rogavit, ut non deficeret fides ejus, rogavit, ut haberet in fideli-*

berrimam, fortiſſimam, perſeverantiſſimam voluntatem. Secundùm probant teſtimonia Bulgariæ Archiepiſcopi Theophilacti, dum dicit in Cap. 22. Lucæ, *Quia te habeo ut principem diſcipulorum, confirma cæteros; hoc enim te decet, qui poſt me petra es Eccleſiæ & fundamentum;* non confirmaret autem, ſi proponeret aliquid contra Fidem; & Leonis Serm. 3. de Aſſumptione ſua, *Firmitas quæ per Chriſtum Petro tribuitur, per ipſum cæteris Apoſtolis confertur.*

Probatur tertiò infallibilitas Pontificum; quia requiritur infallibilitas in illo, qui determinat aliquid eſſe de fide, & aliquid eſſe hæreticum, alias fidei poſſet falſum ſubeſſe; atqui Pontifices Romani ſine Concilio damnarunt multas hæreſes, & contrarium proinde determinarunt eſſe de Fide; nam ante Concilium Nicœnum, quod fuit primum generale, celebratum An. 325. multæ hæreſes damnatæ fuerunt à ſolis Summis Pontificibus, & illicò tota Eccleſia illas reſpuere cœpit, quòd denotat, à primitiva Eccleſia, Papam fuiſſe æſtimatum infaillibilem; ſi enim opiniones à Papâ damnatæ non eſſent infallibiliter damnatæ, donec accederet determinatio Concilii, ante Concilium Nicenum licitum fuiſſet aſſentiri opinionibus hæreticorum à Papa damnatorum, quales fuerunt Cerdon, Marcion, Valentinus, Ophitæ, Caiani, & reliqui; tot enim hæreſes à ſolis Summis Pontificibus damnatæ ſunt, ut Auguſtinus Lib. 4. contra duas Epiſtolas Pelagianorum dicat in fine Libri contra Pelagium & ſectarios, Concilium expetentes, *quaſi nulla hæreſis aliquando niſi ſynodi congregatione damna-*

ta ſit, cùm potiùs rariſsima inveniantur propter quas damnandas talis neceſsitas extiterit. Idem Auguſtinus volens indicare, Papam eſſe judicem ſupremum & infallibilem in materiâ fidei, loquens de hæreſi Pelagiana ſic loquitur, *Iam de hac cauſa duo Concilia miſſa ſunt ad Sedem Apoſtolicam, inde etiam reſcripta venerunt, cauſa finita eſt, utinam error finiatur.* Sic Optatus Milevitanus convincit Donatiſtas hac ratione, *Iudicium Melchiadis Papa ſententiâ clauſum eſt:* Non eſſet autem clauſum ſi infallibiliter non pronuntiaret Papa. Gelaſius videns Epiſcopum Conſtantinop. Euphemium nolentem delere Acacium prædeceſſorem ſuum è tabulis ſacris, quia damnatus non fuerat à Concilio, ſed tantùm à Felice III. ſcribit Epiſtolam ad Epiſcopos Dardaniæ, ubi rationibus probat, ad Papam pertinere hæreſeon & hæreticorum condemnationem; *Nec prætermittimus, quòd Apoſtolica ſedes, nulla exiſtente ſynodo, habuerit facultatem damnandi quos oportuit.* Epiſtola incipit, *Valde mirati ſumus.*

Probatur 4. ex Conciliis; Nicenum enim poſtquam Arium damnavit, petit à S. Silveſtro, ut ſuum judicium confirmet, Epiſt. *Quoniam omnis corroborata.* In Conc. Calc. S. Leo Epiſt. ad Flavianum *lectis dilectionis tuæ litteris.* Decernit quæ credenda ſunt contra doctrinam Eutichetis quam condemnat, illicò omnes Patres pluſquam quingenti numero exclamaverunt, *nos ita credimus, ſicut Leo, ita credimus, noſtrum nullus dubitat,* in fine actionis Secundæ & in 3. In 6. Synodo Generali nempe Conſtantin. Patres ejiciunt è Concilio Macharium Patriar-

cham Antiochenum, quia nolebat ſe ſubmittere condemnationi Monothelitarum ab Agathone damnatorum, unam tantùm voluntatem admittentium, & unicam operationem in Chriſto. Actione 8. & poſteà adhuc dimiſſus fuit ad Papæ judicium, ut ſeveriùs puniretur. In 7. Concilio Generali Nicæno 2. Patres ſe ſubmittunt litteris Adriani Pontif. ſuper cultum imaginum; dùm enim Legati Apoſtolici interrogant Patres, *Dicat nobis ſancta Synodus, ſi admittat litteras S. Papæ ſenioris Romæ, an non*? Sancta Synodus dixit; *Sequimur, ſuſcipimus ac admittimus*. Acti. 2. Sic & alia Concilia Græca & Latina. Sed quid his opus eſt? Cùm habeatur ex Concilio Hieroſolim. ubi cum orta fuit diſputatio, an Gentiles qui ad fidem Chriſti tranſibant, deberent ſubjici obſervationibus Moſaïcis, Petrus definitivè pronuntiavit illos non eſſe ſubjiciendos Circumciſioni, & *tacuit omnis multitudo*, Act. 15. ubi Hieronimus dicit, *in ſententiam ipſius Petri Iacobus Apoſtolus, qui erat huiuſce urbis Epiſcopus, & omnes ſimul Preſbyteri tranſierunt.* Epiſt 11. inter Epiſt. Auguſt. in Concilio Florentino Seſſio ſeptima terminata fuit per Julianum Cardinalem, *quoties de fide aliqua oritur diſputatio, Romanus Pontifex tenetur illam explicare; atque illo docente omnes Synodi & univerſalis Eccleſia debet huiuſmodi veritatem ſequi*, & hoc dicit Epiſtola recitata, (ſcilicet Agathonis) approbata in 6. Synodo.

Probatur 5. ex Epiſcopis Galliæ. S. Exuperius Toloſanus Archiepiſcopus contra hæreſim Vigilantii petiit ab Innocentio primo, quid credendum & docendum eſſet; & juxta

reſponſum Vicarii Chriſti ſuæ reſponſioni firmiter & unicè adhæſit. Epiſtola Papæ. *Conſulenti tibi, frater chariſsimè*, reperitur 1. To. Conc. D. Hilarius & D. Proſper Romam accedunt, declaraturi Papæ afflictionem Eccleſiæ Gallicanæ ob hæreſim Semipelagianam; Papa non congregat Concilium Generale, ſed Epiſcopis Galliæ ſignificat quid credendum eſſet in hac materia, & illicò determinationem Romanam ſequuntur, & cogunt hæreticos cedere judicio Apoſtolico; Epiſtola incipit, *Apoſtolici verba præcepti ſunt*. S. Avitus Viennenſis Archiepiſcopus duos clericos Romam mittit, nomine totius provinciæ, ſuper aliquos errores, ut ſciant ab Hormiſda Pontifice, quid credendum eſſet; & hæc ſunt verba Archiepiſcopi, *Quæſumus ergo, ut quid filiis veſtris fratribus meis* (Gallicanis) *ſi conſular, reſpondere debeamus, inſtruatis*. Tandem nuperrimè Galliæ Epiſcopi numerò 85. ſuper propoſitiones Janſenii miſerunt ad Innocentium X. ſe abſolutè ſubmittentes judicio ejus & illi dicentes, *Maiores cauſas ad Sedem Apoſtolicam referre ſolemnis Eccleſiæ mos eſt, quia fides Petri nunquam deficiens perpetuo retineri pro jure ſuo poſtulat*; & poſtquam illas propoſitiones tanquam hæreticas condemnavit in Bullâ, quæ incipit, *Cùm occaſione impreſſionis*, ultima die Maii An. 1653. hæc Bulla oblata fuit univerſo Galliæ Clero, & magna cum lætitia recepta à Prælatis, & in ſuo cœtu Pariſiis publicata. Nonnè hoc indicat Prælatorum Galliæ mentem eſſe, quòd ſolus Pontifex hæreſes poſſit judicare, & condemnare hæreticos, & conſequenter quòd ſit ſupremus judex in materiâ fidei?

Probatur ultimò ex Doctoribus Pariſienſibus, ex quorum multitudine quatuor aſſumemus tantùm. Mauclerus inprimis Lib. 4. de Monarchia Eccleſiaſt. Cap. 4. titulum integrum proponit, ubi probat quòd Rom. Pontifici ſupremum judicium determinandi ea quæ ſunt de Fide debetur. Et infrà, *Quòd ſi in condemnatione hæreticorum ſententia generalis Concilii eſſet ſemper expectanda, nec Rom. Pontificis iudicio in eorum reprobatione & mulctâ ſiſteretur, hæc expectatio non tantùm inanis, ſed ſæpiſſimè pernicioſa Eccleſiæ foret.* Approbatio octo Doctorum Pariſienſium, qui huic libro ſubſcripſerunt opinionem Maucleri probabiliſſimam efficiunt. Illi ſunt Domini *du Sauſſay*, nunc Tullenſis Epiſcopus, Iſambertus Profeſſor Regius, Frogerius Sancti Nicolai de Cardoneto Parochus, Ægidius à Sancto Amore apud Patres Dominicanos Prior, Chartonius, *Houſsier* S. Mederici rector, *Gilbaud* apud eoſdem Dominicanos regens, & *Bandel*. Dominus Andræas *Duval* Tract. de Rom. Pontif. Infallibilitate Par. 2. Q. 1. ſic loquitur, fol. 751. *Abſolutè certum eſt, Papam neque in Fide, neque in moribus ex cathedrâ decernendis errare poſſe, ſtatimque à ſua electione canonica, infallibilitatis privilegio à Chriſto donari.* Dominus *Bail* Propœnitentiarius Pariſienſis Tom. 1. Concil. Tract. de Tripl. Verbo Dei, dum quærit, *An extra Concilia generalia nulla ſit certa definitio in rebus fidei*; reſpondet, *cùm prima ſæcula ſine Conciliis extiterint*, & infra, *propterea meliùs cenſent alii à Chriſto proviſum eſſe Eccleſiæ, dum aſſerunt Summum Pontificem*

loquentem de rebus fidei ex cathedra, nec falli, nec fallere. Dominus *de Raconis*, dum eſſet adhuc Baccalaureus, prælo mandavit Librum reſpondentem Epiſtolæ quatuor Miniſtrorum Charentonenſium, per duos Doctores Univerſitatis approbatum, Lambertum ſcilicet & Loppem, quo Miniſtris probat Chriſtum ſoli Petro & non Eccleſiæ loquutum fuiſſe, dum diceret, *Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua.* His addi poteſt D. Thomas 22. Q. 1. Art. 10. *Ad Summum Pontificem pertinet finaliter determinare ea quæ ſunt Fidei, ut ab omnibus inconcuſſâ fide teneantur,*

Objicies primò ex 1. ad Timoth. 3. *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus circumdatus eſt infirmitate*: Ergo infallibilitate non gaudet. Reſp. ut homo & privata perſona, circumdatus eſt infirmitate, ſicque falli & fallere poteſt; non verò quatenus perpetuâ Spiritus S. aſſiſtentiâ munitur. Dices, ex Can. *ſi Papa*, diſt. 40. Papam non poſſe judicari, niſi ſit hæreticus: ergo poteſt in hæreſim labi, & ſic non eſt infallibilis. Reſp. Canones non loqui de Papâ ut Summo Pontifice, ſed de Papa ut privata perſonâ; & adhuc non dicunt, quod poſſit eſſe hæreticus (hoc enim non eſt omnino certum) ideo utuntur cautelâ, volentes non poſſe judicari, niſi fieret hæreticus; non decidendo, an poſſit eſſe, nec-nè; ſed de hoc poſteà. Dices, ergo inutilia ſunt Concilia, ſi Papa ſine Concilio eſt infallibilis. Aliquando multas utilitates Conciliorum afferemus, dicturi tantùm in præſenti Concilia eſſe neceſſaria, ut finis controverſiis imponatur, & ut decreta Fidei

meliùs obſerventur; quilibet enim Epiſcoporum pro tunc fortiùs curat de illorum obſervatione. Dices, Ergo ſunt Hæretici, vel ſaltem graviter peccant, qui decretis Papæ reſiſtunt, ut fecit D. Cyprianus, reſiſtens pertinaciter Stephano, definienti Hæreticos non eſſe baptiſandos. Reſp. illos Hæreticos abſolutè non cenſeri, qui concluſionem allatam negant; hoc enim non definitum eſt expreſſe, & quoad Cyprianum in particulari, non fuit Hæreticus; quia Hæreticos non determinavit Stephanus, tanquam de Fide non eſſe rebaptiſandos, aliàs excommunicaſſet Cyprianum; imò Cyprianus in Conc. octoginta Epiſcoporum, definiens ipſos eſſe rebaptiſandos, non determinat hoc eſſe de Fide, proteſtans ſe propterea non velle ſeparare à communione Pontificis. Quòd ſi ex Euſebio & Auguſt. Papa cenſuit excommunicandos eſſe illos qui rebaptiſarent; eſt tantùm comminatio. In hoc Cyprianum tantùm peccaſſe venialiter docet Auguſtinus, quia peccavit ex ignorantiâ, alii verò ſentiunt peccaſſe mortaliter, quia debuit parere judicio Pontificis.

Objicies ſecundò, Univerſitatem Pariſienſem ob hoc damnaſſe defenſorem authoritatis Papæ, qui ſe, nomine invento, Vernantium appellat, quia verſus Nannetas traxerat originem. Reſp. primò, quòd ideò tantùm damnare videatur hunc Authorem, in quantùm credit, illum tollere infallibilitatem ab Eccleſiâ; hæc ſunt enim verba Cenſuræ, *Hæ propoſitiones quatenus excludunt Infallibilitatem ab Eccleſia, falſæ ſunt, temerariæ, ſcandaloſæ & hæreticæ*; Nos autem (quidquid

ſit de illo) dicimus Infallibilitatem activam convenire & Papæ ex Cathadrâ loquenti, quæ exprimitur his Chriſti verbis, *Oravi pro te Petre*; & Concilio canonicè celebrato repræſentante totam Eccleſiam, de quâ dictum eſt, *Porta inferi non prævalebunt adverſus eam*: Infallibilitatem verò paſſivam, Eccleſiæ competere, quâ ſcilicet falli non poteſt, ſicut colligitur ex iiſdem verbis, *Porta inferi*, &c. Reſp. ſecundò, huic Cenſuræ, Tract. de Rom. Pont. Tit. de Infallib. Sum. Pont. Q. 4. in aliam ejuſdem Univerſitatis opponi, quam refert Dominus *Bail* Tom. 1. Concil. Quæſt. 49. inter 73. quas proponit de Authoritate Pont. Tract. de Triplici verbo Dei. Quidam Theophilus Brachet An. 1644. docet, definitiones Papæ non eſſe infallibiles, niſi in Concilio; & reſpondet Cenſura, Hæ propoſitiones, in quantùm infallibilitatem Eccleſiæ in nullo ſtatu, quàm in Concilio Oecum. tribuunt, temerariæ ſunt & Eccleſiæ injurioſæ & Hæreticæ.

Objicit tertiò Vigorius, Concilium Baſileenſe contrarium determinaſſe. Reſp. hoc Concilium non fuiſſe Oecumenicum & Canonicum. Quod ut probetur, ſciendum quòd Papa Martinus V. illud indixerit, ſed cùm peſtis hanc invaſiſſet urbem, tranſtulit illud Senas idem Pontifex; cùm autem videret Regem Arragoniæ Pontifici maxime adverſarium largitionibus ſuis Prælatos ſollicitantem, ut deturbaretur à Sede Apoſt. Concilium antequam inchoaretur, inhibuit, & aliud poſt ſeptem annos Baſileæ indicavit, ubi Cardinalem Julianum deputavit Legatum; interim Martinus V.

moritur, in cujus locum ſufficitur Eugenius IV. qui indictionem Concilii & Legationem Juliani confirmavit. Hæc initia fuere laudabilia, ſed non ſic de cæteris; imò concilium ceſſavit eſſe Oecumenicum, eo inſtanti, quo revocata fuit delegatio Juliani, & revocatio proinde Concilii; â quo tempore major pars Epiſcoporum receſſit, ſoluſque cum paucis remanſit Archiepiſcopus Arelatenſis, neque ulli patebat ingreſſus, niſi illis qui contra Eugenium & jura Eccleſiæ proteſtarentur. Hæc videri poſſunt apud Æneam Silvium, hujus Concilii Scribam qui initio propugnavit Concilium eſſe legitimum, & poſteà cum dolore nimio ab hac opinione reſiliit: Quid mirum ergo, ſi contra Papam cuncta determinaverit illud Concilium, ut potè ad ipſum non ſpectare definitionem rerum Fidei & Concilio ſubeſſe. Quòd ſi dicatur, Eugenium à Baſileenſibus ſupplicatum, confirmaſſe hoc Concilium. Reſp. confirmaſſe quidem Concilium in genere, non verò cuncta ejus decreta, quod tamen neceſſarium perhibetur ex Leone, qui approbavit quidem Concilium Epheſinum in genere, non tamen ſingula Decreta, unde aliqua illorum abrogata fuerunt in Conc. Calcedon. Sic in propoſito, cùm multi quærerent ab Eugenio in Conc. Florent. An Baſilea Decreta approbaſſet, reſpondit, *Nos quidem Concilii progreſſum approbavimus, non tamen eius decreta approbavimus aut approbamus*, & ſic Decreta hujus Concilii ſunt nullius momenti.

Objicies 4. Ex argumentis antecedentibus patet quidem Papam eſſe infaillibilem in De-

cretis Fidei; ſed nullum eorum probat, in moribus decernendis ipſum habere Infallibilitatem. Reſp. hoc tamen eſſe certiſſimum, ſcilicet Pontificem in condendis Legibus circa virtutes & vitia ad ſtatum univerſalem Eccleſiæ pertinentibus & ad ſalutem neceſſariis, errare non poſſe; licèt ipſe non ſit impeccabilis in privatâ perſonâ & poſſit condere Leges inutiles & ſuperfluas, quæ non ſunt neceſſariæ ad ſalutem. Probatur hoc, quia ſi in Decretis morum erraret Papa, præcipiendo v. g. uſuram, aut prohibendo reſtitutionem, Deus contra ſuavitatem ſuæ Providentiæ illi deeſſet, & non deberet præcipere, ut fideles Papam ut Legiſlatorem perpetuò audirent, ſi poſſet errare in moribus decernendis. Deinde, ſi in hoc errare poſſet, hoc fieret præcipiendo Vitium & prohibendo Virtutem; ſed tunc iret contra Fidem, quæ docet vitium eſſe de ſe malum & virtutem bonam; ſicque illud non poteſt præcipere, nec prohibere iſtud.

QUÆSTIO X.

Vtrum Papa tanquam privata perſona poßit eſſe Hæreticus.

BELLARMINUS Cap. 6. de Rom. Pont. Lib. 4. aſſerit probabile eſſe Pontificem ut perſonam privatam non poſſe Hæreticum fieri, nec aliquid contra Fidem pertinaciter credere, cùm Chriſtus dixerit Petro, *oravi pro te Petre, ut non deficiat fides tua*: quæ oratio duplex Pri-

vilegium Petro impetravit, ut nec ipſe perſonaliter errare poſſet in Fide; nec ut Pontifex proponere Eccleſiæ aliquid contra Fidem, ſicut diximus in probatione 2. præcedentis Concluſionis: quia tamen opinio contraria longè eſt communior, ideo erit.

Conclusio.

PRobabilius eſt, Pontificem perſonaliter in Fide poſſe deficere. Unde ad rationem Bellarmini dicendum eſt; Infallibilitatem perſonalem fuiſſe quidem communicatam Petro, ſed non tranſiiſſe in ſucceſſores; non eſt enim neceſſe, quòd omnia privilegia Petro conceſſa communicentur ſuis ſucceſſoribus; ſed ſufficit, ſi habeant ea quæ ad generalem Eccleſiæ gubernationem neceſſaria ſunt, ſcilicet Infallibilitatem, dum pronuntiant ex Cathedrâ, i. dum aliquid proponunt & præcipiunt toti Eccleſiæ credendum aut faciendum; non verò neceſſarium eſt quòd habeant omnia Chariſmatum dona, Linguarum & miraculorum dona quæ habuit Petrus, maximè poſt deſcenſum Spiritus Sancti, &c.

Probatur hæc concluſio ex Ioan. XXII. qui ex Gerſonio & Adriano VI. Quæſt. de Confirmat. & aliis Doctoribus plurimis, cenſuit animas electorum Eſſentiam Divinam, ante diem judicij & corporum reſurrectionem, non videre; quòd cùm vellet proponere Eccleſiæ per providentiam divinam morte correptus eſt; pridie tamen, quàm moreretur, ſuam opinionem retractavit.

Probatur 2. Intellectus Pontificis, ut priva-

tæ perſonæ, per ſuam electionem non apparet magis illuſtratus quàm ante, nec voluntas eius magis confirmata in bono: poteſt ergo voluntas Papæ eſſe malè affecta erga Dogmata quædam Fidei, & ſic imperare intellectui, ut eliciat actum contrarium illis; aſſenſus enim Fidei pendet ab intellectu tanquam à cauſa elicitiva, & à voluntate tanquam à cauſa imperante.

Probatur 3. Qui Honorium ab errore vindicant dicunt eum fuiſſe accuſatum in 6. & 8. Synodo, per falſos teſtes; ſi autem horum Conciliorum Patres credidiſſent Pontificem nuſquam poſſe fieri Hæreticum, nullam contra eum recepiſſent accuſationem; quod denotat illos fuiſſe in noſtrâ opinione. Adde quòd, peccata ad naufragium in fide conducunt ex Cypriano, non *error peccatum gignit*: cùm ergo Papa peccare poſſit, proinde poteſt fieri Hæreticus.

Objicies, Si Papa ſingularis perſona poſſet errare, Eccleſia magno periculo exponeretur; poſſet enim ſuum errorem definire & Eccleſiæ proponere, aut certè grande Miraculum eſſet, ſi unum ſentiret in mente, & contrarium definiret. Reſp. Deum per ſuam ſpecialem Providentiam impedire, quo minùs Papa erret in definiendo pro totâ Eccleſiâ quæ maximè labefactaretur; non verò Deus cavet, nè ut privata perſona erret, quia hoc non eſt majori præjudicio, quàm ſi alius Doctor erraret. Deinde, non majus eſſet miraculum, ſi Papa, ut perſona privata unum ſentiat & aliud definiat, quàm videre Caïpham, qui prophetando ut Pontifex, ſententiam tulit pro Religio-

ne, quam in mente ſuâ oppugnabat. Denique ſi Pontifex non poſſet errare, quia eſt Infallibilis in definiendo ex Cathedrâ circa fidem, pari jure non poſſet peccare, quia eſt Infallibilis circa mores.

Objicies 2. Papam graviter peccare, ſi unum haberet in mente & aliud definiret. Negatur; Confeſſarius enim non peccat, ſi judicium Pœnitentis, innixum Doctoribus, ſuo præferat: ita nec Papa, ſi poſt conſultationem Doctorum & Prælatorum, unum definiat cujus contrarium ſentit. Dices, unius propoſitionis non poſſunt eſſe oppoſita judicia. Reſp. quòd ſicut Scientia & Opinio, dum habentur diverſis mediis non ſunt oppoſita; ſic nec judicium Papæ, dum habetur medio extrinſeco, nempe ex reſolutione Prælatorum, opponitur judicio quod trahit ex mente propriâ. Dices, Doctores vindicare conantur Pontifices ab erroribus, quod denotat eos non credere quod poſſint deficere à Fide. Reſp. velle tantum probare, quod non erraverint, ut Pontifices ſicut prætendunt hæretici. Porro licet Bellarminus dicat opinionem contrariam piè credi poſſe. Lib. tamen 2. de Rom. Pont. Cap. 30. §. *reſpondeo*, dicit non eſſe communem.

QUÆSTIO XI.

Vtrum Papa Hæreticus deponi poſsit.

ALBERTUS Pighius & alii qui tenent, Papam non poſſe fieri Hæreticum, hanc quæſtionem non proponunt; nos verò illius ſolutione indigemus ob diverſas opiniones quæ circa eam reperiuntur. Joannes de Turrecremata vult, Papam in Hæreſim ſolùm interiorem lapſum, eſſe extra Eccleſiam, & cenſeri à Deo depoſitum. Aliqui ex oppoſito tenuerunt, Papam nec propter Hæreſim occultam aut manifeſtam deponi poſſe, quia ſuprema Sedes à nemine judicatur. Caietanus Tract. de authoritate Papæ & Concilii Cap. 20. & 21. ſuſtinet Papam Hæreticum manifeſtum non eſſe ipſo facto depoſitum, ſed ab Eccleſiâ deponendum: Diverſa ab his opinionibus erit noſtra

CONCLUSIO.

PAPA eo ipſo quo eſt Hæreticus manifeſtus, à dignitate excidit, ita quòd Eccleſiâ non neceſſe habeat ipſum deponere, ſed tantùm ipſum depoſitum declarare. Dixi, eo ipſo quo eſt manifeſtus Hæreticus, per Hæreſim enim internam & occultam Hæretici non cenſentur eſſe extra Eccleſiam.

Probatur concluſio, quia Pontifex manifeſtè Hæreticus non eſt ampliùs Eccleſiæ membrum; non enim cohæret Eccleſiæ, nec conjunctione internâ,

internâ, per Fidem ſcilicet; nec conjunctione externâ, per profeſſionem Fidei (quo modo adhærent Hæretici occulti) ergo non poteſt eſſe Papa, cùm non poſſit eſſe Caput illius corporis, cujus non eſt membrum, quoniam Caput eſt membrum corporis nobilius. Deinde, qui non eſt verè Chriſtianus, non poteſt eſſe Caput Chriſtianorum; manifeſtus autem Hæreticus non eſt ampliùs Chriſtianus, ex Cypriano Lib. 4 Epiſt. 2. Athanaſio Serm. 2. contra Arianos, & Auguſt. Lib. de Grat. Chriſti Cap. 20. ergo eo inſtanti, quo Papa in Hæreſim manifeſtam lapſus eſt, ità ut nullâ ratione poſſit excuſari, non tantùm deponi poteſt ab Eccleſiâ, ut patet Diſt. 40. Can. *ſi Papa*, ſed eſt ipſo facto depoſitus. Per hoc ruit opinio Cajetani, & à fortiori opinio illorum qui dicunt Papam non poſſe deponi nec per Hæreſim internam, nec per occultam; miſerrima enim eſſet conditio Eccleſiæ, ſi lupum manifeſtè graſſantem pro paſtore agnoſcere teneretur.

Quæres, utrum propter ſolam Hæreſim deponi poſſit Summus Pontifex. Reſp. propter Schiſma Papam etiam eſſe deponendum. Sic Cyprianus Lib. 4. Epiſt. 2. ubi aſſerit Novatianum ſe dicentem Summum Pontificem, à Pontificatu eſſe amotum etiam ſi eſſet verus Pontifex; quia ſe ab unitate Eccleſiæ ſeparabat, & nolebat communione conjungi cum aliis Epiſcopis Catholicis, qui lapſos ad Pœnitentiam recipiebant. Ratio hujus eſt, quia Schiſmaticus ab Eccleſiâ ſeparatus, non eſt ampliùs Eccleſiæ membrum; ergo non caput illius eſſe

poteſt. Sed, inquies, quoniam Schiſma eſt ſeparatio à capite Eccleſiæ, quomodo Papa erit Schiſmaticus? Hoc fiet primò, ſi ſe à communione totius Eccleſiæ & Prælatorum ob cauſam injuſtam ſeparet, & cum quibuſdam tantùm ſibi adhærentibus communicare velit, ut faciebat Novatianus, quem Schiſmaticum Cyprianus vocat loco præcitato. Secundò, fiet Schiſmaticus, ſi ſe deſtituat libenter Papatu, nec tamen ſubmitti velit Succeſſori. Tertiò, ſi antiquos ritus Eccleſiæ ex traditione Apoſtolicâ emanantes velit immutare, & ob hoc ſe ſeparet à Prælatorum cœtu.

Quæres, num etiam propter alia crimina deponi poſſint Pontifices. Affirmativè reſpondet Vigorius Summo Pontifici ſemper infenſiſſimus; nos verò dicimus, verum & indubitatum Pontificem pro nullo crimine, exceptis Schiſmate & Hæreſi, eſſe deponendum; quamdiu enim benè docent Prælati, ſemper audiendi ſunt, Math. 23. *Super Cathedram Moïſi ſederunt Scribæ & Phariſæi; quæcumque dixerint, facite; opera autem eorum nolite facere.* Unde Marcellinus Pontifex, qui cum maximo Eccleſiæ ſcandalo tormentorum metu Idolis adoleverat, non fuit judicatus à Concilio Sinueſſano, ubi ſe contulerat, ut judicaretur à Patribus; imò Patres reſponderunt Primam Sedem à nemine poſſe judicari, ex Nicolao 1. Epiſt. 8. ad Michaelem Imperatorem. Hoc etiam determinavit S. Silveſter in Conc. Rom. Quòd ſi Concilium Baſileenſe teneat, Papam deponi poſſe pro aliis criminibus ab Hæreſi; Reſp. hoc Concilium non eſſe Canonicum, quia indictum

& congregatum fuerat ſub prætextu reformandi mores; attamen Rex Arragoniæ illud ſollicitaverat, ut multa privilegia Eccleſiæ Romanæ tollerentur; & ob hoc cogebat Prælatos, ut ſuam ſequerentur mentem: Sic nil mirum, ſi in hoc Conc. pro variis criminibus deponi poſſe Pontifices determinatum fuerit, & Papam ſubjici Concilio, ob quam rationem Eugenius ſuum Legatum Cardinalem Julianum revocavit. De hoc loquuti fuimus in Object. 3. Quæſt. præcedentis. Quòd ſi ob peccata diverſa à Schiſmate & Hæreſi aliqui Pontifices fuerint deſtituti, hoc factum eſt ex violentiâ, non ex jure.

QUÆSTIO XII.

De Pontificibus quos in errorem lapſos eſſe dicunt Hæretici.

HÆRETICI ſemper Sedi Apoſtolicæ irati, nedum Pontificem Romanum Antichriſtum eſſe proteſtantur, quæ propoſitio refutatur de ſe, cùm Anti chriſtus ſit perſona quædam particularis in fine ſæculorum ventura ad Fidelium ſubverſionem, ubi ſunt & fuerunt multi Pontifices; ſed inſuper plurimos eorum erroribus onerant, dicentes v. g. Marcellinum thus Idolis adoleviſſe, Liberium conſenſiſſe Arianis, Anaſtaſium 2. faviſſe Neſtorianis, & Honorium Monothelitis, &c. Ad eos reſpondetur vulgo, potuiſſe reverà Pontifices errare, imò & in Hæreſim incidere,

ut ſunt perſonæ ſingulares, non verò poſſe, ut ſunt Pontifices, Hæreſim ullam tradere credendam Eccleſiæ. Quia tamen per hos errores Eccleſiam labefactare prætendunt Hæretici, in multis nos ipſi eos juſtificare prætendimus, non quidem loquendo de omnibus illis Pontificibus quibus imponunt, præſertim Magdeburgenſes, ſed tantùm ea quæ ſunt magis notatu digna attingamus; quia tùm tantam prolixitatem non patitur nobis affectata brevitas, tùm etiam quia hæc habentur apud Bellarminum, Lib. 4. de Sum Pont. Cap. 8.

Dicunt ergo primò, Petrum bis erraſſe circa Fidem, negando ſcilicet Chriſtum, & Gentiles Judaïſare cogendo, ad Gal. 2. Zephirinum in errorem Montani incidiſſe, Marcellinum Idolis ſacrificaſſe & Liberium Arianâ hæreſi fuiſſe infectum.

Reſpondeo primò, Petrum non fuiſſe Pontificem, dum Chriſtum negavit; ſed cùm poſt reſurrectionem Chriſtus illi dixit Joan. ultimò, *Paſce oves meas*. Quantùm verò ad Judaïſationem; non illam præcepit, imò contrarium docuit Act. 15. ſed hoc fecit bono animo, nè offenderet Judæos de novo converſos. Quoad Zephirinum, longe ſemper ab errore Montani fuit; ſed deceptus eſt à Montaniſtis, qui illi perſuaſerunt opinionem ſuam eſſe opinionem Romanæ Eccleſiæ, & ob hoc ad communionem ſuam ipſos revocavit. Quòd ſi Tertullianus in Lib. contra Praxeam, ſcribat Pontificem Romanum agnoſcere Prophetias Montani; non eſt ille credendus, quia Montaniſta erat, & ſub hoc prætextu alios in eum-

dem errorem volebat adducere. Quantùm ad Marcellinum; verum eſt, ipſum metu tormentorum Diocletiani thus adoleviſſe Idolis; ſed cùm ſemper Fidem in mente retinuerit, actu tantum externo erravit, nihilque contra Fidem definivit. Quo ad Liberium denique; à principio Pontificatus uſque ad exilium fuit ſemper acerrimus Fidei Propugnator, poſt exilium ſuum fuit ſemper Orthodoxus; quippe qui cum in Sede reſtitutus fuiſſet à Clero Romano poſt mortem Felicis, noluit recipere Macedonianos in Eccleſiam, niſi publicè ſuam Hæreſim deteſtarentur; unde à Baſilio, Ambroſio & Epiphanio vir beatiſſimus appellatur: Durante tandem exilio, Sulpitius, Socrates, Sozomenus & Nicephorus aſſerunt, ipſum fuiſſe ſemper conſtantem in Fide; Athanaſius tamen, Hilarius & Hieronimus dicunt, eùm tædio exilii affectum voluntati Imperatoris acquieviſſe, Athanaſium condemnaſſe, & in Concilio Sirmienſi conveniſſe cum Urſacio & Valente Arianis; ſed ad extremum, ipſius error fuit tantùm perſonalis, cùm nihil contra Fidem definierit; imò Hæreticus dici non debet, quoniam peccavit tantùm actu externo, mentaliterque Fidem ſemper retinuit, & uſque ad mortem crimen ſuum infidelitatis externæ lachrimatus eſt: De hoc adhuc in Diſput. de Conciliis; dum agemus de Concilio Nicæno.

Dicunt 2. Felicem II. Arianum fuiſſe; ſed hoc falſum eſt, licèt cum Arianis communicaverit, eo tempore quo verus Papa nondum erat. Ut hoc clarè concipiatur, ſciendum eſt;

quòd Liberio in exilium miſſo, à Conſtantio Imp. Clerus Romanus juravit ſe, vivo Liberio, nullum in Pontificem electurum; ſed opera Arianorum, & præſertim Cæſarienſis Epiſcopi, Felix Diaconus Romanus in locum Liberii ſufficitur, qui Felix ob collatum ab Arianis beneficium cum illis communicabat, licet Arianus mente non eſſet. Poſt biennium advenit lapſus Liberij, unde tunc Clerus Romanus, ipſum Liberium à Sede abrogavit; & hoc jure, quia præſumebatur Hæreticus, & homines non poſſint corda ſcrutari; & loco illius Felicem, quem Catholicum ſciobat, ſuffecit; tùm Felix verus Papa factus, Deo inſpirante, ad conſervandam Eccleſiam receſſit à converſatione Arianorum, & coacto Concilio condemnavit Imper. Conſtantium & Epiſcopos Urſacium & Valentem; ob quod Liberium, cum quo pacem fecerant, ad urbem & ad Sedem revocarunt, ejeceruntque Felicem, qui non diu poſteà, ſive morte violentâ, ſive ærumnis, mortuus eſt. Mortuo Felice, Liberius ſibi conciliavit Clerum Romanum, à quo in Pontificem Catholicum de novo electus eſt. His poſitis, patet, Felicem nunquam fuiſſe Arianum, licet cum Arianis communicaverit, dum non eſſet verus Papa vivente Liberio. Quod ſi dicant Hæretici ex Hieronymo in Catalogo ſanctorum Acacium tantam authoritatem habuiſſe, ut Felicem loco Liberii Arianum Epiſcopum conſtituerit. Reſp. vocem illam *Arianum* irrepſiſſe, nec reperiri in manu-ſcriptis, ut notat Marianus Victorinus.

Dicunt 3. Vigilium in Hæreſim Eutiche-

tiſlapſum fuiſſe, cùm in Epiſtolâ quam ſcripſit ad Theodoram Imperatricem, & alios hac Hæreſi infectos confirmaverit Hæreſim ipſorum & anathematiſaverit cantradicentes. Reſp. ſi Vigilius damnaverit Catholicam Fidem in hac Epiſt. ſaltem extrinſecâ profeſſione, nil ad nos; quia hoc fecit dum eſſet falſus Papa, vivente ſcilicet Silverio; quod ità factum eſt: Cùm Papa Agapetus depoſuiſſet è Sede Conſtantinop. Anthemium Hæreticum, Imperatrix à Silverio Succeſſore petiit, ut illum reſtitueret; quo reluctante, Vigilius Archidiaconus promiſit Theodoræ, ſe revocaturum Anthemium, ſi Pontifex fieri poſſet; tunc Imperatrix è Sede expellere fecit Silverium & in exilium mitti, cujus loco poſitus eſt Vigilius; & tunc, cùm eſſet Pſeudo-Papa, nil mirum, ſi Hæreticus tunc potuerit eſſe, ſaltem extrinſecè; cùm hoc fecerit tantùm animo papatum obtinendi: Mortuo autem Silverio, Vigilium, quem in mente Catholicum ſciebat Clerus Romanus, elegit in verum Pontificem, & ab iſto tempore nihil contra Fidem egit; imò noluit Anthemium reſtituere, ſed Imperatrici hoc ſollicitanti reſpondit, ſe hoc temerè promiſiſſe, graviterque in promittendo peccaſſe, unde in exilium miſſus eſt, & multis miſeriis vexatus uſque ad mortem. Hæc habentur in Pontificali & apud Paulum Diaconum in vita Juſtiniani, & Aimonium Lib. 2. Cap. 32. de geſtis Francorum.

Dicunt 4. Honorium Primum in Monothelitarum errorem incidiſſe, qui dicebant eſſe tantùm in Chriſto unam Voluntatem; unde in 6. Synodo Honorius ut Hæreticus damna-

tur, & ejus epiſtolæ combuſtæ ſunt: in ſeptima verò Synodo Act. Ult. Concilium dicit Anathema Honorio, Sergio, Cyro, & aliis Monothelitis. Reſp. nunquam Honorium Monothelitis faviſſe, ſed prudentiſſimo conſilio ad Sergium Conſtantinop. ſcripſiſſe, ob pacem Eccleſiæ, cùm nondum res eſſet definita; de una, aut duabus operationibus in Chriſto, tacendum eſſe, nè qui dicerent unam in Chriſto operationem, Euticheti unam naturam admittenti favere viderentur: qui verò duas aſſererent, Neſtorium viderentur ſequi, qui duas in Chriſto Perſonas admittebat. Hoc clariſſimis verbis patet in utraque Epiſtolâ Honorii ad Sergium. Quòd ſi dixerit, *Vnam voluntatem fatemur Domini noſtri*, tunc loquebatur de Voluntate humanâ Chriſti, in quo voluit aſſerere, non fuiſſe duas Voluntates repugnantes, ſicut in nobis, ubi *Caro concupiſcit contra animam*.

Quantùm ad ea quæ objiciuntur: Dico exemplaria quintæ & Sextæ Synodi corrupta fuiſſe per Græcos, & operâ Theodori Conſtantinopol. Monothelitæ depravata fuiſſe; qui cùm damnatus fuiſſet à 6. Synodo, loco Theodori, in exemplaribus poſuit nomen Honorii, & ſuper talia exemplaria falſificata, qui ſucceſſerunt, damnarunt Honorium. Deinde, Patres horum Conciliorum damnare de Hæreſi Honorium non potuerunt, niſi contradicant Epiſtolæ 1. Agathonis, quæ in ſextâ Synodo lecta eſt Seſſ. 4. in qua Imperatorem certum facit omnes Prædeceſſores ſuos, quorum unus erat Honorius, Hæreſibus ſemper reſtitiſſe, ſuoſque

fratres in Fide confirmaſſe. Tandem Agatho numerans Monothelitas, loquitur tantùm de Cyro, Sergio, Pyrro, Paulo, Petro & Theodoro, Orthodoxamque Fidem in Eccleſia Catholica perſeveraſſe aſſerit. Hæc Epiſtola à toto Concilio probata eſt, Act. 8. & 18. ubi Patres dicunt, non tam Agathonem, quàm D. Petrum Agathonis ore loquutum. Quomodo ergo hoc Concilium condemnaſſet Honorium, dum Agathonem laudat, qui aſſerit nullum prædeceſſorum ſuorum erraſſe.

Dicunt 5. Joannem XXII. credidiſſe animas electorum non frui beatitudine, niſi poſt corporum reſurrectionem. Joannem XXIII. accuſatum fuiſſe in Conc. Conſtant. quòd non crederet Vitam æternam. Item Bonifacium VIII. determinaſſe in Extravaganti *Vnam ſanctam*, omnia ſubeſſe Pontifici, quod determinavit, non ut Doctor, ſed ut Papa, cùm dixerit, *Declaramus, definimus, & pronunciamus*. De primò quem vulgus falsò, nominat vigeſimum ſecundum, qui eſt tantùm 20. dico hanc opinionem habuiſſe reverà, dùm nulla erat circa eam Eccleſiæ definitio; cùm tamen voluit illam definire, & eſſet in conſultationibus, mortuus eſt, ut refert Benedictus XIII. ejus Succeſſor; ſed paulo ante mortem, iſtam opinionem retractavit, ex Guillelmo Ochamo aliàs Joanni infenſiſſimo, cum his verbis, *Nunquam mea intentionis fuit, dicere aliquid contra Fidem; & ſi aliqui diximus totum ex tunc revocamus*: Unde Doctores Pariſienſes coram Rege Philippo Valeſio dixerunt, ſe audiviſſe à fide dignis, hoc nunquam aſſertivè dictum fuiſſe à Papa, quod

teſtimonium inſtrumento publico munierunt An. 1333. vt videre eſt apud Dominum *Coeſfeteau* pag. 1040. & 1041. ſuæ reſponſionis ad myſterium iniquitatis. De ſecundò, qui potiùs eſt 21. quam 23. dicendum, quòd nullam conſequentiam faciat, erat enim incertus Papa; quoniam duo alii, nempe Benedictus XIII. & Gregorius XII. ſe Pontifices dicebant. De tertio denique, conſtat, quòd ex odio contra Gallos fecit conſtitutionem, quâ determinavit, temporalia & ſpiritualia ſubeſſe Romano Pontifici, ſed in definitione & concluſione conſtitutionis ad quam ſolum attendendum eſt, cùm ſola obligationem inducat, pronuntiat tantùm in genere, dicens, omnem creaturam ſubeſſe Romano Pontifici: quod Clemens V. ex Galliâ oriundus intelligit de ſubjectione in Spiritualibus, non verò in Temporalibus: Innocentius enim III. Regem Galliæ in temporalibus ſuperiorem non agnoſcere dicit, nullius enim Dignitatis, nec etiam Papalis Rex Galliæ eſt Feudatarius & Vaſallus. Quam plurima mala dicūt Hæretici de Greg. VII. quæ pura ſunt mendacia; primò quòd per vim militarem Pontificatum invaſerit: contrarium docet S. Anſelmus Lucenſis Epiſcopus. Dicunt 2. quòd innocentem Henricum IV. Imperat. excommunicaverit; ſed crimina ejus Stephanus Epiſcopus Halberſtatenſis, vir utique ſanctus, in Epiſt ad Vualramum Epiſcopum commemorat. Dicunt 3. ipſum Berengarianum fuiſſe, ſeu negaſſe realitatem corporis Chriſti; imò ipſe tanquam Legatus Sum. Pont. confutavit Berengarium: ex Guitmundo Lib. 3. de Euchar.

Addunt 4. fuiſſe Simoniacum, Adulterum, Homicidam, & omnium poſſimum; quæ ſunt pura mendacia adinventa à Benno Cardinali facto à Clemente III. quem Imperator creavit Antipapam in odium Gregorii; cùm ergo eſſet creatura Pſeudo-Papæ, in omnibus calumniabatur verum.

Dicunt 6. veram mulierem meretricem in ſede Pontif. exaltatam fuiſſe, quæ vocata fuit Joannes VIII. & vulgò Joanna Papiſſa nuncupatur. Sed hoc eſſe puram fabulam probat Onuphrius, in Additione ad Platinam ex Græcis & Latinis, ſingulariter ex Anaſtaſio Bibliothecario, qui vixit eo tempore, quo fingunt illam Papiſſam. Dicunt 1. illum Joannem octavum fuiſſe inter Leonem IV. & Benedictum III. & vixiſſe in Pontificatu duobus annis & quinque menſibus, circa annum 850. Attamen inter utrumque Pontificem ſedes vacavit tantùm per ſpatium 15. dierum, ex Onuphrio. Sic etiam Ado Epiſcopus Viennenſis, qui eodem vixit tempore; & ſic loquitur in Chronico Anni 861. *Pontifex Romanus moritur, ejus loco ordinatur Sergius, illo defuncto ſuccedit Leo, quo obeunte Benedictus ſubſtituitur.* Sic & omnes Hiſtorici uſque ad Martinum Polonum, qui finxit hunc Joannem VIII. quadringentis annis poſteà contra fidem omnium antiquorum; & hunc ſequuti fuerunt recentiores Pontificum adverſarii. Ut pateat magis falſitas hujus fictionis, attendatur varietas opinionum. Dicit 2. Martinus, iſtam fæminam eſſe Anglicam ex Moguntiâ; ſed quia Moguntia non eſt in Angliâ, Platina dicit fuiſſe

conceptam in Angliâ, & natam Moguntiæ; Magdeburgenſes è contrà & Theodorus Bibliander ſuſtinent, natam fuiſſe Moguntiæ & educatam in Angliâ. Dicit 3. ſtuduiſſe Athenis, ſed pro tunc Athenis remanſit ſolum nomen Academiæ, inquit Syneſius. Dicunt 4. Magdeburgenſes, ipſam peperiſſe in itinere, cùm ex Vaticano inviſere vellet Eccleſiam Lateranenſem; at Pontifices non manſerunt in Vaticano, ſed in Palatio Lateran. niſi ad tempora Bonifacii IX. hoc eſt uſque ad An. 1390. ex Onuphrio Lib de 7. Eccleſiis. Deinde non eſt veriſimile quòd mulier voluerit procedere ad publicam proceſſionem, ut vult Martinus, ſe tot menſium grauidam videns. Dicunt 5. veſtigia hujus rei uſque ad hoc tempus remanſiſſe, nimirum ex hoc quòd remanſit cathedra perforata ad explorandum cujus ſexus eſſent Pontifices futuri; ex ſtatuâ etiam mulieris cum puero quæ remanſit in loco ubi Papiſſa peperit; denique ex hoc quòd Pontifices ex Vaticano ad Lateranum pergentes, declinent hanc viam, ubi partus factus eſt. Sed hæc omnia ridicula ſunt; nam cur ſervaretur hæc cathedra, & conſervaretur ſtatua quæ in dedecus Romanæ Sedis cederent? Quod ſi etiam hæc via declinetur, hoc eſt ob ejus anguſtiam.

Dicunt 7. adverſarii infallibilitatem Pontificis eludere volentes, non poſſe concipi; quomodo illa donetur. Reſp. 1. Infallibilitatem illam non competere Pontifici, quaſi illi fiat revelatio definiendorum: Sunt enim tantùm quatuor Revelationum genera, nempe ſenſibilis, cùm Deus vel Angelus in ſpecie exter-

nâ apparet; ſecunda eſt vocalis, quâ aliquid auditur; tertia eſt imaginaria quâ Deus aliquid inſinuat per phantaſmata quæ efformat Deus in phantaſia, ſive in ſomno, ſive in vigiliâ; quarta denique eſt intellectualis, cùm Deus producit ſpecies intelligibiles in intellectû; ſic Toſtatus Quæſt. 2. in Cap. 93. Regum. Neutro autem horum modorum illuminatur Pontifex; quia nulla fit illi apparitio, nec vox ulla inſuſurratur, nec phantaſmata producit Deus, nec ſpeciem intelligibilem; quoniam omnia hæc miraculoſa ſunt & perſonalia; Infallibilitas verò eſt communis cuilibet Pontifici; ergo infallibilis non eſt Pontifex per Revelationem: Unde Reſp. 2. Infallibilitatem procedere ex naturâ, diſquiſitione & examinatione definiendorum, quæ fit inter Doctores, quâ poſitâ Spiritus S. ità adeſt Pontifici, ut ſine errore definiat. Sed quid reſpondebitur de Pontifice, qui pro vero Pontifice creditur, attamen propter inhabilitatem occultam non eſſet verus? Dicerem, quòd eſto non eſſet infallibilis, quia non eſt Papa, attamen falſum definire non poſſet; quia cùm non ſit Pontifex propter ſe, ſed propter Eccleſiam, nunquam Deus ipſum errare ſineret, ex Math. 16. *Et portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Vel licet aliquid falſum proponeret, nuſquam reciperetur ab Eccleſia, quæ Infallibilitate paſſivâ gaudet. Quid etiam dicetur de Infallibilitate Pontificis, ſi quæſtionem quam vult deffinire non proponat examinandam Cardinalibus, Prælatis & Doctoribus? Reſpondetur, Deum qui vult finem,

nempe Pontificem non errare, nunquam permiſſurum omiſſionem mediorum, nec conſequenter Papam aliquid determinaturum inconſultis Prælatis. Quòd ſi per impoſſibile hoc fieret; alii dicunt ſignum eſſe, quòd non intendat definire ex cathedrâ; alii quòd non poſſet in hoc errare; ſed maximè peccaret.

APPENDIX QUÆSTIUNCULARUM

Quæ adhuc ad Summum Pontificem ſpectant.

QUÆSTIONES duodecim præcedentes ſatis prolixæ ea explicant ſufficienter quæ Summum Pontificem concernunt; nè tamen aliquid indictum remaneat, alias quaſdam paucis verbis explicandas quaſi tranſcurrendo ſubjungi per neceſſarium mihi viſum fuit, ne ſtyli noſtri brevitas rebus cognoſcendis officiat.

Quæres ergo primò, an jus habeat Summus Pontifex recipiendi & judicandi appellationes totius Eccleſiæ. Sicut hoc jam aſſeveravimus in tranſcurſu, ſic etiam & affirmamus. Sic Concilium Sardicenſe quod generale & ſemper in Eccleſiâ receptum fuit. Can. enim 4. quem alii vocant 3. hoc habetur expreſsè & Can. 7. qui canones hanc poteſtatem non conferunt Pontificibus, ſed tantùm aſſerunt eſſe in illis; ſicut enim Chriſtus dedit illis poteſtatem ſupremam in totâ Eccleſiâ, ſic etiam

ab ipſo Chriſto & proinde à jure Divino habent, quòd recipiant appellationes: Unde Papa Anterus in Epiſt. ad Epiſcopos Bœticæ & Toletanæ Provinciæ ſcribit, *Facta ſubditorum judicantur à nobis, noſtra verò judicat Deus*, Sic Gelaſius Papa in Epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ, *De qualibet mundi parte ad illam ſedem canone appellari voluerunt, ab illa autem nemo eſt appellare permiſſus.* Hoc confirmant exempla, nam Marcion ab Epiſcopo ſuo excommunicatus in Ponto venit Romam ut abſolveretur, inquit Epiphanius Hæreſ. 42. ſic An. 341. ex Baronio Tom. 3. Annal. Athanaſius ab Orientalibus depoſitus venit ad Julium Primum ut reſtitueretur, quòd illicò factum eſt. Chryſoſtomus etiam An. 406. depoſitus à Theophilo Alexandrino ad Innocentium Primum provocavit. D. Gregorius denique privat Joannem Epiſcopum Græcum, quòd judicaſſet Epiſcopum Thebanum, qui ad Apoſtolicam ſedem provocaverat. Quod ſi Patres aliqui, ut Cyprianus appellationes rejiciant; hoc eſt, quando aliquis de crimine convincitur; ideo enim recurritur ad provocationem, ut declinetur juſtitia.

Quæres 2. an Pontifex poſſit condere leges obligantes in conſcientiâ. Vvaldenſes, Vvicleffus, Joan. Hus & Lutherus hoc abſolutè negant, & volunt Prælatos ſolum exhortari poſſe ad obſervanda mandata Dei. Lutherus Lib. de Captivitate Babilonica Cap. de Baptiſmo ait, *Quo jure Papa ſuper nos leges conſtituit? quis ei dedit poteſtatem captivandæ libertatis per baptiſmum nobis donata? cùm*

neque Papa, neque Epiſcopus, neque ullus hominum habeat jus conſtituendæ ſyllabæ ſuper Chriſtianum hominem, niſi fiat ejus conſensû. Unde ipſe Lutherus An. 1520. totum corpus juris canonici publicè combuſſit. Vigorius cum ſuo Calvino authoritatem condendi leges & canones Pontifici quidem tribuit, ſed tantùm in Synodo Generali Epiſcoporum. Contra illos Reſpondeo, quòd licet Papa in Conciliis multas leges condiderit, tamen ſine illis condere poteſt, viros pios & doctos in conſilium adhibendo. Non multùm immorabimur in hac materia, cùm eam ſoli hæretici conteſtentur. Ex Deuteronomii 7. concluſio patet, *Qui ſuperbierit; nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino, ex decreto judicis morietur*; hoc à fortiori verum eſt de Sum. Pontif. Et Math. 16. *Quæcumque ligaveris*, &c. ligare autem eſt legem imponere. Math. 23. *Alligant onera importabilia.* Ex ad Rom. 13. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit; non eſt enim poteſtas, niſi à Deo: itaque qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit; qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt*; Et poſteà, *Ideoque neceſſitate ſubditi eſtote non ſolum propter iram, ſed propter conſcientiam.* Paulus 1. Timoth. 3. ſtatuit nè bigami ordinentur, & propterea Concilium Carthag. 4 Can. 69. privat contradicentes jure ordinandi. 1. Cor. 11. *Laudo vos quòd præcepta mea teneatis.* Et ibidem, *Qui hæc ſpernit, non hominem, ſed Deum ſpernit.* Hoc confirmat Gratianus; *Alia*, inquit, *ſunt decreta Pontificum, alia ſtatuta Conciliorum; alia*

ſunt Vniverſalia , alia ſunt Provincialia & cæt. Diſt. 3. Ratio noſtra petitur ex poteſtate , quam habent Reges condendi leges coactivas pro ſubditis ; licèt enim omnes homines ſciant ſe debere actiones conformare rectæ rationi , quia tamen ex ſpiritû componuntur & carne, caro concupiſcit adverſus animam & allicit communiter ad actiones quæ deviant à ratione ; ideò , ut tollatur talis perverſitas, Principes leges condere ſolent : Sic licèt Chriſtiani habeant Legem Evangelii , quia tamen eſt nimiùm univerſalis , non ſufficit ad dirigendas actiones noſtras , niſi per determinationes Prælatorum ; imò contravenirent Evangelio communiter , niſi eſſent leges quæ obligant in conſcientiâ : licet enim vulgò clamitent Hæretici , Chriſtianum Baptiſmo liberum eſſe ; hoc verum eſt de libertate à peccato , non à concupiſcentiâ. Quod ſi Deuteron. 12. dicat Deus , *Quod præcepio tibi , hoc facito tantùm ; non addas quicquam , neque minuas*: hoc eſt non addas quicquam legibus meis contrarium : Deus enim alio loco dicit , *Qui vos audit , me audit.* Si reprehendat Deus Marci 7. Traditiones & mandata hominum ; hoc eſt , quia irritum faciebant mandatum Dei propter traditiones ſuas. Adde quòd Traditiones Phariſæorum erant purè humanæ ; licèt autem præcepta Papæ & Prælatorum non ſint à Deo immediatè , ſunt tamen ab illo mediatè , *Qui vos audit , me audit* ; unde ſunt aliquo modo divina. Dum Calvinus objicit Paulum non permittere conſcientias fidelium ſubdi hominibus. 1. Cor. 7. *Pretio empti eſtis , nolite fieri*

ſervi hominum; hoc eſt, nè ſerviamus hominibus propter homines, ſed propter Deum, ut explicat ad Epheſ. 6. *Servi obedite dominis carnalibus*, &c. *Non ut hominibus placentes, ſed ut facientes voluntatem Dei.*

Quæres 3. An Papa ſit Antichr. Eò dementiæ venerunt Hæretici, ut credant Papam eſſe Antichr. quaſi hoc ita verum ſit, ac Deum eſſe Creatorem viſibilium & inviſibilium; & proinde Antichr. qui in Script. homo peccati & filius perditionis nominatur, jam adveniſſe prædicent. Sed in hac materiâ tantâ eſt hæreticorum diverſitas, ut exinde faciliter illorum malitia ſine ulla veritate eſſe cognoſcatur: Si enim quæritur ab illis, quando venit Antichriſtus? tempore Apoſtolorum, ex Junio & Bezâ. Venit poſt annum Chriſti 600. tempore Phocæ Imperatoris ex Luthero. Venit An. Chr. 763. ex Bullingero. venit An. 1200. poſt tempora D. Bernardi, ex Vvolfendo. Natus eſt tempore Apoſtolorum, cæpit regnare tempore Phocæ imper. revelatus eſt tempore Lutheri, & in fine mundi deſtruetur, ex Povello. Conceptus eſt An. 400. formatus & nutritus in utero matris circa An. 500. natus An. 600. circa tempora Phocæ Imp. Quærendo deinde ab illis, ſi Pontifex eſt Antichriſtus, quis eorum cæpit eſſe talis? Gregorius Magnus, homo peſſimus, dicent Centuriatores. Non eſt ita inquit Lutherus, Gregorius enim fuit vir ſanctus & bonus. Si quæretur 3. quis ſit Antichriſtus propriè dictus, quem Apoſtolus vocat hominem peccati & Filium Perditionis; Non eſt homo ſingularis, inquiunt Centuriatores.

cum Povello, ſed regnum aliquod ſeu princeps alicujus regni, qui regno Chriſti omninò adverſatur: imo eſt perſona unica & ſingularis, ait Junius. Denique ſi quæretur, quem caracterem imprimet ſubditis; Unctionem Chriſmatis in fronte, ex Henrico Bullingero; Non, ſed profeſſionem Rom. Fidei, inquit Bibliander

Quæres 4. Quid nomine Antichriſti propriè intelligatur. Sicut nomen Chriſti dupliciter ſumitur, propriè ſcilicet, pro Verbo D. Incarnato, & Analogicè pro illis qui habent aliquam cum eo ſimilitudinem, ut ſunt Prophetæ, Prælati, Reges, &c. de quibus dicitur, *Nolite tangere Chriſtos meos*; ſic etiam nomen Antichriſti ſumitur propriè, pro quodam homine eximio Chriſti adverſario, qui naſcetur in fine ſæculorum, & quem D. Paulus 2. ad Theſſal. 2. vocat *hominem peccati & Filium Perditionis*. Analogicè verò ſumitur pro omnibus, qui quodam modo Chriſtum oppugnant 1. Joan. 2. *Audiſtis, quia Antichriſtus venit, & nunc multi Antichriſti ſunt*. Hoc ſensu Irenæus vocat Valentinianos & Marcioniſtas Antichriſtos; Hilarius, Arianos; Cyprianus, Novatianos; & Hieronimus in Cap. 2. Prophetæ Nahum ait, *Tot ſunt Antichriſti quot dogmata falſa*. Hoc poſito, licet Calvinus dicat, per Antichriſtum propriè ſumptum non intelligi propriam perſonam, quia ex D. Paulo 2. Theſſal. 2. Jam ſuo tempore in mundo verſari Antichr. attamen Reſpondeo, Antichriſtum eſſe ſingularem perſonam: Joan. enim 5. Cap. accipietur Antichriſtus à Judæis pro Meſſiâ. Per Meſſiam autem intelli-

gunt ipſi certum & ſingularem hominem. Paulus etiam 2. ad Theſſal. 2. *Niſi venerit diſceſſio primùm & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis*, &c. Et infrà, *Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui.* Daniel denique 7. 10. & 11. non vocat Antichriſtum regnum, ſed regem unum, qui ex decem regibus quos in mundo inveni, & tres omnino tollet è medio, & ſeptem alios ſibi ſubjiciet. Apocal. denique 13. & 17. prædicitur regnum Antichriſti, eſſe duraturum tribus annis cum medio.

Quæres 5. Quid dicendum ſit de generatione Antichriſti, quod probabit ipſum non eſſe Papam. Rabanus ſub nomine Auguſtini in fine Tomi 9. dicit, Antichriſtum naſciturum de Virgine operâ Diaboli, ut Chriſtus operâ Spiritus S. ſed hoc eſt effectus ſolius omnipotentiæ, niſi admittatur opinio de incubis Dæmonibus, quos tamen Medici dicunt non poſſe generare. Hypolitus Mart. Orat. de Conſummat mundi docet eſſe Diabolum qui de falsâ Virgine falſam carnem aſſumet; ſed 2. ad Theſſal. 2. vocatur *homo peccati*. Aliqui crediderunt, eſſe Diabolum humanatum per Incarnationem; ſed hoc non poteſt fieri naturaliter, ut probavimus Tract. de Incarn. Alii ſentiunt eſſe Neronem reſurrectum, vel reſervatum alicubi, ad novam perſecutionem fidelium; ſed hanc ſententiam, quæ eſt Sulpitii Lib. 2. ſacræ Hiſt. miram præſumptionem vocant alii. Damaſcenus docet, ipſum naſciturum de fornicariâ muliere. Communiùs reſpondebitur, quidquid ſit de opinione tan-

tùm probabili Damaſceni, Antichriſtum naſciturum eſſe de Tribu Dan, ex Irenæo, Ambr. Auguſt. Proſpero, Theodoreto, Gregor. Beda, Ruperto, Anſelmo, &c. Quòd probatur ex hoc quòd Apoc. 7. ubi ſignantur duodecim millia ex omni Tribu filiorum Iſraël, non fit mentio de Tribu Dan; quod ex odio Antichriſti ex eâ naſcituri factum eſſe creditur. Antichriſtus autem venturus eſt præcipuè propter Judæos à quibus, ut Meſſias expectatur, Theſſalon. 2. *Eo quòd claritatem veritatis non receperunt, ut ſalvi fiant; ideo mittet illis Dominus ſpiritum erroris, ut credant mendacio.* Hoc intelligit Hieronimus de Antichriſto & Judæis Quæſt. 11. ad Algaſiam. Ex hoc patet, Antichriſtum fore Judæum & Circumciſum; non reciperent enim Judæi pro Meſſia Incircumciſum. Ex quo jam patet, Papam Antichriſtum non eſſe, quòd mox prolixiùs ſumus probaturi.

Quæres 7. Quid dicendum ſit de Sede, Doctrinâ & miraculis Antichriſti. Ad primum Reſpondent hæretici, ſeſſurum in Cathedra Romani Pontificis quia 2. Theſſal. 2. dicitur ſeſſurus in templo Dei; & in urbe Româ, quoniam Joannes Apoc. 17. dicit ſedem Antichriſti fore urbem magnam, quæ ſedet ſuper ſeptem colles. Catholici autem reſpondent ſedem Antichriſti fore templum Salomonis & urbem Jeruſalem; Apoc. enim 11. Joannes aſſerit Enoch & Heliam pugnaturos cum Antichriſto in Jeruſalem, & ibi occidendos ab Antichr. *Corporaque*, inquit, *eorum jacebunt in plateis civitatis magnæ, ubi Dominus eorum cru-*

cifixus eſt. Unde Aretas in hunc locum ait, *Corpora eorum inſepulta projiciet in plateis Ieruſalem, in eâ enim regnabit tanquam rex Iudaorum.* Hieronimus etiam & Theodorus ex Daniel. 11. colligunt, Antichriſtum fixurum tentoria in regione Hieroſolimorum, & occidendum in monte Oliveti; & propterea Lactantius Lib. 7. Cap. 15. docet, eo tempore ſummum regnum fore in Aſiâ, & Occidentem ſerviturum Orienti; pro tuncque, dicunt alii, reſtituetur templum Salomonis, dictum templum Dei, quia in gloriam Dei erectum eſt. Tandem, cùm Antichriſtus futurus ſit Judæus, probabile eſt, ipſum ibi regnaturum. Dum dicunt ergo Hæretici, per Eccleſiam intelligi Romam, ubi ſedet Papa; per hoc covincuntur, ipſos non eſſe in Eccleſia Dei, cùm ſint extra Eccleſiam Rom. Cùm dicitur, urbem illam ſe extendere ſuper omnes montes: hoc eſt ſupra univerſitatem ſuperborum.

Ad ſecundum Reſp. quòd inter alia docebit, Jeſum non fuiſſe verum Meſſiam, ſed ſeductorem, & proinde noſtra Sacramenta eſſe purè fictitia, nec Circumciſionem ceſſaſſe. Aſſeret deinde, ſe eſſe verum Deum & Meſſiam tot ſæculis expectatum à Judæis. Poſtea affirmabit ſe eſſe Deum, & pro vero Deo coli volet; ita ut in templo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus. Denique, ſe non ſolum Deum dicet, ſed & unicum Deum; Daniel 11. *Et Deum Patrûm ſuorum non reputabit nec quemquam Deorum curabit, quia adverſus univerſa conſurget.* Quòd ſi Daniel 11. dicitur, quòd colet Deum Maozim; Reſp. ipſum fore

magum, clamque adoraturum Dæmonem, cujus ope mirabilia faciet; Maozim autem idem eſt ac fortiſſimus.

Quantum ad miracula, Reſpondeo nullum eſſe facturum, quia miracula ad ſolam Dei omnipotentiam ſpectant; ſed mirabilia portenta, i. res inſolitas faciet, quæ apparebunt tanquam miracula Math. 24. *Dabunt ſigna & prodigia magna, ita ut in errorem inducantur ſi fieri poſſet etiam electi*; ubi loquitur Evang. de Antichriſti & miniſtris ejus. Inter mirabilia, tria faciet ſolemniora, nempe ignem de cœlo deſcendere, imaginem beſtiæ loqui, & ſeipſum mori & reſurgere, ex Apoc. 13. Quod autem hæc omnia non ſint vera miracula teſtatur Paulus 2. Theſſal. 2. *In omni virtute, ſignis, & prodigiis mendacibus.* Porrò, Antichriſtus ex humillimo loco prodibit, Daniel 11. & dolo regnum Judæorum invadet. Pugnabit deinde cum tribus regibus, Ægypti, Libiæ & Æthiopiæ, quorum regna occupabit, Daniel 11. Poſteà ſubjugabit ſeptem alios reges qui ſupererunt, ſicque totius mundi Monarcha evaſurus eſt; unde Chryſoſtomus in Cap. 2. 2. Theſſal. aſſerit, Antichriſtum ſucceſſurum Romanis, ſicut Romani Græcis, Græci Perſis, & Perſæ Aſſiriis. Tandem cum copioſiſſimo exercitu Chriſtianos perſequetur, & hoc eſt prælium Gog & Magog; multi enim per Gog inelligunt Antichriſtum, & per Magog exercitum ejus. De hoc Joannes loquitur Apoc. 20. Licet autem Antichriſtus cum ſuo exercitu ſit Eccleſiam perſequuturus, non tamen abſolutè deficiet fides, *Portæ* enim

inferri non prævalebunt adverſus eam; quis enim crederet Antichriſtum reportaturum victoriam ſupra Chriſtum? Diabolum vincere Deum? & Infernum ſubjugare Paradiſum? & ſic opinio Dominici à Soto non eſt ſuſtinenda, illam tradit in 4. Diſt. 46. Quæſt. 1. Art. 1.

Quæres ſeptimò, an venerit Anti-chriſtus. Hæretici contendentes Papam eſſe Antichriſtum, ipſum proinde jam à longo tempore veniſſe clamitant; nos verò dicimus, Antichriſtum impropriè ſumptum pro Chriſti adverſariis adveniſſe quidem; non verò illum Antichriſtum de quo loquitur Paulus 2. ad Theſſ. 2. & de quo mentio fit in Apocal. Probatur iſtud, quia Antichriſtus propriè ſumptus non veniet, niſi poſt everſum Imperium Romanum; ſed nondum everſum eſt: ergo. Major probatur ex Patribus Græcis & Latinis, Cyrillus enim Cathecheſi 15. *Veniet prædictus Anti-Chriſtus, cùm impleta fuerint tempora Rom. Imperii.* Chryſoſtomus etiam in 2. 2. ad Theſſal. *Quando è medio ſublatum fuerit Imperium Rom. tunc veniet Antichriſtus.* * *Quando autem deſolabitur Imperium Romanum dividetur in Reges decem, & tunc undecimus parvulus naſciturus eſt qui illos ſubjungabit, in quo habitaturus ſit totus Sathanas corporaliter; qui erit homo peccati, filius perditionis, ita ut in templo Dei ſedere audeat, faciens ſe quaſi Deum.* Sic Hieronimus Quæſt. 11. ad Algaziam. Minor probatur etiam, quia licet fuerit facta declinatio Imperii Rom. 1. quando Roma capta eſt à Gothis. 2. quando Imperium

rium defecit in Occidente. 3. quando reſtaurato in Occidente per Carolum Magnum, deſtructum eſt in Oriente per Turcas; attamen nunquam facta fuit ſubverſio integra Imperii, nec amiſſum eſt nomen aut dignitas Imperatoris Romanorum: ergo nondum venit Antichriſtus. Adde quòd, nondum venerunt Helias & Enoch qui venturi ſunt tempore Antichriſti; & ſic nondum venit. Quòd ſi textus aliquis Scripturæ aſſerat veniſſe Antichriſtum, ut 1. Joan. 2. *Filioli, noviſſima hora eſt, quia Antichriſtus venit*, ibi fit mentio de Antichriſto communiter ſumpto, pro illo genere virorum qui ſunt contra Chriſtum, unde additur, *& ſunt Antichriſti multi.*

Quæres Octavò, an Papa ſit Antichriſtus. Jam propoſuimus illam quæſtionem, & in tranſcurſu eorum quæ diximus de Antichriſto illam aliquo modo ſolvimus, ut pote dicendo, Antichriſtum non venturum, niſi poſt everſionem Rom. Imp. Antichriſtum occiſurum duos illos Prophetas, de quibus anteà, denique ipſum tantùm regnaturum per tres annos cum dimidio, ex Daniel. 7. *Sermones contra excelſum loquetur, & Sanctos Altiſſimi conteret, & tradentur in manu eius uſque ad tempus, & tempora & dimidium temporis*; Ubi per tempus intelligitur unus annus, per tempora duo anni, & per dimidium temporis ſemi-annus, ex veteribus Patribus, quorum opinio confirmatur ex Apoc. 11. ubi Joannes dicit, Antichriſtum regnaturum menſibus 42. & deinde, aſſerit, illos Prophetas qui regnanti Antichriſto ſe opponent prædicaturos diebus 1260. qui numeri

faciunt tres annos cum dimidio. Licet, inquam, ex triplici illâ conditione pateat, Summum Pontificem non eſſe Antichriſtum ; hoc fortiùs probandum eſt oſtendendo decem notas Antichriſti, quas dicunt Hæretici reperiri in Papa, nullo modo illi convenire ; unde

Quæres nonò, utrùm notæ quas attribuit Scriptura Antichriſto reperiantur in Papâ ut volunt hæretici, dicentes, has decem notas illi rectè adaptari, nempe 1. Deficere à fide, 2. Theſſal. 2. 2. Sedere in templo Dei, ibidem. 3. Se oſtendere ut Deum, ibidem. 4. Extollere ſe ſupra omnem Deum. 5. Negare Chriſtum 1. Joan. 22. 6. Idola colere, Daniel. 11. 7. Facere prodigia & miracula falſa. 8. Imprimere ſubditis Caracterem, Apoc. 13. 9. Blaſphemum eſſe. Daniel. 7. 10. Sanctos Dei perſequi, ut Huſſium, Lutherum, Calvinum. Ad hæc omnia reſpondendum eſt & oſtendendum, nullomodo convenire Papæ. Igitur

Dico primò, Papam non defeciſſe à fide; Hæretici enim qui hoc prætendunt, non poſſunt dicere, quando defecit, nec in quo defecit, nec, an remanſerit eccleſia viſibilis in illâ defectione ; ſi enim remanſit, ex quibus componebatur, & ubinam fuit.? ſi non remanſit, Chriſtus fuit ſine ſponsâ. Ad primam quæſtionem, alii dicunt, ſe ignorare tempus; alii definiunt aliquod tempus ; alii aliud ; alii denique dicunt, non maximè curandum eſſe de tempore, cùm conſtet de veritate rei. Ad ſecundam, primi dicunt, Papam defeciſſe à Fide, aſſerendo nullum eſſe Deum, nullum Chriſtum, nullamque Reſurrectionem, aut

Vitam Æternam Secundi aſſerunt, defeciſſe aſtruendo Purgatorium, Invocationem Sanctorum, & Indulgentias. Tertii tenent, illum defeciſſe in libero arbitrio, Juſtificatione, Euchariſtia & Traditionibus. Nonne talis diverſitas de falſitate arguit?

Dico ſecundò, Antichriſtum ſeſſurum eſſe in templo Dei, ex 2. ad Theſſal. 2: ſed non in Templo Romano, ut hæretici volunt, & probavimus in Quæſtiunculâ 6. imò in templo Jeruſalem, ut notant antiqui Patres Damaſcenus Lib. 4. Cap. 24. *In templo, non noſtro, ſed veteri Iudaico*; Et Cyrillus Cath. 15. *In templo quod reliquum eſt Iudæorum; abſit enim, ut in hoc id fiat, in quo nos ſumus.*

Dico tertiò, quòd reverà Antichriſtus ſe tanquam Deum oſtendet 2. Theſſal. 2. ſed hoc non facit Papa, qui nec ſibi nomen Dei vendicat, neque honorem, neque poteſtatem ejus. Non vendicat ſibi nomen Dei, quia non ſe vocat Deum, ſed ſervus ſervorum Dei nuncupatur. Non ſibi aſſumit honorem Dei, ſed ſe ſuum tantùm Vicarium proclamat Non denique ſibi arrogat potentiam Dei quia indiget milite ut conſervetur, & medico ut ſanetur, quæ duo, ſicut alia, redolent infirmitatem.

Dico 4. quòd reverà Antichriſtus *extolletur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod creditur*. 2. Theſſal. 2. Sed hoc nullomodo convenit Papæ, qui ſe vocat ſervum ſervorum Dei, & ſic cùm ſe ſubjiciat in famulatum ſervorum Dei, tantùm abeſt ut ſe extollat ſupra omne quod dicitur Deus.

Dico 5. quòd licet ex 1. Joan. 2. An-

tichriſtus debeat negare Chriſtum, *Quis eſt mendax, niſi is qui negat, quoniam Ieſus eſt Chriſtus? hic eſt Antichriſtus.* Sed quis audebit aſſerere Papam, qui eſt Chriſti Vicarius, negare Chriſtum, neque dicto, neque facto corrumpendo doctrinam ejus, cum ſit ipſe qui confirmat ſubditos ſuos in Chriſti confeſſione, *Et tu aliquando converſus confirma fratres tuos*; & qui doctrinam Chriſti commendat.

Dico 6. unam ex notis Antichriſti eſſe cultum idolorum, Daniel. 11. *Deum autem Maozim in ſuo loco venerabitur; & Deum quem ignoraverunt patres ejus, colet auro & argento.* Sed nonne mendaciſſimus eſt, qui hoc Papæ imputat; qui è contra mittit quotidie prædicatores in partes infidelium, ut ſimulachra idolorum deſtruant? Nec dicatur adorare panem, & imagines; quia non panem ſed Chriſtum ſub ſpecie panis adorat; nec colit abſolutè imagines, ſed tantùm reſpectivè, honorando id quod per illas repræſentatur.

Dico 7. ex Math. 7. Antichr. & ejus miniſtri *dabunt ſigna magna & prodigia; ita ut in errorem inducantur, ſi fieri poteſt, electi.* Quod falſiſſimum eſt de Papâ; nam Antichriſtus Apoc. 13. faciet deſcendere ignem de cœlo, quod nuſquam facere attentavit Papa; ſicut nec facere loqui beſtiam, ut faciet Antichriſtus Apoc. 13. Licet autem Papæ non faciant falſa miracula, hoc tamen non impedit, quin Deus multis eorum gratiam miraculorum dederit, ſicut regibus noſtris poteſtatem curandi Strumas. Primum negabunt hæretici, ſed ſecundum ob evidētiam ſuam fateri conabentur.

Dico 8. ex Apoc. 13. Imprimet Antichriſtus ſuis ſubditis Caracterem in manu, vel in fronte, quod facit Papa, inquiunt hæretici; qui quidem Caracter juxta illos eſt Unctio Chriſmatis in Confirm. vel profeſſio Fidei Romanæ, aut Fidelitas promiſſa Summo Pontifici. Sed quòd hæc omnia non ſint Caracter Antichriſti, patet, quia hæretici volunt Gregorium Magnum fuiſſe primum Antichriſtum, aut unum ex ſucceſſoribus ejus; hæc omnia autem uſitata fuerunt ante ipſum Gregorium, ut conſtat: ergo non ſunt Caracter Antichriſti, aliàs Caracter Antichriſti fuiſſet ante ipſum Antichriſtum.

Dico 9. Antichriſtum fore Blaſphemum Daniel 6. & 11. & Apoc. 13. Dicunt pariter Papam blaſphemum eſſe 1. quia Deum pingit in forma humana. Sed Daniel fuit nè blaſphemus, dum dicit ſe Deum vidiſſe in tali forma: ſi viderit, quare non licet pingere? 2. quia fingit Chriſtum eſſe legiſlatorem, ſed nunquid blaſphemus Iſaïas dicens, *Dominus legifer noſter, ipſe ſalvabit nos*. 3. quia dum aſſerit merita & ſatisfactiones Sanctorum, facit Chriſtum non perfectum Redemptorem; ſed cur Apoſtolus non dicitur blaſphemus, dum 1. Cor. 3. dicit, *Vnuſquiſque propriam mercedem accipiet juxta laborem ſuum?*

Dico ultimò, quòd Antichriſtus perſequetur ſanctos: Daniel. 7. & Apoc. 11. Id facit Papa, aiunt adverſarii, dum perſequitur Vvaldenſes, Albigenſes, Huſſitas, Calviniſtas, Lutheranos. Sed proh Deus! quales ſancti illi omnes, quorum vita improbiſſima, mors

deplorabilis, & actiones conſpirarunt in ſolam deſtructionem & corruptionem Christi ſponſæ. Ex his omnibus liquet, mendaciſſimos & inſolentiſſimos eſſe hæreticos, dum pro ſuâ malitia Papam Antichriſtum faciunt, ubi nulla notarum, quas Antichriſto attribuit Scriptura, Papæ conveniat. Ex quo videre eſt, quâ fronte potuerit dicere Povellus Calviniſta, *Deum teſtor, me tam certò ſcire, Pontificem Romanum eſſe magnum illum Antichriſtum, quàm Deum ipſum eſſe in cælo, eſſe creatorem viſibilium & inviſibilium, & Ieſum Chriſtum eſſe verum Meſsiam.*

Quæres decimò, quid dicendum ſit de electione Miniſtrorum Eccleſiæ, & præſertim majorum, quales ſunt Epiſcopi. Dico primò, quòd nullus eligendi modus ſit Iuris Divini; nullum enim præſcribit Scriptura, nec habetur per Traditionem divinam; quod enim dicitur, Act. 14. *Cùm conſtituiſſent* Paulus & Barnabas *per ſingulas Eccleſias presbyteros.* Et Act. 13. *Tunc jejunates & orantes impoſuerunt illis manus.* Et 1. ad Timoth. 4. *Noli negligere gratiam, quæ tibi data eſt per impoſitionem manuum presbyterii.* Non ſonat præceptum divinum de eligendis miniſtris Eccleſiæ per Clericos majores, ſed tantum quòd factum ſit deſcribitur. De eligendis Miniſtris Eccleſiæ per clericos majores, ſed tantùm quid factum ſit deſcribitur. Cùm verò dicitur, electionem Miniſtrorum Eccleſiæ per Clericos eſſe de Traditione Apoſtolicâ, quæ eſt paris momenti ac Sacra Scriptura ex Seſſ. 4. Conc. Trident. Reſpondendum eſt, dupli-

cem eſſe Traditionem Apoſtolicam, aliam divinam, quam à Chriſto acceptam tradiderunt Apoſtoli de quâ Paulus, *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis*: Aliam purè Apoſtolicam, quam Apoſtoli ut Paſtores Eccleſiæ conſtituerunt authoritate propriâ, ut inſtitutio Quadrageſimæ & Quatuor Temporum & aliæ, quas denotat Paulus 1. Cor. 7. *Præcipio ego non Dominus*: Et poſteà, *Dico ego, non Dominus*. Primæ ſunt Iuris D. non ſecundæ. Inſtitutio ergo Epiſcoporum per Clericorum electionē eſt tantùm de Traditione Apoſtolicâ ſecundo modo ſumptâ; & ſic potuit illam immutare Summus Pontifex, & ideò aliquando ſoli Clerici eligebant, aliquando in electione vox populi eſt admiſſa, & nunc in Galliâ Papa contulit Regis jus nominandi Epiſcopos, & Abbates & ſolùm retinuit jus conferendi minora Beneficia, & hoc à tempore Concordatorum Leonis X. & Franciſci I.

Dico ſecundò, populum nec habere, nec habuiſſe unquam ullum jus ad eligendos Miniſtros Eccleſiæ; quia talium Miniſtrorum poteſtas eſt merè ſpiritualis, populus verò nullam habet poteſtatem, niſi humanam & civilem: ergo, cùm non poſſit dare id quod non habet, non poteſt eligere Eccleſiæ Miniſtrum. Deinde illa electio requirit maximam ſcientiam & prudentiam in eligente, ut cognoſcatur capacitas eligendi: populus autem omninò ignarus eſt, demens, & præcipitis judicii: ergo, &c. Quòd ſi aliàs admiſſus fuerit ad hoc populus. Reſp. 1. admiſſum fuiſſe ex Cypriano Lib. 1. Epiſt. 4. ut plebe præſen-

te, vel detegerentur majorum crimina, vel bonorum merita prædicarentur; unde Concilium Carthaginenſe Can. 22. ad electionem duo requirit; Epiſcoporum examen, & Populi teſtimonium. Reſp. 2. quòd aliquando expectabatur etiam conſenſus Populi, ſolius politiæ causâ, ut Populi Epiſcopum, in cujus electionem conſenſiſſent, ardentiùs diligerent, & promptiùs ei obedirent. Ille tamen conſenſus Populi non fuit abſolutè neceſſarius, *Epiſcopus enim, reluctante plebe ordinatus, honorem Epiſcopalem retinere jubetur.*

Dico 3. Quòd ſi Imperatores & Reges aliquando jus eligendi Epiſcopos habuerint, ut nunc etiam habent in Galliâ; illud non habuerunt vi regiæ & imperatoriæ authoritatis, ſed ex indulto Summi Pontificis, aut totius Eccleſiæ, quæ v. g. in gratiam beneficiorum à Carolo Magno acceptorum, ſtatuit nè ullus in Pontificem eligeretur, niſi de ejus conſenſu. Idem privilegium contulit Leo VIII. Othoni primo Can. in Synodo Diſt. 63. & etiam conceſſum fuit Græcis Imperatoribus longè ante Carol. Mag. ut Diſt. 23. habetur Cap. *Agatho.* & regibus Hiſpaniæ, Ibidem Cap. *Non longè.* At hoc ſemper factum eſt de conſenſu Eccleſiæ, quia illorum authoritas requirebatur ad canonicam electionem Pontificum: Sicque Leo X. dedit Galliæ Regibus jus nominandi ad majora Beneficia; quod tamen revocari non poteſt, quia non eſt gratuitum, ſed per modum tranſactionis; unde vocatur Concordatum.

Dico 4. quantùm ad electionem Summorum

Pontificum, non decet, ut ſibi invicem ſuccedant per carnalem generationem, ut in teſtamento Veteri; cùm enim noſtrum Sacerdotium ſit longè perfectius, & purè ſpiritualc, juſtum eſt ut Pontificum propagatio fiat per electionem, quæ ſpiritualis eſt; aliàs pueri, ignari, dementes, & incapaces ſæpiùs tenerent Petri Cathedram. Non eſt etiam committenda ſortibus electio Pontificis, hoc enim prohibitum eſt ab Eccleſiâ, extra. *De ſortilegiis*, cap. *in Eccleſia*, & in hoc tentaretur Deus. Non expedit denique, ut prædeceſſor eligat ſucceſſorem; poſſet enim quilibet eligere Nepotem & Conſanguineum; atque ideo dici poſſet, *Hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei.* Quod ſi Petrus nominaverit Clementem, hoc non urget; agebat enim, ut plurimum, inſpiratione D. & hoc non conſideravit Eccleſia, quæ elegit Linum & Cletum ante Clementem; & Armacanus dicit Petrum non elegiſſe Clementem, ſed tantùm dixiſſe Chriſtianis quid de eo ſentiret. Porò, licet Pontifex non poſſit eligere ſucceſſorem, poteſt tamen condere formam illum eligendi; ſic Alexander III. Can. *licet* extra *de electione* decrevit in Conc. Lateran. ut Papa per ſolos Cardinales eligeretur, duplici parte illorum ſuffragante in electionem; non quòd per hoc Cardinales habeant poteſtatem in electum, ſed tantùm in electionem: Licèt enim Cardinales deſignent Papam, non tamen illi authoritatem conferunt, ſed ſolus Chriſtus, ut patet hoc exemplo. Si ex mandato Regis uni pauperi inter plures per procuratorem electo concederetur

ſumma pecuniæ, iſte pauper haberet quidem electionem à Procuratore, ſed pecuniam à Rege.

AD DISPUTATIONEM TERTIAM

De Conciliis prælibatio.

ORDO naturalis poſtulavit, ut in hoc tractatu qui eſt de Eccleſiâ, loqueremur primô de illâ in ſe conſideratâ; Secundò, de ipſius ſupremo capite, qui eſt Summus Pontifex; Tertiò denique de Conciliis, quæ ſunt congregationes quædam à Summo Pontifice convocatæ, cûm aliquid determinandum eſt, ſpectans ad fidem, vel ad mores, vel ad aliam neceſſitatem Eccleſiæ. Cùm ergo hactenus duas primas Diſputationes attigerimus, aggredi debemus & tertiam: ſed aliquid anteà prælibandum de Verbo Dei; non quidem, de Verbo Perſonali, quod mirabiliter unitum eſt noſtræ naturæ, ut pretium noſtræ redemptionis offerret Patri per mortem, & nos docuit media quibus vitam æternam conſequi valeremus; ſed de Verbo accidentali nobis conceſſo ad inſtructionem Fidelium. Verbum illud triplex eſt; Scriptum ſcilicet, quod conſiſtit in Scripturâ; non Scriptum, quod eſt Traditio; & Definitum ſeu explicatum per Eccleſiam, ſive extra Concilia, nimirum à Summo Pontifice, ſivè in Conciliis, ut cum majori facilitate acquieſcant hæretici & fideles determinationi factæ ab univerſali præſulum Eccleſiæ conſeſſu. Antequam igitur de Verbo

Dei explicato per Concilia ſeu de Conciliis agamus, quædam nobis dicenda ſunt de Verbo Dei Scripto & non Scripto, ſeu de Scripturâ & Traditionibus.

De Verbo Dei Scripto, ſeu de Scriptura.

SCRIPTURA, quæ nihil eſt aliud, quàm Verbum Dei litteris conſignatum per Scriptores ab Eccleſiâ approbatos, dividitur in Vetus & Novum Teſtamentum. Vetus Teſtamentum eſt collectio librorum quæ promittunt Meſſiam, & præcepta legis antiquæ continent; ubi Novum eſt collectio librorum qui præſentem exhibent Chriſtum, & tradunt præcepta legis novæ; Utrumque vocatur jure Teſtamentum; quia ſicut Teſtamentum eſt codex quo declaratur ultima voluntas hominis; ſic in Libris Sacris continetur voluntas Dei, & lex quam vult Deus ſervari ab hominibus, ut poſſideant hæreditatem æternam. Librorum Veteris Teſtamenti, alii ſunt legales, ut Geneſis, Exodi, Levitici, Numerorum, & Deuteronomii, qui ſunt quinque libri Moïſis. Alii ſunt Hiſtoriales; ut Joſuë, Judicum, Ruth, Regum quatuor, Paralipomenon duo, Eſdræ tres, cum quarto qui inter apocripha ſcribitur, Tobias, Judith, Eſther, Job, Machabeorum duo, & Pſalmorum qui ſunt diverſi generis. Alii ſunt Sapientiales, ut Proverbia, Eccleſiaſtes, Canticum Canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus. Alii denique Libri ſunt Prophetales, quatuor ſcilicet Majorum Prophetarum, qui ſunt Iſaïas, Jeremias, Ezechiel & Daniel; & duodecim Minorum, qui ſunt

Oſeas, Joel, Amos, Michæas, Abdias, Jonas, Nahum, Abacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias & Malachias. Et ſic in Veteri Teſtam. ſunt quadraginta duo libri. Ad libros autem Novi Teſtamenti, ſpectant quatuor Evangelia, nimirum Matthæi cum viginti octo capitibus, Marci cum ſexdecim, Lucæ cum viginti quatuor, & Joannis cum viginti & uno; Acta Apoſtolorum; quatuordecim Epiſtolæ Pauli, una D. Jacobi, duæ D. Petri, tres D. Joannis, una Judæ, & denique Apocalipſis. Quatuor Evangelia Novi Teſtam. correſpondent libris Legalibus Moſis, Acta Apoſtolorum Hiſtorialibus, Epiſtolæ Pauli & aliorum Sapientialibus, & Apocalipſis Prophetalibus. Porrò omnes illi Libri Canonici ſunt, quia ſunt ſcripti ex ſpeciali inſtinctu Spiritûs S. ut teſtatur Eccleſia, quæ continuâ ſucceſſione ab initio nativitatis ſuæ uſque ad tempora noſtra pro canonicis ſemper habuit hos libros.

Libri iſti dicuntur Canonici, quia relati ſunt in Canone, ſeu in catalogo Librorum Sacrorum à Deo inſpiratorum Scriptoribus. Hic Canon habetur in Conc. Trident. Seſſ. 4. Patres hujus Concilii illum acceperunt ab Eugenio Papa in Conc. Florent. ex Bartholomæo Carranza in Summâ Conciliorum, Eugenius illum accepit à Gelaſio Papa in Conc. Romano, Gelaſius ab Auguſt. Lib. 2. de Doctrina Chriſt. Cap. 8. Auguſtinus à Conc. Carthaginenſi 3. quod alii quintum aut ſextum vocant, & Patres hujus Concilii ab Innocentio Primo Epiſt. 3. ad Exuperium Cap. 7. Innocentius autem vixit An. 402. Unde per conti-

nuam traditionem à primitivâ ad nos uſque pervenit ille canon. Quòd ſi Calviniſtæ expugnant Tobiam, Judith, Sapientiam, Eccleſiaſticum & Machabæos, & præter hos libros rejiciunt Epiſtolam ad Hebræos, B. Jacobi, B. Judæ, & Apocalipſim; nil mirum eſt, quia imitantur in hoc Manichæos, de quibus Auguſt. Lib. de bono Perſeverantiæ ſcripſit, *Scripturas ſic accipiunt, ut ſuo quodam privilegio, imò ſacrilegio, quod volunt, ſumant; quod nolunt, rejiciant.* Quòd ſi Tobias, Judith, Sapientia, Eccleſiaſticus, & Machab. non fuerint in Canone Judæorum; hoc non neceſſarium eſt, quòd ſoli libri habeantur Canonici apud Chriſtianos, qui tales erant apud Judæos, *Eccleſia* enim, *non Iudæi*, *pro canonicis habet illos*, ex Auguſt. Lib. 18. de Civit. Dei Cap. 36. Sic & Iſidorus in procemio de libris Veteris & Novi Teſtam. Si denique aliqui Patres, qui ſcripſerunt ante Innocen. IV. & Auguſt. excluſerint hos libros à Canone; hoc eſt, quia licèt extarent multi codices in quibus hi omnes libri pro canonicis habebantur, attamen ille numerus, quem tenet Eccleſia, nondum ab eâ determinatè definitus fuerat; ſed primus qui illum determinavit, fuit Innocentius, cujus definitionem ſecutus eſt Auguſtinus cum aliis Epiſcopis Africæ in Conc. Carthag. Exuperius cùm Epiſcopis Galliæ, Gelaſius in Conc. Rom. totus denique orbis, exceptis Luthero & Calvino. Porrò, quoad Machabæos, nil mirum, ſi non reperiantur in Can. Judæorum; quia cùm conſignatus fuerit ab Eſdrâ, vel ejus tempore, nondum erant ſcripti libri Machabæorum,

ralis, juxta hos duos verſus:

Littera geſta docet, quid credas Allegoria,
Moralis quid agas, quo tendas Anagogia.

Hoc eſt, ſenſus Allegoricus eſt quando verba præter ſenſum litteralem, quem habent, ſignificant aliquid quod ſpectat ad Fidem; ut quando dicitur Abraham habuiſſe duos filios, unum de ancilla, alium de libera: Hæc verba præter ea quæ ſignificant litteraliter, ſignificant Allegoricè Deum qui habet duos populos, Judaïcum ex ancillâ, quia remanſit ſub captivitate peccati; & Chriſtianum ex libera, quia fuit ſub libertate legis gratiæ. Senſus Moralis eſt cùm verba Scripturæ, præter ſenſum litteralem, ſignificant aliquid quod pertinet ad Charitatem, ut cùm dicitur Deuteron. 25. *Non alligabis os bovi trituranti*, hoc interpretatur moraliter de ſuſtentatione Prædicatorum. Senſus denique Anagogicus, eſt quando præter ſenſum Litteralem, ſignificatur aliquid concernans gloriam, Pſ. 94. *Quibus juravi in irâ meâ, ſi introibunt in requiem meam.* Litteraliter hoc intelligitur de terrâ promiſſionis, & Anagogicè de vita æterna. Porrò unus & idem Scripturæ textus multiplicem habet ſenſum; omnia enim v. g. dicta & facta à Chriſto ſunt intelligenda litteraliter, ſed præ ſe ferunt ſenſum ſpiritualem; ita quòd, ſi cæcos illuminet, claudos erigat &c. hoc denotat ſpiritualiter mirabiles operationes, quas circa peccatores habet.

Novum Teſtamentum, quod ſic denominatur, quia novos affectus novoſque ardores circa Deum excitat, pro nobiliori parte habet quatuor Evangelia, qui vitam Chriſti conti-

nent, & ſunt veluti quadrigæ quibus Filius Dei Incarnatus per orbem vectus ſubegit populos. Illi quatuor Evangeliſtæ inter ſe concordant, ita quòd ab uno non negetur quod affirmatur ab alio, ut probat Auguſt. libris de conſenſu Evangeliſt. licèt aliquid dicatur ab uno breviùs, ab alio prolixius, vel diverſo ordine, vel ab uno omittatur quod alius ſcribit. Factum eſt ex ſuggeſtu Spiritûs S. quòd plures ſint Evangelii ſcriptores, ut magis confirmaretur ejus veritas. Matthæus, qui Hebraïcè ſcripſit, exorditur ab humanitate Chriſti, cujus generationem narrat; ideo repræſentatur ſub forma Hominis: Marcus, quaſi abbreviator Matthæi, incipit à prædicatione Joannis, quem ut Leonem rugientem ac peccatores voce ſuâ terrentem exhibet; unde inſignitur figurâ Leonis: Lucas initium ſumpſit à Sacrificio Zachariæ Sacerdotis, unde figuratur Bove, quod eſt animal ſacrificio deſtinatum: Joannes denique ſuper alios ſe efferens, à Divinitate Chriſti incipit, & ob hoc per Aquilam deſignatur. Quantum ad librum Actuum Apoſtolorum, author ipſius eſt Lucas, qui in illo deſcribit geſta Apoſtolorum in infantiâ Eccleſiæ & promulgatione Evangelii.

De Verbo Dei non Scripto, ſeu de Traditionibus.

SACRA Scriptura pro ſuâ altitudine multis & diverſis ſenſibus accipitur; unde aliter illam interpretantur Arius, aliter Neſtorius, aliter Eunomius, Photinus, Eutiches, Donatus, Macedonius, Pelagius, & alii hæretici;

ideò multùm neceſſe eſt, propter tot & tantos errorum anfractus, Apoſtolicum & Eccleſiaſticum Senſum exquirere, qui haberi poteſt partim in Traditionibus, quæ in Patrum ſcriptis continentur; partim verò in Definitionibus Eccleſiæ, à Papâ, vel à Concilio Generali procedentibus: Unde, poſtquam diximus aliquid de Scriptura, de Traditionibus aliqua addenda ſunt, ut poſteà ex profeſſo agamus de Conciliis.

Traditio in ſe eſt doctrina vivâ voce accepta, continuâ ſucceſſione ab authoritatibus in poſteros derivata, firmata conſuetudine, licet in libris canonicis non reperta, ſed conſignata in Sanctorum Patrum codicibus. De Patribus ſic Auguſt. loquitur Lib 2. contra Julianum, *Quod invenerunt in Eccleſiâ, tenuerunt; quod didicerunt, docuerunt; quod à patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt*, &c. *Talibus poſt Apoſtolos Plantatoribus, Rigatoribus, & Paſtoribus crevit Eccleſia.* Traditionum aliæ Veteris Teſtamenti, aliæ Novi. Veteris Teſtamenti aliæ Moſaïcæ, & ad ſalutem neceſſariæ: Aliæ Phariſaïcæ, quas Chriſtus arguit; non quòd omnes eſſent malæ, ſed aliquæ erant bonæ, & aliquæ indifferentes; ſed ideo illas Chriſtus reprehendit, quia ex illarum obſervatione intumeſcebant, affectabant opinionem ſanctitatis, & eas obſervando, quæ non erant neceſſariæ, præcepta legis negligebant. Traditiones Moſaïcæ erant v. g. quòd omnes & ſinguli libri, qui in Canone Judæorum conſignabantur, erant Canonici; quòd femellæ habebant remedium contra Peccatum Origin. qualecumque fuerit; quòd

cruenta eorum Sacrificia ſignificaverint mortem Chriſti. Saltem Doctores & Legis Periti qui tenebantur alios docere, hoc ſcire debebant. Traditiones Phariſæorum erant, quòd ante ſumptionem cibi lavandæ eſſent manus, & multoties in refectione repetenda hæc lotio Matth. 15. *Quòd venientes è foro loti eſſe debebant ante ſumptionem cibi*, Mar. 7. *Quòd cum peccantibus non eſſet ſumendus cibus*, Math. 9. *Quòd non permitterent ab illis tangi*, Luc. 7. *Quòd rerum minutiſſimarum decimæ eſſent offerendæ*, Math. 23. &c.

Traditiones Novi Teſtamenti, aliæ ſunt divinæ, quæ doctrinam exhibent ab ipſo ore Chriſti manantem, nec in Scripturâ, nec in Apoſtolis expreſſam, ut doctrina ſpectans ad Materiam & Formam Sacramentorum: Aliæ ſunt Apoſtolicæ, quæ ex inſtinctu Spiritûs S. traditæ ſunt & inſtitutæ ab Apoſtolis voce tantùm, ut Jejunium Quadrageſimæ & 4. Temp. ut ſcribit D. Leo Serm. de Quadrageſimâ: Aliæ ſunt Eccleſiaſticæ, quæ ſunt conſuetudines quædam introductæ à Conciliis, vel Patribus, aut Viris Sanctis, quæ paulatim tacito populorum conſenſu vim legis obtinuerunt. Aliæ ſunt Univerſales, pro totâ Eccleſiâ; aliæ Particulares, pro particularibus Eccleſiis. Aliæ ſunt Perpetuæ, aliæ ad tempus, ut abſtinentia à ſuffocato & ſanguine ab Apoſt. decreta in Conc. Hieroſolim. Act. 15. Aliæ ſunt neceſſariæ, quæ dantur in forma præcepti, ut obſervatio diei Dominicæ & jejunium Quadrag. Aliæ ſunt de conſilio, ut quædam conſuetudines in Eccleſia introductæ ſine

ullâ lege. Porrò, Traditiones Divinæ quas Apoſtoli acceperunt ab ore Chriſti, parem habent authoritatem ac Scriptura; non verò illæ quas ipſi inſtituerunt ex propriâ authoritate Paſtorali. Quoad juſtificationem Traditionum & ſolutionem argumentorum quæ proponunt adverſarii adverſus illas, hæc habentur in Diſp. de Fide.

DISPUTATIO III.

De Conciliis.

QUOD ſunt comitia in Regno, hoc ſunt Concilia in Eccleſiâ; nam & ſicut, cùm oriuntur controverſiæ in Repub. in unum conveniunt Rex & triplex ſtatus regni, ſcilicet Clericorum, Nobilium, & Plebeiorum; ſic, quando in Eccleſia reperitur aliqua difficultas circa Fidem, vel circa Mores, vel circa aliam difficultatem, convocantur à Summo Pontifice Eccl. Præſules, qui examinatis adamuſſim rebus propoſitis, determinăt quid facto opus ſit; & hoc vocatur Concilium, cujus determinationes dicuntur, Verbum Dei Definitum, ſicut Scriptura nuncupatur Verbum Dei Scriptum, & Traditiones Verbum Traditum. Quid dicendum ſit de Conciliis videbitur in quadruplici Capite; in primò quorum agetur de Conciliis in genere; In ſecundò de Conciliis Generalibus cujuslibet Sæculi; In tertiò, de Concilijs Particularibus, ſaltem Illuſtrioribus, quæ celebrata

fuere; In quarto denique habebitur quædam accurata & brevis Summorum Pontificum Chronologia.

CAPUT PRIMUM.

De Conciliis in genere.

VT cuncta cum ordine diſpenſentur, videndum eſt primò, quæ ſpectant ad Concilia in communi, ut poſtea faciliùs cognoſcatur quid de Conciliis in particulari ſentiat Eccleſia.

QUÆSTIO PRIMA.

Quænam ſit Origo Conciliorum.

CONCILIUM in genere nihil eſt aliud, quàm Congregatio & Conventus hominum prudentum, publicâ authoritate convocatorum ad tractandum de commodis ſive neceſſariis Reipublicæ. Aliud eſt Sæculare, pro temporalibus congregatum: Aliud Eccleſiaſticum pro ſpiritualibus concernentibus Eccleſiam.

CONCLUSIO.

LICET hæretici contendant Concilia eſſe humanæ inventionis, probabilius tamen eſt Conciliorum originem eſſe divinam, ex traditione ſcilicet: nam de illis legitur in Ve-

teri Teſtam. numer. 16. *Viri proceres Sinagogæ qui tempore Concilii per nomina vocabantur.* Et in Novo Teſtam. probabile eſt Apoſtolos, non niſi affante Spiritu Sancto primum Concilium congregaſſe; quoniam in determinatione ſuâ ipſi dixerunt Act. 15. *Viſum eſt Spiritui Sancto & nobis.* Unde Concilium Chalcedon. in Epiſt. ad Leonem, Celeſtinus Papa in Epiſt. ad Conc. Epheſinum & Concilium Tolet. 3. docent, Concilia eſſe demonſtrata verbis Math. 18, *Ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, in medio eorum ſum.*

Primum Conciliorum legis novæ, fuit Concilium Hieroſol. ſub Petro An. Chriſti 44. fuerunt tamen anteriora abſolutè, in Sinagogâ ſcilicet, ubi multæ Synodi ſunt congregatæ, prout neceſſitas temporum poſtulabat. Primum celebratum eſt An. Mundi 2709. in Sichem ſub Eleazaro Pontifice, Joſué & Senioribus aſſidentibus, ad prohibendum ſocietatem cum Gentilibus, auferendum Deos alienos, & ſepeliendum oſſa Joſeph. Joſué 24. Secundum fuit Hieroſolomis, ſub Summis Pontif. Sadoch & Abiathar, regnante Davide, An. 3020. pro diſtribuendis Levitis in varias claſſes ad miniſterium templi, & reperti ſunt numero 38000. 2. Paralip. 29. Tertium fuit etiam Hieroſol. ſub Azariâ Sum. Pont. & Ezechiâ Rege, pro reſtituendâ religione, templo, teſtis, & re divinâ juxta diſpoſitionem & canones Dauid. Habitum eſt An. 3308. Mentio fit de illo 2. Paralip. 29. Quartum fuit Hieroſolimis An. 3412. ſub Rege Joſia & Pont. Helcia pro reſtituendâ reli-

gione ſub impiis Regibus peſſumdatâ, pro repurgando Templo, Paſchate celebrando juxta majorum ritus, & Ariolis expellendis. 4. Reg. 23. & 2. Paralip. 34. Quintum fuit Hieroſol. ſub Eliazibo Pont. & Nehemia duce An. 3609. pro reſtituendo codice & canone ſacrarum ſcripturarum: maior enim pars librorum veteris teſtamenti perierat in captivitate Babilonica, quando civitas & templum everſa ſunt; ita ut Eſdras, Spiritu ſancto dictante, libros deperditos ex memoria depromptos conſcripſerit, & alios collegerit ex perſonis privatis, quæ aliquos eorum ſervaverant. Sic Suidas & Chriſoſt. Hom. 8. in Epiſt. ad Hebræos. Sextum adhuc Hieroſol. An. 3793. ſub Eleazaro Pontif. pro mittendis in Ægyptum 72. interpretibus. Voluit enim Rex Ægypti Ptolomæus Philadelphus, ut Eleazarus Pontifex ad ſe mitteret libros, quos divinos eſſe audierat, & homines doctos, qui ex Hebræis illos redderent Græcos: Unde Pontifex Concilium coegit in quo concluſum eſt, nominandos eſſe ſeptuaginta duos ſeniores, ſex ex qualibet Tribu, qui in Ægyptum ſe conferrent, ſacrumque codicem ex Arcâ ſanctuarii extractum illi offerrent. Re ſic actâ. Ptolomeus ſapientes illos in inſulam Pharos & in ſingulas cellas recluſit, ut verſioni horum librorum operam darent; & tam admirabilis inter illos viſus eſt conſenſus, ut nec in verbis, nec in verborum ordine, nec in ſenſu ulla reperta fuerit diverſitas, inquit Auguſtinus, lib. 19. de Civit. Dei, Cap. 42. Septimum fuit Alexandrinum ſub Jonatha Pont. & Pto-

lomeo Philadelpho Rege Ægypti: Vel potiùs diſputatio fuit inter Judæos & Samaritanos pro ſuâ religione; Judæi enim contendebant pro Templo Hieroſolimitano quod ſolum dicebant legitimum, & Samaritani pro templo Garaſitano; cauſa audita eſt coram Rege, & judicatum Templum Hieroſol. eſſe legitimum An. 3059. & hoc tantùm propter continuam ſucceſſionem Pontificum quam non habebant Samaritani, qui erant hæretici, & noſtris in hoc ſimiles. Vide Joſephum Lib. 13. Cap. 6. exemplaris Græci. Octavum fuit ſub Juda Machab. contra Saducæos hæreticos, non admittentes Reſurrectionem, neque Angelum neque Spiritum ex Math. 22. Nonum fuit Hieroſolim. ſub Herode Rege & Mathiâ Sum. Sacerdote. An. 4051. de quæſtione, ubi Chriſtus naſceretur, Matth. 2. Decimum eſt Hieroſolimitanum ſub Caïpha Pont. & Tiberio Imp. quod fuit celebratum propter miracula Chriſti, An. ejus 34. ubi reſpondit Caïphas, *Expedit, ut unus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat; hoc autem à ſemetipſo non dixit, ſed cùm eſſet Pontifex anni illius*, ex Joan. 11 Ex his ultimis verbis patet, Caïpham non loquutum fuiſſe ex inſtinctu Spiritus maligni ipſum obſidentis; ſed ex inſtinctu Spiritûs ſancti, qui etiam malos in dignitate conſtitutos movet ad vera dicenda maximè dum agitur de utilitate ſubditorum. Ultimum fuit Hieroſol. ſub eodem Caïpha & Tiberio Imp. dum captus eſſet Jeſus ex Matth. 26. in quo Concilio Caïphas cupidus mortis Jeſu, memorque prioris ſententiæ, Jeſum

captioſè alloquitur, dicens, *Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis ſi tu es Chriſtus filius Dei.* Quòd ſi hoc Concilium erravit & Pontifex, dicendo, Chriſtum eſſe reum mortis; nil mirum, quia cùm Chriſtus incipiebat mori, Sinagoga incipiebat deficere & carere aſſiſtentiâ Spiritus ſancti, quæ Pontifices reddebat infallibiles.

Porrò apud Judæos duplex erat Tribunal, ſeu Concilium ad dirimendas controverſias; horum unum erat minus, quod conſtituit Moïſes in ſingulis civitatibus ex conſilio Soceri ſui Jetro, ut habetur Exodi 18. Aliud erat majus, inſtitutum ex mandato Dei ex Numer. 11. Inter illa fuit hoc diſcrimen; Primò, majus erat tantùm in Hieruſalem, minus erat in civitatibus ſingulis. 2. in majori judicabantur majores controverſiæ, in minori faciliores. 3. in majori præſidebat Pontifex, in minori non item. 4. à minori licebat appellare ad majus, non è contra, 5. in majori erant ſeptuaginta perſonæ præter Pontificem, in minori erant tantùm viginti tres. 6. majus vocabatur *Sanedrim*, vel *Sinedrion*, de minori non item.

QUÆSTIO II.

Utrum Concilium generale neceſſarium ſit.

VIGORIUS ſuſtinet, Concilia Generalia eſſe abſolutè neceſſaria, quia nulla ab antiquis reperta eſt expeditior ratio ad confirmandam

dam pacem in tota Eccleſia, quàm ea quæ à Chriſto tradita eſt, ſive ad hæreſes extirpandas, ſive ad Schiſmata tollenda, ſive ad Eccleſiam reformandam in capite & in membris. Nos verò dicimus quidem, Concilia eſſe neceſſaria ſecundum quid, id eſt, maximè utilia; quia reverà hæretici faciliùs ab errore reſipiſcunt, & ſchiſmata faciliùs tolluntur, dum vident ſe ab univerſali conſeſſu Prælatorum condemnari, quàm ſi ſolus Pontifex illos condemnaret, licet ex cathedrâ.

CONCLUSIO PRIMA.

CONCILIA Generalia non ſunt abſolutè neceſſaria. Quia non ſunt primò neceſſaria ad extirpandas hæreſes, quoniam primis trecentis Eccleſiæ annis in quibus non fuit ullum Concilium Generale, multæ & variæ hæreſes extinctæ ſunt, vel à Romanis Pontificibus, *quibus* ex Cypriano Lib. 1. Epiſt. 3. *obedire debet fraternitas univerſa*; vel à Conciliis Provincialibus, vel denique ab Epiſcopis particularibus: Imò paucæ ſunt hæreſes damnatæ à Conciliis, ex Auguſtino citato in Diſp. præcedenti. Secundò non ſunt congreganda Concilia ad Schiſma tollenda; nam ſi Schiſma ortùm tempore Sigiſmundi Imper. & Caroli VI. Regis Francorum extinctum fuerit per Concilium Conſtantienſe, ubi loco Benedicti XIII. Gregorii XII. & Joannis XXIII. qui ſe prætendebant Pontifices, ſubſtitutus eſt Martinus quintus, pluſquam viginti quinque Schiſmata ſopita ſunt ſine Conc. Generali, ut Novati cum Cornelio, Urſini cum Damaſo,

Laurentii cum Simmacho, Anacleti cum Innocentio II. Caroli cum Alexandro, Gregorii cum Urbano IV. &c. & hoc per Cardinales ad quos jure vel conſuetudine devolvitur judicium Pontificiæ poteſtatis. Quare ergo non potuiſſet ſic terminari Schiſma iſtud, nempe vel per Cardinales, vel per Clerum Romanum, vel per Epiſcopos Comprovinciales, maximè cùm ſit ſumma difficultas in congregatione Concilii Generalis? Tertiò non ſunt congreganda Concilia Generalia, ut reſiſtatur communi hoſti Eccleſiæ, nimirum Turcæ; quia poſſet bellum indici ſine Concilio; & Deus qui Eccleſiam conſervauit contra Neronem, Diocletianum, Domitianum & alios Tyrannos crudeles, poterit illam conſervare contra Turcas. Quartò, Concilia Generalia non ſúnt abſolutè neceſſaria ad reformandos abuſus Eccleſiæ; hoc enim fieri poteſt in membris per leges ſummi Pontificis, & Conciliorum Provincialium decreta; in capite verò per admonitionem charitativam proborum virorum, & etiam per increpationem Reverentialem Prælatorum.

Objicies, poſſe dubitari de electione Pontificis, vel oriri ſuſpicio aliqua de hæreſi in illo. Reſp. in hoc conſulendos eſſe Cardinales, qui cùm Pontificem elegerint, noverunt an electio ſit legitima, nec-ne; unde ob hoc nulla Concilia convocata fuere; ſicut nec ob aliud inconveniens: quandiu enim verè eſt Pontifex, non poteſt judicari, niſi ſuam Concilio cedat authoritatem, quam poteſt etiam Concilio Provinciali cedere; & ſic, ſi Hæreticus cenſeatur, novum creabunt Cardinales, ſi Fidelis, remanebit.

Concluſio II.

LIcet Concilia Generalia non ſint abſolutè neceſſaria, ſunt tamen ſummè utilia, & proinde neceſſaria ſecundùm quid. Auguſtinus enim Epiſt. ad Janvarium ait, ſaluberrimam eſſe in Eccleſiâ Conciliorum authoritatem; & Gregorius Cap. *ſicut Sancti*, quatuor prima Concilia tanquam Evangelia veneratur. Deinde, Apoſtoli qui omnium chariſmatum dona, & proinde infallibiliatem in die Pentecoſtes receperant, poterant ſinguli ſeorſim definire controverſiam de ceſſatione Legalium, maluerunt eligere medium ordinarium, nempe congregationem Concilii, ad relinquendum exemplum poſteris, ut in dubiis de fide recurrerent ad Concilia. Tertiò, maxima commoda in Eccleſiam redeunt ex Conciliis; quia conſervatur per hoc meliùs unitas Fidei, dum ſubſcribunt Epiſcopi articulis, quos ſuis ſubditis ſe declaraturos promittunt; & magis confunduntur Hæretici, cùm omnium Prælatorum judicium illis opponitur. Adde quòd non omnes Catholici conveniunt de infallibilitate Pontificis, ubi nullus dubitat de Concilii infallibilitate: ergo Concilia ſunt maxime utilia.

Non minus tamen immeritò dicit Vigorius, nullam Deum expeditiorem viam reliquiſſe Eccleſiæ, ad extirpandas hæreſes &c. Cùm enim Concilia Generalia ſine maximis laboribus, expenſis, magnis difficultatibus, & longo tempore non poſſint convocari, peſſimè conſuluiſſet Eccleſiæ, ſi medium facilius non illi reliquiſſet, nimirùm ſummum Pontificem

ex Cathedra loquentem; maximè quando vrget neceſſitas Eccleſiæ.

QUÆSTIO III.

Quotuplex ſit Concilium.

QVONIAM loqui nobis tantùm convenit de Conciliis, quæ congregantur in Eccleſia; nolumus dividere Concilium in genere, quatenus convenit Sæculari & Eccleſiaſtico; ſed de hoc ultimo tantùm, de quo erit

CONCLUSIO PRIMA.

QVADRUPLEX eſt Conciliorum genus; alia enim ſunt Concilia Generalia, alia Nationalia, quædam Provincialia, & quædam Diœceſana, ſeu Synodalia. Concilium Generale eſt congregatio majorum Prælatorum Eccleſiæ de toto orbe Chriſtiano, nullo excluſo, authoritate Pontificis convocata, ad aliquod negotium Eccleſiam concernens tractandum communi intentione, ipſo Summo Pontifice præſidente, vel aliquo Legato gerente ſuas vices. Concilium Nationale eſt illud quod componitur ex Patriarchâ, vel Primate & Archiepiſcopis & Epiſcopis alicujus nationis. Modo dicitur Generale per comparationem ad Provinciale & Diœceſanum; & modò Particulare per reſpectum ad Generale. Provinciale eſt illud quod celebratur ab Ar-

chiepiſcopo , & coaleſcit ex congregatione Epiſcoporum ſuffraganeorum. Tandem, Diœceſanum ſeu Synodale eſt illud in quo conveniunt tantùm Paſtores unius Diœceſis cum ſuo Epiſcopo.

CONCLUSIO II.

ALIAM diviſionem affert Bellarminus omnino notatu dignam, & ad cognitionem Conciliorum conducentem , quod in causâ fuit, ut illam tradere conveniens omnino judicaverim. Conciliorum ergo, ait Bellarminus, Lib. 1. de Conciliis Cap. 5. Alia ſunt omninò approbata & recepta ab Eccleſia; Alia ſunt omnino reprobata; Alia tandem partim approbata & partim reprobata.

Concilia Generalia totaliter Approbata, ſunt decem & octo, nimirum, Nicænum Primum, Conſtantinopolitanum 1. Epheſinum 1. Chalcedonenſe. Conſtantinop. 2. Conſtantinopol. 3. Nicænum 2. Conſtantinop. 4. Lateranenſe 1. Lateran. 2. Lateran. 3. Lateran. 4. Lugdunenſe primum. Lugdunenſe 2. Viennenſe. Florentinum. Lateranenſe 5 & Tridentinum. De ſingulis horum Conciliis agemus poſteâ.

Concilia Generalia totaliter Reprobata, ſunt Concilium Antiochenum An. 345. ſub Conſtantio, in quo damnatus eſt Athanaſius & via aperta ad deſtructionem Concilii Nicæni. Mediolanenſe An. 354. tempore adhuc Conſtantii, qui Arianis favebat. Ariminenſe An. 363. in quo ablatum eſt de Simbolo nomen ὁμύσιος , & in quo Patres ſubſignaverunt confeſſionem, quæ Orthodoxa videbatur, attamen erat Ariana; unde Hieronimus dicebat,

quòd miraretur univerſus Orbis, ſe Arianum videre: Initio tamen Concilii condemnaverunt Arianos, ſed tandem corrupti ſunt ab Arianis. Epheſinum quartum ſub Theodoſio juniore An. 449. reprobatum eſt; in eo occiſus fuit S. Flavianus Epiſc. Conſtantinop. Legati Papæ fugati ſunt, & Hæreſis Eutichiana confirmata fuit. Quintum eſt Conſtantinop. ſub Leone Iſauro An. 730. contra Sacras Imagines; in illo nullus Patriarcharum convenit, præter S. Germanum, qui ejectus eſt è ſede Conſtantinop. quia Concilio reſtitit. Sextum eſt Conſtantinp. An. 755. ſub Conſtantino Copronimo, in quo abolitæ ſunt Imagines; nullus Patriarcharum adfuit, excepto Pſeudo-Epiſcopo Conſtantinop. Septimum fuit Piſanum An 1511. ſub Imp. & Rege Galliæ & aliquot Cardinalibus contra Julium II. cui opponitur Concilium Lateranenſe 5.

Concilia Generalia partim Approbata, partim Reprobata, ſunt primò Concilium Sardicenſe, ubi Orientales fidem Arianam ſcripſerunt, & Occidentales retinuerunt Catholicam, An. 351. Secundò, Concilium Sirmienſe An. 356. initio Patres fecerunt confeſſionem Ortodoxam, & ideò partim approbatum eſt; & poſtea aliam omnino Arianam, & ideo reprobatũ. Oſius Cordubenſis Epiſcopus Illuſtriſſimus Fidei defenſor ſubſcripſit Arianæ confeſſioni ætate centum annorum; multùm tamen poſteà ipſum pœnituit. In hoc Conc. damnata eſt Hæreſis Photini. Tertiò, Quini-ſextum, ſic dictum, quia non eſt Synodus quinta nec ſexta, ſed addidit Canones quintæ & ſex-

tæ, qui nulli erant in illis: & quia tempore Juſtiniani illi Canones fuerunt facti Conſtantinop. in Palatio quod dicitur Trullum, dicti ſunt illi Canones num. 102. Trullani, & Concilium in Trullo. Quia non interfuit Papa nec Legati illi Concilio, partim reprobatum eſt à Sergio Papa; & quia aliqui Canones approbati ſunt, ut 28. de Imaginibus pingendis, partim approbatum dicitur. Quartò, Concilium Francofordienſe eſt partim approbatum; in hoc ſcilicet quòd definierit, Chriſtum non eſſe Filium Dei adoptivum; & partim reprobatum, quia damnavit Sextam Synodum. Quintò, Conſtantienſe fuit tale etiam; primæ enim Seſſiones ubi definitum eſt, Papam ſubdi Concilio reprobatæ ſunt ex Bellarm. in Conc. Florent. & Lateran, ult. Aliæ verò quas Martinus V. approbavit, ab omnibus recipiuntur. An. 1414. inchoatum eſt ſub Joan. XXIII. & finitum ſub Martino V. an. 1418. Baſileenſe tandem nihil habet ratum, & ſic potius eſt inter abſolutè reprobata.

QUÆSTIO III.

Ad quem ſpectet convocatio Conciliorum.

LUTHERUS, Brentius, Mageburgenſes, Calvinus & Vigorius hoc ſpectare ad Imperatorem ſentiunt; Juriſconſultus Pariſienſis Molinæus, aſſerit Concilium Trident. non eſſe recipiendum, quia à Papâ, non ab Imperatore indictum eſt; & eſt ratio quam allegant Pro-

teſtantes in ſuo libello, propter quam non comparuerint in illo Concilio. Contrarium tenent Catholici, Imperatorem ſcilicet non poſſe convocare Concilium, niſi per viam exhortationis; hortando ſcilicet pro bono pacis in Eccleſiâ, ut prælati conveniant ſimul pro Concilio celebrando; aut niſi per modum authoritatis executoriæ, cogendo ſcilicet tanquam legum Eccleſiaſticarum executores, omnes Prælatos, ut ad Concilium veniant; præceptivè tamen & ex authoritate propriâ Concilium indicere non poteſt.

CONCLUSIO.

A Solo Romano Pont. Concilium convocari poteſt. Primò quia ille ſolus indicere poteſt Concilium, qui habet jus cogendi omnes Prælatos univerſi orbis; at Imperator non habet talem poteſtatem, nequidem civilem, ſuper omnes Epiſcopos, cùm non dominetur orbi Chriſtiano, ſed tantùm Pontifex: ergo hoc non ſpectat ad Imperat. ſed ad Pont. Rom. Secundò, quia Calvinus Lib. 4. Inſtit. Cap. 7. ſſ. 8. & alii fatentur Concilia Nationalia, Provincialia & Synodalia convocari à Patriarcha vel Primate, ab Archiepiſcopo, & ab Epiſcopo: ergo etiam Summus Pontifex poteſt congregare Generalia, quia non minorem habent authoritatem Rex aut Dux Provinciæ ſuper ſuos ſubditos, quàm Imperator circa ſuos; unde ſi Imperator jus habeat convocandi Concilium Generale, Reges & Principes congregare poterunt Nationalia. Tertiò, quia Valentinianus Imperator requiſitus à quibuſ-

dam Epiſcopis, ut illis permitteret Concilium celebrare, reſpondit, inquit Sozomenus, Lib. 9. Cap. 7. *Sum quidem in ſorte plebis, fas non eſt talia curioſiùs perſcrutari; Sacerdotes, quibus iſta curæ ſunt, quocumque voluerint loco conveniant.* Quartò, quia Imperator eſt ovis, Papa eſt Paſtor; non-nè ergo potius competit Paſtori congregare oves, quàm ovi congregare Paſtores?

Confirmatur hæc concluſio authoritate. Marcellus enim primus Epiſt. ad Epiſcopos Provinciæ Antiochenæ An. 296. vel 297. de Apoſtolis loquens ait, *Iidem inſpirante Domino conſtituerunt, ut nulla Synodus fieret præter authoritatem Summi Pontif.* Hoc determinavit Concilium Nicænum poſteà, ut patet ex Epiſt. Julii ad Epiſcopos Antiochenos, & ex Sozomeno Lib. 3. Cap. 9. & ex Innocentio I. arguente Epiſcopos Orientales, quòd celebraverint Synodum Antiochiæ inconſulto Pontifice, contra prohibitionem Concilii Nicæni; *Sancti Patres unanimiter in Nicæna Synodo ſtatuerunt, ut Synodus ſuo tempore Apoſtolica authoritate convocetur.* In Synodo Calcedonenſi, quæ eſt 4. generalis, Dioſcorus Patriarcha Alexandrinus privatus fuit loco quem in Concilio tenebat, & coactus in medio Concilii reſpondere coram Legatis, de temeritate quâ convocaverat Concilium Epheſi ſine licentiâ Papæ S. Leonis, ex Conc. Calced. Act. 1. verſu, *Petro religioſiſſmo.* Athanaſius apud Gregorium 7. in Apologetico ſuper decreta Concilii Rom. contra Simoniacos, *Scimus in Nicæna magna Synodo 318. Epiſc. ab omnibus concorditer eſſe roboratum, non deberè*

abſque Pontificis Rom. ſententia Concilia celebrari: Porrò, quòd hoc jus pertineat ad Sum. Pont. ex Traditione Apoſt. patet ex Greg. 7. Epiſt. *Gaudeamus dilectiſſimi*, tit. *Dictatus Papa* in Conc. Rom. præcitato pronuntiat, *Ipſi Apoſtoli & eorum ſucceſſores, Domino inſpirante conſtituerunt, ut nulla fieret Synodus præter Romanæ Sedis authoritatem.* Leo decimus in Conc. Lat. vlt. Seſſ. ult. Conſtit. *Paſtor æternus*, definivit Concilia abſque authoritate Pontif. congregata nulla eſſe; quia ex Socrate prohibent Canones, Leges fieri pro totâ Eccleſiâ, ſine licentia Pontif. Lib. 2. Cap. 5. & 13.

Objicies, Conſtantinus Imperator convocavit Nicænam Synodum; Theodoſius Conſtantinopolitanam. Conſtantius Sardicenſem; Theodoſius Junior Epheſinam; Martianus Calcedonenſem; & ſic de multis aliis. Reſp. ſolam Papæ authoritatem reddere Concilium legitimum in foro interiori; Principum tamen authoritas neceſſaria eſt in foro exteriori, ut ſcilicet deciſiones ejus executioni mandentur per brachium ſæculare. Sic Eminentiſſ. Cardinal. Perronius in replicat. ad Angliæ Regem Lib. 1. Cap. 42. propterea Patres curabant, ut in fronte Concilii apponerentur hæc verba, *Sacroſanctum & Oecumenicum Concilium authoritate Imperatoris congregatum.* Ob hoc Conſtantinus ad Patres Synodi Nicænæ dicebat, *Vos intra Eccleſiam, ego extra Eccleſiam à Deo Epiſcopus conſtitutus ſum*; Euſebius in vita Conſtant. Lib. 4. Cap. 24 Quod ſi aliqua convocata fuerint ab Imperat. contradicente Pontifice, nulla fuerunt; ut Epheſi-

num 2. à Theodoſio Juniore, quòd propterea dictum eſt *Latrocinium*; Conſtantinopolitanum, congregatum à Conſtantio Copronimo contra imagines, & cæt. Quòd ſi Sinueſſanum, invito Marcellino, congregatum fuerit, tamen pro legitimo habitum, congregatum fuit à Clero Romano, eo tempore quo Marcellinus, qui thus adoleverat idolis, exciderat à Summo Pontificatu; & pro tunc ipſi Clero habenti authoritatem Cardinalium, jus Concilia convocandi devolvebatur. Quantùm denique ad Conc. Piſanum; nil mirum ſi convocatum fuerit Gregorio XII. & Benedicto XIII. diſſentientibus; nam tunc erat Schiſma, & incertum erat, uter eorum eſſet Pontifex; & cùm incertus, ex regula juris, habeatur pro nullo, Cardinales utriuſque partis Concilium coegerunt.

QUÆSTIO IV.

Quinam ſint ad Concilium convocandi.

ECCLESIA Univerſalis diverſa hominum genera continet, alii enim ſunt Clerici alii Laïci: Clericorum alii ſunt Prælati, alii non Prælati: Prælati verò, vel ſunt Summus Pontifex, vel Patriarchæ, aut Primates, aut Archiepiſcopi, aut Epiſcopi, aut Abbates: nam quoad Cardinales, non ſunt Prælati, ut ſic, ſed tantùm quatenus aliqui eorum ſunt Epiſcopi.

Quantùm ad Patriarchas; hîc in tranſcurſu

dicam, Eccleſias Patriarchales eſſe illas, quas D. Petrus fundavit; & ſic initio Eccleſiæ fuerunt tantùm tres Eccleſiæ Patriarchales, nimirum Romana, Alexandrina & Antiochena. Sic Concil. Nic. ex Concil. Chalced. Act. 16. Eccleſia Hieroſolymitana annis fere quingentis titulo ſolo Patriarchalis gaudebat; nullis enim præerat Archiepiſcopis, aut Epiſcopis, ſicut aliæ, imò illius Patriarcha ſubjectus erat Archiepiſcopo Cæſarienſi quoad juriſdictionem; ſedebat tamen quarto loco, ſicut Romanus primo, Alexandrinus II. & Antiochenus III.

Cauſa ſola numeri Eccleſiarum Patriarchalium fuit dignitas Petri; nam illæ ſolæ habitæ ſunt Patriarchales, in quibus, tanquam Epiſcopus ſedit, vel per ſe, ut in Romana & Antiochena; vel per alium, quem ad eam miſit ſuo nomine, ut in Alexandrinâ, ubi ſuum diſcipulum Marcum delegavit Epiſcopum. Sic D. Greg. Lib. 6. Epiſt. 37. ad Eulogium, ubi hæc omnia declarat. Sed dices, cur Eccleſia Alexandrina præfertur Antiochenæ, cùm hæc ſit antiquior & in illâ per ſe ſederit Petrus, in alia vero per diſcipulum? Reſp. quia Alexandrinam rexit B. Marcus Evangeliſta, & Antiochenam Evodius qui Marco cedere debet. Anacletus Epiſt. 3. hunc ordinem aſſignat inter Eccleſias Patriarchales. Inſtabis, cur ergo Epheſina, quam fundavit Paulus, & Joannes uſque ad mortem rexit, non eſt Patriarchalis? D. Gregorius præcitatus hoc attribuit privilegio quod habuit Petrus ſublimandi ſedes ſuas, ratione ſui Principatus ſuper univerſam

Eccleſiam & omnes Apoſtolos.

Quantùm ad Eccleſiam Hieroſolymitanam, titulo & honore Patriarchalis gaviſa eſt per annos penè quingentos, ſub juriſdictione ſui Metropolitani Cæſarienſis, ſic Concil. Nicænum Can. 7. *Quoniam mos antiquus obtinuit & vetuſta traditio, ut Ælia, ideſt Hieroſolymæ, Epiſcopo honor deferatur, habeat conſequenter honorem ſuum, manente tamen Metropolitanæ civitati dignitate propriâ.* In Concilio autem Calcedon. An. 451. Eccleſia illa evecta eſt ad dignitatem Patriarchalem, illique fuerunt aſſignatæ poſt multas conteſtationes tres Palæſtinæ, quæ anteà erant ſub Patriarcha Antiocheno.

His denique acceſſit Patriarcha Conſtantinopolitanus, cujus Eccleſia ab initio erat tantùm Parochialis in Diœceſi Heracleæ, deinde facta eſt Epiſcopalis, & denique Patriarchalis, ut in honore illa urbs haberetur, in qua ſedebant Imperatores. In primo Concil. Conſtantinop. cœpit Epiſcopus hujuſce urbis uſurpare nomen Patriarchæ & ſecundum locum inter Patriarchas; hoc eſt, primum locum poſt Patriarcham antiquæ Romæ, & de hoc fecit Canonem 3. *Conſtantinopolitana*, qui fabricatus fuit in abſentiâ Legatorum: Sed hæc præeminentia fuit ſemper illi conteſtata uſque poſt annum quingenteſimum, quo tempore hanc dignitatem conceſſit Pontifex, nullo reclamante, Epiſcopo Conſtant. ad ſupplicationem Juſtiniani Imperatoris.

His ſuppoſitis, quærimus, quinam ſint convocandi ad Concilia; aliter enim Hæretici, & aliter Catholici ſentiunt; nam illi volunt ex

omni genere hominum debere adeſſe eruditos, etiam ut judices, & habere ſuffragium deciſivum, etiam ſi Laïci ſint: Unde Proteſtantes, inter cauſas cur non affuerint Concilio Trid. hanc afferunt, quòd ſcilicet viri docti etiam Laïci ſuffragium in illo non habuerint. Contraria eſt Catholicorum

Conclusio.

Prælati Majores convocandi ſunt ad Concilia ex jure, nimirum Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi; Cardinales verò, Abbates, Generales Ordinum ex privilegio & conſuetudine vocãdi ſunt. Ex viris doctis aliqui etiam appellari ſolent; ſed tantùm ad conſultationem & examen eorum quæ in Concilio pertractantur; non autem ad ferendam ſententiam deciſivam; non ſunt enim Principes Eccleſiæ. Principes denique ibi vocantur, ut protegant Patres Concilii & Deciſiones ejus faciant obſervare. Hæc omnia patent ex communi uſu Eccleſiæ; ideo ſupereſt tantùm, ut reſpondeamus Hæreticis, qui volunt admittere Laïcos ad Concilium cum voce deciſivâ, & Vigorio qui prætendit, Preſbyteros curam animarum habentes æquali poteſtate gaudere cum Epiſcopis.

Objiciunt ergo Hæretici, in Concil. Apoſtolorum adfuiſſe Apoſtolos, Preſbyteros & Laïcos Act. 15. *Convenerunt Apoſtoli & Seniores videre de verbo hoc*: Et infrà, *Tunc placuit Senioribus cum omni Eccleſia.* Reſp. Apoſtolos interfuiſſe, ut judices Seniores ſeu Preſbyteros ut Conſultores, & Populos ut audientes &

conſentientes: Quod patet ex hoc, quòd Lucas 15. Act. introducat tantùm Petrum, Paulum, Barnabam & Jacobum loquentes, ut oſtendatur ſolos Apoſtolos habuiſſe vocem deciſivam; *Tacuit autem omnis multitudo*, poſt Petri ſententiam, *Et audiebat Paulum & Barnabam*; ſubditur, *&* poſtquam tacuerunt, *Reſpondit Iacobus dicens*, &c. Et mox finita Jacobi Oratione, ſubditur, *tunc placuit Apoſtolis*. Dicunt, Concilium Generale repræſentare Eccleſiam: Ergo illi adeſſe debent homines ex omni genere. Reſp. quemlibet Epiſcopum repræſentare Eccleſiam ſuam, & ſic omnes Epiſcopi totam Eccleſiam repræſentant. Dicunt, Nicolaum dixiſſe Imperatorem debere adeſſe Conciliis in iis quæ ſunt de fide, quia eſt cauſa communis. Clericos & Laïcos concernens. Dicit quidem Papæ requiri præſentiam Imperatoris, non ut Judicis, ſed Protectoris & executoris Legum Eccleſiaſticarum Nefas ergo eſt dicere, Laïcos habere jus deciſivum in Conciliis; hoc enim ſpectat ad Paſtores, cujus officium eſt paſcere; paſcere autem eſt docere, Jerem. 3. *Dabo vobis Paſtores ſecundum cor meum, & paſcent vos ſcientiâ & doctrinâ.* Ob hoc Theodoſius Junior in Epiſt. ad Epheſ. Synodum, ait: *Illicitum eſt, eum qui non ſit ex Ordine Sanctiſſimorum Epiſcoporum*, Eccleſiaſticis immiſceri tractatibus.

Objicit Vigorius, multos Chorepiſcopos ſubſcripſiſſe Concilio Nicæno; hi autem erant duntaxat Preſbyteri, quos mittebant Epiſcopi in Pagos & Urbes, tanquam ſuos Vicarios, poſt manuum impoſitionem. Reſp. fuiſſe ali-

quos Chorepiſcopos, qui Epiſcopalem conſecrationem acceperunt; hi ſubſcripſerunt, ut Judices: alii fuerunt Simplices Preſbyteri, de quibus antea; & hi ſcripſerunt ut teſtes. Inſtat ex Euſeb. Lib. 6. 3. de Vita Conſtantini Cap. 9. Concil. Nic. interfuiſſe Epiſcopos, Preſbyteros, Diaconos & Acolithas; & tunc Athanaſium, qui Diaconus erat, maximam partem Concilii contra Arium ſuſtinuiſſe, ex Greg. orat. funeb. ejuſdem Athanaſii & ex Sozomeno Lib. 1. Cap. 16. Reſp. ut ſupra, illos adfuiſſe ut conſultores, vel teſtes; non verò ut definientes, niſi ex privilegio Sum. Pontificis, quod conceſſit Silveſter ſuis Legatis, qui erant Sacerdotes Simplices. Hoc idem dicendum eſt de Philippo Preſbytero Eccleſiæ Rom. qui fuit Legatus in Concil. Epheſ. ſicut Bonifacius in Chalcedonenſi; hi enim referunt perſonam Pontificis, qui ſi adeſſet Concilio, ipſi ſubſcriberet. Si in Concil. Lateran. ſub Innocentio III. Abbates XII. & quam plurimi Priores Conventuales ſubſcripſerint; hoc ſemper ex indulto Præſidum, vel tanquam teſtes; nunquam verò hoc fecerunt (neque etiam Parochi) ut jus ex ſe habentes ad Conc. nec enim ad eos ſpectat deffinire de rebus Fidei, quippe quæ ſunt majoris momenti, & ſic ſpectant ad Principes Eccleſiæ, non ad Curatos, quibus ex officio non incumbit Evangelium prædicare, nec Fidem contra Hæreticos propugnare, niſi authoritate Prælatorum acceptâ; ſed ſufficit, quòd ſubditos ſuos docent rudimenta Fidei. Ad eos etiam non pertinet morum regulas facere in Conciliis;

imò potiùs tenentur obſervare quas Epiſcopi ſtatuunt. Nec tertiò poſſunt eſſe in Conciliis, Epiſcoporum judices; aliàs ſuperior ab inferiori damnaretur: Ergo non habent jus ad Concilia in quibus præſertim illa tria pertractantur.

QUÆSTIO V.

Cujus ſit præſidere in Concilio Generali.

ALITER ratiocinantur Catholici de requiſitis ad Concilium, & aliter Hæretici: illi aſſerunt ſufficere, quòd convocatio ſit generalis, ita ut perveniat ad majores Orbis Chriſtiani Provincias; deinde, quòd nullus Epiſcopus excludatur, modò non ſit excommunicatus: Tertiò, ut adſint, ſaltem per Legatos Patriarchæ, hoc tamen eſt tantùm ad melius eſſe: Quartò denique ſi Concilium celebretur in Oriente, requiritur, ut major pars Orientalium adſit, & ſaltem aliqui ex Occidentalibus, & vice versâ. Lutherani alias conditiones exigunt. 1. Ut ante Concilium novum irritetur Tridentinum. 2. Ut fiat in Germaniâ, ubi lites exortæ ſunt. 3. Ut Papa nec Concilium indicet, nec ei præſit, cùm ſit pars adverſa Hæreticis. 4. Ut ex ſola Scripturâ judicium feratur, non ex Canonibus, aut Traditione. 5. Ut Papa abſolvat omnes Prælatos à juramento fidelitatis quo ei aſtringuntur. 6. Ut non attendatur ad pluralitatem ſuffragiorum, ſed ad Scripturam quæ

allegatur. 7. Ut Theologi Principum & præſertim illorum qui ſequuntur confeſſionem Auguſtanam gaudeant ſuffragiis, ſicut Epiſcopi. 8. Ut ab Imperatore detur ſalvuus-conductus, nedum perſonis, ſed & cauſæ principali, ita ut non poſſit condemnari opinio v. g. Lutheranorum, ſi illam non poſſint tueri.

Conclusio.

SUMMI Pontificis eſt, tanquam Supremi in Eccleſia Monarchæ, præſidere Concilio Generali, vel per ſe, vel per Legatos. Sicut Rex Galliæ Summus Imperii ſui Princeps ſuis comitiis civilibus præeſt, ſivè per ſe, ſivè per Commiſſarios. Contra Lutherum, Calvinum & Vigorium, volentes, Imperatorem Concilio Gener. præeſſe, & ipſum ſuâ authoritate confirmare.

Probatur primò concluſio ex ſummâ authoritate quam dedit Petro Chriſtus & ſucceſſoribus qui eamdem poſſident, ut probavimus diſp. de Sum. Pontif. non dixit enim Imperatori, *Paſce oves meas*, ſed Petro; per quæ verba authoritati Pontificiæ Chriſtus ſubjecit, nedum Patriarchas, Archiepiſcopos & Epiſcopos, ſed etiam Reges & Imperatores. Idem enim eſt, ac ſi dixiſſet Chriſtus Petro ex Chryſoſt. in hunc locum, *Eſto præpoſitus loco mei, & caput fratrum tuorum*. Unde, ſicut Chriſtus in medio ſedet eorum, qui congregantur in nomine ſuo, quibus obſcura legis explicat, ſic etiam ſedere debet Summus Pontifex in medio Epiſcoporum tanquam judex ſupremus, *Chriſtus* enim *pleniſsimam poteſtatem Petro &*

ſucceſſoribus pleniſsimè commiſit. S. Cyrill. Alex. apud S. Thomam contra errores Græcorum, Opuſcul. 1. Cap. 32. Tit. de Rom. Pontif. Si ergo habeat pleniſſimam poteſtatem, non tantùm convocare poteſt Prælatos ad Concilium, ſed inſuper illis præſidere debet, tanquam ſupremus Princeps, ſive per ſe, ſive per Legatos: Imperator autem dicitur præſidere Conciliis, ut ſuâ authoritate pacem teneat, omniaque felicem exitum ſortiantur.

Probatur 2. ex eo quòd in primis Conciliis celebratis apud Orientales, ſemper Papæ miſerunt ſuos Legatos tanquam Præſides; ubi ſi ipſimet in propriâ perſonâ noluerint præeſſe, hoc fuit, nè oriretur difficultas inter Papam & Imperat. qui licèt non præeſſet Concilio ut judex, tamen præſidebat materialiter, primum locum tenendo. In primo ergo Concilio, Nicæno ſcilicet, An. 325. Oſius Epiſc. Cordubenſis Legatus miſſus eſt à S. Silveſtro, ſicut in Sardicenſi cum Archidamo & Philoxene à Julio Primo. In Conc. Conſtantinop. nec Papa, nec Legati ejus præfuerunt, quia eodem tempore convocavit Papa Romæ Concilium ad quod evocavit Orientales, qui cùm non poſſent huc accedere intra tempus præfixum, ſe excuſaverunt & eorum excuſationem acceptavit S. Damaſus; & ſic Concilium Conſtantin. fuit celebratum ſub Nectario ibidem Patriarchâ, & illi qui non potuerunt uniri præſentia corporali, uniti ſunt mente. In Conc. Epheſino, tanquam Vicarii Celeſtini præſederunt D. Cyrillus Patriarcha Alexand. Arcadius & Projectus Epiſcopi, cum Philippo

Preſb. Eccleſ. Rom. In Conc. Calcedonenſi Legati judices Leonis Papæ fuerunt Paſchaſinus & Lucentius Epiſcopi, cum Bonifacio Preſb. Hujus Concilii Patres numero 500. ſic ſcribunt Sum. Pont. *Nobis omnibus, ſicut membris praeras, in iis qui tuum tenebant ordinem.* Epiſt. *Repletum eſt gaudio os noſtrum*, & habetur 3. Part. Eutichius Conſtantinop. Epiſcopus fuit Legatus Papæ Vigilii in Conc. Conſtantin. 2. ſed agnoſcit antiquioris Romæ Antiſtitem ibi præſidere ſuâ authoritate, *Præſidente nobis veſtra beatitudine.* Epiſt. *Scientes quantum bonorum*, quæ eſt penultima in Collat. I. Pro Conc. Conſtantin. 3. Audiendus eſt Longo-barbus Imperator, *Agatho ſanctus, nuper ordinatus Papa, noſtros pios ſuſcipiens apices, deſtinavit in præſenti* (Concilio) *propriam ejus indutos perſonam Theodorum & Gregorium Deo amabiles Presbyteros, & Ioannem Deo amabilem Diaconum.* Sic ſcribit Imperator Georgio Patriarchæ Conſtantin. Epiſt. *Quamquam ſollicitudinibus* in Præamb. Conc. In Conc. Nicæno 2. Petrus Archipreſbyter Eccleſiæ Rom. & Petrus Sancti Sabæ Abbas Legati fuerunt Adriani Papæ primi. In octavo denique Conc. Conſtantinop. 4. præſederunt, ut Legati Adriani II. Donatus & Stephanus Epiſcopi, cum Marino Diacono. Iſtorum primus in fine Concilii ità ſubſcripſit; *Ego Donatus Dei gratiâ Epiſcopus Hoſtienſis, locum obtinens Domini mei Adriani, univerſalis Papæ, huic ſanctæ & univerſali Synodo præſidens, omnia quæ ſuperiùs leguntur, promulgavi, & manu propriâ ſubſcripſi.* Ex hoc ſequitur, quòd ſi jus præſidendi Con-

ciliis non pertineret ad Pontif. Rom. Patriarchæ Conſtantinop. numquam cedere voluiſſent ſuam authoritatem, ut eâ induerent Legatos Papæ, qui ſæpiûs erant tantùm Epiſcopi, aliquando ſimplices Preſbyteri, & aliquando ſolùm Diaconi.

Objiciunt Hæretici multos Imperatores in Conciliis præfuiſſe, ut Conſtantinum in Conc. Nic. Marcianum in Chalcedonenſi, Theodoſium II. in Epheſino, ſaltem per comitem Candidianum, & ſic de multis aliis. Reſp. Imperatores dici quodam modo, Conciliis præfuiſſe; ſed hoc factum eſt tantùm ad multitudinem Epiſcoporum in pace conſervandam, & ut omnia recto ordine & ſine tumultu peragerentur; non verò præfuerunt ad merè Eccleſiaſtica negotia, qualia ſunt fidei & morum decreta: Unde Ambroſius Epiſt. 32. dicit, Conſtantinum non ſe feciſſe judicem, ſed liberum dediſſe judicium Sacerdotibus; & Athanaſius in Epiſt. ad ſolitariam vitam agentes, arguit Conſtantium, qui volebat primas tenere in Conciliis, dicens; *Si judicium Epiſcoporum eſt, quid cùm eo commune habet Imperator*? Hoc eſt conforme Scripturæ, nam 2. Paralip. 19. *Amarias Sacerdos & Pontifex, in omnibus, quæ ad Deum pertinent, præſidebit; Porrò, Zabadias qui eſt Dux in domo Iudâ ſuper ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent.*

Porrò, Pontifex præeſt Concilio, non tantùm, ut primus judicium ferat; ſed ut ſupremum proferat judicium; ſicque rejectâ opinione majori, cùm minori ſententiam proferre poteſt, non tanquam præſes Concilii, ſed

ut ſupremus Eccleſiæ princeps, qui judicat tanquam ex Cathedrâ, ex impulſu ſcilicet Spiritus ſancti. Hoc fecit Damaſus, qui irritavit acta Concilii Ariminenſis, quibus major pars Epiſcoporum conſenſerat; & Leo, qui irritavit quoddam decretum Concilii Chalcedonenſis, cui etiam major pars conſenſerat, ut ipſe teſtatur Epiſt. 63. 54. & 55. Nunquam tamen, vel rariſſimè eveniet, ut minorem partem ſequatur Pontifex exclusâ fraude, quæ advenit in illis duobus Conciliis.

QUÆSTIO VI.

Vtrum neceſſaria ſit Conciliorum confirmatio à Summo Pontifice.

VT intelligatur quæſtio, Notandum eſt Pontificem aliquando mittere ſuos Legatos cum inſtructione de his quæ ſunt in Concilio facienda, ut miſit ad prima Concilia; ubi cum tantùm eſſet unicum negotium tractandum, poterant de facili inſtrui de mente Pontificis Legati ipſius: aliquando etiam mittuntur ſine inſtructione, quando maximè de multis rebus agendum eſt in Concilio, ut V. G. in Tridentino. Conſtat quidem, decreta Conciliorum Generalium facta ex voce unanimi Patrum ſequentium adamuſſim intentionem Pontificis, non indigere confirmatione ipſius; tunc enim Eccleſia cum ſuo capite in unum & idem conſentit. Sed difficultas eſt, etiam inter Catholicos, utrùm Deciſiones Concilio-

rum Generalium factæ à Patribus unanimiter cum Legatis non informatis particulariter de intentione Pontificis, ſint de ſe infallibiles ante confirmationem Pontificis. Bellarminus opinativè reſpondet, tale Concilium non eſſe infallibile ante confirmationem Pontif. Alii cum Antonio Cordubenſi, Soto & D. Andrea Duval contrarium ſentiunt.

CONCLUSIO.

PROBABILIUS eſt decreta Conciliorum Generalium de ſe eſſe infallibilia & nullâ indigere confirmatione, ſi unanimi Prælatorum & Legatorum conſenſu prodierint, quamvis Legati nullam habeant inſtructionem à Papâ, modò nullus Patrum refragetur, nec contraveniant Legati inſtructioni Pontificis, nec Papa præceperit Legatis, ut ipſum conſulant ante definitionem. Si enim major pars Decretis conſentiat & minor repugnet, pro majori parte confirmatio Pontificis neceſſaria eſt. Probatur concluſio Primò, quia tale Concilium perfectè Eccleſiam repræſentat; Legati caput, & Prælati Eccleſias particulares diffuſas per totum orbem: Ergo pro tunc eſt infallibilis, cùm portæ inferi non poſſint prævalere adverſus eam. Secundò, quia tale Concilium non poteſt dici Acephalum, quoniam caput eſſentiale adeſt & præeſt per Legatos. Tertiò, quia Papa mittit Legatos cum poteſtate definiendi & ſine reſtrictione; fruſtrà autem eſt illa poteſtas quæ non reducitur ad actum.

Objicies, multa Concilia recepta non eſſe, quia non fuerunt confirmata à Sum. Pont. ut

Ariminenſe, Epheſinum 2. Trullanum, ſeu in Trullo, & alia quædam. Reſp. non fuiſſe illegitima ob defectum confirmationis, ſed quia Ariminenſe à Conſtantio convocatum fuit, & ablata libertas Patrum minis & terroribus. in Epheſino 2. Eutiches & Dioſcorus in Eccleſiæ communionem recepti ſunt opera Theodoſii Imp. Flavianus Patriarcha damnatus & vulneratus fuit, reclamaruntque publicè Legati. Trullanum celebratum fuit in Palatio Juſtiniani 2. Imp. vocatum Trullum, ſub authoritate Patriarchæ hujus urbis Callinico, inconſulto Pontifice; & hujus Concilii confirmationem multoties petiit Imperator, tum à Sergio, tum à Joanne VII. Sergii ſucceſſore, quam tamen obtinere non potuit. Dices, Ergo ſunt duæ Cathedræ infallibiles, Pontifex & Concilium. Reſp. non eſſe duas, ſed unam tantùm quæ conſtat ex Pontifice per Legatos & ex Prælatis Eccleſiarum particularium. Deinde, quid repugnat admittere duas infallibilitates, unam in Summo Pontifice perſonaliter ſumpto, aliam in Concilio, ubi Legati præſunt. Dices, ergo Papa debet obedire Concilio. Non, ſed veritati per Spiritum ſanctum revelatæ.

Objicies, multa Concilia petiiſſe confirmationem à Pontificibus, ut Nicænum à S. Silveſtro; Calcedonenſe à D. Leone, & alia ab aliis. Reſp. hoc ideo factum fuiſſe, quia Concilium Oecumenicum ante confirmationem Papæ habet ſolum vim directivam, non verò coactivam; hoc eſt, oſtendit veritatem infallibiliter amplectendam; ſed non poteſt ſtatue-

re

re pœnas, nec impellere cenſuris fideles, ut illam amplectantur: Sicque, qui poſt definitionem Concilii, ante confirmationem Papæ, non vellet credere eius decretis, non eſſet Hæreticus, nec Eccleſiæ rebellis, niſi Papa dediſſet Legatis facultatem publicandi Concilium ante ſuam confirmationem. Ratio eſt, quia Eccleſia eſt ſtatus Monarchicus; & fidelium obligatio poſitiva credendi non poteſt oriri niſi à Monarchâ; ſicut nec in Regno poſſunt ſtatui pœnæ contra infractores Legum, niſi leges à Rege confirmentur. Et hæc eſt ratio, cur Concilia Generalia expetierint confirmationem Papæ, prævidentes Decreta ſua quamvis alias infallibilia, non poſſe aliter promulgari, nec Fideles cogi ad illa credenda ſub Cenſuris. Unde ſi Patres in Concil. Generali pœnam Anathematis ſoleant decernere contra non credentes; hoc eſt ſemper ſub conditione confirmationis futuræ.

Quæres, utrùm Concilia Generalia à Pontifice approbata poſſint errare. Reſp. negativè, & hoc ex fide eſt. Math. 28. *Vbi ſunt duo, vel tres congregati*, &c. Ideſt, ex Concil. Chalced. in Epiſt. ad Leonem poſt finem Act. 3. *Si duo vel tres congregati in nomine meo, meam aſſiſtentiam accipiant; quantò magis congregatio tota Prælatorum cum Capite ſuo?* Unde Auguſt. in Epiſt. 162. dicit, *ultimum judicium eſſe Concilium Generale*. Ratio eſt, quia ſi de hoc poſſet dubitari, in dubium revocaretur Hæreſum condemnatio; & Arius diceret erraſſe Concilium Nicænum, Macedonius Conſtantin. Neſtorius Epheſinum, &c.

Quæres 2. utrùm Concilia Generalia antè approbationem Papæ errare poſſint. Reſp. ſi Patres illorum definierint contra conſenſum Legatorum, pro tunc errare poſſunt Concilia. Reſp. 2. ſi Patres conſentiant cum Legatis, & ipſi Legati agant contra inſtructionem Pontificis, errare adhuc poſſunt; & talia Concilia cenſentur reprobata. Reſp. 3. ſi Prælati cum Legatis conſentiant, & nullam iſti habeant inſtructionem à Pontifice in particulari, tunc infallibile eſt Concilium, ut mox probavimus. Reſp. 4. quòd à fortiori, infallibilitate gaudebit Concilium, in quo Legati conveniunt cum Patribus, & ſequuntur inſtructionem à Pontifice acceptam.

Quæres 3. utrùm Concilia particularia errare poſſint. Reſp. 1. probabilius eſſe ipſa non poſſe errare, ſi ſint à Pontif. confirmata, licet hoc aliqui Catholicorum negent; quia ſi Pontifex eſt infallibilis, ut veriſimile eſt, non poterit errare in confirmatione Concilii particularis: Deinde, dubium adhuc eſſet, an Concilia particularia erraſſent in condemnatione Priſcillianiſtarum, Pelagianorum, Joviniani, & aliorum. Reſp. 2. Concilia Particularia non confirmata poſſe errare, licet temerarium ſit eis non acquieſcere; Patres enim 7. Synodi & 8. Dicunt, ſe venerari & recipere etiam Conciliorum localium decreta. Aſſertio noſtra ſumitur ex 5. Synodo Rom. ſub Simmacho, ubi habetur, Concilia particularia, quia præſentiam Papæ non habent, perdidiſſe validitatem. Deinde, Concilium nationale Carthaginenſe ſub Cypriano erravit, dum definivit

Hæreticos eſſe rebaptiſandos. Tertio denique, cur Concilium Generale ſit infallibile, eſt; quia Deus promiſit infallibilitatem Eccleſiæ, contra quam portæ inferi non prævalebunt; quæ Eccleſia non repræſentatur perfectè in Concil. particulari. Adde quòd in Generali præſidet Papa qui eſt infallibilis. Quòd ſi Concil particul. poſſint damnare Hæreſes, quod fecit Concilium Antiochenum contra Paulum Samoſatenum; hoc verum eſt, quando hoc eſt facile; tunc enim citiùs currendum eſt ad lupum graſſantem.

QUÆSTIO VII.

Vtrum Papa ſit ſupra Concilium.

HÆRETICI ſuſtinentes, Papam non eſſe caput totius Eccleſiæ, ſed tantùm Epiſcopum ſuæ Eccleſiæ particularis, vel ad ſummum Occidentis Patriarcham, tenent ipſum non poſſe eſſe ſupra Concilium Generale, quod univerſalem Eccleſiam repræſentat. Cardinalis verò Cameracenſis, Gerſonius, Almaïnus & aliqui alii contra Hæreticos ſentiunt Papam eſſe quidem ſupremum caput ſingulorum fidelium, Eccleſiarum, & Præſulum, ſeorſim ſumptuorum, non autem totius Eccleſiæ congregatæ in Concilio, ubi Eccleſia formam corporis induit, & tota poteſtas ſimul unitur, quæ anteà erat diviſa; ita quòd ſi comparetur Papa cum quolibet Chriſtiano, ipſe ſit major, cùm hóc ſit comparare membrum nobiliſſimum

cum minùs nobili: Si verò comparetur cum totâ Eccleſiâ unita in Concilio, tunc Papa eſt quid minus; quia comparatur totum corpus cum uno membro; & ſic ſtatuunt illi Authores cum Richerio & Vigorio Concilium eſſe ſupra Papam, cùm totum ſit majus ſuâ parte. Alii tandem, & in majori certè numero, volunt Papam ità eſſe ſupra Concilium, ut non poſſit ſubjici ſententiæ ipſius coactivæ; imò poteſt Concilium non indicere, ipſum revocare, illiuſque Deciſiones irritare; quia eſt abſolutum caput totius Eccleſiæ, etiam ſimul collectæ in Concilio. Sic Albertus, D. Thomas, D. Bonaventura, Richardus, Paludanus, Cardinalis de Turre Cremata, Mauclerus cum ſuis approbatoribus, D. Andræas du Val, D. de Raconis, D. Bail & alii plurimi.

Occaſio hujus controverſiæ deſumpta fuit præcipuè ex Concil. Conſtantienſi tempore Schiſmatis, in quo erant tres Pontifices; Benedictus XIII. nimirum, ſedens Avenioni; Gregorius XII. Arimini; & Joannes XXIII. Bononiæ: Solus Joannes XXIII. ad Concilium acceſſerat, à quo cùm diſceſſiſſet clam poſteà, & remanſiſſet Concilium ſine capite, proponere cœperunt Patres, an Concilium poſſet judicare, & deponere invitum Pontificem; & reverâ ſtatuerunt Patres, Eccleſiam à Chriſto immediatè habere poteſtatem, cui omnes cujuſcumque Statûs & Dignitatis ſint, etiam, Papalis, tenentur obedire in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti Schiſmatis, Seſſ. 4. & 5. Sed hæc controverſia quæ incœperat An. 1409,

in Concil. Piſano nec approbato manifeſtè, nec reprobato, quod depoſuerat Benedictum XIII. & Gregorium XII. & continuaverat tempore Concil. Conſtant. An. 1414. maximè crevit in Concil. Baſileenſi An. 1431. ubi cùm Eugenius IV. Concilium inchoatum diſſolvere vellet, & ejus progreſſum impedire, quærere cœperunt Patres, an tenerentur obedire Pontifici, qui eos convocaverat, an potiùs teneretur Pontifex obedire Generali Concilio; quòd ultimum plurimi Patrum determinaverunt, & proinde Concilium eſſe ſupra Papam. Propter has, inquam, occaſiones controverſia inter Doctores citatos nata eſt tam acriter, ut illi dixerint, de fide eſſe, Concilium eſſe ſupra Papam, & hoc propter determinationem Concil. Conſtant. & Baſileenſis; iſti verò è contra ſuſtinuerint de fide eſſe, quòd Papa ſit ſupra Concilium, & hoc propter definitionem Concilii Florentini, ubi ſtatuitur Summum Pontificem eſſe totius Eccleſiæ caput, & ipſi in Beato Petro regendi, paſcendi, & gubernandi univerſam Eccleſiam à D. Jeſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe: Ubi quando determinatur, quòd ſit *totius Eccleſiæ caput*, & quòd *regat univerſam Eccleſiam*; hoc non poteſt intelligi de Eccleſia diſpersâ, ſed etiam congregatâ in Concilio. Hoc adhuc clariùs habetur Seſſ. 11. Concil. Lateranen. in quâ ſtatuitur Papam eſſe ſuprà omnia Concilia, illumque habere plenum jus ad illa indicenda, transferenda, & diſſolvenda. Hæc diverſa Conciliorum decreta in causâ fuerunt, ut quælibet pars Doctorum prætendat, ſuam ſenten-

tiam eſſe de fide; quod faciliter non credide-rim, quia Gerſonius, & Almaïnus non fuerunt hactenus de Hæreſi notati, ſicut nec Doctores alterius partis; quandoquidem decreta Conciliorum Conſtant. & Baſil. intelliguntur tantùm de poteſtate quam habet Concilium deponendi Papam, durante ſchiſmate; pro tunc enim reverà fatemur, quòd, cùm neſciatur, quis ſit verus Pontif. ubi & *dubius*, *ibi nullus*, tunc Concilium habet immediatam à Chriſto Poteſtatem judicium ferendi ſuper illos qui ſe Pontifices dixerint. Illa verò Concilia non determinarunt Papam, qui eſt verè & notoriè Papa, ſubjici abſolutè eorum authoritati, ut videre eſt in illorum Decreto, *Quicumque cujuſcumque Statûs vel Dignitatis, etiamſi Papalis exiſtat, qui præceptis hujus Synodi & cujuſcumque alterius Concilii Generalis legitimè congregati ſuper præmiſſis, vel ad ea pertinentibus obedire pertinaciter contempſerit, debitè puniatur*: Ubi quando Concilium loquitur *de præmiſſis*, intendit loqui de Schiſmate, ut videtur ex verbis quæ præcedunt Ex quibus patet, nullam harum opinionum eſſe de fide: Sed videndum eſt, quænam ſit probabilior, relinquendo cuilibet libertatem alterutram eligendi, donec acceſſerit Eccleſiæ determinatio.

CONCLUSIO.

PROBABILIUS eſt Papam eſſe ſupra Concilium, licet oppoſitum probabilitate non careat, cùm eruditiſſimi Doctores illud ſuſtineant; & ſic contra illos deciſivam conclu-

ſionem afferre non intendimus, nè temeritate maximâ damnemur. Probabilitas noſtræ aſſertionis.

Probatur primò ex hoc quòd Papa ſit Supremus Monarcha Eccleſiæ, & caput ejuſdem: Supremus autem Regni Monarcha eminet ſuper omnes Regni Duces non ſolùm diviſos, ſed etiam in unum congregatos: Quis enim dicere auderet quòd in Galliâ Imperator noſter Chriſtianiſſimus non ſit ſupra Comitia Generalia Regni ſui? ſicque, nonnè dici poteſt quòd Sum. Pontifex, qui eſt Regni ſpiritualis Eccleſiæ Supremus Monarcha, ut ſat probavimus initio Diſp. præced. ſit ſupra Concilium Generale, quod Comitiis generalibus Regnorum æquipollet? Cùm etiam Papa ſit caput univerſalis Eccleſiæ, quis dicet caput dependere à corpore, & Paſtorem à Grege? Imò, nonnè contrarium probabiliſſimum videtur? Ad hoc reſpondent, Papam eſſe caput Eccleſiæ, ut diviſa eſt; quia major eſt quolibet Prælato; non verò quatenùs eſt congregata in Conc. Sed, nonnè verum eſt, quòd qui loquitur de Eccleſiâ, loquitur de Eccleſiâ congregatâ; cùm Eccleſia non ſit ille Fidelis aut ille, ille Epiſcopus aut iſte; ſed congregatio omnium Fidelium? Cùm ergo Chriſtus dixit Petro, Math. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*, intelligitur quòd debeat eſſe fundamentum totius Eccleſiæ, & cùm à fundamento pendeat tota domus, ſic & à Pontifice, in quo poteſtas Petri relucet; dependet univerſa Eccleſia, quæ ſemper eſt congregata formaliter, cùm ſit unum Regnum

& unum Ovile, licet ſit diſperſa quoad locum. Confirmatur noſtra reſponſio ratione, quia Papa eſt Caput corporis Eccleſiæ; at Eccleſiæ particulares non ſunt unum corpus, ſed membra unius corporis: Ergo eſt caput non Eccleſiarum diviſarum, ſed Ecleſiæ etiam unitæ. Deinde, Papa eſt caput majus quâlibet Eccleſiâ ſeorſim ſumptâ, & quolibet Epiſcopo in particulari: ergo eſt major omnibus Eccleſiis & omnibus Prælatis congregatis in unum; cum pro tunc major non ſit in illis poteſtas. Unde Concilium Chalcedonenſe in Epiſt. ad Leonem expreſsè teſtatur D. Leonem fuiſſe caput totius Concilii, ubi tota Eccleſia congregabatur, *Quibus*, inquit, *tu quidem ut Caput præeras.*

Probatur 2. Papam eſſe ſupra Concilium, quia à Chriſto nulla eſt data authoritas Eccleſiæ, nec proinde Concilio Eccleſiam repræſentanti, niſi Epiſcopalis, Archiepiſc. aut Patriarch. prout ſunt perſonæ quæ Concilio conveniunt. Sic Cardinalis Panormitanus in Cap. *Super quibuſdam*, de verborum ſignificatione. *Concilium Generale habet jura Principis*; & inferius, *nam & ſi Concilium Generale habet hanc poteſtatem: ergo & à Papâ; quia Concilia accipiunt poteſtatem & robur à Papa.* Cardinalis etiam à Turre-cremata in ſumma de Eccleſia, Lib. 3. Cap. 28. *Si quis ſuperiùs dicta de Rom. Pontif. Primatu*, &c. *conſideret, luce clariùs percipiet, quod univerſaliter Conciliorum authoritas à Rom. Pontif. emanet.* Multas inſuper hujus veritatis adducit probationes D. Andræas Duval Part. 4. Quæſt. 9. de compa-

ratione Concilii cum Papa. *Supponendum eſt quod primâ parte demonſtraverimus, Eccleſia univerſali, aut ſi mavis, communitati, nullam â Chriſto poteſtatem eſſe traditam.* Mauclerus cum ſuis octo Approbatoribus Doctoribus Pariſienſ. quos nominavimus Diſp. præcedenti, docet ob hoc authoritatem Papæ, cum ſit immediatè à Deo, nullis Oecumenicorum Conciliorum legibus coarctari Part. 2. Lib. 3. Cap. 16. unde habet Cap. 10. Et infrà, *Provocantes à Pontificii Monarchæ judicio ad futurum Concilium, excommunicantur.* Poſteà refert dictum Papæ in Epiſt. ad Epiſcopos Bæticæ& Toletanæ Provinciæ, *Facta ſubditorum judicantur à nobis, noſtra verò judicat Deus.* Idem ſentit D. Duval cum Mauclero Tract. de Rom. Pontif. Part. 4. Quæſt. poſtremâ, *Sit ergo prima concluſio, qui à ſententia Sum. Pontif. ad futurum Concilium provocant, excommunicationem incurrunt.* Ratio non deeſt ad probandum poteſtatem non eſſe in Concilio, ſed in Summo Pontif. ut probavimus Diſp. præced. Quia Eccleſia non habet illam authoritatem à ſe, nec ab alio. Non à ſe, quia licet in Regno terreno poteſtas ſit in Populo ſuppletivè, quia ipſe inſtituit Reges, cum Populi ſint ex ſe naturaliter liberi, & proinde in ipſis remaneat radicaliter talis poteſtas; non tamen ſic in Eccleſiâ, ubi poteſtas Papæ collata fuit à Chriſto, non ab Eccleſiâ. Non etiam Eccleſia aut Concilium habet poteſtatem ab alio, quia Chriſtus illam dedit, non Eccleſiæ, ſed ſuppoſitis Eccleſiæ, cùm dederit claves Eccleſiæ Petro, Math. 16. & poteſtatem prædicandi, baptiſan-

di & abſolvendi ſingulis Apoſtolis, qui eâ uti poſſunt ſine congregatione aliorum. Cùm ergo Eccleſia ſeu Concilium non habeat poteſtatem à ſe nec ab alio, nullam propterea habet; & cùm nullam habeat, imò tota reſideat formaliter & ſubjectivè in Pont. à quo illam accipit Concilium, juxta Cardinalem à Turre-cremata in Summâ de Eccleſiâ Lib. 3. Cap. 28. Probat. 2. ubi concludit: *Ergo tota poteſtas univerſalis Concilii pendet à Rom. Pont. ſicut à Capite & Paſtore totius Eccleſia*, & juxta ea quæ diximus in Diſp. Præced. Proinde, probabile eſt, Papam eſſe ſupra Concilium. Quod ſi Concilium Conſtantienſe Seſſ. 4. contrarium definierit, dicens Concilium habere immediatam à Deo poreſtatem: Loquitur Concilium de Tempore Schiſmatis, ut diximus in hujus Quæſtionis Præludio. Deinde verba Concilii Canonem non redolent aut Definitionem, cùm non adſit verbum pronuntians Anathema, nec verbum, *definimus* aut *mandamus ab omnibus teneri*.

Probatur 3. Ex hoc quòd Papa confirmet Concilia, antequam publicentur, de illorum deciſionibus diſpenſet; & quòd Concilia non diſpenſent de Cenſuris à Papâ inflictis. Primum patet ex Conc. Nicæno cujus Patres Epiſt, *Quoniam omnia*, precantur S. Silveſtrum, ut confirmet proprio ore quod conſtituerant: Quod reverà fecit ipſe Pontifex Epiſt. *Gaudeo promptam*, & adhuc firmius in Conc. Rom. Deinde Concilium Conſtantini fuit confirmatum à S. Damaſo Pont. Concilium Chalcedonenſe ſuorum decretorum confirmationem

poſtulat & obtinet à D. Leone, &c. inde in Conc. Lateran 5. ſub Leone 10. Seſſ. 11. Conſtit. 4. *Paſtor æternus*, habetur, *Conſueverunt antiquorum Patres Conciliorum pro eorum quæ in ſuis Conciliis geſta fuerunt corroboratione, à Rom. Pont. ſubſcriptionem, approbationemque humiliter petere & obtinere, prout ex Nicanâ, Epheſina*, &c. *manifeſtè colligitur.* Si autem Concilia eſſent ſupra Papam, ab illo non peteretur confirmatio; major enim non dependet à minori, imò è contrà; unde Conc. Baſileenſe: *Quidquid in ſacris ſtatuitur Conciliis, Papæ authoritate ſtatuitur:* Et infrà, *Dum enim ipſe præſens eſt, ipſe concludit, ipſe ſtatuit, & ſub nomine ſuo ac perſonâ omnia decernuntur: Dum abeſt, ſui Præſidentes qui ejus vice funguntur, locumque Apoſtolicum tenent, per ſacrum Concilium deliberata concludunt.* Quæ verba Concilii omninò adverſantis Papæ denotant ipſum eſſe ſupra Concilium, in reſponſione Synodali datâ à Præſidentibus, *Hodie in noſtrâ Generali Congregatione.* Secundum probatur, quòd poſſit Pontifex de Conciliorum Decretis diſpenſare, ex Conc Baſil. citato, *Statuta per Concilium in nullo derogant ſuæ poteſtati* (Loquitur de Eugenio Pontif. cui Concilium opponebatur, & qui ab eo fugerat Ferrariam cum quibuſdam Cardin. ubi congregavit aliud Concilium Generale, poſtea tranſlatum & perfectum Florentiæ) *quin pro tempore, loco, cauſis & perſonis, utilitate vel neceſſitate ſuadente, moderari diſpenſarique poſſit, atque uti Summi Principis epikeiâ, quæ ab eo auſſerri nequit;* Hoc praxis confirmat; in Conciliis enim Nic.

Can. 15. Antioch. 1. Can. 21. & Sardicenſi Cap. 1. ſtatuitur, *Nè cui liceat Epiſcopo de Civitate ſua ad aliam tranſire* : Sixtus tamen III. in hoc diſpenſavit, cum Probo qui de Ciſigua Civit. tranſivit ad Conſtantin. Socrates Lib 3. Cap. 39. & Baron. An. 434. Concilium Conſtantinopolit. Act. 10. Can. 25. ſtatuit, nè qui Photio adhæſerunt, reſtituantur in Sedibus ſuis : Imperator tamen Baſilius & Ignatius Patriarcha rogavere Adrianum Papam, ut cum aliquibus diſpenſaret. Alii ſupplicaverunt Stephanum VI. ut diſpenſatum faceret Fratrem Imperatoris Baſilium, qui ordinem Diaconatus à Photio receperat. Stephanus, Juvenis nominatus, ad Sedem Antiochenam elevatus contra Canones Concilii Nicæni, diſpenſatus fuit à Simplicio ex Epiſt. ſuâ ad Zenonem Imper. *De Eccleſia Chriſtiana*. Ex quibus omnibus patet, ſemper creditum fuiſſe, Papam poſſe diſpenſare de Canonibus Conciliorum. Tertium denique conſtat, quòd ſcilicet Concilia non poſſunt diſpenſare de Pontificum Decretis; quoniam Synodus 8. univerſalis Conſtant. rogat Pontificem, ut diſpenſet cum illis qui Photio communicaverunt, quod denotat ipſos non potuiſſe diſpenſare. Ex quibus omnibus liquet, Papam eſſe ſupra Concilium.

Probatur 4. ex collectione multarum rationum. Primò, Concilium vel eſt Paſtor, vel Ovile; non Paſtor, ſoli enim Petro dictum eſt, *Paſce oves meas*: Ergo eſt Ovile, & cùm agnoſcat Ovile ſupra ſe Paſtorem, Concilium debet agnoſcere Papam ſupra ſe. 2. Papa eſt ſupra omnes Prælatos diſperſos; ergo etiam

eſt ſupra illos collectos in unum; illa enim unio non auget jus Prælatorum, maximè cùm poteſtas Eccleſiaſtica immediatè ſit à Deo, & communicetur Papæ immediatè, & mediante Papa Eccleſiæ & Prælatis, ut probavimus in Diſp. præcedenti. 3. Quilibet Epiſcopus eſt caput nedum ſingulorum Diæceſanorum, ſed etiam collectionis eorum: ergo Papa eſt caput nedum omnium Chriſtianorum in particulari, ſed etiam Eccleſiæ totius; Et cùm caput emineat ſupra corpus, ut diximus in primâ Probat. ideo Papa eminet ſuper Eccleſiam; & ſic eſt ſupra Concilium, quod eſt Eccleſia unita. 4. Si Concilium eſſet ſupra Papam, Papa eſſet Vicarius Concilii, quod eſt falſum, quoniam eſt Vicarius Chriſti, quem ſolum agnoſcit ſupra ſe, unde Can. *Nemo* 9. Quæſt. 3. Nemo judicabit primam Sedem, neque enim ab Auguſto, nec ab omni Clero, nec à Regibus, neque à Populo Judex judicabitur. Per omnem autem Clerum, Gloſſa intelligit Concilium. 5. In fine Concilii Sinueſſani ſub Marcellino, *Suprema Sedes à nemine judicatur.* In Rom. ſub Silveſtro Can. ult. *Nemo judicabit primam Sedem*. 6. Ex appellationibus Concilii ad Papam, ſequitur Papam eſſe majorem, cùm appellatio ſemper fiat à minori ad majorem. Gelaſius autem Papa in Epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ ait, *Ad Sedem Apoſtolicam de qualibet mundi parte appellandum eſt; ab illa autem nemo eſt appellare permiſſus.* Quod inteligitur etiam de appellatione à Concilio, ipſe enim ſubdit Romanos Pontifices ſæpè abſolviſſe; quos ligaverant Concilia.

Objicit Vigorius, Papam eſſe filium Eccleſiæ; ergo non eſt ſupra illam. Reſp. eſſe Patrem & Filium diverſo reſpectu; ut baptiſatus enim eſt filius, & ut Papa eſt pater. Deinde nil repugnat, ſi in moralibus & ſpiritualibus filius ſuperet patrem ratione authoritatis, ſicut Salomon ſuperavit Bethſabee. Dicit, non eſſe veriſimile, ut Chriſtus ſuam ſponſam Eccleſiam alteri ſubjecerit; cur non ut ejus pudicitiam & caſtitatem conſervet contra Hæreſes, Schiſmata & pravos mores; ſicut amicus certus de ſui amici probitate, ſponſam conſervandam tradit illi, dùm peregrè proficiſci cogitur? Inſtat, dicendo, Papam Schiſmaticum & Hæreticum poſſe deponi à Concilio. Hoc fatemur; quia eo ipſo, quod eſt Hæreticus aut Schiſmat. indignus eſt, ut Eccleſiam gubernet; hoc enim tantum ſcandalum adduceret, ut hinc ſequeretur ruina animárum. Addit, quòd ex appellationibus à Papa ad Concilium, appareat Concilium eſſe ſupra Papam. Reſp. hoc eſſe illicitum, ut habetur in 2. probat. Ratio noſtra eſt, quia in cauſa appellationis appellans à poteſtate & juriſdictione ejus à quo appellat, eximitur; & ſic non eſſet amplius in ovili Papæ, & proinde eſſet extra Eccleſiam, & non Chriſtianus. Deindè, ſicut non licet à Rege appellare, quia eſt Monarcha & Monarchico modo 1. extremo judicio judicat; ſic, cùm Papa ſit ſupremus in Eccleſia Monarcha, igitur extremo judicio ſic terminabit cauſas, ut fas ampliùs non ſit ad aliud provocare. Unde Auguſtinus Serm. 2. de Verbis Apoſtoli contra Pelagianos, ait, *Iam de hac cauſa duo Concilia miſſa ſunt ad*

Sedem Apoſtol. inde etiam reſcripta venerunt; *cauſa finita eſt, utinam error finiatur.* Si cauſa finita ſit poſt judicium Papæ, non eſt ampliùs locus appellationi ad futurum Concilium, quod poſtulabant Pelagiani. Sic etiam Optatus Milevitanus contra Donatiſtas, *Iudicium Melchiadis Papa ſententia clauſum eſt.* Lib. 1. contra Parmen.

Objicies 2. cauſam Donatiſtarum, quam damnaverat Miltiades Papa, iterum judicavit Epiſcopus Arelatenſis in Concilio, teſte Auguſt. Epiſt. 162 Ad Glorium & Eleuſium, ubi addit, *Ecce putemus, illos Epiſcopos, qui Romæ judicaverunt, non bonos fuiſſe judices; reſtabat adhuc univerſa Eccleſia Concilium*, &c. Ergo Concilium Generale eſt ſupra definitionem Papæ. Reſp. ex Auguſt. ideo Epiſc. Arelat. judicaſſe, non quidem, quia neceſſarium erat, ſed quia ſic voluit Imperator, ut acquieſceret Donatiſtis hoc poſtulantibus, & videret, ſi poſt duplex judicium ſanarentur. Reſp. 2. ad verba Auguſtini, quòd non comparet Papam ſine Concilio cum Concilio ſine Papa, quod nos ipſi facimus; ſed Concilium particulare, cui præeſt Papa, cum Concilio univerſali, cui etiam præeſt; & tunc dicit, quod ea quæ geſta ſunt in Particulari, poſſint adhuc judicari in Generali; maximè in quæſtionibus facti particularis, ubi & Papa, & Concilium Particulare & Generale errare poſſunt; cùm definitio dependeat ex informationibus, ut in Quæſtione Donatiſtarùm, qui credebant miracula facta in ſuâ ſectâ, eſſe vera miracula. Dices, ex Math. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, dic*

Eccleſiæ. Reſp. ideſt, dic Paſtori Eccleſiæ: ſi eſt perſona privata v. g. quæ peccavit, dic Epiſcopo; ſi eſt Epiſcopus, dic Archiepiſcopo; ſi eſt Archiepiſcopus, dic Papæ; ſi eſt Papa, dic ipſimet charitativè; ſi non ſe corrigat, judicium Deo reſervandum eſt: ſumma enim Sedes à nemine judicatur. Si hoc dictum fuerit Petro; nondum erat Caput Eccleſiæ.

Objicies 3. In Conc. Conſtantienſi Seſſ. 4. definitur Concilium eſſe ſupra Papam, nemine reclamante. Reſp. 1. hoc intelligi tempore Schiſmatis, quo ſcilicet quilibet Papa dubius eſt, ut in tempore hujus Concilii, quo erant tres Papæ, Joannes XXIII. Gregorius XII. & Benedictus XIII. non verò loquutum eſt Concilium de illo tempore, quo Papa eſt indubitatus, de quo tamen non eſt noſtra quæſtio. Reſp. 2. Hoc Concilium non fuiſſe abſolutè Generale, quia aderat tantùm tertia pars Eccleſiæ, nimirum Prælati qui obediebant Joanni; aberant verò Gregorius & Benedictus, & eorum Prælati. Quòd ſi dicatur Martinum V. hoc decretum confirmaſſe: hoc falſum eſt, quia ipſe dixit, ſe confirmare tantùm ea decreta quæ conciliariter, ideſt, prævio maturo examine facta fuerant; iſtud verò factum eſt ſine ullo examine, & nullo reclamante reverà, quia cùm Eccleſia laboraret horrendo Schiſmate, & nullum tunc poſſet afferri remedium contra malum tam graue, niſi determinando Concilium eſſe ſupra Papam, omnes illicò ſine reflectione hoc ſtatuerunt. Dices, Concilium Baſileenſe hoc approbaſſe Decretum. Reſp. hoc Concilium fuiſſe legitimè inchoatum, ſed

illegitimè terminatum , ob violentias factas contra fautores Eugenii IV. de quibus in Diſp. præced. Deinde , quæ decrevit hoc Concilium contra Pontif. nullus approbavit. Adde quod , ut diximus hæc revocata ſunt in Conc. Florent. & Lateran. ut vidimus in Præludio Quæſtionis.

Quæres , ant ſit major authoritas Concilii, quàm Scripturæ. Hæretici nobis imponunt, quòd ſubjiciamus Scripturam Conciliis & Traditioni ; ſed hoc eſſet blaſphemiam proferre ; Scriptura enim eſt verbum immediatè revelatum à Deo , in quantùm Evangeliſtæ ſcribebant quæ ſibi revelabantur , vel ſaltem impellebantur à Spiritu S. ad ſcribendum ea quæ audierant & viderant ; unde non laborabant in ſuis libris edendis : Concilia verò non ſcribunt immediatè à Deo revelata , ſed tantùm declarant , quodnam ſit verbum Dei ſcriptum vel traditum ; & Patres in Conciliis tenentur concluſiones ſcrutari cogitando , legendo , & diſputando ; Act. 15. Legitur in Conc. 1. magnam controverſiam fuiſſe factam.

Quæres , an ſit major authoritas Concilii vel Papæ. Reſp. ſi Concilium ſit legitimum , ut v. g. Concilium Conſtantinop. 1. quod permiſit Papa celebrari , licet con fuerit in illo , nec per ſe , nec per Legatos , quia tunc celebrabat aliud Concilium Romæ ; in eo caſu decreta eſſe æqualis authoritatis , cùm ſint æquè infallibilia ; & ſic Pontifex non poteſt determinare unum , & Concilium oppoſitum ejus. Reſp. 2. Quòd ſi Concilium celebretur ſine conſenſu Papæ , tunc hæc quæſtio non eſt

proponenda, quia Concilium nullum eſt: Si verò ad illud miſerit Legatos, quibus diſſentientibus Patres determinarunt; alii reſpondent talia decreta eſſe nulla, ante confirmationem Pontificis; alii dicunt, hoc nunquam viſum fuiſſe, quando abfuit fraus & dolus, ut in Concilio Epheſino 2. ubi reclamantibus Legatis approbata eſt Dioſcori ſententia pro Eutichianis, ſed vi & metu. Alii dicunt, quòd ſi hoc fieret, & Legati habuiſſent inſtructionem à Papâ, tunc Concilio adhærendum eſſet, ex Hieronimo, Auguſt. &c. ſi verò non habuiſſent inſtructionem, ſtandum eſſet adhuc cum Concilio, donec Papa ex Cathedrâ pronuntiaret. Reſp. 3. Quòd ſi in Concilio Legati cum minori parte Patrum determinarent aliquid, à parte illorum ſtandum; cùm conſtet, vi orationis Chriſti, Papam & ejus Legatos eſſe infallibiles; non ita de majori parte Concilii ſine Legatis. Unde Canus Lib. 5. de Locis Cap 5. *Vbi de fide quæſtio eſt, non ita oportet plurimorum ſequi judicium, nec in Conciliis ſententiam ex numero ſuffragiorum metiri, ſed potius ex gravitate & pondere eorumdem; uſu enim frequenter evenit, ut major pars vincat meliorem.*

CAPUT II.

De Concilis in Particulari.

EA quæ ſpectant ad naturam, diviſionem, & conditiones Concilii legitimi explicuimus in præcedenti Diſputat. Aliquid nobis ſupereſt dicendum de Conciliis in particulari; non quidem de omnibus, quia hoc prolixiùs extenderetur; ſed de ſolis Generalibus, & hoc fiet in præſenti Cap. ſi priùs prælibaverimus aliqua de Conciliis Apoſtolorum.

De Conciliis Apoſtolorum.

APOSTOLOS poſt Aſcenſionem Chriſti multas habuiſſe congregationes pro neceſſitatibus Eccleſiæ naſcentis certum eſt ex Actibus Apoſt. quatuor tamen præcipuæ numerantur 1. 6. 15. & 21. Capp. Harum prima fuit poſt Aſcenſionem Dom. Hieroſolimis celebrata ad eligendum aliquem loco Judæ Proditoris, cui ſuffectus eſt Mathias, ut habetur Act. 1. Secunda habita eſt etiam Hieroſolimis, An. primo poſt Aſcenſionem Chriſti, ante Pauli converſionem, quæ contigit eodem anno ad eligendum ſeptem Diaconos, & ſatisfaciendum poſtulationi Gentilium adverſus Judæos, quòd Viduæ eorum non honorarentur in miniſterio, dum eleemoſinæ diſtribuerentur, ſicut Viduæ Judæorum, Act. 6. Tertia fuit habita Hiero-

ſolimis An. 14. poſt Chriſti Reſurrectionem, in quâ agitata fuit quæſtio, an Gentiles converſi deberent recipere Circumciſionem cum Baptiſmo Act. 15. in qua convenerunt quatuor Apoſtoli, Petrus, Paulus, Jacobus & Barnabas, qui vocati ſunt in Hieraſalem ſpeciali revelatione, ad dirimendam hanc litem. In hoc Concilio Petrus, ut primus Apoſtolorum definivit controverſiam, dicens, *Viri fratres, quid tentatis Deum imponere jugum ſuper cervices Diſcipulorum*? &c. poſteà Paulus & Barnabas narraverunt quanta Deus feciſſet ſigna & prodigia per eos in Gentibus; denique Jacobus, ut Paſtor Urbis Hieroſol. narravit iterum populo eadem quæ ante loquutus fuerat Petrus, dicens, Viſum eſt Spiritui Sancto & nobis, nihil imponere vobis oneris, quàm hæc neceſſaria, *Vt abſtineatis vos ab immolatis Simulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato & fornicatione.* Quantùm ad qualitatem hujus Concilii; aliqui tenent fuiſſe Generale, alii Particulare; ego verò dicerem eſſe Generale ratione materiæ, quia agebatur cauſa fidei toti Eccclſiæ proponenda; ratione verò Congregationis, eſſe Particulare, quia aderant tantùm quatuor Apoſtoli cum Senioribus; niſi dicere velimus, quòd illi quatuor Apoſtoli æquivalebant omnibus, propter abundantiam Chariſmatum; & erant ità infallibiles, ac ſi omnes conveniſſent. Quarta Congregatio deſumitur ex Act. 21. propter contentionem de legis obſervatione Judæis ad tempus permiſſâ, ut cum honore Sinagoga ſepeliretur, in quâ ſolus Jacobus convenit cum Paulo, & hoc in Hieruſalem,

ubi Paulus ſe purificavit cum aliis.

Præter has Apoſtolorum Congregationes ex Scrip. deſumptas, aliæ habentur ex Hiſtoriis authenticis, ut pote illa quæ fuit in obitu B. Mariæ Virginis, in quâ convenerunt omnes Apoſtoli, ex Nicephoro & pluribus aliis; ſicut & illa in qua omnes Apoſtoli convenientes, Symbolum compoſuerunt: Diſpergendi enim Apoſtoli ad fidem ubique prædicandam, priùs in Concilium conveniunt; & nè ulla diverſitas vera aut apparens inter eos videretur, compoſuerunt duodecim Canones, ſeu Articulos, quos Eccleſia vocat Symbolum Apoſtolorum, de quo loquuti fuimus Cap.. de Fide. Hoc denique Concilium pro Generali haberi poteſt, cùm omnis Eccleſia congregata fuerit; & ſic Concilium Nicænum non debet dici abſolutè Primum Concilium Generalium; ſed Primum inter ea quæ poſt tempora Apoſtolorum congregata ſunt.

De Concilio Nicano primo.

OMNIVM Generalium Conciliorum, Primum fuit Nicænum in Bithiniâ, quod incœpit An. D. 327. & completum eſt An. 330. An. 15. Pontificatûs S. Silveſtri Papæ, & 20. Conſtantini Imp. in quo 318. Patres convenerunt, tum ut determinaretur quo tempore deberet ceberari Paſcha; tùm ut procederetur contra Arium negantem Divinitatem Chriſti.

Arius erat Preſbyter Alexandrinus elati animi, qui cùm non poſſet ad dignitatem, quam ambiebat, pervenire, more Hæretico-

rum, inſolens introducere dogma conatus eſt contra Divinitatem Chriſti, negans ipſius Conſubſtantialitatem cum Patre. De hoc certior factus Alexander Alexandriæ Epiſcopus, eum pluries admonuit, ut à pravâ opinione reſipiſceret; ſed ex hoc impudentior factus, cœpit apertè ſuo Epiſcopo adverſari; quod audiens Imperator Conſtantinus, de conſenſu Pontificis convocavit Concilium Niceæ in Bithiniâ, in quo ſtatutum eſt tempus Paſchatis celebrandi, & damnatus eſt Arius ab univerſo Cœtu, exceptis ſeptemdecim Epiſcopis, qui ab Imperat. in exilium dejecti ſunt; ſed ex illis, undecim voce tenus ſuam ſententiam revocarunt; unde Arius cum ſolis ſex relegatus eſt. Multi Canones hujus Concilii ſuppreſſi ſunt ab Arianis, de quibus fidem faciunt Concilium Alexandrinum & Lateranenſe. Ad hoc Concilium Papa pro Legatis miſit Oſium Epiſc. Cordub. quem jam Alexandriam miſerat D. Silveſter ad Pacificandam controverſiam, & cum illo miſſi ſunt duo Preſbyteri Romani Victor & Vincentius, qui tres primò ſubſcripſerunt condemnationi Arianorum, & poſteà S. Silveſter convocavit Concilium Romæ, ubi Nicænum confirmatum eſt.

Ariani Epiſcopi ſimulantes ſe ſubjici Conc. Nicæno, maximas perſecutiones D. Athanaſio Catholicæ Fidei Propugnatori intrepido intulerunt; & mortuo Conſtantino, eò devenerunt inſolentiæ, ut poſſidentes favorem Conſtantii, Filii & ſucceſſoris ejus, nihil omiſerint, ut eluderent decreta Concilii Nicæni: Ideò Concilium fecerunt Antiochiæ, ubi

damnatus fuit Athanaſius ſuper falſas accuſationes, à quibus tamen abſolutus fuit in Conc. Sardic. Sed poſteà, cùm ſolus Imperii moderator manſiſſet Conſtantius per mortem fratrum ſuorum Conſtantini & Conſtantis, ita ipſius mentem perturbarunt Ariani, ut Concilium Generale Mediolani indixerit, ſub prætextu pacificationis; in quo ſe adeò fautorem Arianorum demonſtravit, quòd in duriſſimum plures ex Epiſcopis ſibi contradicentibus miſerit exilium; imò & Liberium Papam, qui acriter ſuſtinebat doctrinam Conc. Nic. cujus loco inſtitutus eſt Felix, invito Populo & Clero Romano. Intereà, dum eſſet Conſtantius Sirmii, ibi Concilium coegit, ad quod evocatus Oſius per violentiam Imperatoris ſubſcripſit, non primæ Patrum confeſſioni, quæ Catholica erat, ſed ſecundæ, quam corruperant, & quæ erat Hæretica; ex quo facto maximam egit pœnitentiam ſenex ille centum annorum qui ſemper pro fide pugnaverat.

Papa Liberius poſteà, tædio exilii fatigatus, condemnationi Athanaſii ſubſcripſit; rediitque Romam, ubi eum Clerus Romanus noluit recipere, ſed agnovit pro Papâ legitimo Felicem, qui ſe verè Catholicum oſtendit, ob quod paulo poſt martyrio coronatus eſt, & ejus loco Liberius de novo conſtituitur, poſtquam deteſtatus eſt crimen ſuum. Quo poſito, Conſtantius, videns res ſuas non multùm proficere, Concilium congregavit, & diviſit Prælatos, ita quod quadringenti convenerint in urbe Ariminenſi, & ducenti Seleuciæ; iſti pro Arianis ſteterunt, illi verò quæ acta

erant in Concilio Sirmienſi condemnarunt; & ideò multas illis intulit perſecutiones Conſtantius, quibus durantibus, illos corruperunt Ariani, & induxerunt ad ſubſcriptionem Confeſſionis, quæ Catholica videbatur, & reverà Ariana erat; & ob hoc dicit Hieronymus, quòd mirabatur Univerſus Orbis, ſe planè Arianum videre.

Sub Liberio Pontif. Vrſacius & Valens Hæretici Concilium fecere in Nicæa Civitate Thraciæ, ubi ſtatuentes ſua dogmata, inſinuare voluerunt hanc eſſe fidem in Concil. Generali Nicæno congregatam; ſed nihil profuit illis tale commentum, deriſi ſunt enim ab omnibus.

De Concilio Conſtantinopolitano primo, quod eſt Concilium 2. Generale.

INTER Concilium Nicænum & Conſtantinopolitanum aliud Generale celebratum eſt, nempe Sardicenſe: Julius enim Primus videns Arianos non acquieſcere Symbolo Nicæno, imò graviſſimam perſecutionem commovere in Catholicos, & nolle ad Concilia Romana convenire, aliam viam tentat Concilii Oecumenici ad res componendas; ideo miſit Epiſcopos ad Conſtantem Occidentis Imperat. tunc Mediolani agentem, ut ſcribat ad Conſtantium fratrem ſuum in Oriente, ad convocandum Epiſcopos Orientales; quod utrumque factum eſt, & trecenti circiter Epiſcopi Occidentales in Urbe Sardicenſi convenerunt cum ſolis 76. Orientalibus, qui adhuc continuò diſceſ-

ſerunt

ſerunt à Concilio ; nec quicquam dicere voluerunt, donec fautores D. Athanaſii excluderentur à Concilio, quod Occidentales paſſi non ſunt: Unde quia in hoc Concil. Orientales ſuam fidem Arianam retinuere, & Occidentales Catholicam; hoc Concilium cenſetur communiter partim approbatum, partim reprobatum; & ſic non numeratur inter Concilia Generalia. In eo non potuerunt impedire Ariani, quin D. Athanaſius Sedi ſuæ Alexandrinæ reſtitueretur. Celebratum eſt ſub Conſtantio & Julio I. Oſio Cordubenſi Epiſcopo, & Philoxeno & Archidamo præſidibus. Cùm ergo hoc Concilium non ſit omnimodè probatum, loquendum eſt de 2 Generali, quod fuit

Conſtantinopolitanum Primum, An. 383. ſub Theodoſio Juniore & Damaſo Pontif. contra Macedonium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, qui negabat Divinitatem Spiritûs Sancti, in quo convenerunt ex diverſis Orientis partibus 150. Patres, & nullus ex Occidente; quia eodem tempore Damaſus celebrabat Concilium Romæ, ad quod vocaverat Orientales, qui ſe excuſaverant ob diverſa obſtacula; unde celebrarunt ſuum Concilium Conſtantin. ad quod Legatos non miſit Damaſus, ſe uniens illis tantùm mente, cum non poſſet corpore: Unde ſemper hoc Concilium, ut legitimum habitum eſt in Eccleſiâ; tum quia confirmavit illud Damaſus; tùm quia propter unionem mentalem Orientalium & Occidentalium, duplex illud Concilium, ut unum acceptum eſt. In eo quatuor Patriarchæ ad fuerunt, nimirum

Nectarius Conſtantin. Timotheus Alexandrinus, Meletius Antiochenus & Cyrillus Hieroſolymitanus.

Error Macedonii profluxit ex errore Arianorum; opinio enim Arii fuit, ut Spiritûs S. eſſet creatura, ſcilicet Filii, licet totum certamen Concilii Nic. eſſet de Divinitate Verbi, quam Arius negabat; quia hæc controverſia diluenda erat, antequam de Divinitate Spiritûs S. moveretur quæſtio. Unde dicendum eſt, quòd Hæreſis Ariana in tres partes diviſa fuerit; nam illi qui relegati ſunt in Ægyptum, & qui ſuum errorem non ſimularunt, noluerunt poſtea communicare cum Arianis; imo ſuſtinebant Filium per omnia eſſe diſſimilem Patri; Ariani tenebant, Filium non eſſe conſubſtantialem Patri, ſed ipſi ſimilem, non proprietate naturæ, ſed largitate gratiæ. Macedoniani denique, dicunt Spiritum Sanctum nihil habere commune cum Patre & Filio, ſed eſſe purè creaturam, Verbi ſcilicet, quoniam *Omnia per ipſum facta ſunt*, & proinde Spiritus Sanctus. Contra hos congregatum eſt Concilium iſtud, quod confirmauit ea quæ ſtatuta ſunt in Concil. Nicæno, & Symbolum compoſuit omnino ſimile, niſi qnòd, ubi Concilium Nicænum habebat ſimpliciter; *Credo in Spiritum S.* iſtud addidit, *Dominum, & Vivificantem, qui ex Patre procedit*, non expreſsâ perſonâ Filii. Porrò, triginta annis, vel circiter, poſt hoc Concilium, celebrata ſunt Concilia particularia, Milevitanum & Carthaginenſe contra Pelagianos, ubi ſe acerrimum Gratiæ Protectorem oſtendit Auguſtinus.

De Concilio Epheſino Primo, Generalium tertio.

ISTUD Concilium tertium inter Generalia, fuit celebratum Epheſi ſub Theodoſio Juniore Imperat. & Celeſtino I. Pontif. An. 439. contra Neſtorium, qui admittebat duas in Chriſto perſonas, unam Divinam, aliam Humanam; & ob hoc dicebat, D Virginem eſſe quidem matrem. Chriſti, non verò matrem Dei: Unde condemnatus fuit cum ſuis Conſortibus à conſeſſu ducentorum Patrum Epheſi congregatorum, inter quos erant tres Patriarchæ, Cyrillus Alexandrinus, qui erat Papæ Legatus; Joannes Antiochenus, qui initio Concilii cum Cyrillo aliquam difficultatem habuit, eo quòd decretum fuerit factum antequam adventaſſet; & Juvenalis Hieroſolymitanus.

Neſtorius ille, Preſbyter Antiochiæ, Eccleſiaſtes, & poſtea Præſul Conſtantinopolit. omnium Hæreticorum ſe oſtendit inimicum, ut ſuam Hæreſim introduceret. Primò fecit, ut quidam Preſbyter Conſtantinop exiſtens, qui Neſtorio charus erat, prædicaret publicè contra mat ernitatem B. Mariæ. Secundò introduxit quemdam Epiſcopum, Dorothæum nomine, qui in concione proclamavit coram Neſtorio ſpe lucri ſordidi Anathema omnibus qui Deiparæ vocem uſurpabant. Attollitur clamor populi, ex quo magis fruit Neſtorius, qui publicâ voce dicit, *Eum qui ſpatiis menſtruis adolevit, Deum non appellavero*; negabat enim etiam Divinitatem filii; *Ne glorieris ô Iudae,*

Deum non crucifixiſti, quomodò Maria antiquiorem ſe peperit? &c. Cyrillus Alexandrinus, cujus fama & authoritas tunc erat celebris, ſcribit ad Neſtorium, qui inde fit inſolentior. De his certior factus Pontifex, numerum Epiſcoporum colligit, qui Neſtorium condemnant, Imperator pacem Eccleſiæ reddere peroptans, Concilium Epheſi indicat, accerſitque iſtic Auguſtinum; ſed paulò anteà diſceſſerat è vivis. Congregatis ergo Patribus ducentis, condemnatur Neſtorius, confirmatur Concilium Nicænum pro Divinitate Filii, & pro Maternitate Virginis. Compoſita eſt oratio à Patribus Concilii, quæ adjungitur ſalutationi Angelicæ, *Sancta Maria Mater Dei*, &c.

De Concilio Chalcedonenſi, quod eſt quartum Generale.

DAMNATA Hæreſi Neſtorii in Concil. Epheſ. alia omnino illi oppoſita nata eſt, nempe Eutichetis Archimandritæ, i. præcipui Paſtoris Monachorum, qui Conſtantinopoli & in adjacentibus locis magis contra Neſtorium efferbuerant. Videns ergo Eutiches, quòd Neſtorius diviſiſſet Chriſtum, duas perſonas in illo admittens, ipſe ex adverſo volebat tantùm unam in Chriſto naturam; Nicephorus enim Lib. 18. Cap. 52. ait, *Duas quidem ante unionem naturas dixit, deinde unitas fuiſſe; & poſt unionem, eas in unam naturam abiiſſe*. Antequam Concilium Chalcedonenſe eſſet coactum ad illam Hæreſim extirpandam, duo Concilia facta fuerant in Oriente,

unum Conſtantinopoli, quod fuit legitimum, ſub Flaviano ejuſdem urbis Epiſcopo; in quo poſt multas tergiverſationes comparuit Eutiches & damnatus fuit. Aliud fuit congregatum Epheſi, Authoritate Theodoſii Junioris Imperat. quem Eunuchus Chriſaphius in favorem Eutichetis adduxerat. In hoc Concil. præſidebat Dioſcorus Patriarcha Alexandrinus; qui ut faveret Euticheti, locum Romani Pontif. uſurpavit ex nominatione Imperatoris,& abſolvit Eutichetem. Ad illud Concilium deputavit Pontifex Leo I. Legatos, ut reſiſterent Dioſcoro, inter quos erat Flavianus Patriarcha Conſtantinop. qui tulit Concilio Epiſtolam Leonis, cujus lecturam non permiſit Dioſcorus, imò introductâ armatorum multitudine cum cathenis, coegit Epiſcopos ad ſubſcribendum, tantùmmodò Legatis reſiſtentibus; inter quos Flavianus Romam appellans, tot plagis afficitur, univerſis Monachis clamantibus, *Occide*; ut ipſe moreretur infra tres dies, & anno ſequenti Imperator privatus eſt vitâ & Imperio, in punitionem criminis commiſſi ab eo, cùm auſus fuerit convocare Concilium invito Pontif. & in eo Legatum Hæreticum Eutichianum conſtituere. Hoc Concilium Epheſinum II. vocatum fuit Synodus Prædatoria; quia Dioſcorus & ei faventes Prædonum inſtar, Imperatoris armis fulti, nullo jure ſervato, omnia egerunt.

Mortuo autem Theodoſio, Pulcheria Imperatrix ex votis omnium, Martianum elegit Imperatorem, quem litteris excitavit Leo Pontifex, ut pacem redderet Eccleſiæ, cogendo

Concilium Oecumenicum; quod reverà indixit Chalcedone, in Eccleſia Sanctæ Martyris Euphemiæ, ad quod convenerunt 630. Patres ex Oriente & Occidente, & inter illos quatuor Patriarchæ, Dioſcorus Alexand. Maximus Antiochenus, Anatholius Conſtantinop. & Juvenalis Hieroſolimytanus; præſidentibus Pontificis Legatis Paſchaſino & Lucenſio, Epiſcopis, & Bonifacio Presbytero, qui in primâ actione Synodi petierunt, ut Dioſcorus non ſederet in Concilio, eo quòd authoritatem judicandi ſurrepſerit, Synodum juſſerit fieri ſine authoritate Sedis Apoſtolicæ, & Flavianum Legatum Pontificis trucidandum conſenſerit, quod juſtum judicaverunt Patres: Unde ejectus eſt, ex ſententiâ Prælatorum. Synodus Nicæna 2. judicata fuit Acephala, Eutiches condemnatus, & Theodoretus Epiſcopus Cyrenſis Act. 8. coactus anathematiſare, nedùm doctrinam, ſed & perſonam Neſtorii. Et hæc ſunt quatuor prima Concilia, quibus cenſuit Gregorius Lib. 1. Epiſt. 24. tantam adhiberi debere reverentiam, quanta defertur Evangelio.

De Concilio Conſtantinopolitano 2. quinto Generali.

HOc Concilium celebratum eſt ſub Imperat. Juſtiniano & Vigilio Pontif. An. 553. vel 556. ut alii dicunt, & in eo convenerunt 288. Epiſcopi. Vigilius, nec per ſe, nec per Legatos voluit illi Concilio adeſſe, licet ibidem verſaretur, timens, nè aliquid de-

finiretur contra Decreta Concilii Chalcedonenſis; fuit tamen pro legitimo habitum, quia ex ejus conſenſu fuerat congregatum, & confirmatum poſteà. In eo condemnatus eſt Origenes, cum Petro, Anthimo, Severo, & Zoarâ Hæreticis. Renovata ſunt Anathemata fulminata in Conc. Epheſino contra Neſtorianos. Theodorus Mopueſtanus Epiſcop. Ybas Epiſc. Edeſſenus & Theodoretus Epiſcopus Cyrenſis qui Neſtorio faverant, poſteà in Sedibus ſuis reſtaurati fuerunt; pronuntiato Anathemate contra Neſtorium: Sed quia remanſerant eorum ſcripta, quibus multi inficiebantur, ideò in parte congregatum eſt hoc Concilium ad condemnationem illorum ſcriptorum, quæ dicta fuerunt tria Capitula.

Origenes Maneti, Sabellio, Ario, Eunomio, Neſtorio ac reliquo Hæreticorum Choro ſe conjunxit. Tenebat 1. inter alia, Deum habere vim certis finibus terminatam. 2. Filium minorem Patre aſſerebat, Spiritum Sanctum Filio inferiorem, Filium creaturam ac germen Patris, eundemque purè hominem & creaturam. 3. Aſſerebat animas fuiſſe ante corpora creatas in cœlo, ubi peccata commiſere. 4. Volebat Solem, Lunam, Stellas, & Aquas quæ ſuper cœlos ſunt, eſſe animatas & rationales Virtutes. 5. Quòd in reſurrectione, corpora hominum rotunda excitabuntur. 6. Quòd impiorum hominum & etiam Dæmonum tormenta finem acceptura ſint. 7. poſt hoc ſæculum pro Dæmonibus crucifixum iri Chriſtum, & cæt.

Licet Origenes in hoc Concilio damnatus

fuerit tanquam Hæreticus, quod Concilium dicit ſe venerari Gregorius Magnus Lib. 1. Regiſtri Epiſt. 24. ad Joannem Conſtantinop. non defuerunt tamen plurimi ipſum juſtificantes, inter quos Picus Mirandulæ, in theſibus ſuis poſuit, Rationabilius eſt credere Origenem eſſe ſalvum, quàm damnatum. Unde in Apologia diſcutit primò, an Origines Hæreticum aliquid ſcripſerit, vel crediderit? Hieronymus affirmat, negat Ruffinus; unde maxima contentio orta eſt inter illos ex Auguſt. Ratio Ruffini eſt, quia Origenes Lib. 4. habet Epiſtolam, ubi queritur, quòd corrupti fuerint ſui libri ab Hæreticis; ſi hoc autem factum eſt ipſo vivente, quantò magis ipſo mortuo? 2. quærit, utrùm, poſito quòd aliquid Hæreticum ſcripſerit, ſcripſerit dogmaticè & adhæſivè; an verò tantùm inquiſitivè? quod magis probat Picus 3. quærit, an ſuppoſitò, quòd ſcripſerit aliquid Hæreticum adhæſivè, in hoc peccaverit; quia potuit ſcribere aliquid erroneum de rebus non determinatis, & illud ſubmittere Eccleſiæ. 4. Quærit, poſito quòd peccaverit, utrum nunquam pœnituerit quod affirmat Hieron. in Epiſt. ad Fabianum Rom. urbis Epiſc. ipſum pœnituiſſe. 5. Quærit, an dubio manente de ejus pœnitentiâ, credendum ſit, ipſum eſſe damnatum, quod negat; quia Adverſariorum eſſet probare ejus impœnitentiam. 6. Concludit Mirandulanus, quòd, ſi ſua opinio ſit vera, Patres hujus Concilii nihil aliud voluerint, niſi quòd damnatus fuerit Origenes in ſuâ doctrinâ, quidquid ſit de perſonâ. Præclara addit Vincentius Lirinenſis de Origene.

De Concilio Conſtantinopolitano 3. quod eſt ſextum generale.

HOc Concilium celebratum eſt An. 681. tempore Conſtantini IV. dicti Pogonati, inchoatum ſub Agathone, & finitum ſub Leone II. ubi ad fuerunt 289. Patres, qui condamnaverunt errorem Monothelitarum, in Chriſto unam tantùm voluntatem admittentium; cujus Concilii Legati horum Pontificum Præſides fuerunt. Ut cognoſcatur hujus Concilii hiſtoria;

Sciendum eſt, Cirum Patriarcham Alexandrinum, volentem renovare Hæreſim Eutichetis, damnatam in Concil. Chalcedonenſi, docuiſſe palam, in Chriſto unam eſſe tantùm voluntatem & unicam operationem voluntatis, quod acriter refutavit Sophronius Epiſc. Hieroſol. Sergius autem Epiſcopus Conſtantin. qui mente Monothelita erat, res Eccleſiæ pacificàre ſimulans, aiebat, non utendum eſſe, voce unius, aut duarum voluntatum, & fidem ſufficere de unâ tantùm in Chriſto perſonâ. Hoc reſcripſit Honorio Summo Pontif. illi perſuadens totam difficultatem in hoc conſiſtere, quòd aliqui tenerent, eſſe in Chriſto duas voluntates contrarias, ex quo concludi poterat, Chriſtum poſſe peccare. Mentem Sergii, quam ſinceram credebat, approbavit Honorius, & replicans illi cum expreſsâ mentione duarum voluntatum in Chriſto (ut notatur in Epiſtolâ ejus, de qua fuimus loquuti, cùm egimus de erroribus quos Hæretici attribuunt

Summis Pontificibus)·& perfectâ conformitate unius ad alteram, ſtatuit congruum eſſe, ut, juxta ſententiam Sergii, nulla fieret mentio unius aut plurium voluntatum. Mortuo autem Honorio, perfidus ille Sergius, litteras Pontificis omnibus manifeſtans, perſuadere voluit, Honorium ſtare pro Monothelitis, quorum partes ipſe publicè tenere cœpit. Cum hæc ergo omnia multum rumorem in populo, & ſcandalum in Eccleſiâ excitarent, hoc celebratum eſt Concilium adverſus Monothelitas, qui in illo condemnati ſunt; ſed in eo multa addita fuerunt quæ concernunt condemnationem Honorii, quæ non ſunt Catholica; unde cautè legendũ eſt hoc Concilium, ſicut & præcedens, quod jam annotavimus loco ſuperiùs citato.

De Concilio Nicano ſecundo, generalium ſeptimo.

QUOD celebratum eſt contra Iconomachos An. 787. ſub Adriano Primo, Pont. Conſtantino IV. Imper. & Irene ejus Matre, in quo convenerunt 367. Epiſcopi, Petro Archiepiſcopo Romanæ Eccleſiæ, & Petro Monacho Legatis. In tanto pretio habita eſt hæc Synodus apud Græcos, ut feſtum diem ſingulis annis, in die quo abſolutum eſt, agant, ſcripſerintque in Menologio, *Die 12. Octob. Sancta Septima Synodi trecentorum ſexaginta ſeptem Patrum commemoratio.*

Orientales præcipuè maximam reverà de felici exitu hujus Concil. lætitiam concipere debuerunt; quippe qui gravem perſequutionem paſſi fuerint à ſuis Imperatoribus Imagi-

num cultui & picturæ adverſantibus. Inter quos fuerunt Leo Iſaurus, Leo Armenius, & Copronymus; qui in prognoſticum futuræ vitæ, dum baptiſaretur, fœdavit puros Eccleſiæ Fontes. Huic ſucceſſit Leo IV. etiam Imaginum inſectator, qui brevi mortuus eſt. Irene ejus uxor pietate clariſſima cum filio ſuo minori ætate Conſtantino regnare cœpit, religionemque reſtaurare percupiens, Taraſium excellentiſſimum Præſulem in Patriarcham Conſtantinopolitanum reſtituit, quâ Sede privatus fuerat ab Iconoclaſtis. Illico Taraſius ille cum Imperat. ſcribit ad Adrianum, ut Concilium indicat & mittat Legatos; quo nuntio lætius nunquam receperat Pontifex: Unde celebratum eſt hoc Concilium Niceæ Bithiniæ, ob majeſtatem primi Concilii contra Hæreticos celebrati.

Hoc tempore Carolus Magnus in eundem finem petiit ab Adriano Pontif. ut in Occidente convocaret Concilium contra Elipandum & Felicem Iconomachos: Conſenſit Pontifex, Legatoſque miſit ad Civitatem Francofordienſem, ubi congregati erant Epiſcopi Franciæ, Italiæ, Germaniæ, & Angliæ: Sed quia Patres hujus Concilii crediderunt, Concilium Nicænum non fuiſſe approbatum à Papâ, & non explicaſſe, quis cultus Imaginibus deberetur, an abſolutus, vel relativus, ipſum improbarunt aliquo modo; ideo iſtius Concilii decreta non fuerunt à Pontifice confirmata.

De Concilio Conſtantinop. 4. Generalium octavo.

ISTUD celebratum eſt ſub Adriano II. & Baſilio Imper. An. 869. aut 870. in quo adfuerunt 383 Epiſcopi Præſidentibus ex Pontif. Donato & Stephano Epiſcopis, & Marino Apoſtolicæ Sedis Diacono. Hoc Concilium totum conſiſtit in depoſitione Photii falſo Antiſtite Conſtantin. & reſtitutione Ignatii ejuſdem Patriarchatûs Præſulis.

Ignatius, abdicato Joanne Patriarchâ Conſtantin. ob Hæreſim Iconomachorum, è Monaſterio ad illum Patriarchatum evectus eſt, omnium votis, exceptis paucis Epiſcopis, quorum ordinationi in Preſbyteros reſtiterat ob crimina ſua. Illis favebat Photius Secretarius Michaëlis Imperat. qui Patriarchatum affectabat; unde ſuaſit cum alio, nomine Barda, Imperatori, quod in ejus vitam conſpiraret; quibus Imperator nimiùm credulus, Ignatium è Sede expulſit, & relegavit in exilium; tantiſque à Barda affectus eſt plagis, ut poſt dentium confractionem ſe à Patriarchatu demittere coactus fuerit, ejuſque loco ſuffectus eſt Photius contra Canones, prohibentes, ne quis ex ſæculari ſtatu ad Prælaturam elevetur.

Clamare cœperunt pro Ignatio populus, Clerici & Antiſtites; quò fit ut Imperatoris juſſu congregati fuerint aliquot Epiſcopi, qui ex ſententiâ Ignatium depoſuerunt; ardentiùs tamen exquiſitus eſt Photius à Clero & Laï-

cis ; unde ad Nicolaum Prædeceſſorem Adriani requirit Photius, ut confirmetur : Sed Pontifex agnoſcens illius malitiam, mittit Conſtantinopolim litteras pro Ignatio reſtituendo, quæ corruptæ ſunt à Græcis, & in favorem Photii verſæ ; unde Conciliabula fecerunt, & de novo indignum Sede declararunt Ignatium. Hoc diſcens Niçolaus, in punitionem tantæ temeritatis, Photium excommunicat, Sede privat, Anathema in conſortes pronuntiat, & Cenſuræ non obediens Photius, ab omnibus deſeritur ; ex quo furens ille contumax, favore Michaëlis Imp. tuguria Eremitarum in Monte Olimpo degentium incendit, congregatque Conciliabulum ſub Imperatoris Præſidio, in quo Nicolaum Pontif. excommunicat, per ſubornationem Orientalium, quod dedit initium diviſioni Græcorum à Romanis.

Moritur intereà Imperator, cui ſuccedit Baſilius ; & iſte inveſtigans, quid fecerit Photius, & quid Pontifex decreverit contra illum, Photium throno decedere jubet, & Ignatium reſtitui ; quod iſte facere tenuit, niſi accedat judicium Pontificis : Unde Imperator ad Adrianum II. ſucceſſorem Nicolai mittit, ut definiat cauſam inter Photium & Ignatium, moxque aliquos convocat Prælatos Pontifex, qui illicò Photium condemnant, & ipſe, miſſis Legatis cum authoritate Apoſtolicâ, juſſit Conſtantinopoli congregari hoc Concilium, in quo & Photius, & Iconomachi, qui rumorem de novo excitabant, condemnati ſunt.

De Concilio Lateranenſi primo & nono inter Oecumenica.

HOc Concilium fuit primum inter illa, quæ celebrata ſunt in Occidente propter defectionem Græcorum à fide & perverſitatem Schiſmatis eorum. Celebratum fuit iſtud Concilium An. D. 1122. aut 1123. contra Sarracenos pro recuperandâ Terrâ Sanctâ, & pro concordia inter Sedem Romanam & Henricum V. Imperatorem, qui jura Eccleſiæ uſurpabat, ſub ipſo Henrico Imperat. & Callixto II. Pont. Locus illius fuit urbs Roma in Palatio S. Joannis Lateranenſis, & ob hoc dicitur Concilium Lateranenſe, in quo convenerunt ad minus trecenti Epiſcopi, plus quam quadringinti Abbates, plurimi Conventuales Priores, Legati Græci, & Romani Imperij, Regum Hieruſalem, Franciæ, Hiſpaniæ, Angliæ & Cipri Oratores, Summique Pontificis Legati. Cauſa hujus Concilii fuit hæc.

Cùm beneficia Eccleſiæ pinguiora eſſent, maximè in Germania, Imperatorum aviditas in illis conferendis inhiavit, renitentibus Pontificibus Romanis, præſertim Gregorio libertatis Eccleſiæ propugnatore acerrimo, qui Henricum IV. ſacris privavit, quia inveſtituras, ſeu jus eligendi Epiſcopos uſurpabat cum traditione Annuli & Baculi Paſtoralis. Alii Pontificum in hoc efferbuerunt, alii vi & metu toleraverunt, ut Paſchalis II. qui ab Henrico V. in carcerem conjectus eſt, donec idem jus illi concederet. Callixtus tandem II. con-

firmatâ in Henricum V. excommunicatione, Adalbertum Moguntinum Archiepiſcopum ſuum Legatum in Germaniâ conſtituit, qui Epiſcopos, Abbates, Principes & Populum commovens, pro libertate Eccleſiæ tuendâ, ingentem exercitum comparavit: Ex aliâ verò parte celeriùs accedebat Imperator, non cum minoribus militum copiis, ità quòd, cruento certamine lis videretur dirimenda; ſed Abbas Vſpergenſis pacem reddere Eccleſiæ tentans, à Pontifice & Imperatore obtinuit, ut contentio deferretur duodecim Principibus ex utrâque parte electis; tandemque res eſt compoſita, Imperator Pontifici obedientiam reddidit, & Pontifex, jure electionum ſibi reſervato, contulit Imperatori regalia, 1. jus conferendi Epiſcopis & Abbatibus bona temporalia; & ut hæc conventio rata haberetur, habitum eſt Concilium Lateranenſe primum, in quo remiſit Imperator Pontifici jus quod prætendebat in inveſtituras Prælatorum per Baculum & Annulum, & Pontifex conceſſit illi regalia, quod utrumque factum eſt An. 1122. nono Calendas Octob.

In hoc Concilio, præter initum fœdus inter Imperat. & Pontif. multa adhuc acta ſunt; condemnatus enim fuit Abbas Joachim, qui ſcripſerat in Petrum Lombardum, quem vocabat Hæreticum, quòd diceret Patrem, Filium, & Spiritum S. eſſe unam ſummam rem, quæ nec generaret, nec generaretur, dicens in hoc Abbas Joachim, Magiſtrum Sentent. admittere quaternitatem in Divinis. Convenerunt inſuper Imperator & Pontifex de bello

inferendo contra Sarracenos. Determinarunt denique Patres de Sede Patriarcharum, ut ſcilicet poſt Romanum Pont. Primus eſſet Conſtantin. 2. Alexandr. 3. Antioch. & 4. Hieroſolimitanus. Canonem vigeſimum fecerunt de confeſſione faciendâ ſaltem in anno proprio Sacerdoti, vel alteri ex ejus licentia; quinquageſimum quo prohibetur Matrimonium intra quartum gradum inter affines & conſanguineos; & ſexageſimum tertium, quo declaratur, ſimoniam committere Moniales, dum aliquid recipiunt (paupertatis prætextû) pro ingredientibus Monaſterium; & jubentur excludi tam recipiens, quàm recepta de ſuo Monaſterio in locum arctioris Regulæ, ad agendam ibi perpetuam pœnitentiam, ſine ſpe reverſionis.

De Concilio Lateranenſi 2. & decimo Generali.

ILLVD celebratum fuit An. 1139. ſub Innocentio II. & Conrado III. Hujus Synodi convocatæ hæc fuit cauſa. Mortuo Honorio II. à majori parte Card. electus eſt Innocentius II. aliqui tamen Petrum Leonis filium potentiſſimi Civis Romani, Pſeudo-Pontificem ſub Anacleti II. nomine creaverunt, qui propinquorum viribus innixus omnes Baſilicas invaſit, coegitque Innocentium cum Cardinalibus Galliam accedere; ubi à Rege Galliæ, Imperatore, Rege Angliæ, & multis aliis Principibus & omnibus Epiſcopis horum Regnorum agnitus eſt in legitimum Pontificem; *Illum* enim *meritò recipit Eccleſia*, *cujus electio ſanior inventa eſt*, *eligentium numero vivens &*

merito, inquit D. Bernardus Epiſt. 125. Cùm autem noſter Innocentius in Italiam reverſus eſſet, Pſeudo-Pontifice mortuo, alium ſub Victoris nomine ſuffecerunt Schiſmatici, qui libero motu ſe contulit ad Pontificem Pontificalibus veſtibus depoſitis.

Ipſe verò legitimus Papa mox ut Romam rediit, Concilium congregavit univerſale in Eccleſiâ Lateranenſi, ubi mille circiter Patres acceſſere. In eo reſcinduntur acta Schiſmaticorum; Priſtina diſciplina in Eccleſia reſtituitur; Inhibetur ſub excommunicationis pœna, nè manus violentæ injiciantur in Clericum; Condemnaturque Petrus de Bruis, qui tenebat infantes non debere baptiſari ante rationis uſum, nec alienam fidem prodeſſe illis qui non poſſunt uti propriâ. Aſſerebat 2. non debere extrui Templa, & conſtructa demolienda eſſe. Negabat 3. Crucem eſſe pingendam, quia fuerat Chriſto in dedecus; unde ipſius ſpecies dehoneſtandæ erant, non venerandæ. Negabat 4. Sacrificium Miſſæ, & nullum Deo offerendum volebat. Tandem eleemoſinas, oblationes & reliqua bona quæ fiebant pro mortuis irridenda. In quibus apparet ipſum Petrum de Bruis eſſe omnium Parentem Hæreticorum, qui poſt ipſum vixerunt.

De Concilio Lateranenſi tertio, & generalium undecimo.

ANNO D. 1179. hoc Concilium jndixit Alexander III. ſub Imperio Friderici I. contra Albigenſes & Vualdenſes, nomine Ca-

tharos. Albigenſes in Aquitania renovare volentes errores Manichæorum, negando liberum Arbitrium, compoſuerunt exercitum ex centum millibus Militum, qui miraculosè in fugam & deſtructionem poſitus eſt per Montisfortii Ducem, qui mille quingentos habebat tantûm Milites; ipſi verò Hæretici in hoc Concilio damnati ſunt. Vualdenſes autem, aliâs Pauperes de Lugduno, quia omnia bona dabant pauperibus ad exemplum cujuſdam Civis Lugdunenſis inter alios prædivitis, contra Papam, Indulgentias, Purgatorium, & alias Catholicas veritates inſurgentes, illicò damnati fuere in Concil. Lateranenſi.

Non ſolùm hæ extirpandæ Hæreſes dederunt locum huic Synodo, ſed etiam Antipapæ, quibus favebat Fridericus Imper. Cùm enim Adrianus Pontifex diſceſſiſſet è vivis, duo Pontifices creati ſunt, Rolandus Senenſis ſcilicet, dictus Alexander III. viginti & uno ſuffragiis Cardinalium; & Octavianus Romanus qui ſub nomine Victoris IV. tantùm à tribus electus eſt. Ex hoc grave ortum eſt Schiſma; Imperatoris enim operâ, Germania & una pars Italiæ non tantùm Victorem Papam coluerunt, ſed ipſo etiam mortuo, Guidonem Cremenſem & Joannem Victoris ſucceſſores, in legitimos Pontifices agnoverunt. Ex aliâ tamen parte, Gallia, Anglia, Hiſpania, pars Italiæ, cæteræque Provinciæ Alexandri partes ſemper ſuſceperunt. Cùm autem Bellum grave ſuſcitatum fuiſſet Friderico, in quo & debellatus eſt, cœpit reſipiſcere, ad pedes Alexandri ſe ſubjecit, firmam cum illo ſtabi-

livit pacem, & Schiſma quod duode viginti annis duraverat, ceſſare fecit. Ipſe verò Alexander ſe pacificum videns, Concilium Generale convocavit in Lateranenſi Baſilica, in quo ſtatuit, ad evitanda Schiſmata futura, nè deinceps quis in legitimum Pontificem haberi poſſet, niſi à duabus partibus Cardinalium eligeretur.

De Concilio Lateranenſi quarto, inter generalia duodecimo.

AD hoc Concilium convenerunt Romam pluſquam quadringenti Epiſcopi, & pluſquam octingenti Abbates, & Viri in Eccleſiâ illuſtriſſimi, & hoc ſub Innocentio III. & Friderico II. Imperat. An. D. 1215. hoc Concilium celebratum eſt pro Hæreſibus extirpandis, moribus Eccleſiæ reformandis, & bello ineundo contra Turcas, qui Terram Sanctam invaſerant. In hoc Conc adfuerunt Patriarchæ Conſtantinop. & Hieroſolim Antiochenus morbo correptus adeſſe non potuit, niſi per Legatum; nec Alexandrinus, niſi per Diaconum ſuum Germarium, quia ipſe erat ſub dominio Sarracenorum. Legatorum denique fuit ingens multitudo, ut potè Romani & Conſtantinopolitani Imperatorum, Regum Franciæ, Angliæ, Ungariæ, Hieroſolimorum, Cipri, Arragoniæ, aliorumque Principum & Magnatum, ſicut & Civitatum; ſic Abbas Uſpergenſis, qui hoc tempore floruit. Ibi etiam de reunione Græcorum & Latinorum actum eſt. Poſt orationem Papæ habitam

in Conc. ad omnes Prælatos & Legatos Principum, citiſſimè trecenta millia undique militum congregata ſunt, ſub diverſorum ductu; & hi omnes cruce accincti ſunt, vt pateret, ipſos bellum inire pro Chriſto. Primò Antiochiam, deinde finitimas regiones invaſerunt, & poſtremo Hieruſalem cœperunt obſidione, in quâ urbe omnium Principum conſenſu, electus eſt in Regem Hieroſolimorum ſtrenuiſſimus Dux Gothofredus Bullionius, qui in Urbem primùm irruperat. Regnaverunt ibi Fideles per nonaginta circiter annos, quo tempore elapſo, ſub Pontificatu Urbani III. & Guidone Rege capta à Sarracenis Hieroſolima occupata fuit.

De Concilio Lugdunenſi primo, tertio-decimo generalium.

DE hoc Concilio à ſolo Pontifice Innocentio IV. congregato, propter litigium inter ipſum & Imperatorem Fridericum II. nihil ex me dicam, ſed audiendus eſt Matthæus Paris fuſius ſcribens acta hujus Concilii.

Anno D. 1245. cùm Dominus Papa Innocentius IV. propter multa pericula quæ imminebant Eccleſiæ, in Galliam ſe tranſtuliſſet, Concilium convocavit apud Lugdunum ad Vigiliam D. Petri, in majori ſcilicet Eccleſiâ. Locum aſcendit eminentiorem, habens Imperatorem Conſtantinopol. à dextris, & alios Principes à ſiniſtris. Ex oppoſito tres Patriarchæ ordinati fuerunt, Conſtantinop. Antiochenus, & Aquileienſis cujus ſeſſioni ſeſe oppoſuerunt alii, dicentes, ejus Sedem eſſe

deſtructam ; hoc tamen compoſuit Papa. In Navi Eccleſiæ ad dexteram & in eminentioribus locis ſederunt Epiſcopi Cardinales, ex alterâ Cardinales Preſbyteri, Archiepiſcopi, & Epiſcopi poſt eos, & deinde Abbates, Procuratores Capitulorum, Nuntii Regum, & Legati Imperatoris Friderici. Poſt preces de ſolito factas orationem habuit Pontifex ſuper verba Prophetæ, *Secundum multitudinem dolorum meorum, in corde meo conſolationes tua*; ubi oſtendit dolorem ſuum eſſe multiplicem, propter difformitatem Prælatorum, inſolentiam Sarracenorum, ſævitiam Tartarorum, Schiſma Græcorum, & perſecutionem Eccleſiæ à Friderico Imperat. Poſteà oſtendit concordatum factum ab Imperat. munitum Aureâ Bullâ, conceſſum prædeceſſori ſuo Honorio, in quo per juramentum promiſerat fidelitatem Pontif. tanquam Vaſallus Domino; fatetur Regnum Siciliæ & Apuliæ eſſe Patrimonium D. Petri & ab eo teneri in feudum Eccleſiæ, agnoſcit Marchiam Anconitunam, Ducatum Spoleti, Exarchatum Ravennæ & alias terras eſſe de tẽporali dominio Eccleſiæ. Quibus dictis Judex Thadæus, Imperatoris nuntius reſpondit ad omnia allegata cum eloquentiâ tali, ut grata fuerit omnibus ipſius reſponſio; ad quam Papa replicans, convicit omnes de verâ perſecutione Imperat. in Eccleſiam. Prælati poſteà inſurrexerunt contra Imperatorem, probantes ipſum velle Eccleſiam reducere ad paupertatem primitivæ Eccleſiæ, ut ipſe gauderet bonis illius. Unde Pontifex, poſt inſtitutionem Octavæ Nativitatis B. Mariæ, poſt quædam decreta

pro Terrâ Sanctâ recuperandâ, poſt condemnationem Hæreſis Albigenſium & Valdenſium, primò ore tenus pronuntiavit excommunicationem in Imperat. quam confirmavit ſcripto; quod legerunt Patres in Synodo, non obſtante appellatione Thadæi ad futurum Papam & Concilium. Poſt excommunicationem illam, privavit Papa Imperatorem ſuo Dominio, & Henricus Lantgravius accepit Imperium precibus Papæ, inquit Albertus Stadenſis. Porrò lectâ ſententiâ excommunicationis ſurrexit Pontifex, incepit, *Te Deum laudamus*, diſſolutumque eſt Concilium. In hoc Conc. determinatum eſt, quòd Cardinales Pileo Rubro uterentur ad deſignandam eorum conſtantiam in Fide ſuſtinendâ.

De Concilio Lugdunenſi ſecundo, quarto decimo Generalium.

GRegorius Decimus, ſub Imperio Rodolphi convocavit hoc Concilium, An. D. 1274. in quo pluſquam mille Patres, & inter eos, pluſquam ſeptingenti ad minus convenerunt Epiſcopi, inter quos fuit D. Bonaventura, qui multum contulit cum aliis Minoritis ad unionem Græcorum cum Latinis. D. Thomas autem in itinere morbo correptus, mortuus eſt. Hujus Concilii Hiſtoria habetur ex Luca Uvadingo, .

Injuncto primùm jejunio trium dierum à Pontif. tum Epiſcopis, tum Capellanis ſuis, primo die poſt Calendas Maii Anni 1274. ſedibus præparatis in majori Eccleſia S. Joannis,

& omnibus ſuum locum tenentibus, Pontifex in prima Seſſ. triplicem cauſam hujus Concilii declaravit; nimirum ſubſidium Terræ Sanctæ, Unionem Græcorum, & morum reformationem. Pro Græcorum unione miſit Pontifex quatuor Minoritas ad Michaelem Imperat. Conſtantinopolitanum & Andronicum Filium ejus, ut teſtatur ipſemet Imperator in Epiſtola quam ſcripſit ad Gregorium X. ſub Sigillo Aureo, in quâ ſe Fidem Romanam profiteri teſtatur, mediatione horum Fratrum Minorum.

Ante tertiam Seſſionem hujus Concilii, litteras accepit Pontifex à Minoritis de ſuo adventu cum Legatis Græcorum, ad quas ſummè gaviſus eſt Papa; unde fecit convocari omnes Prælatos, & coram ipſis ſermonem habuit Cardinalis Bonaventura, aſſumpto pro themate, *Exurge Hieruſalem, ſta in excelſo, & circumſpice ad Orientem; & inde collige filios tuos ab Oriente uſque ad Occidentem*, Baruch 5. & concione habitâ, lectæ ſunt prædictæ litteræ Minoritarum, aſſerentium ſe prope eſſe. Et reverà paulò poſt advenerunt illi Fratres cum Nuntiis Imperatoris Michaelis Paleologi & Filii ejus Andronici, nec-non Prælatorum univerſæ Græciæ, quibus obviam fuerunt omnes Prælati Concilii, Vice-cancellarius Papæ, & tota Cardinalium Familia, qui omnes conduxerunt Græcos ad Palatium Pontificis: Papa verò ſtans in aula Palatii cum ſuo comitatu, illos benignè ad oſculum pacis recepit, & Græci ſignificaverunt in omnium conſpectu, ſe veniſſe ad omnimodam obedientiam ſuæ

Sanctitati præſtandam, profitendum Eccleſiæ Romanæ Primatum, & porrigendum Imperatoris Diploma, in quo Fidem Catholicam ſe profiteri teſtatur, juxta inſtructionem, quam illi dederant Pontificis Legati, Minoritæ ſcilicet.

Miſit cum ſua Epiſtola Imperator confeſſionem ſuæ Fidei ad Concilium, juxta inſtructionem quam ad illum miſit Summus Pontifex, & cum litteris Imperatoris alias præſentaverunt Legati, à Prælatis Græciæ, inter quos viginti ſex Metropolitani Fidei Rom. Eccleſiæ ſubſcripſerunt & unioni cum illâ. Non potuit tamen induci Joſephus Patriarcha Conſtantinop. ut aliis conſentiret, contendens ſuam Sedem eſſe primam; ſed Prælati Græciæ promiſerunt in ſuis litteris, quòd ſi immobiliter ſe haberet, tunc ipſum à Sede ejicerent. Poſt quædam colloquia, propoſita eſt Nunciis Græcorum norma Fidei Romanæ, quam profiteri debebant, ſuo & illorum nomine quorum gerebant vices, quod libenter acceptarunt; unde in die Apoſtol. Petri & Pauli ſolemne ſacrum fecit Pontifex, & D. Bonaventura egregium habuit ſermonem de pace ineundâ & puritate Romanæ Fidei; & ſtatim cantatum eſt Symbolum Fidei Conſtantinopolit. & dum ventum eſt ad articulum de Spiritu S. Græci cum Latinis lento cantu pronuntiaverunt, *qui ex Patre Filioque procedit*. Quo facto Germanus olim Patriarcha Conſtantin. Nuntius & Conſanguineus Imperatoris, Archiepiſcopi, & alii Græci, gratias egerunt D. Papæ, qui ſtatim Miſſam proſequutus eſt.

Fratres

Fatres Minoritæ prædicti, ſcilicet F. Hieronimus de Aſculo, F. Remundus Berengar, F. Bonagratia & F. Bonaventura de Mugello, induxerunt Tartaros ad idem fœdus ineundum cum Eccleſiâ Romanâ; unde ad Concilium adduxerunt eorum Legatos, quibus obviam fuerunt Cardinales, deductique ad Aulam Pontificiam, ubi agebant Prælati de rebus Concilii; ſummo cum honore recepti ſunt. Interim cum dolore omnium moritur D. Bonaventura, quem Sixtus IV. & V. Pont. dicunt fuiſſe Præſidem in Concilio iſto; quod tamen verum eſſe non poteſt, cùm ſemper adfuerit Gregorius; ſed in privatis colloquiis, quæ fieri ſolebant tanquam præparatoria, nè res indiſcuſſæ proponerentur in Concilio, ſemper Primas tenuit. Tanta autem in hac Synodo præſtitit Eccleſiæ, ut omnium ſibi conciliaverit animos; præſertim Græcorum, qui ipſi dederunt nomen Eutichii, quod eſt eruditionis & ſapientiæ eloquium; ipſi enim profecto debetur pacificatio inter Græcos & Latinos: unde in Concilio præſenti Pontifex creaverat illum Cardinalem Epiſcopum Albanenſem, quod nunquam contigerat, ut quis fieret Cardinalis Epiſcopus, antequam eſſet Cardinalis Preſbyter. Omnes Prælati cum Papa ſuum funus decorarunt præſentiâ ſuâ, ſicut & Imperator Conſtantinopolitanus, quod vix unquam compertum eſt. In hoc Concilio multùm agitata fuit quæſtio inter Græcos & Latinos de proceſſione Spiritûs S. ubi mira egit & dixit D. Bonaventura; tandemque determinatum eſt, ut diximus, ipſum eſſe à Patre & Filio, tanquam unico principio.

De Concilio Vienneſi, generalium quinto decimo.

AN. 1311. celebratum eſt hoc Concilium Viennæ in Delphinatu, ſub Papa Clemente V. Philippo Pulchro Francorum Rege, & Henrico VII. Imperat. De hoc Conc. loquens S Antoninus 3.Par. Hiſt.Tit. 11.Cap.3. dicit, *Clementem qui promotus fuerat ad inſtantiam Regis Galliæ, promiſiſſe illi in ſuâ promotione, quòd deleret Bonifacium VIII. ex Pontificum numero, qui illum Regem excommunicaverat, & Regnum dederat primò occupanti; ubi Rex prætendebat oſtendere Papam eſſe Hæreticum.* His nunquam aſſentiri voluit Concilium, imò declaravit, Bonifacium fuiſſe ſemper legitimum Pontificem; unde Papa, cùm non poſſet ſua promiſſa adimplere, declaravit decreto Concilii, omnes proceſſus, quos fecerat Bonifacius in Regem fore nullos, nec intuitu illorum ullam unquam pœnam aut detrimentum futurum, nec Regno, nec Regi, nec ejus Filiis. In hoc Conc. pluſquam trecenti Epiſcopi undequaque adfuerunt.

Templariorum Ordo penitus deſtructus fuit in hac Synodo; conſtitutio facta pro celebrando feſto Corporis Crhiſti Feriâ 5. poſt Octavam Pentecoſtes; & condemnati Fratricellorum, ſeu Begardorum & Beguinarum errores, Virorum & Mulierum Germaniæ, qui contumaciter aſſeverabant, 1. Quòd homo poſſet tantam perfectionem acquirere, ut fieret impeccabilis. 2. Quòd poſt talem perfectionem, non

oporteret ampliùs homini orare, nec jejunare. 3. Quòd tales nõ ſint ampliùs ſubjecti obedientiæ, nec Eccleſiæ præceptis. 4. Quòd homo totalem beatitudinem poſſit ſibi in hac vitâ comparare. 5. Quòd anima non indigeat lumine gloriæ ad Deum videndum. 6. Quòd exercere actus virtutum, ſit hominis imperfecti. 7. Quòd oſculum mulieris ſit peccatum, dum ad illud non inclinat natura; & quòd actus carnalis, ſeu ſimplex fornicatio non ſit peccatum, dum tentatur exercens. 8. Quòd in elevatione Corporis Chriſti non debeat homo perfectus reverentiam exhibere, quia perfectioni ſuæ detraheretur, ſi ob hoc ab altitudine contemplationis ſuæ deſcenderet.

Begardi & Beguinæ multis nominibus inſigniti ſunt, ut pote Fratricelli, Fratres de paupere vita, Biſochi, Fratres Ordinis Apoſtolorum, & Dulciniſtæ, à quodam Dulcino Novarienſi, quem ſex millia hominum ſecuti ſunt, An. 1305. Bzovius pauperculæ S. Franciſci Familiæ ſemper infenſiſſimus eos dixit fuiſſe Fratres & ſorores Ordinis Tertii D. Franciſci; ſed errore & mendacio arguitur ab omnibus. Quantum ad ipſum Clementem V. qui hos Hæreticos condemnavit, agebat in Galliâ, & jam inde ab hoc tempore, hoc eſt, An. 1305. tranſlata eſt Sedes Pontificiâ ab urbe Româ Avinionem Galliæ urbem, quam à Rege emit Clemens VI. & ipſa Sedes manſit Avinioni ad ſeptuaginta & quatuor annos. Clementinæ, Conſtitutiones Apoſtolicæ in jure Canonico inſertæ ortum habuerunt ab illa Synodo.

De Conciliis Conſtantienſi & Baſileenſi partim approbatis & partim reprobatis.

QUONIAM in hac diſput. mens fuit tantùm agere de legitimis Conciliis totaliter approbatis, quæ ſunt octodecim numero, ideo potuiſſemus abſtinere à ſermone horum, quæ partim approbarunt & partim reprobarunt Pontifices; ſed quia in illis aliquid conſideratione dignum eſt, concernens ſuperioritatem Concilii, vel ejus inferioritatem reſpectu Papæ, ideò de illis mentionem aliquam facere debuimus, non obſtantibus dictis noſtris in Quæſt. 9. de Sum. Pont. infallibilitate & Quæſt. 7. Diſp. præcedentis.

Concilium Conſtantienſe ubi trecenti Epiſcopi convenerunt & pluſquam ſeptingenti Patres, inchoatum fuit An. 1414. ſub Joanne XXIII. & finitum An. 1418. ſub Martino V. Hoc Concilium fuit Generale, quia congregatum fuit ad tollendum Schiſma; diviſio enim Cardinalium tres inſtituit Pontifices, nimirum Joannem XXIII. Benedictum XIII. & Gregorium XII. Fuit partim approbatum, in condemnatione nimirum Vuicleffi, Joannis Huſſii, & Hieronimi Pragenſis; & partim reprobatum, in hoc ſcilicet, quod in primis Seſſionibus Papam inferiorem Concilio declararunt. Unde, cum dicitur Martinum V. legitimum Pontificem, ejectis tribus illis Pontificibus, approbaſſe acta hujus Concilii; reſpondetur, approbaſſe quidem ea quæ ſunt *conciliariter acta*; 1. Præmio & maturo examine, quod fa-

ctum non fuit in hac determinatione, ad quam omnes ſine ulla perquiſitione convenerunt, videntes, nullumque reperiri modum expeditiorem ad impedienda Schiſmata, niſi declarando Concilium eſſe ſupra Pontificem. Videantur quæ diximus Quæſt. 9. de Summo Pontif. & Quæſt. 7. Diſp. præcedentis. Porrò quæ facta ſunt contra Pontif. in hoc Concilio & in Baſileenſi, revocata ſunt in Conciliis Florentino & Lateranenſi.

Concilium Baſileenſe ſub Martino V. & Eugenio IV. celebratum eſt, An. D. 1431. Inchoatum fuit Senis ſub Juliano Cardinale S. Angeli præſide & juſtis de cauſis Baſileam tranſlatum. Hoc Concilium fuit Oecumenicum, ut potè indictum à Sum. Pont. qui ad illud delegavit. Talem Legationem approbavit Eugenius IV. poſt obitum Martini V. ſicque inchoatum eſt Concilium Baſileæ juſſu Eugenii, ad quod ex omni parte quàm plurimi convenerant Epiſcopi. Cùm autem ipſe videret, Patres ſuſcitatos ab aliquibus Principibus ſub prætextu reformandæ Eccleſiæ, plurima Romanæ Eccleſiæ tollere privilegia, ſtatim ſuum Legatum revocavit, Concilium diſſolvi juſſit, & Ferrariam tranſtulit. Interim licet Epiſcoporum plurimi abierint cum Legato & proinde Concilium fuerit diſſolutum; alii remanentes ſub præſidio Cardinalis Arelatenſis, qui ſibi præſidendi munus aſſumpſerat, depoſuerunt Eugenium, loco ipſius ſubſtituentes Amedeum Eremitam, dudum Sabaudiæ Ducem, ſub nomine Felicis IV. qui poſteà, mortuo Eugenio ſuum Pontificatum ad quem

evectus fuerat invitus, ceſſit Nicolao V. ſucceſſori Eugenii; ipſe verò ad priſtinum Eremum ſe contulit. Hoc Concilium nihil habet ratum nec probatum, niſi quaſdam conſtitutiones pro Beneficiis, quas, pacis causâ, approbavit Nicolaus V. Reliqua verò quæ in aliis Conciliis non ſunt definita, reprobavit, juxta Prædeceſſoris ſui ſententiam; & ſic quæ in hac Synodo ſancita ſunt contra Pontificem, nullum pondus habent.

De Concilio Florentino, quod fuit ſextum-decimum inter Generalia.

DUM videret Eugenius IV. perverſam intentionem aliquorum Concilii Baſileenſis, Epiſcopos ab illâ Synodo & Legatum avocavit, præcipiendo ut Concilium diſſolveretur. Videns autem ipſum continuari, An. 1439. congregavit aliud Concilium Ferrariæ oppoſitum Baſileenſi quod Concilium poſteà tranſlatum eſt Florentiæ; & in illis actum eſt de unione Græcorum cum Latinis; ipſi enim ſuum Schiſma renovarant ob Proceſſionem Spiritûs Sancti à Filio, ob additionem factam hujus particulæ, *Filioque*; ob ignem Purgatorium; ob Principatum Papæ; ob azimum vel fermentatum panem; ob tranſſubſtantiationem panis, & cæt. In omnibus controverſiis convenerunt Græci cum Latinis in Concilio iſto, in quo decantatum eſt Symbolum ab utraque Gente, cum hac additione, *Filioque procedit*, quæ ter Græcè, ter Latinè repetita eſt. Quantùm ad azimum aut fermen-

tatum panem, determinatum eſt, in utroque conſecrationem poſſe fieri, & ſic ſervandum uniuſcujuſque Eccleſiæ uſum.

In ultimâ Seſſ. Joſeph Patriarcha Conſtantinopolitanus morte ſubitâ obiit; ſed ante mortem ſcripſit; ſe agnoſcere Pontificem Veteris Romæ habere jure merito Primatum Eccleſiæ totius, ſeque totaliter eſſe in Fide conformem Eccleſiæ Romanæ, quod ſcripſit 8. Junii An. 1439. in urbe Florentiæ. Intereà advenerunt paulò ante finem Concilii Legati Patriarchæ Armeniorum, petentes ſuam Eccleſiam uniri cum Romanâ, Fidem ipſius & Decreta Concilii Florentiæ piè & ſincerè amplecti volentes. Paulò poſt finem hujus Concilii An. 1453. poſt diutinam obſidionem cepit Mahometes urbem Conſtantinopolim; ubi tantam exercuit crudelitatem, ut nulla oratione explicari valeat. In hoc Concilio actum eſt ſpecialiter de materiâ & forma Sacramentorum. Seſſiones ſexdecim hujus Concilii, primæ ſcilicet, celebratæ ſunt Ferrariæ, cæteræ verò Florentiæ uſque ad vigeſimam quintam, quæ fuit ultima. His omnibus expletis, litteræ Unionis factæ ſunt, quibus Joannes Paleologus Imperator, Patriarchæ, & alii Eccleſiarum Orientalium Prælati ſubſcripſerunt, ſicut & Occidentales.

De Concilio Lateranenſi quinto decimo-ſeptimo Generalium.

INITIUM duxit hoc Concilium An. 1512. ſub Julio II. & Leone X. Imperante Maximiliano; finitum eſt autem An. 1517. Julius II. in ſuâ electione promiſerat, ſe Concilium celebraturum pro reformandâ Eccleſiâ & pace componendâ inter Principes Chriſt. juxta Concil. Conſtant. in quo determinatum fuerat, ut quolibet decennio convocaretur. Requiſitus autem de hoc multoties, vel non potuit, vel non voluit illud convocare; unde quidam Cardinales Concilium celebrarunt apud Piſas, convocatis omnibus Epiſcopis, tanquam ad Generale Concilium. Hoc videns Pontifex, indixit Concilium Romæ apud Lateranum contra Conciliabulum Piſanum, ſicut Concilium Florentiæ fuit contra Baſileenſe indictum. Primò rationem reddidit Pontifex de Concilii dilatione, propter exercitum Julii II. & Imperatoris, & exercitum Ludovici Regis Francorum, qui prope Civitatem Ravennatem conflictum habuerunt. 2. Legitur Bulla in qua Concilium Piſanum & Acta ejus irritata fuerunt. 3. Moritur Julius II. poſt Seſſ. 5. 25. Febr. An. 1513. & eodem Anno Martii 11. electus eſt Cardinalis de Medicis ſub Leonis decimi nomine. Sub eo in Seſſ. 6. fit electio 24. Prælatorum, qui adſint Papæ cum Cardinalibus in negotiis per tractandis. 4. Leguntur litteræ ſubſcriptæ à Cardinalibus, qui Concilium Piſanum congregaverant, in quibus abjurant

Schiſma quod fecerunt, fatentur ſe malè egiſſe, veniam de hoc expetunt, & priſtinæ dignitati reſtituuntur in Conſiſtorio ſecreto, venientes ad Papam, tanquam ſimplices Cleri. 5. In Seſſ. 10. die 4. Maii An. 1515. Præſidente Leone X. approbantur Montes pietatis.

De Concilio Tridentino Generalium ultimo.

HOc Concilium, quod multas & longas habuit interruptiones, inchoatum eſt An. 1545. & finitum An. 1563. temporibus Caroli V. & Ferdinandi Primi, ſub Pontificatu Pauli III. cujus Legati erant Joannes Maria Cardin. Epiſcopus Præneſtinus, Marcellus Cervinus Preſbyter Cardin. Tit. S. Crucis in Jeruſalem, & Reginaldus S. Mariæ in Coſmodin Diaconus Cardinalis. Continuatum eſt Concilium ſub Julio III. Pontif. cujus vices tenuerunt Marcellus Creſcentinus Presb. Cardin. Sebaſtianus Pighinus Archiepiſcop. Sipontinus, & Aloiſius Lipomanus Epiſc. Veronenſis. Denique conſummatum eſt Concil. ſub Pio IV. cujus nomine præſederunt Hercules Gonzaga Presb. Card. Hieronymus Seripandus Preſb. Cardin. Joannes Moronus Cardin. Epiſc. Ludovicus Simoneta Preſb. Cardin. Marcus Sitiens Diaconus Cardin. & Bernardus Navagerius Preſb. Card.

Poſt, quam multoties deſiderata fuit hæc Synodus, ad extirpandam Lutheranam Hæreſim, in Germaniâ maximè graſſantem, An. 1537. indicta tandẽ fuit Mantuæ à Paulo III. ſed quia Dux nimiam poſcebat pecuniam pro Mili-

tari Præſidio, ad tuendam urbem contra exteros, indictum eſt An. ſequenti Vincentiæ, quod acceptare noluerunt Veneti, quia nuper pace initâ cum Solimano, timuerunt nè Solimanus præſumeret, Venetos omnes Chriſtianos Principes in hoc Concilio excitaturos contra ipſum. Tandem An. 1542. celebrari juſſum eſt Tridenti, ubi reverà initium duxit An. 1545. ſed An. 1547. tranſlatum eſt Bononiam ob intemperiem aëris & morbos graves; ubi interruptum fuit poſt ſeptimam Seſſionem, per quadriennium, & deinde celebratæ ſunt poſtea adhuc tres aliæ Seſſiones ſub Paulo III. in illâ urbe Bononiâ. Mortuo autem hoc Pontifice, reſumptum eſt Concilium Tridenti ſub Julio III. ubi celebratæ ſunt ſex Seſſiones, à decima ſcilicet uſque ad 16. incluſivè, & poſteà ſuſpenſum eſt Concilium ad An. 1562. quo tempore ſub Pio IV. Julii III. ſucceſſore celebrari cœpit, ac denique ſequenti anno conſummatum eſt, & ſub hoc Pontif. factæ fuerunt novem Seſſiones; in toto enim Concilio viginti quinque celebratæ ſunt; decem ſub Paulo III. ſex ſub Julio III. & novem ſub Pio IV. De Luthero, Calvino, & aliis Hæreſiarchis jam dictum eſt.

CAPUT III.

De Conciliis Particularibus.

ÆQuum eſt, ut à generalibus Conciliis ad particularia deſcendamus; non quòd de omnibus loqui mens noſtra ſit, ſed ut ſaltem de principalioribus dicamus aliqua. Per particularia Concilia, illa intelligimus quæ non ſunt Oecumenica ſeu Generalia, ſed vel Nationalia aut Provincialia dicuntur. Porrò, ut jam inſinuavimus, Concilia Nationalia ſunt illa quæ indicantur à Patriarchis ſeu Primatibus,& in quibus conveniunt Prælati illius Patriarchatûs vel Primatiæ. Provincialia verò ea ſunt quæ ab Archiepiſcopis congregantur & ex Epiſcopis componuntur Suffraganeis.

De Conciliis Particularibus primi ſaculi.

IN primo ſæculo multoties convenerunt Apoſtoli, ut diximus initio capitis præcedentis; ſed conventio quæ facta eſt ſub D. Petro An. Chriſti nati 51. contra Cherintum, ſolemnior eſt inter alias; unde ab aliquibus vocatur Concilium generale, ab aliis ſaltem Nationale, aut Provinciale. Videantur quæ jam dicta ſunt de illo Concilio.

Ideò celebrátum eſt Concilium hoc Jeroſolymit. ob diſſenſionem ortam inter Chriſtianos Antiochiæ, quorum aliqui noviter de Judaiſ-

mo converſi credebant obſervandam eſſe legem Moſaïcam cum Chriſtiana, & hujus diſſenſionis Author fuit Cherintus ex Epiphanio: Toſtatus in 17. Matth. Quæſt. 13. putat Jacobum protuliſſe definitivam ſententiam, in quantùm erat Jeroſolymorum Epiſcopus, quod falſum eſt; fuit enim Petrus qui pronunciavit, ut probavimus in fronte Cap. præced. Nam in quacumque Diœceſi reperiatur Pontifex, præſidet & ſubditos habet Epiſcopos. Porrò ut executioni demandaretur Concilii hujus definitio, miſſi ſunt qui eam deferrent ac promulgarent Antiochiæ.

Fuit aliud Concilium in hoc ſæculo Antiochiæ celebratum ſub D. Petro An. 57. in quo præ cæteris determinatum eſt, ut homines credentes in Jeſum Chriſtum, qui anteà vocabantur Diſcipuli, Chriſtiani deinceps appellarentur. Multiplici autem ratione vocati ſunt Chriſtiani à Chriſti nomine, non Jeſuitæ à nomine Jeſu; quia ſcilicet nomen Jeſu eſt Hebraïcum, & nomen Chriſti eſt Græcum; undè quia mutatio nominis Diſcipulorum in nomen Chriſtianorum facta eſt in Græcia & non in Judæa, nempè Antiochiæ, ideò potiùs dicti ſunt Chriſtiani quàm Jeſuitæ. Deindè, nomen Jeſu reſpicit divinitatem, idem eſt enim Jeſus ac ſalvator, & ſalvare ad Deum pertinet; nomen autem Chriſti eſt nomen humanitatis, nam Chriſtus idem eſt ac unctus (Divinitate ſcilicet) undè cùm Chriſtiani ſint uncti unctione Baptiſmi & Confirmationis tanquàm milites, ideò jurè hoc nomine vocantur Chriſtiani.

De Conciliis ſecundi ſæculi.

TRIA prima fuerunt *Romanum* ſub Victore Papa An. 198. *Paleſtinum* eodem Anno, & *Ponticum* pariter. In illis determinatum fuit Paſcha celebrandum eſſe, non quarta-decimâ Lunâ Martii more Judæorum, ſed die Dominicâ poſt illam quartam-decimam diem Lunæ, prout tradiderunt Apoſtoli. An. eodem Aſiatici celebrarunt Concilium, vocatum *Aſiaticum* in quo determinarunt celebrandum eſſe Paſcha quarta-decima die primi Menſis, etiamſi in Dominicam non incideret: ſed per Victorem Papam hoc Concilium reprobatum eſt, & per Concilium Nicænum. Concilium *Gallicum* celebratum eſt ſub Irænco Lugdunenſi Epiſcopo tempore Victoris Papæ, in quo ſtatuerunt Prælati die Dominicâ ſequenti quartam-decimam Lunæ Martii celebrari debere Paſcha.

De Conciliis tertii ſæculi.

CONCILIUM *Africanum* ſub Zephirino celebratum eſt An. 217. Tertullianus enim, dum adhuc verus eſſet Catholicus, volens omnia quæ ſunt hæreticorum dejici ab Eccleſia, perſuaſit Agrippino Carthaginenſis Eccleſiæ Epiſcopo Baptiſmum ab hæreticis collatum eſſe invalidum & reïterandum conſequenter; undè Agrippinus Numidiæ & Africæ Epiſcopos in Africam convocans, de conſenſû patrum affirmavit iterandum eſſe Baptiſmum hæreticorum: ſed hoc Concilium reprobatum eſt à

Summo Pontifice Stephano I. Concilium *Africanum* ſeu Carthaginenſe, convocatum fuit An. 258. à D. Cypriano qui, ſicut Agrippinus, ſentiebat rebaptiſandos eſſe converſos ab hæreticis, & ſic pleniorem conventum Epiſcoporum convocavit nimirum 70. ubi ſtatutum eſt tale Baptiſma eſſe iterandum: ſed denuò hoc Concilium reprobavit Stephanus, quod audiens Cyprianus incunctanter majorem numerum Epiſcoporum congregavit ex Mauritania, Africa & Numidia uſque ad 85. qui recenter pronuntiaverunt verum Baptiſma, nec veram remiſſionem peccatorum poſſe ab hæreticis conferri. Quod rurſùs in Concilio Romano reprobavit Pontifex Stephanus. Ab hac opinione reſilierunt poſteà, tum Cyprianus, tum alii Epiſcopi & in Concilio Nicæno generali primo determinatum eſt Baptiſatos ab hæreticis rebaptiſandos non eſſe. Concilium *Arabicum* celebratum fuit ſub Fabiano Papa, An. 249. contrà hæreticos animas hominum mortales eſſe affirmantes, cum corporibus extingui, & in noviſſimo die reſſuſcitari cum illis. Doctiſſimè hos hæreticos expugnavit Origenes. Concilium aliud celebratum fuit Carthagine, An. 254. ſub Cypriano Epiſcopo tempore Cornelii Papæ ob hæreſim Novati Romanæ Eccleſiæ Preſbyteri, qui docebat non accipiendos eſſe ad abſolutionem fideles qui in perſecutione fidem negaverant quantumvis eſſent pœnitentes. In hoc Concilio determinatum eſt, ut lapſi ad Pœnitentiam admitterentur, non verò ad communionem, niſi poſt tempus pœnitentiæ peractum. Concilium *Romanum*

primum celebratum, An. 254. tempore Cornilii Papæ præcedens decretum confirmavit, addendo quod Sacerdotes lapſi, præviâ pœnitentiâ & ſatisfactione, in Eccleſia recipiantur, ſed ad communionem reducantur laïcam. Concilium Romanum ſecundum, An. 255. ſub Cornelio Papa condemnavit Novatianum. Concilium Africanum An. 257. ſub Stephano Papa excommunicavit Geminium poſt mortem; quia ex hac vita diſcedens Fortunatum Preſbyterum teſtamento ſuo filiorum tutorem nominaſſet; ſed potiùs dicendum eſt, quòd Concilium eum excommunicatum declaraverit, quia in hoc excommunicationem incurrerat latam à præcedenti quodam Concilio Africano. Aliud Concilium *Africanum* celebratum eſt, An. 258. ſub eodem Papa contrà Baſilidem & Martialem Epiſcopos, qui dejecti fuerant à ſuis ſedibus propter abnegationem fidei, & in illis reſtitui prætendebant. Concilium aliud fuit celebratum *Romæ*, An. 263. ſub Dionyſio Papa, in quo alius Dionyſius Alexandrinus Epiſcopus juſtificatus fuit de Sabellianiſmo, quod illi imputabant Pentapolitani. Concilium *Antiochenum* bis celebratum eſt contrà Paulum Samoſatenum, qui Chriſtum purum hominem dicebat, An. ſcilicet 266. & 272. Concilium *Narbonenſe* celebratum fuit, An. 230. in quo per miracula Paulus Epiſcopus Narbonenſis probavit ſuam innocentiam contrà duos ex Diaconi ſuis qui clamculùm calceamenta muliebria projecerant in ejus cubiculum. Concilium *Lugdunenſe* fuit celebratum, An. 258. contrà Martianum Are-

latenſem Archiepiſcopum, qui infectus erat errore Donatiani; undè Fauſtinus Archiepiſcopus Lugdunenſis metuens, nè tale venenum inficeret ſuas oves, Concilium hoc indicavit; in quo ſcripſerunt Prælati ad Summum Pontificem, ut Martianum ejiceret è throno.

De Concilii quarti ſæculi.

CONCILIUM *Romanum* ſub Melchiade convocatum eſt contrà Donatiſtas, An. 313. ferre non valentes ordinationem Cæciliani ad Epiſcopatum Carthaginenſem, cui præficere volebant Schiſmaticos. Concilium *Arelatenſe* celebratum eſt tempore Conſtantini & Sylveſtri Papæ Primi, in cauſa Donatiſtarum qui à Papa Melchiade ad hoc Concilium appellaverant; ſed talis permiſſio illis data eſt, non ex rigore juris, ſed ex indulgentia, volentes per hoc Pontifex & Imperator videre an ſe converterent Donatiſtæ poſt tale judicium. Concilium *Ancyranum* celebratum tempore Sylveſtri Papæ I. An. Chriſti 314. determinavit idem ac præcedentia, quod ſcilicet non reciperentur ad Eccleſiæ communionem illi qui in perſecutione defecerant à fide, niſi præviâ pœnitentiâ. Concilium *Neocæſareenſe* ſub Sylveſtro, An. 314. determinavit Preſbyterum convivio ſecundarum nuptiarum intereſſe non debere, cùm ſecundis nuptiis imponatur pœnitentia; non quòd ſint illicitæ, ſed quòd incontinentiam manifeſtent. Concilium *Romanum* ſub Sylveſtro, An. 315. in quo præſente Conſtantino Imperatore ac matre illius

Helena diſputaverunt doctiſſimi Epiſcopi contrà doctiſſimos Judæos, Scribas & Phariſæos, in qua diſputatione victoria declarata eſt pro Chriſtianis per Cratonem & Zenophilum Philoſophos ad id delegatos. Ob hoc in Chriſtianos & Imperatorem ſeditionem moverunt Judæi. Concilium *Alexandrinum* Primum contrà Arium celebratum eſt, An. 315. ſub Sylveſtro, in quo damnatur ipſe hæreticus, à communione ejicitur & ſpoliatur Preſbyteratûs Ordine. Ob eundem finem celebratum eſt aliud Concilium *Alexandria*, An. 3·9. ad quod Sylveſter Oſium Epiſcopum miſit Legatum. Concilium *Laodicenum* in Phrigia celebratum eſt ſub Sylveſtro, An. 320. pro reparanda diſciplina. Concilium *Romanum* celebratum eſt ſub Sylveſtro, An. 324. coràm Conſtantino & ejus matre. In eo ordinati ſunt gradus Eccleſiæ, determinando quot deberent eſſe Preſbyteri Romæ, Diaconi, Subdiaconi, Acholyti, Exorciſtæ, Notarii, &c. Concilium *Romanum* aliud celebratum eſt, An. 325. pro confirmatione Concilii Nicæni ſub Sylveſtro. Concilium *Gangrenſe* in minori Aſia, Paphlagoniæ ſcilicet, Congregatum eſt, An. 324. ſub eodem Sylveſtro contra errores Euſtatii Epiſcopi Sebaſtienſis in Armenia, qui inter alios errores nuptias improbabat. Concilium *Alexandrinum*, An. 339. celebratum eſt; & in hoc Ariani videntes Conſtantium Imperatorem Athanaſium exulem reſtituiſſe ſuæ Eccleſiæ, novas calumnias excogitarunt, quibus nonobſtantibus, in ſede confirmatur à Catholicis in hoc Concilio. In Concilio *Antiocheno* denuò

Ariani Athanaſium depoſuerunt & Gregorium Cappadocem ſubſtituerunt, An. 340. Plura alia celebrata ſunt, tum contrà Arianos, tum pro Arianis quæ prolixiùs eſſet retexere.

De Conciliis quinti ſaculi.

CONCILIUM *Africanum* celebratum eſt ſub Anaſtaſio, An. 401. ut invenirentur media quibus Donatiſtæ è Schiſmate ſuo poſſent redire ad Eccleſiam. Concilium *Milevitanum* primum ſub Innocentio celebratum eſt, An. 402. contra Pelagium. Milenum, ſeu Milevum eſt civitas Numidiæ in Africa. *Conciliabulum* quod dicitur *ad Quercum* celebratum fuit, Anno 403. In quo Theophilus Alexandrinus Patriarcha accuſavit Chryſoſtomum, quòd faveret Origeniſtis, ipſamque Eudoxiam Imperatricem excitavit contra illum. Hæc Synodus habita eſt in loco *ad Quercum* dicto, qui fuit ſuburbium Calcedonis. Aliud Concilium *Africanum* ſub Innocentio pro Donatiſtis reconciliandis, celebratum eſt Carthagine, An. 403. In alio Concilio *Africano* habito Carthagine, An. 404. decreta fuit legatio ad Honorium Imperatorem contrà Donatiſtas, qui non tantùm communionem Catholicorum contemnebant, ſed ipſos exagitabant armatâ manu. In *Toletano* Conciio decretum eſt, nè cauſidici, aulici vel ſæculari militiæ dediti ad Clerum reciperentur. In Concilio *Africano*, Innocentius maximè commotus eſt adverſus accuſatores, D. Chryſoſtomi, prohibuitque, nè cùm Theo-

philo & Epiſcopis Orientalibus haberetur communicatio. An. 407. collatio, quam alii vocant Concilium, Carthagine habita eſt inter Donatiſtas & Catholicos per tres dies juſſû Honorii Imperatoris, an. 411. In illa affuit D. Auguſtinus. In Concilio Cirtenſi convenerant Auguſtinus & plures Epiſcopis cum Silvano Numidiæ primate, ut remedium afferrent mendaciis Donatiſtarum, qui cum victi eſſent, calumniabantur Catholicos, quòd corripuiſſent judicem; undè dignos exiliô declarat illos Honorius. Synodus *Dioſpolitana* in Paleſtina ſub præſide Eulogio Cæſarienſi declaravit, an. 415. Pelagium monachum eſſe Catholicum, Ipſa reprobata fuit ab Innocentio I. Concilium Carthaginenſe Pelagium & Celeſtium tanquam hæreticos damnavit, An. 416. Sicut & Concilium *Milevitanum* 2. & alia ſequentia. Concilium *Romanum* celebratum eſt, An. 430. ſub Celeſtino contrà Neſtorium, qui favebat Pelagianis, & dicebat B. Mariam non eſſe Matrem Dei. Concilium *Arauſicanum* 1. celebratum eſt ſub Leone I. An. 441. Concilium *Conſtantinopolitanum* generale Eutichem condemnavit ſub Leone, An. 448. Concilium *Epheſinum* reprobatum Eutichem abſolvit. Concilium *Viennenſe*, An. 474. habitum eſt; in quo ſub Simplicio Papa B. Mammertus Viennenſis Epiſcopus decrevit jejunium in triduo præcedenti Aſcenſionem Domini propter plura prodigia quæ in hac civitate viſa ſunt. Concilium *Arelatenſe* condemnavit Prædeſtinatianos, An. 475. Omitto cætera.

De Conciliis ſexti ſæculi.

CONCILIUM *Agathenſe*, An. 505. collapſam diſciplinam in vigorem reſtituit. In Concilio *Gerundenſe* decretum eſt An. 517. Cathechumenos eſſe baptiſandos ſolùm in Paſchate & Pentecoſte. In Concilio Arelatenſi, An. 524. decretum eſt ut Diaconus non ordinetur ante 25. Annos, & Sacerdos ante 30. Concilium *Arauſicanum* 2. à Ceſario Arelatenſi tempore Felicis 4. congregatum eſt An. 529. contrà Pelagianos, Maſſilienſes ac Prædeſtinatianos de gratia & libero arbitrio. In Concilio Romano Bonifacius II. Vigilium Diaconum ſibi ſucceſſorem delegit, quod ipſemet reprobavit in Concilio Romano 2. An. 530. Concilium Conſtantinopolitanum An. 536. celebratum eſt contrà Antimum & complices qui adhærebant errori Eutichiano. Concilia plura habita ſunt in hoc ſæculo in civitate Aurelianenſi & Pariſienſi, & aliis in locis.

De Conciliis ſeptimi ſæculi.

IN hoc ſæculo, multa celebrata ſunt Concicilia Romæ, quorum primum fuit ſub Gregogorio I. An. 601. In quo Pontifex conſulere volens quieti monachorum, quos perſequebantur Epiſcopi, multa pro illis conſtituit. Septemdecim fuerunt congregata] *Toleti.* Ad hæc adjicienda ſunt Concilia *ByZacenum* An. 602. *Numydiæ* 604. *Taraconenſe* 614. *Maſticonenſe* 618. *Hyſpalenſe*, *Rhemenſe* 630. *Alexandrinum*,

coactum ſub Honorio à Cyro Monothelita, 633. *Aurelianenſe* 650. *Clypiacenſe* in territorio Pariſienſi, Gallicè *Clychi* 662. *Cabilonenſe* 650. *Emeritenſe* in Lutaſitania 666. *Anglicanum* 672. *Bracarenſe* 675. *Medielanenſe* 679. *Rothomagenſe* 682. *Cæſaraugustanum* 691. *Trajoctenſe* 697. *Aquileienſe*, 698. & plura in Gallia.

De Conciliis octaui ſaculi.

PRÆTER Concilia Romana quæ multa fuerunt in hoc ſæculo, & in quorum Primo, prohibetur ſub Anathemate, ut nullus audeat Præſbyteram, aut Diaconam in conjugium ducere. Fuerunt indicta plurima alia; ſed anteà ſciendum eſt, quòd per Præſbyteram & Diaconam intelligantur illæ fœminæs, quæ ex mutuo conſenſu à viris ad ſacros ordines promotis relinquebantur, & caſtitatem tenebantur ſervare. Celebrata inquam, fuerunt Concilium *Anglicanum*, An 705. Conciliabulum *Conſtantinopolitanum* à Joanne Monothelita 712. *Sueſſionenſe* 744. *Gentiliacenſe* 766. *Vuormatienſe* 770. Aliud ibidem 772. *Bavaricum* 772. *Paderbonenſe* 777. *Lipienſe* 780. *Colonienſe* 782. *Forojulienſe* 791. *Ratiſbonenſe* 792. *Francofordienſe* 794. *&c.*

De Conciliis noni ſaculi.

HOc ſæculum vidit Concilia, *Altinenſe* An. 802. *Conſtantinopolitanum* an. 806. & Conventum optimatum Galliæ, in quo Carolus magnus Regnum in tres filios diviſit 806.

jubens præcipuè ut tres illi Fratres defenſionem Papæ ſuſciperent. Fuerunt inſuper Concilia *Aquiſgranenſe* 809. *Arelatenſe* 813. *Turonenſe* 813. *Cabilonenſe* 815. *Magontinum* 813. *Rhemenſe* 813. *Noviomenſe* 814. *Aquiſgranenſe* 816. *Attiniacenſe* 822. *Romanum* 826. *Pariſienſe* 829. *Compendianum* 833. *Metenſe* 835. *Lugdunenſe* 836. *Conſtantinopolitanum* in quo damnatis Iconoclaſtis, ejectoque Joanne Patriarcha hæretico, Methodius defenſor fidei Catholicæ ſubrogatus fuit, An. 842. *Bellovacenſe* in quo depoſito Ebbonne, *Hincmarus* datus eſt Eccleſiæ Rhemenſi 845. *Meldenſe* contrà Laïcos bona Eccleſiaſtica detinentes 845. *Turonenſe* 849. *Mogontinum* ſub Rabano Archiepiſco contra *Godeſcalcum* hæreticum Preſbyterum 848. *Sueſſionenſe* 853. ſed poſteà reprobatum. *Romanum* quod depoſuit 853. Anaſtaſiùm *Præſbyterum* Cardinalem. *Cariſiacum* 856. *Tullenſe* 859. Conſtantinopolitana Plura Conciliabula ſeu Phociana. *Confluentinum* 860. in quo concordia ſancita eſt inter quinque Reges Galliæ. *Silvanectenſe* 863. Plura Concilia Romana. *Sueſſionenſe*, *Trecenſe*, *Vuormatienſe*, *Metenſe*, *Colonienſe*, &c.

De Conciliis Decimi ſæculi.

IN fine ſæculi præcedentis Stephanus VII. exhumare fecerat Formoſum Pontificem, & initio hujus ſæculi ſub Joanne IX. celebratum eſt Concilium *Romanum* An. 904. in quo improbantur facta à Stephano contrà Formoſum. Eodem anno ob eandem cauſam Conci-

lium *Ravennate* celebratum eſt. Concilium *Sueſsionenſe* celebratum fuit pro correctione morum & diſciplina reſtituenda, an. 909. In Concilio *Duiſbergenſi* 927. excommunicantur Metenſes, qui Epiſcopum ſuum Bennonem excæcarant. *Sueſsionenſe* 941. celebratum fuit in cauſa Hugonis & Artaldi, qui ſe Rhemenſes Archiepiſcopos profitebantur. Aliud ob eandem cauſam celebratum fuit *Viroduni* 947. Tandem in Concilio *Engilenheiſmenſi* Arnaldus judicatur legitimus Epiſcopus, & damnatur Hugo tanquàm invaſor 948. *Trevirenſe* 948. in quo excommunicatur Hugo comes adverſarius Ludovici Regis Gallorum. In Concilio *Meldenſi*, An. 962. mortuô Artaldô, Hugo ſe in Eccleſiam intrudere volens ad hoc indignus judicatur. Plura Concilia celebrata ſunt Romæ, inter quæ celebratum eſt unum 996. in quo conſtitutum fuit, ut Imperator à ſeptem electoribus inſtitueretur. Alia etiam plura habita ſunt in totius orbis Chriſtiani partibus.

De Conciliis undecimi ſaculi.

CONCILIUM *Francofordienſe* celebratum eſt, An. 1006. in quo Eccleſia Bambergenſis in Epiſcopalem erecta eſt. *Bambergenſe* 1011. compoſuit controverſias ortas inter Epiſcopos, qui convenerant ad conſecrationem Eccleſiæ Bambergenſis *Saleguſtadienſe* 1022. propè Mogontium habitum eſt. *Aquiſgranenſe* 1022. *Mogontinum* 1023. *Lemovicenſe* 1031. *Pampilonenſe* 1032. *Triburienſe* 1035. *Sutrinum* 1046. in quo

ſe Pontificatû abdicavit Gregorius VI. Duo *Romana* contra Simoniacos 1047. & 1049. *Romanum* aliud 1050. in quo damnatur Berengarius. *Verſellenſe* pro Lanfranco contrâ Berengarium celebratum eſt 1050. *Lugdunenſe* 1055. in quo per Hildebrandum Cardinalem Subdiaconum Legatum Victoris Papæ, miſſum in Galliam ut Simonia extirparetur, quæ vulgariter in Gallia & Italia committebatur; damnatus eſt Archiepiſcopus quidam de hoc crimine accuſatus, & hoc miraculosè, nonobſtante corruptione quam fecerat circà illos qui eum accuſaverant: cùm enim illi præciperet Cardinalis, ut diceret, *Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto*, ultima verba numquam pronuntiare potuit: Videns autem hoc Archiepiſcopus accuſatus, procidit ad pedes Cardinalis, & ſe confeſſus eſt Simoniacum; undè poſteà depoſitus à Sacerdotali & Epiſcopali officio libera voce decantavit. *Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto.* Quod ità perterruit Simoniacos, ut plures Epiſcopi illicò confeſſi fuerint ſe hoc crimine eſſe maculatos; qui ideò ſine alia accuſatione ſuis ſedibus renuntiarunt. Concilium *Romanum* 1059. in quo Berengarius poſt abjuratam tertiò ſuam hæreſim, Fidem Romanam confeſſus eſt. Multa alia omittimus in hoc ſæculo celebrata, quæ prolixiùs eſſet retexere.

De

De Conciliis duodecimi ſæculi.

CONCILIUM *Londinenſe* celebratum eſt, An. 1102. in quo incontinentes Clerici depoſiti ſunt. *Trecenſe* 1104. in quo juſtificatur Epiſcopus Silvanectenſis de Simonia per calumniam accuſatus. *Mogontinum* 1105. quo Henricus IV. Rex Germaniæ, & tertius Imperator à Clemente III. Pſeudo-Papa coronatus imperio privatur. *Londinenſe* 1108. pro inveſtitura non accipienda à Laïcïs. *Pictavienſe* 1109. *Rhemenſe* 1109. *Lateranenſe* 1112. in quo revocatur privilegium vî extortum ab Henrico V. à Paſchali Papa, pro concedendis beneficiorum inveſtituris ; & ipſe Imperator excommunicatus eſt, ſicut in Viennenſi, Anno 1112. Multa in hoc ſæculo celebrata ſunt Concilia ob eandem rem. Concilium *Trecenſe* 1127. Templariis militibus habitũ album aſſignavit. In Concilio *Claromontenſi* Anacletus Antipapa & invaſor ſedis Apoſtolicæ condemnatur 1130. Authoritate Innocentii Papæ, ſicut in Stampenſi, Rhemenſi & Placentino ſequentibus. *Sueſſionenſe* 1139. damnavit Abaïlardum malè de SS. Trinitate ſentientem, ſicut & *Senonenſe* 1140. *Hieroſolymitanum* 1143. damnavit errores Armeniorum. *Veſelinum* in Burgundia 1145. Cruciatam aſſignavit contra Turcas. *Pariſienſe* contrà Gilbertum Porretanum Pictavienſem Epiſcopum 1147. ſicut & *Rhemenſe* 1148. *Baujenciacenſe* ob cauſam divortii inter Ludovicum Regem Galliæ & Eleonoram Filiam Ducis Aquitaniæ 1151. *Turonenſe*, quo Victor

Antipapa ejuſque fautores judicio octodecim Cardinalium & 124. Epiſcoporum excommunicati fuerunt 1163. *Abrincenſe*, quo Henricus Rex Angliæ à ſacrilega nece S. Thomæ Cantuarienſis ſecundò abſolvitur, An. 1172. &c.

De Conciliis tertii decimi ſæculi.

CONCILIUM *Romanum* celebratum fuit in hoc ſæculo, An. 1213. in quo per Papam Innocentium III. Otto Imperator IV. privatus eſt Imperio. *Melodunenſe* in Gallia 1216. propter excommunicationem ab Innocentio IV. contrà Philippum Auguſtum latam. In Concilio apud *Montem Peſſulanum*, Simoni Monfortiano Toloſanus Comitatus, ex quo ejecerat Albigenſes, datus fuit. 1215. *Toloſanum* contrà Albigenſes tempore S. Ludovici 1228. Multa fuerunt celebrata *Sanquintini* pro libertatibus Eccleſiæ. *Pariſienſe* ſub D. Ludovico contrà blaſphematores. *Oxonienſe* in Anglia pro reformatione morum 1222. *Turraconenſe* ob Valdenſes Hæreticos 1242. *Saliſburgenſe* pro Hoſpitalariorum, Templariorum & Teutonicorum Ordinibus conjungendis; 1291. *Londinenſe* pro ejectione Judæorum, An. 1291. *Lugdunenſe* 1297. quo inhibetur Principibus, nè Sacerdotibus imponant vectigalia. Multa alia celebrata ſunt, præſertim in Gallia.

De Conciliis quarti-decimi ſæculi.

CONCILIUM *Romanum* An. 1302. tempore Bonifacii VIII. excommunicavit Philippum Regem Francorum. *Mogontinum* in quo tractata eſt cauſa Templariorum 1310. tempore Clementis V. *Compendienſe* 1301. pro immunitate Eccleſiaſtica tempore Bonifacij VIII. & Philippi Pulchri. Nationale apud *Pariſios* propter diſſidia inter hunc Regem & Pontificem. 1301. Tria Concilia *Ravennatenſia. Toletanum* 1324. tempore Joannis XX. vulgò XXII. *Avenionenſe* contrà Nicolaüm V. Antipapam eodem tempore. *Pariſienſe* 1329. pro tuenda Eccleſiæ Juriſdictione. *Lavaurenſe* 1368. *Pariſienſe* tempore Schiſmatis inter Bonifacium IX. & Benedictum XIII. Plura alia omittere cogit brevitas noſtra.

De Conciliis quinti-decimi ſæculi.

AQUILEGIENSE fuit celebratum in Auſtria à Gregorio duodecimo, An. 1409. ad tollendum Schiſma. *Piſanum* celebratum eſt ob eumdem finem: Cardinales enim Gregorii XII. & Benedicti XIII videntes utrumque Pontificem contra præcedens juſjurandum nolle ſe à Papatu abdicare, Piſas petiere; & cum maximo Prælatorum conventu damnaverunt hos Pontifices tamquam perjuros, Schiſmaticos, & pacis Eccleſiæ inimicos, An. 1409. eorumque loco præfecerunt Preſbyterum Cardinalem Baſilicæ ſanctorum Apoſtolorum Pe-

ſe Pontificatû abdicavit Gregorius VI. Duo *Romana* contra Simoniacos 1047. & 1049. *Romanum* aliud 1050. in quo damnatur Berengarius. *Verſellenſe* pro Lanfranco contrâ Berengarium celebratum eſt 1050. *Lugdunenſe* 1055. in quo per Hildebrandum Cardinalem Subdiaconum Legatum Victoris Papæ, miſſum in Galliam ut Simonia extirparetur, quæ vulgariter in Gallia & Italia committebatur; damnatus eſt Archiepiſcopus quidam de hoc crimine accuſatus, & hoc miraculosè, nonobſtante corruptione quam fecerat circà illos qui eum accuſaverant: cùm enim illi præciperet Cardinalis, ut diceret, *Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto*, ultima verba numquam pronuntiare potuit: Videns autem hoc Archiepiſcopus accuſatus, procidit ad pedes Cardinalis, & ſe confeſſus eſt Simoniacum; undè poſteà depoſitus à Sacerdotali & Epiſcopali officio libera voce decantavit. *Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto*. Quod ità perterruit Simoniacos, ut plures Epiſcopi illicò confeſſi fuerint ſe hoc crimine eſſe maculatos; qui ideò ſine alia accuſatione ſuis ſedibus renuntiarunt. Concilium *Romanum* 1059. in quo Berengarius poſt abjuratam tertiò ſuam hæreſim, Fidem Romanam confeſſus eſt. Multa alia omittimus in hoc ſæculo celebrata, quæ prolixiùs eſſet retexere.

De

De Conciliis duodecimi ſæculi.

CONCILIUM *Londinenſe* celebratum eſt, An. 1102. in quo incontinentes Clerici depoſiti ſunt. *Trecenſe* 1104. in quo juſtificatur Epiſcopus Silvanectenſis de Simonia per calumniam accuſatus. *Mogontinum* 1105. quo Henricus IV. Rex Germaniæ, & tertiùs Imperator à Clemente III. Pſeudo-Papa coronatus imperio privatur. *Londinenſe* 1108. pro inveſtitura non accipienda à Laïcis. *Pictavienſe* 1109. *Rhemenſe* 1109. *Lateranenſe* 1112. in quo revocatur privilegium vî extortum ab Henrico V. à Paſchali Papa, pro concedendis beneficiorum inveſtituris ; & ipſe Imperator excommunicatus eſt, ſicut in Viennenſi, Anno 1112. Multa in hoc ſæculo celebrata ſunt Concilia ob eandem rem. Concilium *Trecenſe* 1127. Templariis militibus habitū album aſſignavit. In Concilio *Claromontenſi* Anacletus Antipapa & invaſor ſedis Apoſtolicæ condemnatur 1130. Authoritate Innocentii Papæ, ſicut in Stampenſi, Rhemenſi & Placentino ſequentibus. *Sueſſionenſe* 1139. damnavit Abaïlardum malè de SS. Trinitate ſentientem, ſicut & *Senonenſe* 1140. *Hieroſolymitanum* 1143. damnavit errores Armeniorum. *Veſelinum* in Burgundia 1145. Cruciatam aſſignavit contra Turcas. *Pariſienſe* contrà Gilbertum Porretanum Pictavienſem Epiſcopum 1147. ſicut & *Rhemenſe* 1148. *Baujenciacenſe* ob cauſam divortii inter Ludovicum Regem Galliæ & Eleonoram Filiam Ducis Aquitaniæ 1151. *Turonenſe*, quo Victor

De Conciliis quarti-decimi ſæculi.

CONCILIUM *Romanum* An. 1302. tempore Bonifacii VIII. excommunicavit Philippum Regem Francorum. *Mogontinum* in quo tractata eſt cauſa Templariorum 1310. tempore Clementis V. *Compendienſe* 1301. pro immunitate Eccleſiaſtica tempore Bonifacij VIII. & Philippi Pulchri. Nationale apud *Pariſios* propter diſſidia inter hunc Regem & Pontificem. 1301. Tria Concilia *Ravennatenſia*. *Toletanum* 1324. tempore Joannis XX. vulgò XXII. *Avenionenſe* contrà Nicolaüm V. Antipapam eodem tempore. *Pariſienſe* 1329. pro tuenda Eccleſiæ Juriſdictione. *Lavaurenſe* 1368. *Pariſienſe* tempore Schiſmatis inter Bonifacium IX. & Benedictum XIII. Plura alia omittere cogit brevitas noſtra.

De Conciliis quinti-decimi ſæculi.

AQUILEGIENSE fuit celebratum in Auſtria à Gregorio duodecimo, An. 1409. ad tollendum Schiſma. *Piſanum* celebratum eſt ob eumdem finem: Cardinales enim Gregorii XII. & Benedicti XIII videntes utrumque Pontificem contra præcedens juſjurandum nolle ſe à Papatu abdicare, Piſas petiere; & cum maximo Prælatorum conventu damnaverunt hos Pontifices tamquam perjuros, Schiſmaticos, & pacis Eccleſiæ inimicos, An. 1409. eorumque loco præfecerunt Preſbyterum Cardinalem Baſilicæ ſanctorum Apoſtolorum Pe-

De Conciliis decimi-ſeptimi ſæculi.

MULTA Concilia in noſtro præſenti ſæculo celebrata ſunt; ſed de illis tantum pauca referemus quæ habita ſunt in Galliâ. Primas tenet Collatio *Fontanobliaudenſis*, An. 1600. inter Cardinalem Perronium & Philippum Pleſſium Mornæum, Normanum nobilem & Calviniſtam, in ampliſſimo Regis Chriſtianiſſimi Henrici IV. Epiſcoporum Principumque conſeſſu Prædictus Mornæus, Salmuri præfectus, librum ediderat Gallico idiomate *De Miſſæ abuſibus, & antiquo ſacræ hiſtoriæ uſu*; qui qui cùm perveniſſet ad manus Epiſcopi Ebroicenſis Jacobi *Dauy*, iſte pluſquam quingenta Patrum & Scholaſticorũ loca truncata, vel falſa ſe demonſtraturum pollicebatur in præfato libro: Quod cùm audiviſſet Pleſſius, petiit à Rege, ut à ſuâ majeſtate delegati deſignarentur, quibus præſentibus ſuæ doctrinæ comprobaretur veritas: Rex conſenſit ſicut & Nuntius Pontificis; conditionemque accepit Perronius; & in illa altercatione, quæ fiebat coram Rege, Epiſcopis, Miniſtris & deputatis, tanta confuſione percuſſus eſt Philippus, ut poſt prandium, inſalutato Rege, abire voluerit, numquam in arenam deſcenſurus, agnoſcens ſuos Miniſtros illi falsò ſuggeſſiſſe tot loca, quæ vel corrupta, vel falſa, vel malè interpretata comprobata fuerant. Habitum fuit poſtea Concilium *Narbonenſe*, præſide Archiepiſcopo & Primate, An. 1609. Concilium *Senonenſe* ſub Jacobo Dauio Perronio Archie-

piſcopo Senonenſi celebratum eſt Pariſiis ſub Ludovico XIII. propter librum anonymum de Eccleſiaſtica & politica poteſtate An. 1612. Concilium *Aquenſe* eodem anno indictum eſt, & propter eamdem rationem. Concilium *Burdigalenſe* ſub ſuo Archiepiſcopo Franciſco *de Sourdis* Cardinali & Primate Aquitaniæ celebratum eſt, 1624. Multoties denique factus eſt totius Regni Galliæ prælatorum conventus, quorum ultimus actualiter celebratur Pontiſaræ in conventu noſtro ſtrictioris obſervantiæ, hoc Anno ſcilicet 1670.

Qui plura de Conciliis generalibus & particularibus habere voluerit, videat Franciſcum Joverium, Baronium, Galterum, Binium, Carranzam, Corrolianum, & Dominum Bail, & alios, qui fusè hanc doctrinam tractarunt.

CAPUT IV.

Brevem Summorum Pontificum Chronologiam continens

TANDEM aliquando ad ultimum Caput quartæ partis devenimus, in quo mens noſtra eſt, breviter ſucceſſionem Pontificum texere, tempuſque annotare quo in cathedrâ D. Petri ſederunt. Quod ut clariùs & diſtinctiùs fiat, hanc Chronologiam diſtinguemus per ſæcula, exordium ſumpturi à tempore quo Chriſtus cælum conſcendens D. Petrum ſuc-

ceſſorem ſuum univerſæ Eccleſiæ, tanquam ſuum Vicarium, præfecit.

De Pontificibus primi ſæculi.

SANCTUS PETRUS Apoſtolorum Princeps ex vico Bethſaïda apud Galilæam, filius Joannis, frater Andreæ, Antiochiæ fuit primò Epiſcopus ſeptem Annis; poſteà Romæ ſedit Annis 25. menſibus 2. diebus 3. deinde Martyrio coronatus eſt cum D. Paulo Anno poſt paſſionem Domini 38. & hoc ſub Nerone Imporatore.

S. LINUS, Italus natione, è regione Tuſciæ, ſedit An. 11. menſibus 3. diebus 12. Martyrio coronatus eſt temporibus Neronis à Saturnino conſule. Ordinavit, nè ſine velo mulieres Eccleſiam ingrederentur. Ejus tempore Joſephus vixit, qui edidit multa de Judæorum antiquitatibus, bello & captivitate; ipſum Romam adduxerunt Titus & Veſpaſianus ex Judæorum debellatione redeuntes.

S. CLETUS Romanus, ſedit An. 12. menſe vno, diebus 12. & Martyrium ſubiit ſub Domitiano, temporibus Titi & Veſpaſiani. Suaſione D. Clementis Pontificatum accepit, tantum onus anteà recuſans. Ejus tempore D. Lucas profeſſione Medicus, Antiochenus natione, ſociuſque Pauli in multiplici peregrinatione Evangelium ſcripſit cum Actibus Apoſtolorum.

S. CLEMENS Romanus è regione Cælii montis, quem D. Petrus deſtinaverat in ſucceſſorem ſuum, ut patet ex Epiſtola quam ipſe Cle-

mens ad Jacobum ſcripſit, ſedit An. 9. menſ. 2. & 10. diebus. Ipſius modeſtia & humilitas fecerunt, ut ante eum Pontificatum tenerent Linus & Cletus. In mare Clementem cum anchora juſſit projici Trajanus; ſed ad littus projectum eſt corpus ipſius, quo loco fons miraculoſus ſcaturire cœpit.

De Pontificibus ſecundi ſæculi.

SANCTUS ANACLETUS, An. Chriſti 104. Græcus natione, Athenienſis ſcilicet, ſedit Annis 9. menſibus 2. diebus 10. multa edidit decreta; præſertim, ne barbam & capillos longiores haberent Clerici; ne conſecrarentur Epiſcopi ſine tribus Coepiſcopis; & nè Clerici accuſarentur, præter quàm ab idoneis & probatiſſimis viris.

S. EVARISTUS natione Græcus, ex patre Judæo, nomine Juda de civitate Bethleem ſedit Annis 9. menſibus 10. diebus 2. titulos Romæ diviſit Preſbyteris: ordinavit ut ſeptem Diaconi adeſſent prædicanti Epiſcopo, ſtatuitque nè populus in accuſatione Epiſcoporum admitteretur.

S. ALEXANDER Romanus ſedit An. 10. menſ. 7. diebus 2. Ordinavit, ut in Miſſa ante conſecrationem diceretur, *Qui pridie quam pateretur*, &c. Modum faciendi aquam benedictam docuit, voluitque illam in domibus privatis reſervari ad expellendos Dæmonas, & malas cogitationes repellendas. Mixtionem aquæ cum vino in ſacrificio Miſſæ inſtituit, panemque azimum admitti tantùm debere.

S. Sixtus Romanus ſedit An. 10. menſ. 3. diebus 2. Prohibuit laïcis & fœminis, nè vaſa ſacra tangerent; decrevitque ut in Miſſa diceretur, *Sanctus*, *Sanctus*, *Sanctus*, &c.

S. Telesphorus Græcus Anachoreta factus Pontifex, ſedit An. 11. menſ. 3. diebus 22. Renovavit obſervationem Quadrageſimæ temporibus Apoſtolorum inſtitutæ, quæ penè extincta fuerat causâ perſecutionum in Eccleſiam graſſantium. Permiſit celebrationem Miſſæ mediâ nocte Nativitatis Domini; aliis verò temporibus celebrationem Miſſarum prohibuit ante nonam, qua hora Chriſtus mortuus eſt, & Spiritus S. deſcendit ſuper Apoſtolos.

S. Hyginus Græcus civis Athenienſis filius, ſedit An. 4. menſ. 3. diebus 4. patrinum & matrinam voluit adeſſe, dum baptiſmus fieret.

S. Pius Italus ex Aquileia, ſedit An. 9. ex Euſebio & aliis, 10. menſ. & diebus 4. Familiariter converſabatur cum Hermete, qui illi libellum Paſtorale nominatum dedicavit; in quo refert, quod Angelus Domini illi præceperit, cum veniret ad eum in habitu Paſtoris, ut Paſcha die Dominica poſt Lunam Martii celebraretur.

S. Anicetus Syrus, ſedit An. 4. juxta Platinam, menſ. 4. diebus 3. Confirmavit, quòd Clerici barbam & capillos non nutrirent; ſed Caput deſuper in modum ſphæræ raderent, ut Laïcis eſſent exemplo pudicitiæ & honeſtatis.

S. Soter natione Campanus ex Fundis, ſe-

dit An. 9. menſibus 3. dieb. 21. Statuit ut fæminæ etiam Deo ſacratæ vaſa ſacra non tangerent; ut ſacrificans ſecum ſaltem unum Sacerdotem ſibi coadjutorem haberet; ut nullus poſt cibum aut potum etiam minimum ſacrificaret; ut nullus ſe abſtineret ab Euchariſtiæ ſuſceptione die Jovis in Cœna Domini.

S. Eleutherius natione Græcus, ſedit annis 15. menſ. 3. diebus 2. Epiſtolam ad Provincias Galliæ ſcripſit, in quâ edocet nullas eſcas eſſe vitandas, quia univerſas tribuit Dominus in cibos fidelium.

S. Victor ex Africa, ſedit An. 10. menſ. 3. diebus 10. Sub eo multa Concilia de tempore Paſchatis celebrandi congregata ſunt, in quibus fuit definitum, hoc feſtum celebrari debere Dominica ſequente quartam decimam lunam Martii.

De Pontificibus teriij Seculi.

S. Zephirinus Romanus, mortuo Victore, qui Pontificatum inchoavit anno 194. & deceſſit An. 204. ſedit an. 18. menſ. 7. diebus 10. Sanguinem Chriſti in vaſe vitreo conſecrandum voluit, quod poſtea abrogatum fuit & determinatum ſola vaſa aurea, argentea, vel ſtannea ad hoc eſſe apta.

S. Calixtus Romanus ſedit An. 5. vel 6. menſ. 10. & totidem diebus. Præcepit jejunium quatuor temporum, quod ex traditione Apoſtolica jejunabatur; voluitque in illis fieri ordinationes, quæ fiebant ſemel tantùm in anno, menſe Decembri ſcilicet,

S. Urbanus Romanus ſedit An. 4. aut 6. menſ. 10. diebus 12. ex Platina. Multos hic convertit ad fidem, inter quos illuſtriores fuerunt Tiburtius & Valerianus ſponſus S. Ceciliæ.

S. Pontianus Romanus ſedit An. 9. menſ. 5. diebus 2. In Sardiniam inſulam relegatus à Maximino, ibi poſteà mactatus eſt.

S. Antherus ex Græcia Pontificatum tenuit; ſed quot annis ſederit, planè incertum eſt: Platina aſſerente, ipſum ſediſſe An. 11. menſe uno, diebus 12. & Galtero dicente, intra menſem primum ſui Pontificatûs martyrio coronatum fuiſſe; eo quòd notarios inſtituerit, qui geſta Martyrum deſcriberent. Declaravit Epiſcopum de Diœceſi in Diœceſim tranſire poſſe, ſed ſola neceſſitatis, non utilitatis propriæ cauſa.

S. Fabianus Romanus ſedit An. 14. menſ. 11. dieb. 11. Dum ageretur de Pontificis electione, columba ſuper illum apparuit, qui ſuæ electionis fuit cauſa. Privatum hæreticum excommunicavit, & ſanctum Chriſma ſingulis annis confici voluit die Jovis ſancta.

S. Cornelius ſedit An. 2. menſ. 2. dieb. 3. Sub eo primum ſchiſma advenit; cùm enim Novatianus Romanus vidiſſet Cornelium ad ſedem Petri promotum eſſe, ex ea ipſum dejicere voluit, & clandeſtina trium Epiſcoporum electione ſe intruſit in Pontificatum, operâ Novatiani, qui Romam acceſſerat, ut Eccleſiam perturbaret; unde multa crimina contra Cornelium adinvenit, ut ab eo Epiſcopi alienarentur. Hoc tempore duæ contrariæ hære-

ſes obortæ ſunt; Novatianus nullum admitti volebat in Eccleſiam, qui anteà à fide defeciſſet, quâcumque pœnitentiâ præmiſsâ: Feliciſſimus verò prætendebat, etiam ante pœnitentiam factam, omnes illicò admitti debere.

S. Lucius Romanus ſedit An. 3. menſ. 3. dieb. 3. Præcepit, ut duo Preſbyteri & tres Diaconi in omni loco & tempore Epiſcopum comitarentur, propter teſtimonium probatæ vitæ, & ad vitandas hæreticorum impoſturas.

S. Stephanus I. Romanus ſedit An. 7. menſ. 5. dieb. 2. Decrevit hæreticos non eſſe rebaptiſandos: ad templum Martis ductus, templum oratione ſubverti fecit fulgure & tempeſtate; poſteà verò ſacrificans inventus decollatus eſt.

S. Sixtus II. Græcus ſedit An. 2. menſ. 10. dieb. 23. Ex Athenis in Græcia erat oriundus. Martyrii palma coronatus eſt, & tertia die poſt ipſius mortem eius Diaconus Laurentius martyrium ſubiit.

S. Dionisius ex Monacho Papa factus regnavit An. 6. menſ. 2. dieb. 4. Preſbyteris Eccleſias diviſit, Parochiaſque conſtituit & Diœceſes.

S. Felix Romanus ſedit An. 4. menſ. 3. dieb. 5 Ordinavit, ut in ſacro loco ſemper ſacrificaretur, niſi gravi inſtante neceſſitate.

S. Eutichianus Tuſcus, ſedit An. 8. & juxta alios uno tantùm, uno die, & uno menſe. Propriâ manu 342. Martyres ſepelivit, ordinavitque benedictionem fructuum, & ſpe-

cialiter racemorum, in condemnationem Manichæorum, qui eos ex malo principio ortos prædicabant.

S. Caivs Dalmata ſedit An.11.menſ. 4. dieb. 12. Hic diſtinxit ordines per gradus, incipiendo ab Oſtiariatu uſque ad Epiſcopatum; prohibuitque nè quis ad Epiſcopatum aſcenderet, niſi antea his omnibus inſigniretur.

S. Marcellinvs Romanus ſedit An. 9. Menſ. 2. dieb. 16. à Diocletiano coactus idolis ſacrificare, tanto commotus poſtea dolore fuit, ut in Concilio Sinueſſano cinere conſperſus & cilicio circumvolutus, condignam à Patribus pœnitentiam petierit; ipſum tamen renuit Concilium condemnare. Ipſe poſtea Diocletianum audacter acceſſit, objiciens illi ſua crimina; unde ab illo ad mortem damnatus fuit.

De Summis Pontificibus quarti ſæculi.

Sanctus Marcellus Romanus ſedit An. 5, menſ. 6. dieb. 21. anno ſcilicet Chriſti 304. Hujus ſuaſione Lucina ſancta mulier Romana viginti quinque titulares erexit Eccleſias; quod audiens Maxentius Imp. Lucinam relegavit in exilium, Marcellum verò ad mortem damnavit.

S. Eusebivs Græcus ſedit 6. An. uno menſe, & 13. dieb. Sub eo Crux Chriſti inventa eſt, & feſtum de eius Inventione inſtitutum.

S. Melchiades Afer ſedit an. 4. menſ. 7.

dieb. 9. juſſu Maximiani martyrio addictus fuit.

Hic notandum eſt, omnes præcedentes Pontifices cum iſto qui fuit vigeſimus tertius ſubiiſſe martyrium; poſtea verò Eccleſiæ perſecutio ceſſavit poſt mortem Diocletiani & Maximiani, quibus ſucceſſit Conſtantinus, primus Imperator Chriſtianus.

S. Sylvester Romanus ſedit An. 23. menſ. 10. dieb. 11. Fugit aliquo tempore in montem Soractem Imperatoris adhuc Pagani perſecutionem fugiens; ex quo rediens poſtea baptiſavit Conſtantinum, & ejus authoritate Concilium indixit Niceæ Bithiniæ; in quo Arius, Photinus, & Sabellius damnati fuerunt.

S. Marcus Romanus, quem alii dicunt ſediſſe uno tantùm anno, & alii duobus, menſ. 8. dieb. 20. ordinavit, non quòd Epiſcopus Oſtienſis conſecraret Pontifices, hoc enim multò antiquius erat; ſed ut pallio inſigniretur; pallium verò maximæ authoritatis ſignum erat, ſoli Summo Pontifici proprium, ſed ipſum pro libito confert, maxime Archiepiſcopis. Statuit etiam Symbolum Concilii Nicæni poſt Evangelium decantandum eſſe in Miſis ſolemnioribus.

S. Julius Romanus ſedit An. 15. menſ. 2. dieb. 6. aut 10. Celebrari fecit Romæ Concilium 116. Epiſcoporum contra Arium & ejus diſcipulos, qui non obſtante Concilii Nicæni damnatione Athanaſium relegaverant; fulti authoritate Conſtantii Imper. Ariani.

S. Liberius Romanus ſedit An. 6. menſ. 3. dieb. 4. ex Platina, ſub Conſtantio Conſtantini

filio, à quo ejectus eſt in exilium, eo quòd hæreſi Arianæ ſubſcribere nollet; quo durante exilio, Sacerdotes elegerunt Felicem, qui damnavit Urſatium & Valentem Arianos Presbyteros: ſed de hoc alibi ſufficienter dictum eſt.

S. Felix II. Romanus ſedit vivente Liberio An. 1. menſ. 3. dieb. 3. Poſtquam infregit omne commercium cum Arianis, ab illis occiſus eſt. Videantur quæ diximus agendo de ſummo Pontifice.

S. Damasus Luſitanus ſedit An. 19. menſ. 3. dieb. 11. Ordinavit ut decantarentur Pſalmi in Eccleſia cum *Gloria Patri* in ſingulorum fine. Hujus tempore aliqua Schiſmatis ſpecies oborta eſt; nam Urſinus ſeu Urſicinus voluit fieri Pontifex, collectâ ſeditioſorum turbâ; unde, alterutrum defendentibus populis, humano ſanguine multa loca, etiam ſacra, repleta fuerunt; nihilominus tamen ejectus eſt Urſinus, & Damaſus remanſit, qui primus verſioni Hieronymi dedit authoritatem, cùm antea ſolâ Septuaginta Interpretum verſio in pretio eſſet.

S. Syricius Romanus ſedit An. 15. menſ. 11. dieb. 25. Hujus tempore extitit D. Hilarius Pictavienſis Epiſcopus, qui 12. libros adverſus Arianos conſcripſit. Statuit Syricius, ut baptiſmus non celebraretur, niſi in Paſchate & Pentecoſte.

S. Anastasius Romanus ſedit An. 3. dieb. 10. Condemnavit errores Origenis; Statuit quòd aſſiſtentes Miſſæ ſtarent dum legeretur Evangelium; Prohibuitque nè extranei admitterentur ad ordines propter Manichæos, qui ſuos

gliam, ubi ſe receperat Pelagius, miſit D. Germanum Altiſſiodorenſem, D. Lupum Trecenſem, & D. Severum Trevirenſem, ut huic hæretico reſiſterent.

S. Sixtus III. Romanus ſedit An. 8. dieb. 19. Accuſatus fuit ab Anicio Baſſo; cujus accuſationis judicium devolvit ſponte ad Concilium, à quo mox iuſtificatus fuit, & Baſſus condemnatus.

S. Leo Tuſcus ſedit An. 21. uno menſe & dieb. 13. Doctrina & Virtute eximius fuit, & ob hoc Magnus cognominatus. Ejus tempore contra Eutichetem congregatum eſt Concilium Calcedonenſe, in quo duæ in Chriſto naturæ proclamatæ ſunt, & Manichæorum libri combuſti. Eccleſiam ab hæreticis penè diſcerptam reſtituit; reverentiam Sanctorum imaginibus decrevit ſub Anathemate; ſecretæque Miſſæ addidit hæc verba, *ſanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam.*

S. Hilarius Sardus ſedit An. 6. menſ. 3. dieb. 10. Tres univerſales Synodos Nicænam, Epheſinam & Calcedonenſem confirmavit; Eutichem damnavit & Neſtorium; Principatum Sanctæ Eccleſiæ Romanæ approbavit; coegitque Anthemium Imperatorem, ut impediret conventicula, quæ Romæ Manichæi congregare prætendebant.

S. Simplicius Tiburtinus ſedit An. 15. menſe uno, dieb. 7. Romam in quinque Eccleſias diſtribuit, ſcilicet D. Petri, D. Pauli, D. Laurentii, D. Joannis Laterani & S. Mariæ majoris. Primatum Eccleſiæ Romanæ confirmavit.

De Pontificibus ſexti ſaculi.

SANCTUS HORMISDA Campanus An. Chr. 514. ſedit An. 9. dieb. 18. Regibus fuit charus, hæreticis exoſus & in Eccleſiam magnificus. Præcepit Joanni Epiſc. Conſtantinop. ut ab hæreſi Eutichianorum deſiſteret; quòd facere recuſavit Joannes; quia ipſi prorsùs favebat Anaſtaſius Imperator, qui ob hoc fulmine percuſſus interiit.

S. JOANNES Tuſcus ſedit An. 2. menſ. 8. dieb. 8. Ex omni parte expellebat Arianos, quorum Eccleſias veris Chriſtianis reſtituebat; quod ægrè ferens Theodoricus Rex Italorum, coegit Joannem adire Imperatorem Juſtinum Conſtantinopoli ſedentem; miſitque cum eo duos oratores, qui ſuaderent Imperatori reſtitutionem Eccleſiarum quæ ablatæ fuerant Arianis, quod facere recuſavit Imperator; unde rediens Pontifex in carcerem conjicitur apud Ravennam juſſu Theodorici, ubi fame & fœtore interiit.

S. FELIX IV. Samnius ſedit An. 4. menſ. 2. dieb. 13. Per ſpatium 58. dierum dilata fuit ejus confirmatio, quia tyrannicè illius nominationem uſurpaverat Rex Theodoricus.

BONIFACIUS II. Romanus ſedit An. 2. diebus 2. & Ordinatus eſt cum Dioſcoro; unde ex diviſione Cleri ſchiſma fuit inter utrumque per ſpatium 29. dierum; quo tempore mortuus eſt Dioſcorus, & quievit ſeditio.

JOANNES II. ſedit An. 2. menſ. 4. dieb. 6. Excommunicavit Contumelioſum Epiſco-

pum in Gallia, & ejus diœceſim D. Cæſario Arelatenſi Epiſcopo commendavit. Anathemate etiam percuſſit Antonium Conſtantinopolitanum Fpiſcopum, hæreſim Arii profitentem.

S. Agapetus ſedit menſ. 11. & 20. diebus. Ipſum miſit Theodatus Gothorum Rex ad Imperatorem Iuſtianianum, ut cum illo reconciliaretur Rex, qui juſſerat in exilium mitti Amalaſunthem Atalantis Regis matrem; iuſſiſſetque illam occidi: Hoc facile impetravit ab Imperatore Pontifex, ſicut & reſipiſcentium ſuam ab hæreſi Eutichetis.

S. Silverius Campanus ſedit uno An. menſ. 5. & diebus 12. Legitimo matrimonio ex Hormiſda ante ordinationem procreatus, in ſedem intruſus fuit authoritate Theodati Regis; & ob hoc à Clero Romano reprobatus, demum tamen approbatus fuit ad vitandum ſchiſma.

Vigilius Romanus ſedit An. 17. menſ. 6. dieb. 26. Factione Theodoræ Imperatricis hæreticæ ad ſedem evectus eſt, vivente Silverii à quo excommunicatus fuit; ſed poſt mortem Vigilii à Clero Romano legitimè creatus eſt Pontifex, cùm vitam omnino immutaſſet; & poſtquam ad Pontificatum pervenit, fortiter ſe oppoſuit hæreticis, non obſtantibus comminationibus Bellifarii & Theodoræ.

Pelagius Rom. ſedit An. 11. menſ. 10. dieb. 18. Ordinavit quòd hæretici & Schiſmatici à ſæcularibus judicibus condemnari poſſent.

Joannes III. Romanus ſedit An. 12. menſ.

11. dieb. 26. Sanctorum cæmeteria reparavit: Ædem Apoſtolorum Jacobi & Philippi à vigilio inchoatam abſolvit.

Benedictus Rom. ſedit An. 4. menſ. 1. dieb. 26. Poſt decem menſes ſedis vacantis bellorum cauſa promotus eſt, & deìnde dolore moritur, videns Longobardos Italiam cum Roma invaſiſſe

Pelagius II. Rom. ſedit An. 10. menſ. 2. dieb 10. Sine approbatione Imperatoris, quæ neceſſaria pro tunc habebatur, creatus fuit; unde poſtea miſit Conſtantinopolim S. Gregorium, quaſi ut veniam peteret, & ipſius electionem illicò ratam habuit Imperator.

S. Gregorius Magnus Rom. Ex ſæculari factus Monachus, ex Cardinali fit Pontifex cum ſummo gaudio populi & Cleri eligentis; conſecratus tamen non fuit, niſi poſt ſex menſes, dum advenit confirrmatio Imperat. Hæreticos fortiter expugnavit; honorem voluit deferri quatuor primis Conciliis ut Evangelio; & ſuperbiam repreſſit Joannis Conſtantinop. qui ſe Oecumenicum Epiſcopum ſeu Univerſalem vocabat; ubi ipſe Gregorius nominari voluit Servus ſervorum Dei. Regnavit An. 13. menſ. 6. dieb. 10.

De Pontificibus ſeptimi ſæculi.

POst D. Gregorium, qui promotus fuit An. 594. creatus fuit Pontifex Sabinianus Tuſcus An. 604. Iſte ſedit An. 1. menſ. 11. dieb. 26. Tantam invidiam conceperat in D. Gregorium, ut libros ipſius incendio voluerit deſtinare.

BONIFACIUS III. Rom. poſt vacantiam unius ferè Anni, aſcendit Sedem Apoſtol. quanto verò tempore ſederit, controvertuntur Doctores. Platina tenente, ipſum regnaſſe menſ. 9. aliis aliter ſuſtinentibus. A Phoca Imperat. obtinuit, quod ſedes Romana prima omnium diceretur, quem titulum uſurpaverat Conſtantinopolita, malis Imperatoribus ſuſtinentibus, eò loco primam ſedem eſſe debere, ubi erat caput Imperii.

S. BONIFACIUS IV. ex urbe Valeria apud Manſos natus, ſedit An. 6. menſ. 8. dieb. 13. Obtinuit à Phoca templum, Pantheon anteà vocatum, quòd mutavit in Eccleſiam B. Mariæ & omnium Martyrum.

S. DEUSDEDIT ſeu Theodatus Rom. ſedit An. 3. dieb. 23. Fuit vir tantæ virtutis, ut leproſum deoſculando, ipſum ſanaverit.

BONIFACIUS V. Neapolitanus, qui Anno quinto ſui Pontificatus mortuus eſt, ad Eccleſias confugientes immunitate donavit. Sub illius Pontificatu Mahumetus Arabs ex patre pagano & matre Judæa magnum incendium excitavit in Chriſtianos.

HONORIUS Campanus ſedit An. 12. menſ. 11. dieb. 17. Fortunatum Patriarcham hæreticum expulit cui Primogenitum ſubſtituit, Baſilicam D. Petri reparavit, eamquæ ex ære cooperire fecit.

SEVERINUS Rom. ſedit menſ. 11. & dieb. aliquot. Ab Exarcha Italiæ confirmatus fuit; populi enim & Cleri electio rata non habebatur, niſi accederet confirmatio Imperat. aut Exarcharum.

JOANNES IV. Dalmata ſedit An. 1. menſ. 9. dieb. 11. Romæ Concilium coegit in quo damnata fuit expoſitio, quam Sergius hæreticus Epiſc. Conſtantinop. publicare faciebat ſub Imperatoris nomine.

THEODORUS Græcus ſedit An. 6. menſ. 5. dieb. 18. Ad eum inter fluctus Eccleſiæ, Orientales Epiſtolas Synodales miſerunt, quibus ipſum Patrem Patrum & Papam univerſalem nominabant.

S. MARTINUS Tuſcus ſedit An. 6. menſ. 1. dieb. 26. A Conſtantio Imperat. requiſitus ut ſubſcriberet edicto cuidam faventi Monothelitis, hoc fortiter recuſavit; imò congregavit Romæ 110. Epiſcopos, & cum illis damnavit Theodorum, Tyrum, Sergium, Pyrrum, & Paulum Monothelitas. Hoc audiens Imperator Romam miſit ducem Olimpium, ut ex parte Imperatoris cogeret Papam ad ſubſcriptionem edicti, vel illum carceri manciparet, ad hoc ut, durante ejus captivitate, alii prælati reciperent juſſa principis. Cùm autem non potuiſſet Olimpius ſeparare caput à membris, juſſit alteri, ut vi Martinum trucidaret, ab illo S. Euchariſtiam recipiendo in templo B. Mariæ ad præſepe; quòd exequi non valuit ob ſubitam excæcationem. Poſteà tamen ductus eſt Conſtantinopolim, vbi exilio, fame, & ærumnis conſummatus martyrium finivit.

S. EVGENIUS I. Rom. ſedit An. 2. menſ. 9. dieb. 24. Hic fuit benignitate illuſtris, ſed pietate illuſtrior.

S. VITALIANUS Signienſis in Campania ſedit An. 14. menſ. 6. Sub eo Conſtantinopolim acceſ-

ſit, inſcio marito, Ceſarea Perſarum regina cum aliquo numero Chriſtianorum, ubi baptiſata fuit, & ad maritum redire recuſavit; niſi anteà Chriſtianus fieret; unde uxorem imitando ad eumdem locum acceſſit cum ingenti Primatum copia, ubi omnes baptiſati ſunt; ſicque Perſarum regnum fidem recepit.

Adeòdatus Rom. ſedit An. 4. menſ. 2. dieb. 5. ex monacho Papa factus. Multum ampliavit Monaſterium D. Hieronimi in quo educatus fuerat. Omnibus propter manſuetudinem charus erat.

Donus ſeu Domnus vel Domnion Rom. ſedit uno An. 5. menſ. 10. dieb. Sub illo convocata fuit Synodus Conſtantinopolitana ſub Agathone cœpta, finita verò ſub Leone II. Doctrina & ſanctitate Eccleſiam Ravennatum à longo tempore ſegregatam à Romána, ad unionem reduxit.

S. Agatho monachus ex Sicilia, ſedit 2. An. 6. menſ. 15. dieb. Inchoavit, ut diximus, Concilium Conſtantinopolitanum contra Monothelitas. Virtute tanta donatus fuit, ut Leproſum ſanaverit oſculo.

S. Leo junior ſeu Secundus, Siculus, menſibus decem ſedit. Condemnavit in Concilio Conſtantinop. quod abſolvit, cum Cyro, Sergio Pyrro, Paulo, & aliis, Macharium, Stephanum, Polichronium, &c qui ab hæreſi recedere nolentes in diverſa Monaſteria retruſi ſunt.

S. Benedictus II. Rom. ſedit menſ. 10. dieb. 12. Illi Conſtantinus Imp. decretum miſit, ut quem Clerus & Populus elegiſſent, illicò haberetur in Pontificem, nulla expectatâ authoritate

authoritate Imperatoris aut Exarchæ quæ requirebatur anteà.

JOANNES V. Antiochenus in Syria, ſedit An. uno, tempore quo mortuus eſt Conſtantinus.

CONON ex Thracia, ſedit An. 11. menſ. 3. Illo mortuo Paſchalis Archipreſbyter & Papæ Theſaurarius copioſam pecuniæ ſummam dedit Platinæ Exarchæ, ut eligeretur in Pontificem; quod tamen non fecit Platina, licet argentum receperit.

S. SERGIUS Antioch. ſedit An. 13. menſ. 8. dieb. 24. Hic cùm eſſet aliqua turpitudine accuſatus, miraculosè juſtificatus fuit voce infantuli ipſum innocentem dicentis. Cum ante ipſius electionem Populus & Clerus maxime diviſi eſſent, unâ parte poſtulante Paſchalem & aliâ Theodorum, omnes convenerunt, ut utroque excluſo eligeretur Sergius ad vitandum ſchiſma.

De Pontificibus octavi ſæculi.

JOANNES VI. Græcus, Anno 701. ſucceſſit S. Sergio qui electus fuerat An. 687. Hic ſedit An, 3. menſ. 3. Ejus tempore vixit Beda, ob ſanctitatem & modeſtiam dictus Venerabilis.

JOANNES VII. Græcus, ſedit An. 2. menſ. 7. diebus 17. Hic creatus eſt eo tempore, quo Juſtinianus recuperavit imperium, ex quo expulſus fuerat à Tiberio & Leontio.

SISINNIUS Syrus, viginti tantùm vixit diebus; ita podagrâ & chiragrâ laboravit, ut neque

pedibus, neque manibus uteretur; ipſi tamen ſemper adfuit patientia incredibilis.

CONSTANTINUS Syrus ſedit An. 7. dieb. 20. Statuit quòd ſanctorum Patrum imagines, quæ antea ablatæ fuerant è templo S. Sophiæ, collocarentur in porticu D. Petri; & quòd nomina Imperatorum Hæreticorum in inſtrumentis publicis non inſcriberentur.

S. GREGORIUS II. Rom. ſedit 16. An. 9. menſ. 9. dieb. Hic miſit ad Germanos Bonifacium Epiſcopum qui illos ad fidem convertit: reſtitit fortiter Imperat. Leoni Iſaurico, qui Iconomachus nominatus fuit; & ſub ejus Pontificatu Carolus Martellus Palatii Magiſter in Gallia dimicavit contra Sarracenos prope urbem Turones, quorum trecenta ſeptuaginta quinque millia occiſa ſunt, ubi ex parte Francorum vix mille & centum remanſerunt in prælio.

S GREGORIUS III. Syrus natione, ſedit An. 10. menſ. 3. dieb. 24. Hic præcepit in quadam Synodo, ne inter conſanguineos contraherentur matrimonia, qualiter nunc in jure cautum eſt.

S. ZACHARIAS Græcus, ſedit An. 10. menſ. 3. dieb. 14. Totam Italiam, quam bellorum commotione turbatam invenerat, pacavit. Longobardos Ducem Spolet iperſequentes ſua modeſtia & humilitate ſedavit, Regnumque Galliæ devolvit Pipino propter auxilia quæ præbuerat Martellus Eccleſiæ.

STEPAHNUS II. Rom. tertio vel quarto die ſui Pontificatus è vivis diſceſſit; unde ab aliquibus in Pontificum Rom. ſerie dimittitur.

STEPHANUS III. Rom. ſedit An. 5. menſe uno vel circiter. Occaſione Longobardorum Italiam perſequentium Galliam acceſſit, ubi Pipini duos baptiſavit filios, Carolum & Carolomannum.

S. PAULUS Rom. frater Stephani II. ſedem tenuit An. 10. menſe uno. Nocte qualibet cum familiaribus ſuis cubicula ægrotantium & pauperum viſitabat, ſicut & carceres, cohortans unumquemque verbis & eleemoſinis, ut paupertatem, morbos & captivitatem patienter ſuſtinerent.

STEPHANUS IV. Siculus, quem alii vocant Tertium ratione prædictâ loquendo de Stephano II. ſedit An. 4. menſ. 5. dieb. 24 Mortuo Paulo, Conſtantinus creatus fuit Papa illegitimè, & conſecratus ab Epiſcopo Præneſtino, cujus manus aridæ manſerunt illicò, quòd indignũ conſecraviſſet Ipſo Conſtantino Pontificatu ſpoliato, electus eſt Stephanus IV.

ADRIANUS Rom. ſedit An. 23. menſ. 10. dieb. 17. Deſiderio rege Longobardorum Italiam invadente, & territorium Eccleſiaſticum ac Romam vi & armis occupare tentante, Carolus Magnus in favorem Adriani exercitum paravit, acceſſit Italiam, Deſideriumque fugavit omnino. Hujus Pontificis tempore celebratum eſt Concilium II. Nicænum contra Iconomachos.

LEO III. Rom. ſedit An. 20. menſ. 5. dieb. 17. Maximè vexatus fuit à Romanis, qui ipſum, licet verè pium & ſanctum, Pontificatu ſpoliaverunt & conjecerunt in carcerem cathenis ferreis oneratum: Cùm exiſſet autem

è carcere induſtriâ Albini cubicularii ſui, Carolum Magnum adivit, qui ipſi reſtituit Papatum; poſtea verò Papa Carolum Magnum coronavit Imperatorem, à quo tempore devolutum eſt imperium ad Germanos.

De Pontificibus noni ſæculi.

STEPHANUS V. Rom. ſucceſſit Leoni III. An. 816. & ſedit menſ. 7. dieb. 3. Hic Galliam accedens; benigniſſimè ab Imperat. Ludovico I. acceptus fuit; quippe qui ter ſe coram illo toto corpore proſtravit, dicens, *Benedictus qui venit in nomine Domini*, cui reſpondit Pontifex, *Benedictus Dominus, qui oculis noſtris alterum Davidem conceſſit*: Poſtea ipſum coronavit Pontifex Imperatorem.

PASCHALIS Romanus Monachus, virtute plenus & ſcientia, ſedit An. 7. menſ. 3. dieb. 17. ſumma populi acclamatione, ſed cum reſiſtentia propria creatus eſt.

EUGENIUS I. Rom. ſedit An. 3. menſ. 2. dieb. 23. Cùm ad Ludovicum Galliæ Regem & Imperatorem Germaniæ miſiſſet legatos Michael Imp. Conſtantinop. Concilium petens ut examinaretur, an reſtituendæ eſſent imagines, nec nè, prædictos Legatos miſit Romam Ludovicus ad Eugenium, cujus intererat.

VALENTINUS Rom. vir ſanctitate plenus, vixit tantùm per 40. dies. Poſt ipſum electus eſt

GREGORIUS IV. Rom. qui ſedit per Annos 16. Sedem occupare noluit, niſi anteà ab Im-

perat. Ludovico confirmatus eſſet. Feſtum omnium Sanctorum inſtante Imper. Ludovico inſtituit.

SERGIUS II. Rom. Annis 3. ſedit. Sergius iſte fuit primus cujus nomen mutatum fuit in Pontificali conſecratione.

S. LEO IV. Rom. ſedit An. 8. menſ. 3. dieb. 6. Ipſius tempore Baſiliſcus veneno territorium Romanum inficiebat, qui ſubitò mortuus eſt, accedente cum proceſſione ſolemni Pontifice Imaginem B. Mariæ Virginis deferente. Hoc accidit ſecundum Galterum Aſſumptionis die, & juxta Platinam die 8. poſt hoc feſtum; unde octavam Aſſumptionis inſtituit Leo. Hîc dicunt hæretici Joannem Papiſſam, natam in inſula Moguntina apud Anglos ſediſſe, quod purum eſſe commentum alibi probavimus.

BENEDICTUS III. Rom. ſedit An. 2. menſ. 6. dieb. 9. Hic pontificalibus ornamentis ſpoliatus fuit, & graviter verberatus Antipapæ Anaſtaſii imperio.

NICOLAUS cognomento Magnus, natione Romanus, ſedit An. 7. menſ. 9. dieb. 13. Hic in cavernis & antris abſconditus delituit nè in Pontificem eligeretur.

ADRIANUS II. Romanus ſedit 5. An. 9. menſ. 12. diebus. Sub ipſius Pontificatu Synodus Conſtantinopolitana decrevit Photinum eſſe è ſede expellendum & Ignatium reſtituendum.

JOANNES VIII. Rom. ſedit An. 10. dieb. 2. Tres Reges Galliæ, Imperatores conſecravit, Carolum Calvum, Ludovicum II. & Carolum III.

Martinus I. Gallus, quem alii vocant II. ſedit An. 1. menſ. 5.

Adrianus III. Rom. ſedit An. 1. 2. vel. 3. menſ. Hic prohibuit nè in electione Pontificum expectaretur Imperatorum confirmatio, ut tota eligendi libertas apud Populum & Clerum maneret.

Stephanus VI. ab aliis V. vocatus, Rom. ſedit 6. An. 11. dieb. Hujus tempore Carolus Groſſus nominatus Imperator & Rex Galliæ, è throno expulſus fuit a Primatibus ob nimiam ſtupiditatem mentis & corporis.

Formosus Rom. ſedit 5. An. 6. menſ. Hic alias ſuum Epiſcopatum Portuenſem reliquerat, ut in Galliam fugeret metu Joannis Papæ, qui eum Romam redire renuentem excommunicavit, poſteà verò à Martino revocatus, abſolutus eſt, in priſtina dignitate reſtitutus, & tandem Summus Pontifex creatus.

Stephanus VII. aut VI. Rom. ſedit An. 1. 3. menſ. Multi inter hunc & Formoſum interponunt Bonifacium Antipapam, ſub nomine Bonifacii V.

Romanus ex Tuſcia natus 3. vel 4. menſ. tantùm ſedit.

De Summis Pontificibus decimi ſæculi.

Theodorus II Rom. diebus tantùm 20. ſedit, & decreta ſeu ſtatuta Formoſi reſtituit.

Joannes IX. Monachus Rom. ſedit 2. An. dieb. 5. Concilium Ravennæ coegit, ubi abrogatum fuit quicquid à Stephano ſtatutum fuerat.

Benedictus IV. Rom. ſedit 3. An. & 4. menſ. Hujus tempore morum corruptio ubique communis erat, attamen hic Pontifex omni pollebat virtutum genere.

Leo V. Ardeatinus ſedit diebus 40. Hoc electo familiaris ejus nomine Chriſtophorus, vi & factionibus Papam detruſit in carcerem ipſiuſque ſedem uſurpavit, quam & occupavit 40. dierum ſpatio & totidem diebus.

Christophorus Rom. menſ. 7. ſedit; ſed quia pravis mediis Pontificatum obtinuerat, ſimilibus dejectus eſt, & in Monaſterium relegatus.

Sergius III. ſimiliter Rom. menſ. 7. An. menſ. 4. dieb. 16. Hic è Monaſterio Chriſtophorum egredi juſſit, non causâ libertatis illi dandæ; ſed ut illicò in carcerem conjiceretur.

Anastasius III. Rom, ſedit 2. An. & 2. menſ. Ipſi ſucceſſit

Laudo Sabinus qui ſedit 6. menſ. & dieb. 21. Hujus tempore Itali, Germani & Galli multa inter ſe bella inierunt, quia Formoſus Pontifex Imperium à Gallis ad alios tranſtulerat.

Joannes X. Ravennas, ſedit An. 13. menſ. 2. 3. dieb. Hic maximè in bellum propendebat, in quo à militibus Guidonis Comitis comprehenſus & in carcerem detruſus ſuffocatur. Uſurpavit pro tunc ſedem Joannes quidam, ex qua illicò ejectus eſt; unde Joanni X. canonicè ſucceſſit

Leo VI Rom. qui regnavit tantùm 7. menſ. & dieb. 15. Semper pacificare conatus eſt Populum Romanum multis factionibus agitatum

per ignorantiam & pravam gubernationem præcedentium Pontificum.

Stephanus VIII, Rom. ſedit An. 2. menſ. 1. dieb. 12.

Joannes XI. ſedit 4. An. 10. menſ. dieb. 15. Hujus tempore erupit fons ſanguineus prope Genüam, qui ſignum fuit futuræ calamitatis.

Leo VII. Rom. ſedit An. 3. 6. menſ. dieb. 10. cujus ſucceſſor fuit

Stephanus IX. Germanus. Hic ſedit 3. An. menſ. 4. dieb. 12. Ab initio Pontificatus tantam per ſecutionem ſuſtulit propter ſeditiones Romanorũ, quod ipſius memoria ære digna ſit.

Martinus III. Rom. ſedit 3. An. menſ. 6. dieb. 10. Ubi Pontificatum tenuit, illicò deſeruit bellum, ut ſe totum orationi daret.

Agapetus II. Rom. ſedit 9. An. 7. menſ. 10. dieb. Hujus tempore mortuus eſt Odo Abbas Cluniacenſis.

Joannes XII. Rom. ſedit An. 9. 3. menſ. dieb. 5. Corruptæ & pravæ vitæ fuit, de quo admonitus ab Imperatore Othone, fugit, in nemoribus delituit, & cùm non compareret, Clerus & Imperator in Pontificem elegerunt Leonem, qui dictus fuit VIII. licet Antipapa, unde, abſente Imperatore, Joannes reſtititur.

Benedictus V. Rom. ſedit 6. An, & 5. dieb. Hic creatus fuit ab amicis Joannis, & ſummè vexatus à Leone VIII. Imò Imperator Odo, qui præferebat Leonem Joanni, totam Romæ viciniam vaſtavit, Benedi-

ctum ejecit & Leonem reſtituit.

Joannes XIII. Rom. ſedit 6. An. menſ. 11. dieb. 5.

Domnus, vel Donus II. Rom. ſedit tribus tantùm menſibus; ipſique ſucceſſit

Benedictus VI. etiam Rom. qui ſedit An. 1. menſ. 3. In carcere ſtrangulatus fuit juſsû Bonifacij, qui tyrannicè ſedem invadens nominari voluit Bonifacius VII.

Benedictus VII. Rom. ſedit An. 10. menſ. 6. Hunc graviter perſecutus eſt Bonifacius, & ipſi ſucceſſit

Joannes XIV. Patavienſis Epiſcopus ſedit 3 & menſ. qui juſsû Bonifacii VII in carcere detruſus moritur. Hoc tempore idem Bonifacius ſedem adhuc tenuit 4. menſ. & ipſo è vivis ſublato ſucceſſit.

Joannes XV. Rom. qui ſedit 8. tantùm menſ. & poſteà mortuus eſt permiſſione divinâ, eò quòd Eccleſiam negligens, & Prælatos condemnans, Theſauris Eccleſiaſticis proximos ſuos carnales ditabat.

Joannes XVI. Rom. ſedit 10. An. 6. menſ. & 10. dieb. Hic à Baronio omittitur; ſed hoc loco annumeratur ob conformitatem cum aliis Annaliſtis.

Gregorius V. è Saxonia, ſedit 2. An. 6. menſ. & dieb. aliquot. Fuit creatus authoritate Imperatoris Othonis, cujus erat affinis.

Sylvester II. ex Aquitania in Galliâ natus, ſedem tenuit 4. An. menſ. 1. dieb. 10. Monachus erat ex Monaſterio S. Benedicti Floridi, prope civitatem Aurelianenſem. Inter hunc Pontificem & Gregorium V. aliqui numerant

Joannem XVII. Græcum, qui per 10. menſes ſedem uſurpaverat, à qua fuit expulſus per Imperatorem Othonem, qui illi oculos effodi juſſit.

De Summis Pontificibus undecimi ſæculi.

MORTUO Sylveſtro X. An. 1103. eodem anno ſucceſſit illi Joannes XVII. quem alii vocant XVIII. Hic ſedit ſpatio quatuor menſium & dierum viginti.

JOANNES XVIII. ſæpè nominatus XIX. etiam Rom. ſedit 4. An. & 4. menſ. nec fecit aliquid memoriâ dignum.

SERGIUS IV. Rom. ſedit An. 2. dieb. 15. Hic ante Pontificatum, & in Pontificatu ſanctiſſimæ vitæ fuit.

BENEDICTUS VIII. Tuſculanus, ſedit An. 11. menſ. 1. dieb. 14. Hujus tempore invaſerunt Turcæ urbem Jeruſalem Mortuo Imperatore Henrico, qui multùm Benedicto favebat: alium in Pontificatu admiſerunt Romani, nomine Gregorium, quo paulo-poſt ejectus eſt, & Benedictus eſt reſtitutus.

JOANNES XIX Tuſculanus, quem alii vocant XX. ſedit An. 11. menſ. 1. 9. dieb. Aliqui dicunt hunc fuiſſe Epiſcopum Portuenſem, dum creatus fuit Pontifex; alii verò nullo ordine ſacro initiatum aſſerunt.

BENEDICTUS IX. etiam Tuſculanus ſedem occupavit per diverſa intervalla 10. An. menſ. 4. & 9. dieb Hunc ejecerunt Romani tanquàm omnibus ingratum & nullius æſtimationis, ejuſque loco ſubſtituerunt Joannem Sabinæ Epiſco-

pum, ſub nomine Silveſtri III. ille poſteà reſtitutus eſt & Silveſter ejectus. Benedictus autem prævidens, quòd iterùm poſſet dejici, Pontificatu ceſſit, qui devolutus eſt Gregorio VI.

GREGORIVS VI. Rom. ſedit 2. An. 7. aut 8. menſ. Hic ab aliquibus dicitur Pontificatum emiſſe à Benedicto IX. unde Henricus II. Synodum celebrare fecit, in qua Benedictus qui vendiderat, Gregorius qui emerat, & Silveſter qui ſe intruſerat, condemnati ſunt, & ſedi renuntiare coacti.

CLEMENS II. Germanus è Saxonia, ſedit tantùm 1. An. vel circiter, & ſummè vexatus fuit à Benedicto IX. ſedem recuperare prætendente.

DAMASUS II. ex Bavaria, ſedem tenuit tantùm dieb. 23. quam vî & ſine conſenſu Cleri & populi Romani occupaverat.

S. LEO VIII. ex Germania ſedit An. 5. menſ. 1. dieb. 6. Primus condemnavit hæreſim Berengarii. Qui hunc vocant Leonem IX non attendunt, quod Leo VIII. quem collocant in præcedenti ſæculo, erat verè Antipapa.

VICTOR II. ex Suevia ſedit 2. An. menſ. 3. dieb. 14. Synodum coëgit Florentiæ, in qua multos Epiſcopos dignitate ſuâ privavit, causâ fornicationis & Symoniæ.

STEPHANUS X. Lotharingus ſedit 7. menſ. dieb. 8. Hunc aliqui vocant Stephanum IX. illi ſucceſſit non Benedictus X. Antipapa, ut volunt aliqui, ſed

NICOLAVS II. Sabaudus, qui ſedit An. 2. menſ. 6. Hic habito Concilio apud Lateranum, ſtatuit ut ſi quis pecuniâ aut gratiâ hu-

manâ, aut populari vel militari tumultu ſine canonica electione Cardinalium fuerit in ſede collocatus, is non Apoſtolicus, ſed Apoſtaticus dicatur.

Alexander II. Mediolanenſis ſedit An. 11. menſ. 6. dieb. 22. Aliqui cum Imperatore in Pontificem habere volebant Gilbertum Parmenſem, virum potentiſſimum: at Agnes Imperatoris uxor non alium voluit quàm Alexandrum anteà electum.

S. Gregorius VII. Tuſcus ſedit An. 12. menſ. 1. dieb. 3. Hic Henricum IV. Imperatorem qui multis injurijs Eccleſiam affecerat, omni regia adminiſtratione privavit, anathematizavit, nec eum abſolvi permiſit, donec depoſito ornatu regio in aſpera hyeme nudis pedibus ad Pontificem accedens, veniam peteret.

Victor III. Beneventanus ſedit An. 1. Anteà erat Abbas Montis Caſſini; & hunc dicunt aliqui fuiſſe necatum veneno in Calicem injecto operâ Henrici, cui non permittebat Pontifex ut Beneficia venderet argento.

Vrbanus II. Gallus ex Diœceſi Rhemenſi, ſedit An. 12. Hic Ciſtercienſium Ordinem ſuâ authoritate confirmavit: Ejus etiam tempore ortum duxerunt Carthuſiani.

Paschalis II. Tuſcus, ſedit 18. An. 6. menſ. 7. dieb. Hic latitans & nolens eligitur à Clero: Sub ejus tempore floruerunt D. Anſelmus & D. Bernardus.

De Summis Pontificibus duodecimi ſaculi.

GELASIVS II. Capuanus ſedit Ann. 1. dieb. 4. Româ fugit, ſe in Galliam ſubducens, ubi moritur in Monaſterio Cluniacenſi.

CALIXTUS II. Burgundus ſedit An. 5. menſ. 10. dieb. 12. Hic electus eſt in Monaſterio Cluniacenſi in quo obierat Gelaſius, & ubi multi Cardinales congregati erant; ſtatimque audivit ſe confirmari ab illis qui erant Romæ.

HONORIVS II. Bononienſis, Cluniacenſis Monachus, ſedit An. 2. menſ. 1. diebus 17. Sub eo floruit Hugo à S. Victore.

INNOCENTIVS II. Romanus, ſedit An. 14. menſ. 7. dieb. 13. Competitorem habuit, nempè Petrum Romanum, civem Romanum, Anacletum vocatum, quem Romani abſente Innocentio crearunt; & quem poſt dies aliquot Lotharius Imperator expulit, ut Innocentium reſtitueret. Sub hoc Pontifice congregatum eſt primum Concilium Lateranenſe ex mille Patribus compoſitum, contra Antipapas, pro recuperanda Terra Sancta, & propter alias rationes.

CÆLESTINUS II. Tuſcus ſedit menſ. 5. dieb. 13. Hic omnium conſensû creatus eſt Pontifex ſub Conrado Suevo Imperatore Germanorum.

LUCIUS II. Bononienſis, ſedit menſ. 11. dieb. 14.

EUGENIUS III. Piſanus, ſedit 8. An. 4. menſ.

20. dieb. Hunc induerat Monachum Clarevallenſem D. Bernardus, qui ad illum ſcripſit libros de Conſideratione.

Anastasius IV. Rom. ſedit An. 1. menſ. 4. dieb. 24. Hujus tempore florebat Richardus à S. Victore.

Adrianus IV. Anglus, ſedit An. 4. menſ. 10. Ipſum fecit Cardinalem Albanenſem Eugenius, & Legatum miſit in Norvegiam; ubi tam efficaciter hujus regni populos admonuit, ut fidem Chrſti ſuſceperint.

Alexander III. Senenſis, ſedit An. 21. dieb. 9. Sub hoc facta eſt ſeditio inter Guelphas & Gibelinos quæ totam penè Italiam ſubvertit. Guelphæ authoritatem Papæ tuebantur; Gibelini partes tenebant Imperatoris contrà Papam. Sub eo factum eſt Concilium Lateranenſe pro reformatione Eccleſiæ. Contra hunc tres Cardinales Octavium civem Romanum Papam fecerunt, & incœpit Schiſma quod per viginti annos duravit.

Lucius III. Lucgus ſedit An. 4. menſ. 2. dieb. 27. Ex urbe ejectus fuit, quia Conſulum nomen abolere nitebatur; Multa ſuæ urbi nativæ contulit privilegia. Ejus tempore vixit Petrus Comeſtor.

Urbanus III. Mediolanenſis, ſedit An. 1. menſ. 10. dieb. 25. quo tempore occupata à Saladino urbs Hieruſalem; Crux ſancta ablata, & plurimi Chriſtiani occiſi An. 1187.

Gregorius VIII. Beneventanus, ſedit menſ. 1. dieb. 27. qui ampliſſimam Epiſtolam ad omnes Principes Chriſtianos ſcripſit, ut ad recuperationem urbis Hieroſolymitanæ excita-

tur; ſed intereà moritur Piſis.

Clemens III. Rom. ſedit An. 3. menſ. 5. Hic omnes Principes urget, ut contrà Sarracenos inſurgant; & ad hoc conveniunt Imperator Federicus, Philippus Rex Galliæ, Richardus Rex Angliæ, Odo Dux Burgundiæ, Veneti, & alii cum multis Prælatis; hæc quæ omnia ſub Guillelmo Rege Siciliæ.

Cælestinus III. Rom. ſedit An. 6. menſ. 7. dieb. 11. qui nihil in ſua vita prætermiſit, quò terra Sancta recuperaretur.

Innocentius III. ex Anagnia, ſedit, An. 18. menſ. 7. dieb 13. Hujus tempore mota eſt hæreſis Albigenſium apud Tholoſam, quam, procurante Pontifice, B. Dominicus, adjuvante Comite Montisfortis mirâ celeritate compeſcuit. Sub eo celebratum eſt Concilium generale Lateranenſe IV. initio ſequentis ſæculi An. ſc. 1215.

De Summis Pontificibus tertii-decimi ſæculi.

Honorius III. Rom. qui ſedit 10. An. 8. menſ. primum locum tenuit inter hujus ſæculi Pontifices an. 1216. Hic Ordines BB. Dominici & Franciſci confirmavit, Fredericumque 2. anathemate notatum privavit Imperii dignitate.

Gregorius IX. ex Anagnia, ſedit An. 14. menſ. 4. dieb. 26. Hic retulit inter Sanctos B Dominicum, & B. Franciſcum.

Cælestinus IV. Mediolanenſis, ſedit tantùm dieb. 18. & ſedes vacavit poſteà uno & viginti menſ. quia plures Cardinales in carce-

te detinebat Fridericus Imperator.

INNOCENTIUS IV. Genuenſis ſedit An. 11. menſ. 6. dieb. 12. Hic ſtatuit ut Cardinales Galero rubeo uterentur ad honeſtandam eorum dignitatem; & veſte ejuſdem coloris, ut monerentur ſe ſemper debere eſſe paratos ad effuſionẽ ſanguinis pro Religione Chriſtiana. Sub eo volumen Decretalium editum eſt, & Concilium generale habitum Lugduni contra Fridericum; qui perſonaliter comparere renuens, authoritate totius Concilii Imperio & Regno Siciliæ privatus fuit.

ALEXANDER IV. ex Anagnia ſedit An. 6. menſ. 5. dieb. 13. Hic retulit in numerum SS. B. Claram virginem, libroſque Guillelmi à S. Amore contrà paupertatem conſcriptos condemnavit.

URBANUS IV. Trecenſis in Gallia, ſedit An. 3. dieb. 34. Feſtum Corporis Chriſti inſtituit.

CLEMENS IV. Narbonenſis, ſedit An. 3. dieb. 21. Hic erat in juribus famoſiſſimus. Mortuâ uxore factus eſt Epiſcopus, deindè Cardinalis, & tandem abſens electus eſt in Papam. Cum haberet duas filias ex uxore mortua, uni in Monaſterio collocatæ triginta tantùm libras dedit; alteri pro dote maritali, trecentas libras numeravit, ſub ea conditione ut nihil unquam peterent: Voluit ut ſuus nepos Clericus tres Præbendas habens ex illis unam tantùm retineret.

GREGORIUS II. Placentinus, ſedit 4. An 2. menſ. dieb. 10. Hic creatus eſt Pontifex dum eſſet in Aſia, exercitum Chriſtianorum ducens contrà Infideles. Sub eo celebratum eſt Con-

cilium II. univerſale Lugduni, cui ad fuerunt mille Patres pro recuperatione Terræ ſanctæ, & contra hæreſim Græcorum. In eo diffinitum eſt, Spiritum Sanctum procedere æternaliter ex Patre & Filio, non tanquàm ex duobus principiis, ſed tanquam ex uno; nec duabus ſpirationibus, ſed unicâ.

INNOCENTIUS V. Tarantaſianus ſedit menſ. 6. dieb. 2. Hic ex ordine Prædicatorum aſſumptus eſt in Pontificem.

ADRIANUS V. Genuenſis ſedit dieb. 40.

JOANNES XX. Luſitanus, quem alii vocant XXI. ſedit menſ. 8. Definivit contrà eos qui dicunt Chriſtum & ejus Diſcipulos nihil habuiſſe, & in his quæ habuit nullum illi fuiſſe jus: declaravit, inquam, contrà eos, hoc eſſe hæreticum. Damnati ſunt ſub eo errores Joannis de Poliaco Doct. Pariſ. qui tenebat confeſſos Fratribus habentibus licentiam generalem, teneri adhuc proprio ſacerdoti confiteri, & quòd Papa poſito canone *utriuſque ſexûs*, non poſſit dare talem generalem poteſtatem; imò nec Deus, quin confeſſus teneatur adhuc confiteri peccata ſua proprio ſacerdoti, quem dicebat eſſe proprium curatum.

NICOLAUS III. Rom. ſedit An. 3. menſ. 8. dieb. 15. Hic ex ordine S. Franciſci aſſumptus fuit, cujus regulæ explicuit ambiguitates.

MARTINUS IV. Turonenſis ſedit An. 4. menſ. 1. dieb. 7. Cùm electus fuit in urbe Viterbienſi, noluit in ea coronari nec conſecrari; timens nè hæc civitas interdicta eſſet propter exceſſus & atroces injurias Cardinalibus in illa factas, unde urbem Orvietenſem eo fine petiit.

Honorius IV. Rom. ſedit 11. An. die 1. & poſteà vacavit ſedes 10. menſ. Cùm enim plures Cardinales in conclavi congregati eſſent in Eccleſia S. Sabini, multi ſubito morbo correpti, mortui ſunt; unde electio ad aliud tempus dilata fuit.

Nicolaus IV. Auſculanus, ſedit An. 4. menſ. 1. dieb. 8. Aſſumptus eſt ex ordine Minorum; Romam propter ſeditiones deſeruit, & urbem Reatinam petiit; ubi Cardinales creavit ex omnibus Religioſis Ordinibus, quos æqualiter dilegebat.

Cælestinus V. Italus, ſedit ferè menſ. 6. Erat Abbas ex Ordine S Benedicti, Petrus Moronus dictus. Ante illum ſedes vacaverat per biennium & tres menſes, propter diſcordiam Cardinalium. Cum ab eremitica vita, quàm priùs ducebat, non declinaret, viſus eſt parum idoneus ad regendam Eccleſiam; quod agnoſcens ipſe Cæleſtinus ad privatam vitam remeavit, poteſtatemque dedit Cardiualibus, ut alium eligerent Pontificem.

Bonifacius VIII. ex Anagnia ſedit An. 8. menſ. 9. dieb 7. Hunc dicunt aliqui aſtutiis decepiſſe Cæleſtinum, ut Pontificatui renuntiaret; Excommunicavit Gallorum Regem Philippum Pulchrum, & titulum Regni Gallici dedit Alberto Primo Imperatori domûs Auſtriacæ, ut hac occaſione ſemper inter ſe conflictarentur hi principes. Anagniæ captus eſt Pontifex per Nogaretum, & in carcerem detruſus, ubi miſerè periit; undè de eo dictum eſt, *intravit ut vulpes, regnavit ut Leo, mortuus eſt ut Canis.*

De Summis Pontificibus quarti-decimi ſæculi.

BENEDICTUS XI. Tarviſinus, ſedit menſ. 8. dieb 17. Ab aliis dicitur IX. ab aliis XI. Ex ordine Dominicanorum aſſumptus fuit, abſolvitque Philippum Pulchrum Regem Galliæ ab excommunicatione fulminata à Bonifacio VIII. Inter Beatos meritò numeratur.

CLEMENS V. Burdigalenſis, ſedit An. 8. menſ. 10. dieb. 15. Tranſtulit ſedem ex urbe Roma Avenionem, ubi ipſe & ſucceſſores manſerunt Annis 70. Sub eo Concilium Oecumenicum Viennenſe celebratum eſt contrà Sarrarenos, Templarios, & mores corruptos Eccleſiaſticorum.

JOANNES XXI. Gallus ab aliis XXII. ab aliis XXIII. dictus, ſedit An. 19. menſ. 4. Ex Cancellario Galliæ factus Papa, Conſtitutiones Extravagantes edidit ſicut præcedens Pontifex Clementinas.

BENEDICTUS XI. Toloſanus Monachus Ciſterclenſis, ſedit An. 7. menſ. 3. dieb. 17. Hic Cenſuras Eccleſiaſticas confirmavit, quas anteà Joannes fulminaverat contrà Ducem Bavariæ Imperium Romanum invadere conantem.

CLEMENS VI. Lemovicenſis, ſedit 10. An. menſ. 6. dieb. 18. Hic emiſſe fertur Avenionem à Rege Franciæ, quam urbem tranſtulit in jus Pontificium.

INNOCENTIUS VI. etiam Lemovicenſis, ſedit An. 9. 10. menſ. dieb. 6. Præbendas Eccleſiaſticas non niſi probatiſſimis Sacerdotibus vitâ & doctrinâ dedit; juſſitque ut omnes Præ-

lati ad Eccleſias ſuas proficiſcerentur.

Urbanus V. adhuc Lemovicenſis, ſedit An. 8. menſ. 4. Abſens electus eſt dum eſſet in Italia legatione fungens versùs Vicecomites, Abbas erat S. Victoris Maſſiliæ.

Gregorius XI. adhuc Lemovicenſis, ſedit An. 7. 2. menſ. dieb. 27. Hic ſedem Pontificiam Romam retulit, quæ antea erat Avenione, & ab hoc tempore Gallorum nullus factus eſt Pontifex, ne iterùm ſedes mutaretur.

Urbanus VI. Neapolitanus, ſedit An. 21. menſ. 8. Sub hoc ingens Schiſma in Eccleſia obortum eſt, Urbanum enim hunc crearunt Itali, manſitque Romæ, Galli verò elegerunt Pontificem in Italia ſub nomine Clementis VII. qui ſe Avenionem recepit. Alter in alterum cenſuris ſæviebat, duravitque Schiſma uſque ad Concilium Conſtantienſe.

Bonifacius IX Neapolitanus, ſedit An. 14. menſ. 9. Triginta tantùm annorùm erat, dum elevatus fuit ad Pontificatum. Huic Annatarum creatio attribuitur. Mortuo Clemente VII. illegitimo Pontifice Petrus de Luna, Benedictus XIII. dictus, Avenione ſufficitur.

De Summis Pontificibus quinti decimi ſæculi.

Innocentius VII. Sulmonenſis, ſedit 2. An. dieb. 23. Sub eo Tamerlanes cum ingentibus copiis Bajazetum devicit: iram Dei ſe dicebat.

Gregorius XII. Venetus, ſedit 2. An. 7. menſ. dieb. 5. Promiſit ſe dimiſſurum Pontificatum, ſi Benedictus idem faceret; ſed Bene-

dicto fugiente in Cataloniam, revocavit promiſſum Gregorius; undè uterque in Concilio Piſis habito à Cardinalibus deponitur, & tertius ſufficitur, nimirum

ALEXANDER V. Cretenſis, qui ſedit menſ. 10. dieb. 8. Hic ex Ordine Minorum aſſumptus fuit.

JOANNES XXIII. ab aliis XXIV. Neapolitanus, ſedit 2. An. 15. dieb. Sub eo incepit Concilium Conſtantienſe & tunc erant tres Pontifices; Joannes qui degebat Bononiæ, Gregorius Arimini, & Benedictus in Hiſpania. Hi tres Sede privati ſunt à Concilio, & illis ſufficitur

MARTINUS V. Rom. qui ſedit An. 14. menſ. 3. Ab aliis vocatur Martinus III. Sanctiſſimæ vitæ erat & doctiſſimus. Ipſius pedes deoſculatus eſt Sigiſmundus Imperator.

EUGENIUS IV. Venetus, ſedit An. 15. menſ. 11. 21. dieb. Sub eo congregatum eſt Concilium Baſileenſe, in quo factionibus depoſitus fuit, & ejus loco intruſus eſt Dux Sabaudiæ. Hic poſteà ceſſit Pontificatui, & eo depoſito Eugenius Concilium Ferrariæ congregavit, quod causâ peſtis Florentiam tranſlatum eſt, in quo Eccleſia Græca unita eſt Romanæ. Pragmatica Sanctio inſtituitur.

NICOLAÜS V. ex urbe Luna in Italia natus, ſedit An. 8. dieb. 19. Sub eo Mahumetus II. urbem Conſtantinopolitanam invaſit, in qua crudelitates exercuit incredibiles: Tunc ceſſarunt Schiſmata Eccleſiæ.

CALIXTUS III. ex Valentia apud Iberos, ſedit 3. An. 3. menſ. dieb. 17. Hic B. Vin-

centium Ordinis Prædicatorum inter Sanctos retulit.

Pius II. Senenſis, ſedit An. 6. demptis aliquot diebus. Anteà vocabatur Æneas Silvius; & hic B. Catharinam Senenſem annumeravit inter Sanctas.

Paulus II. Venetus, ſedit An. 6. menſ. 10. dieb. 26. Illius tempore omnia beneficia Romæ venialia erant.

Sixtus IV. Savonenſis, ſedit An. 13. dieb. 5. Hic Bonaventuram, Sanctum pronunciavit. Ejus commiſſione ſpeciali Alphonſus Carillus Archiepiſcopus Toletanus multos Compluti aggregauit Doctores Theologiæ, qui condamnaverunt Petrum Oxonienſem S. Theologiæ Profeſſorem Salmantinum, qui tenebat peccata mortalia deleri per ſolam contritionem ſine ordine ad Claves: Confeſſionem de peccatis in ſpecie, non eſſe de Jure divino, ſed ex ſtatuto univerſalis Eccleſiæ: Pravas cogitationes ſolâ diſplicentiâ ſine confeſſione deleri: Confeſſionem debere eſſe ſecretam, ideſt, de peccatis ſecretis, non de manifeſtis: Papam non poſſe diſpenſare in ſtatutis univerſalis Eccleſiæ. Has & ſimiles propoſitiones, poſtquàm accepit opiniones Doctorum, qui eas ſigillatim examinaverant, Reverendus Archiepiſcopus ſedens pro tribunali damnavit ut hæreticas, librumque ex quo deprompræ fuerant comburendum judicavit; quod illicò factum eſt

Innocentius VIII. Genuenſis ſedit An. 7. menſ. 10. dieb. 27. Hic cùm eſſet ſummè pacis amator, multùm doluit dum ſe vidit coa-

ctum ad bellum faciendum contrà Regem Ferdinandum qui tributum nolebat reddere Eccleſiæ Rom. debitum; ratione Regni Siciliæ.

Alexander VI. Hiſpanus, ſedit An. 11. 8. Ex gente Borgia oriundus erat.

De Summis Pontificibus ſexti-decimi ſæculi.

Pius III. Senenſis 1. menſe ſedit: Sobrius, caſtus & humilis erat; ſed exemplum ſequens ſui avunculi Pii II. intentionem habebat expellendi Gallos ex Italia; de quo multùm irati ſunt Romani & affines ipſius Pontificis.

Julius II. Genuenſis ſedit 10. An. Sub eo incepit Concilium Lateranenſe, ſub ſequenti Pontifice perfectum.

Leo X. Florentinus ſedit 8. An. 8. menſ. dieb. 21. Erat ex illuſtri familia de Medicis Pragmaticam Sanctionem abolevit, & Concordatum iniit cum Franciſco I. Rege. Cruciatam publicavit per totum orbem Chriſtianum. Hujus tempore Martinus Lutherus ſuas hæreſes inſinuare cœpit.

Adrianus V. ex Flandria, ſedit An. 1. 8. menſ. 6. dieb. vir tantâ dignitate planè dignus.

Clemens VII. Florentinus ex familia de Medicis, ſedit 10. An. 8. dieb. Hic excommunicavit Henricum VIII. Angliæ Regem, quod in causâ fuit, cur ipſe Princeps ſe in Eccleſiæ Anglicanæ caput erexerit, Pontificem agnoſcere renuens.

Paulus III. Rom. ex Farneſeorum familia, ſedit An. 15. diebus 19. Hic contrà hæreſes Lutheri Concilium generale indixit, Primò Mantuæ, Secundò Vincentiæ, Tertiò Tridenti; ſed in his locis nihil factum eſt; unde quartò rursùs Tridenti inchoatum fuit, An. 1545.

Julius III. Aretinus, ſedit An. 5. menſ. 1. dieb. 21. Sub eo continuatum eſt Concilium Tridentinum.

Marcellus II. Etruſcus Pontificatum tantùm tenuit 21. vel 22. dieb.

Paulus IV. Neapolitanus, ſedit An. 4. menſ. 2. diebus 27. Poſt eum ſedes vacavit 4. menſ. Erat ex illuſtriſſima Caraffarum familia.

Pius IV. Mediolanenſis, ſedit 5. An. menſ. 11. 8. diebus Sub eo finitum eſt Concilium Tridentinum.

Pius V. Inſuber, ſedit An. 6. menſ. 3. dieb. 19. Ex Prædicatorum Ordine fuit aſſumptus. Vir erat ſanctiſſimus, qui omnes Chriſtianos, tùm Perſas, tùm Moſcovitas, tùm Abiſſinos armavit contrà Turcas. Sub eo initum eſt prælium quod vocatur Lepantinum, in quo Infideles à Chriſtianis devicti ſunt.

Gregorius XIII. Bononienſis, ſedit An. 12. menſ. 11. Hic Calendarium reformavit per detractionem 10. dierum in menſe Octobri An. 1582. & transferens Æquinoctium vernale ab 11. ad 21. diem Martii.

Sixtus V. antea vocatus Felix Peritius, ex Marchia Anconitana oriundus, & ex Minorum Ordine aſſumptus, ſedit 5. An. 4. menſ. 21. dieb. Hic purgavit Italiam Bannitis qui infinitas

infinitas exercebant immanitates. Admiranda Romæ conſtrui fecit ædificia. Laureto nomen civitatis, & Sedem Epiſcopalem contulit, retulitque D. Didacum inter Sanctos.

Urbanus VII. Rom. ſedit tantùm 15. diebus vel circiter. In Juribus Civili & Canonico verſatiſſimus erat. Cum ſummo omnium dolore mortuus eſt.

Gregorius XIV. Mediolanenſis, ſedit 10. menſ. 10. dieb. Erat anteà Epiſcopus Cremonenſis, & ex Sfrondrati familia.

Innocentius IX. Bononienſis, ſedit tantùm 2. menſibus, & mortuus eſt veneno, ut dicunt; eo quòd non tam faveret Hiſpanis, ut prætendebant in ipſius electione.

Clemens VIII. Florentinus ex Aldobrandinorum familia, ſedit An. 13. 1. menſ. 5. dieb. Virtuoſiſſimus fuit, omnes qualitates Pontifici debitas perfectiſſimè poſſidens.

De Summis Pontificibus decimi-ſeptimi ſaculi.

Leo XI. à Baronio pro decimo tantùm habitus, Florentinus, ſedit tantùm 27. dieb. vocabatur anteà Alexander *de Medicis* Archiepiſcopus Florentinus Cardinalis, qui Legatione fungens in Gallia, Franciæ & Hiſpaniæ pacem dedit apud Vervinum An. 1598.

Paulus V. Rom. ex Burgheſiorum familia, ſedit An. 15. menſ. 8. dieb. 13. Semper piè vixit; ſummamque adhibuit diligentiam ut commotiones hæreticorum Germaniæ & Bohemiæ pacificaret. Nomen dedit Chriſtianiſſimo Regi Ludovico XIII.

Gregorius XV. Bononienſis, ſedit An. 2. menſ. 6. Quieti Eccleſiæ & totius orbis Chriſtiani maximè invigilavit. Admirabili prudentiâ revocavit Antonium *de Dominis* Archiepiſcopum Spalatenſem in Dalmatia ab hæreſibus, quas evomuerat contrà Sacram Hierarchiam & Monarchiam Eccleſiæ.

Urbanus VIII. Florentinus, anteà Cardinalis Barberinus, ſedit An. 21. De tota Chriſtianitate ſemper benè meritus fuit. Apud Henricum Magnum Legatione functus eſt, totaſque vires adhibuit, ut litigia Principum componerentur, vel pax conſervaretur inter illos.

His nuperrimis Annis in Pontifices habuimus Innocentium X. Alexandrum VII. Clementem IX. & Clementem X. feliciter hodiè regnantem; cujus conſervationi invigilare debet totus Orbis Chriſtianus pro admirabili ipſius virtute & ardentiſſimo zelo, quem quotidie in gubernanda Eccleſia adhibet.

Hic animadvertendum eſt, quòd alii plures Pontifices, alii pauciores admittant; cujus cauſa eſt, quod aliqui aliquos recenſent illegitimos; alii pro canonicis illos habent; vel aliqui non adſcribunt numero Pontificum illos, qui parùm in Pontificatû vixere.

FINIS.

Errores qui ob diſtantiam Authoris à prelo irrepſere, ſic corrigantur. Tom. 4.

PAg. 4. Epiſt. *ſuſcipio*, lege *ſuſpicio*. In Approbatione pro *de Voiſſey*, lege *de Royſey*. pag. 8. linea 10. *Rom. 4.* lege *14.* pag. eadem, lin. 22. *ad Rom. 11.* lege *ad Hæbr. 11.* pag. 9. lin. 21. *revolantis*, lege *revelantis* pag. 12. lin. 12. *Prov. 10.* lege *1. ad Corinth. 10.* pag. 16. lin. 22. *quando aliquod poſt li aliquod eſt virgula, tole iſtam virgulam & pone eam poſt utile.* pag. 22. lin. 29. *obicies*, lege *obijcies*. pag. 27. lin. 11. *ad Philip. 2.* lege *1. ad Corint. 7.* pag. 29. lin. 11. tolle *&*. pag. eadem lin. 23. tolle *ſcientiis*, & pone *virtutibus*. pag. 36. lin. 26. *ad Galatas 4.* lege *1.* pag. 40. lin. 6. *ex 1. Hæbr.* lege *11.* pag. 43. lin. 31. *ſtultilia*, lege *ſtultitia*. pag. 50. lin. 6. *1. Corinth. 2.* lege *1. Corinth. 11.* pag. 52. lin. 11. *Moyſaicæ*, lege *Moſaicæ*. pag. 56. lin. 23. *oiebantur*, lege *oriebantur*. pag. 60. lin. 2. poſt ſymbolum debet eſſe unum punctum, & poſtea debet legi *primum eſt Apoſtolorum*. pag. 63. lin. 15. *facilius & imperfectius*, lege *facilius & perfectius*. pag. 65. lin. 15. *efficienter*, lege *ſufficienter*. pag. 73. lin. 3. *Geneſ. 21.* lege *22.* pag. 76. lin. 5. *Marc 15.* lege *16.* pag. 77. lin. 17. *in novo Teſtamento*, lege *in veteri Teſtamento*. pag. 78. lin. 3. *percepti*, lege *præcepti*. pag. 80. lin. 23. *ætermam*, lege *æternma*. pag. 87. lin. 8. *hæreticicis*, lege *hæreticis*. pag. eadem lin. ultima *eleazanus*, lege *eleazarus*. pag. 88. lin. 21. *ſubſtineat*, lege *ſuſtineat*. pag. 90. lin. 3. *diſtruxerit*, lege *deſtruxerit*. pag. eadem lin. 29. *diſcendam*, lege *diſcernendam*. pag. 96. lin. 11. *dico ſi*, lege *dico quinto*. pag. 102. *ſed ſubiaceret*, lege *nec ſubiaceret*. pag. 108. lin. 21. *iudicativo*, lege *indicativo*. pag. 111. lin. 12. *quia ſperamus*, lege *quia id quod ſperamus obſcurum eſt*. pag. 112. lin. 1. *intellectu*, lege *in intellectu*. pag 115. lin. 12. *manet probata prima pars*, lege *manet probata ſecunda pars*. pag, 121. lin. 17. *verborum*, lege *verberum*. pag. 123. lin. 2. *Pſalm. 32.* lege *33.* pag. 131. lin. 9. *virtaliter*, lege *vitaliter*. pag. 135. lig. 2. *Proverb. 14.* lege *24.* pag. 149. lin. 25. *ſi bonum proprium*

ſit præferendum, lege *ſi dicatur quod bonum proprium ſit præferendum*. pag. 150. lin. ultima *ex Math. 18*. lege *16*. pag. 156. lin. 1. *ut*, lege *aut*. pag. 161. lin 6. *Eccleſ. 14*. lege *4*. pag. ead. lin. 11. *ex Ioan*. 5. lege *1. Ioan. 3*. pag. 163. lin. 22. *perfectus author*, lege *prædictus author*. pag. 164. lin. 8. *non ſufficit ſuccurratur*, lege *non ſufficit quod ſuccurratur*. pag. ead. lin. 26. *ex præcepro iuſtitiæ*, lege *ex præcepto charitatis*. pag. 167. lin. 14. *de illi*, lege *de illis*. pag. 168 lin. *5. ex Eccleſ*. lege *ex Ecclſ. 1*. pag. ead. lin. 33. *peior eſt*, lege *prior es*. pag. 205. lin. 5. *bolia*, lege *helia*. pag. 208. lin. 10. *Epheſ 3*. lege *5*. pag. 216. lin. 30. *nos*, lege *Noë*. pag. 220. lin. 17. *detalogi*, lege *decalogi*. pag. ead. lin. 24. *Hebr. 12*. lege *1*. pag. ead. lin. 30. *Pſal. 13*. lege *131*. 227. lin. 22. *ab beatitudem*, lege *ab beatitudinem*. pag. 228. lin. 6. *erronea*, lege *errores*. pag 236. lin. 4. *gallica*, lege *gallia*. pag. 240. lin. 28. *urantes*, lege *iurantes*. p. 248. lin. 19. *Ioann. 4*. lege *3* p. 266. lin. 12. *ſilita*, lege *ſtilita*. p. ead. lin. 13. *an. 81*. lege *an. 48*. p. 270. lin. 9. *biberinus*, lege *bibernus*. p. 271. lin. 27. *Paulihannitæ*. lege *Paulijohannitæ*. p. 282. lin. 25. *hominem poſſe in hac vita impeccabilem*, lege *hominem poſſe in hac vita impeccabilem reddi*. p. 285. lin. 24. *alteria*, lege *altaria*. p. ead. lin. 27. *ſaluti*, lege *ſalute*. pag. 287. lin. 14. *orobitos*, lege *orcbitæ*. p. ead. lin. 17. *intercederent*, lege *incederent*. p. 292. lin. 5. *de boca*, lege *de bora*. p. 293. lin. 32. *parimontano*, lege *pacimontano*. p. 295. lin. 12. *profitantur*, lege *profitebantur*. p. ead. lin. 31. *qui dictus*, lege *qui dictus fuit*. p. 300. lin 7. *acerriſimus*, lege *acerrimus*. p. 301. lin. 14. *batardo*, lege *batavo*. p. 303. lin. 25. *præ cæris*, lege *præ cæteris*. p. 304. lin. 15 *veccam*. lege *vaccam*. p. 305. lin. ult. *eligere*, lege *eligendi*. p. 312. lin. 30. *virupærant*, lege *vituperans*. p. 313. lin. 22. *anteribil*. lege *de auferibil*. p. 129. lin 29. *nominatim*, lege *nominatur*. p. 330. lin. 19 *data* lege *datas*. p. 334. lin. 19. *nerorit*, lege *neronis*. pag. 336. lin. 2. *ſi*, lege *ſic*. pag. 345. lin. 22. *diſpiſitio*, lege *diſpoſitio*. pag 347 lin 22. *ioiunator*, lege *ieiunator*. pag. 350. lin 13. *vos*, lege vel. pag. 353. lin. 34. *Gallicum*, lege *Chriſtianum*. 382. lin. 19. *error peccatum* gigniit, *errorem peccatum gignit*. pag. 391. lin. 4. *contradicentes*, lege *contra dicentes*. pag. 393. lin. 31. *ſi aliqui*, lege *ſi aliqui diximus*. pag. 395. lin. 2. *poſſimum*, lege

peſſimum. pag. 404. lin. 8. *inveni &*, lege *inveniet*. pag. 405. lin. 11 *Theſſal. 2* lege *ad Theſſ. 2*. pag. 406. lin 16. *covincuntur*, lege *convincuntur*. pag. 407. lin. 11. *de Antechriſti*, lege *Antechriſto* pag. 408. lin. 1. *inferri*, lege *inferi*. pag. 412. lin. ult. *conabentur*, lege *cogebantur*. pag. 415. lin 17. *regis*, lege *regibus* pag. 422. lin. 1. *quanrum*, lege *quantum*. pag. 423. lin. 11. *Iadaicum*, lege *Iudaicum* pag ead. lin. 21. *concernans*, lege *concernens*. pag. 425. lin. 12. *authoritatibus*, lege *antiquioribus*. pag. 429. lin. 4. *affante*, lege *affl nte*. pag. ead. lin. 30. *teſtis*, lege *feſtis*. pag 431. lin. 5. *Garaſitano*, lege *Gariſitano* pag, 34. lin 21. *admonirionem*, lege *admonitionem*. pag. 439. lin. 25. *Mageburgenſes*, lege *Magdeburgenſes*. pag. 441, lin. 8. *poſteri*, lege *Paſtori*. pag. 446. lin. 31. tolle virgulam quæ ſequitur *interfuiſſe*, & pone eam poſt *iudices*. pag. 447. lin. 18. *Papæ*. lege *Papa*. pag. 471. lin. 10 *Milriades*, lege *Melchiades*. pag. 472. lin. 17. tolle *non*. pag 473. lin. 27. *con fuerit*, lege *non fuerit*. pag. 476 lin 6. *Hieraſalem*, lege *Hieruſalem* pag. 483. lin. 28 *fruit*, lege *furit*. pag. 490. lin. 25. *abſolutum*, lege *abſoluta* pag. 492. lin. ult. *photius*, lege *ignatius*. pag. 493. lin. 1. *pradeceſſorem*, lege *ſucceſſorem*. pag. ead. lin. 23. *Photium throno decedere iubet*, lege *Photium à throno deſcendere iubet*. pag. eadem lin. 24. *tenuit*, lege *renuit*. pag 496. lin. 19. *convocatæ*, lege *convocandæ*. pag. ead. lin. ult. *vincus*, lege *vincens*. 497. lin. 29. *auno*, lege *anno*. pag. 501. lin. 22. *Anconitunam*, lege *Anconitanam*. pag. 505. lin. 20. *eloquium*, lege *elogium*. pag. 508. lin. ult. *pramio*, lege *prævio*. p. 513. lin. 4. *cleri*, lege *clerici*. p. 513. lin. 25 *mazeus ſitiens*, lege *Marcus Siticus*. pag. 519. lin. 2. *Cornilii*, lege *Cornelii*. pag. ead. lin. 31. *diaconi*, lege *diaconis*. pag. 520. Capit. *de Concilit*, lege *de Conciliis*. pag 522. lin. 26 *Concio*, lege *Concilio*. pag. 523. lin. 7. *Epiſcopis*, lege *Epiſcopi*. pag. ead. lin. 11. *corripuiſſent*, lege *corrupiſſent*. pag. 525. lin. 4. *Lutaſitania*, lege *Luſitania*. pag. ead lin. 14 *fœmines*, lege *fœminæ*. pag. 535. lin. 9. *imporatore*, lege *Imperatore*. pag. 536. lin. 28. *dæmonas*, lege *dæmones*. pag. 537. lin. 13 *nonam*, lege *auroram*, pag. 555. lin. 9. *cohortans*, lege *exhortans*. pag. 557. lin. 29. *photinum*, lege *photium*, pag. 561, lin. 15, *auoritur*, lege *moritur*. pag.

562: lin: 1: *oannem*, lege *Ioannem*: pag. ead. lin: 5. *Sylveſtro X.* lege *Sylveſtro II.* pag. 563. lin. 4. *Pontificatu*, lege *Pontificatui* pag. 566. lin. 22. *lucqus*, lege *lucgus*. pag. ead. lin. 28. *quo tempore occupata*, lege *quo tempore occupata fuit*. pag. ead. lin. ult. *excitatur*, lege *excitarentur*. pag. 571. lin. 11. *Sarrarenos*, lege *Sarracenos*. pag. 576. lin. 31. *peritius*, lege *peretius*.

Errata corrigenda in ſecunda Parte.

PAg. 61. lin: 21. *quotieſcumque ingemuerit peccator, &c.* lege *ſi autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, omnium iniquitatum eius quas operatus eſt, non recordabor, Ezech. 18. v. 21. 22.* pag. 537. lin. 19. *Sto ad oſtium omnium*, dele *omnium*.